

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TBMM - XXII. DÖNEM
(2002 - 2007)

I. CİLT

Doç. Dr. Ahmet YILDIZ

TBMM KÜLTÜR, SANAT VE YAYIN KURULU YAYINLARI No.: 152

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TBMM - XXII. DÖNEM
(2002 - 2007)

I. CİLT

YASAMA FAALİYETLERİ

Doç. Dr. Ahmet YILDIZ

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ ARAŞTIRMA GRUBU

ISBN : 978 - 605 - 4700 - 05 - 9 (Tk. No.)

ISBN : 978 - 605 - 4700 - 06 - 6 (1. Cilt)

ÖNSÖZ

Parlamentolar, ülkelerin siyasi tarihlerinin oluştuğu demokratik merkezî kurumlardır. Şüphesiz her ülkenin siyasi tarihi ve parlamento geçmişi aynı zamanda, ülkelerin demokratikleşme süreçlerinin panoramik görünümleridir. Bu bakımdan, Türk parlamento tarihi, yaşanan tecrübelerle ayrı bir önem taşır.

1876’da Kanun-ı Esasî’nin kabulünden sonra (1877) kurulan iki meclisli (Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Âyân) Meclis-i Umumi, ilk anayasalı ve demokratik nitelikli parlamento hayatına geçiş denememizdir. Elbette bu olay, Türk parlamento tarihinin de başlangıcını teşkil eder. Türkiye, bu anayasanın kabulü ve kurulan meclisle parlamenter sistemle tanışmış ve ilk kez millet, siyasal iktidara ortak olmaya çalışmıştır.

Ancak bu ilk parlamento, modern siyasi rejimlerde karşılığını bulan tam bir yasama organı görevini yerine getirmemiştir. Yine de sürekli açılıp kapanmalar dolayısıyla kesintiye uğramasına rağmen, bir ‘parlamento geleneği’ oluşmasına az da olsa katkıda bulunmuştur.

Ülkemizde parlamento geleneği, bütün kurum ve kurallarıyla ancak, Büyük Millet Meclisinin açılmasıyla oluşmaya başlamıştır.

İstanbul’dan Meclis-i Mebusan üyelerinin de içinde bulunduğu, Ankara’da 23 Nisan 1920’de kurulan Büyük Millet Meclisi ile Türk parlamento tarihi, önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Kurtuluş Savaşı’nda oluşturulan ve Millî Mücadele’yi fiilen yöneterek ülkeye bağımsızlığını kazandıran bu parlamento, dünyadaki tek “Gazi Meclis” olmuştur. Cumhuriyetin ilanının ardından yaşanan siyasi gelişmeler ise parlamenter rejimimizi olgunlaştırmış, zengin ve çok değişik cepheleri olan parlamento hayatı, cumhuriyetimize ve demokrasimize yön vermeye devam etmiştir.

Meclisimiz, kurulduğu günden bugüne, üzerine düşen tarihî sorumluluğu yerine getirmenin gayreti içerisinde olmuş ve Meclisimizin önderliğinde ülkemiz ve demokrasimiz, geride bıraktığımız yıllarda büyük mesafeler almış ve önemli kazanımlar elde etmiştir.

Çok partili siyasi hayat, işleyen bir demokratik sistem, Meclis’te tecessüm eden millî irade bizim en büyük kazanımlarımızdır. Bunları korumak ve geliştirmek hepimizin ortak sorumluluğudur.

19. asır sonundaki parlamenter hayat denememiz ve dolayısıyla demokratikleşme sürecimiz nasıl kesintilere uğradıysa, 20. asırda da çeşitli şekillerde kesilmiştir. Parlamento tarihimiz, bütün bu kesintileri ve sorunları bünyesinde taşımaktadır. Parlamentomuz ve demokrasimiz, kesintilerle ve sorunlarla bugüne gelmiştir. Bu süreç önemli kayıplara sebep olmuş, ancak ibre demokrasiden hiç şaşmamış ve sekteye uğramalara rağmen demokrasi hep galip gelmiştir.

135 yıllık parlamento ve aynı zamanda demokrasi tecrübemiz, zengin bir siyasi tarih birikimini içermektedir. Bu zenginliğin günümüze kazandırılması kadar, gelecek kuşaklara aktarılması da çok önemlidir. Bu anlayışla başlatılan parlamento tarihi yazım çalışmaları, TBMM'nin 18. döneminden bugüne kadar devam etmiş ve Meclisimiz "Türk Parlamento Tarihi" isimli eseri hazırlayarak demokrasi tarihimizin zenginliklerini gün ışığına çıkarmıştır.

Bu çalışmayı başlatan ve sürdüren önceki Meclis Başkanlarımızı şükranla anıyorum. Çalışmalarda yer alan bilim insanlarımıza, katkıda bulunan Meclis çalışanlarımıza teşekkür ediyorum. Yakın siyasi tarihimizi, parlamento geçmişimizi ve dolayısıyla millî siyaset hafızamızın önemli bir kısmını oluşturan bu eserin yararlı olmasını diliyorum.

TEŞEKKÜR VE AÇIKLAMA

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Saygıdeğer Başkanları Sn. Bülent Arınç, Sn. Köksal Toptan, Sn. Mehmet Ali Şahin ve Sn. Cemil Çiçek'e;

Başkanvekilleri ve Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Başkanları Sn. Nevzat Pakdil ve Sn. Prof. Dr. Mehmet Sağlam'a;

Genel Sekreterler Sn. Rauf Bozkurt, Sn. Ali Osman Koca, Sn. Sadettin Kalkan ve Sn. Dr. İrfan Neziroğlu'na;

Yasama Genel Sekreter Yardımcıları Sn. H. Hasan Sönmez ve Sn. İbrahim Araç ile Bilgi ve Bilişim Hizmetleri Genel Sekreter Yardımcısı Sn. Ercan Durdular'a;

Personel ve Özlük İşleri, Kütüphane, Dokümantasyon ve Tercüme, Basın ve Halkla İlişkiler, Kültür Sanat ve Yayın Kurulu ve Basımevi görevlilerine, Sn. Sabit Demirtunç ve Sn. Cemil Tural'a;

Yoğun mesailerıyla yazım sürecinde görev ve sorumluluk üstlenen Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu'nun üyeleri değerli meslektaşlarım:

Prof. Dr. Mustafa Çufalı, Prof. Dr. Zühtü Arslan, Prof. Dr. Mehmet Seyitdanlıoğlu, Prof. Dr. Erdal Onar, Prof. Dr. Menderes Çınar, Prof. Dr. H. Emre Bağce, Prof. Dr. Esat Arslan, Prof. Dr. Yusuf Sarıay, Prof. Dr. Recep Boztemur, Prof. Dr. Burhanettin Duran, Doç. Dr. Celalettin Yavuz, Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan, Doç. Dr. Ahmet Yıldız'a ayrı ayrı teşekkürlerimi ve iyi dileklerimi sunarım.

Yasama dönemlerine ait ciltlerin yazımı ve basımı “birinci cilt: yasama”; “ikinci cilt: denetim” ve “üçüncü cilt: biyografi” olmak üzere üç ana başlık altında gerçekleştirilmiştir. Bazı dönemlerde yasama ve denetim ciltleri birden fazladır; fakat pek çok dönem üç ciltte tamamlanmıştır ve her cildin sonuna dizin eklenmiştir.

Türk Parlamento Tarihi adlı bu büyük projenin bütün aşamaları, uzun süren, yoğun emek ve zorlu çabanın ürünüdür; yazarlar ve yetkililer bu süreçte katkılarını birleştirmiş ve eşgüdüm içinde bir ortaklıkla yasama dönemlerine ait ciltlerin yazımı ve basımı tamamlanmıştır.

Kullanıcılar için yararlı olması dileğiyle.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu

Koordinatörü ve Editörü

Prof. Dr. Hikmet Özdemir

SUNUŞ

Parlamento tarihi, demokrasilerin en temel kurumu olan parlamentoyu, kişileri ve kurumları açısından ele alan çalışmaları kapsar. Özellikle, parlamenter geçmişi 1215'teki Magna Carta'ya kadar uzanan İngiliz parlamentosunun, o günden günümüze kadar geçen süredeki tüm dönemlerinin, ciddi bir proje olarak ele alındığı ve sürdürüldüğü görülmektedir.¹ Tarihi metodolojiye uygun, ideolojik içerik ve söylemden uzak, demokrasinin temeli olan siyaset kurumunun beşiği olarak parlamentonun seçilmiş kişilerini, onların yasama ve denetim çalışmalarını, bu çalışmaları yöneten ve belirleyen süreç ve kurumlar ile olayları incelemek, Türkiye gibi, kurumlarının tarihsel derinliğinin çok da farkında olmayan, bu yüzden de bu tarihsel tecrübe ve birikimin sağlayabileceği imkânlardan yeterince yararlanamayan bir ülke açısından özellikle önem taşımaktadır.

Tabiatıyla, parlamento tarihinin müzeler, sergiler, ziyaretçi merkezleri, internet, sözlü tarih çalışmaları, çocuk ve okul parlamentoları ve parlamento simülasyonları gibi araçlarla halka aktarılması, demokratik uzlaşma kültürünün sembol kurumu olarak Parlamentosu sahiplenme ve saygı duyma bilincini, kitlesel sosyalizasyonun bir parçası haline getirecektir. Söz konusu alanlarda, karşılaştırmalı olarak, son derece başarılı Okul Meclisleri uygulaması dışında, geride kaldığımız söylenebilir.

Elinizdeki çalışma, parlamento tarihinin yazılı medya, bu durumda kitap yoluyla, yasama ve denetim fonksiyonları ile milletvekillerinin belli kriterlere göre oluşturulmuş kısa biyografilerini içerecek şekilde hazırlanmıştır. Bu yönüyle, daha çok araştırmacılara dönük bir vasa sahiptir.

Bu çalışmaya yöneltilebilecek haklı bir eleştiri, parlamento tarihinin genel siyasi tarihle ilişkisi kurularak sunumunun neden tercih edilmediğidir. Güncelin aktarılmasındaki problemler ile çalışma hacminin aşırı şekilde büyümesi riski, en azından benim kaleme aldığım dönem açısından, elektronik ortamda ilgili döneme ilişkin genel siyasi tarih bilgisine ulaşılabilirliğin kolaylığı, bu sakıncayı önemli ölçüde azaltmaktadır.

TBMM Başkanlığının yürüttüğü Türk Parlamento Tarihi çalışmasının benim incelediğim dilimini teşkil eden 22'nci Yasama Dönemi, yasama faaliyetlerinin genişliği ve derinliği ile kurumsal düzeydeki parlamenter diplomasi faaliyetleriyle temayüz eden bir dönemdir.

Bu dönemde çok önemli anayasa değişiklikleri yapılmış, Avrupa Birliğine uyum sürecinin gereklerine paralel olarak çok sayıda uyum yasası çıkarılmış ve kamu yönetiminin hem mali, hem de idari açıdan yeniden yapılandırılmasına ilişkin önemli kanunlar kabul edilmiştir.

TBMM Başkanının temaları, sayısı 86'ya ulaşan Dostluk Grupları, ihtisas komisyonları, özellikle Dışişleri ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonları düzeyindeki temaslar, AB üyelik süreci ve Orta Doğu'ya dönük siyasi ve ekonomik açılımlara paralel olarak ciddi bir yoğunluk kazanmıştır.

¹ <http://www.histparl.ac.uk/about.html> İngilizlerin bu hassasiyeti Yale üniversitesinde özel bir parlamento tarihi merkezi kurulmasını sağlamıştır. Bk. <http://www.yale.edu/vcph/index.html>.

TBMM'ye, 22'nci Dönemde 5 yasama yılı boyunca bin 110 tasarı sevk edilirken, bunların 25'i Hükümetçe geri alınmış, 1 tasarı ise reddedilmiştir. 148 tasarı komisyonlarda, 140 tasarı ise Genel Kurul gündeminde kalmıştır. Bu dönemde Meclise, en çok 1'inci Yasama Yılı'nda tasarı sevk edilmiş. 395 tasarrının sevk edildiğı ilk yılı, 233 ile ikinci yıl, 211 tasarı ile üçüncü yıl, 145 tasarı ile dördüncü yıl, 125 tasarı ile de beşinci yıl izlemiştir.

Meclis, 22'nci Dönemde 914 tasarı, teklif ve KHK'yu yasalaştırmıştır. Birinci yasama yılında 199, ikinci yasama yılında 265, üçüncü yasama yılında 166, dördüncü yasama yılında 145, beşinci yasama yılında ise 139 düzenleme yasalaşmıştır.

Milletvekillerinin 5 yılda bin 43 kanun teklifi verdiği görölmektedir. Birinci yasama yılında 180, ikinci yasama yılında 137, üçüncü yasama yılında 265, dördüncü yasama yılında 284, beşinci yasama yılında ise 177 teklif verilirken, yasalaşan teklif sayısı 288'de kaldı. 104 teklif Genel Kurulda beklerken, 14 teklif geri alındı.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, 22'nci Dönemde 61 yasayı bir kez daha görüşölmek üzere Meclise iade etti. Cumhurbaşkanı tarafından iade edilen 61 kanundan 49'u, 32'si aynen, 17'si de üzerinde değışiklik yapılarak, kabul edildi. 12 yasa ise Meclis gündeminde kaldı.

22'nci Dönemde yasalaşan tasarı ve teklifler şu şekilde sayısallaştırılabilir:²

	Tasarılar		Teklifler
Gelen	1110	Gelen	1043
Kanun olan	795	Kanun olan	288
Geri alınan	25	Karar	5
		Geri alınan	16
Hükümsüz sayılan	261	Hükümsüz sayılan	734
Toplam	1110		1043

Kanunlaşan tasarı sayısı 795, teklif sayısı ise 288 olmakla birlikte, bazı tasarı ve teklifler birleştirilerek kabul edildiğı için, toplam kanun sayısı 914'tür.

Genel Kurul; 22'nci Dönemin 5 yasama yılı boyunca 598 gün toplandı. 617 birleşim, 2 bin 366 oturum yaparak, 3 bin 384 saat 25 dakika çalıştı.

Genel Kurul, 19 gün toplanamazken, 126 birleşimde ise yeter sayı bulunamadığı için çalışmalarını sürdüremedi. Genel Kurul çalışmalarında 158 bin 465 sayfa tutanak tutuldu.

² "Hükümsüz Sayılan ve Sayılmayan İşler Listesi" *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:23, Yasama Yılı:1, Cilt:1, Birleşim:1, 4.8.2007, s. 5.

Bu dönemde, TBMM İ t z   nde de uyum sürecine paralellik sağlayacak çeşitli de isiklikler yap lm  , TBMM Başkanlığı tarafından hazırlanan yeni İçtüzük Teklifi TBMM’de grubu bulunan siyasi partilere sunulmuş, ancak teklifin Genel Kurul gündemine girmesi mümkün olmamıştır. 2003 yılında Avrupa Birli ı Uyum Komisyonu kurularak, TBMM’nin AB’ye katılım sürecine ilişkin rolü tanımlanmaya  alı ılm  tır.

TBMM İdari Te kilatında yeniden yapılandırma çalışmaları da bu dönemin dikkat çeken taraflarından biridir. TBMM Teşkilat Kanununda de isiklik yapılarak, bir taraftan Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa uyum sağlanırken, öte yandan fiili olarak varlığını sürdüren birimler yasal statüye kavu turulmu tur. TODA E ile ortak olarak norm kadro çalışması gerçekleştirilmiş, ancak uygulanamam  tır. Toplam kalite yönetimi konusunda da ciddi çalışmalar yap lm  tır.

Milletvekili lojmanlarının devri, milletvekillerine dizüstü bilgisayar dağıtılması, TBMM Ba kanlı ının basınla faaliyetlerini yürüten "İletişim Ofisi" ile milletvekillerine hizmet vermek üzere "Araştırma Merkezi" nin kurulması bu dönemde ilkler arasında yer almaktadır.

Öğrenciler arasında demokrasi bilincinin geliştirilmesi amacıyla geliştirilen Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, Birleşmiş Milletler tarafından en iyi halkla ilişkiler olayı seçildi ve dünya parlamentolarına da örnek gösterildi.

TBMM ayrıca bu dönemde, ISO 9001-2000 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi ile HACCP Uluslararası Gıda Güvenliği Belgesi aldı.

Ar ivleme sisteminde yapılan yeniliklerle, TBMM'nin yasama arşivi, TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi, Osmanlı'dan günümüze yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler, tüm detaylarıyla Meclis kararları ile Meclisin kuruluşundan bugüne kadar tutulan tüm tutanaklar elektronik ortama aktarıldı.

2005 yılı, Milli Egemenlik Yılı ilan edilerek, Meclisin 85’inci kuruluş yıldönümü ülke genelinde 64 ayrı faaliyetle kutlandı.

TBMM’de 19 Kasım 2002 tarihinde 4 bin 491 personel çalışırken, yasama dönemi sonu itibariyle, personel sayısı 4 bin 290 olarak gerçekleşti. 22. Yasama Döneminde Meclisteki kadro sayısında 201 adet azalma oldu.

22’nci Yasama Döneminde TBMM’yi 4 milyon 36 bin 13 kişi ziyaret etti. Yıllık ortalama 807 bin 200 kişinin ziyaret ettiği Meclise, günde ortalama 2 bin 690 vatandaş geldi.

Geçtiğimiz yasama döneminde en yoğun ziyaret 2003 yılının Ocak ayında yapıldı. Bu ayda 145 bin 235 kişi Meclisi ziyaret etti. En az ziyaretin yapıldığı ay ise 2004 yılının Haziran ayı oldu. Bu ayda Meclisi 54 bin 544 vatandaş ziyaret etti.

Elinizdeki ciltte, yasama çalışmalarının esasını oluşturan kanunlar tematik başlıklar etrafında sınıflandırılarak sunulmuş, Cumhurbaşkanınca tekrar g r  lmek üzere geri gönderilen kanunlar ile Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanunlar ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır.

Bu cilde ait önemli bir özellik, ilk defa TBMM'nin kurumsal tarihi açısından önem taşıyan ve TBMM'deki yönetim faaliyetlerini anlatan bağımsız bölümlerin eklenmesi olmuştur. Böylece, TBMM'nin siyasi tarihinin yanı sıra kurumsal tarihi de bu cilt içinde bir araya getirilmiştir.

Bu çalışmaya çok sayıda kişinin katkısı oldu. Hepsine müteşekkirim. TBMM Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu görevlileri, özellikle de Başkan Müşaviri İsmail Hacıfettahoğlu ve Müşavir Sabit Demirtunç'un katkılarını anmak isterim. Dönemin Yasamadan Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Hacı Hasan Sönmez'in çabaları olmasaydı, bu proje belki de gün yüzü görmeyecekti. Aynı şekilde Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu Koordinatörlüğü ve Editörlüğünü üstlenen Prof. Dr. Hikmet Özdemir, pozitif motivasyonu ve katkılarıyla ciddi bir teşekkürü hak etti. TBMM Basımevi Musahhihleri Sayın İsmail Yıldız, Aydın Saraç, Ayşegül Karslı Yardım; Dizgi Operatörü Gökhan Koçman ve Bütçe Başkanlığından Şevket Murat Dünşen'e ayrıca teşekkür ederim.

Bu çalışmanın parlamento tarihimiz açısından bir katkı oluşturmalarını umuyorum.

İÇİNDEKİLER

BAŞKAN ÖNSÖZ.....	iii
TEŞEKKÜR VE AÇIKLAMA	v
SUNUŞ.....	vii
KISALTMALAR.....	xxix
YASAMA METİNLERİNİN BAŞLANGIÇ NUMARALARI	xxx
I. 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİ	1
1.1. ERKEN SEÇİM KARARININ ALINMASI.....	1
1.2. 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİ İLE İLGİLİ BAZI VERİLER	6
1.3. SİİRT İLİ YENİLEME SEÇİMİ SONUÇLARI	11
1.4. 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİNİN SONUÇLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	13
1.5. TBMM ÜYELERİNİN SEÇİLDİKLERİ İLLER, AD VE SOYADLARI, ADAYLIK SIRALARI, ÖĞRENİM DÜZEYLERİ VE MESLEKLERİ İTİBARIYLA ALFABETİK SIRALANIŞI	15
1.6. 22'NCİ DÖNEM İTİBARIYLA PARTİ DEĞİŞTİREN MİLLETVEKİLLERİ	29
1.7. 22'NCİ DÖNEM MİLLETVEKİLLERİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ VERİLER	35
II. 22'NCİ DÖNEM TBMM'NİN AÇILIŞI VE OLUŞUMU	44
2.1. 58'İNCİ HÜKÜMETİN KURULUŞU VE BAKANLAR KURULU	44
2.1.1. 58'İNCİ HÜKÜMET PROGRAMI ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER	45
2.2. 59'UNCU HÜKÜMETİN KURULUŞU	47
2.2.1. 59'UNCU HÜKÜMETİN BAKANLAR KURULU	48
2.2.2. 59'UNCU HÜKÜMETİN GÖREV DAĞILIMI	49
2.2.3. 59'UNCU HÜKÜMET PROGRAMI ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER	53
2.3. TBMM BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ	55
2.4. BAŞKANLIK DİVANI VE KOMİSYONLARIN ÜYE SAYILARININ TESPİTİ.....	57
2.5. BAŞKANLIK DİVANI SEÇİMİ.....	59
2.6. KOMİSYONLARA ÜYE SEÇİMİ	61
2.6.1. ANAYASA KOMİSYONU ÜYELERİ (24).....	61
2.6.2. ADALET KOMİSYONU ÜYELERİ (24)	64
2.6.3. MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONU ÜYELERİ (24)	67
2.6.4. İÇİŞLERİ KOMİSYONU ÜYELERİ (24)	70
2.6.5. DIŞİŞLERİ KOMİSYONU ÜYELERİ (24)	73
2.6.6. MİLLÎ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR KOMİSYONU ÜYELERİ (24).....	76
2.6.7. BAYINDIRLIK, İMAR, ULAŞTIRMA VE TURİZM KOMİSYONU ÜYELERİ (24) ...	79
2.6.8. ÇEVRE KOMİSYONU ÜYELERİ (24).....	82
2.6.9. SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU ÜYELERİ (24)	85
2.6.10. TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ KOMİSYONU ÜYELERİ (24)	88
2.6.11. SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE TEKNOLOJİ KOMİSYONU ÜYELERİ (24).....	91
2.6.12. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HESAPLARINI İNCELEME KOMİSYONU ÜYELERİ (15)	94
2.6.13. DİLEKÇE KOMİSYONU ÜYELERİ (15).....	96
2.6.14. PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU ÜYELERİ (40).....	98

2.6.15. KAMU İKTİSADÎ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU ÜYELERİ (35).....	102
2.6.16. İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU ÜYELERİ (24).....	107
2.6.17. DİVAN ÜYELERİ YENİLENEN KOMİSYONLAR	109
2.7. ULUSLARARASI KOMİSYONLAR.....	110
2.7.1. AVRUPA KONSEYİ PARLAMENTER MECLİSİ (AKPM)	110
2.7.2. NATO PARLAMENTER ASAMBLESİ.....	112
2.7.3. TÜRKİYE AB KARMA PARLAMENTO KOMİSYONU.....	114
2.7.4. İSLAM KALKINMA TEŞKİLATI PARLAMENTOLARARASI BİRLİK.....	115
2.7.5. PARLAMENTOLARARASI BİRLİK (PAB) TÜRK GRUBU	115
2.7.6. AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI PARLAMENTER ASAMBLESİ TÜRK GRUBU.....	116
2.7.7. KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ PARLAMENTER ASAMBLESİ.....	117
2.7.8. BARIŞ İÇİN ASYALI PARLAMENTOLAR BİRLİĞİ TÜRK GRUBU.....	118
2.7.9. KONVANSİYON ÜYELERİ.....	118
2.7.10. AVRUPA-AKDENİZ PARLAMENTER ASAMBLESİ TÜRK GRUBU.....	118
2.8. AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU.....	119
III. 22'NCİ DÖNEM 1'İNCİ YASAMA YILI YASAMA FAALİYETLERİ	123
3.1. 1'İNCİ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR	123
3.2. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	137
3.3. HÜKÜMET TEZKERELERİ.....	137
3.3.1. 1 MART 2003 TEZKERESİ.....	138
3.4. 1'İNCİ YASAMA YILINDA CUMHURBAŞKANINCA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR	141
3.5. 1'İNCİ YASAMA YILINDA ANAYASA MAHKEMESİNCE İPTAL EDİLEN KANUNLAR	147
3.6. KANUN TEKLİFLERİ	149
3.7. 1'İNCİ YASAMA YILINDA ÇIKAN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ	150
3.7.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ	150
3.7.1.1. 13/12/2002 tarihli ve 4774 numaralı 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	150
3.7.1.2. 27/12/2002 tarihli ve 4777 numaralı 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	150
3.7.1.3. 29/07/2003 tarihli ve 4960 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	151
3.7.2. AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM YASALARI.....	151
3.7.2.1. 4'üncü Uyum Paketi.....	151
3.7.2.2. 5'inci Uyum Paketi	152
3.7.2.3. 6'ncı Uyum Paketi	153
3.7.2.4. 7'nci Uyum Paketi	154
3.7.2.5. 15.01.2003 tarihli ve 4789 sayılı Millî Güvenlik Kurulu ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	155
3.7.2.6. 23.01.2003 tarihli ve 4793 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	156
3.7.2.7. 15.04.2003 tarihli ve 4847 sayılı Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu.....	156

3.7.2.8. 15.07.2003 tarihli ve 4928 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	158
3.7.3. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	158
3.7.3.1. 02.01.2003 tarihli ve 4779 sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	158
3.7.3.2. 02.01.2003 tarihli ve 4780 sayılı Türk Vatandaşları Hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerinden ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen Ceza Mahkûmiyetlerinin İnfazına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	159
3.7.3.3. 02.01.2003 tarihli ve 4782 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	159
3.7.3.4. 08.01.2003 tarihli ve 4785 sayılı Türk Ceza Kanunu, Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ve Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	160
3.7.3.5. 09.01.2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun.....	160
3.7.3.6. 15.01.2003 tarihli ve 4790 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	161
3.7.3.7. 19.02.2003 tarihli ve 4810 sayılı Adli Tıp Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	161
3.7.3.9. 26.06.2003 tarihli ve 4912 sayılı Eski Yugoslavya'da İşlenen Bazı Suçların Kovuşturulması Hakkında Kanun	162
3.7.3.10. 10.07.2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu.....	162
3.7.3.11. 29/07/2003 tarihli ve 4959 sayılı Topluma Kazandırma Yasası	163
3.7.4. MİLLÎ EĞİTİM ve KÜLTÜR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	163
3.7.4.1. 16.04.2003 tarihli ve 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	163
3.7.4.2. 30.04.2003 tarihli ve 4855 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	164
3.7.5. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	165
3.7.5.1. 15.03.2003 tarihli ve 4826 sayılı Nüfus Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun	165
3.7.5.2. 04.06.2003 tarih ve 4866 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	165
3.7.5.3. 17.06.2003 tarih ve 4897 sayılı İl İdaresi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	166
3.7.6. EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	167
3.7.6.1. 26.02.2003 tarihli ve 4814 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	167
3.7.6.2. 05.06.2003 tarihli ve 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu	167
3.7.7. MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	168

3.7.7.1. 16.01.2003 tarihli ve 4792 sayılı Vergi Barişı Kanunu	168
3.7.7.2. 09.04.2003 tarihli ve 4842 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	169
3.7.8. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	170
3.7.8.1. 27.02.2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun.....	170
3.7.8.2. 16.03.2003 tarihli ve 4827 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	171
3.7.8.3. 8.7.2003 tarihli ve 4919 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	171
3.7.8.4. 24.04.2003 tarihli ve 4853 sayılı Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabının Tasfiyesine ve Bu Hesaptan Yapılacak Ödemelere Dair Kanun	172
3.7.8.5. 22.05.2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu	173
3.7.8.6. 16.07.2003 tarihli ve 4947 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	175
3.7.9. SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	176
3.7.9.1. 10.07.2003 tarihli ve 4924 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	176
3.7.10. ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER.....	177
3.7.10.1. 1.5.2003 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	177
3.7.11. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZEN-LEMELER	178
3.7.11.1. 04.06.2003 tarihli ve 4865 sayılı Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü Kurulması Hakkında Kanun	178
3.7.12. BAYINDIRLIK, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZEN-LEMELER	180
3.7.12.1. 29.05.2003 tarihli ve 4864 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	180
3.8. 1'İNCİ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	181
3.8.1. YASAMA FAALİYETLERİ	181
3.8.2. TBMM BAŞKANLIK DİVANI FAALİYETLERİ.....	181
3.8.3. TBMM BAŞKANI BÜLENT ARINÇ'IN FAALİYETLERİ HAKKINDA İSTATİSTİKLER	182
3.8.4. YÖNETİM FAALİYETLERİ.....	182
3.8.4.1. Bütçe-Maliye Uygulamaları.....	182
3.8.4.2. Dış İlişkiler	183
3.8.4.2.1. Uluslararası Grupların Faaliyetleri.....	183
3.8.4.2.2. İhtisas Komisyonlarının Faaliyetleri.....	183
3.8.4.2.3. Dostluk Grupları	184
3.8.4.3. TBMM TV Faaliyetleri	186
3.8.4.4. Personel Hareketleri ve Atamalar.....	186
3.8.4.5. Bilgi İşlem Merkezi Faaliyetleri	186
3.8.4.6. Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü Faaliyetleri.....	187
3.8.4.7. Ulaştırma Hizmetleri	187
3.8.4.8. Sağlık Hizmetleri	187

3.8.4.9. Koruma Müdürlüğü Faaliyetleri.....	187
3.8.4.10. Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Faaliyetleri.....	187
3.8.4.11. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	188
IV. 22'NCİ DÖNEM 2'NCİ YASAMA YILI	189
4.1. CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER'İN TBMM'NİN İKİNCİ YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI (1 EKİM 2003)	189
4.2. 2'NCİ YASAMA YILINDA ÇIKAN KANUNLAR	214
4.3. 2'NCİ YASAMA YILINDA ÇIKAN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ	239
4.3.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ	239
4.3.1.1. 07/05/2004 tarihli ve 5170 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	239
4.3.2. AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM YASALARI.....	239
4.3.2.1. 8'inci Uyum Paketi	239
4.3.2.2. 9'uncu Uyum Paketi.....	240
4.3.2.3. 10/12/2003 tarihli ve 5017 sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununun Bazı Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun	240
4.3.2.4. 17/07/2004 tarihli ve 5231 sayılı Dernekler Kanunu	241
4.3.3. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	245
4.3.3.1. 13/01/2004 tarihli ve 5043 sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	245
4.3.3.2. 15/01/2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu	245
4.3.3.3. 20/04/2004 tarihli ve 5136 sayılı Türk Ticaret Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun.....	246
4.3.3.4. 02/06/2004 tarihli ve 5183 sayılı Danıştay Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	246
4.3.3.5. 09/06/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu	247
4.3.3.6. 26/09/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun .	247
4.3.3.7. 26/09/2004 tarihli ve 5236 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	247
4.3.3.8. 26/09/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu	248
4.3.4. SAVUNMA VE GÜVENLİK ALANINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	249
4.3.4.1. 22/01/2004 tarihli ve 5078 sayılı Askeri Ceza Kanunu ile Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	249
4.3.4.2. 27/01/2004 tarihli ve 5081 sayılı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	250
4.3.4.3. 27/01/2004 tarihli ve 5082 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	250
4.3.4.4. 29/06/2004 tarihli ve 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun	250

4.3.4.5. 29/06/2004 tarihli ve 5202 sayılı Savunma Sanayii Güvenliği Kanunu	251
4.3.5.1. 12/11/2003 tarihli ve 5002 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Özel Öğretim Kurumları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	252
4.3.5.2. 03/12/2003 tarihli ve 5005 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	252
4.3.5.3. 02/03/2004 tarihli ve 5100 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun	252
4.3.5.4. 28/04/2004 tarihli ve 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun	253
4.3.5.5. 03/03/2004 tarihli ve 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs ve Kredi Verilmesine İlişkin Kanun	253
4.3.5.6. 04/03/2004 tarihli ve 5105 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	254
4.3.5.7. 13/05/2004 tarihli ve 5171 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Yüksek Öğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	254
4.3.5.8. 25/05/2004 tarihli ve 5175 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	255
4.3.5.9. 30/06/2004 tarihli ve 5204 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	255
4.3.5.10. 14/07/2004 tarihli ve 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun	256
4.3.5.11. 14/05/2004 tarihli ve 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu.....	256
4.3.5.12. 14/07/2004 tarihli ve 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	256
4.3.6. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	257
4.3.6.1. 22/01/2004 tarihli ve 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun	257
4.3.6.4. 09/07/2004 tarihli ve 5215 sayılı Belediyeler Kanunu	260
4.3.6.5. 10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.....	263
4.3.6.6. 15/07/2004 tarihli ve 5227 sayılı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun.....	263
4.3.7. EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	264
4.3.7.1. 06/11/2003 tarihli ve 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	264
4.3.7.2. 12/12/2003 tarihli ve 5020 sayılı Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	264
4.3.7.3. 28/01/2004 tarihli ve 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun.....	265
4.3.7.4. 22/04/2004 tarihli ve 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun.....	265
4.3.7.5. 22/06/2004 tarihli ve 5195 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	266

4.3.7.6. 17/07/2004 tarihli ve 5230 sayılı Pamukbank Türk Anonim Şirketinin Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketine Devri ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	266
4.3.8. MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	267
4.3.8.1. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu.....	267
4.3.8.2. 17/09/2004 tarihli ve 5234 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	268
4.3.9. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	268
4.3.9.1. 25/05/2004 tarihli ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	268
4.3.10. SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	269
4.3.10.1. 02/06/2004 tarihli ve 5181 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	269
4.3.10.2. 22/06/2004 tarihli ve 5193 sayılı Optisyenlik Hakkında Kanun	269
4.3.11. ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER.....	270
4.3.11.1. 08/01/2004 tarihli ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun	270
4.3.11.2. 27/05/2004 tarihli ve 5178 sayılı Mera Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	270
4.3.11.3. 27/05/2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun	271
4.3.11.4. 03/06/2004 tarihli ve 5184 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	271
4.3.11.5. 17/06/2004 tarihli ve 5192 sayılı Orman Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	272
4.3.11.6. 24/06/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu	273
4.3.11.7. 29/06/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu	274
4.3.12. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	274
4.3.12.1. 04/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu	274
4.3.12.2. 26/05/2004 tarihli ve 5177 sayılı Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	275
4.3.13. BAYINDIRLIK, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	275
4.3.13.1. 19/11/2003 tarihli ve 5003 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğüne Yapılacak Bölünmüş Yol İnşasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Kanun	275
4.3.13.2. 04/03/2004 tarihli ve 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu	276
4.3.13.3. 18/05/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu	276
4.4. 2'NCİ YASAMA YILINDA CUMHURBAŞKANINCA TEKRAR GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR	277
4.5. 2'NCİ YASAMA YILINDA ANAYASA MAHKEMESİNCE İPTAL EDİLEN KANUNLAR .	283
4.6. 2'NCİ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	285

4.6.1. TBMM BAŞKANLIK DİVANI FAALİYETLERİ	285
4.6.2. YASAMA FAALİYETLERİ	286
4.6.3. YÖNETİM FAALİYETLERİ	291
4.6.3.1. TBMM Başkanlığı Faaliyetleri	291
4.6.3.1.1. TBMM Başkanlığı İletişim Ofisi Faaliyetleri	291
4.6.3.1.2. İletişim Ofisi Tarafından Üretilen Projeler	292
4.6.3.2. Genel Sekreterlik Faaliyetleri	292
4.6.3.2.1. Hukuk Müşavirliği	292
4.6.3.2.2. İdari Şube Müdürlüğü	292
4.6.3.2.3. Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü	293
4.6.3.2.4. Bilgi İşlem Merkezi Birim Amirliği	301
4.6.3.3. Personel ve Muhasebe Daire Başkanlığı	301
4.6.3.3.1. Personel ve Özlük İşleri Müdürlüğü	301
4.6.3.3.2. Personel İdari Şube Müdürlüğü (Sağlık Harcamaları)	302
4.6.3.3.3. Personel Eğitim ve Yönetim Müdürlüğü	302
4.6.3.3.4. Saymanlık Müdürlüğü	302
4.6.3.4. Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı	303
4.6.3.4.1. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü	303
4.6.3.4.2. TBMM TV	303
4.6.3.4.3. Parlamenter Hizmetleri Müdürlüğü	304
4.6.3.4.4. Genel Evrak ve Arşiv Müdürlüğü	304
4.6.3.4.4.1. Evrak Dağıtım Faaliyetleri	304
4.6.3.4.4.2. Genel Evrak Bürosu Tarafından Yapılan İşlemler	305
4.6.4. Kütüphane, Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü	305
4.6.5. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	305
4.6.6. Baştabiplik	306
4.6.7. TBMM Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu	306
4.6.8. Koruma Müdürlüğü	309
V. 3'ÜNCÜ YASAMA YILI	310
5.1. CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER'İN 3'ÜNCÜ YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI	310
5.2. ERMENİ MESELESİ VE TBMM	332
5.3. 3'ÜNCÜ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR	351
5.4. 3'ÜNCÜ YASAMA YILINDA ÇIKARILAN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ	365
5.4.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ	365
5.4.1.1. 27/05/2005 tarihli, 5356 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	365
5.4.2. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	365
5.4.2.1. 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)	365
5.4.2.2. 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun	365
5.4.2.3. 30.03.2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu	366
5.4.2.4. 25/12/2004 tarihli ve 5276 sayılı 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	368

5.4.2.5. 29/03/2005 tarihli ve 5325 sayılı Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	368
5.4.2.6. 31/03/2005 tarihli ve 5328 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	369
5.4.2.7. 25/05/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu.....	369
5.4.2.8. 29/06/2005 tarihli ve 5375 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	370
5.4.2.9. 03/07/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu.....	370
5.4.2.10. 03/07/2005 tarihli ve 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	371
5.4.3. MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	372
5.4.3.1. 16.06.2005 tarihli ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun	372
5.4.3.2. 23/02/2005 tarihli ve 5306 sayılı Yüksek Öğretim Kanununa Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun	373
5.4.3.3. 15/03/2005 tarihli ve 5316 sayılı Yüksek Öğretim Kanununa Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun	374
5.4.3.4. 28/04/2005 tarihli ve 5340 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	374
5.4.4. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	375
5.4.4.1. 04.11.2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu	375
5.4.4.2. 07.12.2004 tarihli ve 5272 sayılı Belediye Kanunu	376
5.4.4.3. 13/01/2005 tarihli ve 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	379
5.4.5. EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	380
5.4.5.1. 15/03/2005 tarihli ve 5317 sayılı Bankalar Kanunu ile Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	380
5.4.5.2. 24/03/2005 tarihli ve 5324 sayılı Kozmetik Kanunu	381
5.4.5.3. 02/07/2005 tarihli ve 5387 sayılı Bankacılık Kanunu	381
5.4.6. MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	383
5.4.6.1. 14/04/2005 tarihli ve 5333 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	383
5.4.6.2. 30/12/2004 tarihli ve 5281 sayılı Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	384
5.4.7. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	384
5.4.7.1. 02/12/2004 tarihli ve 5264 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	384
5.4.7.2. 02/02/2005 tarihli ve 5289 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerine Bir Derece Verilmesi Hakkında Kanun.....	385
5.4.7.3. 07/06/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu	385
5.4.7.4. 14/06/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu	386

5.4.7.5. 02/07/2005 tarihli ve 5389 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	387
5.4.7.6. 21/04/2005 tarihli ve 5335 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	388
5.4.7.7. 01/07/2005 tarihli ve 5378 sayılı Özürlüler Hakkında ve Bazı Kanunlar ile Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ..	390
5.4.8. SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	390
5.4.8.1. 24/11/2004 tarihli ve 5258 sayılı Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun	390
5.4.8.2. 06/01/2005 tarihli ve 5283 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığına Devredilmesine Dair Kanun	391
5.4.8.3. 02/07/2005 tarihli ve 5382 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	392
5.4.9. ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER.....	393
5.4.9.1. 01/12/2004 tarihli ve 5262 sayılı Organik Tarım Kanunu	393
5.4.9.2. 10/02/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu	393
5.4.9.3. 03/03/2005 tarihli ve 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun	393
5.4.9.4. 03/07/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu.....	394
5.4.10. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	394
5.4.10.1. 02/03/2005 tarihli ve 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu	394
5.4.11. BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	395
5.4.11.1. 08/12/2004 tarihli ve 5273 sayılı Arsa Ofisi Kanunu ve Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılması ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün Kaldırılması Hakkında Kanun	395
5.4.11.2. 22/02/2005 tarihli ve 5304 sayılı Kadastro Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	396
5.4.11.3. 16/06/2005 tarihli ve 5368 sayılı Lisanslı Harita Kadastro Mühendisleri ve Büroları Hakkında Kanun	396
5.4.11.4. 02/07/2005 tarihli ve 5392 sayılı Telsiz Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	397
5.4.12. ÇEŞİTLİ KURULUŞ KANUNLARI	397
5.4.12.1. 27/10/2004 tarihli ve 5251 sayılı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	397
5.4.12.2. 10/11/2004 tarihli ve 5256 sayılı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	398

5.4.12.3. 01/12/2004 tarihli ve 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	398
5.4.12.4. 27/04/2005 tarihli ve 5338 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	399
5.4.12.6. 03/07/2005 tarihli ve 5394 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu.....	400
5.5. 3'ÜNCÜ YASAMA YILINDA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR	401
5.6. 3'ÜNCÜ YASAMA YILINDA ANAYASA MAHKEMESİNCE İPTAL EDİLEN KANUNLAR	412
5.7. 3'ÜNCÜ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	415
5.7.1. TBMM BAŞKANLIK DİVANI FAALİYETLERİ	415
5.7.2. YASAMA FAALİYETLERİ	415
5.7.2.1. Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü	415
5.7.2.2. Tutanak Müdürlüğü	416
5.7.2.3. Plan ve Bütçe Komisyonu.....	420
5.7.3. TBMM BAŞKANLIĞI FAALİYETLERİ	425
5.7.3.1. İletişim Ofisi Çalışmaları.....	425
5.7.3.2. Basın Organizasyonları.....	425
5.7.3.3. Dış Temaslar.....	426
5.7.4. GENEL SEKRETERLİK FAALİYETLERİ	426
5.7.4.1. Hukuk Müşavirliği	426
5.7.4.2. Genel Sekreterlik İdari Şube Müdürlüğü.....	426
5.7.4.3. Satın Alma Komisyonu	426
5.7.4.4. Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü.....	427
5.7.5. KANUNLAR VE KARARLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI.....	430
5.7.5.1. Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü	430
5.7.6. GENEL EVRAK BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANLIĞI	430
5.7.6.1. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü	430
5.7.6.2. TBMM TV	430
5.7.6.3. Parlamenter Hizmetler Müdürlüğü.....	430
5.7.7. PERSONEL VE MUHASEBE DAİRE BAŞKANLIĞI.....	430
5.7.7.1. Personel Özlük İşleri Müdürlüğü.....	430
5.7.7.2. Bütçe Maliye Müdürlüğü	431
5.7.8. 2005 MİLLİ EGEMENLİK YILI FAALİYETLERİ	432
VI. 4'ÜNCÜ YASAMA YILI.....	435
6.1. CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER'İN TBMM'NİN DÖRDÜNCÜ YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI	435
6.2. 4'ÜNCÜ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR	453
6.3. 4'ÜNCÜ YASAMA YILINDA ÇIKAN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ	464
6.3.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ	464
6.3.1.1. 29.10.2005 tarihli ve 5428 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun.....	464
6.3.2. AVRUPA BİRLİĞİ UYUM YASALARI	464
6.3.2.1. 19.09.2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanunu.....	464

6.3.2.2. 21.09.2006 tarihli ve 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu	465
6.3.2.3. 26.09.2006 tarihli ve 5545 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu.....	465
6.3.2.4. 28.09.2006 tarihli ve 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu	465
6.3.2.5. 27.09.2006 tarihli ve 5546 sayılı Avrupa Sosyal Şartına Değişiklik Getiren Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun	465
6.3.2.6. 27.09.2006 tarihli ve 5547 sayılı (Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun	466
6.3.2.7. 18.05.2006 tarihli ve 5506 sayılı Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun .	466
6.3.2.8. 01/06/2006 tarihli ve 5512 sayılı İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 No'lu Protokol'un Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun	466
6.3.2.9. 21.06.2006 tarihli ve 5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun	466
6.3.2.10. 29.06.2006 tarihli ve 5530 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	467
6.3.3. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	467
6.3.3.1. 17.11.2005 tarihli ve 5432 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda Değişiklik Öngören Kanun.....	467
6.3.3.2. 22.02.2006 tarihli ve 5461 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	467
6.3.3.3. 15/06/2006 tarihli ve 5521 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu	468
6.3.3.4. 28/06/2006 tarihli ve 5530 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	469
6.3.3.5. 29/06/2006 tarihli ve 5536 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	469
6.3.4. MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER.....	470
6.3.4.1. 26.01.2006 tarihli ve 5450 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı Okulların Millî Eğitim Bakanlığına Devredilmesi ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	470
6.3.4.2. 18.05.2006 tarihli ve 5504 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	471
6.3.4.3. 21/06/2006 tarihli ve 5526 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilâtı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	471
6.3.5. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	471
6.3.5.1. 28.12.2005 tarihli ve 5443 sayılı Köy Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	471
6.3.5.2. 25.04.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu	472
6.3.5.3. 29/06/2006 tarihli ve 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanunu	472
6.3.5.4. 01/07/2006 tarihli ve 5540 sayılı Dâhiliye Memurları Kanunu, İl İdaresi Kanunu, İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	472
6.3.6. SAVUNMA VE GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER	473

6.3.6.1. 20.10.2005 tarihli ve 5412 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	473
6.3.6.2. 10.05.2006 tarihli ve 5497 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü ile Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	473
6.3.6.3. 29/06/2006 tarihli ve 5534 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	473
6.3.7. <i>EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	474
6.3.7.1. 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu	474
6.3.7.2. 23.02.2006 tarihli ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu	474
6.3.7.3. 08.03.2006 tarihli ve 5472 sayılı Bankacılık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	475
6.3.7.4. 21/06/2006 tarihli ve 5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun	475
6.3.8. <i>MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	476
6.3.8.1. 13/06/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu	476
6.3.8.2. 29/06/2006 tarihli ve 5535 sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun	477
6.3.8.3. 01/07/2006 tarihli ve 5538 sayılı Bütçe Kanunlarında Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelere Eklenmesi ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	477
6.3.9. <i>ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	477
6.3.9.1. 16.05.2006 tarihli ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ...	477
6.3.9.2. 31.05.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu	478
6.3.10. <i>SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	479
6.3.10.1. 20.10.2005 tarihli ve 5413 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	479
6.3.10.2. 07.03.2006 tarihli ve 5471 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun	480
6.3.10.3. 23.03.2006 tarihli ve 5477 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	480
6.3.10.4. 27/06/2006 tarihli ve 5528 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	481
6.3.11. <i>ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	481
6.3.11.1. 18.04.2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanunu	481
6.3.11.2. 25.04.2006 tarihli ve 5491 sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	481

6.3.11.3. 29/06/2006 tarihli ve 5531 sayılı Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun	482
6.3.12. <i>ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	483
6.3.12.1. 29.12.2005 tarihli ve 5446 sayılı Maden Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	483
6.3.13. <i>BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	483
6.3.13.1. 10.11.2005 tarihli ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	483
6.3.13.2. 29.12.2005 tarihli ve 5444 sayılı Tapu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	484
6.3.13.3. 03.05.2006 tarihli ve 5495 sayılı Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	484
6.3.14. <i>ÇEŞİTLİ KANUNLAR</i>	485
6.3.14.1. 10.11.2005 tarihli ve 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu	485
6.3.14.2. 25.01.2006 tarihli ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun	486
6.3.14.3. 09.02.2006 tarihli ve 5456 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun	486
6.4. CUMHURBAŞKANINCA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR	487
6.5. 4'ÜNCÜ YASAMA YILINDA ANAYASA MAHKEMESİNCE İPTAL EDİLEN KANUNLAR	491
6.6. 4'ÜNCÜ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ	497
6.6.1. <i>TBMM BAŞKANLIK DİVANI FAALİYETLERİ</i>	497
6.6.2. <i>TBMM BAŞKANLIK FAALİYETLERİ</i>	498
6.6.2.1. İletişim Ofisi Faaliyetleri	498
6.6.2.2. Dış Temaslar	499
6.6.3. <i>GENEL SEKRETERLİK FAALİYETLERİ</i>	499
6.6.3.1. Hukuk Müşavirliği	499
6.6.3.2. İdari Şube Müdürlüğü	499
6.6.3.3. Satınalma Komisyonu Başkanlığı	499
6.6.3.4. Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü	500
6.6.3.5. Bilgi İşlem Merkezi Birim Amirliği	503
6.6.4. <i>KANUNLAR VE KARARLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI</i>	503
6.6.4.1. Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü	503
6.6.4.2. Tutanak Müdürlüğü	504
6.6.4.3. Plan ve Bütçe Komisyonu	504
6.6.4.4. Kütüphane Dokümantasyon ve Araştırma Hizmetleri	505
6.6.5. <i>GENEL EVRAK VE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANLIĞI</i>	505
6.6.5.1. Genel Evrak ve Arşiv Müdürlüğü	505
6.6.5.2. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü	505
6.6.5.3. TV Hizmetleri Birim Amirliği	506
6.6.6. <i>PERSONEL VE MUHASEBE DAİRESİ BAŞKANLIĞI</i>	506

6.6.6.1. Bütçe Maliye Müdürlüğü	506
6.6.6.2. Personel ve Özlük İşleri Müdürlüğü	507
6.6.6.3. Personel İdari Şube Müdürlüğü (Sağlık Giderleri).....	507
6.6.6.4. Saymanlık Müdürlüğü.....	508
6.6.7. <i>DESTEK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI</i>	508
6.6.7.1. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü.....	508
6.6.8. <i>TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI</i>	508
6.6.8.1. İşletme ve Yapım Müdürlüğü.....	508
VII. 5'İNCİ YASAMA YILI	509
7.1. CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER'İN 5'İNCİ YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI	509
7.2. 11'İNCİ CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ	530
7.3. 22'NCİ DÖNEMİN SON BİRLEŞİMİ	555
7.4. 5'İNCİ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR	557
7.5. 5'İNCİ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ	567
7.5.1. <i>ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ</i>	567
7.5.1.1. 03/10/2006 tarihli ve 5551 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	567
7.5.1.2. 10/05/2007 tarihli ve 5659 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun	567
7.5.1.3. 10/05/2007 tarihli ve 5660 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	567
7.5.1.4. 31/05/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	567
7.5.1.5. 02/06/2007 tarihli ve 5682 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	568
7.5.2. <i>AVRUPA BİRLİĞİ UYUM YASALARI</i>	568
7.5.2.1. 09.11.2006 tarihli ve 5555 sayılı Vakıflar Kanunu Tasarısı	568
7.5.2.2. 11.10.2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun (MASAK).....	569
7.5.3. <i>ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	569
7.5.3.1. 06/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	569
7.5.3.2. 04/05/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun	569
7.5.4. <i>MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	570
7.5.4.1. 17/05/2007 tarihli ve 5662 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	570
7.5.4.2. 11/01/2007 tarihli ve 5573 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz	

Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	571
7.5.4.3. 08/02/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ..	571
7.5.4.4. 28/12/2006 tarihli ve 5571 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu ile Turizmi Teşvik Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	573
7.5.4.5. 04/05/2007 tarihli ve 5649 sayılı İstiklal Marşının Kabul Edildiği Gün ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü Hakkında Kanun	574
7.5.5. <i>İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	574
7.5.5.1. 21/03/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu	574
7.5.6.1. 27/12/2006 tarihli ve 5569 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Malî Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun	575
7.5.6.2. 21/02/2007 tarihli ve 5582 sayılı Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	575
7.5.6.3. 22/05/2007 tarihli ve 5664 sayılı Konut Edindirme Yardımı Hak Sahiplerine Ödeme Yapılmasına Dair Kanun	575
7.5.6.4. 24/05/2007 tarihli ve 5667 sayılı Bankacılık İşlemleri Yapma ve Mevduat Kabul Etme İzni Kaldırılan Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketince Devlet İç Borçlanma Senedi Satışı Adı Altında Toplanan Tutarların Ödenmesi Hakkında Kanun	576
7.5.6.5. 26/05/2007 tarihli ve 5671 sayılı Merkezi Finans ve İhale Biriminin İstihdam ve Bütçe Esasları Hakkında Kanun	577
7.5.7. <i>MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	577
7.5.7.1. 08/03/2007 tarihli ve 5597 sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	577
7.5.7.2. 15/03/2007 tarihli ve 5604 sayılı Malî Tatil İhdas Edilmesi Hakkında Kanun	577
7.5.7.3. 28/03/2007 tarihli ve 5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	578
7.5.8. <i>ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	578
7.5.8.1. 12/12/2006 tarihli ve 5561 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	578
7.5.8.2. 04/04/2007 tarihli ve 5620 sayılı Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	579
7.5.8.3. 06/03/2007 tarihli ve 5595 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatana Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	579
7.5.9. <i>SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	580
7.5.9.1. 11/04/2007 tarihli ve 5624 sayılı Kan ve Kan Ürünleri Kanunu	580
7.5.10. <i>ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	581
7.5.10.1. 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu	581

7.5.10.3. 04/05/2007 tarihli ve 5648 sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun.....	582
7.5.11. <i>ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	582
7.5.11.1. 17/01/2007 tarihli ve 5574 sayılı Türk Petrol Kanunu	582
7.5.11.2. 25/01/2007 tarihli ve 5576 sayılı Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	583
7.5.11.3. 18/04/2007 tarihli ve 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanunu	584
7.5.11.4. 08/05/2007 tarihli ve 5654 sayılı Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun.....	584
7.5.11.5. 02/06/2007 tarihli ve 5686 sayılı Jeotermal Enerji Kaynakları ve Mineralli Sular Kanunu	586
7.5.12. <i>BAYINDIRLIK, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER</i>	586
7.5.12.1. 21/02/2007 tarihli ve 5582 sayılı Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	586
7.5.12.2. 22/03/2007 tarihli ve 5610 sayılı Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	586
7.5.12.3. 23/05/2007 tarihli ve 5665 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	587
7.5.13. <i>ÇEŞİTLİ KANUNLAR</i>	588
7.5.13.1. 29/11/2006 tarihli ve 5559 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	588
7.5.13.2. 13/12/2006 tarihli ve 5562 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	588
7.5.13.3. 01/02/2007 tarihli ve 5579 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	589
7.6. 5'İNCİ YASAMA YILINDA CUMHURBAŞKANINCA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR	590
7.7. 5'İNCİ YASAMA YILINDA CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER VE ANA MUHALEFET PARTİSİ CHP TARAFINDAN İPTALİ İSTEMİYLE ANAYASA MAHKEMESİNE DAVA AÇILAN KANUNLAR.....	596
7.8. 5'İNCİ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	605
7.8.1. <i>TBMM BAŞKANLIK DİVANI FAALİYETLERİ</i>	605
7.8.2. <i>TBMM BAŞKANLIK FAALİYETLERİ</i>	605
7.8.2.1. İletişim Ofisi Faaliyetleri.....	605
7.8.2.2. Dış Temaslar.....	606
7.8.3. <i>GENEL SEKRETERLİK FAALİYETLERİ</i>	607
7.8.3.1. Hukuk Müşavirliği	607
7.8.3.2. İdari Şube Müdürlüğü	607
7.8.3.3. Satın Alma Komisyonu Başkanlığı	608
7.8.3.4. Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü.....	608
7.8.4. <i>KANUNLAR VE KARARLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI</i>	613
7.8.4.1. Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü	613
7.8.4.2. Tutanak Müdürlüğü	613
7.8.4.3. Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü	614

7.8.4.4. Araştırma Merkezi Müdürlüğü	614
7.8.5. İLETİŞİM DAİRE BAŞKANLIĞI	615
7.8.5.1. Genel Evrak ve Arşiv Müdürlüğü.....	615
7.8.5.2. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü	616
7.8.5.3. Televizyon Müdürlüğü	616
7.8.6. PERSONEL VE MUHASEBE DAİRESİ BAŞKANLIĞI	617
7.8.6.1. Personel ve Özlük İşleri Müdürlüğü	617
7.8.6.2. Personel İdari Şube Müdürlüğü (Sağlık Giderleri).....	618
7.8.6.3. Muhasebe Müdürlüğü	618
7.8.7. Kültür-Sanat Yayın Kurulu Başkanlığı	620
VIII. SONUÇ	621
8.1. YASAMA FAALİYETLERİNE İLİŞKİN GENEL BİR DEĞERLENDİRME	621
8.2. 22'NCİ DÖNEM YASAMA FAALİYETLERİNE İLİŞKİN GENEL VERİLER	623
8.2.1. KANUN TASARILARININ TASARI GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI	623
8.2.2. 22'NCİ DÖNEMDE KANUN TEKLİFLERİ	624
8.2.3. 22'NCİ DÖNEMDE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER	624
8.2.4. 22'NCİ DÖNEMDE TBMM KARARLARI	625
IX. SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA.....	627
İNDEKS	629

KISALTMALAR

AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
AK Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
AIHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKPM	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi
ANAP	Anavatan Partisi
ANAVATAN	Anavatan Partisi
AGİT PA	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi
B	Birleşim
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
C	Cilt
DP	Demokrat Parti
DTP	Demokrat Türkiye Partisi
DYP	Doğru Yol Partisi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
DSP	Demokratik Sol Parti
HSYK	Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
KEİPA	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KPK	Karma Parlamento Komisyonu
KİT	Kamu İktisadî Teşebbüsleri
LDP	Liberal Demokrat Parti
MGK	Milli Güvenlik Kurulu
MKYK	Merkez Karar ve Yönetim Kurulu
MYK	Merkez Yürütme Kurulu
NATO PA	NATO Parlamenter Asamblesi
O	Oturum
PAB	Parlamentolararası Birlik
PMD	Parlamento Muhabirleri Derneği
S.	Sayfa
S. No	Sıra Numarası
SP	Saadet Partisi
S. Sayısı	Sıra Sayısı
SHP	Sosyal Demokrat Halk Partisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
YAŞ	Yüksek Askeri Şura
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
YSK	Yüksek Seçim Kurulu

YASAMA METİNLERİNİN BAŞLANGIÇ NUMARALARI

1/... → Tasarılar

2/... → Teklifler

3/... ◀

4/... ◀ Tezkereler (Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanlığı, Başbakanlık)

5/... ◀

6/... → Sözlü Soru Önergeleri

7/... → Yazılı Soru Önergeleri

8/... → Genel Görüşme Önergeleri

9/... → Meclis Soruşturması Önergeleri

10/... → Meclis Araştırması Önergeleri

11/... → Gensoru Önergeleri

BİRİNCİ BÖLÜM

I. 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİ

1.1. ERKEN SEÇİM KARARININ ALINMASI

1999 seçimlerinde TBMM’de ortaya çıkan çok parçalı tablonun sonucunda, Demokratik Sol Parti (DSP) Genel Başkanı Bülent Ecevit başkanlığında, DSP, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Anavatan Partisi (ANAP)’ın katılımıyla 57. Cumhuriyet Hükümeti kuruldu. 57’nci Hükümet dönemi, ekonominin yapısal sıkıntılar yaşadığı, son derece bunalımlı bir dönem oldu. Uluslararası Para Fonu (IMF) ile Aralık 2002’de imzalanan stand-by anlaşması ile yürürlüğe konan ekonomik istikrar programının uygulama sürecinde, Kasım 2000 ve Şubat 2001’de ciddi ekonomik krizler yaşandı. Bunun yol açtığı siyasi bunalıma rağmen hükümet koalisyonu, bozulmadan seçimlere kadar varlığını sürdürmüştür.

21 inci yasama döneminin 4 üncü yasama yılının sonunda (30 Haziran 2002) tatile giren TBMM Genel Kurulu, 58 inci Hükümeti meydana getiren koalisyon ortakları Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi arasındaki görüş ayrılıklarının tetiklediği seçim tartışmalarının ardından olağanüstü toplantıya çağrıldı. MHP’nin öncülük ettiği bu tartışmaların sonunda verdiği erken seçim teklifine, ANAP ve Saadet Partisi (SP) de destek verince, Büyük Millet Meclisi 29 Temmuz’da olağanüstü toplanarak, erken seçimin 3 Kasım’da yapılmasını kararlaştırdı.

Erken seçim fikrini ilk olarak Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Devlet Bahçeli dile getirdi. 28 Şubat süreci olarak adlandırılan siyaset sürecinin kimi uygulamalarını söz verdiği halde değiştiremeyen ve ağırlaşan ekonomik kriz karşısında demokratik meşruiyet alanını daha fazla daraltmak istemeyen MHP lideri Devlet Bahçeli, Partisi tarafından 7 Temmuz’da Bursa Kocayayla’da düzenlenen yayla şenliklerinde, erken seçim talebini vurgulu bir biçimde telaffuz ederek, “Seçimlerin 3 Kasım’da yapılması için TBMM’yi toplantıya çağıracağız” dedi. Bahçeli’nin seçim gerekçesi, MHP’siz hükümet formüllerine gösterdiği tepkiydi. MHP Grup Başkanvekilleri 10 Temmuz’da, TBMM’nin 3 Kasım 2002 günü erken genel seçim kararı alınması için 1 Eylül günü olağanüstü toplantıya çağrılmasını öngören 125 imzalı başvuru, Meclis Başkanı Ömer İzgi’ye iletti.

Eşzamanlı olarak, muhalefet partilerinden Doğru Yol Partisi (DYP) de, 3 Kasım 2002’de erken genel seçim yapılması kararının alınması için, TBMM’nin 22 Temmuz Pazartesi günü saat 14.00’da toplantıya çağrılmasını istese de, DYP’nin 11 Temmuz’da TBMM Başkanı İzgi’ye ilettiği 55 imzalı dilekçe, Meclisin olağanüstü toplantıya çağrılması için gerekli 110 sayısına ulaşamadı.

Seçim tarihiyle ilgili tartışmalar sürerken, Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Tufan Algan, 3 Kasım’da seçimlerin yapılabilmesi için 3,5 aya ihtiyaçları olduğunu açıkladı ve Meclisin Temmuz ayında toplanarak seçim kararı almasının kendilerini zora sokmayacağını bildirdi.

TBMM Başkanı Ömer İzgi, 15 Temmuz'da MHP'nin ilk başvurusunu işleme koyarak Meclis'i 1 Eylül Pazar günü saat 15.00'da olağanüstü toplantıya çağırdı. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)'nin DYP'nin teklifine destek vererek, Meclisin 22 Temmuz'da toplanması için 18 Ağustos'ta yeterli imzalı bir dilekçeyle başvurması üzerine, Meclis Başkanı İzgi, Meclis'i 22 Temmuz Pazartesi günü saat 14.00'da olağanüstü toplantıya çağırdı.

22 Temmuz saat 14.00'da olağanüstü toplanan Meclis Genel Kurulunda toplantı yeter sayısı olan 184'e ulaşamayınca, Meclis Başkanı İzgi, MHP Grubunun talebi doğrultusunda, 1 Eylül 2002 günü saat 15.00'da olağanüstü toplanmak üzere birleşimi kapattı.³

Hükümet ortağı partiler açısından seçim kararının zamanlaması problemliydi. IMF ile birlikte uygulanan istikrar programının pozitif sonuçları ortada yokken seçime gidilmesi, ortaklar arasındaki görüş ayrılıklarının derinleşmesiyle ilişkiliydi. Avrupa Birliğine üyelik konusu ile 28 Şubat sürecinde, özellikle din eğitimi konusunda uygulamaya konan kimi hususların kaldırılması konusunda koalisyon partilerinden MHP'nin seçmenine söz vermiş olması, görüş ayrılıklarının yeni hükümet formüllerini gündeme getirmesine yol açtı.

Derin ekonomik krizin olumsuz olarak en fazla etkilediği hükümet ortaklarından DSP, seçimin normal zamanında yapılmasını isterken, ANAP, kendisi için en önemli meşruiyet alanı olarak seçtiği Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine dönük olarak gerçekleştirmesi gereken yasal değişikliklere öncelik verilmesini hedefliyordu. Başbakan Bülent Ecevit'in MHP lideri Bahçeli'yi erken seçim fikrinden vazgeçirmek için giriştiği ikna çabaları sonuç vermedi. MHP, 23 Temmuz'da, TBMM Genel Kurulu'nun seçim kararını almak üzere 29 Temmuz'da toplantıya çağırılması için 125 imzalı bir önergeyi Meclis Başkanlığına sundu. İzgi, MHP'nin bu başvurusunu işleme koyarak gruplara çağrı yazısı gönderdi. Çağrı yazısında, "Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni; milletvekili seçimlerinin yenilenmesi ve seçimin 3 Kasım 2002 tarihinde yapılması hakkındaki önergeyi görüşmek için, yeter sayıdaki üyenin istemi üzerine, 29 Temmuz 2002 Pazartesi günü saat 14.00'te, Anayasa'nın 93. ve TBMM İçtüzüğü'nün 7. maddeleri gereğince olağanüstü toplantıya çağırıyorum. Sayın milletvekillerinin, belirtilen gün ve saatte Genel Kurul Toplantısı'na katılmalarını rica ederim" denilmektedir.

MHP'nin 29 Temmuz'daki olağanüstü toplantı önerisine ANAP ve SP de destek verdi. Her iki parti 25 Temmuz'da, TBMM Başkanı Ömer İzgi'ye başvuruda bulunarak, erken seçim kararına ek olarak bazı kanun tasarı ve tekliflerinin de görüşülmesini istedi.

TBMM Başkanı İzgi, bu isteği 26 Temmuz'da işleme koyarak, parti gruplarını 29 Temmuz'da olağanüstü toplantıya çağırdı. Duyuruda, Ceza İnfaz

³ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem: 21, Cilt:100, Yasama Yılı:4, B:120, 22.07. 2002, s.18.

Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanun Tasarısı, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı, Siyasi Partiler ve Seçim kanunlarına ilişkin değişiklik teklifleri, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'da değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifinin de görüşülmesi için çağrının yapıldığı ifade edildi.

TBMM Genel Kurulu, 29 Temmuz'da olağanüstü toplandı. Başkanvekili Murat Sökmenoğlu'nun yönettiği oturuma 451 milletvekili katıldı.⁴ TBMM Başkanvekili Murat Sökmenoğlu, Meclis Başkanlığına yapılan olağanüstü toplantı çağrısı ve başvuru metinlerini ayrı ayrı okutarak milletvekillerinin bilgisine sundu. İlk önce, MHP'nin 3 Kasım'da erken genel seçimlerin yapılmasına ilişkin karar alınması talebiyle TBMM'ye yaptığı başvuru,⁵ daha sonra ANAP ve SP'nin TBMM'nin olağanüstü toplanması konusunda yaptığı başvuru ve çağrı metni okundu.⁶

Genel Kurul'da daha sonra, komisyonlarda boş bulunan üyelükler için seçim yapıldı. Genel Kurul'un toplantısından önce seçime ilişkin önergeler ile kanun teklifinin 48 saat geçmeden komisyonda görüşülmesi için Danışma Kurulu önerisi oylanarak kabul edildi.⁷

TBMM'nin olağanüstü toplantısına, tüm siyasi partilerin liderleri katıldı. Seçim kararının görüşüldüğü Genel Kurul Toplantısı'nda önergeyle ilgili olarak gruplar adına konuşmalar yapıldı. MHP Grubu adına Grup Başkanvekili İsmail Köse, erken seçime gidildiğinde MHP olarak halka anlatacak çok şeyleri bulunduğunu belirtti.⁸

DSP Grubunun görüşlerini aktaran İstanbul Milletvekili Necdet Saruhan, kendilerinin seçime değil seçim tarihine itiraz ettiklerini belirterek, "Bu erken değil, baskın seçimdir," derken,⁹ ANAP Grup Başkanvekili Beyhan Aslan, "Milletin vicdan terazisinde tartılmaya gidiyoruz. Millet kimin kaç okka olduğunu ölçecek ve bizi boy sırasına sokacak" şeklinde konuştu.¹⁰

⁴ **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:121 29.07.2002, s.22.

⁵ MHP'nin erken seçim önergesi için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem:21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4 B:121, 29.07.2002, ss. 23-27.

⁶ ANAP ve Saadet Partisi (SP)'nin ortak verdikleri erken seçim önergesi için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem:21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4 B:121, 29.07.2002, ss.28-32.

⁷ **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss.395.

⁸ Köse'nin konuşması için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss. 419-423.

⁹ Saruhan'ın konuşması için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss. 415-418.

¹⁰ Aslan'ın konuşması için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss. 405-409.

DYP Grubunun görüşlerini dile getiren Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya, Ecevit'in siyasi tecrübelerinin gereği olarak görevi bırakması gerekirken böyle bir refleksi göstermediğini savunarak, "Bu yapılsaydı, yeni bir umut ve Parlamento içinde yeni bir hükümet çıkabilirdi" diye konuştu.¹¹

İsmail Cem'in liderliğinde DSP'den ayrılan bir grup milletvekilinin kurduğu Yeni Türkiye Partisi (YTP) Genel Sekreteri İstemihan Talay, demokrasilerde değişimin, yenileşmenin temelini seçim olduğunu belirterek, seçimin kaçınılmaz olduğunu vurguladı.¹² TBMM Genel Kurulu'nun tarihi bir toplantıya sahne olduğuna işaret eden AK Parti Kayseri Milletvekili Abdullah Gül ise, "Sorunların çözümü için seçime gidilmesi kaçınılmazdır" görüşünü savundu.¹³ SP Grubu adına Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Siyasi Partiler ve Seçim Yasası değişikliğinin yapılmaması sebebiyle, 4 Kasım'da Parlamento'nun meşruiyetinin tartışılacağını ileri sürdü.¹⁴

Seçim tarihinin 3 Kasım olmasını benimseyen 889 sıra sayılı rapor komisyonda kabul edildikten sonra, TBMM Genel Kurulu'nun üçüncü günlük toplantısında (31 Temmuz 2002) ele alındı. TBMM Genel Kurulu, 21. dönemin başlangıcından sonra en kalabalık ikinci gününü yaşadı. Oylamaya, 524 milletvekili katıldı. 550 üyeli TBMM'de 14 üyeliğin boş olduğu, Meclis Başkanı Ömer İzgi ile birleşimi yöneten Başkanvekili Sökmenoğlu'nun da oy kullanmadığı dikkate alındığında, 20 üyenin erken seçim kararı alınırken Genel Kurul'a gelmediği görülmektedir. 524 milletvekilinin katıldığı oylamada 449 kabul, 62 ret oyu kullanıldı, 3 milletvekili çekimser kaldı.¹⁵ 745 sayılı bu Meclis Kararı ile, 3 Kasım 2002 tarihinde erken genel seçim yapılması kararı kesinleşmiş oldu.

TBMM Genel Kurulu, 29 Temmuz'da yeniden olağanüstü toplandı ve AB Uyum Kanunu olarak adlandırılan yasa paketini kabul etti. Genel Kurul, çalışmalarını tamamlayarak, 3 Kasım seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından toplanmak üzere dağıldı.

¹¹ İyimaya'nın konuşması için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss. 413-414.

¹² Talay'ın konuşması için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss. 410-411.

¹³ Gül'ün konuşması için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss.397-400.

¹⁴ Bekaroğlu'nun konuşması için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss. 400-405.

¹⁵ 3 Kasım 2002'de genel seçimlerin yenilenmesini öngören önergeye ilişkin oylama sonuçları için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: 21, Cilt: 101, Yasama Yılı:4, B:123, 31.07.2002, ss. 431. Ayrıca bk. "Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Seçimlerinin Yenilenmesine Dair Karar," Karar No: 745, Karar Tarihi: 31.07. 2002, **Resmî Gazete**, sayı: 24834, 2 Ağustos 2002.

TBMM Başkanı Ömer İzgi, MHP, DSP ve ANAP'ın verdiği ortak önerge doğrultusunda Genel Kurulu bir kez daha, bu kez 8 Ağustos saat 15.00'te toplantıya çağırdı.

220 milletvekilinin isteği ile yeniden toplanan Genel Kurul'da seçim harcamalarını karşılamak üzere ödenek verilmesini de öngören ek bütçe yasa tasarısı ile İş Güvenliği Yasa Tasarısı görüşülerek kabul edildi. Olağanüstü toplantı çağrısında ele alınması istenen, bazı ilçelerin il yapılmasına ilişkin kanun teklifleri için 13 Ağustos'ta yeniden toplanan Genel Kurul'da çoğunluk sağlanamayınca, TBMM 1 Ekim'de toplanmak üzere dağıldı.¹⁶

1982 Anayasasının 77'nci maddesinde öngörülen beş yıllık seçim süreci hiçbir zaman gerçekleşmedi. 1987, 1991, 1995 ve 1999 seçimlerinde olduğu gibi, 3 Kasım 2002 seçimleri de erken genel seçim olarak yapıldı. Beş yıl için seçilmiş olan 21. Dönem milletvekilleri, bu sıfatlarını 3 yıl 6.5 ayda tamamlamış oldular.

Erken seçim kararı, 449 üyenin kabul oyuyla alınmasına rağmen, kimi milletvekilleri 'Küskünler Hareketi' adıyla anılan bir girişime öncülük ederek, seçimlerin iptaline dönük yoğun çaba harcadı, ancak başarılı olamadı. Meclisin 26 Eylül 2002'de olağanüstü toplantıya çağırılması için Adana milletvekili Ali Güven ve Amasya milletvekili Gönül Saray Alphan ile 122 arkadaşı tarafından yapılan başvurudaki 124 imzanın 38'i YTP'li, 34'ü SP'li, 32'si ANAP'lı, 12'si Yurt Partili (YP), 8'i de bağımsız milletvekillerine aitti.¹⁷

İçtüzüğün 7'nci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre, Meclisin en geç yedi gün içerisinde toplanması gerekiyordu. Meclis Başkanı, milletvekillerinin seçim bölgelerinde olmaları ve seçim çalışmalarıyla meşgul bulunmaları gerekçesiyle, olağanüstü toplantıyı 1 Ekim'deki yasama yılının açılışına denk getirdi. Birleşimin açılışından sonra, AK Parti, DYP ve MHP tarafından verilen Meclisin seçimlerin sonuçlanmasına kadar tatile girmesine ilişkin önerge oya sunuldu. Meclisi açık tutarak, seçimin iptaline yönelik önergenin görüşülmesini amaçlayan ve önerge sahipleriyle birlikte DSP'nin de desteğini alan ANAP, SP ve YTP ile bağımsızların karşı çıktığı tatil önergesi İçtüzüğün 137'nci maddesi uyarınca işaret oyuyla oylandı. 170 hayır oyuna karşılık 191 oyla tatil kararı kabul edildi ve Başkan birleşimi kapattı.¹⁸

31 Temmuz'da alınan erken seçim kararı ile seçim tarihi olan 3 Kasım arasında, 3 ay 2 gün bulunmaktaydı.

¹⁶ "Seçim 3 Kasım'da," *TBMM Aylık Bülten*, Sayı: 92, Haziran-Temmuz-Ağustos 2002, 2-3.

¹⁷ Erol Tuncer, Coşkun Kasapbaş ve Bülent Tuncer, *Seçim 2002: 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme* (Ankara: TESAV, 2003), s. 3.

¹⁸ Tuncer vd., *Seçim 2002*, s. 4.

21. Dönemde Parlamentoda Temsil Edilen Siyasi Partiler¹⁹

1992 Seçimleri Sonucunda Meclise Giren Partiler	5 Parti	DSP, MHP, FP (*), ANAP, DYP
17.08.2001'de Mecliste Bulunan Partiler (1)	6 Parti	DSP, MHP, ANAP, DYP, SP (**), AK PARTİ(**)
31.07.2002'de Mecliste Bulunan Partiler (2)	9 Parti	DSP, MHP, ANAP, DYP, AK PARTİ(**), SP(**), TDP(**), BBP, YTP(**)
24.09.2002'de Mecliste Bulunan Partiler (3)	11 Parti	DSP, MHP, ANAP, DYP, CHP, BBP, ÖDP, AK PARTİ(**), SP(**), YTP(**), YP(**).

(*) 22 Haziran 2001 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

(**) 1999 seçimlerinden sonra kurulmuş olan partiler.

(1) SP (20.07.2001) ve AK PARTİ (14.08.2001)'nin kuruluşlarından hemen sonraki durumu göstermektedir.

(2) TBMM'nin erken seçim kararı aldığı tarihteki (31.07.2002) durum.

(3) Milletvekili aday listelerinin kesinleştiği tarihteki durum.

1.2. 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİ İLE İLGİLİ BAZI VERİLER

Seçmen Sayısı: 2002 seçimlerinde 41.291.568 kayıtlı seçmenin %79.14'ü oy kullanmış, bu seçim 1980 sonrasının en düşük katılımı seçimi olmuştur. Gümrüklerde kullanılan 114.035 geçerli oy ile birlikte toplam geçerli oy sayısı 31.528.783 olarak gerçekleşmiştir.²⁰

Seçmen Yaşı: 2002 seçimlerinde 18 yaşını bitiren tüm vatandaşlar oy kullanma hakkına sahip olmuştur.

Seçim Sistemi: 2002 seçimlerine, yerleşik siyasi geleneklerin aksine, Seçim ve Siyasi Partiler Kanunlarında herhangi bir değişiklik yapılmadan gidildi. Uygulanan seçim sistemi %10 ülke barajlı d'Hondt sistemiydi.

Seçim Çevreleri: 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 4'üncü maddesine göre, "Çıkaracağı milletvekili sayısı 18'e kadar olan iller bir seçim çevresi sayılır. 19'dan 35'e kadar olan iller iki, 36 ve daha fazla olan iller üç seçim çevresine bölünür. Bu seçim çevreleri numara sırasına göre adlandırılır." Buna göre, İstanbul 3 seçim çevresine bölünmüş, birinci, ikinci, üçüncü seçim çevreleri sırasıyla 24, 21 ve 25 milletvekili; Ankara 2 seçim çevresine bölünmüş, birinci ve ikinci seçim çevreleri sırasıyla 15 ve 14 milletvekili; İzmir ili 2 seçim çevresine bölünmüş, birinci ve ikinci seçim çevreleri 12'şer milletvekili çıkaracak şekilde düzenlenmiştir.

¹⁹ Tuncer vd., *Seçim 2002*, s. 197.

²⁰ Tuncer vd., *Seçim 2002*, s. 9.

Seçimlerde Kullanılan Oy Sayısı: ²¹

	Gümrükte Kullanılan Oylar Hariç	Gümrükte Kullanılan Oylar Dahil*
Kayıtlı Seçmen Sayısı	41.291.568	41.407.027
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	32.652.702	32.768.161
Katılma Oranı (%)	%79.08	%79.14
Geçerli Oy	31.414.748	31.528.783
Geçerli Oy Oranı (%)	%96.21	%96.22
Geçersiz Oy	1.237.954	1.239.378
Geçersiz Oy Oranı (%)	% 3.79	% 3.78

*Gümrüklerde kullanılan oy sayısı 115.459, geçerli oy sayısı 114.035'tir.

3 Kasım 2002 Seçimlerine Katılan Siyasi Partiler: 31 Temmuz 2002'de, Meclis erken seçim kararı aldığında Türkiye'de 47 siyasi parti bulunmaktaydı. 3 Kasım'dan önce 3 siyasi partinin daha kurulmasıyla birlikte, seçimlerin yapıldığı tarihte var olan siyasi parti sayısı 50'ye yükselmiştir. Seçime katılma hakkını elde eden parti sayısı Yüksek Seçim Kurulunca 23 olarak belirlenmiş, bu partilerden 18'i seçimlere katılmıştır. ²²

3 Kasım 2002 Seçimlerine Katılan 18 Siyasi Parti

AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi	ANAP	Anavatan Partisi
BTP	Bağımsız Türkiye Partisi	BBP	Büyük Birlik Partisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi	DEHAP	Demokratik Halk Partisi
DSP	Demokratik Sol Parti	DYP	Doğru Yol Partisi
İP	İşçi Partisi	LDP	Liberal Demokrat Parti
MP	Millet Partisi	MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
ÖDP	Özgürlük ve Dayanışma Partisi	SP	Saadet Partisi
TKP	Türkiye Komünist Partisi	YTP	Yeni Türkiye Partisi
YP	Yurt Partisi	YDP	Yeniden Doğuş Partisi (GP: Genç Parti) ²³

Seçimlerin Yapıldığı Tarihte Parlamentoda Bulunan Siyasi Partiler: AK PARTİ, ANAP, BBP, CHP, DSP, DYP, SP, MHP, TDP (Toplumcu Demokratik Parti), YTP, YP, AK PARTİ. Bu partilerden AK PARTİ, SP, YTP ve YP ile parlamentoda temsil edilmeyen BTP ve DEHAP ilk defa seçimlere katılmışlardır.

²¹ **Resmî Gazete**, sayı: 24932, 10 Kasım 2002.

²² Yüksek Seçim Kurulu'nun 2 Ağustos 2002 tarih ve 411 No'lu kararı, **Resmî Gazete**, sayı: 24837, 5 Ağustos 2002.

²³ YDP, 23 Ağustos 2002'de adını GP olarak değiştirmiştir. Buna ilişkin 27 Ağustos 2002 tarih ve 478 No.lu YSK kararı için bk. **Resmî Gazete**, Sayı: 24867, 5 Eylül 2002.

Seçime katılan 18 partinin 17'si illerin tümünde (81 il), Erzurum'da aday göstermeyen ÖDP ise 80 ilde seçime katılmıştır.

Seçime Katılan Aday Sayısı: Seçimlerde, bağımsızlar dâhil, katılan milletvekili aday sayısı 10.083 olarak gerçekleşmiştir. Bu sayının 9.893'ünü partili, 190'ını ise bağımsız adaylar oluşturmaktadır.

Aday Belirleme Yöntemi: Seçimlerde, CHP ve DYP bazı seçim çevrelerinde ön seçim ya da aday yoklaması yapmışlardır. DYP 16 seçim çevresinde aday yoklaması, 13 seçim çevresinde ön seçim yapmış, CHP ise 11 seçim çevresinde aday yoklaması yapmıştır. CHP 70 ildeki, DYP ise 53 ildeki adaylarını merkez yoklaması usulüyle tespit etmiştir. Geriye kalan tüm partiler adaylarını merkez yoklaması yöntemiyle belirlerken, bunlardan bazıları yasal sonuç doğurmayan, dolayısıyla bağlayıcı niteliği bulunmayan eğilim yoklaması niteliğinde ön seçim yapmışlardır.²⁴

3 Kasım 2002 Genel Seçim Sonuçları: 41 milyon 407 bin 27 seçmenden, 32 milyon 768 bin 161'i sandık başına gitti. 8 milyon 638 bin 866 seçmen sandık başına gitmezken, yüzde 79.14 ile son 7 seçim içinde katılım oranı en düşük seçim oldu. 1999 seçimlerinde katılım oranı yüzde 87.9 olarak gerçekleşmişti. Seçimde, 57'nci Hükümet'i oluşturan koalisyon partilerinin toplam oy oranı yüzde 14.71 oldu. DSP yüzde 1.22, MHP yüzde 8.36 ve ANAP yüzde 5.13, ana muhalefet partisi DYP ise yüzde 9.54 oy alıp, seçim barajını aşamadıkları için parlamentoya giremediler. Daha önce TBMM'de temsil edilen SP yüzde 2.49, YTP yüzde 1.15 oy oranı ile barajı aşamayan partiler arasında bulundular. Seçim sonucunda, yüzde 34.28 oy alan AK Parti 363 milletvekiliyle, yüzde 19.39 oy alan CHP ise 178 milletvekiliyle TBMM'ye girdi. 1954 yılından sonra ilk kez sadece iki parti TBMM'de temsil edildi. Toplam yüzde 1 oy alan bağımsız adayların 9'u TBMM'ye girdi.

Aşağıdaki tabloda, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde, siyasi partilerin ve bağımsız adayların ülke genelinde aldıkları geçerli oy sayısı ve oranı, çıkardıkları milletvekili sayısı ile TBMM'deki temsil oranlarına yer verilmiştir.

3 Kasım 2002 Genel Seçim Sonuçları²⁵

Parti Adı	Geçerli Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı	TBMM'deki Temsil Oranı
AK PARTİ	10.808.229	34.28	363	66.0
CHP	6.113.352	19.39	178	32.36
DYP	3.008.942	9.54	-	-
MHP	2.635.787	8.36	-	-

²⁴ Bu bölümdeki tüm veriler için bk. Tuncer vd., *Seçim 2002*, ss. 30-46.

²⁵ YSK'nın Seçim Sonuçlarını ilan eden 9 Kasım 2002 tarih ve 883 sayılı Kararı için bk. *Resmî Gazete*, Sayı: 24932, 10 Kasım 2002.

GP	2.285.598	7.25	-	-
DEHAP	1.960.660	6.22	-	-
ANAP	1.618.465	5.13	-	-
SP	785.489	2.49	-	-
DSP	384.009	1.22	-	-
YTP	363.869	1.15	-	-
BBP	322.093	1.02	-	-
BAĞIMSIZ	314.251	1.00	9	1.64
YP	294.909	0.94	-	-
İP	159.843	0.51	-	-
BTP	150.482	0.48	-	-
ÖDP	106.023	0.34	-	-
LDP	89.331	0.28	-	-
MP	68.271	0.22	-	-
TKP	59.180	0.19	-	-
Toplam	31.528.783	100.0	550	100.0

1987 seçimlerinden sonra, ilk defa bu seçimlerde birinci sıradaki partinin oyları yüzde 30'u aştı. (AK PARTİ, % 34.28). CHP %20'nin altında kalırken (%19.39), beş parti (DYP, MHP, GP, DEHAP ve ANAP) %5 ila 10 arasında, dört parti de (SP, DSP, YTP, ve BBP) yüzde 1 ila 2.49 arasında değişen oranlarda oy aldı. Yedi Partinin (YP, İP, BTP, ÖDP, LDP, MP, TKP) oy oranları ise %1'in altında kaldı. Bağımsız adayların toplam oy oranı ise % 1.00 oldu.

Ülke genelinde ilk sırayı, seçimlerden bir yıl 2.5 ay önce kurulmuş olan ve ilk kez seçime katılan AK Parti alırken, 1999 seçimlerinde Parlamento dışında kalan CHP, ikinci sırayı alarak Parlamenta girdi. Ana Muhalefet Partisi DYP ise, %9.54'lük oy oranıyla Meclis'e temsilci gönderemedi. İktidar ortakları DSP, MHP ve ANAP Meclis dışında kaldı. Seçimlerden dört ay önce kurulmasına rağmen, Yeniden Doğuş Partisine katılarak seçime katılma hakkı elde eden Genç Parti, %7.25 oranında oy alarak 5. sırayı aldı.

Seçim Sonuçlarının Medyadaki Yansımaları: 3 Kasım 2002 seçimlerinin sonuçları, 4 Kasım günü bazı gazetelerin manşetlerine şu şekilde yansıdı:

Sabah: "Anadolu İhtilali", Radikal: "Seçmen Ağır Konuştu", Hürriyet: "Sosyal Patlama Sandıkta Oldu", Yeni Şafak: "Milletin Zaferi: 'Hâkimiyet Milletindir'", Milliyet: "Artık Merkez Biziz: Tek Başına, İş Başına", Cumhuriyet: "Demokrasiye Baraj: AK Parti Tek Başına İktidar", Vatan: "AK Parti Tek Başına İktidar: Sandıktan Öfke Çıktı", Yeniçağ: "İki Partili Meclis," Zaman: "AK Parti Tek Başına İktidar", Milli Gazete: "Millet, 5 yıldır kendisine zulmeden iktidar partilerini sandığa gömdü: Öfke patladı", Akşam: "Tek Başına", Dünya: "AK Parti yüzde 34.2 oyla ve 363 milletvekiliyle tek başına iktidar", Türkiye: AK Parti tek başına iktidar".

Dış basındaki bazı değerlendirmeler de şöyleydi:

BBC: Halk tepkisini AK Parti'ye oy vererek gösterdi.

CNN: AK Parti, Irak'ta operasyon istemiyor.

Financial Times: AK Parti, halkın öfkesini oya çevirdi.

New York Times: Erdoğan ılımlı laik yapıyı koruma sözü verdi.²⁶

²⁶ *Dünya Gazetesi*, 4 Kasım 2002.

Seçim sonuçlarını değerlendiren CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, “Yüzde 45'in parlamento dışında kalması meşruiyet sorunu yaratmaz. Rejim tartışmaları yaşanmaması için AK Parti'ye büyük sorumluluk düşüyor” derken, AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan ilk açıklamasında Atatürk'ten alıntı yaptı: “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir / “İlk işimiz Avrupa Birliği, Anayasa'da laiklik nasıl tanımlanmışsa onu uygulayacağız” / Irak'ta bizi BM kararı bağlar” dedi.²⁷

TBMM'de Temsil Edilenler: Seçime katılan 18 siyasi partiden 16'sı ülke barajının altında kaldı, parlamentoya girebilen parti sayısı, 1950 sonrasında ilk kez 2'de kaldı. Diğer tüm dönemlerde Meclisteki parti sayısı 3 ila 8 arasında değişti.

Bu seçimlerde Meclise 9 bağımsız milletvekili girdi. Bu sayı, 13 bağımsızın Meclise girdiği 1969'dan sonraki en yüksek sayıdır.

Bu seçimlerde, 1987'den bu yana ilk defa bir parti tek başına hükümeti kuracak bir çoğunluğa ulaştı. AK Parti, Mecliste mutlak çoğunluğu temsil eden 276 sayısının çok üzerinde, 363 milletvekili çıkardı.

TBMM'de temsil edilen iki parti AK Parti ve CHP, geçerli oyların %53.67'sini (16.921.582 oy), 9 bağımsız ise %1'ini (314.251 oy) aldı. Böylece Parlamentodaki toplam temsil oranı 17.235.832 oyla, %54.67 olarak gerçekleşti.

TBMM'de temsil edilen iki siyasi parti AK Parti ile CHP'nin temsil oranları (Meclisteki sandalye sayısı) ile oy oranları arasında büyük bir fark oluştu. %34.28 oranında oy alan AK Parti, Meclisteki sandalyelerin %66'sını, %19.39 oranında oy alan CHP ise Meclisteki sandalyelerin %32.36'sını elde etti.

TBMM'de Temsil Edilemeyenler: 14.292.951 oy alarak, %45.33 oranına ulaşan 16 siyasi parti hiç milletvekili çıkaramadı. Böylece, oy kullanan seçmenlerin yaklaşık yarısının tercihi TBMM'de temsil imkânı bulamamış oldu. Oy oranları toplamı %40 olan yedi parti, DYP, MHP, GP, DEHAP, ANAP, SP ve BBP, ülke barajını aşamadıkları için temsil edilemezken, oy oranları % 0.19-%1.22 arasında değişen ve toplam %5.33 olan diğer 9 parti, ülke barajı uygulaması olmasa bile Mecliste temsil edilme gücüne ulaşamayacaklardı.

3 Kasım 2002 seçimleri sonrasındaki oy dağılımı, siyasi yelpazenin sağ-sol ekseninde sınıflanmasına göre, şöyle oluştu:

Sağ Oylar Toplamı: %69.98 (AK PARTİ, DYP, MHP, GP, ANAP, SP, BBP, YP, BTP, LDP, MP).

Sol Oylar Toplamı: %29.02 (CHP, DSP, YTP, DEHAP, İP, ÖDP, TKP). Bu partilerden DEHAP münhasıran etnik tabana dayalı bir siyasi hareket olduğu için siyasi yelpazedeki yeri “sağ” olarak da tanımlanabilir. Bu durumda oranlar değişecektir.

Milletvekili Başına Alınan Oy Sayısı: 2002 seçimlerinde Türkiye genelinde bir milletvekilinin seçilmek için aldığı ortalama oy sayısı 57.325 oldu. AK Parti bu ortalamanın yaklaşık yarısı, CHP ve Bağımsızlar ise yüzde 60'ı kadar oyla bir milletvekili çıkardı.

Siyasi partiler için milletvekili başına alınan oy sayısı bakımından alt sınır 29.774 (AK PARTİ), üst sınır ise 34.344 oy (CHP) oldu.²⁸

²⁷ A.g.g.

²⁸ Tuncer vd., *Seçim 2002*, ss. 79-80.

1.3. SİİRT İLİ YENİLEME SEÇİMİ SONUÇLARI

3 Kasım 2002 Siirt Seçim Sonuçları, 2 Aralık 2002'de, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından iptal edildi. Mervan Gül (AK Parti), Fadıl Akgündüz (Bağımsız) ve Ekrem Bilek'in (CHP) milletvekillikleri düştü. YSK Kararı, 8 Aralık 2002 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı.²⁹ Karar, Siirt'in Pervari ilçesinin Doğan köyünde 3 sandığın kurulmaması sebebiyle, AK Partinin yaptığı başvuru üzerine alındı. YSK Kararında, 3 sandığın oluşturulması çabasında dahi bulunulmadığı belirtilerek, "nedeni ister görevlilerin ihmali, ister köyde oluşturulan baskıya dayalı olsun Doğan köyünde seçmenin iradesini sandığa yansıtmasına imkân verilmemiş, kişilerin en tabii hakkı olan seçme hakkı engellenmiş, seçim işlemi tam kanunsuzlukla sakatlanmıştır" denildi.³⁰ Bu kararda;

3 Kasım 2002 tarihinde yapılan Milletvekili Genel seçiminde Siirt ili seçim çevresinde yapılan seçimin 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 39/2-3. maddesi çerçevesinde seçim işlemleri sebebiyle iptaline; bu seçim sonucunda milletvekili mazbataları verilen CHP milletvekili Ekrem Bilek, AK Parti'li Mervan Gül ve Bağımsız Aday Mehmet Fadıl Akgündüz'e ait milletvekili mazbatalarının iptaline; Siirt ili seçim çevresinde milletvekili seçiminin yeniden yapılmasına ve oy verme gününün, kararın Resmi Gazete ile ilanından sonra gelen altmışıncı günü takip eden ilk Pazar günü olan 9 Şubat 2003 günü olduğuna oybirliği ile hükmedilmekteydi.³¹

Böylece, AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın milletvekili seçilmesi ve ardından başbakan olmasını mümkün kılacak süreç başlamış oldu. Yüksek Seçim Kurulu (YSK), 3 Kasım 2002 seçimlerinde Erdoğan'ın, TCK'nın 312/2 maddesinden mahkûm olduğu gerekçesiyle, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmadığını belirtmiş ve milletvekili adaylığını reddetmişti. Ana Muhalefet Partisi CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, siyasi yasakların kaldırılmasını ve Erdoğan'ın haklarına kavuşmasını istedi. AK Parti ve CHP'nin 2003'ün başında beraberce yaptığı yasal değişiklikten sonra Erdoğan siyasi haklarına kavuştu.

YSK'nın Siirt ilindeki seçimlerin yenilenmesine ilişkin kararının ardından, AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Siirt ilinde yapılacak olan yenileme seçiminde milletvekili adayı olacağı açıklandı. Bunu sağlamak amacıyla, Anayasada ve Milletvekili Seçimi Kanunu'nda çeşitli değişiklikler yapıldı.

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Tayyip Erdoğan'ın milletvekili adayı olmasının önündeki yasal engeli kaldırmak amacıyla, 27 Aralık 2002'de kabul edilen 4777 sayılı, "2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun"la, Anayasa'nın "Milletvekili Seçilme Yeterliği"ni düzenleyen 76. maddesi

²⁹ YSK Karar metni için ayrıca bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B:7, O:1, 10.12.2002, ss.220-224.

³⁰ *Resmî Gazete*, Sayı: 24957, 8 Aralık 2002.

³¹ *A.g.k.*

değiştirildi. Bu maddenin 2. fıkrasında yer alan “ideolojik veya anarşik eylemlere” ibaresi “terör eylemlerine” şeklinde değiştirildi. Böylece, ideolojik veya anarşik eylemlere katılma, bu eylemleri tahrik veya teşvik suçlarından yargılanıp hüküm giyenlerin, affa uğramış olmaları halinde milletvekili seçilebilmeleri sağlandı. Ayrıca, Anayasanın “Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Geriye Bırakılması ve Ara Seçimleri” başlıklı 78. maddesine 5. bir fıkra eklendi: “ Bir ilin veya seçim çevresinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması halinde, boşalmayı takip eden 90 günden sonraki ilk Pazar günü ara seçim yapılır. Bu fıkra gereği yapılacak seçimlerde Anayasanın 127. maddesinin 3. fıkrası hükmü uygulanmaz.”³²

Bu değişiklik sebebiyle, Siirt ili yenileme seçimleri, Yüksek Seçim Kurulunca daha önce belirlenmiş olan 9 Şubat 2003 tarihi yerine 9 Mart 2003'te yapıldı.

2 Ocak 2003 tarihli, 4778 sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la da,³³ 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, Anayasa’nın 78. maddesinde yapılan değişiklikle uyumlu hale getirilirken, 11. maddenin f fıkrasının 1 ve 3 numaralı bentleri değiştirildi. 1. bentteki “zimmet ve ihtilas” ibaresi yerine “basit ve nitelikli zimmet” ibaresi konarken, 3. bentteki “Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etme suçlarından mahkûm olanlar” ibaresi yerine, “Terör eylemlerinden mahkûm olanlar” ibaresi kondu.

Yine, Milletvekili Seçimi Kanununun “Seçimin veya Tutanağın İptali” başlıklı 39. maddesindeki düzenlemede yer alan “altmışıncı günü” ibaresi yerine, “doksanıncı günü” ibaresi kondu.

3 Kasım 2002’de Siirt’te seçimlere katılan 18 siyasi partiden 14’ü, 9 Mart 2003’teki Yenileme Seçimlerine katılmadı. Bunlar arasında, Genel Seçimlerde 1. sırayı alan DEHAP ile 3. sırayı alan ANAP da bulunmaktaydı. Bağımsız adayların da katılmadığı seçimlere AK PARTİ; CHP; İP ve TKP katıldı, oyların %84.8’ini alan AK Parti, tüm milletvekilliklerini kazandı.

3 Kasım 2002 seçimlerinde AK Parti, CHP ve Bağımsızlar birer milletvekili çıkarmıştı. AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, 22’nci Dönem Siirt milletvekili olarak Parlamento’ya girdi.³⁴ AK Parti’den Öner Gülyeşil ve Öner Ergenç de milletvekili oldu.³⁵ AK Parti’nin Siirt’te kazandığı 3 milletvekilliği ile parlamentodaki sandalye sayısı 362’den 365’e yükseldi. Kesin sonuçlar, 11 Mart 2003 tarihli Resmi Gazete’nin Mükerrer sayısında yayımlandı.

³² *Resmi Gazete*, Sayı: 24980 3. mükerrer, 31 Aralık 2002.

³³ *Resmi Gazete*, Sayı: 24990, 11 Ocak 2003.

³⁴ Siirt Milletvekili olarak Meclise giren Erdoğan’ın and içmesi için bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:6, B: 43, 11.3.2003, O:1, s.444.

³⁵ Bu iki milletvekilinin and içmesi için bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:7, B: 44, 12.3.2003, O:1, s.8.

9 Mart 2003 Siirt Yenileme Seçimi Sonuçları³⁶

Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Çıkardığı Mv. Sayısı
Adalet ve Kalkınma Partisi	55.203	84.8	3
Cumhuriyet Halk Partisi	8.972	13.8	-
İşçi Partisi	500	0.8	-
Türkiye Komünist Partisi	404	0.6	-
Toplam	65.079	100.0	3

1.4. 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİNİN SONUÇLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ³⁷

3 Kasım 2002 seçimlerinde, oy kullanma hakkına sahip olan 41.407.027 seçmenden 8.638.866'sı, yani seçmenlerin yaklaşık beşte biri sandık başına gitmemiştir. Bu sonuç, siyasi partilere duyulan güvensizliğin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Bu seçimlerde, 1987'de %36.3 oy alarak birinci parti olan ANAP'tan sonra, ilk defa bir siyasi parti (AK PARTİ) %34.3 oranında oy alarak birinci parti oldu. Yine, 1991 seçimlerinden bu yana ilk defa, bir siyasi parti tek başına iktidar olabilecek bir çoğunluğu yakaladı. Bu çoğunluk anayasayı referandumsuz değiştirebilecek çoğunluğa (367) çok yaklaşmış bir tek parti hükümetinin kurulmasını sağladı.

Bu seçimlerin beraberinde getirdiği en önemli sonuçlardan birisi, DP döneminden bu yana ilk defa iki partili bir parlamentonun ortaya çıkışıdır.

Siyasi istikrarda yaşanan bu sıçramanın fırsat maliyeti, temsilde ortaya çıkan boşlukla kendisini gösterdi. Seçmen oylarının % 45.3'ü Mecliste temsil edilme imkânı bulamadı. Böylece, Mecliste temsil edilemeyen oylar çok partili siyasi hayatın en yüksek seviyesine ulaşmış oldu. Bu seçimlerin, siyasi tarihimizde bir ilki oluşturan bir başka sonucu da, seçime katılma hakkını elde eden 23 partiden 18'inin seçimlere katılması, ancak bunlardan yalnızca ikisinin Meclise girebilmesidir. Bu seçimlerden birinci parti olarak çıkan AK Parti'nin kuruluşunun üzerinden 14.5 ay geçmişti. Böylece bu parti, katıldığı ilk seçimde birinci parti olmasına rağmen, Genel Başkanını milletvekili adayı olarak gösteremediği için, Genel Başkanı milletvekili seçilemeyen bir iktidar partisi oldu.

Bu seçimlerde, seçmen 1999 seçimlerinde parlamentoya girmiş tüm partileri (DSP, MHP, ANAP, DYP), iktidar ya da muhalefet ayırımı yapmaksızın, Meclis dışında bırakmıştır. Ağır ekonomik bunalımın karakterize

³⁶ Seçim sonuçlarını ilan eden 11 Mart 2003 günlü ve 212 sayılı YSK Kararı için bk. *Resmî Gazete*, Sayı: 25045, 11 Mart 2003.

³⁷ 3 Kasım 2002 seçimlerinin iç ve dış siyaset açısından doğurduğu sonuçların değerlendirildiği bir çalışma için bk. Meltem Müftüler-Bac, "The New Face of Turkey: The Domestic and Foreign Policy Implications of November 2002 Elections," *East European Quarterly*, XXXVII, No: 4, January 2004, 421-438.

ettiği 1999-2002 dönemi seçmen tarafından bir bütün olarak tasfiye edilmiştir. Bu da siyasi tarihimiz açısından bir ilktir.

13 bağımsız adayın seçildiği 1969 seçimlerinden sonra, 9 bağımsız adayın seçildiği 2002 seçimleri, demokratik siyasi tarihimizde en fazla bağımsız adayın seçildiği ikinci seçimdir.

2002 seçimlerinin sonucu Türkiye’de siyasi yelpazenin önemli ölçüde dönüşümüne tanıklık etti. Merkez sağ ve merkez solda önemli boşluklar oluşurken, kendilerini bunun dışında tanımlayan siyasi partiler önemli güç edindiler. Merkez sağın birbiriyle yarışan iki partisi ANAP ve DYP’nin oylarındaki düşüş, iki partinin de ülke barajını aşamayıp Meclise girememesiyle somutlaştı. Yüzde 45.1 oy aldığı 1983 seçimlerinden sonra girdiği her seçimde oyları azalan ANAP, bu seçimlerde %5.1 oy aldı. Oyları 1995’ten itibaren sürekli olarak gerileme sürecine giren DYP de, bu seçimde %9.5 oranında oy aldı. Bu iki partinin 1991 seçimlerindeki toplam oy oranı %51 iken, bu tarihten itibaren sürekli düşüş göstermiş ve bu seçimde %15’e kadar inmiştir.

Bu seçimlerde, klasik merkez sol olarak adlandırılan partilerin toplam oyunda önemli bir düşüş yaşandı. 1983 sonrası dönemde, %30 dolaylarında seyreden bu oylar, son seçimde %21.8’e gerilemiştir. Üstelik bu oran, hükümetteki partilerin demokratik meşruiyet kaybına uğradığı, CHP’nin merkez solun en önemli ve diri gücü olarak seçimlere katıldığı ve “laik duyarlılığın” en önemli adres olarak CHP’yi seçtiği bir ortamda gerçekleşmiştir.

Merkez partilerinde görülen bu büyük erimeye mukabil, “merkez dışı partiler” büyük bir yükseliş yaşamıştır. Bunun anlamı, Türkiye siyasetinin sosyo-ekonomik bölünmeler kadar, hatta ondan da fazla kimlik politikalarına dayalı olarak tanımlandığıdır. Seçmenin belli politikalara ilişkin tutumlarından çok, muayyen kimlikleri temsil etme biçiminden dolayı tercih ettiği partiler içinde AK PARTİ, MHP ve DEHAP belirgin bir biçimde öne çıkmaktadır. Bu üç partinin aldığı oy toplamı, 2002 seçimlerinde oyların yaklaşık yarısına ulaşmaktadır: %48.9. Buna SP ve BBP’nin de oyları eklendiğinde bu oran %52.4’ü bulmaktadır.

Yukarıda ayrıntılı olarak temas edildiği gibi, 2002 seçimlerinin kayda değer bir özelliği de, parlamentonun %90’a ulaşan oranda tamamen yenilenmesidir. Askeri müdahale dönemlerinden sonraki parlamentolarda dahi bu ölçüde büyük bir yenilenme yaşanmamıştır.³⁸

³⁸ 3 Kasım 2002 seçimlerinin karakteristik özelliklerine ilişkin olarak bk. Ergun Özbudun, *2002 Seçimleri Işığında Türk Siyasetinde Eğilimler*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Forumu, 2004, 9-12.

1.5. TBMM ÜYELERİNİN SEÇİLDİKLERİ İLLER, AD VE SOYADLARI, ADAYLIK SIRALARI, ÖĞRENİM DÜZEYLERİ VE MESLEKLERİ İTİBARIYLA ALFABETİK SIRALANIŞI³⁹

İL	PARTİ	SIRA	ADAY	ÖĞRENİM	MESLEK
ADANA	AKP	1	ÖMER ÇELİK	YÜKSEK	GAZETECİ YAZAR
ADANA	AKP	2	ABDULLAH ÇALIŞKAN	YÜKSEK	DANIŞMAN
ADANA	AKP	3	ZİYATTİN YAĞCI	YÜKSEK	YÖNETİCİ
ADANA	AKP	4	VAHİT KİRİŞCİ	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ADANA	AKP	5	RECEP GARİP	YÜKSEK	YÖNETİCİ
ADANA	AKP	6	ABDULLAH TORUN	YÜKSEK	AVUKAT
ADANA	AKP	7	ALİ KÜÇÜKAYDIN	YÜKSEK	MÜLKİ İDARE AMİRİ
ADANA	AKP	8	AYHAN ZEYNEP TEKİN	YÜKSEK	İŞ KADINI
ADANA	CHP	1	NEVİN GAYE ERBATUR	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ADANA	CHP	2	MEHMET ZİYA YERGÖK	YÜKSEK	AVUKAT
ADANA	CHP	3	TACİDAR SEYHAN	YÜKSEK	SERBEST
ADANA	CHP	4	KEMAL SAĞ	YÜKSEK	YÖNETİCİ
ADANA	CHP	5	UĞUR AKSÖZ	YÜKSEK	AVUKAT
ADANA	CHP	6	ATILLA BAŞOĞLU	ORTA	SERBEST
ADIYAMAN	AKP	1	MEHMET ÖZYOL	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ADIYAMAN	AKP	2	MAHMUT GÖKSU	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ADIYAMAN	AKP	3	FEHMİ HÜSREV KUTLU	YÜKSEK	AVUKAT
ADIYAMAN	AKP	4	AHMET FARUK ÜNSAL	YÜKSEK	MÜHENDİS
ADIYAMAN	CHP	1	ŞEVKET GÜRİSOY	YÜKSEK	ESKİ BLD. BŞK.
AFYON	AKP	1	SAİT AÇBA	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
AFYON	AKP	2	İBRAHİM HAKKI AŞKAR	YÜKSEK	AVUKAT
AFYON	AKP	3	AHMET KOCA	YÜKSEK	TİCARET
AFYON	AKP	4	MAHMUT KOÇAK	YÜKSEK	TIP DOKTORU
AFYON	AKP	5	HALİL AYDOĞAN	YÜKSEK	EMEKLİ
AFYON	AKP	6	REYHAN BALANDI	ORTA	GAZETECİ
AFYON	CHP	1	HALİL ÜNLÜTEPE	YÜKSEK	AVUKAT
AĞRI	AKP	1	HALİL ÖZYOLCU	YÜKSEK	AVUKAT
AĞRI	AKP	2	MEHMET KERİM YILDIZ	YÜKSEK	TIP DOKTORU
AĞRI	AKP	3	MEHMET MELİK ÖZMEN	YÜKSEK	ENDÜSTRİ MÜHENDİSİ
AĞRI	CHP	1	CEMAL KAYA	YÜKSEK	MÜTEAHHİT
AĞRI	CHP	2	NACİ ASLAN	YÜKSEK	MÜTEAHHİT
AKSARAY	AKP	1	ALİ RIZA ALABOYUN	YÜKSEK	YÜKSEK MÜHENDİS
AKSARAY	AKP	2	RUHİ AÇIKGÖZ	YÜKSEK	EKONOMİST

³⁹ 22'nci Dönem CHP Milletvekilleri için ayrıca bk. Türkiye Büyük Millet Meclisi CHP Grubu, 22. Dönem Milletvekilleri (İllere ve Soyadına Göre Sıralı), Ankara, Mart 2004.

AKSARAY	AKP	3	RAMAZAN TOPRAK	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
AKSARAY	AKP	4	AHMET YAŞAR	YÜKSEK	ECZACI
AMASYA	AKP	1	AKİF GÜLLE	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
AMASYA	AKP	2	HAMZA ALBAYRAK	YÜKSEK	MÜFETTİŞ
AMASYA	CHP	1	MUSTAFA SAYAR	YÜKSEK	MÜHENDİS
ANKARA -1	AKP	1	İSMAİL ALPTEKİN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ANKARA -1	AKP	2	BÜLENT GEDİKLİ	YÜKSEK	EKONOMİST
ANKARA -1	AKP	3	CEMİL ÇİÇEK	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ANKARA -1	AKP	4	ALİ BABACAN	YÜKSEK	MÜHENDİS
ANKARA -1	AKP	5	ERSÖNMEZ YARBAY	YÜKSEK	MÜŞAVİR
ANKARA -1	AKP	6	MEHMET ZEKİ ÖZCAN	YÜKSEK	SSK GENEL MÜDÜRÜ
ANKARA -1	AKP	7	REMZİYE ÖZTOPRAK	YÜKSEK	DIŞ HEKİMİ
ANKARA -1	AKP	8	FARUK KOCA	ORTA	İŞ ADAMI
ANKARA -1	CHP	1	ÖNDER SAV	YÜKSEK	AVUKAT
ANKARA -1	CHP	2	EŞREF ERDEM	YÜKSEK	YÖNETİCİ
ANKARA -1	CHP	3	OYA ARASLI	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ- AVUKAT
ANKARA -1	CHP	4	YILMAZ ATEŞ	YÜKSEK	GAZETECİ
ANKARA -1	CHP	5	AYŞE GÜLSÜN BİLGEHAN	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ANKARA -1	CHP	6	İSMAİL DEĞERLİ	YÜKSEK	DOKTOR
ANKARA -1	CHP	7	MEHMET TOMANBAY	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ANKARA -2	AKP	1	SALİH KAPUSUZ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ANKARA -2	AKP	2	EYYÜP SANAY	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ANKARA -2	AKP	3	MUSTAFA SAİD YAZICIOĞLU	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ANKARA -2	AKP	4	BEŞİR ATALAY	YÜKSEK	YÖNETİCİ
ANKARA -2	AKP	5	REHA DENEMEÇ	YÜKSEK	EKONOMİST
ANKARA -2	AKP	6	HALUK İPEK	YÜKSEK	AVUKAT
ANKARA -2	AKP	7	TELAT KARAPINAR	YÜKSEK	AVUKAT
ANKARA -2	AKP	8	NUR DOĞAN TOPALOĞLU	YÜKSEK	EMEKLİ
ANKARA -2	AKP	9	MUSTAFA TUNA	YÜKSEK	YÖNETİCİ
ANKARA -2	CHP	1	BAYRAM ALİ MERAL	ORTA	SENDİKACI
ANKARA -2	CHP	2	YAKUP KEPENEK	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ANKARA -2	CHP	3	A. İSMET ÇANAKÇI	YÜKSEK	MALİYECİ
ANKARA -2	CHP	4	ZEKERİYA AKINCI	YÜKSEK	SERBEST
ANKARA -2	CHP	5	MUZAFFER R. KURTULMUŞOĞLU	YÜKSEK	DOKTOR
ANTALYA	AKP	1	MEHMET DÜLGER	YÜKSEK	YÜKSEK MİMAR
ANTALYA	AKP	2	MEVLÜT ÇAVUŞOĞLU	YÜKSEK	DIŞ TİCARET
ANTALYA	AKP	3	BURHAN KILIÇ	YÜKSEK	ÖĞRETMEN
ANTALYA	AKP	4	OSMAN AKMAN	YÜKSEK	TIP DOKTORU
ANTALYA	AKP	5	FİKRET BADAZLI	ORTA	MÜTEAHHİT

ANTALYA	CHP	1	DENİZ BAYKAL	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ANTALYA	CHP	2	TUNCAY ERCENK	YÜKSEK	AVUKAT
ANTALYA	CHP	3	NAİL KAMACI	YÜKSEK	MAKİNA MÜH.
ANTALYA	CHP	4	OSMAN KAPTAN	YÜKSEK	YÖNETİCİ
ANTALYA	CHP	5	ATILLA EMEK	YÜKSEK	AVUKAT
ANTALYA	CHP	6	FERİDUN FİKRET BALOĞLU	YÜKSEK	AVUKAT
ANTALYA	CHP	7	HÜSEYİN EKMEKCİOĞLU	YÜKSEK	SERBEST
ANTALYA	CHP	8	OSMAN ÖZCAN	ORTA	EM.ÖĞRETMEN
ARDAHAN	AKP	1	KENAN ALTUN	ORTA	ESNAF
ARDAHAN	CHP	1	ENSAR ÖĞÜT	YÜKSEK	EKONOMİST
ARTVİN	AKP	1	ORHAN YILDIZ	YÜKSEK	AVUKAT
ARTVİN	CHP	1	YÜKSEL ÇORBACIOĞLU	YÜKSEK	AVUKAT
AYDIN	AKP	1	ATILLA KOÇ	YÜKSEK	VALİ
AYDIN	AKP	2	AHMET RIZA ACAR	ORTA	İŞ ADAMI
AYDIN	AKP	3	AHMET ERTÜRK	YÜKSEK	AVUKAT
AYDIN	AKP	4	SEMİHA ÖYÜŞ	YÜKSEK	AVUKAT
AYDIN	CHP	1	MEHMET MESUT ÖZAKCAN	YÜKSEK	ELEKTRİK MÜH.
AYDIN	CHP	2	MEHMET SEMERCİ	YÜKSEK	ESKİ BLD.BŞK.
AYDIN	CHP	3	MEHMET BOZTAŞ	YÜKSEK	AVUKAT
AYDIN	CHP	4	ÖZLEM ÇERÇİOĞLU	YÜKSEK	TEKNİK RESSAM
BALIKESİR	AKP	1	İSMAİL ÖZGÜN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
BALIKESİR	AKP	2	AHMET EDİP UĞUR	YÜKSEK	KİMYA MÜHENDİSİ
BALIKESİR	AKP	3	ALİ OSMAN SALİ	YÜKSEK	BAŞMÜFETTİŞ
BALIKESİR	AKP	4	TURHAN ÇÖMEZ	YÜKSEK	TIP DOKTORU
BALIKESİR	AKP	5	ALİ AYDINLIOĞLU	YÜKSEK	ÖĞRETMEN
BALIKESİR	CHP	1	ORHAN SÜR	YÜKSEK	HARİTA MÜH.
BALIKESİR	CHP	2	ALİ KEMAL DEVECİLER	YÜKSEK	MALİ MÜŞAVİR
BALIKESİR	CHP	3	SEDAT PEKEL	ORTA	SERBEST
BARTIN	AKP	1	MEHMET ASIM KULAK	ORTA	SERBEST MESLEK
BARTIN	AKP	2	HACI İBRAHİM KABARIK	YÜKSEK	MÜHENDİS
BATMAN	AKP	1	AHMET İNAL	YÜKSEK	İNŞAAT MÜHENDİSİ
BATMAN	AKP	2	MEHMET ALİ SUÇİN	ORTA	İŞ ADAMI
BATMAN	AKP	3	AFİF DEMİRKIRAN	YÜKSEK	PLANLAMACI
BATMAN	CHP	1	M. NEZİR NASIROĞLU	ORTA	MÜTEAHHİT
BAYBURT	AKP	1	FETANİ BATTAL	YÜKSEK	İŞ ADAMI
BAYBURT	BAĞIMSIZ	1	ÜLKÜ GÖKALP GÜNEY	YÜKSEK	DOKTOR
BİLECİK	AKP	1	FAHRETTİN POYRAZ	YÜKSEK	SAY.BAŞDENETÇİ
BİLECİK	CHP	1	YAŞAR TÜZÜN	ORTA	TİCARET
BİNGÖL	AKP	1	MAHFUZ GÜLER	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
BİNGÖL	AKP	2	FEYZİ BERDİBEK	ORTA	İŞ ADAMI

BİNGÖL	AKP	3	ABDURRAHMAN ANİK	YÜKSEK	İLÂHİYATÇI
BİTLİS	AKP	1	ZEKİ ERGEZEN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
BİTLİS	AKP	2	VAHİT KİLER	ORTA	İŞ ADAMI
BİTLİS	AKP	3	ABDURRAHİM AKSOY	ORTA	MÜTEAHHİT
BİTLİS	BAĞIMSIZ	1	EDİP SAFDER GAYDALI	YÜKSEK	MİLLÎTVEKİLİ - ESKİ BAKAN
BOLU	AKP	1	MEHMET GÜNER	YÜKSEK	TİCARET
BOLU	AKP	2	METİN YILMAZ	YÜKSEK	TİCARET
BOLU	AKP	3	YÜKSEL COŞKUNYÜREK	YÜKSEK	MAKİNA MÜHENDİSİ
BURDUR	AKP	1	MEHMET ALP	YÜKSEK	İŞ ADAMI
BURDUR	AKP	2	BAYRAM ÖZÇELİK	YÜKSEK	DIŞ HEKİMİ
BURDUR	CHP	1	RAMAZAN KERİM ÖZKAN	YÜKSEK	VETERİNER HEKİM
BURSA	AKP	1	ERTUĞRUL YALÇINBAYIR	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
BURSA	AKP	2	MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU	ORTA	MİLLETVEKİLİ
BURSA	AKP	3	FARUK ÇELİK	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
BURSA	AKP	4	SEDAT KIZILCIKLI	ORTA	MUHASEBECİ
BURSA	AKP	5	MEHMET EMİN TUTAN	YÜKSEK	M.MÜŞAVİR
BURSA	AKP	6	ŞERİF BİRİNÇ	YÜKSEK	TIP DOKTORU
BURSA	AKP	7	ŞEVKET ORHAN	YÜKSEK	YÖNETİCİ
BURSA	AKP	8	NİYAZİ PAKYÜREK	ORTA	MUHASEBECİ
BURSA	AKP	9	ZAFER HİDİROĞLU	YÜKSEK	İŞLETMECİ
BURSA	AKP	10	MUSTAFA DÜNDAR	YÜKSEK	AVUKAT
BURSA	AKP	11	FARUK ANBARCIOĞLU	YÜKSEK	ÖĞRETMEN
BURSA	AKP	12	ABDULMECİT ALP	YÜKSEK	İŞ ADAMI
BURSA	CHP	1	ALİ DİNÇER	YÜKSEK	ENDÜSTRİ MÜHENDİSİ
BURSA	CHP	2	KEMAL DEMİREL	YÜKSEK	SERBEST
BURSA	CHP	3	MUSTAFA ÖZYURT	YÜKSEK	DOKTOR
BURSA	CHP	4	MEHMET KÜÇÜKAŞIK	YÜKSEK	AVUKAT
ÇANAKKALE	AKP	1	MEHMET DANIŞ	YÜKSEK	AVUKAT
ÇANAKKALE	AKP	2	İBRAHİM KÖŞDERE	YÜKSEK	TURİZMCİ
ÇANAKKALE	CHP	1	İSMAİL ÖZAY	YÜKSEK	İNŞAAT MÜH.
ÇANAKKALE	CHP	2	AHMET KÜÇÜK	YÜKSEK	İNŞAAT MÜH.
ÇANKIRI	AKP	1	HİKMET ÖZDEMİR	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ÇANKIRI	AKP	2	İSMAİL ERİCEKLİ	YÜKSEK	SANAYİCİ
ÇANKIRI	AKP	3	TEVFİK AKBAK	YÜKSEK	TİCARET
ÇORUM	AKP	1	AGAH KAFKAS	YÜKSEK	SENDİKACI
ÇORUM	AKP	2	MURAT YILDIRIM	YÜKSEK	İŞ ADAMI
ÇORUM	AKP	3	ALİ YÜKSEL KAVUŞTU	İLK	İŞ ADAMI
ÇORUM	AKP	4	MUZAFFER KÜLCÜ	YÜKSEK	AVUKAT
ÇORUM	CHP	1	FERİDUN AYVAZOĞLU	YÜKSEK	AVUKAT

DENİZLİ	AKP	1	OSMAN NURİ FİLİZ	YÜKSEK	EMEKLİ
DENİZLİ	AKP	2	MEHMET SALİH ERDOĞAN	YÜKSEK	AVUKAT
DENİZLİ	AKP	3	MEHMET YÜKSEKTEPE	YÜKSEK	TİCARET
DENİZLİ	AKP	4	ÜMMET KANDOĞAN	YÜKSEK	MÜLKİ İDARE AMİRİ
DENİZLİ	CHP	1	MEHMET UĞUR NEŞŞAR	YÜKSEK	DOKTOR
DENİZLİ	CHP	2	V. HAŞİM ORAL	ORTA	İHRACATÇI
DENİZLİ	CHP	3	MUSTAFA GAZALCI	YÜKSEK	ÖĞRETMEN
DIYARBAKIR	AKP	1	OSMAN ASLAN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
DIYARBAKIR	AKP	2	İHSAN ARSLAN	YÜKSEK	İŞ ADAMI
DIYARBAKIR	AKP	3	AZİZ AKGÜL	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
DIYARBAKIR	AKP	4	CAVİT TORUN	YÜKSEK	AVUKAT
DIYARBAKIR	AKP	5	ALİ İHSAN MERDANOĞLU	ORTA	İŞ ADAMI
DIYARBAKIR	AKP	6	MEHMET MEHDİ EKER	YÜKSEK	EMEKLİ
DIYARBAKIR	AKP	7	MEHMET FEHMİ UYANIK	YÜKSEK	EMEKLİ
DIYARBAKIR	AKP	8	İRFAN RIZA YAZICIOĞLU	YÜKSEK	ECZACI
DIYARBAKIR	CHP	1	MESUT DEĞER	YÜKSEK	AVUKAT
DIYARBAKIR	CHP	2	MUHSİN KOÇYİĞİT	YÜKSEK	İDARECİ
DÜZCE	AKP	1	YAŞAR YAKIŞ	YÜKSEK	EMEKLİ BÜYÜKELÇİ
DÜZCE	AKP	2	FAHRİ ÇAKIR	YÜKSEK	İŞ ADAMI
DÜZCE	AKP	3	METİN KAŞIKOĞLU	YÜKSEK	AVUKAT
EDİRNE	AKP	1	ALİ AYAĞ	YÜKSEK	İŞLETMECİ
EDİRNE	CHP	1	NECDET BUDAK	YÜKSEK	PROFESÖR
EDİRNE	CHP	2	RASİM ÇAKIR	YÜKSEK	ESNAF
EDİRNE	CHP	3	NEJAT GENCAN	YÜKSEK	İŞLETMECİ
ELAZIĞ	AKP	1	MEHMET NECATİ ÇETİNKAYA	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ELAZIĞ	AKP	2	ABDULBAKİ TÜRKOĞLU	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ELAZIĞ	AKP	3	ZÜLFÜ DEMİRBAĞ	YÜKSEK	İNŞAAT MÜHENDİSİ
ELAZIĞ	AKP	4	ŞEMSETTİN MURAT	YÜKSEK	MAKİNA MÜHENDİSİ
ELAZIĞ	BAĞIMSIZ	1	MEHMET KEMAL AĞAR	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ERZİNCAN	AKP	1	TEVHİT KARAKAYA	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ERZİNCAN	AKP	2	TALİP KABAN	YÜKSEK	MAKİNA MÜHENDİSİ
ERZİNCAN	CHP	1	EROL TINASTEPE	YÜKSEK	SERBEST
ERZURUM	AKP	1	RECEP AKDAĞ	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ERZURUM	AKP	2	MUZAFFER GÜLYURT	YÜKSEK	E.ÖĞRETİM ÜYESİ
ERZURUM	AKP	3	MÜCAHİT DALOĞLU	YÜKSEK	EĞİTİMCİ
ERZURUM	AKP	4	MUSTAFA ILICALI	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ERZURUM	AKP	5	ÖMER ÖZYILMAZ	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ERZURUM	AKP	6	MUSTAFA NURİ AKBULUT	YÜKSEK	AVUKAT
ERZURUM	AKP	7	İBRAHİM ÖZDOĞAN	YÜKSEK	ECZACI
ESKİŞEHİR	AKP	1	HASAN MURAT MERCAN	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
ESKİŞEHİR	AKP	2	MUHAMMED TOZÇÖKEN	YÜKSEK	EMEKLİ

ESKİŞEHİR	AKP	3	FAHRİ KESKİN	YÜKSEK	İŞ ADAMI
ESKİŞEHİR	CHP	1	CEVDET SELVİ	YÜKSEK	SENDİKACI
ESKİŞEHİR	CHP	2	MEHMET VEDAT YÜCESAN	YÜKSEK	SERBEST
ESKİŞEHİR	CHP	3	MEHMET ALİ ARIKAN	YÜKSEK	MAKİNA MÜH.
GAZİANTEP	AKP	1	KÜRŞAD TÜZMEN	YÜKSEK	EMEK.MÜSTEŞAR
GAZİANTEP	AKP	2	NURETTİN AKTAŞ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
GAZİANTEP	AKP	3	ÖMER ABUŞOĞLU	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
GAZİANTEP	AKP	4	AHMET UZER	YÜKSEK	SANAYİCİ
GAZİANTEP	AKP	5	METİN ÖZKARSLI	YÜKSEK	MÜHENDİS
GAZİANTEP	AKP	6	MEHMET SARI	YÜKSEK	SANAYİCİ
GAZİANTEP	AKP	7	FATMA ŞAHİN	YÜKSEK	MÜHENDİS
GAZİANTEP	CHP	1	ABDULKADİR ATEŞ	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
GAZİANTEP	CHP	2	MUSTAFA YILMAZ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ- İNŞAAT YÜKSEK MÜH.
GAZİANTEP	CHP	3	AHMET YILMAZKAYA	İLK	SERBEST
GİRESUN	AKP	1	NURETTİN CANIKLI	YÜKSEK	EKONOMİST
GİRESUN	AKP	2	HASAN AYDIN	YÜKSEK	ESNAF
GİRESUN	AKP	3	ALİ TEMÜR	YÜKSEK	METALURJİ MÜHENDİSİ
GİRESUN	AKP	4	ADEM TATLI	YÜKSEK	VETERİNER HEKİM
GİRESUN	CHP	1	MEHMET IŞIK	YÜKSEK	ORMAN YÜKSEK MÜH.
GÜMÜŞHANE	AKP	1	SABRİ VARAN	YÜKSEK	ECZACI
GÜMÜŞHANE	AKP	2	TEMEL YILMAZ	YÜKSEK	EĞİTİMCİ
HAKKARİ	AKP	1	FEHMİ ÖZTUNÇ	ORTA	SERBEST
HAKKARİ	BAĞIMSIZ	1	MUSTAFA ZEYDAN	ORTA	ESKİ MİLLETVEKİLİ
HAKKARİ	CHP	1	ESAT CANAN	YÜKSEK	AVUKAT
HATAY	AKP	1	SADULLAH ERGİN	YÜKSEK	AVUKAT
HATAY	AKP	2	MEHMET SOYDAN	YÜKSEK	METALURJİ MÜHENDİSİ
HATAY	AKP	3	FUAT GEÇEN	YÜKSEK	İDARECİ
HATAY	AKP	4	İSMAİL SOYLU	ORTA	İŞ ADAMI
HATAY	AKP	5	MEHMET ERASLAN	YÜKSEK	İŞ ADAMI
HATAY	CHP	1	İNAL BATU	YÜKSEK	E.BÜYÜKELÇİ
HATAY	CHP	2	FUAT ÇAY	YÜKSEK	AVUKAT
HATAY	CHP	3	ABDULAZİZ YAZAR	YÜKSEK	ECZACI
HATAY	CHP	4	ZÜHEYİR AMBER	YÜKSEK	DOKTOR
HATAY	CHP	5	GÖKHAN DURGUN	YÜKSEK	FİZİK MÜHENDİSİ
IĞDIR	BAĞIMSIZ	1	DURSUN AKDEMİR	YÜKSEK	DOKTOR
IĞDIR	CHP	1	YÜCEL ARTANTAŞ	YÜKSEK	MALİ MÜŞAVİR
ISPARTA	AKP	1	ERKAN MUMCU	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ISPARTA	AKP	2	RECEP ÖZEL	YÜKSEK	AVUKAT
ISPARTA	AKP	3	MEHMET SAİT ARMAĞAN	YÜKSEK	İŞ ADAMI
ISPARTA	AKP	4	MEHMET EMİN MURAT BİLGİÇ	YÜKSEK	İKTİSATÇI

ISPARTA	CHP	1	MEVLÜT COŞKUNER	YÜKSEK	EMEKLİ
İSTANBUL- 1	AKP	1	KEMAL UNAKITAN	YÜKSEK	MALİ MÜŞAVİR
İSTANBUL- 1	AKP	2	İRFAN GÜNDÜZ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 1	AKP	3	TAYYAR ALTIKULAÇ	YÜKSEK	YAZAR
İSTANBUL- 1	AKP	4	MUSTAFA ATAŞ	YÜKSEK	MUHASEBECİ
İSTANBUL- 1	AKP	5	MEHMET BEYAZIT DENİZOLGUN	YÜKSEK	MÜHENDİS
İSTANBUL- 1	AKP	6	BİNALİ YILDIRIM	YÜKSEK	MÜHENDİS
İSTANBUL- 1	AKP	7	NUSRET BAYRAKTAR	YÜKSEK	MÜHENDİS
İSTANBUL- 1	AKP	8	GÜLSEREN TOPUZ	YÜKSEK	EKONOMİST
İSTANBUL- 1	AKP	9	ALİ İBİŞ	YÜKSEK	İŞ ADAMI
İSTANBUL- 1	AKP	10	HÜSEYİN BESLİ	YÜKSEK	EMEKLİ
İSTANBUL- 1	AKP	11	MEHMET SEKMEN	YÜKSEK	MALİ MÜŞAVİR
İSTANBUL- 1	AKP	12	EMİN ŞİRİN	YÜKSEK	İŞ ADAMI
İSTANBUL- 1	AKP	13	GÜRSOY EROL	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İSTANBUL- 1	AKP	14	MUHARREM KARSLI	YÜKSEK	BANKACI
İSTANBUL- 1	CHP	1	KEMAL DERVİŞ	YÜKSEK	EKONOMİST
İSTANBUL- 1	CHP	2	ÖMER ZÜLFÜ LİVANELİOĞLU	YÜKSEK	YAZAR-SANATÇI
İSTANBUL- 1	CHP	3	ALGAN HACALOĞLU	YÜKSEK	EKONOMİST
İSTANBUL- 1	CHP	4	GÜLDAL OKUDUCU	YÜKSEK	EĞİTİMCİ
İSTANBUL- 1	CHP	5	ALİ TOPUZ	YÜKSEK	Y.MÜH.MİMAR
İSTANBUL- 1	CHP	6	HASAN AYDIN	ORTA	TİCARET
İSTANBUL- 1	CHP	7	ALİ RIZA GÜLÇİÇEK	İLK	YÖNETİCİ
İSTANBUL- 1	CHP	8	ALİ KEMAL KUMKUMOĞLU	YÜKSEK	İKTİSATÇI
İSTANBUL- 1	CHP	9	BERHAN ŞİMŞEK	ORTA	SANATÇI
İSTANBUL- 1	CHP	10	AHMET SIRRİ ÖZBEK	YÜKSEK	AVUKAT
İSTANBUL- 2	AKP	1	MEHMET ALİ ŞAHİN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 2	AKP	2	MURAT BAŞEŞGİOĞLU	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 2	AKP	3	HÜSEYİN KANSU	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 2	AKP	4	MUSTAFA BAŞ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 2	AKP	5	HAYATİ YAZICI	YÜKSEK	AVUKAT
İSTANBUL- 2	AKP	6	BURHAN KUZU	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İSTANBUL- 2	AKP	7	EKREM ERDEM	YÜKSEK	TİCARET
İSTANBUL- 2	AKP	8	İBRAHİM REYHAN ÖZAL	YÜKSEK	ELEKTRİK MÜHENDİSİ
İSTANBUL- 2	AKP	9	EGEMEN BAĞIŞ	YÜKSEK	YÖNETİCİ
İSTANBUL- 2	AKP	10	ZEYNEP ARMAĞAN USLU	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İSTANBUL- 2	AKP	11	ALAATTİN BÜYÜKKAYA	YÜKSEK	İŞ ADAMI
İSTANBUL- 2	AKP	12	RECEP KORAL	YÜKSEK	MÜHENDİS
İSTANBUL- 2	AKP	13	NİMET ÇUBUKÇU	YÜKSEK	AVUKAT

İSTANBUL- 2	CHP	1	MEHMET SEVİGEN	ORTA	POLİTİKACI
İSTANBUL- 2	CHP	2	BÜLENT HASAN TANLA	YÜKSEK	ARAŞTIRMACI
İSTANBUL- 2	CHP	3	KEMAL KILIÇDAROĞLU	YÜKSEK	EKONOMİST
İSTANBUL- 2	CHP	4	MEMDUH HACIOĞLU	YÜKSEK	SANAYİCİ
İSTANBUL- 2	CHP	5	ERSİN ARIOĞLU	YÜKSEK	İNŞ. MÜHENDİSİ
İSTANBUL- 2	CHP	6	BİHLUN TAMAYLIGİL	YÜKSEK	EKONOMİST-SANAYİCİ
İSTANBUL- 2	CHP	7	HASAN FEHMİ GÜNEŞ	YÜKSEK	AVUKAT
İSTANBUL- 2	CHP	8	ONUR ÖYMEN	YÜKSEK	E.BÜYÜKELÇİ
İSTANBUL- 3	AKP	1	ABDÜLKADİR AKSU	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 3	AKP	2	ALİ COŞKUN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 3	AKP	3	NEVZAT YALÇINTAŞ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 3	AKP	4	AZMİ ATEŞ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
İSTANBUL- 3	AKP	5	İDRİS NAİM ŞAHİN	YÜKSEK	DANIŞMAN
İSTANBUL- 3	AKP	6	LOKMAN AYVA	YÜKSEK	DANIŞMAN
İSTANBUL- 3	AKP	7	NAZİM EKREN	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İSTANBUL- 3	AKP	8	GÜLDAL AKŞİT	YÜKSEK	AVUKAT
İSTANBUL- 3	AKP	9	CENGİZ KAPTANOĞLU	YÜKSEK	İŞ ADAMI
İSTANBUL- 3	AKP	10	İNCİ GÜLSER ÖZDEMİR	YÜKSEK	EMEKLİ YÖNETİCİ
İSTANBUL- 3	AKP	11	YAHYA BAŞ	YÜKSEK	MİMAR
İSTANBUL- 3	AKP	12	ÜNAL KACIR	YÜKSEK	YÖNETİCİ
İSTANBUL- 3	AKP	13	MEHMET MUSTAFA AÇIKALIN	YÜKSEK	YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİR
İSTANBUL- 3	AKP	14	HALİDE İNCEKARA	YÜKSEK	İŞLETMECİ
İSTANBUL- 3	AKP	15	GÖKSAL KÜÇÜKALİ	YÜKSEK	SANAYİCİ
İSTANBUL- 3	AKP	16	İLHAN ALBAYRAK	YÜKSEK	KOORDİNATÖR
İSTANBUL- 3	CHP	1	YAŞAR NURİ ÖZTÜRK	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İSTANBUL- 3	CHP	2	ŞÜKRÜ MUSTAFA ELEKDAĞ	YÜKSEK	EMEKLİ BÜYÜKELÇİ
İSTANBUL- 3	CHP	3	MEHMET ALİ ÖZPOLAT	YÜKSEK	AVUKAT
İSTANBUL- 3	CHP	4	BİRGİN KELEŞ	YÜKSEK	EKONOMİST
İSTANBUL- 3	CHP	5	AHMET GÜRYÜZ KETENCİ	YÜKSEK	AVUKAT
İSTANBUL- 3	CHP	6	ZEYNEP DAMLA GÜREL	YÜKSEK	SERBEST
İSTANBUL- 3	CHP	7	İSMET ATALAY	YÜKSEK	AVUKAT
İSTANBUL- 3	CHP	8	HALİL AKYÜZ	YÜKSEK	DIŞ HEKİMİ
İSTANBUL- 3	CHP	9	SİDİKA AYDOĞAN	YÜKSEK	AVUKAT
İZMİR- 1	AKP	1	MEHMET AYDIN	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İZMİR- 1	AKP	2	MEHMET SAYIM TEKELİOĞLU	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İZMİR- 1	AKP	3	TEVFİK ENSARİ	YÜKSEK	AVUKAT
İZMİR- 1	AKP	4	NÜKHET HOTAR	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İZMİR- 1	CHP	1	BÜLENT BARATALI	YÜKSEK	AVUKAT
İZMİR- 1	CHP	2	ENVER ÖKTEM	YÜKSEK	SENDİKACI

İZMİR- 1	CHP	3	TÜRKAN MİÇOOĞULLARI	YÜKSEK	YÖNETİCİ
İZMİR- 1	CHP	4	AHMET ERSİN	YÜKSEK	AVUKAT
İZMİR- 1	CHP	5	SEDAT UZUNBAY	YÜKSEK	ELEK. MÜH.
İZMİR- 1	CHP	6	YILMAZ KAYA	YÜKSEK	AVUKAT
İZMİR- 1	CHP	7	ABDURREZZAK ERTEN	YÜKSEK	MÜTEAHHİT
İZMİR- 1	CHP	8	ERDAL KARADEMİR	YÜKSEK	HARİTA MÜH.
İZMİR- 2	AKP	1	İSMAİL KATMERCİ	YÜKSEK	İŞ ADAMI
İZMİR- 2	AKP	2	SERPİL YILDIZ	YÜKSEK	GAZETECİ
İZMİR- 2	AKP	3	FAZİL KARAMAN	YÜKSEK	YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİR
İZMİR- 2	AKP	4	ZEKERİYA AKÇAM	YÜKSEK	DIŞ TİCARET
İZMİR- 2	CHP	1	HAKKI AKALIN	YÜKSEK	DOKTOR
İZMİR- 2	CHP	2	HAKKI ÜLKÜ	ORTA	SERBEST
İZMİR- 2	CHP	3	K.KEMAL ANADOL	YÜKSEK	AVUKAT
İZMİR- 2	CHP	4	ALİ RIZA BODUR	YÜKSEK	EKONOMİST
İZMİR- 2	CHP	5	OĞUZ OYAN	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
İZMİR- 2	CHP	6	CANAN ARITMAN	YÜKSEK	DOKTOR
İZMİR- 2	CHP	7	VEZİR AKDEMİR	YÜKSEK	SERBEST
İZMİR- 2	CHP	8	MUHARREM TOPRAK	YÜKSEK	DOKTOR
K.MARAŞ	AKP	1	ALİ SEZAL	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
K.MARAŞ	AKP	2	NEVZAT PAKDİL	YÜKSEK	KAMU YÖNETİMİ
K.MARAŞ	AKP	3	HANEFİ MAHÇİÇEK	YÜKSEK	BELEDİYE BAŞKANI
K.MARAŞ	AKP	4	MEHMET YILMAZCAN	YÜKSEK	AVUKAT
K.MARAŞ	AKP	5	MEHMET ALİ BULUT	YÜKSEK	AVUKAT
K.MARAŞ	AKP	6	AVNİ DOĞAN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
K.MARAŞ	AKP	7	FATİH ARIKAN	YÜKSEK	TİCARET
K.MARAŞ	CHP	1	MEHMET PARLAKYİĞİT	YÜKSEK	İNŞ. YÜK. MÜH.
KARABÜK	AKP	1	MEHMET CEYLAN	YÜKSEK	BELEDİYE BAŞKANI
KARABÜK	AKP	2	HASAN BİLİR	YÜKSEK	ECZACI
KARABÜK	AKP	3	ALİ ÖĞÜTEN	YÜKSEK	MEMUR
KARAMAN	AKP	1	MEVLÜT AKGÜN	YÜKSEK	AVUKAT
KARAMAN	AKP	2	YÜKSEL ÇAVUŞOĞLU	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
KARAMAN	CHP	1	FİKRET ÜNLÜ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
KARS	AKP	1	ZEKİ KARABAYIR	YÜKSEK	KİMYA MÜHENDİSİ
KARS	AKP	2	YUSUF SELAHATTİN BEYRİBİY	YÜKSEK	TIP DOKTORU
KARS	CHP	1	SELAMİ YİĞİT	YÜKSEK	SERBEST
KASTAMONU	AKP	1	MUSA SIVACIOĞLU	YÜKSEK	SAVCI
KASTAMONU	AKP	2	HAKKI KÖYLÜ	YÜKSEK	AVUKAT
KASTAMONU	AKP	3	SİNAN ÖZKAN	YÜKSEK	KAYMAKAM
KASTAMONU	CHP	1	MEHMET YILDIRIM	YÜKSEK	İNŞ. MÜH.
KAYSERİ	AKP	1	ABDULLAH GÜL	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
KAYSERİ	AKP	2	SADIK YAKUT	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
KAYSERİ	AKP	3	MUSTAFA ELİTAŞ	YÜKSEK	SANAYİCİ

KAYSERİ	AKP	4	TANER YILDIZ	YÜKSEK	MÜHENDİS
KAYSERİ	AKP	5	ADEM BAŞTÜRK	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
KAYSERİ	AKP	6	NİYAZİ ÖZCAN	YÜKSEK	MİMAR
KAYSERİ	AKP	7	MUSTAFA DURU	YÜKSEK	MAKİNA MÜHENDİSİ
KAYSERİ	CHP	1	MUHAMMED ESKİYAPAN	İLK	SANAYİCİ
KİLİS	AKP	1	HASAN KARA	YÜKSEK	AVUKAT
KİLİS	AKP	2	VELİ KAYA	YÜKSEK	BÜROKRAT
KIRIKKALE	AKP	1	VAHİT ERDEM	YÜKSEK	BÜROKRAT
KIRIKKALE	AKP	2	RAMAZAN CAN	YÜKSEK	AVUKAT
KIRIKKALE	AKP	3	MURAT YILMAZER	YÜKSEK	İDARECİ
KIRIKKALE	CHP	1	HALİL TIRYAKI	İLK	TÜCCAR
KIRKLARELİ	AKP	1	AHMET GÖKHAN SARIÇAM	YÜKSEK	İŞLETME YÖNETİM
KIRKLARELİ	CHP	1	MEHMET SİYAM KESİMOĞLU	YÜKSEK	İDARECİ
KIRKLARELİ	CHP	2	YAVUZ ALTINORAK	ORTA	SERBEST
KIRŞEHİR	AKP	1	HACI TURAN	YÜKSEK	İŞ ADAMI
KIRŞEHİR	AKP	2	MİKAİL ARSLAN	YÜKSEK	HARİTA MÜHENDİSİ
KIRŞEHİR	CHP	1	HÜSEYİN BAYINDIR	YÜKSEK	KAMU GÖREVLİSİ
KOCAELİ	AKP	1	MEHMET VECDİ GÖNÜL	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
KOCAELİ	AKP	2	OSMAN PEPE	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
KOCAELİ	AKP	3	EYÜP AYAR	YÜKSEK	TİCARET
KOCAELİ	AKP	4	NİHAT ERGÜN	YÜKSEK	İKTİSATÇI
KOCAELİ	AKP	5	MUZAFFER BAŞTOPÇU	YÜKSEK	YÜKSEK KİMYAGER
KOCAELİ	AKP	6	NEVZAT DOĞAN	YÜKSEK	TIP DOKTORU
KOCAELİ	CHP	1	MEHMET SEFA SİRMEN	ORTA	BELEDİYE BŞK.
KOCAELİ	CHP	2	İZZET ÇETİN	YÜKSEK	SENDİKACI
KOCAELİ	CHP	3	SALİH GÜN	İLK	BELEDİYE BŞK.
KONYA	AKP	1	HALİL ÜRÜN	YÜKSEK	İNŞAAT YÜKSEK MÜHENDİSİ
KONYA	AKP	2	SAMİ GÜÇLÜ	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
KONYA	AKP	3	HASAN ANGI	YÜKSEK	UÇAK YÜKSEK MÜHENDİSİ
KONYA	AKP	4	ÖZKAN ÖKSÜZ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
KONYA	AKP	5	REMZİ ÇETİN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
KONYA	AKP	6	KERİM ÖZKUL	YÜKSEK	AVUKAT
KONYA	AKP	7	HARUN TÜFEKÇİ	YÜKSEK	AVUKAT
KONYA	AKP	8	MUSTAFA ÜNALDI	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
KONYA	AKP	9	MEHMET KILIÇ	YÜKSEK	DIŞ HEKİMİ
KONYA	AKP	10	AHMET BÜYÜKAKKAŞLAR	YÜKSEK	SANAYİCİ
KONYA	AKP	11	ABDULLAH ÇETİNKAYA	YÜKSEK	İNŞAATÇI
KONYA	AKP	12	MUHAMMED CANDAN	YÜKSEK	İKTİSATÇI
KONYA	AKP	13	ORHAN ERDEM	YÜKSEK	TURİZM

KONYA	AKP	14	AHMET İŞİK	YÜKSEK	AVUKAT
KONYA	CHP	1	NEZİR BÜYÜKCENGİZ	ORTA	SERBEST
KONYA	CHP	2	ATILLA KART	YÜKSEK	AVUKAT
KÜTAHYA	AKP	1	HÜSNÜ ORDU	YÜKSEK	İNŞAAT MÜHENDİSİ
KÜTAHYA	AKP	2	HALİL İBRAHİM YILMAZ	YÜKSEK	İDARECİ
KÜTAHYA	AKP	3	SONER AKSOY	YÜKSEK	YÜKSEK MÜHENDİS
KÜTAHYA	AKP	4	ABDULLAH ERDEM CANTİMUR	YÜKSEK	MALİ MÜŞAVİR
KÜTAHYA	AKP	5	HASAN FEHMİ KİNAY	YÜKSEK	İŞ ADAMI
KÜTAHYA	AKP	6	ALAETTİN GÜVEN	YÜKSEK	EMEKLİ ÖĞRETMEN
MALATYA	AKP	1	ALİ OSMAN BAŞKURT	YÜKSEK	İŞ ADAMI
MALATYA	AKP	2	AHMET MÜNİR ERKAL	YÜKSEK	YÜKSEK MİMAR
MALATYA	AKP	3	SÜLEYMAN SARIBAŞ	YÜKSEK	AVUKAT
MALATYA	AKP	4	MİRAÇ AKDOĞAN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
MALATYA	AKP	5	FUAT ÖLMEZTOPRAK	YÜKSEK	İDARECİ
MALATYA	CHP	1	FERİT MEVLÜT ASLANOĞLU	YÜKSEK	BANKACI
MALATYA	CHP	2	MUHARREM KILIÇ	YÜKSEK	AVUKAT
MANİSA	AKP	1	BÜLENT ARINÇ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
MANİSA	AKP	2	HÜSEYİN TANRIVERDİ	YÜKSEK	SENDİKACI
MANİSA	AKP	3	MEHMET ÇERÇİ	YÜKSEK	TIP DOKTORU
MANİSA	AKP	4	SÜLEYMAN TURGUT	YÜKSEK	İNŞAAT MÜHENDİSİ
MANİSA	AKP	5	HAKAN TAŞCI	YÜKSEK	YÖNETİCİ
MANİSA	AKP	6	İSMAİL BİLEN	YÜKSEK	AVUKAT
MANİSA	CHP	1	MUSTAFA ERDOĞAN YETENÇ	YÜKSEK	AVUKAT
MANİSA	CHP	2	NURİ ÇİLİNGİR	YÜKSEK	İNŞ. MÜH.
MANİSA	CHP	3	UFUK ÖZKAN	ORTA	İŞLETMECİ
MANİSA	CHP	4	HASAN ÖREN	ORTA	SANAYİCİ
MARDİN	AKP	1	NİHAT ERİ	YÜKSEK	ECZACI
MARDİN	AKP	2	SELAHATTİN DAĞ	İLK	İŞ ADAMI
MARDİN	AKP	3	MEHMET BEŞİR HAMİDİ	YÜKSEK	İKTİSATÇI
MARDİN	BAĞIMSIZ	1	SÜLEYMAN BÖLÜNMEZ	ORTA	SERBEST MESLEK
MARDİN	CHP	1	MUHARREM DOĞAN	YÜKSEK	İNŞAAT MÜH.
MARDİN	CHP	2	MAHMUT DUYAN	YÜKSEK	DOKTOR
MERSİN	AKP	1	ALİ ER	ORTA	MİLLETVEKİLİ
MERSİN	AKP	2	DENGİR MİR MEHMET FIRAT	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
MERSİN	AKP	3	ÖMER İNAN	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
MERSİN	AKP	4	SAFFET BENLİ	YÜKSEK	MALİ MÜŞAVİR
MERSİN	AKP	5	MUSTAFA EYİCEOĞLU	YÜKSEK	BELEDİYE BAŞKANI
MERSİN	CHP	1	MUSTAFA ÖZYÜREK	YÜKSEK	YEM. M. MÜŞAVİR
MERSİN	CHP	2	ERSOY BULUT	YÜKSEK	ZİRAAT YÜK. MÜH.

MERSİN	CHP	3	ŞEFİK ZENGİN	YÜKSEK	SERBEST
MERSİN	CHP	4	ALİ OKSAL	YÜKSEK	İKTİSATÇI
MERSİN	CHP	5	HÜSEYİN ÖZCAN	YÜKSEK	SERBEST
MERSİN	CHP	6	VAHİT ÇEKMEZ	ORTA	ESNAF
MERSİN	CHP	7	HÜSEYİN GÜLER	YÜKSEK	DOKTOR
MUĞLA	AKP	1	HASAN ÖZYER	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ- ELEKTRİK MÜH.
MUĞLA	AKP	2	ORHAN SEYFİ TERZİBAŞIOĞLU	YÜKSEK	DIŞ HEKİMİ
MUĞLA	CHP	1	ALİ ARSLAN	YÜKSEK	DOKTOR
MUĞLA	CHP	2	GÜROL ERGİN	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
MUĞLA	CHP	3	ALİ CUMHUR YAKA	YÜKSEK	ÖĞRETMEN
MUĞLA	CHP	4	FAHRETTİN ÜSTÜN	YÜKSEK	VETERİNER HEKİM
MUŞ	AKP	1	MEDENİ YILMAZ	YÜKSEK	TIP DOKTORU
MUŞ	AKP	2	SERACETTİN KARAYAĞIZ	YÜKSEK	MAKİNA MÜHENDİSİ
MUŞ	AKP	3	SABAHATTİN YILDIZ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
MUŞ	CHP	1	MEHMET ŞERİF ERTUĞRUL	ORTA	SERBEST
NEVŞEHİR	AKP	1	MEHMET ELKATMIŞ	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
NEVŞEHİR	AKP	2	RITVAN KÖYBAŞI	YÜKSEK	MALİ MÜŞAVİR
NEVŞEHİR	AKP	3	OSMAN SEYFİ	YÜKSEK	AVUKAT
NİĞDE	AKP	1	ERDOĞAN ÖZEGEN	İLK	YÖNETİCİ
NİĞDE	AKP	2	MAHMUT UĞUR ÇETİN	YÜKSEK	SANAYİCİ
NİĞDE	CHP	1	ORHAN ERASLAN	YÜKSEK	AVUKAT
ORDU	AKP	1	MEHMET HİLMİ GÜLER	YÜKSEK	BÜROKRAT
ORDU	AKP	2	EYÜP FATSA	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
ORDU	AKP	3	HAMİT TAŞÇI	YÜKSEK	İDARECİ
ORDU	AKP	4	ENVER YILMAZ	YÜKSEK	AVUKAT
ORDU	AKP	5	CEMAL UYSAL	YÜKSEK	İKTİSATÇI
ORDU	CHP	1	KAZIM TÜRKMEN	YÜKSEK	MAKİNA MÜH.
ORDU	CHP	2	İDRİS SAMİ TANDOĞDU	YÜKSEK	DOKTOR
OSMANİYE	AKP	1	ŞÜKRÜ ÜNAL	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
OSMANİYE	AKP	2	DURDU MEHMET KASTAL	YÜKSEK	ÖĞRETMEN
OSMANİYE	AKP	3	MEHMET SARI	YÜKSEK	EMEKLİ
OSMANİYE	CHP	1	NECATİ UZDİL	YÜKSEK	ZİRAAT YÜK.MÜH.
RİZE	AKP	1	ABDÜLKADİR KART	YÜKSEK	MÜHENDİS
RİZE	AKP	2	İMDAT SÜTLÜOĞLU	YÜKSEK	BELEDİYE BAŞKANI
RİZE	AKP	3	İLYAS ÇAKIR	YÜKSEK	PLANLAMA UZMANI
SAKARYA	AKP	1	RECEP YILDIRIM	YÜKSEK	BELEDİYE BAŞKANI
SAKARYA	AKP	2	SÜLEYMAN GÜNDÜZ	YÜKSEK	DIŞ HEKİMİ
SAKARYA	AKP	3	HASAN ALİ ÇELİK	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
SAKARYA	AKP	4	ŞABAN DIŞLI	YÜKSEK	EKONOMİST
SAKARYA	AKP	5	EROL ASLAN CEBECİ	YÜKSEK	EKONOMİST

SAKARYA	AKP	6	AYHAN SEFER ÜSTÜN	YÜKSEK	HUKUKÇU
SAMSUN	AKP	1	MUSA UZUNKAYA	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
SAMSUN	AKP	2	CEMAL YILMAZ DEMİR	YÜKSEK	İŞLETMECİ
SAMSUN	AKP	3	MUSTAFA DEMİR	YÜKSEK	MİMAR
SAMSUN	AKP	4	AHMET YENİ	YÜKSEK	BANKACI
SAMSUN	AKP	5	MUSTAFA ÇAKIR	YÜKSEK	MÜTEAHHİT
SAMSUN	AKP	6	SUAT KILIÇ	YÜKSEK	GAZETECİ
SAMSUN	AKP	7	MEHMET KURT	YÜKSEK	AVUKAT
SAMSUN	CHP	1	HALUK KOÇ	YÜKSEK	DOKTOR
SAMSUN	CHP	2	İLYAS SEZÂİ ÖNDER	YÜKSEK	AVUKAT
SİİRT	AKP	1	MERVAN GÜL	YÜKSEK	MÜHENDİS
SİİRT	BAĞIMSIZ	1	MEMET FADIL AKGÜNDÜZ	YÜKSEK	İŞ ADAMI
SİİRT	CHP	1	EKREM BİLEK	YÜKSEK	DOKTOR
SİNOP	AKP	1	MUSTAFA ÖZTÜRK	YÜKSEK	ELEKTRİK MÜHENDİSİ
SİNOP	AKP	2	CAHİT CAN	ORTA	MAKİNA MÜHENDİSİ
SİNOP	CHP	1	ENGİN ALTAY	YÜKSEK	EĞİTİMCİ
SİVAS	AKP	1	ABDULLATİF ŞENER	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
SİVAS	AKP	2	SELAMİ UZUN	YÜKSEK	AVUKAT
SİVAS	AKP	3	ÖMER KULAKSIZ	YÜKSEK	AVUKAT
SİVAS	AKP	4	OSMAN KILIÇ	YÜKSEK	EMEKLİ
SİVAS	AKP	5	ORHAN TAŞ	YÜKSEK	MÜTEAHHİT
SİVAS	CHP	1	NURETTİN SÖZEN	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
Ş.URFA	AKP	1	ZÜLFÜKAR İZOL	ORTA	MİLLETVEKİLİ
Ş.URFA	AKP	2	YAHYA AKMAN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
Ş.URFA	AKP	3	MEHMET FARUK BAYRAK	ORTA	YAYINCI
Ş.URFA	AKP	4	ABDURRAHMAN MÜFİT YETKİN	YÜKSEK	ECZACI
Ş.URFA	AKP	5	MEHMET ÖZLEK	ORTA	ESNAF
Ş.URFA	AKP	6	MEHMET ATILLA MARAŞ	YÜKSEK	MÜHENDİS
Ş.URFA	AKP	7	MAHMUT KAPLAN	YÜKSEK	İŞ ADAMI
Ş.URFA	BAĞIMSIZ	1	SABAHATTİN CEVHERİ	YÜKSEK	SERBEST
Ş.URFA	CHP	1	MAHMUT YILDIZ	YÜKSEK	İNŞAAT YÜK.MÜH.
Ş.URFA	CHP	2	MEHMET VEDAT MELİK	YÜKSEK	ÇİFTÇİ-SANAYİCİ
Ş.URFA	CHP	3	TURAN TÜYSÜZ	YÜKSEK	FELSEFE
ŞİRNAK	AKP	1	ABDULLAH VELİ SEYDA	ORTA	MİLLETVEKİLİ
ŞİRNAK	AKP	2	İBRAHİM HAKKI BİRLİK	ORTA	EMEKLİ
ŞİRNAK	BAĞIMSIZ	1	MEHMET TATAR	ORTA	ESKİ MİLLETVEKİLİ
TEKİRDAĞ	AKP	1	TEVFİK ZİYAEDDİN AKBULUT	YÜKSEK	VALİ
TEKİRDAĞ	AKP	2	AHMET KAMBUR	YÜKSEK	TİCARET
TEKİRDAĞ	CHP	1	ERDOĞAN KAPLAN	ORTA	BELEDİYE BŞK.
TEKİRDAĞ	CHP	2	MEHMET NURİ SAYGUN	YÜKSEK	AVUKAT
TEKİRDAĞ	CHP	3	ENİS TÜTÜNCÜ	YÜKSEK	PLANLAMACI

TOKAT	AKP	1	MEHMET ERGÜN DAĞCIOĞLU	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
TOKAT	AKP	2	ŞÜKRÜ AYALAN	YÜKSEK	TIP DOKTORU
TOKAT	AKP	3	ZEYİD ASLAN	YÜKSEK	AVUKAT
TOKAT	AKP	4	RESUL TOSUN	YÜKSEK	GAZETECİ-YAZAR
TOKAT	AKP	5	İBRAHİM ÇAKMAK	YÜKSEK	ELEKTRİK MÜHENDİSİ
TOKAT	CHP	1	ORHAN DİREN	YÜKSEK	MÜHENDİS
TOKAT	CHP	2	FERAMUS ŞAHİN	ORTA	İŞÇİ
TRABZON	AKP	1	ASIM AYKAN	YÜKSEK	BELEDİYE BAŞKANI
TRABZON	AKP	2	FARUK NAFİZ ÖZAK	YÜKSEK	TİCARET
TRABZON	AKP	3	KEMALETTİN GÖKTAŞ	YÜKSEK	ECZACI
TRABZON	AKP	4	AYDIN DUMANOĞLU	YÜKSEK	ÖĞRETİM ÜYESİ
TRABZON	AKP	5	MUSTAFA CUMUR	ORTA	KUYUMCU
TRABZON	AKP	6	CEVDET ERDÖL	YÜKSEK	ÖĞRETİM GÖREVLİSİ
TRABZON	CHP	1	AKİF HAMZAÇEBİ	YÜKSEK	GENEL MÜDÜR
TRABZON	CHP	2	ŞEVKET ARZ	YÜKSEK	P.O.A.Ş.DENETMEN
TUNCELİ	CHP	1	V. SİNAN YERLİKAYA	YÜKSEK	AVUKAT
TUNCELİ	CHP	2	HASAN GÜYÜLDAR	YÜKSEK	İNŞAAT MÜH.
UŞAK	AKP	1	ALİM TUNÇ	YÜKSEK	DOKTOR
UŞAK	AKP	2	AHMET ÇAĞLAYAN	YÜKSEK	NOTER
UŞAK	CHP	1	OSMAN COŞKUNOĞLU	YÜKSEK	ÖĞR. ÜYESİ
VAN	AKP	1	HÜSEYİN ÇELİK	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
VAN	AKP	2	HACI BİNER	YÜKSEK	MÜFETTİŞ
VAN	AKP	3	MALİKİ EJDER ARVAS	ORTA	MİLLETVEKİLİ
VAN	AKP	4	ASUMAN YEKTA HAYDAROĞLU	YÜKSEK	TİCARET
VAN	AKP	5	CÜNEYT KARABİYİK	YÜKSEK	İNŞAAT MÜHENDİSİ
VAN	AKP	6	HALİL KAYA	YÜKSEK	İNŞAAT MÜHENDİSİ
VAN	CHP	1	MEHMET KARTAL	YÜKSEK	SERBEST
YALOVA	AKP	1	ŞÜKRÜ ÖNDER	YÜKSEK	E. EMNİYET MÜD.
YALOVA	CHP	1	SALİM DÖNMEZ	İLK	SERBEST
YOZGAT	AKP	1	MEHMET ERDEMİR	YÜKSEK	BELEDİYE BAŞKANI
YOZGAT	AKP	2	İLYAS ARSLAN	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
YOZGAT	AKP	3	MEHMET ÇİÇEK	YÜKSEK	MİLLETVEKİLİ
YOZGAT	AKP	4	MEHMET YAŞAR ÖZTÜRK	YÜKSEK	İŞLETMECİ
YOZGAT	AKP	5	BEKİR BOZDAĞ	YÜKSEK	AVUKAT
YOZGAT	CHP	1	EMİN KOÇ	YÜKSEK	GAZETECİ
ZONGULDAK	AKP	1	KÖKSAL TOPTAN	YÜKSEK	HUKUKÇU
ZONGULDAK	AKP	2	FAZLI ERDOĞAN	YÜKSEK	SANAYİCİ
ZONGULDAK	AKP	3	POLAT TÜRKMEN	YÜKSEK	İŞLETMECİ
ZONGULDAK	CHP	1	NADİR SARAÇ	YÜKSEK	İNŞAAT MÜH.
ZONGULDAK	CHP	2	HARUN AKIN	ORTA	İŞ ADAMI

1.6. 22'NCİ DÖNEM İTİBARI İLE PARTİ DEĞİŞTİREN MİLLETVEKİLLERİ

22'nci Dönem Milletvekillerinin Parti Değişiklik Bilgileri
(Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü Yasama Veri Tabanından Alınmıştır)

S.No Adı ve Soyadı	Seçim Çevresi	Partisi	Giriş Tarihi	Ayrılış Sebebi	Ayrılış Tarihi
1) ÖMER ABUŞOĞLU	GAZİANTEP	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	29/03/2005
		BAĞIMSIZ	29/03/2005	Partiye geçiş	30/03/2005
		ANAVATAN	30/03/2005	Vefat	02/04/2007
2) MEHMET KEMAL AĞAR	ELAZIĞ	BAĞIMSIZ	04/11/2002	Partiye geçiş	21/11/2002
		DYP	21/11/2002		
3) HAKKI AKALIN	İZMİR	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	28/03/2005
		SHP	28/03/2005	Partisinden istifa	07/08/2006
		BAĞIMSIZ	07/08/2006		
4) DURSUN AKDEMİR	IĞDIR	BAĞIMSIZ	04/11/2002	Partiye geçiş	19/03/2003
		DYP	19/03/2003	Partisinden istifa	16/05/2005
		BAĞIMSIZ	16/05/2005	Partiye geçiş	04/06/2005
		ANAVATAN	04/06/2005		
5) MİRAC AKDOĞAN	MALATYA	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	28/03/2005
		BAĞIMSIZ	28/03/2005	Partiye geçiş	01/04/2005
		ANAVATAN	01/04/2005		
6) MEMET FADIL AKGÜNDÜZ	SİİRT	BAĞIMSIZ	04/11/2002	Genel Seçimlerin iptali	08/12/2002
7) ZÜHEYİR AMBER	HATAY	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	28/03/2005
		SHP	28/03/2005	Partisinden istifa	03/06/2005
		BAĞIMSIZ	03/06/2005	Partiye geçiş	28/06/2005
		ANAVATAN	28/06/2005		
8) MEHMET SAİT ARMAĞAN	ISPARTA	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	10/03/2005
		BAĞIMSIZ	10/03/2005	Partiye geçiş	17/03/2005
		ANAVATAN	17/03/2005		
9) NACİ ASLAN	AĞRI	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	20/10/2005
		BAĞIMSIZ	20/10/2005	Partiye geçiş	28/10/2005
		AK Parti	28/10/2005		
10) REYHAN BALANDI	AFYONKARAHİSAR	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	30/12/2004
		BAĞIMSIZ	30/12/2004	Partiye geçiş	11/02/2005
		DYP	11/02/2005	Partisinden istifa	16/05/2005
		BAĞIMSIZ	16/05/2005	Partiye geçiş	19/08/2005
		ANAVATAN	19/08/2005		

11) ATILLA BAŞOĞLU	ADANA	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	09/07/2004
		BAĞIMSIZ	09/07/2004	Partiye geđiő	13/07/2004
		AK Parti	13/07/2004		
12) EKREM BİLEK	SİİRT	CHP	04/11/2002	Genel Seçimlerin iptali	08/12/2002
13) NECDET BUDAK	EDİRNE	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	05/07/2004
		BAĞIMSIZ	05/07/2004	Partiye geđiő	13/07/2004
		AK Parti	13/07/2004		
14) ERSOY BULUT	MERSİN	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	28/03/2005
		SHP	28/03/2005	Partisinden istifa	06/09/2006
		BAĞIMSIZ	06/09/2006		
15) SABAHATTİN CEVHERİ	ŞANLIURFA	BAĞIMSIZ	04/11/2002	Partiye geđiő	29/07/2003
		AK Parti	29/07/2003		
16) KEMAL DERVİŞ	İSTANBUL	CHP	04/11/2002	Milletvekilliğinden istifa	17/05/2005
17) MUHARREM DOĞAN	MARDİN	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	27/05/2004
		BAĞIMSIZ	27/05/2004	Partiye geđiő	28/03/2005
		ANAVATAN	28/03/2005		
18)MEHMET ERASLAN	HATAY	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	24/02/2005
		BAĞIMSIZ	24/02/2005	Partiye geđiő	26/02/2005
		DYP	26/02/2005		
19) MEHMET ERDEMİR	YOZGAT	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	08/03/2005
		BAĞIMSIZ	08/03/2005	Partiye geđiő	17/03/2005
		ANAVATAN	17/03/2005		
20) İSMAİL ERİCEKLİ	ÇANKIRI	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	10/05/2005
		BAĞIMSIZ	10/05/2005	Partiye geđiő	10/05/2005
		AK Parti	12/05/2005		
21) MUHARREM ESKİYAPAN	KAYSERİ	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	03/03/2005
		BAĞIMSIZ	03/03/2005	Partiye geđiő	08/11/2005
		AK Parti	08/11/2005		
22) EDİP SAFDER GAYDALI	BİTLİŐ	BAĞIMSIZ	04/11/2002	Partiye geđiő	01/04/2005
		ANAVATAN	01/04/2005		
23) FUAT GEÇEN	HATAY	AK Parti	04/11/2002	Partisinden ihraç	20/09/2006
		BAĞIMSIZ	20/09/2006		

24) MERVAN GÜL	SİİRT	AK Parti	04/11/2002	Genel Seçimlerin iptali	08/12/2002
25) HÜSEYİN GÜLER	MERSİN	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	28/06/2005
		BAĞIMSIZ	28/06/2005	Partiye geçiş	30/08/2005
		ANAVATAN	30/08/2005		
26) ŞEVKET GÜRSOY	ADYAMAN	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	28/09/2005
		BAĞIMSIZ	28/09/2005	Partiye geçiş	02/10/2005
		AK Parti	02/10/2005		
27) MEMDUH HACIOĞLU	İSTANBUL	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	21/06/2005
		BAĞIMSIZ	14/06/2005		
28) ÜMMET KANDOĞAN	DENİZLİ	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	19/02/2004
		BAĞIMSIZ	19/02/2004	Partiye geçiş	09/03/2004
		DYP	09/03/2004	Partisinden istifa	16/05/2005
		BAĞIMSIZ	16/05/2005	Partiye geçiş	01/06/2005
		DYP	01/06/2005		
29) CEMAL KAYA	AĞRI	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	30/07/2003
		BAĞIMSIZ	30/07/2003	Partiye geçiş	12/10/2003
		AK Parti	12/10/2003	Milletvekilliğinden istifa	26/04/2005
30) AHMET GÜRYÜZ KETENCİ	İSTANBUL	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	28/03/2005
		SHP	28/03/2005		
31) MAHMUT KOÇAK	AFYONKARAHİSAR	AK Parti	04/11/2002	Partisinden ihraç	14/11/2006
		BAĞIMSIZ	14/11/2006	Partiye geçiş	10/04/2007
		ANAVATAN	10/04/2007		
32) MUHSİN KOÇYİĞİT	DİYARBAKIR	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	31/03/2005
		BAĞIMSIZ	31/03/2005	Partiye geçiş	01/04/2005
		ANAVATAN	01/04/2005		
33) MUZAFFER REMZİ KURTULMUŞOĞLU	ANKARA	CHP	04/11/2002	Partiye geçiş	12/10/2005
		ANAVATAN	12/10/2005		
34) GÖKSAL KÜÇÜKALİ	İSTANBUL	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	01/03/2005
		BAĞIMSIZ	01/03/2005	Partiye geçiş	13/10/2005
		ANAVATAN	13/10/2005	Partisinden istifa	14/03/2007
		BAĞIMSIZ	14/03/2007		
35) ÖMER ZÜLFÜ LİVANELİ	İSTANBUL	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	24/02/2005
		BAĞIMSIZ	24/02/2005		

36) ERKAN MUMCU	ISPARTA	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	15/02/2005
		BAĞIMSIZ	15/02/2005	Partiye geçiş	17/03/2005
		ANAP	17/03/2005		
37) MEHMET NEZİR NASIROĞLU	BATMAN	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	31/07/2003
		BAĞIMSIZ	31/07/2003	Partiye geçiş	14/08/2003
		AK Parti	14/08/2003		
38) HÜSEYİN ÖZCAN	MERSİN	CHP	04/11/2002	Partiye geçiş	13/10/2005
		ANAVATAN	13/10/2005		
39) İBRAHİM ÖZDOĞAN	ERZURUM	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	30/03/2005
		BAĞIMSIZ	30/03/2005	Partiye geçiş	03/04/2005
		DYP	03/04/2005	Partisinden istifa	16/05/2005
		BAĞIMSIZ	16/05/2005	Partiye geçiş	29/09/2005
		ANAVATAN	29/09/2005		
40) MEHMET MELİK ÖZMEN	AĞRI	AK Parti	04/11/2002	Vefat	09/07/2005
41) YAŞAR NURİ ÖZTÜRK	İSTANBUL	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	20/04/2004
		BAĞIMSIZ	20/04/2004	Partiye geçiş	16/02/2005
		HYP	16/02/2005		
42) HASAN ÖZYER	MUĞLA	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	17/10/2005
		BAĞIMSIZ	17/10/2005	Partiye geçiş	18/10/2005
		ANAVATAN	18/10/2005		
43) SÜLEYMAN SARIBAŞ	MALATYA	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	21/02/2005
		BAĞIMSIZ	21/02/2005	Partiye geçiş	17/03/2005
		ANAVATAN	17/03/2005		
44) MUSTAFA SAYAR	AMASYA	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	28/03/2005
		SHP	28/03/2005	Partisinden istifa	07/08/2006
		BAĞIMSIZ	07/08/2006		
45) EMİN ŞİRİN	İSTANBUL	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	08/09/2003
		BAĞIMSIZ	08/09/2003	Partiye geçiş	14/10/2003
		LDP	14/10/2003	Partisinden istifa	13/02/2004
		BAĞIMSIZ	13/02/2004	Partiye geçiş	6/08/2005
		ANAVATAN	26/08/2005	Partisinden istifa	3/05/2006
		BAĞIMSIZ	03/05/2006	Partiye geçiş	8/09/2006
		GENÇ PARTİ	28/09/2006		
46) MEHMET TATAR	ŞIRNAK	BAĞIMSIZ	04/11/2002	Partiye geçiş	17/01/2003
		DYP	17/01/2003		

47) TURAN TÜYSÜZ	ŞANLIURFA	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	16/03/2005
		BAĞIMSIZ	16/03/2005	Partiye geçiş	08/06/2005
		ANAVATAN	08/06/2005		
48) SERPİL YILDIZ	İZMİR	AK Parti	04/11/2002	Partisinden istifa	30/03/2005
		BAĞIMSIZ	30/03/2005	Partiye geçiş	01/04/2005
		ANAVATAN	01/04/2005		
49) HALİL İBRAHİM YILMAZ	KÜTAHYA	AK Parti	04/11/2002	Vefat	27/07/2004
50) SELAMİ YİĞİT	KARS	CHP	04/11/2002	Partisinden istifa	26/05/2005
		BAĞIMSIZ	26/05/2005	Partiye geçiş	01/06/2005
		ANAVATAN	01/06/2005		
51) MUSTAFA ZEYDAN	HAKKARİ	BAĞIMSIZ	04/11/2002	Partiye geçiş	11/04/2003
		ANAVATAN	11/04/2003	Partisinden istifa	08/08/2003
		BAĞIMSIZ	08/08/2003	Partiye geçiş	14/08/2003
		AK Parti	14/08/2003		

Doğru Yol Partisi (DYP) 21 Kasım 2002'de Elazığ Bağımsız Milletvekili Mehmet AĞAR'ın partiye katılımıyla TBMM'de temsil edilmeye başlandı. Ağar, 14-15 Aralık 2002 tarihlerinde yapılan DYP 7. Olağan Kongresi'nde ilk turda salt çoğunluğu sağlayarak DYP'nin yeni Genel Başkanı seçildi.

Anavatan Partisi (ANAP), Hakkari Bağımsız Milletvekili Mustafa Zeydan'ın partiye katılımıyla 11 Nisan 2003'ten itibaren TBMM'de temsil edilmeye başlandı. Meclis'te temsil edilen parti sayısı 4'e yükseldi. Mustafa Zeydan'ın 8 Ağustos 2003'te istifası ANAP'ı tekrar Meclis dışı bıraktı.

22'nci Dönem'de partisinden ilk istifa eden milletvekili Cemal Kaya oldu. CHP Ağrı Milletvekili Kaya, 30 Temmuz 2003'te partisinden istifa etti.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), 14 Ağustos 2003'te, Mustafa Zeydan (Hakkari) ve Nezir Nasıroğlu (Batman) katılımıyla Anayasal çoğunluk olan 367'yi geçti ve Anayasa'yı değiştirebilecek sayıya ulaştı.

Liberal Demokrat Parti (LDP), İstanbul Bağımsız Milletvekili Emin Şirin'in partiye katılımıyla 14 Ekim 2003'ten itibaren TBMM'de temsil edilmeye başlandı. Meclis'te temsil edilen parti sayısı 4'e yükseldi. Emin Şirin'in 13 Şubat 2004'te partiden istifasıyla LDP tekrar parlamento dışı kaldı. TBMM'de temsil edilen parti sayısı 3'e düştü.

CHP'den 20 Nisan 2004'te istifa eden Yaşar Nuri Öztürk (İstanbul), 16 Şubat 2005'te, 45 arkadaşıyla birlikte "Halkın Yükselişi Partisi"ni (HYP) kurdu. Böylece, HYP 1 milletvekili ile TBMM'de temsil edilmeye başlandı. Meclis'te temsil edilen parti sayısı 4'e yükseldi.

Anavatan Partisi (ANAVATAN), Isparta bağımsız milletvekilleri Erkan Mumcu ve Mehmet Sait Armağan, Malatya bağımsız milletvekili Süleyman Sarıbaş ile Yozgat bağımsız milletvekili Mehmet Erdemir'in

katılımıyla 17 Mart 2005 tarihinden itibaren tekrar TBMM'de temsil edilmeye başlandı. Meclis'te temsil edilen parti sayısı 5'e yükseldi.

Sosyaldemokrat Halk Partisi (SHP), CHP'den istifa eden 5 milletvekilinin - Ahmet Güryüz Ketenci (İstanbul), Hakkı Akalın (İzmir), Ersoy Bulut (Mersin), Züheyir Amber (Hatay) ve Mustafa Sayar (Amasya) - 29 Mart 2005'te, partiye katılımıyla TBMM'de temsil edilmeye başlandı. Meclis'te temsil edilen parti sayısı 6'ya yükseldi.

Anavatan Partisi'nin 4 Haziran 2005 tarihinde yapılan Olağanüstü Tüzük Kongresi'nde, partinin "ANAP" olan kısa adı "ANAVATAN" olarak belirlendi.

Çeşitli Sebeplerle Boşalan Milletvekillikleri:

1. Halil İbrahim Yılmaz (AK Parti, Kütahya)

Yılmaz, geçirdiği rahatsızlık sonucu 27 Temmuz 2004'te Ankara'da vefat etti. Yılmaz'ın vefatıyla 22'nci Dönem Parlamentosu, ilk milletvekilini kaybetti.

2. Cemal Kaya (AK Parti, Ağrı)

3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri'nde Parlamento'ya CHP'den Ağrı Milletvekili olarak giren Cemal Kaya, 19 Nisan 2005'te milletvekilliğinden istifa etti. Kaya, 30 Temmuz 2003'te CHP'den istifa etmiş, 12 Ekim 2003'te AK Parti'ye katılmıştı. Enerji Bakanlığı ihalelerine ilişkin yolsuzluk iddialarında adı geçen Cemal Kaya hakkında dokunulmazlığının kaldırılması için fezleke hazırlanmıştı. Anayasa gereği, Kaya'nın istifası 26 Nisan 2005'te TBMM Genel Kurulu'nda oylandı ve AK Parti Ağrı milletvekili Cemal Kaya'nın milletvekilliği düştü.

3. Kemal Derviş (CHP, İstanbul)

3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri'nde Parlamento'ya CHP'den İstanbul Milletvekili olarak giren Kemal Derviş, BM Kalkınma Programı Başkanlığı'na (UNDP) seçilmesi sebebiyle 9 Mayıs 2005'te milletvekilliğinden istifa etti. Anayasa gereği, Derviş'in istifası 17 Mayıs 2005'te TBMM Genel Kurulu'nda oylandı ve Derviş'in milletvekilliği düştü.⁴⁰

4. Mehmet Melik Özmen (AK Parti, Ağrı)

AK Parti Ağrı milletvekili Mehmet Melik Özmen, 11 Temmuz 2005 günü, Çeşme Ilıca'da tenis oynarken geçirdiği kalp krizi sonucu, 40 yaşında vefat etti.

5. İlyas Arslan (AK Parti, Yozgat): Ekim 2006'da Ankara'daki evinde geçirdiği kalp krizi sonucu vefat etti.

6. Nezir Büyükcengiz (CHP, Konya): Ocak 2007'de geçirdiği trafik kazasında vefat etti.

7. Ömer Abuşoğlu (ANAVATAN Partisi, Gaziantep): 2 Nisan 2007 tarihinde geçirdiği trafik kazası sonucu vefat etti.

8. İlyas Sezai Önder (CHP, Samsun): 20 Mayıs 2007 tarihinde İbn-i Sina hastanesinde vefat etti.

⁴⁰ Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C: 84, B: 99, 17.5 2005, O:2, s.327.

1.7. 22'NCİ DÖNEM MİLLETVEKİLLERİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ VERİLER

22'nci Dönem Milletvekillerinin Cinsiyet Durumu					
	Milletvekili Sayısı	ERKEK MİLLETVEKİLİ		KADIN MİLLETVEKİLİ	
		Sayısı	Oranı (%)	Sayısı	Oranı (%)
AK PARTİ	363	350	96.4	13	3.6
CHP	178	167	93.8	11	6.2
BAĞIMSIZ	9	9	100.0	-	0.0
Toplam	550	526	95.6	24	4.4

21'inci Dönemde 23 olan kadın milletvekili sayısı 24'e, toplam içerisindeki payı da %4.2'den %4.4'e çıkmıştır. Kadın milletvekili sayısı en çok olan parti, 13 milletvekili ile AK Parti'dir. CHP'nin kadın milletvekili sayısı 11 olmuştur. Ancak kadın parlamenter oranı açısından CHP öndedir: CHP milletvekillerinin %6.2'si, AK Parti milletvekillerinin ise %3.6'sı kadındır.⁴¹

22'nci Dönem Milletvekillerinin Öğrenim Durumu							
Parti	Milletvekili Sayısı	YÜKSEK		ORTA		İLK	
		Sayısı	(%)	Sayısı	(%)	Sayısı	(%)
AK PARTİ	363	334	92.0	25	6.9	4	1.1
CHP	178	151	84.8	23	12.9	4	2.3
BAĞIMSIZ	9	6	66.7	3	33.3	-	-
Toplam	550	491	89.3	51	9.3	8	1.4

22'nci Dönem TBMM üyelerinin yüzde 89.3'ü yükseköğrenimli milletvekillerinden oluşmaktadır. Ortaöğrenimli milletvekili oranı ise, yüzde 9.3'tür. Buna karşılık, ilköğrenimli milletvekillerinin oranı yüzde 1.4'tür. Yükseköğrenimli milletvekili oranı en yüksek parti AK Parti'dir (%92.0). CHP'nin yükseköğrenimli milletvekili oranı %84.8'dir. AK Parti'nin ortaöğrenimli milletvekili oranı %6.9, CHP'ninki %12.9'dur. Bağımsız milletvekillerinde yükseköğrenimli oranı %66.7, ortaöğrenimli olanların oranı ise, %33.3'tür.⁴²

⁴¹ Tuncer vd., *Seçim 2002*, s.52.

⁴² Tuncer vd., *Seçim 2002*, s.53.

22'nci Dönem Milletvekillerinin Yaş Durumu								
Yaş Grupları	TBMM		AK PARTİ		CHP		BAĞIMSIZ	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
30-39	94	17.1	81	22.3	13	7.3	-	-
40-49	212	38.5	157	43.2	53	29.8	2	22.2
50-59	194	35.3	108	29.8	81	45.5	5	55.6
60-69	48	8.7	17	4.7	29	16.3	2	22.2
70-79	2	0.4	-	-	2	1.1	-	-
Toplam	550	100.0	363	100.0	178	100.0	9	100.0
Ortalama Yaş	48.3		46.4		52.0		54.0	
Toplam	550		363		178		9	

22'nci Dönem üyeleri arasında yaş açısından en büyük grubu %38.5 oranıyla, 40-49 yaş grubu meydana getirmektedir. Bunu %35.3 oranıyla 50-59 yaş grubu izlemektedir. Milletvekillerinin %17.1'i 30-39 yaş grubunda, %8.7'si 60-69 yaş grubundadır. Mecliste yaşı 70'in üzerinde olan iki milletvekili bulunmaktadır.

TBMM üyelerinin yaş ortalaması 48.3'tür. Yaş ortalaması 46.4 olan AK Parti, TBMM'nin en genç grubudur. CHP'nin yaş ortalaması 52, Bağımsızların yaş ortalaması ise 54'tür.⁴³

Milletvekillerinin Doğum Tarihleri İtibariyle 10 Yıllık Gruplara Göre Dağılımı ⁴⁴	
Doğum Yılları	Milletvekili Sayısı
1924-1932	2
1933-1942	48
1943-1952	196
1953-1962	210
1963-1972	94
TOPLAM	550

22'nci Dönem Parlamentosuna, bir dönem için yeni seçilen milletvekillerinin toplam milletvekili sayısına oranı olarak tanımlanan yenilenme oranı açısından bakıldığında, Meclisin %89.1 (490 milletvekili) oranında yenilendiği görülmektedir. 22'nci Dönemde seçilen milletvekillerinin yalnızca %10.9'u (60 milletvekili), 21'nci dönemde de Mecliste bulunmaktaydı. Bu demokratik siyasi tarihimizdeki en yüksek ölçekli yenilenme oranıdır. Bunun da en önemli sebebi, bir önceki dönemde parlamentoda bulunmuş olan tüm siyasi partilerin Meclis dışında kalmış olmasıdır.⁴⁵

⁴³ Tuncer vd., *Seçim 2002*, s.54.

⁴⁴ *TBMM Albümü 22'nci Dönem*, TBMM Basımevi, Nisan 2003, s. xxix.

⁴⁵ Tuncer vd., *Seçim 2002*, s.57.

TBMM'nin Yenilenme Oranı					
	22. Dönemdeki Mv. Sayısı	21. Dönemde de Mv. Olanlar		21. Dönemde Mecliste Bulunmayanlar	Yenilenme Oranı
AK PARTİ	363	56	%15.4	307	%84.6
CHP	178	2	%1.1	176	%98.9
BAĞIMSIZ	9	2	%22.2	7	%77.8
TOPLAM	550	60	%10.9	490	%89.1

22'nci Dönem Milletvekili tablosu, büyük oranda yeni isimlerden oluştu. Seçimden önce parlamentoda bulunan milletvekillerinden sadece 60'ı yeniden seçilebildi. Yeniden seçilen 60 milletvekilinin 56'sı AK Parti'li, ikisi CHP'li (Gaziantep Milletvekili Mustafa Yılmaz ve Karaman Milletvekili Fikret Ünlü) ve ikisi de bağımsız. Yeniden aday olan 5 bağımsız milletvekilinden Bitlis Milletvekili Edip Safder Gaydalı ile Elazığ Milletvekili Mehmet Ağar yeniden seçilme başarısını gösterdi. AK Parti'de ise aday gösterilen 57 milletvekilinden birisi dışında hepsi yeniden seçilmeyi başardı. AK Parti'nin kendi bölgesinden dördüncü sıradan aday gösterdiği Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak yeniden seçilemedi. AK Parti, 59 milletvekilinden sadece ikisini, Siirt Milletvekili Ahmet Nurettin Aydın ile Karaman Milletvekili Zeki Ünal'ı yeniden aday göstermemiştir.

Bu dönemde seçilen milletvekillerinin yaklaşık beşte biri, daha önceki dönemlerde de milletvekilliği yapmış üyelerden oluşmaktadır. Üyelerin beşte dördü ise ilk kez milletvekili seçilenlerden oluşmaktadır. Bağımsızların ise yaklaşık yarısı ilk kez seçilen üyelerden, diğer yarısı ise daha önceki dönemlerde milletvekilliği yapmış üyelerden meydana gelmektedir. Daha önceki dönemlerde Mecliste bulunmuş olan ya da ilk kez seçilen milletvekilleri arasındaki ilişki, 22'nci Dönem TBMM Albümü'nden hareketle oluşturulan aşağıdaki tablodan görülebilir.⁴⁶

	Çeşitli Dönemlerde TBMM'de Bulunmuş Olanlar		İlk Kez Seçilenler		Toplam
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	
AK PARTİ	69	%19.0	294	%81.0	363
CHP	33	%18.5	145	%81.5	178
BAĞIMSIZ	5	%55.6	4	%44.4	9
Toplam	107	(19.5)	443	(80.5)	550

⁴⁶ *TBMM Albümü 22. Dönem. Ankara: TBMM Basımevi, Nisan 2003.*

**Yasama Organlarında Daha Önceki Dönemlerde Görev Yapan
Milletvekillerinin Sıfatları İtibariyle Dağılımı**

Sıfatı	Sayı
Milletvekili	106
Milletvekili ve Cumhuriyet Senatosu Üyesi	1
Toplam	107

21'inci ve 22'nci Dönem Milletvekillerini cinsiyet, öğrenim ve yaş açılarından karşılaştırdığımızda, iki dönem arasında belirgin bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. TBMM'deki kadın milletvekili sayısı 23'ten 24'e çıkmış, toplamdaki oran %4.2'den %4.4'e yükselmiştir. Yükseköğrenimli üyelerin sayısı 504'ten 491'e inmiş, bu oranda %2.3'lük bir azalma olmuştur. Ortaöğrenimli üyelerin sayısı 40'tan 51'e çıkmış, ortaöğrenimli üyelerin oranında %2'lik bir artış görülmüştür. İlkokul mezunu üyelerin sayısı 6'dan 8'e yükselmiş, bu üyelerin oranında %0.3'lük bir artış olmuştur.⁴⁷

21. ve 22. Dönem Milletvekillerinin Cinsiyet, Öğrenim Durumu ve Yaş Açılarından Karşılaştırılması							
		CİNSİYET		ÖĞRENİM DURUMU			YAŞ
		Kadın	Erkek	İlk	Orta	Yüksek	
21.Dönem	Sayı	23	527	6	40	504	48.9
	(%)	4.2	95.8	1.1	7.3	91.6	
22. Dönem	Sayı	24	526	8	51	491	48.3
	(%)	4.4	95.6	1.4	9.3	89.3	

22'nci Dönem Parlamentosunda 24 kadın milletvekili bulundu. Bunların 13'ü AK Partiden, 11'i ise CHP'den seçildi. Bu milletvekilleri şunlardır:

AK Parti: Ayhan Zeynep Tekin Börü (Adana), Reyhan Balandı (Afyon), Remziye Öztoprak (Ankara), Semiha Öyüş (Aydın), Fatma Şahin (Gaziantep), Gülseren Topuz (İstanbul), Zeynep Armağan Uslu (İstanbul), Nimet Çubukçu (İstanbul), İnci Gülser Özdemir (İstanbul), Halide İncekara (İstanbul), Fatma Seniha Nükhet Hotar (İzmir), Serpil Yıldız (İzmir).

CHP: Nevin Gaye Erbatur (Adana), Oya Araslı (Ankara), Ayşe Gülsün Bilgehan (Ankara), Özlem Çerçioğlu (Aydın), Güldal Okuducu (İstanbul), Bihlun Tamaylıgil (İstanbul), Birgen Keleş (İstanbul), Zeynep Damla Gürel (İstanbul), Sıdika Sarıbekir Aydoğan (İstanbul), Türkan Miçooğulları (İzmir), Canan Arıtmam (İzmir).

Akademik kariyeri olan milletvekilleri içinde en büyük grubu, 42 kişiyle profesörler oluşturmakta, onları doktorasını yapmış 27 kişilik grup izlemektedir.

⁴⁷ Tuncer vd., *Seçim 2002*, s. 56.

Akademik Kariyeri Olan Milletvekillerinin Unvanları İtibariyle Dağılımı ⁴⁸	
Akademik Unvan	Sayı
Profesör	41
Doçent	11
Yardımcı Doçent	3
Doktora	27
Yüksek Lisans	73

Milletvekillerinin Mezun Oldukları Öğretim Kurumları İtibariyle Dağılımı ⁴⁹	
FAKÜLTELER	SAYI
Açık Öğretim Fakültesi	7
Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi	4
Diş Hekimliği Fakültesi	7
Eczacılık Fakültesi	10
Edebiyat Fakültesi	5
Eğitim Fakültesi	11
Eğitim Bilimleri Fakültesi	1
Ekonomi Fakültesi	3
Ekonomi ve Siyaset Bilimi Fakültesi	1
Fen Fakültesi	5
Harp Okulu	3
Hukuk Fakültesi	98
İdari İlimler Fakültesi	2
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	12
İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi	1
İktisat Fakültesi	21
İlahiyat Fakültesi	16
İletişim Fakültesi	2
İslami İlimler Fakültesi	2
İşletme Fakültesi	14
Konservatuvar	1
Siyasal Bilgiler Fakültesi	36
Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi	1
Teknik Eğitim Fakültesi	2

⁴⁸ **TBMM Albümü 22. Dönem**, TBMM Basımevi, Nisan 2003, s. xxii.

⁴⁹ **TBMM Albümü 22. Dönem**, ss. xxiii-xxv

Temel Bilimler Fakültesi	1
Tıp Fakültesi	30
Veteriner Fakültesi	5
MÜHENDİSLİK/MİMARLIK (FAKÜLTE/AKADEMİ/YÜKSEK OKUL)	
Elektrik ve Elektronik	12
Endüstri	5
Gemi İnşa	1
İnşaat	36
Jeodezi ve Fotogrametri	3
Jeoloji	1
Kimya	7
Maden	3
Makine	19
Metalurji	5
Mimarlık	7
Orman	1
Ziraat	7
Uçak	2
AKADEMİLER	
İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi	29
Polis Akademisi	2
YÜKSEK OKULLAR	
Eğitim Yüksek Okulu	1
İdari Bilimler Yüksek Okulu	1
İktisadi ve Ticari Bilimler Yüksek Okulu	1
İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu	2
İşletmecilik Yüksek Okulu	1
İşletmecilik ve Turizm Yüksek Okulu	1
Meslek Yüksek Okulu	4
Meslek Teknoloji Yüksek Okulu	1
Yabancı Diller Yüksek Okulu	1
Ticaret ve Turizm Yüksek Okulu	1
Yüksek Tekniker Okulu	2
Yüksek Ticaret ve İktisat Okulu	2
ENSTİTÜLER	
Eğitim Enstitüsü	18
Yüksek İslam Enstitüsü	18

ÖN LİSANSLAR	
Açık Öğretim Fakültesi Ön Lisans	2
Eğitim Fakültesi Ön Lisans	3
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ön Lisans	1
Meslek Yüksek Okulu Ön Lisans	1
Siyasal Bilgiler Fakültesi Ön Lisans	1
ORTA VE İLKÖĞRETİM OKULLARI	
Öğretmen Okulu	5
Lise ve Dengi Okul	36
Ortaokul	12
İlkokul	8

Milletvekillerinin Mesleklerine Göre Dağılımı⁵⁰

MESLEK	SAYI
Araştırmacı	1
Armatör	1
Bankacı	7
Besteci	1
Danışman	2
Denetim Elemanı	2
Dış Ticaret Uzmanı	1
Diplomat	4
Dış Hekimi	7
Eczacı	10
Editör	1
Eğitim Sektörü Yöneticisi	2
Eğitimci	43
Elektrik-Elektronik Mühendisi	12
Emniyet Müdürü	2
Endüstri Mühendisi	5
Fizik Mühendisi	1
Gazeteci-Yazar	12
Gemi İnşa Mühendisi	1
Halkla İlişkiler Uzmanı	1
Harita Mühendisi	3
Hesap Uzmanı	2

⁵⁰ *TBMM Albümü 22. Dönem, ss. xxvi-xxviii.*

Hukukçu	98
İhracatçı	2
İktisatçı	42
İlahiyatçı	10
İnşaat Mühendisi	36
İşçi	3
İşletmeci	14
Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisi	3
Jeoloji Mühendisi	1
Kamu Yöneticisi	25
Kimya Mühendisi	6
Kimyager	2
Maden Mühendisi	3
Maden Teknikeri	1
Mahalli İdare Yöneticisi	31
Makineci	1
Makine Mühendisi	19
Mali İşler Koordinatörü	1
Maliyeci	7
Metallurji Mühendisi	5
Mimar	7
Muhasebeci/Mali Müşavir	11
Müfettiş	4
Mülki İdare Amiri	13
Müteahhit	9
Orman Mühendisi	1
Öğretim Görevlisi	3
Öğretim Üyesi	58
Özel Sektör Yöneticisi	15
Plancı	3
Planlama Uzmanı	6
Psikolog	1
Ressam	1
Sanayici-İş Adamı/İş Kadını	77
Sendikacı	7
Serbest Ticaret	31
Sinema Oyuncusu/Yönetmen	1
Siyaset Bilimci	3
Sosyolog	2

Şair	1
Şarap Mühendisi	1
Tekstilci	1
Tıp Doktoru	30
Turizm İşletmecisi	5
Uçak Mühendisi	2
Veteriner Hekim	5
Yayıncı	3
Yazar	6
Yeminli Mali Müşavir	10
Yeminli Tercüman	1
Ziraat Mühendisi	7
Ziraatçı-Çiftçi	8

İKİNCİ BÖLÜM

II. 22'NCİ DÖNEM TBMM'NİN AÇILIŞI VE OLUŞUMU

22'nci Yasama Dönemi, 3 Kasım 2002 Seçimlerinden sonra, 14 Kasım 2002 Perşembe günü, en yaşlı üye CHP İstanbul Milletvekili Şükrü Mustafa Elekdağ başkanlığında toplanan ve yeni milletvekillerinin and içme töreninin yapıldığı ilk birleşimle başladı. TBMM Genel Kurulu saat 15.00'te açılarak üç oturum yaptı. TBMM Geçici Başkanı Şükrü Mustafa Elekdağ, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu yasama döneminde yapacağı hizmetlerin milletimize refah ve mutluluk getirmesini ve milletvekillerine, yapacakları hizmet ve çalışmalarda üstün başarılar dileyen bir konuşma yaptı. Geçici Başkan İstanbul Milletvekili Şükrü Mustafa Elekdağ'dan başlanarak, milletvekilleri, seçim çevresi ve soyadları alfabetik sırasına göre and içtiler.⁵¹

TBMM Başkanlığı için gösterilecek adaylarla ilgili olarak Geçici Başkanlıkça açıklamada bulunuldu.

2.1. 58'İNCİ HÜKÜMETİN KURULUŞU VE BAKANLAR KURULU

16 Kasım 2002'de Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından yeni Hükümeti kurma görevi Kayseri Milletvekili Abdullah Gül'e verildi.⁵² Başbakan Abdullah Gül'ün sunduğu liste Cumhurbaşkanı tarafından 18 Kasım 2002'de onaylandı.⁵³ 19 Kasım 2002 Salı günü toplanan TBMM Genel Kurulunun 2'nci Birleşiminde Cumhurbaşkanlığının yeni Bakanlar Kuruluna ilişkin tezkeresi Genel Kurulun bilgisine sunuldu. Yeni Bakanlar Kurulu şu üyelerden oluşmaktaydı:⁵⁴

<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Bakanlığın Adı</u>
Abdullah Gül	Başbakan
1.- Doç. Dr. Abdüllatif Şener	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı
2.- Mehmet Ali Şahin	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı
3.- Ertuğrul Yalçınbayır	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

⁵¹ Milletvekillerinin Genel Kurulda and içmeleri için bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Cilt:1, B:1, O:1-3, 14.11.2002, ss. 3-24.

⁵² Görevlendirmeye ilişkin Cumhurbaşkanlığı tezkeresi için bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Cilt:1, B:2, O:1, 19.11.2002, s.5. Ayrıca bk. *Resmi Gazete*, 17 Kasım 2002, Sayı: 24939.

⁵³ İlgili Cumhurbaşkanlığı tezkeresi için bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, B:2, 19.11.2002, O:1, ss.29-30.

⁵⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, B:2, 19.11.2002, O:1, ss. 29-30. Ayrıca bk. *Resmi Gazete*, 19 Kasım 2002, Sayı: 24941.

4.- Prof. Dr. Mehmet Aydın	Devlet Bakanı
5.- Prof. Dr. Beşir Atalay	Devlet Bakanı
6.- Ali Babacan	Devlet Bakanı
7.- Kürşad Tüzmen	Devlet Bakanı
8.- Cemil Çiçek	Adalet Bakanı
9.- Vecdi Gönül	Millî Savunma Bakanı
10.- Abdülkadir Aksu	İçişleri Bakanı
11.- Yaşar Yakış	Dışişleri Bakanı
12.- Kemal Unakıtan	Maliye Bakanı
13.- Erkan Mumcu	Millî Eğitim Bakanı
14.- Zeki Ergezen	Bayındırlık ve İskân Bakanı
15.- Prof. Dr. Recep Akdağ	Sağlık Bakanı
16.- Binali Yıldırım	Ulaştırma Bakanı
17.- Prof. Dr. Sami Güçlü	Tarım ve Köyişleri Bakanı
18.- Murat Başesgioğlu	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı
19.- Ali Coşkun	Sanayi ve Ticaret Bakanı
20.- Dr. Hilmi Güler	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
21.- Doç. Dr. Hüseyin Çelik	Kültür Bakanı
22.- Güldal Akşit	Turizm Bakanı
23.- Osman Pepe	Orman Bakanı
24.- İmdat Sütüoğlu	Çevre Bakanı

58'inci Hükümet, 12 Mart 2003'te istifa etti.⁵⁵

2.1.1. 58'İNCİ HÜKÜMET PROGRAMI ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

23 Kasım 2002 tarihli 3'üncü Birleşimde, Başbakan Abdullah Gül, 58'inci Hükümetin Programını okudu.⁵⁶ 26 Kasım 2002 tarihli Birleşimin Birinci oturumunda Başbakan Abdullah Gül tarafından kurulan Bakanlar Kurulu (Hükümet) Programı üzerinde görüşmelere başlandı. Siyasi parti grupları, hükümet ve şahıslar adına sırasıyla şu üyeler söz aldı: Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Antalya Milletvekili Deniz Baykal, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubundan Amasya Milletvekili Akif Güllü, Mersin Milletvekili Dengir Mir Mehmet Fırat ve Afyon Milletvekili Sait Açba - şahısları adına; Diyarbakır Milletvekili İhsan Arslan, Mardin Milletvekili Nihat Eri, Trabzon Milletvekili Asım Aykan, Konya Milletvekili Ahmet Işık, Ağrı Milletvekili Mehmet Melik Özmen, Erzurum Milletvekili Mustafa Ilıcalı, Kahramanmaraş Milletvekili

⁵⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:7, B:44, 12.03.2003, O:1, s.25. Ayrıca bk. *Resmî Gazete*, 12 Mart 2003, Sayı: 25046.

⁵⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 3, 23.11. 2002, O:1, ss.41-59. Hükümet Programının tam metni için, *EKLER* kısmına bakınız.

Mehmet Yılmazcan, Diyarbakır Milletvekili Cavit Torun, Kırıkkale Milletvekili Vahit Erdem, Tekirdağ Milletvekili Tevfik Ziyaeddin Akbulut, Konya Milletvekili Mustafa Ünal, Ankara Milletvekili Ersönmez Yarbay, Kütahya Milletvekili Hüsnü Ordu, Kars Milletvekili Selami Yiğit.⁵⁷

İlk sözü, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Antalya Milletvekili Deniz Baykal aldı. Baykal, yeni oluşan iki partili parlamento yapısında, milletin “yoksulluk ve yolsuzluk”la mücadele isteğinin her iki parti için de belirleyici olduğunu belirtti. Muhalefet anlayışlarının uzlaşmacı ve sorunların çözümüne katkı yapıcı bir anlayışa dayanacağını söyledi. Yeni oluşan Parlamente Türkiye’deki seçmenlerin yüzde 41,2’sinin iradesinin yansımalarının önemli bir kısıt olduğunu ve bunun bilincinde hareket edilmesi gerektiğini vurguladı. Baykal, Hükümetin yeni bir anayasa fikrine, seçmenle ve muhalefetle daha önce paylaşılmadığı için karşı çıktı. Anayasanın parlamento çoğunluğunun iradesini aşan bir tarihi mirasa dayandığını, “çoğunluğum var, yaparım” anlayışının kendilerinde hayal kırıklığına yol açtığını söyledi. Milletvekili dokunulmazlığının Hükümet Programında yer almamasının ikinci bir hayal kırıklığına yol açtığını belirtti. Devletin temel kurumlarıyla kavga edilmemesi hatırlatmasını yapan Baykal, daha sonra tarım kesiminin problemlerine, işsizliğe, IMF ile ilişkilere, emeklilerin sorunlarına, sağlık ve eğitim hakkının kullanılmasındaki aksaklıklara, AB üyeliği, Kıbrıs ve güney sınırlarımıza komşu yerlerdeki savaş riski gibi dış politika meselelerine yer verdi. Baykal, AB ile ilişkilerde yaşanan problemlerin sadece Türkiye kaynaklı olmadığını vurguladı, Kıbrıs konusunda BM Genel Sekreteri Annan’ın hazırladığı planı eleştirdi.⁵⁸

AK Parti Grubu adına ilk sözü Akif Güllü (Amasya) aldı. Güllü, AK Partiyi iktidara taşıyan sebepler üzerinde kısaca durduktan sonra, partisinden özellikle sosyal politika hedeflerini anlattı.⁵⁹

İkinci sözü alan Dengir Mir Mehmet Fırat (Mersin), Hükümet Programı üzerinde insan hakları, özgürlükler ve demokrasi açısından değerlendirmelerde bulundu. Fırat, seçmene, parti programı, seçim beyannamesi ve Acil Eylem Planı ile vaat ettikleri hususlarla Hükümet Programı arasında örtüşme olduğunu vurguladı. Yoksulluk ve yolsuzluğun demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü tesis edilmeden önlenemeyeceğini belirten Fırat, programın odağında bu değerlerin bulunduğunu belirtti. 1982 Anayasasının bir toplumsal uzlaşma ürünü olmadığını ve halkın iradesini yansıtan bir Meclis tarafından hazırlanmadığını belirterek, Baykal’ın bu anayasaya sahip çıkmasını eleştirdi. Anayasa değişiklikleri için geniş bir mutabakat arayışı içinde olmalarının altını çizdi. Dokunulmazlığın sınırlandırılmasının programlarında yer aldığını, ancak bunun sadece parlamento dokunulmazlığı olarak anlaşılmasının yanlış olduğunu, bürokratik dokunulmazlıkların da gözden geçirilmesi gerektiğini savundu.⁶⁰

⁵⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 4, 26.11. 2002, O:1, ss. 65 ve 81.

⁵⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 4, 26.11. 2002, O:1, ss. 65-81.

⁵⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 4, 26.11. 2002, O:1, ss. 81-85.

⁶⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, B: 4, 26.11. 2002, O:1, ss. 85-88.

AK Parti Grubu adına üçüncü konuşmayı Sait Açba (Afyon) yaptı ve programın ekonomik meseleler boyutu üzerinde durdu.⁶¹

Program üzerine üyelerin şahsı adına yapılan konuşmalardan sonra, Hükümet adına Başbakan Abdullah Gül söz aldı. Farklı kesimlerle diyalog içinde olacaklarını belirten Gül, Baykal'ın "yolsuzluk ve yoksulluk"la mücadele konusundaki desteğine teşekkür etti. Yeni Anayasa talebinin sadece kendilerinden değil, örgütlü toplum kesimleri tarafından da yoğun bir şekilde dillendirildiğine işaret eden Gül, önemli olan hususun bunun nasıl yapılacağı olduğunu belirtti ve hiçbir zaman "çoğunlukçu"luğa dayalı keyfilikle hareket etmeyeceklerini vurgulayarak, bu konuda tereddüte mahal bulunmadığını ileri sürdü. Anayasa değişikliği için uzlaşma paydasını parlamento ile sınırlamadıklarını, sivil toplumun tüm kesimleriyle temas içinde olacaklarını söyledi. Dokunulmazlığın, hem milletvekilleri hem de bürokratlar açısından birlikte ele alınması gereken bir konu olduğunu, dokunulmazlığın hiçbir zaman şahsi ayrıcalık vesilesi yapılmasını kabul edemeyeceklerini belirtti.

IMF ile ilişkilerin eskiye dayandığını ve kendilerinin de bu ilişkiyi devir aldıklarını söyleyen Gül, bu bakımdan uluslararası ekonomik kuruluşlarla ilişkilerin Türkiye'nin ekonomik ihtiyaçları muvacehesinde sürdürüleceğini söyledi. Tarımda ürün türü ve miktarı açısından planlamaya olan ihtiyacı belirttikten sonra, tarım kesimine doğrudan gelir desteğinin gözden geçirileceğini ifade etti. Genel sağlık sigortasını gerçekleştireceklerini söyleyen Gül, eğitim sektöründe rekabete önem vereceklerini söyledi. Milli çıkarlara uygun dinamik bir dış politika izleneceğini ve Avrupa Birliğine tam üyelik hedefini gerçekleştireceklerini belirtti. Kıbrıs'ta çözüme dönük yaklaşımları destekleyeceklerini anlattı.⁶²

28 Kasım 2002 Perşembe günü yapılan 5'inci Birleşimde, 58'inci Hükümet hakkında güven oylaması yapıldı. Oylamaya 516 milletvekili katıldı, 346 kabul, 170 ret oyuyla, Abdullah Gül başkanlığındaki 58'inci Hükümet güvenoyu aldı.⁶³

2.2. 59'UNCU HÜKÜMETİN KURULUŞU

Abdullah Gül başkanlığındaki 58'inci hükümetin AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 9 Mart'ta yapılan seçim sonucu milletvekili seçilmesi üzerine 11 Mart'ta istifa etmesinden sonra, Erdoğan aynı gün Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından 59'uncu Hükümeti kurmakla görevlendirildi.⁶⁴ Erdoğan, 14 Mart Cuma günü Çankaya Köşkü'ne çıkarak yeni hükümetin listesini Cumhurbaşkanı Sezer'e sundu ve liste Sezer tarafından onaylandı. Hükümet listesi şu isimlerden oluşmaktaydı⁶⁵:

⁶¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, B: 4, 26.11. 2002, O:1,ss. 88-92.

⁶² *TBMM Tutanak Dergisi*, B: 4, 26.11. 2002, O:1, ss. 97-105.

⁶³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 5, 28.11. 2002, O:1, s. 112.

⁶⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:7, B:44, 12.03.2003, O:1,26; *Resmî Gazete*, 12 Mart 2003, Sayı: 25046.

⁶⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:7, B:47, 15.03.2003, O:2, ss. 468-69.

2.2.1. 59'UNCU HÜKÜMETİN BAKANLAR KURULU

	ADI VE SOYADI	BAKANLIĞIN ADI
	Recep Tayyip ERDOĞAN	Başbakan
1	Abdullah GÜL	Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı
2	Doç. Dr. Abdülatif ŞENER	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı
3	Mehmet Ali ŞAHİN	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı
4	Prof. Dr. Beşir ATALAY	Devlet Bakanı
5	Ali BABACAN	Devlet Bakanı
6	Prof. Dr. Mehmet AYDIN	Devlet Bakanı
7	Cemil ÇİÇEK	Adalet Bakanı
8	Vecdi GÖNÜL	Milli Savunma Bakanı
9	Abdülkadir AKSU	İçişleri Bakanı
10	Kemal UNAKITAN	Maliye Bakanı
11	Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK	Milli Eğitim Bakanı
12	Zeki ERGEZEN	Bayındırlık ve İskan Bakanı
13	Prof. Dr. Recep AKDAĞ	Sağlık Bakanı
14	Binali YILDIRIM	Ulaştırma Bakanı
15	Prof. Dr. Sami GÜÇLÜ	Tarım ve Köyışleri Bakanı
16	Murat BAŞESGİOĞLU	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı
17	Ali COŞKUN	Sanayi ve Ticaret Bakanı
18	Dr. M. Hilmi GÜLER	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
19	Erkan MUMCU	Kültür Bakanı
20	Güldal AKŞİT	Turizm Bakanı
21	Osman PEPE	Orman Bakanı
22	Kürşad TÜZMEN	Çevre Bakanı

59'uncu hükümette, Kültür ve Turizm bakanlıkları ile Çevre ve Orman bakanlıkları birleştirilerek, bakanlık sayısı 25'ten 23'e indirildi (Başbakan dâhil). 58'inci Hükümet'in Başbakanı Abdullah Gül, yeni kabinede Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev aldı.

Gül hükümetinin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ertuğrul Yalçınbayır, Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış ve Çevre Bakanı İmdat Sütüoğlu, Tayyip Erdoğan'ın başkanlığında kurulan kabinenin dışında kaldılar.

58'inci Hükümet'in 22 bakanı yeni hükümette görev alırken, daha önce dış ticaretten sorumlu Devlet Bakanı olan Kürşad Tüzmen Çevre Bakanlığı'na, Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu Kültür Bakanlığı'na, Kültür Bakanı Hüseyin Çelik de Milli Eğitim Bakanlığı'na kaydırıldı.

59'uncu Hükümet Döneminde 4 bakanlık birleştirildi. Kültür Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı, TBMM'de 16 Nisan 2003'te kabul edilen 4848 sayılı Yasa ile birleştirilerek, "Kültür ve Turizm Bakanlığı" adını aldı.⁶⁶ Aynı gün, Turizm Bakanı Erkan Mumcu, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na, Turizm Bakanı Güldal Akşit de, Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'na getirildi.

Çevre Bakanlığı ile Orman Bakanlığı da, 1 Mayıs 2003'te kabul edilen 4856 sayılı Yasa ile birleştirilerek, "Çevre ve Orman Bakanlığı" adını aldı.⁶⁷ Orman Bakanı Osman Pepe Çevre ve Orman Bakanlığı'na atanırken, Çevre Bakanı Kürşad Tüzmen Devlet Bakanlığı'na getirildi. Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen'e bağlı kuruluşlar Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Gümrük Müsteşarlığı, ilgili kuruluş da Türkiye İhracat ve Kredi Bankası Genel Müdürlüğü (EXİMBANK) oldu.

Isparta milletvekili Erkan Mumcu, 15 Şubat 2005 tarihinde AK Partiden ve Bakanlıktan istifa etti. Onun yerine, 21 Şubat 2005'te Kültür ve Turizm Bakanlığına Atilla Koç (Aydın) getirildi.⁶⁸ 2 Haziran 2005'te Bayındırlık Bakanı Zeki Ergezen (Bitlis), Tarım ve Köyişleri Bakanı Sami Güçlü (Konya) ve Devlet Bakanı Güldal Akşit (İstanbul)'ın istifaları üzerine, Faruk Nafiz Özak (Trabzon) Bayındırlık Bakanlığına, Nimet Çubukçu (İstanbul) Devlet Bakanlığına, Mehmet Mehdi Eker (Diyarbakır) Tarım ve Köyişleri Bakanlığına atandılar.⁶⁹

2.2.2. 59'UNCU HÜKÜMETİN GÖREV DAĞILIMI

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan

Bağlı Kuruluşlar

- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği
- Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı
- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)
- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA)
- Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)

⁶⁶ *Resmi Gazete*, 29 Nisan 2003, Sayı: 25093.

⁶⁷ *Resmi Gazete*, 8 Mayıs 2003, Sayı: 25102

⁶⁸ *Resmi Gazete*, 21 Şubat 2005, Sayı: 25734 (Mükerrer).

⁶⁹ *Resmi Gazete*, 3.6.2005, Sayı: 25834.

Dışışleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül
Görevler

- İnsan Hakları ile İlgili Kurullar ve İnsan Hakları ile İlgili Konularda Eşgüdüm

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdüllatif Şener

Bağlı Kuruluşlar

- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
- GAP İdaresi Başkanlığı

İlgili Kuruluşlar

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- Sermaye Piyasası Kurulu Başkanlığı
- Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğü
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

İlişkili Kuruluşlar

- Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu

Görevler

- Yurt Dışına Yapılacak İnsani Yardımların Eşgüdümü
- Kıbrıs ile İlgili Eşgüdüm İşleri

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin

Bağlı Kuruluşlar

- Vakıflar Genel Müdürlüğü
- Devlet Personel Başkanlığı
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
- Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığı

İlgili Kuruluşlar

- Futbol Federasyonu Başkanlığı

Görevler

- Danıştay ile İlişkiler
- Kamu Toplu İş Sözleşmelerinin Eşgüdümü
- Parlamento ile İlişkiler

Devlet Bakanı Beşir Atalay

Bağlı Kuruluşlar

- Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı
- Tanıtma Fonu Kurulu Sekreterliği
- Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
- Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA)
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

İlgili Kuruluşlar

- Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü
- Anadolu Ajansı Genel Müdürlüğü

İlişkili Kuruluşlar

- Radyo Televizyon Üst Kurulu Başkanlığı

Devlet Bakanı Ali Babacan

Bağlı Kuruluşlar

- Hazine Müsteşarlığı

İlgili Kuruluşlar

- T.C. Merkez Bankası Başkanlığı
- T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü
- T.Halk Bankası Genel Müdürlüğü

Devlet Bakanı Mehmet Aydın

Bağlı Kuruluşlar

- Diyanet İşleri Başkanlığı

Görevler

- Yurt Dışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Sorunları
- Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları ile Kardeş Topluluklarla İlişkiler ve Bunlarla İlgili Araştırma, Planlama ve Eşgüdüm Sağlanması

Devlet Bakanı Güldal Akşit

Bağlı Kuruluşlar

- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
- Özürlüler İdaresi Başkanlığı
- Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
- Aile Araştırma Kurumu

Görevler

- İstihdamı geliştirme konularında çalışmalar yapmak.

Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen

Bağlı Kuruluşlar

- Dış Ticaret Müsteşarlığı
- Gümrük Müsteşarlığı

İlgili Kuruluşlar

- Türkiye İhracat ve Kredi Bankası Genel Müdürlüğü (EXİMBANK)

Görevler

- Yurt Dışı Müteahhitlik, Mühendislik ve Müşavirlik Hizmetlerinin Eşgüdümü

2.2.3. 59'UNCU HÜKÜMET PROGRAMI ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından kurulan 59'uncu Hükümetin programı Genel Kurulun 18 Mart 2003 tarihli 49'uncu birleşiminde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından okundu. Program, yeni hükümetin eskisinin organik devamı olduğunu belirtmekte, toplumsal mutabakat ve katılımcı demokrasiye vurgu yaparken, hükümetin temel hedeflerini sıralamaktaydı.⁷⁰

Bakanlar Kurulu Programı, Genel Kurulun 21 Mart 2003 tarihinde yapılan 52'nci Birleşiminde görüşüldü. Ana muhalefet Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, üç grup başkanvekili; Mustafa Özyürek (Mersin), Oğuz Oyan (İzmir) ve Haluk Koç (Samsun) söz aldı.

İlk sözü alan Mustafa Özyürek, 59'uncu hükümet programının, 58'incisine nazaran daha teorik ve soyut kaldığını belirtti. Özyürek, AK Parti'nin kendisini “demokrat muhafazakar” olarak adlandırmayı tercih etse de, “esas itibariyle, İslami değerleri temel alan, kitlelerin hoşuna gidecek mesajları öne çıkaran popülist bir parti” olduğunu ileri sürdü.⁷¹ “İnanan-inanmayan” türünden eski ayırımların unutulmuş olmasını temenni etti. Yeni bir anayasa yapılacağını söylediğini, oysa bu yeni anayasada laiklik ilkesine yer verileceğinin söylenmediğini iddia ederek, anayasa değişikliklerinin ancak temel ilkeler korunarak yapılabileceğini vurguladı. Dokunulmazlığın kaldırılmasının temiz siyasetin bir gereği olduğunu belirtti. Eğitimde türban yasağının devam etmesi gerektiğini söyledi. Özyürek, konuşmasında, kadın-erkek eşitliği, seçilme yaşının 25'e indirilmesi, işsizlik ve yoksullukla mücadele konularında temas etti.⁷²

CHP adına ikinci konuşmayı Oğuz Oyan yaptı. Oyan, programın bir kimlik bunalımının göstergesi olduğunu iddia etti. “Muhafazakâr demokrat” adlandırmasıyla, bu kimliğin kazanılamayacağını söyledi. Programın piyasacı, arz yanlısı bir ekonomik bakışı savunduğunu ve açıkça sermaye sınıfını gözettiğini ileri sürdü. Programa tam bir kafa karışıklığının hâkim olduğunu ve bunun kullanılan terminolojiye de yansıdığını belirtti. IMF'ye tam teslimiyetin esas alındığını, ülkenin geleceğine olan güvenin kaybolmaya yüz tuttuğunu ileri sürdü. Bütçede mali saydamlık göremediğini söyledi.⁷³

CHP adına son konuşmayı Haluk Koç yaptı. Koç, programın sağlık ve dış politika bölümleri üzerinde konuşacağını belirtti. Koç, sağlığı eğitim ve sosyal güvenlik gibi bir kamusal hizmet alanı olarak kabul ettiklerini belirtti. Programın sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi konusunda ümit vermediğini ileri sürdü.

⁷⁰ 59'uncu Hükümet Programı için bkz. EK 3. Ayrıca bkz. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:8, B: 49,18.03.2003, O:1, ss.118-137.

⁷¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:8, B: 52,21.03.2003, O:1, s.361.

⁷² *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:8, B: 52,21.03.2003, O:1, s.360-366.

⁷³ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:8, B: 52,21.03.2003, O:1, s.367-373.

Dış politika konularını hiçbir zaman iç politik malzeme haline getirmediklerini ileri süren Koç, hükümetin AB pozisyonuna destek verdiklerini hatırlattı. AB karşısında ulusal onurun korunması konusunda Hükümetin yeterince dirençli olmadığını ileri sürdü. Kıbrıs konusunda geleneksel çizgiden sapılmasını eleştirdi.⁷⁴

AK Parti adına program üzerinde ilk konuşmayı Ömer Çelik (Adana) yaptı. Çelik, CHP sözcülerinin “kışkırtıcı ve çatışmacı” bir üslup kullandığını ileri sürdü. Çelik, muhafazakar partilerin, CHP sözcülerinin söylediğinin aksine, “statükocu anlamda düzeni savunmakla tanımlanamayacağını” iddia etti.⁷⁵ Türkiye özelinde sağ partilerin reformcu, sol partilerin ise statükocu olduğunu söyledi. AK Partinin kendisini İslami referanslarla tanımlamadığını, ona kimlik giydirilmeye çalışılmasının kabul edilemeyeceğini, CHP’nin bunu test etmeye yetkili olmadığını belirtti. Anayasa değişikliği konusunda kimsenin kendilerine devletin değiştirilemez niteliklerini değiştirmeyi atfedemeyeceğini söyledi. Anayasa değişikliğinden kasıtlarının AB normlarına uygun bir anayasayı bir kerede toplu olarak yapmak olduğunu anlattı.

Kadının birey olma ve annelik rollerinin birbirini alternatifi olmadığını belirten Çelik, devletin küçültülmesinden de, onun güçsüzleştirilmesini değil, vatandaşın katılımına kendisini açan dinamik bir devleti anladıklarını belirtti. Kıbrıs konusunda politika değiştirmelerinden daha tabii bir şey olamayacağını, çünkü seçimlerin bu tür değişiklikleri yapabilmek için yapıldığını söyledi.⁷⁶

AK Parti grubu adına ikinci sözü alan Nazım Ekren (İstanbul), ekonomi yönetimi ve partisinin ekonomi felsefesi üzerine konuşacağını belirtti. Parti programında makroekonomik istikrar, mikroekonomik liberalleşme ve dışa açılma gibi üç temel hedefi, Türkiye’yi bölgesel süpermarket yapma, finansal liberalleşme ve finansal vizyon gibi üç özel bileşeni bulunduğunu söyledi. Ekonomi yönetimi konusundaki zihinsel arka plan ile Türkiye ekonomisini değerlendirme şartlarının programın iki ana başlığını oluşturduğunu belirten Ekren, 10-11 kritik noktadan oluşan temel yapısal reformlara ideolojik olarak yaklaşmadığında Türkiye’nin ekonomik geleceğiyle ilgili ciddi ipuçları barındırdığının görülebileceğini ileri sürdü. Daha sonra Ekren, ana muhalefet sözcülerinin bazı eleştirilerine isimlendirmeden cevap verdi.⁷⁷

⁷⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:8, B: 52,21.03.2003, O:1, s.374-382.

⁷⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:8, B: 52,21.03.2003, O:1, s.383.

⁷⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:8, B: 52,21.03.2003, O:1, ss. 382-389.

⁷⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:8, B: 52,21.03.2003, O:1, ss. 389-395.

52'nci Birleşimin ikinci oturumunda, şahsı adına Ahmet Işık (Konya) konuştuğundan sonra, hükümet adına Adalet Bakanı Cemil Çiçek (Ankara) söz aldı. Parlamento çalışmaları içinde, hükümet programlarının özel bir yere ve öneme sahip olduğunu, çünkü bu programların siyasi bir heyetin ülke meselelerine nasıl yaklaştığını ve çözümünü için neler önerdiğini belirten metinler olduğunu, dolayısıyla bu programlar üzerindeki görüşmelerin aynı şekilde büyük önem taşıdığını, ancak CHP sözcülerinin değerlendirmelerinin bu önemi yansıtacak bir ağırlık taşımadığını iddia etti.

Konulara verdikleri önemin, hükümet programındaki kısalık-uzunlukla ölçülemeyeceğini söyleyen Çiçek, AK Parti adlandırmasının resmi metinlerde yer alan kısaltma olduğunu, AKP adlandırmasında ısrar etmenin siyasi nezaketsizlik oluşturduğunu iddia ederek, “muhafazakârlık” nitelemesinden rahatsız olunmasını eleştirdi.

Her partinin anayasa değişikliğini dillendirdiğini, bunun kendileri tarafından da söylenmemesinde bir beis olamayacağını söyleyen Çiçek, hiçbir partinin kendi meşruiyet ve sadakatlerini test edemeyeceğini belirtti. Hükümetin AB ile bütünleşme sürecine ivme kazandırdığını anlatan Çiçek, ilk defa İslam ülkeleriyle ilişkiler meselesini de ciddi biçimde ele aldıklarını ve bölgesel politikalara önem verdiklerini söyledi.

Muhalefetin olaylara yaklaşım tarzının bir “muhalefet boşluğu” oluşturmaya gebe olduğunu iddia eden Çiçek, Irak ve Kıbrıs konularında yeni siyasetler geliştireceklerini belirtti.⁷⁸

Süleyman Bölünmez (Mardin)'in şahsı adına konuşmasından sonra, Bakanlar Kurulu Programı üzerinde yapılan görüşmeler tamamlandı.

Genel Kurulun 23 Mart 2003 tarihli 53'üncü birleşiminde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapıldı. 512 oyun kullanıldığı oylamada, 350 kabul, 162 ret oyu verildi. Güvenoyu alan 59'uncu Hükümet adına Başbakan Recep Tayyip Erdoğan bir teşekkür konuşması yaptı.⁷⁹

2.3. TBMM BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

19 Kasım 2002 tarihli 2'nci Birleşimde, TBMM Başkanlığı için, AK Parti'den Bülent Arınç, Mehmet Ali Şahin (İstanbul), Hüseyin Çelik (Van) ve Salih Kapusuz (Ankara) tarafından verilen bir önergeyle aday gösterildi. CHP'den Önder Sav (Ankara) Başkanlık için aday oldu.⁸⁰ TBMM İçtüzüğü'nün 10. maddesine göre, Başkan seçimi gizli oyla yapılır. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; yani, 367 oy, üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu; yani, 276 oy aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır ve dördüncü oylamada en fazla oy olan aday, Başkan seçilmiş olur.

⁷⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:8, B: 52, 21.03.2003, O:2, ss. 401-411.

⁷⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:1, Cilt:9, B: 53, 23.03.2003, O:1, ss.6-7.

⁸⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B:2, 19.11.2002, O:1, s.31.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçimi için yapılan birinci tur oylamaya 546 üye katıldı ve Manisa Milletvekili Bülent Arınç 369 oyla TBMM Başkanı seçildi. Adayların oy dağılımı şu şekilde gerçekleşti:

Bülent Arınç	: 369
Önder Sav	: 173
Boş	: 3
Geçersiz	: 1
Toplam	: 546 ⁸¹

Bülent Arınç, TBMM Başkanı seçilmesi dolayısıyla bir teşekkür konuşması yaptı.⁸²

TBMM İçtüzüğü'nün 10 uncu maddesine göre, “Başkanlık için bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenin görev süresi üç yıldır.”⁸³ Aynı durum, Başkanlık Divanı üyeleri için de geçerlidir.⁸⁴ Bu yüzden Üçüncü Yasama Yılı başlarken TBMM Başkanlığı ve Başkanlık Divanı seçimleri yenilendi. Üçüncü Yasama Yılı'nın 6 Ekim 2004 tarihli İkinci Birleşiminde, AK Parti'den Bülent Arınç (Manisa) ve Serpil Yıldız (İzmir) TBMM Başkanlığı için aday oldular.⁸⁵ İlk iki tur oylamada, Anayasa'nın 94'üncü maddesinde öngörülen üçte iki çoğunluk sağlanamadı. 7 Kasım 2004 tarihli 3'üncü Birleşimde, İzmir Milletvekili Serpil Yıldız adaylıktan çekildi.⁸⁶ Yapılan üçüncü tur oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu arandı. Oylama sonuçları şu şekilde gerçekleşti:

Bülent Arınç	: 381 oy
Boş	: 91 oy
Geçersiz	: 6 oy
Toplam	: 478 oy ⁸⁷

Oylamadan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç, yeniden seçilmesi dolayısıyla teşekkür konuşması yaptı.⁸⁸

⁸¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 2, 19.11. 2002, O:1, ss. 33.

⁸² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 2, 19.11. 2002, O:1, ss.34-35.

⁸³ *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü*. Ankara: TBMM Basımevi, Şubat 2007, s. 21.

⁸⁴ Bkz. *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü*, Madde 11, s. 21.

⁸⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 2, 06.10. 2004, O:1, ss.78-79.

⁸⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 2, 07.10. 2004, O:1, s. 129.

⁸⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 2, 07.10. 2004, O:1, s. 131.

⁸⁸ Teşekkür konuşması için bkz. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 2, 07.10. 2004, O:1, s. 131-32.

2.4. BAŞKANLIK DİVANİ VE KOMİSYONLARIN ÜYE SAYILARININ TESPİTİ

23 Kasım 2002 Cumartesi günkü Birleşimin Birinci Oturumunda, Danışma Kurulunun  nerisiyle, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının 15 üyeden kurulması ve görev yerleri dağılımının; Adalet ve Kalkınma Partisi Grubuna 3 başkanvekili, 4 kâtip  ye, 2 idare amiri, Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna 1 başkanvekili, 3 kâtip  ye, 1 idare amiri şeklinde olması, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarından; Dilekçe Komisyonu ile TBMM Hesaplarını  nceleme Komisyonunun 15'er üyeden, Plan ve Bütçe Komisyonunun Anayasa gereği 40 üyeden, Kamu  ktisadi Teşebbüsleri Komisyonunun, 3346 sayılı Kanun gereği 35 üyeden,  nsan Haklarını  nceleme Komisyonu ile diğer komisyonların 24'er üyeden kurulması ve komisyon üyeliklerinin siyasî parti gruplarına dağılımının aşağıdaki şekilde olması kabul edildi: ⁸⁹

Komisyon  yeliklerinin Siyasî Parti Grupları ve Bağımsızlara Göre Daėılımı⁹⁰

	AK Parti	CHP	BAĞIMSIZ	Toplam
ADALET KOMİSYONU	16	8		24
ANAYASA KOMİSYONU	16	8		24
AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU	12	6		18
BAYINDIRLIK, İMAR, ULAşTIRMA VE TURİZM KOMİSYONU	16	8		24
ÇEVRE KOMİSYONU	16	8		24
DIşIşLERİ KOMİSYONU	16	8		24
DİLEKÇE KOMİSYONU	10	5		15
İ�IşLERİ KOMİSYONU	16	8		24
�NSAN HAKLARINI ÖNCELEME KOMİSYONU	16	8		24
KAMU �KTİSADİ TEşEBBüSLERİ KOMİSYONU	23	11	1	35
MİLLİ EğİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR KOMİSYONU	17	7		24
MİLLİ SAVUNMA KOMİSYONU	17	7		24
PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU	26	13	1	40
SAğLIK, AİLE, �ALIşMA VE SOSYAL İşLER KOMİSYONU	16	8		24

⁸⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 3, 23.11. 2002, O:1, ss.39-40.

⁹⁰ *A.g.k.*

SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE TEKNOLOJİ KOMİSYONU	16	8	24
TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ KOMİSYONU	16	8	24
TBMM HESAPLARINI İNCELEME KOMİSYONU	10	5	15

Komisyon üyeliklerinin dağılımı zaman içinde değişiklikler göstermiş, Anavatan Partisinin TBMM’de grup kurması ve gruptan düşmesi bu kompozisyonu etkilemiştir. Yeni kurulan Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun üye sayısı 18 olarak belirlenmiş, AK Partiye 12, CHP’ye 6 üyelik verilmiştir.⁹¹ 22’nci Yasama Dönemi sonu itibariyle komisyon üye dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir.

	AK Parti	CHP	BAĞIMSIZ	Toplam
ADALET KOMİSYONU	17	7		24
ANAYASA KOMİSYONU	17	7		24
AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU	14	6	1	21
BAYINDIRLIK, İMAR, ULAŞTIRMA VE TURİZM KOMİSYONU	17	7		24
ÇEVRE KOMİSYONU	17	7		24
DIŞİŞLERİ KOMİSYONU	17	7		24
DİLEKÇE KOMİSYONU	10	5		15
İÇİŞLERİ KOMİSYONU	17	7		24
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU	16	7	1	24
KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU	23	11	1	35
MİLLİ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR KOMİSYONU	17	7		24
MİLLİ SAVUNMA KOMİSYONU	17	7		24
PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU	26	11	3	40
SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU	17	7		24
SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE TEKNOLOJİ KOMİSYONU	17	7		24
TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ KOMİSYONU	17	7		24
TBMM HESAPLARINI İNCELEME KOMİSYONU	10	5		15

⁹¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61,B: 4, 12.10. 2004, O:1, ss.152-153.

22'nci Yasama Döneminin üç yıllık ikinci devresinde Başkanlık Divanının kompozisyonu, birinci devreyle aynı şekilde belirlendi. Yalnızca, Başkan seçimi yapılmış olduğu için, AK Parti kontenjanına Başkanlık da eklendi. ANAVATAN Partisinin TBMM'de grup kurmasıyla bu partiye verilen ve Iğdır Milletvekili Dursun Akdemir tarafından temsil edilen İdare Amirliği kontenjanı, 2 Nisan 2007 tarihinde ANAVATAN Partisinin grup hakkını yitirmesiyle sona erdi.

2.5. BAŞKANLIK DİVANI SEÇİMİ

28 Kasım 2002 Perşembe günü yapılan 5'inci Birleşimde, daha sonra Başkanlık Divanı için seçim yapıldı. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı Üyeleri şu isimlerden oluştu⁹²:

Başkanvekilleri:

İsmail Alptekin (Ankara) AK Parti
Nevzat Pakdil (Kahramanmaraş) AK Parti
Sadık Yakut (Kayseri) AK Parti
Yılmaz Ateş (Ankara) CHP ⁹³

Kâtip Üyeler:

Yaşar Tüzün (Bilecik) CHP
Mehmet Daniş (Çanakkale) AK Parti
Ahmet Küçük (Çanakkale) CHP
Türkan Miçooğulları (İzmir) CHP
Mevlüt Akgün (Karaman) AK Parti
Enver Yılmaz (Ordu) AK Parti
Suat Kılıç (Samsun) AK Parti

İdare Amirlikleri:

Abdullah Çalışkan (Adana) AK Parti
Mustafa Erdoğan Yetenç (Manisa) CHP
Kemalettin Göktaş (Trabzon) AK Parti

⁹² **TBMM Tutanak Dergisi**, C:1, B: 5, 28.11. 2002, O:1, ss. 113-114.

⁹³ Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna düşen Başkanvekilliğine Yılmaz Ateş'in seçilmesine ilişkin karar için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:1, B:12, O:1, 18.12.2002, s. 419. Ateş daha sonra, Başkanvekilliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:42, B:57, O:1, 25.2.2004, s.189. Ateş daha sonra yeniden Başkanvekili oldu. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:46, B:73, O:1, 14.4.2004, s.26.

Üç yıllık 2'nci Yasama Devresinde ise Başkanlık Divanı şu üyelerden oluştu⁹⁴:

Başkanvekilleri:

İsmail Alptekin (Ankara) AK Parti
Nevzat Pakdil (Kahramanmaraş) AK Parti
Sadık Yakut (Kayseri) AK Parti
Ali Dinçer (Bursa) CHP
Yılmaz Ateş (Ankara) CHP: Ali Dinçer'in ölümü üzerine 2 Mayıs 2007'de tekrar Başkanvekili seçildi. ⁹⁵

Kâtip Üyeler:

Yaşar Tüzün (Bilecik) CHP
Bayram Özçelik (Burdur) AK Parti
Mehmet Daniş (Çanakkale) AK Parti
Ahmet Küçük (Çanakkale) CHP
Türkan Miçooğulları (İzmir) CHP
Ahmet Gökhan Sarıçam (Kırklareli) AK Parti
Harun Tüfekçi (Konya) AK Parti

İdare Amirlikleri:

Burhan Kılıç (Antalya) AK Parti
Feyzi Berdibek (Bingöl) AK Parti
Mustafa Erdoğan Yetenç (Manisa) CHP

Anavatan Partisi 13 Ekim 2005 tarihinde TBMM'de grup kurdu. Genel Kurulun 19 Ekim 2005 tarihli 9'uncu birleşiminde AK Parti ve CHP gruplarının birleştirilerek kabul edilen önerisiyle, Başkanlık Divanında kâtip üyeliklerin sayısı 8'e, İdare Amiri sayısı da 4'e çıkarıldı, artırılan üyeliklerden Kâtip Üyelik AK Parti Grubuna, İdare Amiri üyeliği de ANAVATAN Partisi Grubuna verildi.⁹⁶ AK Parti bu kontenjanı kullanmazken, ANAVATAN Partisi idare amirliği görevine Dursun Akdemir'i önerdi ve bu Genel Kurul'da (İğdır) kabul edildi.⁹⁷ Ömer Abuşoğlu'nun 2 Nisan 2007'de vefat etmesi üzerine gruptan

⁹⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 4, 12.10. 2004, O:1, s. 154.

⁹⁵ *Bk. TBMM Tutanak Dergisi*, C:155, B:97, 2.5.2007, O:1, s.112.

⁹⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:4, Cilt: 96, B: 9, 19.10. 2005, O:1, s. 22-33.

⁹⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:4, Cilt: 96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s. 663.

düşen ANAVATAN Partisi, 10 Nisan 2007’de Mahmut Koçak’ın katılımıyla yeniden grup kuracak sayıya ulaştı. Böylece kısa bir aradan sonra Akdemir, İdare Amirliği görevini yeniden üstlendi.⁹⁸

2.6. KOMİSYONLARA ÜYE SEÇİMİ

3 Aralık 2002 tarihli 6’ncı Birleşimde TBMM’nin Anayasa; Adalet; Millî Savunma; İçişleri; Dışişleri; Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor; Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm; Çevre; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Tarım, Orman ve Köyişleri; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji; Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme; Dilekçe; Plan ve Bütçe; Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonlarına üye seçimi yapıldı. Komisyon üyelikleri şöyle oluştu.⁹⁹

2.6.1. ANAYASA KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
AK Parti (16)	
Abdullah Torun	Adana
Fehmi Hüsrev Kutlu	Adıyaman
İbrahim Hakkı Aşkar	Afyon
Haluk İpek	Ankara
Atilla Koç	Aydın
Mehmet Salih Erdoğan	Denizli
Metin Kaşıkoglu	Düzce
Mustafa Nuri Akbulut	Erzurum
Nimet Çubukçu	İstanbul
Burhan Kuzu	İstanbul
Mehmet Ali Bulut	Kahramanmaraş
Musa Sıvacıoglu	Kastamonu
Süleyman Sarıbaş	Malatya
Ayhan Sefer Üstün	Sakarya
Mehmet Kurt	Samsun
Ahmet Çağlayan	Uşak

⁹⁸ Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.439.

⁹⁹ Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 6, 03.13. 2002, O:1, ss. 157-171.

CHP (8)	
Uğur Aksöz	Adana
Oya Araslı	Ankara
Halil Ünlütepe	Afyon
Tuncay Ercenk	Antalya
Atila Emek	Antalya
Yılmaz Kaya	İzmir
Atilla Kart	Konya
İlyas Sezai Önder	Samsun

10 Aralık 2002 tarihli 7'nci Birleşimde, Anayasa Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁰⁰ Buna göre;

Başkan: Burhan Kuzu	İstanbul	15 oy
Başkanvekili: Atilla Koç	Aydın	15 oy
Sözcü: Mehmet Ali Bulut	Kahramanmaraş	15 oy
Kâtip: Ayhan Sefer Üstün	Sakarya	14 oy

22'nci Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹⁰¹:

Anayasa Komisyonu Üye Listesi (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹⁰²	
Abdullah Torun	(Adana)
İbrahim Hakkı Aşkar	(Afyon)
Ersönmez Yarbay	(Ankara)
Atilla Koç	(Aydın)
Semiha Öyüş	(Aydın)

¹⁰⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 7, 10.12. 2002, O:1, s. 216.

¹⁰¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, ss. 359-360.

¹⁰² Daha sonra AK Parti Grubu Kontenjanından İzmir Milletvekili Zekeriye Akçam ve Samsun Milletvekili Suat Kılıç Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:77, B: 69, 10.3. 2005, O:2, s.327.

Mehmet Salih Erdoğan	(Denizli)
Metin Kaşıkıoğlu	(Düzce)
Mustafa Nuri Akbulut ¹⁰³	(Erzurum)
Burhan Kuzu	(İstanbul)
Mehmet Ali Bulut	(Kahramanmaraş)
Mevlüt Akgün	(Karaman)
Kerim Özkul	(Konya)
Süleyman Sarıbaş	(Malatya)
Ayhan Sefer Üstün	(Sakarya)
Mehmet Kurt	(Samsun)
Ömer Kulaksız	(Sivas)
CHP (8)	
Uğur Aksöz	(Adana)
Mehmet Ziya Yergök	(Adana)
Oya Araslı	(Ankara)
Atila Emek ¹⁰⁴	(Antalya)
Tuncay Ercenk	(Antalya)
Yılmaz Kaya	(İzmir)
Atilla Kart	(Konya)
İlyas Sezai Önder	(Samsun)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 günü saat 16.45'te toplanmış ve kullanılan 14 adet oy pusulasının tasnifi sonucu aşağıda adı ve soyadı belirtilen üyeler, karşısında gösterilen oyu alarak Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹⁰⁵

¹⁰³ Akbulut daha sonra Komisyon üyeliğinden çekilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:88, B: 113,16.6. 2005, O:2, s.16.

¹⁰⁴ Komisyon üyeliğinden çekilen Emek (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 12, 26.10. 2005, O:1, s.369), daha sonra tekrar Komisyon üyesi oldu. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:158, B:111, 24.5.2007, O:1, s.336

¹⁰⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, ss. 596-597.

Başkan	: Burhan Kuzu	(İstanbul)	10 oy
Başkanvekili ¹⁰⁶	: Atilla Koç	(Aydın)	10 oy
Sözcü	: Mehmet Ali Bulut	(Kahramanmaraş)	10 oy
Kâtip	: Ayhan Sefer Üstün	(Sakarya)	10 oy

Anavatan Partisinin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonunda Bitlis Milletvekili Edip Safder Gaydalı temsil etmiştir.¹⁰⁷

2.6.2. ADALET KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16) ¹⁰⁸	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Abdullah Torun	Adana
Halil Özyolcu	Ağrı
Orhan Yıldız	Artvin
Semiha Öyüş	Aydın
Muzaffer Külçü	Çorum
Mahmut Durdu	Gaziantep
Sadullah Ergin ¹⁰⁹	Hatay
Recep Özel	Isparta
Mehmet Yılmazcan	Kahramanmaraş
Hakkı Köylü	Kastamonu
Ramazan Can	Kırıkkale
Hasan Kara	Kilis
Harun Tüfekçi	Konya

¹⁰⁶ Atilla Koç'tan boşalan başkanvekilliğine AK Parti Aydın Milletvekili Semiha Öyüş seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:78, B: 75, 24.3. 2005, O:1, s.545.

¹⁰⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Gaydalı, daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.439.

¹⁰⁸ Komisyon dan iki AK Partili üyenin çekilmesi üzerine, yerlerine Konya Milletvekili Kerim Özkul ve Manisa Milletvekili İsmail Bilen seçilmişlerdir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:7, B: 45, 13.3. 2003, O:1, s. 147.

¹⁰⁹ Ergin daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:6, B: 42, 6.3. 2003, O:1, s. 364.

Ömer Kulaksız	Sivas
Zeyid Aslan ¹¹⁰	Tokat
Bekir Bozdağ	Yozgat
Köksal Toptan	Zonguldak
CHP (8)	
Mehmet Ziya Yergök	Adana
Feridun Fikret Baloğlu	Antalya
Feridun Ayvazoğlu	Çorum
Esat Canan	Hakkâri
Ahmet Güryüz Ketenci	İstanbul
Muharrem Kılıç	Malatya
Orhan Eraslan	Niğde
Mehmet Nuri Saygun	Tekirdağ

10 Aralık 2002 tarihli 7'nci Birleşimde, Adalet Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹¹¹ Buna göre;

Başkan:	Köksal Toptan	Zonguldak	20 oy
Başkanvekili:	Halil Özyolcu	Ağrı	20 oy
Sözcü:	Ramazan Can	Kırıkkale	14 oy
Kâtip:	Hasan Kara	Kilis	20 oy

¹¹⁰ Zeyid Aslan daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:6,B: 40, 4.3. 2003, O:1, s. 177.

¹¹¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 7, 10.12. 2002, O:1, s. 216

22'nci Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹¹²:

ADALET KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16)	
Fehmi Hüsrev Kutlu	(Adıyaman)
Halil Özyolcu	(Ağrı)
Haluk İpek	(Ankara)
Orhan Yıldız	(Artvin)
Muzaffer Külçü	(Çorum)
Mahmut Durdu	(Gaziantep)
Recep Özel	(Isparta)
Nimet Çubukçu	(İstanbul)
Mehmet Yılmazcan	(Kahramanmaraş)
Hakkı Köylü	(Kastamonu)
Hasan Kara	(Kilis)
Ramazan Can	(Kırıkkale)
Enver Yılmaz	(Ordu)
Ahmet Çağlayan	(Uşak)
Bekir Bozdağ	(Yozgat)
Köksal Toptan	(Zonguldak)
CHP (8)	
Halil Ünlütepe	(Afyon)
Feridun Fikret Baloğlu	(Antalya)
Yüksel Çorbacıoğlu	(Artvin)
Mehmet Küçükaşık	(Bursa)
Feridun Ayvazoğlu	(Çorum)
Muharrem Kılıç	(Malatya)
Orhan Eraslan	(Niğde)
Mehmet Nuri Saygun	(Tekirdağ)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 16.45'te toplanmış, kullanılan 16 adet oy pusulasının tasnifi sonucu, aşağıda ad ve soyadı belirtilen üyeler, karşılarında gösterilen oyları alarak Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹¹³

¹¹² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, ss. 360-361.

¹¹³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.597.

Başkan	: Köksal Toptan	(Zonguldak)	15 oy
Başkanvekili	: Recep Özel	(Isparta)	9 oy
Sözcü	: Ramazan Can	(Kırıkkale)	13 oy
Kâtip	: Hasan Kara	(Kilis)	16 oy

Anavatan Partisinin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda Malatya Milletvekili Süleyman Sarıbaş temsil etmiştir.¹¹⁴

2.6.3. MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹¹⁵	
Ziyattin Yağcı	Adana
Mahmut Koçak	Afyon
Ramazan Toprak	Aksaray
Telat Karapınar	Ankara
Mehmet Asım Kulak	Bartın
Niyazi Pakyürek ¹¹⁶	Bursa
Osman Nuri Filiz	Denizli
Mehmet Fehmi Uyanık	Diyarbakır
Fahri Keskin	Eskişehir
Cengiz Kaptanoğlu	İstanbul
İnci Gülser Özdemir	İstanbul
Tevfik Ensari	İzmir
Yüksel Çavuşoğlu	Karaman

¹¹⁴ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Sarıbaş daha sonra tekrar Komisyon üyeliğine seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.439.

¹¹⁵ AK Parti Grubu kontenjanından Sivas Milletvekili Orhan Taş Komisyon üyeliğine seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:39, B:47, O:1, 27.1.2004, s.411.

¹¹⁶ Pakyürek daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:37, B: 39, 7.1.2004, O:1, s. 305.

Murat Yılmaz	Kırıkkale
Miraç Akdoğan	Malatya
Süleyman Turgut	Manisa
CHP (8)	
İsmail Değerli	Ankara
Ensar Öğüt	Ardahan
Sedat Pekel	Balıkesir
Mehmet Küçükaşık	Bursa
Muhsin Koçyiğit	Diyarbakır
Mehmet Vedat Yücesan	Eskişehir
Erdal Karademir	İzmir
Erdoğan Kaplan	Tekirdağ

10 Aralık 2002 tarihli 7'nci Birleşimde, Milli Savunma Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹¹⁷ Buna göre;

Başkan	Ramazan Toprak ¹¹⁸	Aksaray	7 oy
Başkanvekili	Yüksel Çavuşoğlu	Karaman	7 oy
Sözcü	Ziyattin Yağcı	Adana	7 oy
Kâtip	Mehmet Asım Kulak	Bartın	7 oy

¹¹⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 7, 10.12. 2002, O:1, s. 216-217.

¹¹⁸ Ramazan Toprak daha sonra Milli Savunma Komisyonu Başkan ve üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B:19, 08.01. 2003, O:1, s. 557. Toprak'ın yerine Komisyon üyeliğine Antalya AK Parti Milletvekili Osman Akman seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:4, B: 29, 30.01. 2003, O:1, s.28. Yapılan seçimle Komisyon başkanlığına AK Parti İstanbul Milletvekili Cengiz Kaptanoğlu getirildi. Bk. daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:4, B: 31, 5.2. 2003, O:1, s. 341.

22'nci Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹¹⁹:

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹²⁰	
Ziyattin Yağcı	(Adana)
Faruk Koca ¹²¹	(Ankara)
Mehmet Asım Kulak	(Bartın)
Mehmet Fehmi Uyanık ¹²²	(Diyarbakır)
Cengiz Kaptanoğlu	(İstanbul)
İnci Özdemir	(İstanbul)
Tevfik Ensari	(İzmir)
Hasan Bilir	(Karabük)
Yüksel Çavuşoğlu	(Karaman)
Murat Yılmaz	(Kırıkkale)
Vahit Erdem	(Kırıkkale)
İsmail Bilen	(Manisa)
Süleyman Turgut	(Manisa)
Suat Kılıç	(Samsun)
İbrahim Hakkı Birlik	(Şırnak)
CHP (8)	
Zekeriya Akıncı	(Ankara)
A. İsmet Çanakçı	(Ankara)
İsmail Değerli	(Ankara)
Ensar Ögüt	(Ardahan)
Muhsin Koçyiğit	(Diyarbakır)

¹¹⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 361.

¹²⁰ AK Parti Grubu kontenjanından Komisyon üyeliğine daha sonra Adana Milletvekili Recep Garip (bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:62, B: 12, 2.11. 2004, O:1, s.323), Kars Milletvekili Zeki Karabayır (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:77, B: 69, 10.3. 2005, O:2, s.327), Kayseri Milletvekili Muharrem Eskiyan (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:100,B: 25, 30.11. 2005, O:1, s. 18) ve Ankara Milletvekili Telat Karapınar (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:131, B:9, 18.10.2006, O:3, s.426) seçilmiştir.

¹²¹ Koca, daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:131, B:9, 18.10.2006, O:1, s.422.

¹²² Uyanık, daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:88, B: 116, 23.6. 2005, O:1, s.642.

Esat Canan	(Hakkâri)
Halil Tiryaki	(Kırıkkale)
Mehmet Sefa Sirmen	(Kocaeli)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Millî Savunma Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimini yapmak üzere 19.10.2004 Salı günü saat 16.45'te toplanmış, toplantıya 13 üye katılmış ve kullanılan oy pusulalarının tasnifi sonucunda aşağıda ad ve soyadı ile seçim çevresi belirtilen üyeler, hizasında gösterilen oyu alarak, İçtüzüğün 24'üncü maddesi uyarınca Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹²³

Başkan	: Cengiz Kaptanoğlu	(İstanbul)	13 oy
Başkanvekili	: Yüksel Çavuşoğlu	(Karaman)	13 oy
Sözcü	: Ziyattin Yağcı	(Adana)	13 oy
Kâtip	: Mehmet Asım Kulak	(Bartın)	13 oy

Anavatan Partisinin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda Mersin Milletvekili Hüseyin Özcan temsil etmiştir.¹²⁴

2.6.4. İÇİŞLERİ KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16) ¹²⁵	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Ali Küçükaydın	Adana
Reyhan Balandı	Afyon
Şevket Orhan	Bursa
Ali Yüksel Kavuştu	Çorum
Ümmet Kandoğan	Denizli
Muharrem Tozçöken	Eskişehir
Mehmet Sait Armağan	Isparta
Nusret Bayraktar	İstanbul

¹²³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.597.

¹²⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Özcan daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.439.

¹²⁵ *AK Parti Grubunu temsilen Hatay Milletvekili Mehmet Soydan daha sonra Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. TBMM Tutanak Dergisi*, C:44, B:69, O:1, 6.4.2004, s.356.

Serpil Yıldız	İzmir
Ali Sezal	Kahramanmaraş
Sinan Özkan	Kastamonu
Selami Uzun	Sivas
Abdullah Veli Seyda	Şırnak
Tevfik Ziyaeddin Akbulut	Tekirdağ
Şükrü Önder	Yalova
Mehmet Erdemir	Yozgat
CHP (8)	
Şevket Gürsoy	Adıyaman
Sıdika Sarıbekir Aydoğan	İstanbul
Hakkı Ülkü	İzmir
Mehmet Siyam Kesimoğlu	Kırklareli
Mehmet Sefa Sirmen	Kocaeli
Ali Oksal	Mersin
Şevket Arz	Trabzon
Mehmet Kartal	Van

10 Aralık 2002 tarihli 7'nci Birleşimde, İçişleri Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹²⁶ Buna göre;

Başkan:	Tevfik Ziyaeddin Akbulut	Tekirdağ	12 oy
Başkanvekili:	Ali Sezal	Kahramanmaraş	12 oy
Sözcü:	Ümmet Kandoğan	Denizli	12 oy
Kâtip:	Muharrem Tozçöken	Eskişehir	11 oy

¹²⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 7, 10.12. 2002, O:1, s. 217.

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹²⁷:

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹²⁸	
Ali Küçükaydın	(Adana)
Nur Doğan Topaloğlu	(Ankara)
Şevket Orhan	(Bursa)
Ali Yüksel Kavuştu	(Çorum)
Ali Ayağ	(Edirne)
Talip Kaban	(Erzincan)
Muharrem Tozçöken	(Eskişehir)
Fuat Geçen	(Hatay)
Recep Koral	(İstanbul)
Serpil Yıldız	(İzmir)
Ali Sezal	(Kahramanmaraş)
Sinan Özkan	(Kastamonu)
Selami Uzun	(Sivas)
Tevfik Ziyaeddin Akbulut	(Tekirdağ)
Şükrü Önder	(Yalova)
Mehmet Erdemir	(Yozgat)
CHP (8)	
Şevket Gürsoy	(Adıyaman)
Sıdika Sarıbekir Aydoğan	(İstanbul)
Hakkı Ülkü	(İzmir)
Mehmet Siyam Kesimoğlu	(Kırklareli)
Ali Oksal	(Mersin)
Nurettin Sözen	(Sivas)
Mehmet Kartal	(Van)
Nadir Saraç	(Zonguldak)

¹²⁷ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 362.

¹²⁸ AK Parti Grubu kontenjanından Komisyon üyeliğine daha sonra Adıyaman Milletvekili Şevket Gürsoy (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:95, B: 5, 11.10. 2005, O:1, s.48) ve Kilis Milletvekili Veli Kaya (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:131, B:9, 18.10.2006, O:1, s.426) seçilmiştir.

İçişleri Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 16.45'te toplanmış ve kullanılan 16 (onaltı) adet oy pusulasının tasnifi sonucu, aşağıda adları yazılı üyeler, karşılarında gösterilen oyu alarak, İçtüzüğün 24'üncü maddesi uyarınca Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹²⁹

Başkan	: Tevfik Ziyaeddin Akbulut	(Tekirdağ)	12 oy
Başkanvekili	: Ali Sezal	(Kahramanmaraş)	12 oy
Sözcü	: Şükrü Önder	(Yalova)	12 oy
Kâtip	: Sinan Özkan	(Kastamonu)	12 oy

Anavatan Partisi'nin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda İstanbul Milletvekili Göksal Küçükali temsil etmiştir.¹³⁰

2.6.5. DIŞİŞLERİ KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16) ¹³¹	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Mehmet Özyol	Adıyaman
Eyyüp Sanay	Ankara
Nur Doğan Topaloğlu	Ankara
Mehmet Dülger	Antalya
Mehmet Güner	Bolu
Mustafa Dünder	Bursa
İhsan Arslan	Diyarbakır
Abdülbaki Türkoğlu	Elazığ
Mehmet Eraslan	Hatay
Mehmet Beyazıt Denizolgun	İstanbul
Hüseyin Kansu	İstanbul

¹²⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.598.

¹³⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:99, B: 24, 29.11. 2005, O:2, s.460.

¹³¹ Daha sonra Komisyon üyeliğine Süleyman Gündüz (Sakarya-AK Parti) de seçilmiştir. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:4, B: 29, 30.01. 2003, O:1, s.28. Öner Ergenç (Siirt-AK Parti) de Komisyona daha sonra seçilenlerdendir. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:28, B: 9, 21.10.2003, O:1, s. 392.

Emin Şirin	İstanbul
Nihat Eri	Mardin
Seracettin Karayağız	Muş
Osman Seyfi	Nevşehir
Abdurrahman Müfit Yetkin	Şanlıurfa
CHP (8)	
V. Haşım Oral	Denizli
Halil Akyüz	İstanbul
Şükrü Mustafa Elekdağ	İstanbul
Onur Öymen	İstanbul
Fikret Ünlü	Karaman
Ufuk Özkan	Manisa
Hasan Ören	Manisa
Emin Koç	Yozgat

18 Aralık 2002 tarihli 12'nci Birleşimde, Dışişleri Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹³² Buna göre;

Başkan	Mehmet Dülger	Antalya	23 oy
Başkanvekili	Emin Şirin	İstanbul	23 oy
Sözcü	Eyyüp Sanay	Ankara	23 oy
Kâtip	Hüseyin Kansu	İstanbul	23 oy

¹³² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 12, 18.12. 2002, O:1, s. 417.

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹³³:

DIŞIŞLERİ KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹³⁴	
Mehmet Özyol	(Adıyaman)
Mahmut Koçak	(Afyon)
Ramazan Toprak	(Aksaray)
Eyyüp Sanay	(Ankara)
Mehmet Dülger	(Antalya)
Ahmet Edip Uğur	(Balıkesir)
Metin Yılmaz	(Bolu)
Mustafa Dünder	(Bursa)
Aziz Akgül	(Diyarbakır)
Abdülbaki Türkoğlu	(Elazığ)
Mehmet Beyazıt Denizolgun	(İstanbul)
Hüseyin Kansu	(İstanbul)
Zeki Karabayır	(Kars)
Fuat Ölmeztoprak	(Malatya)
Nihat Eri	(Mardin)
Süleyman Gündüz	(Sakarya)
CHP (8)	
V. Haşım Oral	(Denizli)
İnal Batu	(Hatay)
Halil Akyüz	(İstanbul)
Şükrü Mustafa Elekdag	(İstanbul)
Onur Öymen	(İstanbul)
Fikret Ünlü	(Karaman)
Selami Yiğit	(Kars)
Ufuk Özkan	(Manisa)

¹³³ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 362-363.

¹³⁴ **AK Parti Grubu** kontenjanından Komisyon üyeliğine daha sonra Erzurum Milletvekili Muzaffer Gülyurt ve Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:62, B: 12, 2.11. 2004, O:1, s.322), Kırşehir Milletvekili Hacı Turan ve Osmaniye Milletvekili Durdu Mehmet Kastal (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:77, B: 69, 10.3. 2005, O:2, s.327) ve Manisa Milletvekili Mehmet Çerçi (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:139, B:31, 13.12.2006, O:2, s.266) Komisyon üyesi seçilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışışleri Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 16.45'te toplanmış ve kullanılan 15 adet oy pusulasının tasnifi sonucu aşağıda adı ve soyadı belirtilen üyeler, karşılarında gösterilen oyları alarak, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹³⁵

Başkan	: Mehmet Dülger	(Antalya)	13 oy
Başkanvekili	: Eyyüp Sanay	(Ankara)	10 oy
Sözcü	: Mustafa Dünder	(Bursa)	11 oy
Kâtip	: Metin Yılmaz	(Bolu)	11 oy

Anavatan Partisinin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda Hatay Milletvekili Züheyir Amber temsil etmiştir.¹³⁶

2.6.6. MİLLİ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16) ¹³⁷	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Recep Garip	Adana
Ali Aydınloğlu	Balıkesir
Faruk Anbarcıoğlu	Bursa
Hikmet Özdemir	Çankırı
Murat Yıldırım ¹³⁸	Çorum
Ömer Özyılmaz	Erzurum
Temel Yılmaz	Gümüşhane
Tayyar Altıkulaç	İstanbul
Mehmet Sayım Tekelioğlu	İzmir
Avni Doğan	Kahramanmaraş

¹³⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.598.

¹³⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Amber daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.439.

¹³⁷ Murat Yıldırım ve Cemal Yılmaz Demir'den boşalan üyeliklere Burhan Kılıç (Antalya) ve Muharrem Karşı (İstanbul) seçilmişlerdir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:4, B: 30, 4.2. 2003, O:1, s. 220.

¹³⁸ Murat Yıldırım daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:6, B: 40, 4.3. 2003, O:1, s. 190.

Hacı Turan	Kırşehir
İlyas Çakır	Rize
Cemal Yılmaz Demir ¹³⁹	Samsun
Osman Kılıç	Sivas
Hacı Biner	Van
Mehmet Çiçek	Yozgat
CHP (8)	
Zekeriya Akıncı	Ankara
Mehmet Tomanbay	Ankara
Hüseyin Ekmekçioğlu	Antalya
Mustafa Özyurt	Bursa
Mustafa Gazalcı	Denizli
Berhan Şimşek	İstanbul
Hüseyin Özcan	Mersin
Muharrem İnce	Yalova

11 Aralık 2002 tarihli 8'inci Birleşimde, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁴⁰ Buna göre;

Başkan	: Tayyar Altıkulaç	İstanbul	17 oy
Başkanvekili	: Hikmet Özdemir	Çankırı	12 oy
Sözcü	: Hacı Biner	Van	18 oy
Kâtip	: Recep Garip	Adana	16 oy

¹³⁹ Cemal Yılmaz Demir daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:4, B: 30, 4.2. 2003, O:1, s. 220.

¹⁴⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 258-59.

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹⁴¹:

MİLLÎ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹⁴²	
Ali Aydınlioğlu	(Balıkesir)
Faruk Anbarcıoğlu	(Bursa)
Hikmet Özdemir	(Çankırı)
Mehmet Yüksektepe	(Denizli)
Ömer Özyılmaz	(Erzurum)
Hasan Aydın	(Giresun)
Temel Yılmaz	(Gümüşhane)
Tayyar Altıkulaç	(İstanbul)
Avni Doğan	(Kahramanmaraş)
Remzi Çetin	(Konya)
Mehmet Çerçi ¹⁴³	(Manisa)
Mehmet Sarı	(Osmaniye)
Öner Ergenç	(Siirt)
Osman Kılıç	(Sivas)
Mehmet Faruk Bayrak	(Şanlıurfa)
Hacı Biner	(Van)
CHP (8)	
Hüseyin Ekmekçioğlu	(Antalya)
Mustafa Özyurt	(Bursa)
Mustafa Gazalcı	(Denizli)
Berhan Şimşek	(İstanbul)
Hüseyin Bayındır	(Kırşehir)
Ali Cumhur Yaka	(Muğla)
Engin Altay	(Sinop)
Muharrem İnce	(Yalova)

¹⁴¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 363-364.

¹⁴² Daha sonra Konya Milletvekili Sami Güçlü Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:139, B:30, 13.12.2006, O:2, s.267.

¹⁴³ Çerçi daha sonra Komisyon üyeliğinden istifa etti. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:139, B:30, 12.12.2006, O:1, s.51.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 17.15'te toplanmış ve kullanılan 21 adet oy pusulasının tasnifi sonucu, aşağıda adı ve soyadı belirtilen üyeler, karşısında gösterilen oyu alarak, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹⁴⁴

Başkan	:Tayyar Altıkulaç	(İstanbul)	20 oy
Başkanvekili	: Hikmet Özdemir	(Çankırı)	19 oy
Sözcü:	: Hacı Biner	(Van)	19 oy
Kâtip:	: Ali Aydınlioğlu	(Balıkesir)	19 oy

(1 adet boş oy kullanıldı)

Anavatan Partisi'nin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda Afyonkarahisar Milletvekili Reyhan Balandı temsil etmiştir.¹⁴⁵

2.6.7. BAYINDIRLIK, İMAR, ULAŞTIRMA VE TURİZM KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16)	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Ayhan Zeynep Tekin	Adana
Ahmet Yaşar	Aksaray
Feyzi Berdibek	Bingöl
İbrahim Köşdere	Çanakkale
Osman Aslan	Diyarbakır
Zülfü Demirbağ	Elazığ
Mustafa Ilıcalı	Erzurum
Mehmet Sarı	Gaziantep
Ahmet Uzer	Gaziantep
Recep Koral ¹⁴⁶	İstanbul

¹⁴⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, ss.598-599.

¹⁴⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Balandı daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.439.

¹⁴⁶ Koral daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:25, B: 112, 29.7.2003, O:1, s. 15. Koral'ın yerine Komisyon üyeliğine Batman Milletvekili Ahmet İnal seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:27, B: 2, 2.10.2003, O:1, s. 33.

Adem Baştırık	Kayseri
Niyazi Özcın	Kayseri
Orhan Seyfi Terzibaşıoğlu	Muğla
Recep Yıldırım	Sakarya
Mustafa Demir	Samsun
Asım Aykan	Trabzon
CHP (8) ¹⁴⁷	
Naci Aslan	Ağrı
Kemal Demirel	Bursa
Mevlüt Coşkuner	Isparta
Abdurrezzak Erten	İzmir
Mehmet Parlakyiğit	Kahramanmaraş
Mehmet Yıldırım	Kastamonu
Muharrem Doğan	Mardin
Hasan Güyüldar	Tunceli

11 Aralık 2002 tarihli 8'inci Birleşimde, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁴⁸ Buna göre;

Başkan	: Adem Baştırık	Kayseri	21 oy
Başkanvekili	: İbrahim Köşdere	Çanakkale	20 oy
Sözcü	: Mustafa Demir	Samsun	20 oy
Kâtip	: Mehmet Sarı	Gaziantep	20 oy

¹⁴⁷ CHP Grubunu temsilen daha sonra Komisyon üyeliğine İstanbul Milletvekili Ersin Arioğlu seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:52, B:100, O:1, 10.6.2004, s.312.

¹⁴⁸ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:1,B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 259.

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹⁴⁹:

BAYINDIRLIK, İMAR, ULAŞTIRMA VE TURİZM KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹⁵⁰	
Mustafa Tuna	(Ankara)
Fikret Badazlı	(Antalya)
Osman Aslan	(Diyarbakır)
Zülfü Demirbağ	(Elazığ)
Mustafa Ilıcalı	(Erzurum)
Mehmet Sarı	(Gaziantep)
Nusret Bayraktar	(İstanbul)
Ali İbiş	(İstanbul)
Niyazi Özcan	(Kayseri)
Hasan Özyer	(Muğla)
Abdulkadir Kart	(Rize)
Recep Yıldırım	(Sakarya)
Mustafa Demir	(Samsun)
Orhan Taş	(Sivas)
Asım Aykan	(Trabzon)
Halil Kaya	(Van)
CHP (8)	
Naci Aslan	(Ağrı)
Kemal Demirel	(Bursa)
Mevlüt Coşkun	(Isparta)
Abdurrezzak Erten	(İzmir)
Erdal Karademir	(İzmir)
Mehmet Parlakyiğit	(Kahramanmaraş)
Mehmet Yıldırım	(Kastamonu)
Hasan Güyüldar	(Tunceli)

¹⁴⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 364-365.

¹⁵⁰ Erzincan Milletvekili Talip Kaban daha sonra AK Parti Grubu kontenjanından Komisyon üyeliğine seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:100,B: 25, 30.11. 2005, O:1, s. 18.

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimini yapmak üzere 19.10.2004 Salı günü saat 17.15'te toplanmış, toplantıya 19 üye katılmış ve kullanılan oy pusulalarının tasnifi sonucunda aşağıda adı ve soyadı ile seçim çevresi belirtilen üyeler, aşağıda hizalarında gösterilen oyları alarak, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹⁵¹

Başkan	: Mustafa Demir	(Samsun)	18 oy
Başkanvekili	: Mustafa Ilıcalı	(Erzurum)	18 oy
Sözcü	: Asım Aykan	(Trabzon)	18 oy
Kâtip	: Mehmet Sarı	(Gaziantep)	18 oy

Anavatan Partisinin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonunda Mardin Milletvekili Muharrem Doğan temsil etmiştir.¹⁵²

2.6.8. ÇEVRE KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16)	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Yüksel Coşkunyürek	Bolu
Metin Yılmaz	Bolu
Mehmet Alp	Burdur
İbrahim Özdoğan	Erzurum
Nurettin Aktaş	Gaziantep
Fuat Geçen	Hatay
Ali İbiş	İstanbul
Zeynep Armağan Uslu	İstanbul
Yahya Baş	İstanbul
Hanefi Mahçiçek	Kahramanmaraş

¹⁵¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.599.

¹⁵² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Doğan daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:139, B:30, 12.12.2006, O:1, ss.51-52. Doğan'ın yerine Komisyon üyeliğine ANAVATAN Grubu kontenjanından Malatya Milletvekili Miraç Akdoğan seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:139, B:30, 12.12.2006, O:3, s.72. Daha sonra bu grubu Muğla Milletvekili Hasan Özyer Komisyonunda temsil etti. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:144, B:52, 18.1.2007, O:3, s.523. Özyer daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

Hasan Bilir	Karabük
Veli Kaya	Kilis
Muzaffer Baştopçu	Kocaeli
Ahmet Münir Erkal	Malatya
Cahit Can	Sinop
Cüneyit Karabıyık	Van
CHP (8)	
Mehmet Boztaş	Aydın
Rasim Çakır	Edirne
Canan Arıtman	İzmir
Ali Rıza Bodur	İzmir
Halil Tiryaki	Kırıkkale
Salih Gün	Kocaeli
Ali Cumhur Yaka	Muğla
Nadir Saraç	Zonguldak

11 Aralık 2002 tarihli 8'inci Birleşimde, Çevre Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁵³ Buna göre;

Başkan	: Münir Erkal	Malatya	21 oy
Başkanvekili	: Yahya Baş	İstanbul	20 oy
Sözcü	: Zeynep Armağan Uslu	İstanbul	20 oy
Kâtip	: Fuat Geçen	Hatay	20 oy

¹⁵³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 259-260.

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹⁵⁴:

ÇEVRE KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹⁵⁵	
Ahmet Yaşar	(Aksaray)
Abdurrahim Aksoy	(Bitlis)
Mehmet Alp	(Burdur)
İbrahim Köşdere	(Çanakkale)
Tevfik Akbak	(Çankırı)
Şemsettin Murat	(Elazığ)
Nurettin Aktaş	(Gaziantep)
Mehmet Eraslan	(Hatay)
Mehmet Sait Armağan	(Isparta)
Yahya Baş	(İstanbul)
Gürsoy Erol	(İstanbul)
Fatih Arıkan	(Kahramanmaraş)
Veli Kaya	(Kilis)
Ahmet Münir Erkal	(Malatya)
Mustafa Çakır	(Samsun)
Cüneyit Karabıyık ¹⁵⁶	(Van)

¹⁵⁴ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 365-366.

¹⁵⁵ Daha sonra AK Parti Grubu Kontenjanından Kırşehir Milletvekili Hacı Turan ve Osmaniye Milletvekili Durdu Mehmet Kastal (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:77, B: 69, 10.3. 2005, O:2, s.326), Isparta Milletvekili M. Emin Murat Bilgiç (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:82, B: 87, 21.4. 2005, O:1, s.39), Kayseri Milletvekili Adem Baştürk (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:84, B: 99, 17.5. 2005, O:2, s.327), Ağrı Milletvekili Naci Aslan ve Bursa Milletvekili Sedat Kızılcıklı (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:109, B: 53, 24.1. 2006, O:1, s. 118) çeşitli zamanlarda Komisyon üyeliklerine seçilmişlerdir. Durdu Mehmet Kastal daha sonra Komisyon üyeliğinden çekilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:85, B: 101, 24.5. 2005, O:1, s.220.

¹⁵⁶ Daha sonra Cüneyit Karabıyık ve Polat Türkmen Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:101,B: 26, 1.21. 2005, O:1, ss. 15-16.

CHP (8)	
Mehmet Boztaş	(Aydın)
Rasim Çakır	(Edirne)
Abdulaziz Yazar	(Hatay)
Canan Arıtman	(İzmir)
Yavuz Altınorak ¹⁵⁷	(Kırklareli)
Salih Gün	(Kocaeli)
Şefik Zengin	(Mersin)
Erdoğan Kaplan	(Tekirdağ)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Çevre Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 16.45'te toplanmış ve kullanılan 15 adet oy pusulasının tasnifi sonucu, aşağıda adı ve soyadı belirtilen üyeler, karşısında gösterilen oyu alarak Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹⁵⁸

Başkan	: Münir Erkal	(Malatya)	13 oy
Başkanvekili	: Mustafa Çakır	(Samsun)	13 oy
Sözcü	: Cüneyit Karabıyık	(Van)	13 oy
Kâtip	: Fatih Arıkan	(Kahramanmaraş)	13 oy

15 adet oy kullanılmış, 2 oy boş çıkmıştır.

Anavatan Partisi'nin Mecliste grup kurmasından sonra bu Partiyi Komisyonunda Mersin Milletvekili Hüseyin Güler temsil etmiştir.¹⁵⁹

2.6.9. SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16) ¹⁶⁰	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Remziye Öztoprak	Ankara
Turhan Çömez	Balıkesir
Mahfuz Güler	Bingöl
Bayram Özçelik	Burdur

¹⁵⁷ Altınorak daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:96, B: 12, 26.10. 2005, O:1, s.368.

¹⁵⁸ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.599.

¹⁵⁹ Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:102, B: 30, 13.12. 2005, O:2, s. 202. Güler daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

¹⁶⁰ AK Parti Grubu kontenjanından, daha sonra, Van Milletvekili Halil Kaya Komisyon üyeliğine seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:39, B:47, O:1, 27.1.2004, s.411.

Şerif Birinç	Bursa
Agâh Kafkas	Çorum
İrfan Rıza Yazıcıoğlu	Diyarbakır
Sabri Varan	Gümüşhane
Lokman Ayva	İstanbul
Nükhet Hotar ¹⁶¹	İzmir
Nevzat Doğan	Kocaeli
Hüseyin Tanrıverdi	Manisa
Medeni Yılmaz	Muş
Şükrü Ayalan	Tokat
Cevdet Erdöl	Trabzon
Alim Tunç	Uşak
CHP (8)	
Muzaffer R. Kurtulmuşoğlu	Ankara
Bayram Ali Meral	Ankara
Enver Öktem	İzmir
Mahmut Uyan	Mardin
Hüseyin Güler	Mersin
Ali Arslan	Muğla
Feramus Şahin	Tokat
Nurettin Sözen	Sivas

11 Aralık 2002 tarihli 8'inci Birleşimde, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁶² Buna göre;

Başkan	: Mahfuz Güler	Bingöl	22 oy
Başkanvekili	: Agâh Kafkas	Çorum	22 oy
Sözcü	: Remziye Öztoprak	Ankara	22 oy
Kâtip	: Bayram Özçelik	Burdur	22 oy

¹⁶¹ Hotar daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:36, B: 37, 25.12.2003, O:1, s. 511.

¹⁶² **TBMM Tutanak Dergisi**, C:1,B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 260.

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹⁶³:

SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ¹⁶⁴	
Reyhan Balandı	(Afyon)
Mehmet Kerim Yıldız	(Ağrı)
Remziye Öztoprak	(Ankara)
Osman Akman	(Antalya)
Turhan Çömez	(Balıkesir)
Şerif Birinç	(Bursa)
Agâh Kafkas	(Çorum)
İrfan Rıza Yazıcıoğlu	(Diyarbakır)
Sabri Varan	(Gümüşhane)
Lokman Ayva	(İstanbul)
Nevzat Doğan	(Kocaeli)
Mehmet Kılıç	(Konya)
Hüseyin Tanrıverdi	(Manisa)
Medeni Yılmaz	(Muş)
Cevdet Erdöl	(Trabzon)
Âlim Tunç	(Uşak)
CHP (8)	
Muzaffer Kurtulmuşoğlu	(Ankara)
Bayram Ali Meral	(Ankara)
Enver Öktem	(İzmir)
İzzet Çetin	(Kocaeli)
Mahmut Duyan	(Mardin)
Ali Arslan	(Muğla)
İ. Sami Tandoğdu	(Ordu)
Feramus Şahin	(Tokat)

¹⁶³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 366.

¹⁶⁴ Daha sonra AK Parti Grubu Kontenjanından Aksaray Milletvekili Ahmet Yaşar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:77, B: 69, 10.3. 2005, O:2, s.326.

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 17.15'te toplanmış ve kullanılan 16 adet oy pusulasının tasnifi sonucu, aşağıda adları yazılı üyeler, karşısında gösterilen oyu alarak, İçtüzüğün 24 üncü maddesi uyarınca Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹⁶⁵

Başkan	: Cevdet Erdöl	(Trabzon)	15 oy
Başkanvekili	: Nevzat Doğan	(Kocaeli)	15 oy
Sözcü	: Sabri Varan	(Gümüşhane)	15 oy
Kâtip	: Mehmet Kılıç	(Konya)	15 oy

Anavatan Partisi'nin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonunda CHP'den bu Partiye geçen Ankara Milletvekili Muzaffer Kurtulmuşoğlu temsil etmiştir.¹⁶⁶

2.6.10. TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16)	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Vahit Kirişçi	Adana
Fikret Badazlı	Antalya
Ahmet Ertürk	Aydın
Memet Ali Suçın	Batman
Mehmet Mehdi Eker	Diyarbakır
Ali Ayağ	Edirne
Özkan Öksüz	Konya
Ali Osman Başkurt	Malatya
Mehmet Çerçi	Manisa
Ömer İnan	Mersin
Erdoğan Özegen	Niğde
Cemal Uysal	Ordu
Zülfükar İzol	Şanlıurfa
Ahmet Kambur	Tekirdağ
Maliki Ejder Arvas	Van
İlyas Arslan	Yozgat

¹⁶⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.600.

¹⁶⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Kurtulmuşoğlu daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

CHP (8)	
Nail Kamacı	Antalya
Osman Özcan	Antalya
Ramazan Kerim Özkan	Burdur
Şefik Zengin	Mersin
Fahrettin Üstün	Muğla
Selami Yiğit	Kars
Yavuz Altınorak	Kırklareli
Necati Uzdil	Osmaniye

11 Aralık 2002 tarihli 8'inci Birleşimde, Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁶⁷ Buna göre;

Başkan	: İlyas Arslan	Yozgat	13 oy
Başkanvekili	: Vahit Kirişçi	Adana	13 oy
Sözcü	: Erdoğan Özen	Niğde	13 oy
Kâtip	: Ali Osman Başkurt	Malatya	13 oy

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹⁶⁸:

TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

AK Parti (16) ¹⁶⁹	
Vahit Kirişçi	(Adana)
Ahmet Ertürk	(Aydın)
Memet Ali Suçin	(Batman)
Ali İhsan Merdanoğlu	(Diyarbakır)
Necdet Budak	(Edirne)
Adem Tatlı	(Giresun)
İsmail Soylu	(Hatay)
Abdullah Çetinkaya	(Konya)
Özkan Öksüz	(Konya)
Ali Osman Başkurt ¹⁷⁰	(Malatya)

¹⁶⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 260.

¹⁶⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 367.

¹⁶⁹ *Osmaniye Milletvekili Durdu Mehmet Kastal AK Parti Grubu kontenjanından daha sonra Komisyon üyeliğine seçilmiştir. Bk. TBMM Tutanak Dergisi*, C:110, B: 59, 7.2. 2006, O:1, s. 276.

¹⁷⁰ *Başkurt daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. TBMM Tutanak Dergisi*, C:102, B: 30, 13.12. 2005, O:1, s. 178.

Selahattin Dağ	(Mardin)
Ali Er	(Mersin)
Zülfükar İzol	(Şanlıurfa)
Abdurrahman Müfit Yetkin	(Şanlıurfa)
Ahmet Kambur	(Tekirdağ)
Maliki Ejder Arvas	(Van)
CHP (8) ¹⁷¹	
Nail Kamacı	(Antalya)
Osman Özcan	(Antalya)
Ramazan Kerim Özkan	(Burdur)
Mehmet Işık	(Giresun)
Ersoy Bulut	(Mersin)
Fahrettin Üstün	(Muğla)
Necati Uzdil	(Osmaniye)
Mehmet Vedat Melik	(Şanlıurfa)

Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 17.00'de 16 üyeyle toplanmış ve yapılan seçim sonucunda aşağıda adı, soyadı ve seçim bölgeleri gösterilen üyeler, hizalarında belirtilen oylarla Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtipliğe seçilmişlerdir.¹⁷²

Başkan	: Vahit Kirişçi	(Adana)	16 oy
Başkanvekili	: Özkan Öksüz	(Konya)	16 oy
Sözcü	: Ahmet Ertürk	(Aydın)	16 oy
Kâtip	: Adem Tatlı	(Giresun)	16 oy

Anavatan Partisinin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda Erzurum Milletvekili İbrahim Özdoğan temsil etmiştir.¹⁷³

¹⁷¹ Daha sonra CHP Grubu Kontenjanından Aydın Milletvekili Mehmet Semerci Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:77, B: 69, 10.3. 2005, O:2, s.326.

¹⁷² **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.600.

¹⁷³ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Özdoğan daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

2.6.11. SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE TEKNOLOJİ KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16)	
Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi
Ahmet Rıza Acar	Aydın
Ahmet Edip Uğur	Balıkesir
Sedat Kızılcıklı ¹⁷⁴	Bursa
Şemsettin Murat	Elazığ
Talip Kaban	Erzincan
Fatma Şahin	Gaziantep
İsmail Katmerci	İzmir
Mustafa Elitaş	Kayseri
Hasan Angı	Konya
Ahmet Büyükkaktaşlar	Konya
Soner Aksoy	Kütahya
Şükrü Ünal	Osmaniye
Hasan Ali Çelik	Sakarya
Mustafa Öztürk	Sinop
İbrahim Çakmak	Tokat
Asuman Yekta Haydaroğlu	Van
CHP (8)	
Tacidar Seyhan	Adana
Mustafa Sayar	Amasya
Nejat Gencan	Edirne
Mehmet Ali Arıkan	Eskişehir
Sedat Uzunbay	İzmir
Vezir Akdemir	İzmir
Nuri Çilingir	Manisa
Vahit Çekmez	Mersin

¹⁷⁴ Kızılcıklı, daha sonra Komisyon üyeliğinden istifa etti. Yerine Zonguldak Milletvekili Fazlı Erdoğan seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:7, B: 46, 14.3. 2003, O:1, s. 239.

11 Aralık 2002 tarihli 8'inci Birleşimde, Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁷⁵ Buna göre;

Başkan	: Soner Aksoy	Kütahya	16 oy
Başkanvekili	: Ahmet Büyükakkaşlar	Konya	17 oy
Sözcü	: Hasan Ali Çelik	Sakarya	17 oy
Kâtip	: Fatma Şahin	Gaziantep	17 oy

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹⁷⁶:

**SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE
TEKNOLOJİ KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)**

AK Parti (16)	
Atilla Başoğlu	(Adana)
Ahmet Rıza Acar	(Aydın)
Mehmet Güner	(Bolu)
Fahri Çakır	(Düzce)
Ahmet Uzer	(Gaziantep)
Fatma Şahin	(Gaziantep)
İsmail Katmerci	(İzmir)
Ahmet Büyükakkaşlar	(Konya)
Hasan Anı	(Konya)
Soner Aksoy	(Kütahya)
Şükrü Ünal	(Osmaniye)
Hasan Ali Çelik	(Sakarya)
Mustafa Öztürk	(Sinop)
Mehmet Özlek	(Şanlıurfa)
Yekta Haydaroğlu	(Van)
Fazlı Erdoğan	(Zonguldak)

¹⁷⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 261.

¹⁷⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, ss. 367-368.

CHP (8) ¹⁷⁷	
Tacidar Seyhan	(Adana)
Nejat Gencan	(Edirne)
Mehmet Ali Arıkan	(Eskişehir)
Sedat Uzunbay	(İzmir)
Muharrem Eskiyan	(Kayseri)
Nuri Çilingir	(Manisa)
Hasan Ören	(Manisa)
Vahit Çekmez	(Mersin)

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 günü saat 17.15'te 14 üyeyle toplanmış ve yapılan seçim sonucunda, aşağıda adı, soyadı ve seçim bölgeleri gösterilen üyeler, hizalarında belirtilen oylarla Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtipliğe seçilmişlerdir.¹⁷⁸

Başkan	: Soner Aksoy	(Kütahya)	14 oy
Başkanvekili	: Hasan Ali Çelik	(Sakarya)	14 oy
Sözcü	: Hasan Angı	(Konya)	14 oy
Kâtip	: Fatma Şahin	(Gaziantep)	14 oy

Anavatan Partisinin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda Kars Milletvekili Selami Yiğit temsil etmiştir.¹⁷⁹ Yiğit'in üyelikten çekilmesinden sonra bu partiyi Komisyonda Mersin Milletvekili Hüseyin Özcan temsil etmiştir.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Daha sonra CHP Grubu Kontenjanından Eskişehir Milletvekili Mehmet Vedat Yücesan Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:77, B: 68, 9.3. 2005, O:1, s.186.

¹⁷⁸ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, ss.600-601.

¹⁷⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Yiğit daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:102, B: 30, 13.12. 2005, O:1, s. 178.

¹⁸⁰ Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:102, B: 30, 13.12. 2005, O:2, s. 202. Özcan daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

2.6.12. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HESAPLARINI İNCELEME KOMİSYONU ÜYELERİ (15)

AK Parti (10)	
Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi
Fetani Battal	Bayburt
İsmail Ericekli	Çankırı
Ali İhsan Merdanoğlu	Diyarbakır
Adem Tatlı	Giresun
Fehmi Öztunç	Hakkâri
İsmail Soylu	Hatay
Mehmet Beşir Hamidi	Mardin
Saffet Benli	Mersin
Mehmet Ergün Dağcıoğlu	Tokat
Mustafa Cumur	Trabzon
CHP (5)	
Atilla Başoğlu	Adana
Mustafa Yılmaz	Gaziantep
Gökhan Durgun	Hatay
Ahmet Sırrı Özbek	İstanbul
İsmet Atalay	İstanbul

11 Aralık 2002 tarihli 8'inci Birleşimde, TBMM Hesaplarını İnceleme Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁸¹ Buna göre;

Başkan	: Mehmet Ergün Dağcıoğlu	Tokat	13 oy
Başkanvekili	: Ali İhsan Merdanoğlu	Diyarbakır	13 oy
Sözcü	: Fetani Battal	Bayburt	13 oy
Kâtip	: Adem Tatlı	Giresun	13 oy
Denetçi	: Saffet Benli	Mersin	13 oy

¹⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, C:1,B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 261.

22'nci Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu¹⁸²:

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HESAPLARINI İNCELEME
KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (15)**

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (10)	
Abdullah Çalışkan	(Adana)
İsmail Özgün	(Balıkesir)
Fetani Battal	(Bayburt)
Mehmet Emin Tutan	(Bursa)
İsmail Ericekli	(Çankırı)
Fahri Keskin	(Eskişehir)
Mustafa Zeydan	(Hakkâri)
Ahmet Işık	(Konya)
Saffet Benli	(Mersin)
Mustafa Cumur	(Trabzon)
CHP (5)	
Mustafa Yılmaz	(Gaziantep)
Gökhan Durgun	(Hatay)
İsmet Atalay	(İstanbul)
Ahmet Sırrı Özbek	(İstanbul)
Vezir Akdemir	(İzmir)

TBMM Hesaplarını İnceleme Komisyonu, Komisyon Başkanı, Başkanvekili, Sözcü, Kâtip, Denetçi seçimleri için 19.10.2004 tarih ve saat 17.30'da 9 komisyon üyesinin katılımıyla toplanmış ve kullanılan oy pusulaları sonucu, aşağıda ad ve soyadı belirtilen üyeler, karşılarında gösterilen oyları alarak Başkan, Başkanvekili, Sözcü, Kâtip ve Denetçi seçilmiştir.¹⁸³

Başkan	: İsmail Özgün	(Balıkesir)	9 oy
Başkanvekili	: İsmail Ericekli	(Çankırı)	9 oy
Sözcü	: Fahri Keskin	(Eskişehir)	9 oy
Kâtip	: Mustafa Cumur	(Trabzon)	9 oy
Denetçi	: Mehmet Emin Tutan	(Bursa)	9 oy

¹⁸² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, ss. 368-369.

¹⁸³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.601.

Anavatan Partisi'nin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda Isparta Milletvekili Mehmet Sait Armağan temsil etmiştir.¹⁸⁴

2.6.13. DİLEKÇE KOMİSYONU ÜYELERİ (15)

AK Parti (10) ¹⁸⁵	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Tevfik Akbak	Çankırı
Fahri Çakır	Düzce
Mikail Arslan	Kırşehir
Abdullah Çetinkaya	Konya
Mehmet Kılıç	Konya
Halil İbrahim Yılmaz ¹⁸⁶	Kütahya
İsmail Bilen ¹⁸⁷	Manisa
Hamit Taşçı	Ordu
Durdu Mehmet Kastal	Osmaniye
Yahya Akman	Şanlıurfa
CHP (5)	
Abdulaziz Yazar	Hatay
Muharrem Toprak	İzmir
Nezir Büyükcengiz	Konya
İdris Sami Tandoğdu ¹⁸⁸	Ordu
Turan Tüysüz	Şanlıurfa

¹⁸⁴ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Armağan daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

¹⁸⁵ AK Parti Grubu kontenjanından boşalan üyeliğe Bursa Milletvekili Abdülmecit Alp Seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:31, B: 19, 18.11.2003, O:1, s. 140.

¹⁸⁶ Yılmaz daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 22.

¹⁸⁷ Bilen, daha sonra Dilekçe Komisyonu üyeliğinden istifa etti. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:7, B: 44, 12.3. 2003, O:1, s. 29. Bilen'in yerine Ardahan Milletvekili Kenan Altun seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:7, B: 45, 13.3. 2003, O:1, s. 147.

¹⁸⁸ Tandoğdu, daha sonra Dilekçe Komisyonu üyeliğinden istifa etti. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:2, B: 15, 25.12. 2002, O:1, s. 46. Tandoğdu'nun yerine, CHP Grubuna düşen üyelik için Ankara Milletvekili İsmet Çanakçı Komisyon üyeliğine seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:2, B: 19, 08.01. 2003, O:1, s. 558.

10 Aralık 2002 tarihli 7'nci Birleşimde, Dilekçe Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.¹⁸⁹ Buna göre;

Başkan:	Yahya Akman	Şanlıurfa	10 oy
Başkanvekili:	Mikail Arslan	Kırşehir	10 oy
Sözcü:	Abdullah Çetinkaya	Konya	10 oy
Kâtip:	Turan Tüysüz	Şanlıurfa	10 oy

19 Ekim 2004 tarihinde, 22'nci Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri yenilenmiştir:

DİLEKÇE KOMİSYONU ÜYELİKLERİ (15)¹⁹⁰

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (10) ¹⁹¹	
Telat Karapınar ¹⁹²	(Ankara)
Kenan Altun	(Ardahan)
Abdulmecit Alp	(Bursa)
İbrahim Özdoğan	(Erzurum)
Fehmi Öztunç	(Hakkâri)
Göksal Küçükali	(İstanbul)
Alaettin Güven	(Kütahya)
Cahit Can	(Sinop)
Yahya Akman	(Şanlıurfa)

¹⁸⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 7, 10.12. 2002, O:1, ss. 218-219.

¹⁹⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, ss.606-607.

¹⁹¹ AK Parti Grubu kontenjanından Komisyon üyeliklerine daha sonra Niğde Milletvekili Erdoğan Özen (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:62, B: 12, 2.11. 2004, O:1, s.323), Erzurum Milletvekili Mücahit Daloğlu (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:81, B: 84, 14.4. 2005, O:1, s.183), Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:82, B: 87, 21.4. 2005, O:1, s.39) ve Giresun Milletvekili Ali Temür ile Mersin Milletvekili Mustafa Eyiceoğlu (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:84, B: 99, 17.5. 2005, O:2, s.327), Mersin Milletvekili Mustafa Atas (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:109, B:53, 24.1. 2006, O:1, s. 110), Konya Milletvekili Muharrem Candan (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:113, B: 74, 14.3. 2006, O:2, s. 506) ve Ankara Milletvekili Faruk Koca (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:131, B:9, 18.10.2006, O:3, s.426) çeşitli zamanlarda seçilmişlerdir. Daha sonra Mücahit Daloğlu (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:83, B: 95, 5.5. 2005, O:1, s.345), Bursa Milletvekili Sedat Kızılcıklı (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:109, B: 53, 24.1. 2006, O:1, s. 110) ve İstanbul Milletvekili Mustafa Atas (Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:110, B: 61, 9.2. 2006, O:1, ss. 653-54) Komisyon üyeliğinden çekildiler.

¹⁹² Karapınar daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:79, B: 78, 31.3. 2005, O:1, s.417.

CHP (5)	
Züheyir Amber	(Hatay)
Zeynep Damla Gürel	(İstanbul)
Ali Rıza Gülçiçek	(İstanbul)
Nezir Büyükcengiz	(Konya)
Şevket Arz	(Trabzon)

Dilekçe Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 20.10.2004 Çarşamba günü saat 16.30'da toplanmış ve kullanılan 10 adet oy pusulasının tasnifi sonucu aşağıda adı ve soyadı belirtilen üyeler, karşılarında gösterilen oyları alarak Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.¹⁹³

Başkan	: Yahya Akman	(Şanlıurfa)	9 oy
Başkanvekili	: Alaettin Güven	(Kütahya)	9 oy
Sözcü	: Kenan Altun	(Ardahan)	9 oy
Kâtip	: Fehmi Öztunç	(Hakkâri)	9 oy

Anavatan Partisi'nin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda Muğla Milletvekili Hasan Özyer temsil etmiştir.¹⁹⁴

2.6.14. PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU ÜYELERİ (40)

AK Parti (26) ¹⁹⁵	
Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi
Mahmut Göksu	Adıyaman
Sait Açıba	Afyon
Mehmet Melik Özmen	Ağrı
Ruhi Açıkgöz	Aksaray
Bülent Gedikli	Ankara
Mehmet Zekai Özcan	Ankara
Ali Osman Sali	Balıkesir
Mehmet Altan Karapaşaoğlu	Bursa
Aziz Akgül	Diyarbakır

¹⁹³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:62, B: 9, 21.10. 2004, O:1, s.23.

¹⁹⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Özyer, daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:135, B:18, 14.11.2006, O:1, s.29.

¹⁹⁵ Hakkari Milletvekili Mustafa Zeydan AK Parti Grubunu temsilen Komisyon üyeliğine seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:31, B: 23, 3.12.2003, O:1, s. 583.

Ömer Abuşoğlu	Gaziantep
Nurettin Canikli	Giresun
Mehmet Emin Murat Bilgiç	Isparta
Alaattin Büyükkaya	İstanbul
Nazım Ekren	İstanbul
Ekrem Erdem ¹⁹⁶	İstanbul
Mehmet Sekmen	İstanbul
Mehmet Ceylan	Karabük
Yusuf Selahattin Beyribey	Kars
Taner Yıldız	Kayseri
Mustafa Ünaldı	Konya
Ali Er	Mersin
Sabahattin Yıldız	Muş
Abdulkadir Kart	Rize
Erol Aslan Cebeci	Sakarya
Musa Uzunkaya	Samsun
Faruk Nafiz Özak	Trabzon
CHP (13) ¹⁹⁷	
Osman Kaptan	Antalya
Mehmet Mesut Özakcan	Aydın
Ali Kemal Deveciler	Balıkesir
Birgen Keleş	İstanbul
Ali Kemal Kumkumoğlu	İstanbul
Ali Topuz ¹⁹⁸	İstanbul

¹⁹⁶ Ekrem Erdem daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:3, B. 25, O:2, 22.01.2003, s.300. Erdem'in yerine Mustafa Açıklan (İstanbul-AK Parti) seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:4, B: 29, 30.01. 2003, O:1, s.28.

¹⁹⁷ CHP Grubunun boşalan üyeliklerine daha sonra Yakup Kepenek (Ankara), Kemal Kılıçdaroğlu (İstanbul) (**TBMM Tutanak Dergisi**, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 87) ve İzmir Milletvekili Bülent Baratalı (**TBMM Tutanak Dergisi**, C:48, B:82, O:1, 29.4.2004, s.21) seçildiler.

¹⁹⁸ Topuz daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 22.

Kemal Anadol ¹⁹⁹	İzmir
Hakkı Akalın	İzmir
Gürol Ergin	Muğla
Kazım Türkmen	Ordu
Enis Tütüncü	Tekirdağ
Mehmet Akif Hamzaçebi	Trabzon
Osman Coşkunoğlu	Uşak

Plan ve Bütçe Komisyonunda, bağımsız milletvekillerine de 1 üyelik düşmektedir. Bu üyeliğe Mustafa Zeydan (Hakkâri) seçilmiştir.²⁰⁰ 11 Aralık 2002 tarihli 8 inci Birleşimde, Plan ve Bütçe Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.²⁰¹ Buna göre;

Başkan	: Sait Açba	Afyon	20 oy
Başkanvekili	: Mehmet Altan Karapaşaoğlu	Bursa	20 oy
Sözcü	: Ekrem Erdem	İstanbul	20 oy
Kâtip	: Mehmet Sekmen	İstanbul	20 oy

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu²⁰²:

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (40)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (27) ²⁰³	
Sait Açba	(Afyon)
Halil Aydoğan	(Afyon)
Mehmet Melik Özmen	(Ağrı)
Mehmet Zekai Özcan	(Ankara)
Ali Osman Sali	(Balıkesir)
Ahmet İnal	(Batman)

¹⁹⁹ Anadol daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 22.

²⁰⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 7, 10.12. 2002, O:1, s. 225.

²⁰¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 262.

²⁰² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, ss. 369-370.

²⁰³ AK Parti Grubu kontenjanından Konya Milletvekili Mustafa Ünalı daha sonra Komisyon üyeliğine seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:100,B: 25, 30.11. 2005, O:1, s. 18.

Mehmet Altan Karapaşaoğlu	(Bursa)
Osman Nuri Filiz	(Denizli)
Mehmet Mustafa Açıkalın	(İstanbul)
Alaattin Büyükkaya	(İstanbul)
Mehmet Sekmen	(İstanbul)
Fazıl Karaman	(İzmir)
Yusuf Selahattin Beyribey	(Kars)
Mustafa Elitaş	(Kayseri)
Taner Yıldız	(Kayseri)
Mikail Arslan	(Kırşehir)
Muzaffer Baştopçu	(Kocaeli)
Hasan Fehmi Kinay	(Kütahya)
Orhan Seyfi Terzibaşioğlu	(Muğla)
Sabahattin Yıldız	(Muş)
Osman Seyfi	(Nevşehir)
Cemal Uysal	(Ordu)
İmdat Sütüoğlu	(Rize)
Musa Uzunkaya	(Samsun)
Sabahattin Cevheri	(Şanlıurfa)
Mehmet Ergün Dağcıoğlu	(Tokat)
Faruk Nafiz Özak	(Trabzon)
CHP (12)	
Osman Kaptan	(Antalya)
Mehmet Mesut Özakcan	(Aydın)
Ali Kemal Deveciler	(Balıkesir)
Birgen Keleş	(İstanbul)
Kemal Kılıçdaroğlu	(İstanbul)
Ali Kemal Kumkumoğlu	(İstanbul)
Bülent Baratalı	(İzmir)
Mustafa Özyürek	(Mersin)
Gürol Ergin	(Muğla)
Kazım Türkmen	(Ordu)
Enis Tütüncü	(Tekirdağ)
Mehmet Akif Hamzaçebi	(Trabzon)

Plan ve Bütçe Komisyonu, Başkanlığın çağrısı üzerine, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip üyelerini seçmek üzere, 20.10.2004 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonu salonunda toplanmış ve aşağıda isimleri yazılı üyeler hizalarında gösterilen oyları alarak belirtilen görevlere seçilmişlerdir.²⁰⁴

Başkan	: Sait Açba	(Afyon)	24
Başkanvekili	: Mehmet Altan Karapaşaoğlu	(Bursa)	24
Sözcü	: Sabahattin Yıldız	(Muş)	23
Kâtip	: Mehmet Sekmen	(İstanbul)	23

Plan ve Bütçe Komisyonunda bağımsız milletvekillerine düşen 1 üyeliğe, Mardin Milletvekili Muharrem Doğan seçilmiştir.²⁰⁵

Anavatan Partisi'nin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonunda İstanbul Milletvekili Emin Şirin ve Diyarbakır Milletvekili Muhsin Koçyiğit temsil etmiştir.²⁰⁶

2.6.15. KAMU İKTİSADÎ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU ÜYELERİ (35)

AK Parti (23) ²⁰⁷	
<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Bölgesi</u>
Halil Aydoğan	Afyon
Ali Rıza Alaboyun	Aksaray
Hamza Albayrak	Amasya

²⁰⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:62,B: 9, 21.10. 2004, O:1, s. 22.

²⁰⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:62,B: 9, 21.10. 2004, O:1, s. 26.

²⁰⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Şirin daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:101,B: 26, 1.21. 2005, O:1, ss. 15-16. Daha sonra Komisyon üyeliğine Anavatan Grubu kontenjanından Mardin Milletvekili Muharrem Doğan seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:139, B:30, 12.12.2006, O:3, s.72. ANAVATAN Partisinin tekrar grup kurmasıyla yenilenen Komisyon seçimlerinde Mardin Milletvekili Muharrem Doğan ve Diyarbakır Milletvekili Muhsin Koçyiğit tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

²⁰⁷ Konya Milletvekili Muharrem Candan (*TBMM Tutanak Dergisi*, C:8, B: 51, 20.3. 2003, O:4, s. 306), Siirt Milletvekili Öner Gülyeşil (*TBMM Tutanak Dergisi*, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 87) ve Bursa Milletvekili Niyazi Pakyürek (*TBMM Tutanak Dergisi*, C:41, B:37, O:1, 13.1.2004, s.608), daha sonra, Komisyona AK Parti Grubu kontenjanından seçildiler.

İsmail Özgün	Balıkesir
Afif Demirkıran	Batman
Fahrettin Poyraz	Bilecik
Vahit Kiler	Bitlis
Mehmet Emin Tutan	Bursa
İlhan Albayrak	İstanbul
Mustafa Ataş ²⁰⁸	İstanbul
Ünal Kacır	İstanbul
Gülseren Topuz	İstanbul
Fazıl Karaman	İzmir
Mustafa Duru	Kayseri
Eyüp Ayar	Kocaeli
Nihat Ergün ²⁰⁹	Kocaeli
Abdullah Erdem Cantimur	Kütahya
Hüsnü Ordu	Kütahya
Ahmet Işık ²¹⁰	Konya
Mahmut Uğur Çetin	Niğde
Ahmet Yeni	Samsun
Mehmet Yaşar Öztürk	Yozgat
Polat Türkmen ²¹¹	Zonguldak

²⁰⁸ Ataş daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:32, B: 25, 9.12.2003, O:1, s. 183.

²⁰⁹ Ergün daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:19, B: 99, 26.6.2003, O:1, s. 455. Ergün'ün yerine AK Parti Karabük Milletvekili Ali Öğüten Komisyon Üyesi seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:20, B: 102, 3.7.2003, O:1, s. 305.

²¹⁰ Işık daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 21.

²¹¹ Türkmen, daha sonra Komisyon üyeliğinden istifa etti. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:7, B: 44, 12.3. 2003, O:1, s. 29. Türkmen'in yerine AK Parti Bartın Milletvekili Hacı İbrahim Kabarık seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:7, B: 45, 13.3. 2003, O:1, s. 147.

CHP (11) ²¹²	
Kemal Sağ	Adana
Cemal Kaya	Ağrı
Orhan Sür	Balıkesir
İsmail Özay	Çanakkale
Erol Tınastepe	Erzincan
Mehmet Işık	Giresun
Yücel Artantaş	Iğdır
Hasan Aydın ²¹³	İstanbul
Ferit Mevlüt Aslanoğlu	Malatya
Ersoy Bulut	Mersin
Harun Akın	Zonguldak

Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonunda bağımsız milletvekillerine 1 üyelik düşmektedir. Bu üyeliğe Dursun Akdemir (Iğdır) seçilmiştir.²¹⁴ 11 Aralık 2002 tarihli 8 inci Birleşimde, Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.²¹⁵ Buna göre;

Başkan	: İsmail Özgün	Balıkesir	22 oy
Başkanvekili	: Ahmet Işık	Konya	17 oy
Sözcü	: Ali Rıza Alaboyun	Aksaray	20 oy
Kâtip	: Hüsnü Ordu	Kütahya	20 oy

²¹² Daha sonra İzzet Çetin (Kocaeli) ve Muharrem Eskiyanan (Kayseri) Komisyon üyeliklerine seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 87.

²¹³ Aydın daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:27, B: 6, 14.10.2003, O:1, s. 497.

²¹⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 7, 10.12. 2002, O:1, s. 225.

²¹⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1,B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 262.

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu:²¹⁶

KAMU İKTİSADÎ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (35)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (23) ²¹⁷	
Ayhan Zeynep Tekin ²¹⁸	(Adana)
Hamza Albayrak ²¹⁹	(Amasya)
Hacı İbrahim Kabarık	(Bartın)
Fahrettin Poyraz	(Bilecik)
Vahit Kiler	(Bitlis)
Yüksel Coşkunyürek	(Bolu)
Niyazi Pakyürek	(Bursa)
Nurettin Canikli	(Giresun)
İlhan Albayrak	(İstanbul)
Ünal Kacı	(İstanbul)
Gülseren Topuz	(İstanbul)
Ali Öğüten	(Karabük)
Mustafa Duru	(Kayseri)
Eyüp Ayar	(Kocaeli)
Muharrem Candan ²²⁰	(Konya)
Abdullah Erdem Cantimur	(Kütahya)
Hüsnü Ordu	(Kütahya)
Mehmet Beşir Hamidi	(Mardin)
Mahmut Uğur Çetin	(Niğde)

²¹⁶ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, ss. 370-371.

²¹⁷ Daha sonra Komisyon üyeliklerine AK Parti Grubu kontenjanından İstanbul Milletvekili Muharrem Karşı (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:82, B: 87, 21.4. 2005, O:1, s.39), Zonguldak Milletvekili Polat Türkmen ve Van Milletvekili Cüneyit Karabıyık (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:100,B: 25, 30.11. 2005, O:1, s. 18) seçildi.

²¹⁸ Tekin Börü, daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:88, B: 115, 22.6. 2005, O:2, s.466.

²¹⁹ Albayrak, daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:88, B: 115, 22.6. 2005, O:2, s.466.

²²⁰ Candan daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:72, B: 48, 6.1. 2005, O:1, s.11.

Ahmet Yeni	(Samsun)
Mahmut Kaplan	(Şanlıurfa)
İbrahim Çakmak	(Tokat)
Mehmet Yaşar Öztürk	(Yozgat)
CHP (11) ²²¹	
Kemal Sağ	(Adana)
Sedat Pikel	(Balıkesir)
Orhan Sür	(Balıkesir)
İsmail Özay	(Çanakkale)
Erol Tınastepe	(Erzincan)
Mehmet Vedat Yücesan ²²²	(Eskişehir)
Yücel Artantaş	(İğdır)
Ali Rıza Bodur	(İzmir)
Ferit Mevlüt Aslanoğlu	(Malatya)
Emin Koç	(Yozgat)
Harun Akın	(Zonguldak)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonu, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 16.45'te toplanmış, toplantıya 23 üye katılmış ve kullanılan oy pusulalarının tasnifi sonucu, aşağıda ad ve soyadı ile seçim çevreleri belirtilen üyeler, karşılarında gösterilen oyları alarak Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçilmişlerdir.²²³

Başkan	: Nurettin Canikli	(Giresun)	21 oy
Başkanvekili	: Ünal Kacır	(İstanbul)	20 oy
Sözcü	: Erdem Cantimur	(Kütahya)	20 oy
Kâtip	: Ahmet Yeni	(Samsun)	20 oy

Anavatan Partisi'nin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonunda Yozgat Milletvekili Mehmet Erdemir temsil etmiştir.²²⁴

²²¹ Daha sonra CHP Grubu Kontenjanından Antalya Milletvekili Nail Kamacı Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:77, B: 69, 10.3. 2005, O:2, s.326.

²²² Yücesan daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:77, B: 68, 9.3. 2005, O:1, s.178.

²²³ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, ss.601-602.

²²⁴ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Erdemir daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:135, B:18, 14.11.2006, O:1, s.29. Erdemir'in yerine Komisyonunda ANAVATAN Grubunu Muğla Milletvekili Hasan Özyer temsil etmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:139, B:30, 12.12.2006, O:3, s.72. Yenilenen Komisyon seçimlerinde Özyer tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

2.6.16. İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU ÜYELERİ (24)

AK Parti (16)	
Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi
Ahmet Faruk Ünsal	Adıyaman
Ersönmez Yarbay	Ankara
Zafer Hıdıroğlu	Bursa
Abdurrahman Anık	Bingöl
Cavit Torun	Diyarbakır
Mücahit Daloğlu	Erzurum
Gürsoy Erol	İstanbul
Halide İncekara	İstanbul
Ahmet Gökhan Sarıçam	Kırklareli
Orhan Erdem	Konya
Hakan Taşcı	Manisa
Mehmet Elkatmış	Nevşehir
Şükrü Ünal ²²⁵	Osmaniye
Mehmet Faruk Bayrak	Şanlıurfa
Mehmet Atilla Maraş	Şanlıurfa
Resul Tosun	Tokat
CHP (8) ²²⁶	
Yüksel Çorbacıoğlu	Artvin
Özlem Çerçioğlu	Aydın
M. Nezir Nasıroğlu	Batman
Ahmet Yılmazkaya	Gaziantep
Ahmet Ersin	İzmir
Hüseyin Bayındır	Kırşehir
Mehmet Şerif Ertuğrul	Muş
Engin Altay	Sinop

²²⁵ Şükrü Ünal daha sonra Komisyon üyeliğinden istifa etti. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:3, B: 27, 28.01. 2003, O:1, s.580. Ünal'ın yerine Mehmet Sarı (Osmaniye-AK Parti) seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:4, B: 29, 30.01. 2003, O:1, s.28.

²²⁶ İdris Sami Tandoğdu daha sonra Komisyon üyeliğine seçildi. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 87.

11 Aralık 2002 tarihli 8'inci Birleşimde, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kendi içinde yaptığı görev dağılımı kabul edilmiştir.²²⁷ Buna göre;

Başkan	: Mehmet Elkatmış	Nevşehir	19 oy
Başkanvekili	: Cavit Torun	Diyarbakır	18 oy
Başkanvekili	: Mehmet Şerif Ertuğrul	Muş	16 oy
Sözcü	: Ahmet Faruk Ünsal	Adıyaman	13 oy
Kâtip	: Özlem Çerçioğlu	Aydın	17 oy

22. Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu²²⁸:

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (24)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (16) ²²⁹	
Ahmet Faruk Ünsal	(Adıyaman)
Ahmet Koca	(Afyon)
Cemal Kaya	(Ağrı)
M. Nezir Nasıroğlu	(Batman)
Abdurrahman Anık	(Bingöl)
Zafer Hıdıroğlu	(Bursa)
İhsan Arslan	(Diyarbakır)
Cavit Torun	(Diyarbakır)
Mehmet Soydan	(Hatay)
Halide İncekara ²³⁰	(İstanbul)
Orhan Erdem	(Konya)
Hakan Taşcı	(Manisa)
Mehmet Elkatmış	(Nevşehir)
Hamit Taşcı	(Ordu)
Mehmet Atilla Maraş	(Şanlıurfa)
Resul Tosun	(Tokat)

²²⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B: 8, 11.12. 2002, O:1, s. 263.

²²⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, ss. 371-372.

²²⁹ Erzurum Milletvekili Mücahit Daloğlu AK Parti Grubu kontenjanından daha sonra Komisyon üyesi oldu. Bk. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:83, B: 95, 5.5. 2005, O:2, s.361.

²³⁰ İncekara daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:131, B:9, 18.10.2006, O:1, s.422.

CHP (8) ²³¹	
Özlem Çerçioğlu	(Aydın)
Mesut Değer	(Diyarbakır)
Ahmet Yılmazkaya	(Gaziantep)
Ahmet Ersin	(İzmir)
Hüseyin Güler	(Mersin)
Hüseyin Özcan	(Mersin)
Mehmet Şerif Ertuğrul	(Muş)
Turan Tüysüz	(Şanlıurfa)

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Başkan, Başkanvekilleri (2), Sözcü ve Kâtip seçimi için 19.10.2004 Salı günü saat 16.45'te toplanmış ve kullanılan oyların tasnifi sonucu, aşağıda ad ve soyadı belirtilen üye, karşısında gösterilen oyu olarak seçilmiştir.²³²

Adı ve Soyadı		Seçim Bölgesi	
Başkan	: Mehmet Elkatmış	Nevşehir	18 oy
Başkanvekili	: Ahmet Faruk Ünsal	Adıyaman	17 oy
Başkanvekili	: Turan Tüysüz	Şanlıurfa	15 oy
Sözcü	: Mehmet Atilla Maraş	Şanlıurfa	18 oy
Kâtip	: Özlem Çerçioğlu	Aydın	18 oy

Turan Tüysüz'ün CHP'den istifasıyla boşalan Başkanvekilliğine, Genel Kurulun 13 Aralık 2005 tarihli 30'uncu Birleşiminde CHP Diyarbakır Milletvekili Mesut Değer seçildi.²³³

Anavatan Partisi'nin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonunda Mersin Milletvekili Hüseyin Güler temsil etmiştir.²³⁴

2.6.17. DİVAN ÜYELERİ YENİLENEN KOMİSYONLAR

TBMM İçtüzüğü'nün 24'üncü maddesinin son fıkrasına göre, “Yeni kurulan bir hükümetin güvenoyu almasından itibaren on gün içinde iktidar grubu veya gruplarının istemi üzerine komisyonların başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimleri yenilenir. TBMM Genel Kurulunun 14 Ekim 2004'teki birleşiminde okunan ve 20 Ekim'deki birleşiminde kabul edilen isimler muvacehesinde, Komisyon Başkanlarının 12'si yerlerini korurken, 5 komisyonun yönetimi yenilendi: Başkanları/başkanlık divanı üyeleri yenilenen komisyonlar şunlar²³⁵:

²³¹ CHP Grubu kontenjanından daha sonra Afyonkarahisar Milletvekili Halil Ünlütepe ve Antalya Milletvekili Atıla Emek Komisyon üyeliğine seçildi. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663.

²³² **TBMM Tutanak Dergisi**, C:61, B: 8, 20.10. 2004, O:1, s.602.

²³³ Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:102, B: 30, 13.12. 2005, O:1, ss. 176-177.

²³⁴ **TBMM Tutanak Dergisi**, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Güler daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

²³⁵ **Meclis Bülteni**, Ekim 2004, Sayı: 110, 10-11.

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu:

Başkan: Mustafa Demir
Başkanvekili: Mustafa Ilıcalı
Sözcü: Asım Aykan
Kâtip: Mehmet Sarı

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu:

Başkan: Cevdet Erdöl
Başkanvekili: Nevzat Doğan
Sözcü: Sabri Varan
Kâtip: Mehmet Kılıç

Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu:

Başkan: Vahit Kirişçi
Başkanvekili: Özkan Öksüz
Sözcü: Ahmet Ertürk
Kâtip: Adem Tatlı

KİT Komisyonu:

Başkan: Nurettin Canikli
Başkanvekili: Ünal Kacı
Sözcü: Erdem Cantimur
Kâtip: Ahmet Yeni

TBMM Hesaplarını İnceleme Komisyonu:

Başkan: İsmail Özgün
Başkanvekili: İsmail Ericekli ve Fahri Keskin
Sözcü: Mustafa Cumur
Kâtip: Mehmet Emin Tutan

2.7. ULUSLARARASI KOMİSYONLAR²³⁶

2.7.1. AVRUPA KONSEYİ PARLAMENTER MECLİSİ (AKPM)

Başkan: Murat Mercan (Eskişehir-AK Parti)

Üyeler: Ruhi Açıkgöz (Aksaray-AK Parti), Ayşe Gülsün Bilgehan (Ankara-CHP), Mevlüt Çavuşoğlu (Antalya-AK Parti), Abdulkadir Ateş (Gaziantep-CHP), Ali Rıza Gülçiçek (İstanbul-CHP), İrfan Gündüz (İstanbul-AK Parti), Zülfü Livaneli (İstanbul-CHP), Zekeriya Akçam (İzmir-AK Parti), Mehmet Tekelioğlu (İzmir-AK Parti), Yüksel Çavuşoğlu (Karaman-AK Parti), Süleyman Gündüz (Sakarya-AK Parti).²³⁷

²³⁶ *TBMM Aylık Bülten*, Aralık 2002-Ocak 2003, Sayı: 94, s. 17.

²³⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 18, 07.01. 2003, O:1, ss. 315-316.

Yedek Üyeler: Ahmet Faruk Ünsal (Adıyaman-AK Parti), Eşref Erdem (Ankara-CHP), Yakup Kepenek (Ankara-CHP), Ersönmez Yarbay (Ankara-AK Parti), Fahrettin Poyraz (Bilecik-AK Parti), Kemal Derviş (İstanbul-CHP), Ömer İnan (Mersin-AK Parti), Vedat Melik (Şanlıurfa-CHP).²³⁸ Bu isimlere daha sonra, Abdullah Torun (Adana-AK Parti) ve Mehmet Emin Murat Bilgiç (Isparta-AK Parti) eklenmiştir.²³⁹

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu: ²⁴⁰

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi

ve

Batı Avrupa Birliği Geçici Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi

Türk Grubu

<u>Asıl Üyeler</u>	
Ruhi Açıkgöz	(Aksaray)
Ayşe Gülsün Bilgehan	(Ankara)
Mevlüt Çavuşoğlu	(Antalya)
Mehdi Eker	(Diyarbakır)
Murat Mercan	(Eskişehir)
Abdulkadir Ateş	(Gaziantep)
Ali Rıza Gülçiçek	(İstanbul)
Halide İncekara	(İstanbul)
İbrahim Reyhan Özal	(İstanbul)
Mehmet Tekelioğlu	(İzmir)
Erol Aslan Cebeci	(Sakarya)
Osman Coşkunoglu	(Uşak)
Başkan: Murat Mercan	(Eskişehir-AK Parti)

²³⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 14.01. 2003, O:1, s.718-719.

²³⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:3, B: 27, 28.01. 2003, O:1, s.568.

²⁴⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:67, B: 30, 9.12. 2004, O:1, s.331. Ayrıca bk. *Meclis Bülteni*, Ocak 2005, Sayı:113, s. 15. Asıl üyeliğe daha sonra AK Parti Erzurum Milletvekili Mustafa Ilıcalı da seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:95, B: 8, 18.10. 2005, O:1, s.200.

Yakup Kepenek	(Ankara)
Mehmet Zekai Özcan	(Ankara)
Ali Osman Sali	(Balıkesir)
Mustafa Ilıcalı	(Erzurum)
İnal Batu	(Hatay)
Mehmet Emin Murat Bilgiç	(Isparta)
Memduh Hacıoğlu	(İstanbul)
Muharrem Karşlı	(İstanbul)
Zülfü Livaneli	(İstanbul)
Muzaffer Baştopçu	(Kocaeli)
Mehmet Çerçi	(Manisa)
Öner Gülyeşil	(Siirt)

2.7.2. NATO PARLAMENTER ASAMBLESİ

Başkan: Vahit Erdem (Kırıkkale-AK Parti)

Üyeler: Ömer Çelik (Adana-AK Parti), Ali Rıza Alaboyun (Aksaray-AK Parti), Ali Dinçer (Ankara-CHP), Mehmet Uğur Neşşar (Denizli-CHP), Aziz Akgül (Diyarbakır-AK Parti), Mustafa Açıkalın (İstanbul-AK Parti), Ersin Arıoğlu (İstanbul-CHP), Egemen Bağış (İstanbul-AK Parti), Zeynep Damla Gürel (İstanbul-CHP), Erol Aslan Cebeci (Sakarya-AK Parti).²⁴² Bu isimlere daha sonra AK Parti Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak eklenmiştir.²⁴³

Yedek Üyeler: Gülsün Bilgehan Toker (Ankara-CHP), Bülent Gedikli (Ankara-AK Parti), Eşref Erdem (Ankara-CHP), Reha Denemeç (Ankara-AK Parti), Atilla Koç (Aydın-AK Parti), Murat Yıldırım (Çorum-AK Parti), Ümmet Kandoğan (Denizli-AK Parti), Necdet Budak (Edirne-CHP), İnal Batu (Hatay-CHP), Fuat Geçen (Hatay-CHP), Ömer Zülfü Livaneli (İstanbul-CHP), Adem Baştürk (Kayseri-AK Parti).²⁴⁴ Bu isimlere daha sonra Mehmet Ceylan (Karabük-AK Parti) ve Soner Aksoy (Kütahya-AK Parti) eklenmiştir.²⁴⁵

²⁴¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:72, B: 48, 6.1. 2004, O:1, ss.10-11.

²⁴² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 4.4. 2003, O:1, s.373.

²⁴³ *Bk. TBMM Tutanak Dergisi*, C:7, B: 62, 14.3. 2003, O:1, s. 239.

²⁴⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 14.01. 2003, O:1, s.720.

²⁴⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:3, B: 27, 28.01. 2003, O:1, s.568-69.

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu:²⁴⁶

NATO Parlamenter Asamblesi Türk Grubu

Asıl Üyeler	
Ömer Çelik	(Adana)
Faruk Ünsal	(Adıyaman)
Ramazan Toprak	(Aksaray)
Mehmet Uğur Neşşar	(Denizli)
Aziz Akgül	(Diyarbakır)
İnal Batu	(Hatay)
Mehmet Emin Murat Bilgiç	(Isparta)
Egemen Bağış	(İstanbul)
Memduh Hacıoğlu	(İstanbul)
Muharrem Karşlı	(İstanbul)
Zülfü Livaneli	(İstanbul)
Vahit Erdem	(Kırıkkale)

Daha sonra CHP Grubu İstanbul Milletvekili Bihlun Tamaylıgil'i asıl üyeliğe, Anavatan Partisi de, asıl üyeliğe Hatay Milletvekili Züheyir Amber, yedek üyeliğe de Gaziantep Milletvekili Ömer Abuşoğlu'nu seçti.²⁴⁷

Başkan: Vahit Erdem (Kırıkkale-AK Parti)

NATO Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Yedek Üyeleri²⁴⁸

Nevin Gaye Erbatur	(Adana)
Abdullah Torun	(Adana)
Eşref Erdem	(Ankara)
Eyyüp Sanay	(Ankara)
Mahmut Koçak	(Afyon)
Ruhi Açıkgoz	(Aksaray)
Murat Yıldırım	(Çorum)
Muzaffer Gülyurt	(Erzurum)
Zeynep Damla Gürel	(İstanbul)
Zeynep Armağan Uslu	(İstanbul)
Zeki Karabayır	(Kars)
Orhan Ziya Diren	(Tokat)

²⁴⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:62, B: 12, 2.11. 2004, O:1, ss. 316-317. Ayrıca bk. *Meclis Bülteni*, Ocak 2005, Sayı:113, s. 15.

²⁴⁷ Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:115, B: 81, 29.3. 2006, O:1, s. 14.

²⁴⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:72, B: 48, 6.1. 2005., O:1, s.11.

2.7.3. TÜRKİYE AB KARMA PARLAMENTO KOMİSYONU

Başkan: Aydın Dumanoglu (Trabzon-AK Parti)

Başkan Yardımcıları: Vahit Kirişçi (Adana-AK Parti), Abdalbaki Türkoğlu (Elazığ-AK Parti).

Üyeler: Yakup Kepenek²⁴⁹ (Ankara-CHP), Muzaffer Gülyurt (Erzurum-AK Parti), Kemal Derviş (İstanbul-CHP), Muharrem Karslı (İstanbul-AK Parti), Onur Öymen (İstanbul-CHP), İbrahim Reyhan Özal (İstanbul-AK Parti), Hanefi Mağççek (Kahramanmaraş-AK Parti), Şaban Dişli (Sakarya-AK Parti).²⁵⁰

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu: ²⁵¹

Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Eşbaşkanlığı

Ali Rıza Alaboyun	(Aksaray)
Afif Demirkıran	(Batman)
Necdet Budak	(Edirne)
Şükrü Mustafa Elekdağ	(İstanbul)
Onur Öymen	(İstanbul)
Kemal Derviş	(İstanbul)
Zekeriya Akçam	(İzmir)
Mehmet Ceylan	(Karabük)
Ömer İnan	(Mersin)
İlyas Çakır	(Rize)
Haluk Koç	(Samsun)
Aydın Dumanoglu	(Trabzon)

Anavatan Parti Grubu asıl üyeliğe Kars Milletvekili Selami Yiğit'i seçti. ²⁵²

Başkan: Aydın Dumanoglu (Trabzon-AK Parti)

Başkan Vekili: Onur Öymen (İstanbul-CHP).

²⁴⁹ Kepenek daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 22.

²⁵⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 14.01. 2003, O:1, s.716-717.

²⁵¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:63, B: 14, 4.11. 2004., O:2, s.163. Komisyon üyeliğine, daha sonra CHP Grubu kontenjanından İstanbul Milletvekili Algan Hacaloğlu seçildi, Hacaloğlu daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:90, B: 123, 1.5. 2005, O:1, s.378.

²⁵² Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:115, B: 81, 29.3. 2006, O:1, s. 14.

2.7.4. İSLAM KALKINMA TEŞKİLATI PARLAMENTOLARARASI BİRLİK

Başkan: M. Sait Yazıcıoğlu (Ankara-AK Parti)

Üyeler: Züheyir Amber (Hatay-CHP), Mustafa Eyiceoğlu (Mersin-AK Parti), M. Vedat Melik (Şanlıurfa-CHP).²⁵³

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu:²⁵⁴

İslam Konferansı Örgütü Parlamento Birliği Türk Grubu

M. Sait Yazıcıoğlu	(Ankara)
Mahmut Göksu	(Adıyaman)
Züheyir Amber	(Hatay)
İnal Batu	(Hatay)
Mustafa Eyiceoğlu	(Mersin)

CHP Grubu daha sonra asıl üyeliğe Hatay Milletvekili Abdulaziz Yazar'ı seçti.²⁵⁵

Başkan: M. Sait Yazıcıoğlu (Ankara-AK Parti)

2.7.5. PARLAMENTOLARARASI BİRLİK (PAB) TÜRK GRUBU

Başkan: Remzi Çetin (Konya-AK Parti)

Üyeler: Bihlun Tamaylıgil (Ankara-CHP), Hikmet Özdemir (Çankırı-AK Parti), Murat Yıldırım (Çorum-AK Parti), İnal Batu (Hatay-CHP), Memduh Hacıoğlu (İstanbul-CHP), İlyas Çakır (Rize-AK Parti).²⁵⁶ Bu isimlere daha sonra Eşref Erdem (Ankara-CHP) ve Eyyüp Sanay (Ankara-AK Parti) eklenmiştir.²⁵⁷

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu:²⁵⁸

Parlamentolararası Birlik Türk Grubu

Nevin Gaye Erbatur	(Adana)
Eşref Erdem	(Ankara)
Mahfuz Güler	(Bingöl)
Adem Baştürk	(Kayseri)
Azmi Ateş	(İstanbul)
Bihlun Tamaylıgil	(İstanbul)
Remzi Çetin	(Konya)
Mustafa Ünalı	(Konya)

²⁵³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 18, 07.01. 2003., O:1, ss.316-317.

²⁵⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:63, B: 14, 4.11. 2004., O:2, s.163.

²⁵⁵ Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:115, B: 81, 29.3. 2006, O:1, s. 16.

²⁵⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 14.01. 2003, O:1, s.718.

²⁵⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:3, B: 27, 28.01. 2003, O:1, s.568.

²⁵⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:71, B:44, O:1, 29.12.2004, s.348. Ayrıca bk. *Meclis Bülteni*, Ocak 2005, Sayı:113, s. 15. Gruba daha sonra Çankırı Milletvekili Hikmet Özdemir de seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:85, B: 100, 18.5. 2005, O:2, s.16.

AK Parti Grubu daha sonra asıl üyeliğe Manisa Milletvekili Mehmet Çerçi'yi seçti.²⁵⁹

Başkan: Remzi Çetin (Konya-AK Parti)

2.7.6. AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI PARLAMENTER ASAMBLESİ TÜRK GRUBU

Başkan: Nevzat Yalçıntaş (İstanbul-AK Parti)²⁶⁰

Üyeler: Nevin Gaye Erbatur (Adana-CHP), Mustafa Tuna (Ankara-AK Parti), Afif Demirkıran (Batman-AK Parti), Alaattin Büyükkaya (İstanbul-AK Parti), Orhan Ziya Diren (Tokat-CHP), Algan Hacaloğlu (İstanbul-CHP), Şükrü Ayalan (Tokat-AK Parti).²⁶¹

Yedek Üyeler: Mahmut Koçak (Afyon-AK Parti), Ali Osman Sali (Balıkesir-AK Parti), Ali Dinçer (Bursa-CHP), Bihlun Tamaylıgil (İstanbul-CHP), Onur Öymen (İstanbul-CHP).²⁶²

Yedek Üye: Halil Ürün (Konya-AK Parti).²⁶³

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu:

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu²⁶⁴

Asıl Üyeler	
Yakup Kepenek	(Ankara)
Mustafa Tuna	(Ankara)
Alaattin Büyükkaya	(İstanbul)
Algan Hacaloğlu	(İstanbul)
Nevzat Yalçıntaş	(İstanbul)
Süleyman Gündüz	(Sakarya)
Şükrü Ayalan	(Tokat)
Orhan Ziya Diren	(Tokat)

AK Parti Grubu daha sonra Kars Milletvekili Zeki Karabayır'ı asıl üyeliğe seçti.²⁶⁵

²⁵⁹ Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:115, B: 81, 29.3. 2006, O:1, s. 14.

²⁶⁰ Başkan seçimi için bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 14.01. 2003, O:1, s.720-721.

²⁶¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 18, 07.01. 2003,, O:1, s.317.

²⁶² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 14.01. 2003, O:1, s.720.

²⁶³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:3, B: 27, 28.01. 2003, O:1, s.567.

²⁶⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:62, B: 12, 2.11. 2004, O:1, s.317. Ayrıca bk. *Meclis Bülteni*, Ocak 2005, Sayı:113, s. 15.

²⁶⁵ Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:115, B: 81, 29.3. 2006, O:1, s. 15.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Yedek Üyeleri²⁶⁶

Abdullah Çalışkan	(Adana)
Atilla Koç	(Aydın)
M. Mehdi Eker	(Diyarbakır)
Kemal Derviş	(İstanbul)
Bihlun Tamaylıgil	(İstanbul)
Mehmet Tekelioğlu	(İzmir)
Erol Aslan Cebeci	(Sakarya)
Osman Coşkunoğlu	(Uşak)
Başkan: Nevzat Yalçıntaş	(İstanbul-AK Parti)

2.7.7. KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ PARLAMENTER ASAMBLESİ

Başkan: Salih Kapusuz (Ankara-AK Parti)

Üyeler: Necdet Budak (Edirne-CHP), Necati Çetinkaya (Elazığ-AK Parti), Ali Temür (Giresun-AK Parti), Mustafa Baş (İstanbul-AK Parti), Yaşar Nuri Öztürk (İstanbul-CHP), Bülent Tanla (İstanbul-CHP), Zeki Karabayır (Kars-AK Parti), Mustafa Çakır (Samsun-AK Parti).²⁶⁷

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu:²⁶⁸

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi

Türk Grubu

Tevhit Karakaya	(Erzincan)
Ali Temür	(Giresun)
Bülent Tanla	(İstanbul)
Mehmet Sevigen	(İstanbul)
Mustafa Baş	(İstanbul)
Hanefi Mahçiçek	(Kahramanmaraş)
Kemalettin Göktaş	(Trabzon)
Şevket Arz	(Trabzon)
İlyas Arslan	(Yozgat)
Başkan: Mustafa Baş	(İstanbul-AK Parti)

²⁶⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:72, B: 48, 6.1. 2005, O:1, s.11.

²⁶⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 14.01. 2003, O:1, s.717.

²⁶⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:65, B: 24, 1.12. 2004, O:1, ss. 566-567. Ayrıca bk. *Meclis Bülteni*, Ocak 2005, Sayı:113, s. 15.

2.7.8. BARIŞ İÇİN ASYALI PARLAMENTOLAR BİRLİĞİ TÜRK GRUBU

Başkan: Ömer Abuşoğlu (Gaziantep-AK Parti)

Üyeler: Mehmet Kerim Yıldız (Ağrı-AK Parti), Necdet Budak (Edirne-CHP).²⁶⁹

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu:

Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği Türk Grubu²⁷⁰

Abdulkaki Türkoğlu	(Elazığ)
Ömer Abuşoğlu	(Gaziantep)
Zeynep Damla Gürel	(İstanbul)
Başkan: Ömer Abuşoğlu	(Gaziantep-AK Parti)

2.7.9. KONVANSİYON ÜYELERİ

Asil Üyeler: Zekeriya Akçam (İzmir-AK Parti), Kemal Derviş (İstanbul-CHP).

Yedek Üyeler: İbrahim Reyhan Özal (İstanbul-AK Parti), Necdet Budak (Edirne-CHP).²⁷¹

2.7.10. AVRUPA-AKDENİZ PARLAMENTER ASAMBLESİ TÜRK GRUBU²⁷²

Başkan: Zeynep Armağan Uslu (İstanbul- AK Parti)

Üyeler: Metin Yılmaz (Bolu-Ak Parti), Mustafa Nuri Akbulut (Erzurum-AK Parti), Nurettin Canikli (Giresun-AK Parti), Oğuz Oyan (İzmir, CHP), Haluk Koç (Samsun-CHP).

3'üncü Yasama Yılı'nda yenilenen seçimler sonucunda grup şu isimlerden oluştu:²⁷³

Avrupa-Akdeniz Parlamenter Asamblesi Türk Grubu

Abdullah Çalışkan	(Adana)
Metin Yılmaz	(Bolu)
Mustafa Nuri Akbulut	(Erzurum)
Zeynep Armağan Uslu	(İstanbul)
Oğuz Oyan	(İzmir)
Haluk Koç	(Samsun)

²⁶⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:2, B: 21, 14.01. 2003, O:1, s.716.

²⁷⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:72, B: 48, 6.1. 2005, O:1, s.10. Ayrıca bk. *Meclis Bülteni*, Ocak 2005, Sayı:113, s. 15. Daha sonra Kocaeli Milletvekili Nevzat Doğan Gruba üye seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:85, B: 100, 18.5. 2005, O:2, s.16.

²⁷¹ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:1, B:7, O:1, 10.12.2002, s.215.

²⁷² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:43, B:63, O:1, 4.3.2004, s.239. Ayrıca bk. *Meclis Bülteni*, Nisan 2004, Sayı: 106, s. 39. Avrupa-Akdeniz Parlamenter Asamblesine Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye olmasına ilişkin Başkanlık tezkeresi için bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:37, B:41, O:1, 13.1.2004, s.602.

²⁷³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:71, B:44, O:1, 29.12.2004, s.348. Ayrıca bk. *Meclis Bülteni*, Ocak 2005, Sayı:113, s. 15.

AK Parti Grubu daha sonra Bursa Milletvekili Mustafa Dündar'ı asıl üyeliğe seçti.²⁷⁴

Başkan: Zeynep Armağan Uslu (İstanbul- AK Parti)

Genel Kurulun 2 Mart 2005 tarihli kararıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin Akdeniz Parlamenter Asamblesine üye olması kabul edilmiştir.²⁷⁵

2.8. AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU

15 Nisan 2003 tarihli ve 4847 sayılı Kanunla²⁷⁶ Avrupa Birliği Uyum Komisyonu kuruldu. Komisyonun Başkanlığını, kuruluşundan itibaren, AK Parti Düzce Milletvekili Yaşar Yakış yaptı. Komisyon Kanununun. 1. maddesine göre, “Kanunun amacı; Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek ve istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

3'üncü maddeye göre, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun görevleri şunlardır:

a) Başkanlığın talebi üzerine ya da istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak,

b) Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek,

c) Her yasama yılının sonunda Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecindeki gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Hükümetin bilgisine sunmak,

d) Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek,

e) Avrupa Birliği kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ve Avrupa Birliği komisyonlarıyla ilişkileri yürütmek,

f) Avrupa Birliğine katılım konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek,

g) Avrupa Birliğine katılım konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak.

4'üncü maddeye göre de, “Komisyon, görevleri ile ilgili olarak, bakanlıklardan, genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkilerine sahiptir.”

²⁷⁴ Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:119, B: 99, 9.5. 2006, O:1, s. 249.

²⁷⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:76, B:65, O:1, 2.3.2005, s.343.

²⁷⁶ Bkz. *Resmî Gazete*, 19 Nisan 2003, Sayı: 25085.

TBMM AB Uyum Komisyonu şu üyelerden oluşturuldu:²⁷⁷

Üyeler:

AK Parti: Vahit Kirişçi (Adana), Abdulkaki Türkoğlu (Elazığ), Muzaffer Gülyurt²⁷⁸ (Erzurum), Muharrem Karşlı (İstanbul), İbrahim Reyhan Özal (İstanbul), Nükhet Hotar (İzmir), Hanefi Mahçiçek (Kahramanmaraş), Musa Sıvacıoğlu (Kastamonu), Ömer İnan (Mersin), Şaban Dişli (Sakarya), Aydın Dumanoglu (Trabzon)

CHP: İnal Batu (Hatay), Kemal Derviş (İstanbul), Şükrü Mustafa Elekdağ (İstanbul), Algan Hacaloğlu (İstanbul), Onur Öymen (İstanbul), Yakup Kepenek²⁷⁹ (Ankara).

Görev dağılımı ise şöyle oluştu:²⁸⁰

Başkan: Yaşar Yakış (Düzce-AK Parti)

Başkanvekilleri: Nükhet Hotar (İzmir-AK Parti)²⁸¹, Onur Öymen (İstanbul-CHP)

Sözcü: İbrahim Reyhan Özal (İstanbul-AK Parti),

Kâtip Üye: Yakup Kepenek (Ankara-CHP).

22'nci Yasama Döneminin ikinci devresinde Komisyon üyelikleri şu isimlerden oluştu²⁸²:

AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU ÜYE LİSTESİ (18)

Adı, Soyadı	Seçim Bölgesi
AK Parti (12)	
Ali Rıza Alaboyun	(Aksaray)
Afif Demirkıran	(Batman)
Ertuğrul Yalçınbayır	(Bursa)
Yaşar Yakış	(Düzce)
Necdet Budak	(Edirne)

²⁷⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:17, B: 90, 5.6.2003, O:1, ss. 17-18.

²⁷⁸ Gülyurt daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:20, B: 102, 3.7.2003, O:1, s. 305. Gülyurt'un yerine yine AK Parti Erzurum Milletvekili Mustafa Nuri Akbulut seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:20, B: 102, 3.7.2003, O:1, s. 305. Akbulut daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:28, B: 8, 16.10.2003, O:1, s. 102. Bunun üzerine Muzaffer Gülyurt Komisyon üyeliğine tekrar seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:28, B: 8, 16.10.2003, O:1, s. 102.

²⁷⁹ Kepenek daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:29, B: 13, 4.11.2003, O:1, s. 22.

²⁸⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:17, B: 91, 10.6.2003, O:1, ss. 172.

²⁸¹ Hotar daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi ve yerine Batman Milletvekili Afif Demirkıran seçildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:31, B: 20, 19.11.2003, O:1, s. 276.

²⁸² *TBMM Tutanak Dergisi*, C:61, B: 7, 19.10. 2004, O:2, s. 372.

Zekeriya Akçam	(İzmir)
Mehmet Ceylan	(Karabük)
Musa Sıvacıoğlu	(Kastamonu)
Ömer İnan	(Mersin)
İlyas Çakır	(Rize)
Öner Gülyeşil	(Siirt)
Ali Aydın Dumanoglu	(Trabzon)
CHP (6)	
Nevin Gaye Erbatur	(Adana)
Kemal Derviş	(İstanbul)
Şükrü Mustafa Elekdağ	(İstanbul)
Algan Hacaloğlu	(İstanbul)
Onur Öymen	(İstanbul)
Haluk Koç	(Samsun)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu; başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimi yapmak üzere 27.10.2004 Çarşamba günü saat 11.00'de toplanmış ve kullanılan 15 adet oyun 14'ünü alan Düzce Milletvekili Yaşar Yakış başkan seçilmiş, aşağıda adı, soyadı ve seçim çevresi belirtilen üyeler hizalarında gösterilen oyları alarak başkanvekili, sözcü ve kâtip seçilmişlerdir.²⁸³

	<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Seçim Çevresi</u>	<u>Aldığı Oy</u>
Başkanvekili	Ali Rıza Alaboyun	Aksaray	15
Başkanvekili	Onur Öymen	İstanbul	15
Sözcü	Öner Gülyeşil	Siirt	15
Kâtip	Nevin Gaye Erbatur	Adana	15

²⁸³ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:62, B: 12, 2.11. 2004, O:1, ss. 317-318.

Daha sonra alınan bir Danışma Kurulu kararıyla, Genel Kurulun 12.12.2004 tarihli 4 üncü Birleşiminde alınan karar gereğince 18 üyeden kurulması kabul edilen Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun üye sayısının 21'e çıkarılması ve üye dağılımının Adalet ve Kalkınma Partisi Grubuna 14 üye, Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna da 7 üye şeklinde olmasının Genel Kurulun onayına sunulması Danışma Kurulunca uygun görülmüştür.²⁸⁴

Genel Kurulun 24 Şubat 2005 tarihli birleşiminde, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunda boş bulunan ve Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna düşen bir üyelik için, İstanbul Milletvekili Ersin Arıoğlu seçilmiştir.²⁸⁵ Genel Kurulun 22 Mart 2005 tarihli birleşiminde, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunda boş bulunan ve AK Parti Grubuna düşen iki üyelik için, İstanbul Milletvekili İnci Özdemir ve İzmir Milletvekili Serpil Yıldız seçilmişlerdir.²⁸⁶ Genel Kurulun 13 Nisan 2005 tarihli birleşiminde, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunda boş bulunan ve AK Parti Grubuna düşen bir üyelik için, İstanbul Milletvekili Nimet Çubukçu seçilmiştir.²⁸⁷

Anavatan Partisinin Meclis'te grup kurmasıyla bu partiyi Komisyonda AK Partiden bu partiye geçen İzmir Milletvekili Serpil Yıldız temsil etmiştir.²⁸⁸

²⁸⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:75, B: 60, 17.2. 2005, O:1, ss. 163-164.

²⁸⁵ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:76, B: 63, 29.2. 2005, O:2, s. 15.

²⁸⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:78, B: 73, 22.3. 2005, O:1, s. 211.

²⁸⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:81, B: 83, 13.4. 2005, O:1, ss.18-19.

²⁸⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, C:96, B: 13, 27.10. 2005, O:1, s.663. Yıldız daha sonra Komisyon üyeliğinden çekildi. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:135, B:18, 14.11.2006, O:1, ss.29-30. Yıldız'ın yerine daha sonra Komisyonda ANAVATAN Grubunu Kars Milletvekili Selami Yiğit temsil etmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:139, B:30, 12.12.2006, O:3, s.72. Yiğit, daha sonra tekrar Komisyon üyesi seçilmiştir. Bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C:153, B:89, 17.4.2007, O:2, s.440.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. 22'NCİ DÖNEM 1'İNCİ YASAMA YILI YASAMA FAALİYETLERİ (14 KASIM 2002-31 TEMMUZ 2003)

Bu yasama yılı, Geçici Başkan Şükrü Mustafa Elekdağ'ın dilek ve temennilerini bildiren konuşmasıyla açılmış, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer açılış konuşması yapmamıştır.²⁸⁹

3.1. 1'İNCİ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR

1'inci Yasama Yılı'nda 199 adet kanun, 34 adet de Meclis Kararı kabul edilmiştir. Bu kanunlar aşağıda sıralanmıştır:

	Kanun Numarası	Kabul Tarihi	Başlığı
1	4774	13/12/2002	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
2	4775	19/12/2002	Gelir Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 4306 Sayılı Kanun, 4481 Sayılı Kanun ve 4562 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
3	4776	26/12/2002	2003 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçeleri Kanunlaştırmaya Kadar Devlet Harcamalarının Yapılmasına ve Devlet Gelirlerinin Tahsiline Yetki Verilmesine Dair Kanun
4	4777	27/12/2002	2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
5	4778	02/01/2003	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
6	4779	02/01/2003	Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
7	4780	02/01/2003	Türk Vatandaşları Hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerinden ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen Ceza Mahkûmiyetlerinin İnfazına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
8	4781	02/01/2003	Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun İki Maddesinin Yeniden Düzenlenmesine Dair Kanun

²⁸⁹ Bk. TBMM Tutanak Dergisi, C:1, B:1, ss.2-3, 14/11/2002.

9	4782	02/01/2003	Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
10	4783	07/01/2003	Gelir Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 4306 Sayılı Kanun, 4481 Sayılı Kanun ve 4562 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
11	4784	08/01/2003	Sosyal Sigortalar Kanunu, Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa Göre Gelir Veya Aylık Almakta Olanlara Sosyal Destek Ödemesi Yapılması Hakkında Kanun
12	4785	08/01/2003	Türk Ceza Kanunu, Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ve Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
13	4786	08/01/2003	Cezaların İnfazı Hakkında Kanunda ve Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
14	4787	09/01/2003	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
15	4788	09/01/2003	Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
16	4789	15/01/2003	Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
17	4790	15/01/2003	Hâkimler ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
18	4791	15/01/2003	Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
19	4792	16/01/2003	Vergi Barışı Kanunu
20	4793	23/01/2003	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
21	4794	23/01/2003	Avrupa Çevre Ajansına ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağına Türkiye Cumhuriyetinin Katılımı ile İlgili Olarak Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Yapılan Anlaşmanın Kabul Edilmesi ile İlgili Müzakerelerin Nihai Senedinin ve Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Avrupa Çevre Ajansı ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağına Katılımı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

22	4795	23/01/2003	Türkiye'nin Matra Programına Katılımına İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
23	4796	23/01/2003	Türkiye-EFTA Ortak Komitesinin 2000 Yılına Ait 4 Sayılı Kararının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
24	4797	23/01/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Arasında Konsolosluk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
25	4798	23/01/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Arama Kurtarma Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
26	4799	23/01/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sahil Güvenlik Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
27	4800	30/01/2003	Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
28	4801	30/01/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Hırvatistan Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
29	4802	30/01/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avrupa Birliği Komisyonu Arasında Merkezi Finans ve İhale Biriminin Kurulması ile Ulusal Fonun Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zabıtlarının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
30	4803	30/01/2003	Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
31	4804	30/01/2003	Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
32	4805	05/02/2003	Harp Akademileri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
33	4806	05/02/2003	Türk Ceza Kanunu ile Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
34	4807	05/02/2003	Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun
35	4808	05/02/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA) Uluslararası Sekreteryası İçin Ev Sahibi Ülke Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

36	4809	06/02/2003	Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
37	4810	19/02/2003	Adli Tıp Kurumu Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
38	4811	25/02/2003	Vergi Barışı Kanunu
39	4812	26/02/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
40	4813	26/02/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sivil Havacılık İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
41	4814	26/02/2003	Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
42	4815	26/02/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna ve Hersek Arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
43	4816	27/02/2003	Türkiye Cumhuriyeti, Azerbaycan Cumhuriyeti ve Gürcistan Arasında Petrolün Azerbaycan Cumhuriyeti, Gürcistan ve Türkiye Cumhuriyeti Ülkeleri Üzerinden, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Boru Hattı Yoluyla Taşınmasına İlişkin Anlaşmasının Eklerini Teşkil Eden Ev Sahibi Hükümet Anlaşması, Anahtar Teslimi Müteahhitlik Anlaşması ve Hükümet Garantisine İlişkin Tecdit ve Değişiklik Anlaşmalarının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
44	4817	27/02/2003	Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun
45	4818	27/02/2003	Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
46	4819	27/02/2003	Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
47	4820	27/02/2003	Uluslararası Sergilere İlişkin Sözleşmeyle Sözleşmeye Değişiklik Getiren Uluslararası Sergiler Bürosu Genel Kurul Kararına Katılmamızın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
48	4821	27/02/2003	Türkiye Cumhuriyeti ve Moldova Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

49	4822	06/03/2003	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
50	4823	12/03/2003	Askerlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
51	4824	12/03/2003	Anti-Personel Mayınların Kullanımının, Depolanmasının, Üretiminin ve Devredilmesinin Yasaklanması ve Bunların İmhası ile İlgili Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
52	4825	15/03/2003	İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
53	4826	15/03/2003	Nüfus Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun
54	4827	16/03/2003	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
55	4828	16/03/2003	İş Kanunu, Sendikalar Kanunu ile Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
56	4829	19/03/2003	Tebliğat Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
57	4830	19/03/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasındaki Turizm İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
58	4831	19/03/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Hindistan Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
59	4832	20/03/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Suçluların İadesi Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
60	4833	29/03/2003	2003 Mali Yılı Bütçe Kanunu
61	4834	29/03/2003	2001 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu
62	4835	29/03/2003	2003 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu
63	4836	29/03/2003	2001 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu
64	4837	03/04/2003	Ekonomik İstikrarı Sağlamak İçin Ek Vergiler Alınması Hakkında Kanun

65	4838	03/04/2003	Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun
66	4839	03/04/2003	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
67	4840	04/04/2003	4811 Sayılı Vergi Barışı Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
68	4841	04/04/2003	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
69	4842	09/04/2003	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
70	4843	10/04/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Türkmenistan Cumhuriyeti Hükümetleri Arasında Ankara ve Aşkabad'da Diplomatik Temsilciliklerin Yerleşimine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
71	4844	10/04/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Tacikistan Cumhuriyeti Hükümetleri Arasında Ankara ve Duşanbe'de Diplomatik Temsilciliklerinin Yerleşimine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
72	4845	10/04/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bosna ve Hersek Bakanlar Kurulu Arasında Ankara ve Saraybosna'da Diplomatik Temsilciliklerinin Yerleşimine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
73	4846	10/04/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Polonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının Tadiline İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
74	4847	15/04/2003	Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu
75	4848	16/04/2003	Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
76	4849	17/04/2003	4811 Sayılı Vergi Barışı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
77	4850	17/04/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
78	4851	17/04/2003	Türkiye Cumhuriyeti ve Hollanda Krallığı Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
79	4852	17/04/2003	Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
80	4853	24/04/2003	Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabının Tasfiyesi ve Bu Hesaptan Yapılacak Ödemelere Dair Kanun

81	4854	24/04/2003	Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanun
82	4855	30/04/2003	Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
83	4856	01/05/2003	Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
84	4857	22/05/2003	İş Kanunu
85	4858	22/05/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bosna-Hersek Bakanlar Kurulu Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu ve İşleyişi Hakkında Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
86	4859	22/05/2003	Atlantik Ton Balıklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Nihai Senet, Atlantik Ton Balıkçılık İşletmeleri İstatistiklerinin Toplanmasına Dair Karar, Usul Kuralları ve Mali Düzenlemelere Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
87	4860	28/05/2003	190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerin Sağlık Bakanlığına Ait Bölümünde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
88	4861	28/05/2003	Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, Uzman Erbaş Kanunu, Uzman Jandarma Kanunu, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Askerlik Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
89	4862	28/05/2003	Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
90	4863	28/05/2003	Hâkimler ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
91	4864	29/05/2003	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
92	4865	04/06/2003	Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü Kurulması Hakkında Kanun
93	4866	04/06/2003	Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
94	4867	04/06/2003	Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
95	4868	04/06/2003	Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
96	4869	04/06/2003	Avrupa Konseyinin İmtiyaz ve Muafiyetlerine Mütteallik Umumi Anlaşmaya Ek 6 Numaralı Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

97	4870	04/06/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gürcistan Hükümeti Arasında Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
98	4871	04/06/2003	Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolünde Yapılan Değişikliğin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
99	4872	04/06/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Çalışma Örgütü Arasında Uluslararası Çalışma Örgütünün Ankara'daki Ofisi İçin Yer Tahsisine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
100	4873	04/06/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Hükümeti Arasında Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin ve Eki Sağlık Bakımı Hakkında Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
101	4874	04/06/2003	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) Kuruluş Yasası ve Sözleşmesinde Değişiklik Yapan Kyoto ve Minneapolis Tam Yetkili Konferansları Sonuç Belgelerinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
102	4875	05/06/2003	Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu
103	4876	05/06/2003	T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatifleri Tarafından Üreticilere Kullanılan ve Sorunlu Hale Gelen Tarımsal Kredilerin Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun
104	4877	10/06/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonu Arasında Merkez Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
105	4878	10/06/2003	Uydular Aracılığı ile Haberleşme Uluslararası Teşkilatı (Intelsat) Anlaşmasının ve İşletme Anlaşmasında Yapılan Değişikliğin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
106	4879	10/06/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna-Hersek Arasında Konsolosluk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
107	4880	10/06/2003	Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü Değişikliğinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
108	4881	10/06/2003	Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
109	4882	11/06/2003	1990 Tarihli Petrol Kirliliğine Karşı Hazırlıklı Olma, Müdahale ve İşbirliği ile İlgili Uluslararası Sözleşme ve Eklerine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
110	4883	11/06/2003	Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonunun Ayrıcalık ve Bağışıklıklarına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun

111	4884	11/06/2003	Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, İş Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
112	4885	11/06/2003	Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun
113	4886	11/06/2003	Vatandaşlık Belgesi Verilmesine İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
114	4887	11/06/2003	Kişi Halleri Konusunda Milletlerarası Karşılıklı Bilgi Verilmesine İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
115	4888	11/06/2003	Ahvali Şahsiye Belgelerinde Yer Alan Bilgilerin Kodlanmasına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
116	4889	11/06/2003	Yaşam Belgesi Verilmesine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
117	4890	11/06/2003	Ahvali Şahsiye Cüzdanlarının Tanınmasına ve Güncelleştirilmesine İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
118	4891	12/06/2003	Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
119	4892	12/06/2003	Uzman Jandarma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
120	4893	12/06/2003	Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
121	4894	12/06/2003	Askeri Hâkimler Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
122	4895	12/06/2003	Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
123	4896	17/06/2003	Karayolları Trafik Kanunu ile Sigorta Murakabe Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
124	4897	17/06/2003	İl İdaresi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
125	4898	17/06/2003	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Biyogüvenlik Kartagena Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
126	4899	17/06/2003	Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Taşınımının ve Bertaraf Edilmesinin Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesine Getirilen Değişikliğin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
127	4900	17/06/2003	Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ile Birleşik Meksika Devletleri Sağlık Bakanlığı Arasında Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

128	4901	17/06/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yasadışı Göçmenlerin Geri Kabulüne Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun
129	4902	18/06/2003	Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ile Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
130	4903	19/06/2003	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
131	4904	24/06/2003	Türkiye İş Kurumu Kanunu
132	4905	25/06/2003	Devlet Memurları Kanunu ile Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
133	4906	25/06/2003	Ticaret Gemilerinde Çalışan Kaptanlar ve Gemi Zabıtlarının Mesleki Yeterliliklerinin Asgari İcaplarına İlişkin 53 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
134	4907	25/06/2003	Mürettebatın Gemide Barınmasına İlişkin 92 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
135	4908	25/06/2003	Gemi Adamlarının Sağlık Muayenesine İlişkin 73 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
136	4909	26/06/2003	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun
137	4910	26/06/2003	Gümrük Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
138	4911	26/06/2003	Sivil Hava Araçları Üçüncü Şahıs Mali Mesuliyet Sigortasının Ticari Olarak Temin Edilemeyen Kısımının Devlet Garantisi ile Karşılanması Hakkında Kanun
139	4912	26/06/2003	Eski Yugoslavya'da İşlenen Bazı Suçların Kovuşturulması Hakkında Kanun
140	4913	26/06/2003	11 No.lu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Avrupa Sözleşmesine Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair Ek 6 No.lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
141	4914	01/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hırvatistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
142	4915	01/07/2003	Kara Avcılığı Kanunu

143	4916	03/07/2003	Çeşitli Kanunlarda ve Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
144	4917	03/07/2003	Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
145	4918	08/07/2003	Doğal Gaz Piyasası Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun
146	4919	08/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
147	4920	09/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Ukrayna Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
148	4921	09/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi Genel Müdürlüğü Arasında Arsa Tahsis Hakkında Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
149	4922	09/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Çek Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının ve Eki Protokolün Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
150	4923	09/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
151	4924	10/07/2003	Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
152	4925	10/07/2003	Karayolu Taşıma Kanunu
153	4926	10/07/2003	Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
154	4927	15/07/2003	Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
155	4928	15/07/2003	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
156	4929	15/07/2003	Yargıtay Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
157	4930	15/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bangladeş Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

158	4931	15/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Slovenya Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
159	4932	15/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Sudan Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
160	4933	15/07/2003	Karayolu Taşımacılığında Çalışma Saatleri ve Dinlenme Sürelerine İlişkin 153 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
161	4934	15/07/2003	Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
162	4935	15/07/2003	İş Kazalarının Önlenmesine (Gemi Adamları) İlişkin 134 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
163	4936	15/07/2003	Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesini Değiştiren Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
164	4937	15/07/2003	M483-I.C.M Mermisinin Avrupa'da Ortak İmalı İçin Endüstriyel Organizasyonun Lider Firması ile Sözleşme Yapılması İsteği ile İlgili Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini Temsilen Milli Savunma Bakanı ve Hollanda Krallığı Hükümetini Temsilen Milli Savunma Bakanı Arasında 2 Eylül 1991 Tarihinde İmzalanmış Olan Mutabakat Muhtırasının Bir Numaralı Değişiklik Ekinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
165	4938	15/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Letonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
166	4939	15/07/2003	Gemi Adamlarının Ulusal Kimlik Kartlarına İlişkin 108 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
167	4940	15/07/2003	Gemi Adamlarının Yıllık Ücretli İznine İlişkin 146 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
168	4941	15/07/2003	Gemi Adamlarının Ülkelerine Geri Gönderilmesine İlişkin 166 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
169	4942	15/07/2003	Gemi Adamlarının Hastalanması, Yaralanma ya da Ölümü Halinde Armatörün Sorumluluğuna İlişkin 55 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
170	4943	15/07/2003	Gemilerde Mürettebat İçin İlaş ve Yemek Hizmetlerine İlişkin 68 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
171	4944	15/07/2003	Gemi Aşçılarının Mesleki Ehliyet Diplomalarına İlişkin 69 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun

172	4945	15/07/2003	Gemi Adamlarının Sağlığının Korunması ve Tıbbi Bakımına İlişkin 164 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
173	4946	16/07/2003	Liman İşlerinde Sağlık ve Güvenliğe İlişkin 152 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
174	4947	16/07/2003	Sosyal Güvenlik Kurumu Teşkilatı Kanunu
175	4948	17/07/2003	Devlet Mezarlığı Dışında Defnedilen Bazı Devlet Büyüklerinin Mezarları Hakkında Kanun
176	4949	17/07/2003	İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
177	4950	22/07/2003	Su Ürünleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
178	4951	22/07/2003	15.5.2002 Tarihli ve 4756 Sayılı Kanunun Geçici 1 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
179	4952	23/07/2003	Ticari İşletme Rehni Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
180	4953	23/07/2003	Güneydoğu Avrupa Çokuluslu Barış Gücü Anlaşmasına 4'üncü Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
181	4954	23/07/2003	Türkiye Adalet Akademisi Kanunu
182	4955	24/07/2003	Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4040 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun
183	4956	24/07/2003	Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun ve Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Yürürlükten Kaldırılması ve Bu Kanunlara Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun
184	4957	24/07/2003	Turizmi Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
185	4958	29/07/2003	Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu
186	4959	29/07/2003	Topluma Kazandırma Yasası

187	4960	29/07/2003	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
188	4961	30/07/2003	Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
189	4962	30/07/2003	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun
190	4963	30/07/2003	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
191	4964	30/07/2003	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
192	4965	31/07/2003	Orman Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
193	4966	31/07/2003	Bazı Kanunlarda ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
194	4967	31/07/2003	Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
195	4968	31/07/2003	540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
196	4969	31/07/2003	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
197	4970	31/07/2003	Bazı Kanunlarda ve Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
198	4971	01/08/2003	Bazı Kanunlarda ve Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
199	4972	01/08/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı Arasında Temel Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

3.2. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

22'nci Dönem'de, 1'inci Yasama Yılı'nda Meclise sevk edilen uluslararası sözleşmelerle ilgili tasarı sayısı 83'tür. Bunlardan 81'i kanunlaşmıştır.

3.3. HÜKÜMET TEZKERELERİ

22'nci Dönem'de Hükümet tarafından Meclise gönderilen tezkereler içerisinde, kamuoyunun gündemini meşgul eden en önemli 4 tezkere şunlardır:

	KONU	GÖRÜŞME TARİHİ	SONUÇ
1	Türkiye'deki Askerî Üs ve Tesisler ile Limanlarda Gerekli Yenileştirme, Geliştirme, İnşaat ve Tevsi Çalışmaları ile Alt Yapı Faaliyetlerinde Bulunmak Amacıyla, Amerika Birleşik Devletlerine Mensup Teknik ve Askerî Personelin 3 Ay Süreyle Türkiye'de Bulunmasına Anayasanın 92 nci Maddesi Uyarınca İzin Verilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/177) (Başkanlığa geliş tarihi : 5.2.2003)	06 Şubat 2003 Katılan: 510 Ret: 193 Çekimser: 9 Kabul: 308	Kabul Edildi
2	Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yabancı Ülkelere Gönderilmesine, Yabancı Silahlı Kuvvetler Unsurlarının Altı Ay Süreyle Türkiye'de Bulunmasına ve Muharip Unsurların Türkiye Dışına İntikalleri için Gerekli Düzenlemelerin Yapılmasına Anayasanın 92 nci Maddesi Uyarınca İzin Verilmesine İlişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/189)	01 Mart 2003 Katılan: 533 Kabul: 264 Ret: 250 Çekimser: 19	Salt Çoğunluk Sağlanamadığı için Kabul Edilmedi
3	Gereği, Kapsamı, Sınırı ve Zamanı Anayasanın 117 nci Maddesine Göre Millî Güvenliğin Sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin Yurt Savunmasına Hazırlanmasından Yüce Meclise Karşı Sorumlu Bulunan Hükümet Tarafından Belirlenecek Şekilde, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kuzey Irak'a Gönderilmesine; Etkili Bir Caydırıcılığın Sürdürülmesi Amacıyla Kuzey Irak'ta Bulunacak Bu Kuvvetlerin, Gerektiğinde, Belirlenecek Esaslar Dairesinde Kullanılmasına ve Muhtemel Bir Askerî Harekât Çerçevesinde Yabancı Silahlı Kuvvetlere Mensup Hava Unsurlarının Türk Hava Sahasını Türk Makamları Tarafından Belirlenecek Esaslara ve Kurallara Göre Kullanmaları için Gerekli Düzenlemelerin Hükümet Tarafından Yapılmasına Anayasanın 92 nci Maddesi Uyarınca 6 Ay Süreyle İzin Verilmesine İlişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/221)	20 Mart 2003 Katılan: 535 Kabul: 332 Ret: 202 Çekimser: 1	Kabul Edildi

4	Gereği, Kapsamı, Sınırı ve Zamanı Hükümet Tarafından Belirlenecek Şekilde Türk Silahlı Kuvvetleri Unsurlarının Irak'ta Güvenlik ve İstikrara Katkı Yapmak Amacıyla Irak'a Gönderilmesine ve Bu Kuvvetlerin Görev ve Kullanılmasına İlişkin Gerekli Düzenlemelerin Hükümet Tarafından Yapılmasına Anayasa'nın 92 nci Maddesi Uyarınca Bir Yıl Süreyle İzin Verilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/361) (Başkanlığa geliş tarihi: 6.10.2003)	07 Ekim 2003 Katılan: 543 Kabul: 358 Ret:183 Çekimser:2	Kabul Edildi

3.3.1. 1 MART 2003 TEZKERESİ

Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunması için Hükümet'e yetki verilmesine ilişkin Başbakanlık Tezkeresi, TBMM'de kabul edilmedi.

Yapılan oylamaya 533 milletvekili katıldı, 250 ret, 264 kabul, 19 çekimser oyu kullanıldı. Ancak, Anayasa'nın 96. maddesinde öngörülen salt çoğunluğa ulaşamadı. Bu durumda, tezkere kabul edilmemiş sayıldı.

Irak krizi konusunda Hükümet tarafından 25 Şubat 2003'te TBMM'ye sunulan, "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunması için Hükümet'e yetki verilmesine ilişkin Başbakanlık Tezkeresi", 1 Mart Cumartesi günü Genel Kurul'da yapılan gizli görüşmeler sonucu kabul edilmedi.

TBMM Genel Kurulu'nun saat 15.20'de başlayan kapalı oturumunda (39. Birleşim) Başbakanlık Tezkeresi ele alındı. Yaklaşık 3.5 saat süren görüşmelerden sonra oylamaya geçildi. Tezkere ile ilgili olarak CHP milletvekilleri "ret" oyu kullanırken²⁹⁰, çok sayıda AK Parti milletvekili de tezkere aleyhine oy verdi. Oylamaya katılan 533 milletvekilinden 250'si ret, 264'ü kabul yönünde oy kullandı. 19 milletvekili çekimser kaldı.

Bu sonuçlar üzerine, CHP'liler, "TBMM Toplantı ve Karar Yeter Sayısı" başlıklı Anayasa'nın 96. maddesinde, "Anayasa'da başkaca bir hüküm yoksa, TBMM üye tamsayısının en az üçte biriyle toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar verir" hükmü çerçevesinde sonuca itiraz ettiler. CHP Grubu, 264 kabul oyunun katılanların salt çoğunluğunu oluşturmadığını belirttiler.

Tartışmaların sürmesi üzerine TBMM Başkanı Arınç, danışmanlarıyla konuyu değerlendirmek üzere birleşime 20 dakika ara verdi. Arınç, AK Parti ve CHP Grup Başkanvekilleri ve TBMM Başkanlık Divanı üyeleriyle bir araya geldi.

²⁹⁰ CHP'nin Irak politikası için bk. Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanlığı, **CHP'nin Irak Günlüğü**, Ankara: Ekim 2003.

Yapılan değerlendirmelerden sonra TBMM Başkanı Arınç, birleşimi kapalı olarak yeniden açtı. Arınç, yaptıkları değerlendirmede Anayasa'nın 96. maddesinin açık hüküm taşıdığını bildirerek, Başbakanlık Tezkeresi'nin Anayasa'nın öngördüğü salt çoğunluğa ulaşılamadığını açıkladı. TBMM'deki oylamada TBMM Başkanı Bülent Arınç anayasa gereği oy kullanamadı. AK Parti'de 361 milletvekili oy kullandı. AK Parti oylamada 97 fire verdi.

Tezkerenin kapalı oturumda görüşülmesinden önce, CHP Ankara Milletvekili nder Sav, içtüzüğün 63. maddesi uyarınca usul tartışması açılması yönünde bir önerge verdi. Bunun zerine birleşimi yöneten TBMM Başkanı Arınç, demokratik ve katılımcı bir tavır içinde, olabildiğince içtüzük hükümlerini uygulayacağını belirterek usul tartışması açtı.

negerenin sahibi nder Sav, yaptığı konuşmada TBMM'nin Cumhuriyet tarihinin en önemli birleşimlerinden birini gerçekleştirdiğine işaret ederken, tezkerenin geliş şeklinin çelişkili, içeriğinin ise hukuk devleti ilkesine ve Anayasa'ya aykırı olduğunu söyledi. Tezkerenin olmazsa olmaz koşulunun "uluslararası meşruiyet" olduğunu dile getiren Sav, "Uluslararası meşruiyete karar vermek ne ABD'nin ne İngiltere'nin ne de kimilerinin sandığı gibi Türkiye'nindir. Uluslararası meşruiyeti belirleme yetkisi bizim de yesi olduğumuz BM Güvenlik Konseyi'nindir" dedi. Sav, Irak konusunda uluslararası hukukun inceleme sürecinin işlediğini ve henüz somut bir sonuca varılmadığını belirtti.

Tezkerenin ertelenmesi konusunda, Bakanların ve AK Parti lideri Erdoğan'ın çelişkili açıklamalar yaptığıı kaydeden Sav, "Bırakın ABD'nin yakasını ama bırakmıyorsunuz. Bir süre sonra elma şekerini ABD'nin yediğini, sapının da Türkiye'nin elinde kalacağını göreceksiniz" diye konuştu. Sav, savaş karşıtı eylemlerde gördüğü bir pankartı hatırlatıp AK Parti'li milletvekillerine dönerek, "ABD'den korkmayın, Allah'tan korkun Allah'tan" diye seslendi. Sav, hükümetin kan, barut, ızdırıp kokan bir müdahale için sıkıntıda olduğunu savunurken, "Bu utanç verici savaş ABD gemilerinin getirdiği yükten daha ağır bir yükü AK Parti'li milletvekili arkadaşlarımızın üzerine yüklüyor. Buradan size bu iğrenç savaşın altında ezilmeyin diyoruz" dedi.

nder Sav, Tayyip Erdoğan'ın Siirt'te dile getirdiği "İktidara geldik. Irak sorununu kucağımızda bulduk" şeklindeki sözlerini anımsatarak, "Kucağınızda bulduğunuz bebeği uyutacağınıza niye beslediniz, bebeği ABD mamalarıyla besleyip niye canavarlaştırdınız. şimdi o canavar sizi parçalamaya hazırlanıyor" dedi.

Sav, AK Parti'li milletvekillerine ve Hükümet'e "Bu iğrenç savaşa bulaşmayın, bu gam yükünün altında ezilmeyin" diye seslenirken, "Bir tek Mehmetçiğin cenazesi omuzlarda yükselirse sizi affetmeyiz, seçmen de affetmez" şeklinde konuştu.

Usul tartışmasında söz alan CHP İzmir Milletvekili Kemal Anadol da, Hükümet tarafından TBMM'ye gönderilen Hükümet Tezkeresi'nin Anayasa değişikliği mahiyeti taşıdığını belirterek, "Ancak Anayasa başbakanlık tezkeresi ile değişmez" dedi. Anadol, Anayasa'nın 92. maddesinin değiştirilmeden bu tezkerenin TBMM'de grşlemeyeceğini savundu.

Usul tartışmasında, tezkere lehine konuşan AK Parti Grup Başkanvekili Salih Kapusuz, "Hepimiz Allah'tan korkuyoruz. Yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede bundan kimsenin kuşkusu da olmaz zaten. Bizim ABD veya başka hiçbir ülkeden de korkumuz yoktur" dedi.

Başbakanlık Tezkeresinin Anayasa ve TBMM İçtüzüğüne aykırı olmadığını kaydeden Kapusuz, tezkereye "evet" diyenlerin "savaş yanlısı"; "hayır" diyenlerin ise "savaş karşıtı" olarak gösterilmesinin yanlış olduğunu ifade etti.

Önerge üzerinde söz alan AK Parti İstanbul Milletvekili Burhan Kuzu, TBMM'ye daha önce 9 kez benzer tezkere geldiğini, bu tezkerenin 10. olduğunu söyledi. Burhan Kuzu, tezkerenin tamamen savunma amaçlı olduğunu bildirerek, "ben yabancı askerin Türkiye'ye gelmesini ve geçiş yapmasını da tamamen savunma amaçlı niteliyorum" dedi.

Usul tartışmaları sırasında beyaz karanfil dağıtarak, "Savaşa Hayır" yazılı kâğıt açan CHP milletvekillerini TBMM Başkanı Arınç, "Burası şov yeri değil, kâğıt da olsa pankart açmayın, karanfilleri dışarı çıkarın. 1920'den beri böyle şeyler olmadı" diye uyardı.

Kaynak: TBMM Tutanak Dergisi, 22. Dönem, Cilt: 6, Yasama Yılı:1, Birleşim: 39, 1 Mart 2003 Cumartesi, ss. 114-133.

20 Mart tarihinde, yani ABD'nin Irak'a karşı savaş başlattığı gün ise, Türk askerinin yurt dışına gitmesine ve ABD savaş uçaklarının Türk hava sahasını kullanmasına izin veren Başbakanlık tezkeresi Meclis'te kabul edildi.

20 Mart 2003

Hükümet, TBMM'den, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kuzey Irak'a gönderilmesi, Türk hava sahasının yabancı silahlı kuvvetlerin hava unsurlarına 6 ay süreyle açılması için izin istedi. Konuya ilişkin Hükümet Tezkeresi, 19 Mart 2003'te TBMM'ye sunuldu. Tezkere, TBMM Genel Kurulu'nda 20 Mart'ta kabul edildi. TBMM Kararı, 21 Mart'ta Resmi Gazete'de yayımlandı. İzin Tezkeresi'ne ilişkin görüşmeler, TBMM Genel Kurulu'nun 51. Birleşiminde "gizli" oturumda yapıldı. Tezkerenin oylamasına 535 milletvekili katıldı; 332 kabul, 202 ret oyu kullanıldı, 1 milletvekili de çekimser kaldı.

Kaynak: TBMM Tutanak Dergisi, 22. Dönem, Cilt: 8, Yasama Yılı:1, Birleşim: 51, Oturum:3, 20 Mart 2003 Perşembe, s.305.

3.4. 1'İNCİ YASAMA YILINDA CUMHURBAŞKANINCA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç
1	4774	4777	2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının; Milletvekili Seçilme Yeterliliği ile ilgili 76 ncı maddesi ile ara seçimlere ilişkin 78 inci maddesinde değişiklik yapılması, ayrıca seçim kanunlarında yapılan değişikliklerle ilgi olarak; 67 nci maddenin son fıkrasının bu dönemde yapılacak ara seçimlerde uygulanmaması öngörülmektedir.	Resmi Gazete 31.12.2002 24980/3. mük. r.
2	4775	4783	Gelir Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 4306 sayılı Kanun, 4481 sayılı Kanun ve 4562 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Gelir Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu, 4306 sayılı Kanun ve 4481 sayılı Kanunlarda değişiklikler yapılmaktadır.	Resmi Gazete 9.1.2003 24988

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç
3	4779	4809	Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	4454 sayılı Kanun kapsamına giren suçları işleyenlerden, Kanunun yürürlüğe girmesinden önce cezası infaz edilmiş olanların; Kanunun yayımı tarihine kadar geçen süreyi kasıtlı bir cürümden dolayı yeniden mahkûm edilmeksizin geçirmeleri halinde mahkûmiyetlerinin hiç vaki olmamış sayılması ve memnu haklarının başka bir işleme gerek olmaksızın iadesine imkân sağlanmaktadır.	Resmi Gazete 10.2.2003 25020/mük.
4	4792 Kısmi İade 1, 2, 3, 5, 6, 7, 12, 14, 15 ve 19 uncu md.ler iade	4811	Vergi Barışı Kanunu	Kesinleşmiş vergi alacakları yeniden yapılandırılmakta, asıllarının tamamı, fer'ilerinin de bir kısmının tahsili ve taksitlendirilmesi öngörülmekte, kesinleşmemiş veya dava safhasında bulunan kamu alacakları mükellefle ortak bir noktada uzlaşarak tahsilini öngören düzenlemeler yapılmakta, inceleme ve tarhiyat safhasındaki vergilere ilişkin düzenlemeler ile matrah artırımına, stoklara ilişkin düzenlemeler yapılmakta, küçük tutardaki alacakların tahsilinden vazgeçilmekte, Maliye Bakanlığına bağlı vergi daireleri dışındaki kurumlarca tahsil edilen vergilere ilişkin düzenlemeler öngörülmektedir.	

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç
5	4827 Kısmi İade	4839	T.C. Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Emekli Sandığı iştirakçilerinin 65 olan emeklilik yaşı, 61 yaşa indirilmektedir.	Resmi Gazete 17.4.2003 25082
6	4828		İş Kanunu, Sendikalar Kanunu ile Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	9.8.2002 tarihli ve 4473 sayılı Kanunun 15 Mart 2003 olan yürürlük tarihinin 15 Haziran 2003 olarak değiştirilmesi öngörülmektedir.	
7	4840	4849	4811 sayılı Vergi Barışı Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	Vergi Barışı Kanunu ile getirilen matrahlarda kalkınmada öncelikli yörelerde tahsilâtların % 50 ve % 25 oranlarında az tahsil edilerek o bölgelerde yatırımın teşvik edilmesi sağlanmaktadır.	Değiştirilerek kabul edildi. Resmi Gazete 24.4.2003 25088

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç
8	4841	4960 2. Kez İade	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	Milletvekili seçilme yaşı yirmibeşe indirilmekte, Devlet ormanlarının kanuna göre, Devletçe yönetilip işletilmesine, işlettirilmesi hususu eklenmekte ve 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş ve orman sınırları dışına çıkartılmış yerlerin devri, tahsisi, terki, kiraya verilmesi, üzerinde sınırlı ayni hak tesisi, satışı ve satış gelirlerinden orman köylülerinin kalkındırılmalarının desteklenmesi amacıyla ayrılacak payın belirlenmesinin kanunla düzenlenmesi ve orman köyleri sınırları içinde kalan yerlerin satışında kullanıcısı orman köylüsüne öncelik tanınması öngörülmektedir.	TBMM’ce değiştirilerek kabul edilmekle birlikte, Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere TBMM’ye geri gönderildi.
9	4960		Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	Milletvekili seçilme yaşı yirmi beşe indirilmekte, Devlet ormanlarının kanuna göre, Devletçe yönetilip işletilmesine, işlettirilmesi hususu eklenmekte ve 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş ve orman sınırları dışına çıkartılmış yerlerin devri, tahsisi, terki, kiraya verilmesi, üzerinde sınırlı ayni hak tesisi, satışı ve satış gelirlerinden orman köylülerinin kalkındırılmalarının desteklenmesi amacıyla ayrılacak payın belirlenmesinin kanunla düzenlenmesi ve orman köyleri sınırları içinde kalan yerlerin satışında kullanıcısı orman köylüsüne öncelik tanınması öngörülmektedir.	TBMM’ce değiştirilerek kabul edilmekle birlikte, Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere TBMM’ye geri gönderildi.

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç
10	4903 Kısmen İade 19 ve 21 md.ler	4928	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması, diğer yandan Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı çerçevesinde; Türk Ceza Kanunu, Vakıflar Kanunu, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, Nüfus Kanunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, İmar Kanunu, Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu, Adli Sicil Kanunu, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ve Terörle Mücadele Kanununda değişiklikler yapılması öngörülmektedir.	Resmi Gazete 19.7.2003 25173
11	4965 Kısmi İade 1 ve 13 md.ler	4999	Orman Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan kıızılağaçlıklar ile aşıllı kestaneliklerin orman sayılmayacağı; muhafaza ormanı ve milli park alanlarının yanı sıra tabiat parkları ve tabiatı koruma alanlarının orman sınırları dışına çıkartılamayacağı öngörülmektedir.	Resmi Gazete 18.1.2003 25293

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç
12	4967	5005	Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Milli Eğitim Bakanlığına tahsisli olan mülkiyeti Hazineye ait taşınmazlar ile Bakanlığın kullanımındaki mülkiyeti İl Tüzel Kişiliği veya Köy Tüzel Kişiliğine ait taşınmazlardan gerekli görülenlerin satılması ve bu satıştan elde edilecek gelirin yeni okulların yapımı, onarımı ve donatımı ile ders araç ve gereçlerinin alımında kullanılması; ders kitabı dışındaki diğer kitap ve eğitim araçlarının okullarda kullanımı konusunda merkeziyetçi uygulamadan vazgeçilmesi, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak veya hazırlatılacak ders kitapları ile diğer eğitim araç ve gereçleri için ücret ödenmesi, özel kesim ders kitaplarının incelenmesinde inceleme ücreti alınması öngörülmektedir.	Resmi Gazete 9.12.2003 25311

3.5. 1'İNCİ YASAMA YILINDA ANAYASA MAHKEMESİNCE İPTAL EDİLEN KANUNLAR

NO	KANUN NO.	KANUN TARİHİ	KANUNUN ADI	TALEP SAHİBİ ve KONUSU	SONUCU
1	4833	29.03.2003	2003 MALİ YILI BÜTÇE KANUNU	CHP 9 md. Yürürl. Durd. 23 md. İptal	-9 Maddenin Yür.Dur. -23 İptal -3 Red
2	4837	03.04.2003	EKONOMİK İSTİKRARI SAĞLAMAK İÇİN EK VERGİLER ALINMASI HAKKINDA KANUN Ekonomik istikrarı sağlamak amacıyla bir defaya mahsus olmak üzere Ek Emlak ve Motorlu Taşıt Vergisi alınması öngörülmektedir. (Ek Vergi Birincisi)	CHP 1. md. Yürl. durd. 1 md. İptal	-1 Madde Yür. Dur. -1 Madde Yür. Dur.Red -1 Madde İptal -1 Madde Red
3	4839	03.04.2003	TÜRKİYE CUMHURİYETİ EMEKLİ SANDIĞI KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN Emekli Sandığı iştirakçilerinin 65 olan emeklilik yaşı, 61 yaşa indirilmektedir. (61 Yaş Birincisi)	CHP 1. md. Yür. Durd. 1 md. İptal	-1Madde Yür. Dur. -1Madde Yür. Dur. Red -1Madde İptal -1Madde Red
4	4842	09.04.2003	BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN Yatırım indirimi istisnası yeniden düzenlenmekte, istisna teşvik belgesi olmaksızın otomatik işler hale getirilmekte, kurum kazançları üzerindeki % 65'e ulaşan vergi yükü % 45 düzeyine indirilmekte, üniter vergi yapısı oluşturulmakta, beyan sınırını geçen tutarda gelir elde edenlerin gelirlerini bir beyannamede toplamaları öngörülmektedir.	Cumhurbaşkanlığı 2 md. İptal	-2 Madde İptal

5	KARAR NO:766	10.04.2003	Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekilleri Ankara Milletvekili Salih Kapusuz, Bursa Milletvekili Faruk Çelik ile Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa ve 32 Milletvekilinin; Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında İçtüzük Teklifi	CHP	-Yür.Dur -İptal
6	4916	03.07.2003	ÇEŞİTLİ KANUNLARDA VE MALİYE BAKANLIĞININ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN (Yabancılar taşınmaz satışıyla ilgili hüküm) Yatırım ortamının iyileştirilmesi, yabancı yatırımların teşvik edilmesi, yerel yönetimlerin mali yapılarının güçlendirilmesi ve kişilerin mülkiyet haklarının kullanılmasına ilişkin mağduriyetlerinin giderilmesi amaçlanmaktadır.	CHP 19.mad. İptal	-1 Madde İptal -2 Madde Red
7	4919	08.07.2003	TÜRKİYE CUMHURİYETİ EMEKLİ SANDIĞI KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN Emekli Sandığı iştirakçilerinin 65 olan emeklilik yaşı, 61 yaşa indirilmektedir. (61 Yaş İkincisi)	CHP İptal	-1 Madde Yür.Dur. -2 Madde İptal

8	4962	29.07.2003	ÇEŞİTLİ VERGİ KANUNLARINDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN Vergi beyannamelerinin internet ortamı da dâhil olmak üzere her türlü manyetik ve elektronik ortamda alınması ve izlenmesi; amme alacaklarının banka kartı, kredi kartı ve benzeri kartlar kullanılarak tahsilinin mümkün kılınması; 20 ve daha büyük yaştaki kara nakil vasıtalarını hurdaya çıkaranların yeni bir araç alımında özel tüketim vergisinin 3.5 milyar (2004 yılı için 4,5 milyar) liralık kısmını ödememelerinin sağlanması; zirai işletmeye dâhil edilmeyen biçerdöver veya bu mahiyetteki motorlu araçların ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilebilmesi; vergi mahremiyetinin daraltılması öngörülmektedir. (Ek Taşıt Vergisi İkincisi)	CHP İptal	-Yür. Dur. -İptal
9	4969	31.07.2003	BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN Milli İstihbarat Teşkilatına ait bina ve tesislerin güvenliği için 2003 yılı sonuna kadar toplam 150 kişiyi geçmemek üzere ilave sözleşmeli personel istihdam edilmesi öngörülmektedir.	CHP 1. md. İptal	-1Madde İptal -Diğerleri Red "Kendi yazılı talepleri üzerine gönderilenler hariç olmak üzere" ibaresinin iptali

3.6. KANUN TEKLİFLERİ

1'inci Yasama Yılı'nda 180 Kanun Teklifi verildi. Bu Tekliflerden 47'si AK Partili, 114'ü CHP'li, 13'ü DYP'li, 2'si Bağımsız milletvekillerince verildi. Bunlardan 24'ü kanunlaştı, 4'ü geri çekildi.

3.7. 1'İNCİ YASAMA YILINDA ÇIKAN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ ²⁹¹

3.7.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

3.7.1.1. 13/12/2002 tarihli ve 4774 numaralı 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun²⁹²

Kanunla, Anayasanın; ‘Milletvekili Seçilme Yeterliliği’ başlığını taşıyan 76. maddesinin 2. fıkrasındaki “ideolojik veya anarşik eylemler” ibaresi kaldırıldı, yerine “terör eylemleri” ibaresi getirildi.

Anayasanın 78. maddesi seçimlerin ertelenmesi ve ara seçim konularını düzenlemektedir. Yapılan değişiklikle, “bir ilin veya seçim çevresinin TBMM’de üyesinin kalmaması” durumu, ara seçime gidilebilecek yeni bir durum olarak anayasa metnine eklendi. Ara seçime gidilebilecek süre, üyeliklerin boşalmasını takip eden 90 günün sonundaki ilk Pazar olarak düzenlendi.

Kanun, Cumhurbaşkanlığınca iade edildi ve TBMM’de yeniden görüşülerek 4777 sayısıyla yeniden kanunlaştı.

3.7.1.2. 27/12/2002 tarihli ve 4777 numaralı 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun²⁹³

Kanunla, Anayasa’nın 76’ncı maddesinde değişiklik yapılarak milletvekili seçilme engeli olarak kabul edilen “ideolojik veya anarşik eylemlere” ibaresi, “terör eylemleri” şeklinde değiştirildi. Bu değişiklikle, AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki mahkûmiyet kararı, seçilme engeli olmaktan çıkarıldı. Yine bu Anayasa değişikliği ile bir ilin yahut seçim çevresinin TBMM’de üyesinin kalmaması halinde boşalmayı takip eden 90 günden sonraki ilk Pazar gününde ara seçim yapılması öngörüldü.

²⁹¹ Kanun özetlerinin yapılmasında TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğünün hazırladığı “Tasarı Özet”lerinden yararlanılmıştır.

²⁹² Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara, TBMM Basımevi:2005, Cilt 87-1, s. 1. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 7, ss. 198, 207, 225, 229-230, 244; Cilt 8, B. 8, s. 264 ; Cilt 10, s. 347 ve 357.

²⁹³ Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara, TBMM Basımevi:2005, Cilt 87-1, ss. 19-20. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 7, ss. 198; Cilt 2, B. 14, s. 6 ve 12-25 ; Cilt 16, ss. 149-153.

3.7.1.3. 29/07/2003 tarihli ve 4960 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun²⁹⁴

Kanunla, Milletvekili seçilme yaşı yirmi beşe indirildi. Devlet ormanlarının, Devletçe yönetilip işletilmesine, “işlettirilmesi” ibaresi eklendi. 31.12.1981 tarihinden önce bilimsel olarak orman niteliğini kaybetmiş ve orman sınırları dışına çıkartılmış yerlerin devri, tahsisi, terki, kiraya verilmesi, üzerinde sınırlı ayni hak tesisi, satışı ve satış gelirlerinden orman köylülerinin kalkındırılmalarının desteklenmesi amacıyla ayrılacak payın kanunla düzenlenmesi ve orman köyleri sınırları içinde kalan yerlerin satışında, kullanıcısı orman köylüsüne öncelik tanındı. Bu Kanun, Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderildi.

3.7.2. AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM YASALARI

3.7.2.1. 4’üncü Uyum Paketi

(02/01/2003 tarihli ve 4778 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun)(Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Vakıflar Kanunu, Basın Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu, Milletvekili Seçimi Kanunu, Dernekler Kanunu, Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Kanunu, Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu, Adli Sicil Kanunu)²⁹⁵

58’inci ve 59’uncu AK Parti Hükümetleri döneminde çıkarılan ilk uyum paketi olan 4’üncü Uyum Paketi, özellikle Kopenhag Kriterlerine uyumu hedeflemektedir. 4’üncü Uyum Paketi, 58’ inci Hükümetin Başbakanı Abdullah Gül tarafından, 3 Aralık 2002’de TBMM’ye sevk edildi. Komisyonlarda bazı değişikliklere uğrayarak kabul edilen tasarı, TBMM Genel Kurulu’nun 2 Ocak 2003 tarihli 17’nci Birleşiminde kabul edildi. Kanun, yukarıda sıralanan kanunlarda değişiklik yapmaktadır.

Kanun; AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı çerçevesinde alınması gerekli tedbirler demeti çerçevesinde, Anayasada yapılan değişikliklere paralel olarak çeşitli kanunlarda değişiklik yapılması amaçlamaktadır.

Kanunla yapılan değişiklikler şunlardır:

-İşkence ve kötü muamele suçlarından dolayı verilen cezalar para cezasına çevrilemeyecek ve ertelenemeyecektir.

²⁹⁴ Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara, TBMM Basımevi:2005, Cilt 87-2, ss. 1633-34. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 20, B. 101, s. 190; Cilt 24, B. 110, s. 6, 69-87, 91-122, 123-124 ; B. 111, s.249; Cilt 25, ss. 42-49.

²⁹⁵ Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara, TBMM Basımevi:2005, Cilt 87-1, ss. 22-28. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 7, s. 198; B. 8, s. 250(1-11-362 3/1 ek), 264, 300; Cilt 1, B. 12, s. 427 ; B. 13, . 447; B.15, s. 71; Cilt 2, B. 17, ss. 207-212, 227-300.

-Cemaat vakıfları dini, hayri, sosyal, eğitsel, sıhhi ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilecek ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunabilecektir.

-Mevkute sahibi, mesul müdür ve yazı sahibi haber kaynaklarını açıklamak zorunda olmayacaktır.

-Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına dayanılarak yapılacak ödemeler ile dostane çözüm bağlamında yapılacak ödemelere ilişkin olarak düzenlenecek kâğıtlar damga vergisinden istisna tutuldu.

-Siyasi Partilerin, partiye üye olma yeterliliğine sahip en az 30 Türk vatandaşı tarafından kurulabilmesi mümkün kılındı. Kurucu üyelerin Milletvekili seçilme yeterliliğine değil, partiye üye olma yeterliliğine sahip olması öngörüldü.

-Gerçek ve tüzel kişiler bir siyasi partiye aynı yıl içinde iki milyar liradan fazla bağış yapamayacak, yayınları kullanılamayacak.

-Siyasi partilerin kapatılması davalarında beşte üç çoğunluk aranacak. Partilere kapatma yerine para cezası verilebilecek.

-Dernekler, Türkiye Cumhuriyetinin resmi kurumları ile yazışmalarında Türkçe kullanacak, gerçek kişiler yanında tüzel kişiler de derneklere üye olabilecek ve dernekler önceden izin almaksızın bildiri yayınlatabilecektir.

-Adli sicilden suçlar silinebilecek. Suç olmaktan çıkarılan veya idari nitelikte cezaya dönüştürülen suçlarla, ölen veya 80 yaşını tamamlamış hükümlülere ait adli sicil kayıtlarıyla ilgili bilgilerin, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nce re'sen adli sicil kayıtlarından çıkartılması kayıt altına alındı.

-Yabancılarla TBMM'ye dilekçe verme hakkı verildi.

3.7.2.2. 5'inci Uyum Paketi

(23/1/2003 tarihli ve 4793 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*) (*Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Dernekler Kanunu*)²⁹⁶

Tasarı, 9 Aralık 2002'de Hükümet tarafından TBMM'ye sunuldu. 23 Ocak 2003'te Genel Kurul'da kabul edildi. Bu paketle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ışığında yargılamanın yenilenmesine ilişkin düzenlemenin kapsamı genişletildi. Böylece, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları bakımından yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi kolaylaştırılırken, bugüne kadar kesinleşmiş kararlar da yargılamanın yenilenmesine ilişkin düzenleme kapsamına alındı. Dernekler Kanununda da bazı değişiklikler yapıldı.

²⁹⁶ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 19 Temmuz 2003, Sayı: 25173 ve *TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1242-1246. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 22, B. 106, ss. 60-68.

3.7.2.3. 6'ncı Uyum Paketi

(15.7.2003 tarihli ve 4928 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*) (*Türk Ceza Kanunu, Vakıflar Kanunu, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, Nüfus Kanunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun, Sinema, Video, ve Müzik Eserleri Kanunu, Adli Sicil Kanunu, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Terörle Mücadele Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu*)²⁹⁷

Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı çerçevesinde; Türk Ceza Kanunu, Vakıflar Kanunu, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, Nüfus Kanunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, İmar Kanunu, Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu, Adli Sicil Kanunu, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ve Terörle Mücadele Kanununda değişiklikler yapıldı.

Bu paketle, düşünce ve ifade hürriyetinin sınırları genişletildi, herkesin, ayırım yapılmaksızın, temel hak ve hürriyetlerden yararlandırılmasına dönük düzenlemeler yapıldı, yaşama hakkının güçlendirilmesi hedeflenirken, kişi güvenliği ve AİHM kararları ışığında yargılamanın yenilenmesi konularında düzenlemeler gerçekleştirildi. Mahkeme kararlarının, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması halinde, yargılamanın yenilenmesi öngörüldü. Yargılamanın yenilenme süresi, AİHM kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl, diğer sebepler için 60 gün olarak belirlendi.

Çocuklara, “ancak ahlak kurallarına uygun düşmeyen veya kamuoyunu inciten ad” konulamayacağı, evlilik dışında doğan çocuğun anasının soyadını alması hükmüne bağlandı.

Türk vatandaşlarının günlük hayatlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde, kamu ve özel radyo ve televizyonlarca yapılacak yayınların usul ve esaslarının, 4 ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenmesi öngörüldü.

Paketle, Terörle Mücadele Kanununun “Devletin bölünmezliği aleyhine propaganda”yı yasaklayan 8'inci maddesi kaldırıldı. Ana dilde yayına ve apartmanlarda ibadet yeri açılmasına izin verildi; seçimlerde yabancı gözlemci istenmesi mümkün kılındı ve Sinema-Video Eserleri Denetleme Kurulu'ndan MGK temsilcisi çıkarıldı.

²⁹⁷ Kanun metni için bk.: *Resmi Gazete*, 4 Şubat 2003, Sayı: 25014 ve *TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 73-74. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 1, B. 7, ss. 199; Cilt 3, B. 25, s. 282 ; B. 26, ss. 357-364.

3.7.2.4. 7'nci Uyum Paketi

(30.7.2003 tarihli ve 4963 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*) (*Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu, Sayıştay Kanunu, Çocuk Mahkemeleri Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulü Kanunu, Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanun, Dernekler Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğretilmesi Hakkında Kanun, Milli Güvenlik Kurulu ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu, Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK, Terörle Mücadele Kanunu*)²⁹⁸

7'nci Uyum Paketi, 23 Temmuz 2003'te, Hükümet tarafından TBMM Başkanlığına sunuldu. Tasarı, Genel Kurul'un 30 Temmuz 2003 tarihli 113'üncü Birleşiminde bazı değişikliklerle kabul edildi. Pakete, ana muhalefet partisi CHP de destek verdi.

Kanunların Anayasa Değişikliklerine ve Ulusal Program amaçlarına uyumlaştırılması için; Türk Ceza Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu, Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu, Dernekler Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Türk Medeni Kanunu, 227 sayılı KHK, Sayıştay Kanunu, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun, Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununda değişiklikler yapılması hükme bağlandı. Oldukça kapsamlı değişiklikler yapan ve sivil-asker ilişkilerini yeniden düzenleyerek MGK Genel Sekreterliğini icracı bir birim olmaktan çıkaran Kanuna göre,

- Tahkir, tezyif ve sövme içermeyen düşünce açıklamaları her türlü yolla yapılabilecektir.

- Bilim ve sanat eserleri ile edebi değere sahip eserler, “genel ahlaka ve ar-hayâ duygularına aykırı eserler” kapsamında değerlendirilmeyecektir.

- Genel ahlaka aykırı eserler imha edilemeyecek, yalnızca müsadere edilebilecektir.

- Kamu personeline işlenen işkence suçları, acele işlerden sayılacak, duruşmalara adli tatillerde de devam edilecektir.

- Askerden soğutma fiilleri ile ilgili cezalar sivillere ancak savaş zamanında uygulanabilecektir.

- Sayıştay, TBMM'nin istediği durumlarda, Silahlı Kuvvetlerin elindeki mallar da dâhil olmak üzere, bütün kamu kurumlarını denetleyebilecektir.

- Çocuk mahkemeleri 18 yaşından küçükleri yargılayabilecektir.

²⁹⁸ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 7 Ağustos 2003, Sayı: 25192 ve *TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara, TBMM Basımevi:2005, Cilt 87-2, ss. 1649-1654. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 24, B. 111, ss. 235; Cilt 25, B. 112, s. 10; B. 113, ss. 477-512.

- Tüzel kişiler de dernek kurabilecektir. Devletin şahsiyetine karşı cürüm işleyenler iki yıl süre ile dernek kuramayacaktır. Üniversite öğrencileri bilim, sanat, kültür alanlarında da dernek kurabilecektir.

- Türkiye’de kurulan vakıflar, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının izniyle, yurt dışında kurulmuş vakıf veya kuruluşlara üye olabilecek, yurtdışında faaliyetler yapabilecek ve şube açabilecekler.

- Toplantı ve gösteri yürüyüşleri hiçbir surette yasaklanamayacak; 30 gün yerine ancak 10 gün ertelenebilecektir.

- MGK çalışmalarının milli güvenlik konularına hasredilmesi karara bağlandı. Genelkurmay Başkanı, Cumhurbaşkanından MGK’yı toplantıya çağırmasını isteyememesi hükmüne bağlanırken, MGK Genel Sekreterliğinin sadece sekretarya hizmeti verebilmesi öngörüldü.

MGK Genel Sekreteri, Başbakan tarafından teklif edilip Cumhurbaşkanı tarafından atanacaktır. Sivil kişiler de MGK Genel Sekreteri olarak atanabilecektir. MGK ayda bir kez yerine iki ayda bir, Başbakanın teklifi veya doğrudan Cumhurbaşkanı’nın çağrısı ile toplanabilecektir.

- Sadece terör eylemlerini değil, şiddet eylemlerini teşvik edici propaganda yapanlar da cezalandırılabilir.

- Günlük hayatta geleneksel olarak kullanılan dil ve lehçelerin öğrenilmesi için, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tabi olmak üzere özel kurslar açılabilir.

3.7.2.5. 15.01.2003 tarihli ve 4789 sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²⁹⁹

Kanunla, Anayasanın 118. maddesinde yapılan değişikliklere paralel olarak Milli Güvenlik Kurulu (MGK) Kanununun ilgili maddeleri değiştirilmekte, 3.10.2001 tarihinde Anayasanın “MGK” başlıklı 118. maddesi değiştirilerek MGK’ya Başbakan yardımcıları ve Adalet Bakanı da dâhil edilmektedir. MGK kararlarının tavsiye niteliğinde olacağı ve Bakanlar Kurulunun bu tavsiyeleri değerlendirebileceği de bu değişikliklerle hükmüne bağlandı.

Anayasadaki bu değişikliklere paralel olarak, 4789 sayılı Kanunla MGK Kanunu da yeniden düzenlendi. Kanunla Milli Güvenlik Kurulu’nun yapısı ve aldığı kararların niteliği değiştirilirken, Milli Güvenlik Kurulunda sivillerle askerlerin eşit şekilde yer alması, üç Başbakan Yardımcısı ile sayısal ağırlığın sivillere kaydırılması öngörüldü.

²⁹⁹ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 18 Ocak 2003, Sayı: 24997 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 53. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 13, ss. 435; Cilt 2, B. 21, s. 702 ; Cilt 3, B. 22, ss. 34-38.

3.7.2.6. 23.01.2003 tarihli ve 4793 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³⁰⁰

Kanun, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vermiş olduğu kararların, iç hukukta da uygulanabilirliğini düzenleyen hükümler içermektedir. Ulusal mahkemelerce verilen hükümler, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya ek protokolün ihlali suretiyle verilmişse ve bu durum Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince tespit edilmişse ilgili kişi iade-i muhakeme isteyebilir. İade-i muhakeme isteme süresi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren 1 yıldır.

Kanun değişikliği, mahkeme kararının uygulanabilmesi amacıyla, vatandaşlara 1 yıl içerisinde yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurma hakkı vermektedir. Kanunla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türk Mahkemelerinden verilen kesinleşmiş kararlara karşı vermiş olduğu “ihlal vardır” hükmünün gereği, HUMK ve CMUK açısından bir yıl içerisinde verilebilecektir.

3.7.2.7. 15.04.2003 tarihli ve 4847 sayılı Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu³⁰¹

Kanunun amacı; Türkiye’nin AB katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, AB’deki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda TBMM’yi bilgilendirmek üzere TBMM’de Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kanunda, komisyonun oluşumu hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. Komisyon üyeleri belirlenirken İngilizce ve Fransızca bilen, AB hukuku alanında uzman milletvekillerine öncelik tanınacağı hükme bağlanmıştır.

Kanuna göre, AB Komisyonunun görevleri şunlardır:

* TBMM’ye sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin AB mevzuatına uygunluğunu incelemek ve ihtisas komisyonlarına görüş sunmak,

* Ülkemizin AB’ye katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek, müzakere etmek,

* Her yasama yılı sonunda komisyonun çalışmalarına ilişkin değerlendirme raporlarını TBMM’ye ve hükümete sunmak,

* AB’ye katılım konusunda kamuyu bilgilendirmek,

Komisyon, görevleriyle ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversitelerden ve özel kuruluşlardan bilgi isteme yetkisine sahiptir.

³⁰⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 4 Şubat 2003, Sayı: 25014 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 73-74. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 7, ss. 199; Cilt 3, B. 25, s. 282 ; B. 26, ss. 357-364.

³⁰¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 19 Mart 2003, Sayı: 25084 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 618-620. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 10, B. 58, s. 102; Cilt 11, B. 63, s. 436; B. 66, ss. 30-45.

Kanunun gerekçesinde Komisyonun kuruluşuna ilişkin şu hususların altı çizilmektedir:

Avrupa Birliğine üye ülke parlamentolarında Avrupa Birliği ile ilişkiler, ilgili daimi komisyonlarla işbirliği ve koordinasyon içinde Avrupa Birliği işlerinden sorumlu komisyonlar veya Avrupa İşlerinden Sorumlu Komisyon ile Dışışleri Komisyonu tarafından ortaklaşa yürütülürken, her aday ülke parlamentosunda Avrupa Birliği işlerinden sorumlu ayrı bir komisyon bulunmaktadır. Aday ülkelerdeki bu komisyonlar, mevzuatın uyumlaştırılması, ekonomik ve sosyal boyutlar, dış politika, ulusal program ve müzakereler, üyelerin ve genel kamuoyunun bilgilendirilmesi, yürütme gücünün denetlenmesi, katılım görüşmeleri, eşdeğer parlamento komisyonlarıyla temas, Avrupa Birliği içindeki kurumsal değişikliklerin takibi konuları dâhil olmak üzere bütünleşmenin bütün veçhelerini takip etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde ise diğer Avrupa Birliğine üye aday ve ülke parlamentolarındakilere benzer şekilde Avrupa Birliği genişleme sürecini izleyen ayrı bir komisyon veya birim bulunmamaktaydı. Dışışleri Komisyonuna da bu konuda ayrı bir görev yüklenilmemiştir.

Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine Yönelik Türkiye Ulusal Programında da, Avrupa Birliğine üyelik sürecinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin genel gözetim ve denetim rolüne ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Bununla birlikte, 21'inci dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının 2 Mayıs 2001 tarihli ve 76 sayılı kararıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir Avrupa Birliği Komisyonunun kurulmasına yönelik çalışmanın başlatılmasına karar verilmiştir. Ulusal Program siyasî nitelikleri kadar ekonomik, sosyal ve kurumsal içeriği ile de çok yoğun bir uyum çalışması ve yasama faaliyeti öngördüğünden, söz konusu Avrupa Birliği ile İlişkiler Komisyonunun bir an önce hayata geçirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu kanun ile; Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan, Ulusal Program kapsamındaki kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda görüş bildirmek üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun kurulması sağlanmış ve bu komisyonun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esasları düzenlenmektedir.

3.7.2.8. 15.07.2003 tarihli ve 4928 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*³⁰²

23 maddelik kanun ile;

-Şerefini korumak maksadıyla yeni doğan çocuğunu öldüren kadına verilecek ceza artırılmakta,

-Cemaat vakıflarına, tasarrufları altındaki taşınmazları vakıf adına tescil ettirmeleri için tanınan altı aylık süre on sekiz aya çıkarılmakta,

-Yüksek Seçim Kurulunca seçim dönemleri için belirlenen esaslara aykırı davranan radyo-televizyonlara kademeli ceza öngörülmekte, ilk etapta ilkelere aykırı yayın yapan program cezalandırılmakta,

-İsim konulurken, bu ismin sadece ahlaki kurallara uygun düşmeyen veya kamuoyunu incitmeyen isimler olmasına dikkat edileceği,

-İdare Mahkemelerince verilen kararlar aleyhine de AİHM'ne başvurulabilmesi öngörülmektedir.

Kanuna göre, bundan böyle ihtiyaç duyulan yerlerde (farklı inançlar göz önünde bulundurularak) ibadet yerleri açılabilir; kamu ve özel radyo ve televizyon kuruluşlarınca Türk vatandaşlarının günlük hayatlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilmesi hükmüne bağlanmakta ve Terörle Mücadele Kanununun 8'inci maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

3.7.3. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.3.1. 02.01.2003 tarihli ve 4779 sayılı *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*³⁰³

28.08.1999 tarih ve 4454 sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunun kapsamına giren suçları işleyenlerden, kanunun yürürlüğe girmesinden önce cezası infaz edilmiş olanların kanunun yayımı tarihine kadar geçen süreyi, kasıtlı bir cürümden dolayı mahkum edilmeksizin geçirmeleri halinde, mahkumiyetlerinin vaki olmamış sayılacağı ve memnu haklarının başka bir işleme gerek kalmaksızın iade edileceği hükmüne bağlanmıştır.

³⁰² Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 19 Temmuz 2003, Sayı: 25173 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1242-1246. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 22, B. 106, s. 60-68; 10.

³⁰³ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 17.1.2003 tarih ve 01-18/A-1-2003-85 sayılı tezkere ile Anayasanın 89'uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 6.2. 2003 tarihli ve 4809 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 4809 sayılı Kanun, 10.2.2003 tarihli ve 25020 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Kanun metni için bk.: **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, s. 29. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 2, B. 14, s. 5; B. 15, s. 33; B.17, ss. 212-222.

3.7.3.2. 02.01.2003 tarihli ve 4780 sayılı *Türk Vatandaşları Hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerinden ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen Ceza Mahkûmiyetlerinin İnfazına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*³⁰⁴

Kanun, yabancı ülkelerde hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilenlerin; aile bağları, dil, din, kültür gibi sosyal değerler yönünden cezalarının, tabiyetinde bulundukları ülkede infazının, hükümlülerin yeniden topluma kazandırılmalarında olumlu etki sağlayacağı düşüncesiyle hazırlanmıştır.

Kanun ile;

a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları hakkında yabancı ülke mahkemelerince verilen mahkûmiyet kararlarının Türkiye’de yerine getirilmesine,

b) Yabancı uyruklular hakkında Türk mahkemelerince verilen mahkûmiyet kararlarının, ilgili yabancının ülkesinde yerine getirilmesine,

Adalet Bakanı’nın karar verebileceği hükme bağlanmıştır.

3.7.3.3. 02.01.2003 tarihli ve 4782 sayılı *Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*³⁰⁵

Kanun, Türkiye’nin de imzalamış olduğu, ‘Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi’ gereğince başta Türk Ceza Kanunu olmak üzere ilgili mevzuatta değişiklikler yapmaktadır.

Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi, 17 Aralık 1997’de Türkiye’nin de aralarında bulunduğu otuz ülke tarafından imzalanmıştır. Bu sözleşme hükümleri kanunla iç mevzuata taşınmaktadır.

Bu kanun ile, Türk Ceza Kanununun 4. maddesine, uluslararası ticari işlemlerde yabancı kamu görevlisine rüşvet verme suçu da dâhil edilmekte, bu suçtan dolayı yabancı ülkede daha önce hüküm verilmişse, Türkiye’de kovuşturma yapılamayacağı düzenlenmektedir. Ceza kanunundaki rüşvet tanımına, yabancı kamu görevlisine rüşvet verme suçu eklenmektedir. Rüşvet verme suçundan haklarında tekerrür hükümleri uygulananların mesleklerini icradan men olunacakları ve hiçbir ad altında müteahhitlik yapamayacakları hükme bağlanmaktadır.

³⁰⁴ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 8 Ocak 2003, Sayı: 24987 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, s. 30. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 1, B. 13, s. 434; Cilt 2, B. 16, s. 80; B. 17, ss. 222-223.

³⁰⁵ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 11 Ocak 2003, Sayı: 24990 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 32-33. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 1, B. 13, s. 435; Cilt 2, B. 16, s. 80; B. 17, ss. 225-228.

3.7.3.4. 08.01.2003 tarihli ve 4785 sayılı Türk Ceza Kanunu, Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ve Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³⁰⁶

Türk Ceza Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu ve Cezaların İnfazı Hakkında Kanunda değişiklik yapan bu kanunla, özellikle Karayolları Trafik Kanununda yapılan değişikliklerle, trafik kazalarının önlenmesi amacıyla dönük olarak, “Bilinçli Taksir” suç kapsamına alınmıştır.

Buna göre, “Bilinçli Taksir” suçlarından dolayı verilen cezalar para cezasına çevrilemeyecektir.

Alkollü veya uyuşturucu madde kullanmış bir şekilde araba kullananların ehliyetlerine en az altı ay süreyle el konulacağı, beş yüz otuz iki milyona kadar para cezası kesileceği, aynı durumda üç ve üçten fazla araç kullananlara hapis cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Hız limitlerini aşan sürücüler, limitleri aştıkları oranda para cezasına çarptırılacaklardır. Konaklama ve belediye mücavir alanları hariç olmak üzere otoyollarda, devlet karayollarında bulunan tesislerde alkollü içki satılması yasaklanmaktadır.

3.7.3.5. 09.01.2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun³⁰⁷

Kanun, aile mahkemelerinin kurulması ve görevlerine yönelik hükümler içermektedir. Aile hukukundan doğan uyuşmazlıkların çözümüne yönelik olarak aile hukuku alanında ihtisaslaşmış mahkemelerin kurulması amaçlanmıştır.

Kanuna göre, aile mahkemeleri; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak her ilde ve nüfusu yüz binden fazla olan ilçelerde Adalet Bakanlığı tarafından kurulur.

Aile Mahkemeleri, aile hukukundan doğan dava ve işlere, aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarını tanıma ve tenfize, kanunlarda belirtilen diğer işlere bakmakla yetkilidir.

Aile Mahkemeleri; aile bireylerini yükümlülükleri konusunda uyarabilecektir. Mahkeme çocukların malları, bedeni ve ruhi durumlarını korumaya yönelik tedbirleri almaya yetkilidir. Mahkeme, çocukları gerektiğinde ana-babadan alarak bir başka ailenin yanına ya da kuruma verebilecektir.

³⁰⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 15 Ocak 2003, Sayı: 24994 (Mükerrer) ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 43-44. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 13, s. 435; Cilt 2, B. 19, s. 545; 585-602.

³⁰⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 18 Ocak 2003, Sayı: 24997 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 47-49. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 13, s. 435; Cilt 2, B. 19, s. 545; B. 20, ss.653-672.

3.7.3.6. 15.01.2003 tarihli ve 4790 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³⁰⁸

Kanunla, yargılama işlemlerine hız kazandırmak amacıyla tecrübeli avukatların ve öğretim görevlilerinin hâkimlik ve savcılık mesleğine geçişlerine kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Kanun, üniversite öğretim görevlilerini ve tecrübeli avukatları hâkimlik ve savcılık mesleğine kazandırmaya yönelik hükümler içermektedir.

Hâkimlik ve savcılık mesleğine kabul edilecek kimselerin daha önceki mesleki durumlarından dolayı kazanmış oldukları özlük hakları ve kariyer özellikleri de dikkate alınacaktır. Hukuk fakültelerinde maddi hukuk ve usul hukuku dersi veren profesör ve doçentler ile diğer fakültelerde idare, maliye ve ekonomi dersi veren profesör ve doçentler de hâkim ve savcı olabileceklerdir.

Beş yıl fiilen avukatlık yapanlar ve 35 yaşını geçmemiş olan kimseler de sınava tabi tutulmadan hâkim ve savcı olabileceklerdir.

Kanun, avukatlar için de “Bilimsel güç ve yeteneği ile hizmet ve meslekteki başarısına göre emsali arasında temayüz eden avukatlar” şeklinde bir kıstas getirmektedir.

3.7.3.7. 19.02.2003 tarihli ve 4810 sayılı Adli Tıp Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun³⁰⁹

Kanunla, Adli Tıp Kurumu sadece bilirkişilik makamı olmaktan çıkarılmakta, Adli Tıp konularında toplumu, emniyet güçlerini, yargı mensuplarını aydınlatıcı konferanslar düzenleyen bir teşkilat haline getirilmektedir.

Kanun, Adli Tıp Kurumunun yurt çapında teşkilatlanmasına yönelik hükümler içermektedir. (Grup Başkanlıkları, Şube Müdürlükleri vb.)

Kurumda altı ihtisas kurulu bulunmaktadır. Kanunda bu ihtisas kurullarının görevleri ve oluşum şekilleri ayrı ayrı belirtilmektedir.

Kurum başkanı ve başkan yardımcılarının müşterek kararname ile atanacağı hükme bağlanmaktadır.

3.7.3.8. 06.03.2003 tarihli ve 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³¹⁰

Kanun, mal ve hizmet üreten kişi ve kuruluşlar karşısında tüketici durumundaki kimselerin mağduriyetlerini gidermeye yönelik hükümler içermektedir.

³⁰⁸ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 24 Ocak 2003, Sayı: 25005 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 54-55. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 13, s. 434; Cilt 3, B. 22, s. 7; 38-49.

³⁰⁹ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 25 Şubat 2003, Sayı: 25031 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 137-150.

³¹⁰ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 14 Mart 2003, Sayı: 25048 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 450-470. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 3, B. 27, s. 548; Cilt 6, B. 39, s. 113; B. 41, ss. 292-312; B. 42, ss. 365-406 ve 416-419.

Bu kanun ile, tüketici hakları konusunda uluslararası nitelik kazanmış, başta AB ülkeleri olmak üzere, çağdaş ülkelerce benimsenip hukuk mevzuatlarında yer verilen sekiz temel ilkenin mevzuata kazandırılması amaçlanmıştır.

Yeni düzenlemeyle, başta mal ve hizmet, tüketici gibi birçok terimin kapsamı genişletilmiştir. Ayıplı mal ve hizmetlerle karşılaşan tüketicinin sahip olduğu imkânlar artırılmıştır. Günümüzde sıkça rastlanan devre mülk, kapıdan satışlar vb. uygulamalar mevzuatta yer almıştır. Kredi kartı mağduriyetinin giderilmesi için, uygulanan yüksek faizlere sınır (%50) getirilmiştir. Basın ve yayın kuruluşlarının yaptıkları kampanyalarla verebilecekleri promosyonlar kültürel amaçlarla sınırlandırılmıştır.

3.7.3.9. 26.06.2003 tarihli ve 4912 sayılı Eski Yugoslavya'da İşlenen Bazı Suçların Kovuşturulması Hakkında Kanun³¹¹

Kanunla, Eski Yugoslavya'da, 1.1.1991 tarihinden bu yana işlenen ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 827 (1993) sayılı Kararına ekli Statüde belirtilen suçları kovuşturmak için kurulan Uluslararası Mahkemenin yetkisine giren konularda, Türk adli makamlarının yetkilerini ve Uluslararası Mahkeme ile işbirliğini düzenlemek amaçlanmaktadır.

Kanuna göre, Uluslararası Mahkemenin yargı yetkisine giren bir suç işleyen kimse, Türkiye'de bulunduğu takdirde, Türk mahkemelerinde yargılanacaktır. Ancak, Uluslararası Mahkemenin yetki yönünden ulusal yargıya önceliği olduğu ayrıca vurgulanmaktadır.

Uluslararası Mahkemede yargılanarak kesin hükümle mahkûm olan veya beraat edenler hakkında, aynı suçtan dolayı Türkiye'de kovuşturma yapılamayacaktır.

Uluslararası Mahkeme tarafından yapılacak işbirliği ve adli yardım talepleri ile tutuklama ve nakil talepleri, Adalet Bakanlığı tarafından yetkili adli mercie iletilecektir. Uluslararası Mahkeme tarafından verilen kesin hüküm, Ankara Ağır Ceza Mahkemesi kararı doğrultusunda Türkiye'de infaz edilebilecektir.

3.7.3.10. 10.07.2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu³¹²

Kanunun amacı, kaçakçılık suçları ile cezalarını ve kaçakçılığı önleme, izleme, soruşturma, yargılama usul ve esaslarını belirlemektir.

³¹¹ Kanun metni için bk.: *Resmi Gazete*, 1 Temmuz 2003, Sayı: 25155 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1088-1090. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 3, B. 24, s. 206; Cilt 12, B. 69, s. 386; Cilt 19, B. 99, ss. 489-495.

³¹² Kanun metni için bk.: *Resmi Gazete*, 19 Temmuz 2003, Sayı: 25173 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1222-1239. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 14, B. 78, s. 154; Cilt 20, B. 100, s. 9; Cilt 21, B. 105, ss. 222-245.

Kanun ile, kaçakçılık suçlarıyla ilgili birçok terim tanımlanmaktadır. Kanunda, herhangi bir eşyayı belirlenen gümrük kapılarından geçirmeksizin Türkiye'ye ithal etmek ve herhangi bir eşyayı gümrük işlemine tâbi tutmaksızın Türkiye'ye ithal etmek fiillerini işlemek kaçakçılık olarak tanımlanmaktadır.

Kanunda, suç sayılan fiilleri işlemek amacıyla teşekkül oluşturanlar için 2 ile 6 yıl arası ağır hapis cezası öngörülmektedir. Suç sayılan fiiller devletin siyasî, malî, iktisadî veya askerî güvenliğini bozacak nitelikte ise, faillere para cezaları yanında, 10 yıl ile 20 yıl arası ağır hapis cezası öngörülmektedir. Kanunda suç olarak sayılan fiilleri, görevlerinin verdiği kolaylıktan yararlanarak işleyenler için yasa daha ağır cezalar öngörmektedir.

Gümrük kapılarında görevli memurlar, taşıma araçlarını durdurabilecek, “Dur” ihtarına uymayan şahıslara karşı silah kullanabilecektir.

Kanunla müsaderesi öngörülen kaçak eşyaya derhal el konulabilecektir. Yasa ile, kaçak veya kaçak şüphesi ile eşya yakalanması halinde muhbir ve el koyanlara ikramiye ödeneceği hükme bağlanmaktadır.

3.7.3.11. 29/07/2003 tarihli ve 4959 sayılı *Topluma Kazandırma Yasası*³¹³

Terör örgütü üyesi olup silahlı mukavemet göstermeksizin kendiliklerinden veya vasıtalı teslim olanların, kendiliklerinden örgütten çekildiği anlaşılanlar ile yakalanmak suretiyle ele geçirilenlerden terör örgütü tarafından işlenen suçlara iştirak etmeyenlerin veya iştirak edenlere, terör örgütü mensuplarına hal ve sıfatlarını bilerek barınacak yer gösteren veya erzak veya silah ya da cephane tedarik edenlere, topluma kazandırılmaları amacıyla ceza verilmemesi veya cezalarının indirilmesi öngörülmektedir.

3.7.4. MİLLÎ EĞİTİM ve KÜLTÜR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.4.1. 16.04.2003 tarihli ve 4848 sayılı *Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*³¹⁴

Kanun ile Kültür ve Turizm Bakanlığının kurulması ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemek amaçlanmıştır.

Kanun ile Bakanlığın görevleri;

- Milli, manevi, tarihi, kültürel ve turistik değerleri araştırmak, korumak, yaşatmak, yaymak, tanıtmak vb. faaliyetleri yürütmek suretiyle milli bütünlüğün güçlenmesine katkıda bulunmak, kültür ve turizm konularında ilgili kamu ve özel kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak,

³¹³ Kanun metni için bk.: *Resmi Gazete*, 6 Ağustos 2003, Sayı: 25191 ve *TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1627-1631. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 20, B. 103, s. 448; Cilt 23, B. 109, s. 282; Cilt 24, B. 110, ss. 17-36, 158-181; Cilt 25, B. 111, s. 249; Cilt 25, B. 112, ss. 19-41, 247-318; B. 112, s.8.

³¹⁴ Kanun metni için bk.: *Resmi Gazete*, 29 Nisan 2003, Sayı: ve *TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 621-656. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 10, B. 55, s. 147; Cilt 12, B. 66, s. 7; B. 67, ss. 106-125, 127-154, 157-173, 178-199, 200-223.

- Kültür ve turizm konularında her türlü yatırımını yapmak,
- Türkiye'nin turizmini tanıtıcı faaliyetleri yürütmek şeklinde tanımlanmıştır.

Bakanlık Teşkilatı; merkez, taşra ve yurt dışı te kilatlarından oluşmaktadır.

Kanunda, Bakanlık Teşkilatının oluşumu ve bu teşkilatı oluşturan birimlerin görevleri konusunda ayrıntılı bilgi verilmektedir.

Bakanlık Te kilatlarında görev yapanların, yapmakla yükümlü bulundu ları görevleri bakanlık emir ve direktifleri doğrultusunda mevzuata uygun olarak yapacakları ve bundan dolayı üstlerine karşı sorumlu olacakları hükme ba lanmıştır.

Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte Kültür Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı personelinin hiçbir işleme gerek kalmadan Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilmiş sayılacağı da hükme ba lanmaktadır.

Kültür Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı, "Kültür ve Turizm Bakanlığı" adı altında birle tirilmekte, bunun yanı sıra ana hizmet ve yardımcı hizmet birimlerinden, benzer veya paralel görevler üstlenen birimler de tek birim olarak örgütlenmektedir. Kültür Bakanlığına bağlı bazı yurt dışı birimlerin kapatılması suretiyle, Bakanlık yurt dışı teşkilatı da küçültülmektedir.

*3.7.4.2. 30.04.2003 tarihli ve 4855 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*³¹⁵

Kanunla, Bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatının her kademesindeki yöneticilerin, görevlerini ilgili mevzuatlara göre yürütmekten üstlerine karşı sorumlu olacakları hükme ba lanmaktadır. Göreve atanma ve yükselmede kariyer ve liyakat esas alınacaktır. Görevlere atanacaklarda aranacak nitelikler Bakanlıkça hazırlanacak olan yönetmelikte düzenlenecektir.

 ehit e i öğretmenleri ile bağlı bulundu ları mevzuat gereği sürekli yer de i tiren kamu personelinin   retmen eşlerinin yer de i tirmelerinde, hizmet puanı ve sıra esasının uygulanmayacağı hükme ba lanmıştır.

Öğretmenlerin geçici olarak görevden ayrılmaları durumunda kullanılmak üzere, her ilin norm kadro sayısının %5'ini geçmemek üzere İl Milli Eğitim Müdürlüklerine boş kadro sağlanmaktadır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 72'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre; yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda aile birimini muhafaza etmek bakımından kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanarak memur olan diğer e in de isteği halinde atamasının yapılması gerekmektedir. Ancak, mevcut düzenleme bunu birçok maddeyle engellemektedir.

³¹⁵ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 6 Mayıs 2003, Sayı: 25100 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: **TBMM Basımevi**, 2005, Cilt 87-1, ss. 697. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 12, B. 69, s. 382; Cilt 13, B. 73, s. 211; 227-272.

Bu konuyla ilgili olumsuzlukların giderilmesi ve öğretmenlerin görevlerinden geçici olarak ayrılmaları durumunda yerlerine görev yapacak öğretmen bulundurulması ve Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin 9’uncu maddesi hükmüne göre kadro sağlama boyutunda işlerlik kazandırılabilmesi bakımından, 3797 sayılı Kanunun, 56, 61 ve 62’nci maddelerinde yeni bir düzenleme yapılmaktadır.

3.7.5. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.5.1. 15.03.2003 tarihli ve 4826 sayılı Nüfus Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun³¹⁶

Kanunla, nüfus hizmetlerinin sürat ve verimliliğinin artırılması amacıyla Merkezi Nüfus İdare Sistemi Projesinin (MERNİS) uygulamaya geçirilebilmesi amaçlanmıştır.

Kanun ile; nüfus kayıtlarının bilgi işlem ortamına aktarılması, nüfus kayıtlarında güncellik ve sürekliliği amaçlayan MERNİS projesi gereğince bilgisayar kütükleri, nüfus aile kütükleri, özel kütüklerin tutulmasına ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

Kanun ile; nüfus cüzdanlarında güvenlik unsurunun öne çıkmasına paralel olarak teknolojinin kullanımına imkân verecek hükümler getirilmiş, nüfus ve aile cüzdanlarının verilmesinde hazırlanacak standart belgenin muhtevası düzenlenmiştir. Bu muhtevada “parmak izi” de yer almaktadır. Bu muhteva nüfus ve aile cüzdanlarının verildiği bütün durumları kapsamaktadır.

Kanun MERNİS projesine yasal dayanak oluşturmaktadır.

3.7.5.2. 04.06.2003 tarih ve 4866 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³¹⁷

Kanuna göre, bir Türk vatandaşı ile evli olmak, Türk vatandaşlığını kazanmak için yeterli değildir. Ancak, bu durumda olan yabancılar, en az üç yıldan beri evli olmaları, fiilen birlikte yaşamaları ve evliliğin devamı kaydıyla, yurt içinde en büyük mülki idare amirliklerine, yurt dışında ise Türk konsolosluklarına yazılı olarak başvuruda bulunabileceklerdir. Başvuru üzerine, İçişleri Bakanlığı bu kişilerin Türk vatandaşlığını kazanıp kazanmadığına karar verecektir. Fakat, Türk vatandaşı ile evlenen yabancı, evlenmekle eski vatandaşlığını kaybediyorsa Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanmış olacaktır.

Kanuna göre, İçişleri Bakanlığınca Türk vatandaşlığından çıkma izni, aşağıdaki şartların varlığı halinde verilebilir:

- Mümeyyiz ve reşit olmak,

³¹⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 12 Haziran 2003, Sayı: 25136 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 827-828. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 3, B. 27, s. 546; Cilt 5, B. 34, s. 124; Cilt 7, B. 47, ss. 504-511.

³¹⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 15 Mart 2003, Sayı: 25054 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 488-491. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 3, B. 27, s. 549; Cilt 11, B. 65, s. 607; Cilt 16, B. 89, ss. 295-303.

- Herhangi bir sebeple yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya başka bir devlet vatandaşlığını kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunmak,

- Herhangi bir suç sebebiyle aranmakta olan kişilerden olmamak,

- Hakkında herhangi bir malî ve cezaî tahdit bulunmamak.

Bu kanun ile, küçük çocukların hangi durumlarda vatandaşlıklarını kaybedecekleri de ayrıntılı olarak düzenlenmektedir.

3.7.5.3. 17.06.2003 tarih ve 4897 sayılı İl İdaresi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³¹⁸

İl valileri, mevcut güvenlik güçleriyle önlenemeyecek boyuttaki olaylar karşısında askeri birliklerden yardım isteme yetkisine sahiptir. Kanunla, istenen askerî kuvvetin çapı, vali ile koordine edilerek askerî birliğin komutanı tarafından; görevde kalış süresinin ise, askerî birliğin komutanı ile koordine edilerek vali tarafından belirleneceği hükme bağlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi 6.1.1999 tarihli ve E.1996/8, K. 1999/1 sayılı Kararında; “Kamu düzeni ve kamu güvenliğinin sağlanması hukuk devletinin önde gelen görevlerindendir. İlde kamu düzeni ve kamu güvenliğini sağlama görevi valiyeye aittir. Bu nedenle vali tarafından askerî birliklerden yardım istenmesi durumunda, yardıma gelen askerî birliğin görevde kalış süresinin, ilin genel idaresinden ve asayişinden sorumlu olan vali tarafından belirlenmesi zorunludur.” gerekçesiyle, 5442 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin (D) fıkrasının ikinci paragrafının ikinci cümlesinde yer alan “... ve görevde kalış süresi...” ibarelerini iptal etmiştir. Bu Karar ışığında hazırlanan kanun ile; yardıma gelecek kuvvetin çapının, ilgili vali ile koordine edilerek ilgili komutan, birliğin görevde kalış süresinin ise komutan ile koordine edilerek il valisi tarafından belirlenmesi öngörülmüştür. Böylece mezkûr Kanunun iptal edilmeyen askerî kuvvetin çapı ile ilgili düzenlemesi aynen muhafaza edilmiş, görevde kalış süresi ile ilgili husus da Anayasa Mahkemesinin söz konusu Kararı doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.

3.7.5.4. 17.07.2003 tarihli ve 4948 sayılı Devlet Mezarlığı Dışında Defnedilen Bazı Devlet Büyüklerinin Mezarları Hakkında Kanun³¹⁹

Kanun, mezarları Devlet Mezarlığı dışında bulunan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Başbakan, Başbakan Yardımcısı, eski Başbakanlardan Adnan Menderes, eski Bakanlardan Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın mezarlarının yapımı, bakımı, onarımı, korunması, yönetimi ve bu yerler için kamulaştırma yapılması ile ilgili hususları düzenlemektedir.

³¹⁸ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 24 Haziran 2003, Sayı: 25148 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 969. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 11, B. 64, s. 496; Cilt 12, B. 69, s. 382; Cilt 18, B. 94, ss. 78-83.

³¹⁹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 22 Temmuz 2003, Sayı: 25176 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1455-1456. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 3, B. 24, s. 206; Cilt 5, B. 37, s. 637; Cilt 12, B. 68, ss. 253; Cilt 18, 93, s. 31; Cilt 22, B. 106, s.72; Cilt 23, B. 107, ss. 99-108; B. 180, s.160.

Kanun, kapsama alınan mezar ve ekleri ile ilgili tüm kamulaştırma, projelendirme ve yapım işlerinin Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca yerine getirileceğini hükme bağlamaktadır.

Bu mezarların; bakım, onarım, koruma, yönetim ve benzeri giderleri için İçişleri Bakanlığı bütçesinde yer alan ödenek, bulundukları yer il özel idareleri ya da belediyelerinin talebi üzerine bu bütçelere aktarılarak kullanılabilir.

3.7.6. EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.6.1. 26.02.2003 tarihli ve 4814 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³²⁰

Kanunla çekle ödemeler yeniden düzenlenmekte, yapılabilecek suiistimallere yönelik yaptırımlar miktar ve kapsam olarak artırılmaktadır.

Kanun, çek hamillerini korumaya yönelik düzenlemeler getirmiştir. Bankalara, çek defteri verecekleri kişinin kısıtlılık ve yasaklılık halleri başta olmak üzere haklarındaki bilgileri toplamak zorunluluğu getirilmiştir. Bankalar, kanun ile kendilerine yükletilen hükümlere uymadıkları takdirde para cezası ile cezalandırılmaktadır.

İlk kez karşılıksız çek keşide eden kişilere önceki yasanın aksine çek tutarı oranında para cezası öngörülmüş, bu durumun tekerrür etmesi halinde hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi düzenlenmiştir.

3.7.6.2. 05.06.2003 tarihli ve 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu³²¹

Kanunun amacı, doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunmasına, yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine yönelik düzenlemeleri hukuk mevzuatına kazandırmaktır.

Bu kanun ile; yabancı yatırımcı, doğrudan yabancı yatırım gibi kavramlar ayrıntılı bir şekilde düzenlenmektedir. Yasaya göre uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe;

- Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapılması serbesttir.

³²⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 8 Ocak 2003, Sayı: 25042 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 185-191. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 3, B. 25, s. 282; Cilt 5, B. 36, s.346; B. 37, ss. 651-676, 758-829.

³²¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 17 Haziran 2003, Sayı: 25176 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 852-855. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 2, B. 17, s. 174; Cilt 15, B. 85, s. 233; Cilt 16, B. 89, ss. 294; Cilt 17, B. 90, ss. 18-49.

- Yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabidirler.

Kanuna göre; doğrudan yabancı yatırımlar, kamu yararı gerektirmedikçe ve karşılıkları ödenmedikçe kamulaştırılamayacak veya devletleştirilemeyecektir. Yabancı yatırımcıların idare ile yaptıkları kamu hizmeti imtiyaz şartları ve sözleşmelerinden kaynaklanan yatırım uyuşmazlıklarının çözülmesi için milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurulabilecektir.

Bu kanun kapsamında kurulan şirket, şube ve kuruluşlarda istihdam edilecek yabancı uyruklu personele, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çalışma izni verilecektir. Kanunla, 18.1.1954 tarihli ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılmaktadır.

3.7.7. MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.7.1. 16.01.2003 tarihli ve 4792 sayılı Vergi Barişi Kanunu³²²

Kanunun uygulama alanları şunlardır:

- Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergi, resim, harç ve bunlara bağlı vergi cezaları, gecikme faizleri, gecikme zamları,
- Eğitime katkı payı ve buna bağlı gecikme zamları,
- Devlet ihale kanununa göre alınan ecir misiller ve gecikme zamları,
- Vergiler açısından, 31.08.2002 tarihinden önceki dönemler, beyana dayanan vergilerde, bu tarihe kadar verilmesi gereken beyannameler ve 2002 yılına ilişkin olarak 31.08.2002 tarihinden önce tahakkuk eden vergiler,
- Kayıtlarda yer aldığı halde işletmede yer almayan, ya da işletmede bulunduğu halde kayıtlarda yer almayan emtia, makine ve demirbaşların beyanı,
- Bazı gümrük vergileri, para cezaları ve gecikme zamları.

Kanunla, vadesi geldiği halde ödenmemiş olan vergilerin tamamı ve bu vergilere uygulanan gecikme zamları dokuz eşit taksitte ödendiği takdirde; vergilere uygulanan gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi cezalarının tahsilinden vazgeçilmektedir. Asılları tamamen veya kısmen ödenen vergilere ilişkin, gecikme zammı veya faizi yerine toptan eşya fiyat endeksine göre hesaplanacak tutarın ödenmemiş vergi asıllarıyla birlikte dokuz eşit taksitte ödenmesi durumunda bunlara uygulanan gecikme zamları ve faizleri tahsil edilmeyecektir.

³²² Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 29.1.2003 tarihli ve 39-18/A-1-2003-136 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89'uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 27.2. 2003 tarihli ve 4811 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 4811 sayılı Kanun, 27. 2. 2003 tarihli ve 25033 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 57-72. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 2, B. 18, s. 307; B. 21, s. 702; Cilt 3, B. 23, ss. 78-160, 172-195.

Vergi mahkemelerine intikal etmiş tarhiyatlarda, vergilerin %50'sinin öngörülen dokuz taksitte ödenmesi durumunda, gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi cezalarının tahsilinden vazgeçilirken, iştirak, teşvik ve yardım fiilleri sebebiyle kesilecek vergi ziyai cezalarında, cezaya muhatap olanların, cezanın %20'sini ödemeleri durumunda cezanın %80'i tahsil edilmeyecektir.

Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri vergiye esas alınan matrahlarını 1998 yılı için %30, 1999 yılı için %25, 2000 yılı için %20, 2001 yılı için %15 oranından az olmamak üzere artırdıkları takdirde, bu yıllar için inceleme ve tarhiyat yapılmayacağı hükme bağlanmaktadır. Matrah artırımında hesaplanan gelir ve kurumlar vergilerinin dokuz eşit taksitte ödenmesi öngörülmektedir. Matrah artırımında bulunan mükellefler hakkında başlatılan vergi incelemelerinin, bu kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen ayın başından itibaren 1 ay içinde tamamlanmazsa, bu işlemlere devam edilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

3.7.7.2. 09.04.2003 tarihli ve 4842 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³²³

Kanun, yatırım istisnasından yararlanmak için gerekli olan yatırım teşvik belgesi alma zorunluluğunu kaldırmaktadır.

Yatırım indiriminden yararlanabilecek mükellefler, yararlanabilecekleri miktarlar ve yatırım indiriminin uygulama şekli, yatırım indiriminin uygulanamayacağı iktisadi kıymetler, gelir vergisinden müstesna tutulan gelirler ve bu gelirlerin ne kadarının müstesna tutulacağı düzenlenmiştir.

Kanun ile 'özel indirim' kaldırılmaktadır. Sakatlık dereceleri ve bu derecelere göre yapılacak indirimler ve bireysel emeklilik sisteminden emekli olanlara yapılan ödemelerin %25'i gelir vergisinden istisna tutulmaktadır.

Kanun ile dış protezciliğinden elde edilen kazançlar da ticari kazanç olarak düzenlenmektedir.

Kanun ile, altın alımı ve satımı ile uğraşan mükelleflerin bilançooya esas ticari kazançlarının tespit şekli düzenlenmiştir. Serbest meslek erbabı sayılanlar yeniden düzenlenmiş, dış protezciliği serbest meslek sınıfından çıkarılmıştır.

Yeni düzenlemeyle, tam mükellef kurumlara ait olan ve bir yıldan fazla elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasıyla elde edilen kazançlar, bu kanunun uygulaması bakımından değer artışı kazancı olarak kabul edilmemiştir. Beyanı gereken gelirlerin yıllık beyannameye toplanması zorunluluğu getirilmiştir. Tam ve dar mükellefiyette yıllık beyanname verilmeyecek durumlar düzenlenmiştir.

³²³ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 24 Nisan 2003, Sayı: 25088 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 587-604. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 10, B. 56, s. 315; Cilt 11, B. 63, s. 436; B. 64, ss. 514-565.

Kanunda belirtilen kurumlara okul ve yurt bağışında bulunanlar; okul ve yurt faaliyetleri için yapılan bağışlar yıllık beyannameden indirilebilecektir.

Yıllık beyannamenin gelir türüne göre verilebileceği süreler düzenlenmiştir.

Gelir vergisine tabi gelirlerin, günümüz şartlarına göre sınırları ve oranları yükseltilmiştir.

Gerçek ücretler vergilendirilirken mükellefin kendisi, eşi, çocukları ile ilgili eğitim, gıda, giyim ve ikamet harcamalarının belli oranlarda ertesi yıl ödeyeceği vergiden mahsup edileceği düzenlenmiştir.

Geçici maddeler ile; kanunun yürürlüğe girmesinden önceki durumlar ile değişiklikler arasında uyum sağlanması amaçlanmıştır.

3.7.8. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.8.1. 27.02.2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun³²⁴

Kanun, yabancıların ülkemizde çalışması ve çalıştırılması ile ilgili düzenlemeleri içermektedir. Kanunla, yabancıların ülkemizde çalışmaları ve çalıştırılmaları için verilecek “çalışma izinleri” ile ilgili düzenlemeler getirilmiş, böylece yabancı kökenli kaçak işçi çalıştırılması probleminin çözümü amaçlanmıştır.

Kanunda, yabancıların ülkemizde çalışabilme şartları, çalışma süreleri ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Milli menfaatlerin gerekli kıldığı durumlarda çalışma izni verilmeyebileceği hükme bağlanmıştır. Getirilen hükümlere uymayanlara ağır para cezaları öngörülmektedir.

Kanun ile, yabancıların çalışma izinlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilmesi ve ayrıca Bakanlığın çalışma izinlerini verirken ilgili bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşlerine başvurması hükme bağlanmıştır.

Bakanlık tarafından verilecek çalışma izinleri; genel çalışma izni, özel çalışma izni, bağımsız çalışma izni ve istisnâ hallerde verilecek çalışma izinleri olarak dört grupta toplanmıştır. Bunun yanı sıra, kanunlarda çalışma izni vermeye yetkili kılınan bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının çalışma izni vermeye devam edebilmeleri ve yabancı istihdam edebilmeleri öngörülmüştür. Bu hallerde yabancı çalıştırılması durumunda yabancıların istihdamına ilişkin belirli bilgiler Bakanlığa bildirilecektir. Böylece bu alanda çok önemli bir ihtiyaç olan ülkemizde çalışan yabancılarla ilgili istatistik bilgi ve veriler tek merkezde toplanmış olacaktır. Ayrıca, yabancılar ve işverenlerin, yükümlülüklerini yerine getirip getirmediikleri, Bakanlık iş müfettişleri ve Sosyal Sigortalar Kurumu sigorta müfettişlerinin yanı sıra genel bütçeye dâhil daireler ve katma bütçeli idarelerin denetim elemanlarının kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapacakları her türlü denetim ve inceleme sırasında denetlenecektir.

³²⁴ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 6 Mart 2003, Sayı: 25040 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: **TBMM Basımevi**, 2005, Cilt 87-1, ss. 398-407. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 13, s. 435; Cilt 3, B. 28, s. 696; Cilt 6, B. 38, ss. 21-31; 31-45.

3.7.8.2. 16.03.2003 tarihli ve 4827 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³²⁵

Kanun, emeklilik yaşının indirilmesi yoluyla; aktif görevde bulunan ancak yaşı itibariyle kamu görevinin gerektirdiği hıza ayak uyduramayacak durumda olan personelin emekli edilmesini amaçlamaktadır.

Kanunla; Emekli Sandığı gelirleri arasında sayılan emeklilik keseneğine esas aylık tutarı üzerinden her ay kesilecek olan %15’lik emeklilik keseneği %16 olarak değiştirilmiştir.

Emeklilik yaşı 65’ten 61’e indirilmiştir. 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40’inci maddesine göre, sandık iştirakçilerinin görevleriyle ilgilerinin kesilmesini gerektiren yaş haddi, 65 yaşını doldurdıkları tarihtir.

Bu kanun ile; kamuda görev yapan personelin dinamizmini artırmak, genç personelin üst görevlere yükselmesini sağlamak amacıyla sandık iştirakçilerinin azamî çalışma yaşları 65’ten 61’e indirilmekte, hizmetin özelliği ve niteliği gereği bazı görevlerde kalmaları zorunlu görülen ve özel bilgisi ve ihtisasına gerek duyulan personelin yaş hadlerinin 65 yaşını doldurdıkları tarihi geçmemek üzere uzatılması hususunda Bakanlar Kuruluna yetki tanınmaktadır.

4839 sayılı Kanun da emeklilik yaşını düzenlemeyi amaçlamıştır. Kanun, Emekli Sandığı iştirakçilerinin emeklilik yaşını belirlemektedir. Buna göre emeklilik süresi özel kanunlarında belirtilen emeklilik yaşı hariç 61’dir. Fakat üniversitelerde hocalık yapanlar ile kanunla kurulmuş ve ihtisası gerektiren meslek gruplarında bu sınır 67’dir.

3.7.8.3. 8.7.2003 tarihli ve 4919 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³²⁶

Kanun ile, iştirakçilerin görevleri ile ilişkilerinin kesilmesini gerektiren yaş haddi, 61 yaşını doldurdıkları tarih olarak belirlenmektedir. 61 yaşını dolduranların açıktan ve naklen tayinleri yapılamayacaktır. Ancak istisnalar saklı tutulmaktadır.

Kanun, üniversite öğretim üyelerinin görevleri ile ilişkilerinin kesilmesini gerektiren yaş haddini 67, hâkim ve savcılar ile Dışişleri Bakanlığında görevli büyükelçi ve daimi temsilcilerin görevleri ile ilişkilerinin kesilmesini gerektiren yaş haddini de 65 olarak belirlemektedir.

³²⁵ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 28.3.2003 tarihli ve 01-18/A-3-2003-387 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89’uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 3.4. 2003 tarihli ve 4839 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 4839 sayılı Kanun, 17.4. 2003 tarihli ve 25082 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 493-494. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 4, B. 30, s. 199; Cilt 6, B. 43, s. 439; Cilt 8, B. 48, ss. 17-57, 87-110; Cilt 7, B. 47, ss. 511-524, 525-546.

³²⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 15 Temmuz 2003, Sayı: 25169 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1137-1138. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 19, B. 97, s.9; Cilt 20, B. 102, s. 294; B. 103, ss. 493-514; 515-517.

Bu Kanunun yayımı tarihinde;

- 61 yaşını doldurmuş olup 62 yaşını doldurmamış olanlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 6 ay,

- 62 yaşını doldurmuş olup 63 yaşını doldurmamış olanlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 5 ay,

- 63 yaşını doldurmuş olup 64 yaşını doldurmamış olanlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 4 ay,

- 64 yaşını doldurmuş olup 65 yaşını doldurmamış olanlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 3 ay,

Bu Kanunun yayımı tarihinde 61 yaşını doldurmalarına;

- 1 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 5 ay,

- 1 aydan fazla 2 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 4 ay,

- 2 aydan fazla 3 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 3 ay,

- 3 aydan fazla 4 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 2 ay,

- 4 aydan fazla 5 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 1 ay,

süreyle ve 65 yaşını doldurdukları tarihi geçmemek üzere görevlerinde kalacaklardır.

Kanunun yayımı tarihinde 61 yaşını doldurmuş olan veya Kanunun yayımı tarihinde 61 yaşını doldurmasına kısa bir süre kalanlar için bir geçiş dönemi öngörülmekte; Sandık iştirakçisi olanlardan, bu Kanun hükümlerine göre yaş haddi sebebiyle emekliye sevk edilmeleri gereken tarihteki fiili hizmet süreleri emekli aylığı bağlanması için gerekli süreden az olanların, mağdur olmalarını önlemek amacıyla, 65 yaşını doldurdukları tarihi geçmemek üzere, emekli aylığına hak kazanmak için gerekli hizmet süresini dolduruncaya kadar görevlerinde kalmalarına imkân tanınmaktadır.

*3.7.8.4. 24.04.2003 tarihli ve 4853 sayılı Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabının Tasfiyesine ve Bu Hesaptan Yapılacak Ödemelere Dair Kanun*³²⁷

Kanun, 9.3.1988 tarihli ve 3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun uyarınca açılmış bulunan Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabında biriken paraların tasfiyesini öngörmektedir.

Kanunda; çalışanların tasarrufları teşvik hesabı, tasarrufu teşvik hesabı, hak sahibi, ana para, nema, gibi ifadelerin tanımları yapılmakta ve hak sahiplerine yapılacak ödemelerde Ziraat Bankasında açılan Tasarrufu Teşvik Hesabı kayıtlarının esas alınacağı hükme bağlanmaktadır. Hak sahiplerine, ana para tutarının 2003 Nisanında defaten ödeneceği hükme bağlanmıştır.

³²⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 29 Nisan 2003, Sayı: 25093 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara, TBMM Basımevi:2005, Cilt 87-1, ss. 678-680. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 6, B. 42, s. 351; Cilt 12, B. 70, s. 476; Cilt 13, B. 71, ss. 19-59; 85-108.

Değerlendirilen tutar Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarında olmak üzere 2004 yılında dört taksitte, 2005 yılında dört taksitte ve Mart, Haziran aylarında olmak üzere 2006 yılında iki taksitte (toplam on taksitte) ödenecektir.

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakan, ödeme tarihlerini 1 ay önce veya sonra olarak belirleyebilir. Yapılacak ödemeler vergiden muaf tutulacaktır.

Ücretlerden yapmaları gereken tasarruf kesintileri ile katkı paylarını süresinde ilgililer adına açılmış bulunan hesaba yatırmayan işverenlerden; yatırılması gereken miktar, gecikme zammı re'sen veya ilgililerin başvurusu üzerine SSK tarafından tahsil edilip Ziraat Bankasındaki hesaba yatırılacağı hükme bağlanmıştır.

3.7.8.5. 22.05.2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu³²⁸

Bu Kanunun amacı, işverenler ile bir iş sözleşmesine dayanarak çalıştırılan işçilerin çalışma şartları ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Kanun ile, çalışma hayatına ilişkin birçok kavram yeniden tanımlanmaktadır. Kanuna göre; işveren, esaslı sebepler olmadıkça tam süreli çalışan işçi karşısında kısmî süreli çalışan işçiye, belirsiz süreli çalışan işçi karşısında belirli süreli çalışan işçiye farklı işlem yapamayacaktır.

Geçici iş ilişkisi, bu kanun ile yasalaşmaktadır. İşveren, yazılı rızasını almak suretiyle bir işçiye; holding bünyesi içinde ve başka bir işverene altı ayı geçmemek üzere geçici olarak devredebilecektir.

Çağrı üzerine çalışma, deneme süreli iş sözleşmesi, takım sözleşmesi gibi kavramlar mevzuata konmaktadır.

Yasaya göre; otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde, işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini işveren belli sebeplere dayanarak feshedebilecektir.

Yasa, sendika üyeliğini, fesih için geçerli bir sebep olarak görmemektedir.

Yasaya göre, işveren, geçerli sebep göstermeden fesih işlemini gerçekleştirirse işçiye bir ay içinde işe başlatmak zorundadır.

³²⁸ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 10 Haziran 2003, Sayı: 25134 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 728-766. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 6, B. 43, s. 439; Cilt 7, B. 45, s. 121; B. 46, ss. 240-342, 347-350, 367-462; B. 47, s. 500; Cilt 8, B. 50, s. 218, B. 51, s. 306; Cilt 11, B. 59, s. 34-35, B. 60, s. 143; Cilt 7, B. 45, ss. 148-209, 222; Cilt 11, B. 61, s. 201; Cilt 12, B. 62, s. 374, B. 64, s. 513, B. 65, s. 604, B. 66, s.30, B. 67, s. 106, B. 68, s. 245; Cilt 13, B. 71, s. 19, B. 73, s. 211, B. 75, s. 451-495, B. 76, ss. 545-570, 571, 572, 587, 590-642, Cilt 14, B. 77, s. 22-23, 24-45, 46-50, 51-96, 101-110, 111-135, B. 78, ss. 175-243, B. 79, 349-418, 419-422, 424-465, 466-498, B. 80, ss. 562-586, 587-597, 598-614, 615-633, B. 82, ss. 848-854; Cilt 15, B. 83, ss. 25-54, 54-88, 89-100, 111-134.

İşçi; sağlık, ahlak-iyi niyet kurallarına uymayan haller ve zorlayıcı sebeplere dayanarak sözleşmeyi fesih edebilecektir.

İşveren; ekonomik, teknolojik sebeplere dayanarak toplu işçi çıkarma yoluna gidebilecektir.

Yasa, ücretin Türk parası ile ödeneceğini hükme bağlamaktadır.

Yasaya göre asgari ücret en geç iki yılda bir belirlenir.

Yasaya göre, çalışma süresi haftada en çok kırk beş saattir. Bu süre, haftanın çalışılan günlerine, günde on bir saati aşmamak şartı ile farklı şekilde dağıtılabilecektir.

Zorunlu sebeplerle işin durması veya benzer sebeplerle işyerinde normal çalışma sürelerinin önemli ölçüde altında çalışılması durumunda, işveren iki ay içinde çalışılmayan süreler için telafi çalışması yaptırabilecektir.

Bu Kanunla, on beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaklanmaktadır. On beş yaşından küçüklerin çalıştırılması istisnai bir durum olarak düzenlenmektedir.

Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı haftalık süre için çalıştırılmayacağı esası getirilmektedir.

İşverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü tedbiri almakla ve bu tedbirleri denetlemekle yükümlü kılınmaktadır.

Bu Kanuna göre, sanayiden sayılan ve en az elli işçi çalıştırılan iş yerlerinde, işveren bir iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurmakla yükümlü kılınmaktadır.

Kanun ile, işyerine sarhoş gelmek yasaklanmaktadır.

İş ve işçi arayanlar için, Türkiye İş Kurumu yanında özel istihdam büroları da faaliyet gösterebilecektir.

Yasa, çalışma dünyasının denetim ve teftişinde devleti görevlendirmektedir.

Kanunun son bölümlerinde iş yerlerinin denetimi, denetimin şekli, denetim sonucu verilecek kararlar ve kanun hükümlerine uymayanlara verilecek cezalar düzenlenmektedir.

Bu Kanun ile 1475 sayılı İş Kanununun 14'üncü maddesi hariç, diğer maddeleri yürürlükten kaldırılmaktadır. Diğer mevzuatta 1475 sayılı İş Kanununa yapılan atıfların bu Kanuna yapılmış sayılacağı da belirtilmektedir.

Kanun ile kıdem tazminatı için bir kıdem tazminatı fonunun kurulacağı ayrıca belirtilmektedir.

3.7.8.6. 16.07.2003 tarihli ve 4947 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

(Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 184 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, Devlet Memurları Kanunu, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun, Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması, Deniz İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Kaldırılması, Maddeler ile Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun) Tasarısı³²⁹

43 maddeli kanunun amacı, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar, Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü arasında koordinasyonu ve sosyal güvenlik alanındaki uygulamalarda norm ve standart birliğini sağlamak, aktüeryal hesaplarını incelemek, malî hareketlerini ve çalışmalarının kuruluş amaçlarına uygunluğunu izlemek ve ortak veri tabanı oluşturulması için gerekli çalışmaları yapmak üzere idarî ve malî bakımdan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı, genel bütçeye dâhil Sosyal Güvenlik Kurumunun kurulmasına, teşkilât, görev ve yetkilerine ilişkin esasları düzenlemektir.

Türkiye’de faaliyet gösteren, zorunlu ve primli sisteme dayalı sosyal güvenlik kuruluşları, SSK, Bağ-Kur ve işsizlik sigortasını uygulayacak Türkiye İş Kurumunu (İş ve İşçi Bulma Kurumu) teşkilât yapılarında birliktelik temini ile bir çatı altında toplayıp, kuruluşlar arası norm ve standart birliğini ve koordinasyonu sağlayacak, bu kurumların tek tek ve hep birlikte veri tabanını oluşturacak, aktüeryal ve malî durumlarını izleyecek ve bu vasıta ile Türkiye’de çalışma hayatı, sosyal güvenlik ile sosyal güvenliğin malî durumlarının genel ekonomiye etkisini değerlendirecek bir Kuruma olan ihtiyacı gidermek amacıyla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak Sosyal Güvenlik Kurumu kurulmuş ve söz konusu sosyal güvenlik kuruluşları da bu Kurumun ilgili kuruluşları haline getirilmiştir.

Bakanlığın ana hizmet birimleri arasında yer alan Sosyal Güvenlik Kuruluşları Genel Müdürlüğünün, bir genel müdür, iki genel müdür yardımcısı ve beş daire başkanlığından oluşan kadrosu iptal edilmiş, onun yerine Bakanlığa bağlı kuruluş olarak hizmet verecek olan Sosyal Güvenlik Kurumuna bir başkan, iki başkan yardımcısı ile Finansman ve Aktüerya Daire Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri Daire Başkanlığı, Koordinasyon Daire Başkanlığı ile

³²⁹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 16 Temmuz 2003, Sayı: 25178 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1426-1453. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 1, B. 13, s. 434; Cilt 22, B. 106, s. 9 ve 72; Cilt 23, B. 107, ss. 16-63; 64-98.

Personel, Halkla İlişkiler ve İdarî İşler Daire Başkanlığından oluşan dört daire başkanlığı, sosyal güvenlik uzmanlarından oluşan kadrolar tahsis edilerek uzman kadro oluşturulmuştur.

Sosyal Güvenlik Kurumunun bünyesinde kurulan Sosyal Güvenlik Yüksek Danışma Kuruluna, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye, Sağlık ve İçişleri Bakanlıkları ile Hazine Müsteşarlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı ve sosyal güvenlik kuruluşları üst düzey yöneticilerini bir araya getirerek ülke genelinde sosyal güvenlik politikalarının belirlenmesi, genel sorunların tartışılıp çözülmesi için karar alınması konusunda görev verilmiştir.

Böylece daha az sayıda ancak belirli konularda uzman kadrolardan oluşan bir Kurum ile Türkiye’de sosyal güvenlik alanında genel politikalar belirlenip, sosyal güvenlik kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması, norm ve standart birliğine gidilmesi, sosyal güvenlikle ilgili istatistikî bilgilerin tek elde toplanıp ortak veri tabanı kurulması amaçlanmaktadır.

Kanun, İşçi Sağlığı Daire Başkanlığını kaldırmakta, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün kurulmasını hedeflemektedir.

Yukarıda anılan birimlerin görevlerini yerine getirebilmesi ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla ihtiyaç duyulacak kadroların ihdas edilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmakta, Bakanlığın, İş Teftiş Kurulu Başkanlığı ile ana hizmet birimlerinden olan Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görevleri günün şartlarına göre yeniden düzenlenmektedir.

3.7.9. SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.9.1. 10.07.2003 tarihli ve 4924 sayılı *Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*³³⁰

Kanunla, eleman temininde güçlük çekilen yerlerde ve hizmet dallarında, sağlık hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesini temin etmek üzere, Sağlık Bakanlığı tarafından hizmet akdi ile sözleşmeli olarak istihdam edilecek ve işçi sayılmayan sağlık personelinin hizmet şartları, nitelikleri, işe alınma ve işine son verilme halleri, görev ve yetkileri, hak, yükümlülük ve sorumlulukları, ücret ve diğer ödemeleri ile özlük işleri düzenlenmekte, ayrıca Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Devlet Memurları Kanunu ile Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapılmaktadır.

³³⁰ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 24 Temmuz 2003, Sayı: 25178 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-2, ss. 1196-1205. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 18, B. 94, s. 43; Cilt 21, B. 104, ss. 35-50, 51-78; B. 105, ss. 195-197.

3.7.10. ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.10.1. 1.5.2003 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun³³¹

Kanunla, çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması, ülkenin doğal bitki ve hayvan varlığı ile doğal zenginliklerin korunması, geliştirilmesi ve her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi, ormanların korunması ve geliştirilmesi, ormanların içinde ve bitişiğinde yaşayan köylülerin kalkındırılması ve orman ürünleri sanayiinin geliştirilmesi için Çevre ve Orman Bakanlığının kurulması ile teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemek amaçlanmaktadır.

Kanunun 2'nci maddesinde Çevre ve Orman Bakanlığının görevleri özetle şöyle sıralanmaktadır:

-Çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi gibi konularda gerekli tedbirleri almak ve projeleri hazırlamak, bu konularda uygun teknolojiyi belirlemek, her türlü analizi ve ölçümü gerçekleştirmek için laboratuvar kurmak ve diğer laboratuvarlardan yararlanmak.

-Atık ve yakıtlar ile ekolojik dengeyi bozan maddelerin zarar vermeyecek şekilde bertarafı için denetim yapmak, ülkenin atık politikasını belirlemek ve gerekli tedbirleri almak.

-Hayvanların korunmasına yönelik çalışmaları, ilgili bakanlık ve kurumlarla işbirliği içinde yapmak, çevreye olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti izlemek, çevre uygulamalarına etkinlik kazandırmak için eğitim programları uygulamak.

-Çevre ve orman konularında uluslararası düzeyde sürdürülen çalışmaları izlemek ve bu çalışmalara katkıda bulunmak.

-Ormanların korunması, ıslahı, bakımını sağlamak, orman sınırlandırılması ve kadastrounu yapmak, erozyonu önleyici tedbirleri almak, ağaçlandırma yapmak, devlet ormanları ve bitişiğinde yaşayan köylülerin sosyal ve ekonomik gelişimini sağlamak.

Bakanlık teşkilatı, merkez, taşra ve bağlı kuruluşlardan oluşmaktadır.

Kanunda Çevre ve Orman Bakanlığının ana hizmet birimleri, danışma-denetim birimleri, yardımcı hizmet birimleri ve bunların görevleri ayrı ayrı düzenlenmektedir.

³³¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 8 Mayıs 2003, Sayı: 25102 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: **TBMM Basımevi**, 2005, Cilt 87-1, ss. 699-727. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 10, B. 58, s. 752; Cilt 13, B. 72, s. 115, B. 73, ss. 273-280, B. 74, ss. 299-384, 386-394.

Bakanlığın sürekli kurulları; Yüksek Çevre Kurulu, Mahalli Çevre Kurulları, Çevre ve Ormancılık Şurası, Merkez Av Komisyonu olarak sıralanmaktadır.

Bakanlık bağlı kuruluşları, Orman Genel Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı olarak düzenlenmektedir.

Kanunda, Bakanlığın diğer bakanlıkların hizmet alanına giren konulara ilişkin faaliyetlerinde, Başbakanlığın belirleyeceği esaslar çerçevesinde ilgili bakanlıkla işbirliği içinde olacağı hükme bağlanmaktadır.

Bakanlıkça istihdam edilecek uzman ve uzman yardımcıları sınav usulüyle belirlenecektir.

Çevre ve Orman Uzman ve Uzman Yardımcılarına en yüksek devlet memuru aylığının belirtilen oranlarını geçmemek üzere, ek ödemede bulunulacağı hükme bağlanmaktadır.

Bakan onayı ile geçici özel ihtisas komisyonları, özel bilim ve mühendislik komisyonları kurulabilecektir.

Bakanlık, çevre kirliliğinin önlenmesi, çevrenin korunması ve orman alanlarının korunması ile ilgili olarak, sözleşme ile araştırma-etüt ve proje yaptırabilecektir.

23.4.1981 tarihli ve 2451 sayılı Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanun'un dışında kalan memurların atanmaları Bakan tarafından yapılacaktır.

Bu kanun ile 222, 389, 400, 443 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ve 3800 sayılı Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmaktadır.

Kanun yürürlüğe girdiği tarihte, Çevre Bakanlığı ile Orman Bakanlığı personeli hiçbir işleme gerek kalmaksızın, Çevre ve Orman Bakanlığına devredilmiş olacaktır. Orman Bakanlığının bölge müdürlükleri kaldırılmaktadır.

3.7.11. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

3.7.11.1. 04.06.2003 tarihli ve 4865 sayılı Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü Kurulması Hakkında Kanun³³²

Bu kanun ile, Türkiye'de ve dünyada bor ürün ve teknolojilerinin geniş bir şekilde kullanımı, yeni bor ürünlerinin üretimi ve geliştirilmesi, kullanıcıların boru değişik alanlarda araştırmaları için gerekli bilimsel ortamın sağlanması amaçlanmaktadır.

³³² Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 18 Haziran 2003, Sayı: 25040 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 817-825. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 12, B. 66, s. 5; Cilt 14, B. 79, s. 337; Cilt 15, B. 86, s. 360; Cilt 16, B. 87, ss. 44-118, 173-196, B. 89, ss. 293-294, 347-370.

Kanuna göre kurulacak olan enstitünün kısa adı "BOREN", merkezi Ankara olacaktır. Enstitünün ilişkili olduğu Bakanlık, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığıdır.

Kanun ile Enstitünün görevleri şu şekilde özetlenebilir:

* Türkiye'nin, bor kimyasalları konusunda dünya pazarında belirli bir konuma gelebilmesi için kısa, orta ve uzun dönem bor uç ürünleri pazar ve teknolojilerine ilişkin politika ve strateji kararlarını almaya ışık tutacak bilgileri oluşturmak,

* Bor ve ürünlerinin geniş bir şekilde kullanımı, yeni bor ürün ve teknolojilerinin geliştirilmesi ve üretilmesi amacıyla temel ve uygulamalı araştırma yapmak,

* Kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ile gerçek ve tüzel kişilerin bor ve ürünleri hakkında araştırma isteklerini değerlendirmek ve bu konularda araştırma yapan gerçek ve tüzel kişileri finansman, personel ve teçhizat ile desteklemek,

* Eti Holding A.Ş.'nin talep edeceği Ar-Ge projelerini öncelikle ve ücretsiz olarak gerçekleştirmek,

* Görev alanına giren konularda ulusal ve uluslararası kongre, seminer gibi bilimsel toplantılara bilimsel ve maddi katkı sağlamak, desteklemek, düzenlemek ve bunlara katılmak.

Yönetim Kurulu en yüksek karar organıdır ve dokuz üyeden oluşur. Kanuna göre yönetim kurulu üyeleri Başbakanca atanacaktır. Enstitü hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, idarî hizmet sözleşmesi ile istihdam edilen sürekli personel eliyle yürütülecektir. Ancak sınırlı olarak yeterli sayıda süreli personel istihdam edilebilecektir. Enstitüde yabancı danışman ve uzmanlar da istihdam edilebilecektir.

Enstitü, vize ve tescil hükümleri hariç, Sayıştay denetimine tabi olacaktır.

Kanun, Enstitünün gelirlerini şu şekilde sıralamaktadır: Eti Holding A.Ş.'nin bor ürünlerinin satışından % 0,2 oranında pay, bor madenleri işletmelerinden alınan Devlet hakkının % 15'i, Enstitüye yapılacak yardımlar, bağışlar ve vasiyetler, Enstitünün ücret karşılığı verdiği hizmet gelirlerinin tamamı ile sürekli ve süreli personel tarafından yapılacak AR-GE projeleri karşılığı alınan ücretlerin % 20'si, yayın gelirleri, patent gelirleri ve sair gelirler.

Enstitünün mal ve varlıkları Devlet malı sayılır, haczedilemez. Kurulacak olan bu Enstitü, araştırma ve inceleme konuları için gerekli gördüğü her türlü bilgiyi kamu kurum ve kuruluşlarından istemeye yetkili olacaktır.

3.7.12. BAYINDIRLIK, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZEN- LEMELER

3.7.12.1. 29.05.2003 tarihli ve 4864 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun³³³

Kanuna göre, fen kurulları tarafından düzenlenen teknik mahiyetteki hasar tespit raporlarına mahallî ilân tarihinden itibaren otuz gün içinde itiraz edilebilecek ve hasar tespit raporları ancak asıl işlemlerle birlikte dava konusu edilebilecektir.

Gayrı menkulleri kesin bir şekilde hasarsız olarak tespit edilenlerin veya gayrı menkullerinin hasar tespiti hiç yapılmayanların, yargı yoluna gitmeden önce, mahallî ilân tarihinden itibaren otuz gün içinde ilgili idareye başvurmaları zorunlu kılınmaktadır.

Kanuna göre, hasarlı bina veya işyeri sigortalı ise yapılacak yardımdan sigorta tutarı indirilemeyecektir.

Tabii afete maruz kalan yörelerdeki belediyeler ile özel idarelere, maruz kaldıkları hasar ve tahribatları gidermek amacıyla özel hesaplarda toplanan kaynaklardan yardım yapılabilir, tabii afet sebebiyle ödenen veya ödenecek sigorta tazminatları, Devletçe ödenen yardımlardan düşülemeyecektir.

27.1.2003 tarihinde Tunceli-Pülümür ve çevresinde, 10.4.2003 tarihinde İzmir-Urla, Seferihisar ve çevresinde ve 1.5.2003 tarihinde Bingöl ve çevresinde meydana gelen depremler sonucunda, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı fen heyetleri tarafından belediye sınırları ile mücavir alanlarında belirlenen ağır hasarlı veya yıkık konut sahibi afetzedelere veya afetzedelerin kuracakları kooperatiflere, kendi arsaları veya tespit edilecek arsalar üzerinde yapılacak konutlar için Toplu Konut İdaresi Başkanlığı aracılığı ile kredi verilebilecektir.

3.2.2002 tarihinde Afyon ve civarında meydana gelen deprem sonucunda, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı fen heyetleri tarafından belediye yerleşim alanlarında belirlenen ağır hasarlı ve yıkık konut sahibi afetzedelerin kuracağı kooperatiflere, kendi arsaları veya toplulaştırma sonucunda elde edilecek arsalar üzerinde yapılacak konutlar için Toplu Konut İdaresi aracılığı ile kredi verilebilecektir.

Bu kanun ile, 1.5.2003 tarihinde Bingöl İlının merkez ve ilçelerinde meydana gelen deprem sebebi ile;

a) Bingöl trafik tescil kuruluşunda kayıt ve tescilli olan taşıtları ile Bingöl merkez ve ilçelerinde depremin meydana geldiği tarihte ikametgâhının bulunduğu tevsiki şartı ile Bingöl trafik tescil kuruluşu dışındaki diğer illerde kayıt ve tescilli olan taşıtlar, ek motorlu taşıtlar vergisinden,

b) Bingöl İlının merkez ve ilçelerinde bulunan bina, arsa ve araziler ek emlak vergisinden,

istisna tutulmaktadır.

³³³ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 18 Haziran 2003, Sayı: 25040 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2005, Cilt 87-1, ss. 812-815. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 14, B. 78, s. 115; Cilt 15, B. 85, s. 233, B. 86, ss. 451-468, 488-511; Cilt 16, B. 87, ss. 43-172.

3.8. 1'İNCİ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.8.1. YASAMA FAALİYETLERİ³³⁴

1'inci Yasama Yılı'nda TBMM Başkanlığına toplam 395 adet kanun tasarısı, 180 adet de kanun teklifi verildi. Bu tasarı ve tekliflerden 199 adedi Genel Kurulda kabul edilerek kanunlaştı, 9 adet kanun, Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye iade edildi.

1'inci Yasama Yılı'nda 34 adet TBMM Kararı alındı. TBMM Başkanlığına intikal eden Kanun Hükmünde Kararname sayısı ise 262'dir.³³⁵

Genel Kurul'da 111 birleşim gerçekleşti. Toplam çalışma süresi 579 saat 26 dakika oldu. Komisyonlar ise 328 saat çalıştı. Bu çalışmalar 27.745 sayfa tutanakla kaydedildi.³³⁶ 20 ve 21. dönemlere oranla TBMM yüzde 40 daha fazla çalıştı.³³⁷

3.8.2. TBMM BAŞKANLIK DİVANİ FAALİYETLERİ

1'inci Yasama Yılı'nda Başkanlık Divanı 15 toplantı yaptı. Bu toplantı sayısı son yılların en yüksek sayısıdır.³³⁸

Önemli Başkanlık Divanı kararlarından biri, Milletvekili Lojmanları hakkında alındı. 400 villa ve 2 bloktan oluşan 176 daire ile idari binalarla sosyal tesislerin, başka bir kamu kuruluşuna devredilmemesi ve özel kişi ve kuruluşlara en uygun sürede satışının yapılması şartıyla, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğüne devredilmesi kararlaştırıldı.

Bu karar uyarınca, lojmanlar 15 Ocak 2003 tarihi itibarıyla Milli Emlak Genel Müdürlüğü'ne devredildi. Burada görevli personelden yönetim için ihtiyaç duyulan asgari sayıda personel, aylık ve diğer her türlü özlük hakları TBMM tarafından karşılanması kaydıyla, geçici olarak Maliye Bakanlığı emrinde görevlendirildi. Lojmanlar için gerekli her türlü giderin Maliye Bakanlığı bütçesinden karşılanması sağlandı.

Merkezde ve Milli Saraylarda çalışan yaklaşık 1000 geçici mevsimlik işçinin yasal haklarının ödenerek, 31.02.2003 tarihi itibarıyla geçici mevsimlik işçi istihdamına son verilmesine, bu kişilerin 657 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinin, C) fıkrasına göre, TBMM Genel Sekreterliği Teşkilatında geçici personel olarak çalıştırılmasına karar verildi.

Bingöl'de meydana gelen deprem sırasında yıkılan Merkez Kaleönü İlköğretim Okulu'nun yerine 16 derslik, 20 lojman ve 100 öğrenci kapasiteli pansiyonu olan bir okulun Bingöl Valiliği aracılığıyla TBMM tarafından yaptırılması kararlaştırıldı.³³⁹

³³⁴ TBMM CHP Grubunun 1'inci Yasama Yılı çalışmaları için bk. TBMM CHP Grup Başkanlığı, **TBMM CHP Grubu 22. Dönem 1. Yasama Yılı Çalışmalarının Sayısal Değerlendirmesi**. Ankara, Ağustos 2003.

³³⁵ TBMM Başkanı Bülent Arınç, **22. Dönem 1. Yasama Yılı Yasama-Denetim ve Yönetim Faaliyetleri (19 Kasım 2002-31 Temmuz 2003)**, s. 4.

³³⁶ *Agk.*, s.3.

³³⁷ *Agk.*, s.3-4.

³³⁸ TBMM Başkanı Bülent Arınç, **22. Dönem 1. Yasama Yılı Değerlendirme Toplantısı Konuşma Metni**, 30 Temmuz 2003, s. 3.

³³⁹ **22. Dönem 1. Yasama Yılı Yasama-Denetim ve Yönetim Faaliyetleri**, s. 3.

3.8.3. TBMM BAŞKANI BÜLENT ARINÇ'IN FAALİYETLERİ HAKKINDA İSTATİSTİKLER³⁴⁰

Yurtdışı gezileri:

TBMM heyeti ile,

-15-21 Aralık 2002 tarihleri arasında Hindistan (7 gün),

-13-15 Ocak 2003 tarihleri arasında KKTC (3 gün)

-28-30 Nisan 2003 tarihleri arasında Bosna-Hersek (3 gün)

-31 Mayıs-7 Haziran 2003 tarihleri arasında Japonya (8 gün)

-25-27 Haziran 2003 tarihleri arasında Macaristan (3 gün).

Diğer Faaliyetleri: 21 yurt içi gezisi.

Randevular: 5550 kişi randevu talebinde bulundu, bunların 1066'sı kabul edildi. Günde ortalama 15 kişi ile görüşüldü.

Görüşme Yapılan Kişiler:

Milletvekilleri	: 402
Sivil Toplum Örgütleri	: 78
Vatandaşlardan oluşan heyetler	: 303
Basın Mensubu	: 56
Kamu Görevlisi	: 118

Yabancı Heyetler ve Basın

Görüşülen Cumhurbaşkanları: KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nur Sultan Nazarbayev, Arnavutluk Cumhurbaşkanı Alfred Moisiu, İsrail Cumhurbaşkanı Moshe Katsav.

Görüşülen Başbakanlar: Polonya Başbakanı Leszek Miller, Romanya Başbakanı Adria Nastase, İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi, Kırgızistan Başbakanı Nikolay Tanayev, Bosna-Hersek Başbakanı Adnan Terzic, Lüksemburg Başbakanı Jean Claude Junker, Suriye Başbakanı Muhammed Mustafa Miro.

Kabul Edilen Yabancı Büyükelçi: 32

Yabancı Parlamento Başkanı ve Parlamento Temsilcisi: 11

Demeç Verilen Yabancı Basın Organı: 34

Katıldığı Konferanslar: 14³⁴¹

3.8.4. YÖNETİM FAALİYETLERİ

3.8.4.1. Bütçe-Maliye Uygulamaları

2003 yılının ilk 7 aylık döneminde, Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri için 46.232.311.000.000 TL, Yasama Hizmetleri için 38.040.742.000.000 TL, Milli Sarayların idare ve korunması için 14.562.872.000.000 TL, Transfer giderleri için ise 20.656.723.000.000 TL harcandı.

³⁴⁰ TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın 22'nci Yasama Döneminde yabancı kişi, kuruluş ve ülkelerle yaptığı tüm temaslar şu çalışmalarda toplu olarak sunulmuştur: Türkiye Büyük Millet Meclisi, **Parlamentar Diplomasi: TBMM Başkanlığı 2002-2007 Faaliyetleri**, Ankara: TBMM Basımevi, 2007; Türkiye Büyük Millet Meclisi, **22. Dönem Parlamentar Diplomasi 2002/2007/Bütün Faaliyetler**, Ankara: TBMM Basımevi, 2007.

³⁴¹ Agk., s. 2.

TBMM harcamalarında tasarruf öncelikli hedef olarak belirlendi. Bu yaklaşım sonucunda, toplam bütçe ödeneği için 2002 yılına göre %39 artış öngörülmesine rağmen, yılın ilk 7 ayında bu oran %23 olarak gerçekleşti. 2002 yılının ilk 7 ayında bütçe ödeneğinde yapılan harcama 97.018.368.000.000 TL iken, bu rakam 119.492.648.000.000 TL olarak gerçekleşti.

2002'nin ilk 7 ayında 71.584.924.000.000 TL olan personel cari giderlerinin bu yılın ilk 7 ayında %47 oranında artması öngörülmüşken, bu oran %12 olarak gerçekleşti. 2002 yılının ilk 7 ayında 11.799.883.000.000 TL olan diğer cari giderler harcaması, ilk 7 ayın sonunda 10.499.289.000.000 TL oldu.³⁴²

1 Ocak 2003-31 Temmuz 2003 Harcama Kalemleri (Milyon TL)³⁴³

Programlar	Program Adı	2003 Mali Yılı Bütçe Ödeneği	30.06.2003 Tarihi İtibari ile Harcamalar	30.06.2003 Tarihi İtibari ile Kalan Ödenek	Bütçe-deki Oranı %
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	97.378.000	46.232.311	51.145.689	47
111	Yasama Hizmetleri	59.065.000	38.040.742	21.024.258	20
112	Milli Sarayların İdare ve Korunması	30.195.000	14.562.872	15.632.128	15
900	Transferler	40.302.000	20.656.723	19.645.277	18
GENEL TOPLAM		226.940.000	119.492.648	107.447.352	100

3.8.4.2. Dış İlişkiler

3.8.4.2.1. Uluslararası Grupların Faaliyetleri

TBMM bünyesinde faaliyet gösteren uluslararası gruplardan NATO Parlamenter Asamblesi, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Batı Avrupa Birliği, Parlamentolararası Birlik, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, İslam Konferansı Örgütü, Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu, Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği, Avrupa'nın Geleceğine İlişkin Konvansiyon ve Avrupa-Akdeniz Parlamenter Asamblesi üyeleri toplam 21 Genel Kurul toplantısına 141 milletvekili ile, 84 komisyon toplantısına ise, 184 milletvekili ile katıldı. Ayrıca, Avrupa Parlamentosu tarafından düzenlenen Teknik Destek ve Bilgi Değişim Ofisi Semineri yurtdışı ve yurt içinden 70 parlamento temsilcisinin katılımıyla İstanbul'da düzenlendi.

3.8.4.2.2. İhtisas Komisyonlarının Faaliyetleri

İhtisas Komisyonlarından Dışişleri Komisyonu Başkanı Mehmet Dülger, yurt dışında düzenlenen 3 resmi toplantıya katıldı. Norveç Parlamentosu Dışişleri Komisyonu heyetini Türkiye'de ağırladı. Diğer komisyonlardan toplam 5 heyet yurt dışı toplantılarına 11 milletvekili ile katıldı.

³⁴² Agk., s.12

³⁴³ Agk., s.13.

3.8.4.2.3. Dostluk Grupları

1'inci Yasama Yılı'nda, milletvekilleri tarafından 78 ülke parlamentosu ile TBMM arasında dostluk grubu kurulması için başvuru yapıldı. Bu gruplardan 68'i kuruluş çalışmalarını tamamladı. Kuruluş çalışmaları tamamlanan dostluk grupları şunlardır:

1'inci Yasama Yılı'nda Kurulan Dostluk Grupları³⁴⁴

	ÜLKE	DOSTLUK GRUBU BAŞKANI		
1	ABD	Egemen BAĞIŞ	İstanbul	AK Parti
2	ALMANYA	Ahmet YAŞAR	Aksaray	AK Parti
3	ARNAVUTLUK	Mehmet YILMAZCAN	K. Maraş	AK Parti
5	AVUSTRALYA	Erol TINASTEPE	Erzincan	CHP
4	AVUSTURYA	Mustafa ILICALI	Erzurum	AK Parti
6	AZERBAYCAN	Haluk İPEK	Ankara	AK Parti
7	BANGLADEŞ	Zülfü DEMİRBAĞ	Elazığ	AK Parti
8	BELARUS	Orhan Z. DİREN	Tokat	CHP
9	BELÇİKA	A. Rıza ALABOYUN	Aksaray	AK Parti
10	BOSNA-HERSEK	Hüseyin KANSU	İstanbul	AK Parti
11	BREZİLYA	Turhan ÇÖMEZ	Balıkesir	AK Parti
12	BULGARİSTAN	İbrahim KÖŞDERE	Çanakkale	AK Parti
13	ÇEK CUMHURİYETİ	Hasan ÖREN	Manisa	CHP
14	ÇİN	Salih KAPUSUZ	Ankara	AK Parti
15	ENDONEZYA	A. Zeynep TEKİN	Adana	AK Parti
16	ESTONYA	M. Siyam KESİMOĞLU	Kırklareli	CHP
17	FAS	Mahfuz GÜLER	Bingöl	AK Parti
18	FİLİPİNLER	Sedat UZUNBAY	İzmir	CHP
19	GÜNEY KORE	Şevket GÜRSOY	Adıyaman	CHP
20	GÜRCİSTAN	M. Sait ARMAĞAN	Isparta	AK Parti
21	HİNDİSTAN	H. Fehmi KİNAY	Kütahya	AK Parti
22	İNGİLTERE	Gaye ERBATUR	Adana	CHP
23	İRAN	Ahmet İNAL	Batman	AK Parti
24	İSRAİL	Vahit KİRİŞÇİ	Adana	AK Parti
25	İTALYA	Muharrem KILIÇ	Malatya	AK Parti
26	JAPONYA	Mevlüt ÇAVUŞOĞLU	Antalya	CHP
27	KANADA	Mücahit DALOĞLU	Erzurum	AK Parti

³⁴⁴ *Agk.*, s.16-17. Ayrıca bk. **TBMM Aylık Bülten**, Temmuz-Ağustos 2003, Sayı:100, ss.13-14; yine *agk*, Eylül-Ekim 2003, Sayı:101, ss.39-40. 1'inci Yasama Yılında kurulan bazı dostluk grupları için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:5, B:36, 25.2.2003, O:1, ss. 363-64; **TBMM Tutanak Dergisi**, C:6, B:40, 4.3.2003, O:1, ss. 177-78; **TBMM Tutanak Dergisi**, C:11, B:64, 9.4.2003, O:1, ss. 507-508.

28	KAZAKİSTAN	Recep ÖZEL	Isparta	AK Parti
29	KIRGIZİSTAN	Muzaffer GÜLYURT	Erzurum	AK Parti
30	KKTC	Yaşar YAKIŞ	Düzce	AK Parti
31	KUVEYT	Ensar ÖĞÜT	Ardahan	CHP
32	LİTVANYA	Semiha ÖYÜŞ	Aydın	AK Parti
33	LÜBNAN	Medeni YILMAZ	Muş	AK Parti
34	MACARİSTAN	Berhan ŞİMŞEK	İstanbul	AK Parti
35	MAKEDONYA	Kemal DEMİREL	Bursa	CHP
36	MALEZYA	Ahmet Rıza ACAR	Aydın	AK Parti
37	MISIR	Mustafa EYİCEOĞLU	Mersin	CHP
38	MOĞOLİSTAN	Engin ALTAY	Sinop	AK Parti
39	MOLDOVA	Agâh KAFKAS	Çorum	AK Parti
40	POLONYA	Murat YILMAZER	Kırıkkale	AK Parti
41	ROMANYA	M. Nuri AKBULUT	Erzurum	AK Parti
42	RUSYA	Nevzat YALÇINTAŞ	İstanbul	AK Parti
43	SİNGAPUR	Ahmet ERTÜRK	Aydın	AK Parti
44	SLOVAKYA	Ömer İNAN	Mersin	AK Parti
45	SUDAN	Abdurrahman ANIK	Bingöl	AK Parti
46	SURİYE	Yüksel ÇAVUŞOĞLU	Karaman	AK Parti
47	TACİKİSTAN	Serpil YILDIZ	İzmir	AK Parti
48	TAYLAND	Ali KÜÇÜKAYDIN	Adana	AK Parti
49	UKRAYNA	M. Emin M. BİLGİÇ	Isparta	AK Parti
50	ÜRDÜN	Cüneyt KARABIYIK	Van	AK Parti
51	BOSNA-HERSEK	Hüseyin KANSU	İstanbul	AK Parti
52	BREZİLYA	Turhan ÇÖMEZ	Balıkesir	AK Parti
53	CEZAYİR	A. Veli SEYDA	Şırnak	AK Parti
54	ETİYOPYA	Şükrü AYALAN	Tokat	AK Parti
55	FİLİSTİN	Hüseyin TANRIVERDİ	Manisa	AK Parti
56	FİNLANDİYA	Mikail ASLAN	Kırşehir	AK Parti
57	HOLLANDA	İrfan YAZICIOĞLU	Diyarbakır	AK Parti
58	İSPANYA	Afif DEMİRKIRAN	Batman	AK Parti
59	KATAR	M. Beşir HAMİDİ	Mardin	AK Parti
60	KÜBA	İnal BATU	Hatay	CHP
61	LİBYA	Muharrem CANDAN	Konya	AK Parti
62	MEKSİKA	Hasan ANGI	Konya	AK Parti
63	NORVEÇ	Muzaffer BAŞTOPÇU	Kocaeli	AK Parti
64	PAKİSTAN	M. Mehdi EKER	Diyarbakır	AK Parti
65	PORTEKİZ	Faruk KOCA	Ankara	AK Parti
66	TUNUS	M. Dengir FIRAT	Mersin	AK Parti
67	VENEZUELA	Atilla BAŞOĞLU	Adana	CHP
68	YUNANİSTAN	Mustafa DÜNDAR	Bursa	AK Parti

3.8.4.3. TBMM TV Faaliyetleri

TBMM TV, bu yasama yılında yaklaşık 678 saat yayın yaptı. Özel yayın kuruluşları ile isteyen milletvekillerine görüntü sağlama hizmeti verildi. Genel kurul ve Grup toplantılarının yanı sıra, komisyon ve basın toplantıları izleyicilere aktarıldı.

3.8.4.4. Personel Hareketleri ve Atamalar

4491 olan personel sayısı, bu yasama yılında 145 azalmayla 4346'ya indi. 50 personel kendi isteğiyle emekliye ayrıldı; yaş haddinin 61'e düşürülmesiyle emekli olan 33 personel, söz konusu kanun hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından verilen yürütmenin durdurulması kararı doğrultusunda görevlerine iade edildi. 24'ü kadrolu, 1'i sözleşmeli, 1'i öğretim üyesi, 2'si mevsimlik işçi olmak üzere toplam 28 personel alındı.

TBMM'de, bu Yasama Yılında iki önemli atama gerçekleşti:

1) TBMM Genel Sekreterliğine, Genel Sekreter Yardımcısı Hayati Şener atandı. 1939 yılında Mengen'de doğan Hayati Şener, AİTİA Ekonomi ve Mali İşletme Bölümünü bitirdikten sonra, 1958 yılında Maliye Bakanlığında memuriyet hayatına başladı. TBMM'ye 1963 yılında geçen Şener, Özlük İşlerinde şef, raportör, müdür yardımcılığı ve müdür olarak görev yaptıktan sonra atandığı Personel ve Muhasebe Daire Başkanlığı görevini 1989-94 yılları arasında sürdürdü. 1994-1996 yıllarında da Genel Sekreter Yardımcılığı yapan Şener, 1999 yılından bu yana aynı görevi yürütüyordu.

Hayati Şener'in Genel Sekreterliğe atanması ile boşalan Genel Sekreter Yardımcılığına Ali Osman Koca, Halis Çınar'dan boşalan Personel ve Muhasebe Daire Başkanlığına ise Nedim Küçüker atandı.

2) TBMM Genel Sekreterliğine Rauf Bozkurt atandı. Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinin Fındık köyünde 1942 yılında doğan ve ilkokulu burada okuyan Rauf Bozkurt, ortaokulu Göksun ve Elbistan'da, liseyi Kahramanmaraş'ta okudu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okurken, 1967 yılında Mecliste memur olarak çalışmaya başladı. Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğünün her kademesinde memur, raportör, uzman, Kanunlar Müdür Yardımcısı, Kanunlar Müdürü, Kanunlar ve Kararlar Daire Başkanı olarak çalıştıktan sonra, 1996 yılında Meclis'ten emekli olan Bozkurt, özel sektörde genel koordinatörlük tecrübesinin ardından, 1998 yılının başlarında TBMM'ne yasamadan sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı olarak yeniden döndü ve Haziran 2003'te Genel Sekreterliğe atandı.

3.8.4.5. Bilgi İşlem Merkezi Faaliyetleri

Genel Kurul tutanaklarının dijital ortama aktarılma projesi, Bilgi İşlem Merkezi Birim Amirliğinin koordinasyonunda, Kütüphane, Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü ile Tutanak ve Basımevi Müdürlüklerinin işbirliğiyle yürütülmeye başlandı. TBMM Web Sayfasına yeni bir görünüm verildi. Günde ortalama 3000 ziyaretçi tbmm.gov.tr adresini tıkladı. Çeşitli birimler için web sayfası hazırlama çalışmaları yapıldı. TBMM Web sayfasının geliştirilmesi çalışmaları çerçevesinde Tutanak Özetleri, TBMM Başkanlığına gelen işlerin günlük olarak listelendiği Gelen Kâğıtlar ve TBMM Kararları, kullanıcıların erişimine açıldı.

3.8.4.6. Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü Faaliyetleri

Bu Yasama Yılında, milletvekillerine 4.000, eski milletvekillerine 700, personele 1.100 ve araştırmacılara 502 kütüphane hizmeti verildi. Bu hizmetlerde 18.400 cilt kitap, 6.102 cilt süreli yayın kullanıldı. 25.500 adet mikrofilm baskısı ve 100.600 fotokopi çekimi yapıldı.

3.8.4.7. Ulaştırma Hizmetleri

Bu Yasama Yılında, 162 olan araç sayısı 142'ye indirildi. 20 araç Maliye Bakanlığına devredildi. Bir önceki yılın aynı döneminde 409.799 litre olan yakıt tüketimi 332.663 litreye düşürülerek toplam 77.136 litre tasarruf sağlandı. Yedek parça bakım-onarım harcamaları da 150.063.877.585 liradan 127.901.302.367 liraya düşürülerek 22.162.575.215 lira tasarruf sağlandı.

3.8.4.8. Sağlık Hizmetleri

17.11.2002-31.07.2003 tarihleri arasında 21.112'si milletvekili ve bakmakla yükümlü oldukları, 56.653'ü personel ve bakmakla yükümlü oldukları, 2.866'sı emekli personel, 9.141'i hastane sevkleri olmak üzere toplam 88.772 poliklinik hizmeti verildi. TBMM Baştabipliğine ait laboratuvarlarda 9.774'ü milletvekili ve bakmakla yükümlü oldukları, 35.372'si personel ve bakmakla yükümlü oldukları, 2.249'u emekli personel olmak üzere 47.395 tetkik yapıldı. Ecza dolabında, 3.125'i milletvekili ve bakmakla yükümlü oldukları, 29.468'i personel ve bakmakla yükümlü oldukları olmak üzere toplam 32.593 reçete karşılığı ilaç verildi.

3.8.4.9. Koruma Müdürlüğü Faaliyetleri

TBMM Kampusuna bu Yasama Yılında, toplam 886.672 ziyaretçi giriş yaptı. Günlük girişler ortalama 8.000 dolayında gerçekleşirken, bu rakam bazen 10 binin üzerine çıktı. TBMM'ye giriş yapan araç sayısı ise 278.714 olup, günlük giriş yapan araç sayısı da 1.531 olarak tespit edildi.

3.8.4.10. Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Faaliyetleri

İstiklal Marşının TBMM tarafından kabul edilişinin 82. yıldönümü münasebetiyle 12 Mart 2003 tarihinde TBMM'de "Mehmet Akif Ersoy" konulu panel ile Şeref Holü'nde Kültür Bakanlığı'nın işbirliği ile bir sergi ve konser düzenlendi. Aynı gün I. Büyük Millet Meclisi Binasında İstiklal Marşı'nın kabul edildiği oturum tiyatro sanatçılarınca canlandırıldı. İstiklal Marşı pirinç çerçeve yapılarak milletvekillerine hediye edildi.

TBMM'nin işbirliği ile Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nca düzenlenen "Savaş ve Tarihsel-Kültürel Miras" konulu panel 2 Nisan 2003'te TBMM'de yapıldı.

Milli Egemenlik Haftası çerçevesinde 20 Nisan'da TBMM'de "Çocuk Parlamentosu Özel Oturumu"; 21 Nisan'da Kültür Bakanlığı Devlet Klasik Türk Müziği Özel Konseri; 22 Nisan'da "Evler Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü

Anlatıyor” konulu resim sergisi düzenlendi. “Evler Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ü Anlatıyor” konulu resim sergisi Erzurum ve Sivas’ta da sergilendi. 29 Nisan-1 Mayıs tarihlerinde de Kayseri ve Kahramanmaraş’ta Milli Egemenlik Sempozyumları yapıldı.

3.8.4.11. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

Bu Yasama Yılında milletvekilleri, personel ve ziyaretçiler dâhil günde ortalama 5.000 kişiye yemek hizmeti verildi.

Bu Yasama Yılında, ayrıca;

*AYCELL ile kurumsal telefon aboneliği sözleşmesi imzalandı.

*TBMM Başkanını Karşılama ve Uğurlama Protokolü sadeleştirildi.

*TBMM salonları, talepte bulunan kamu kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin kullanımına açıldı.

*Anayasa konusunda bir uluslararası sempozyum düzenlenerek bildiriler Türkçe-İngilizce olarak yayınlandı.³⁴⁵

³⁴⁵ *Agk.*, s.18-24.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. 22'NCİ DÖNEM 2'NCİ YASAMA YILI (1 EKİM 2003 - 17 TEMMUZ 2004)

4.1. CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER'İN TBMM'NİN İKİNCİ YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI (1 EKİM 2003)

TBMM'nin 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Meclis Genel Kurulu'na hitaben yaptığı konuşmayla açıldı.

Sezer, konuşmasında, Cumhuriyet'in kuruluşunun 100. Yıldönümü olan 2023 yılına kadar tamamlanması gereken temel hedefleri şöyle sıraladı:

- "Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği gerçekleştirilmelidir"
- "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gücü artırılmalıdır"
- "Bilgi toplumu düzeyine mutlaka ulaşılmalıdır"
- "Medyanın çoğulculuğunu koruyucu önlemler alınmalıdır"
- "Kamu yönetimi ve yerel yönetimler, çağdaş ve etkin bir yapıya kavuşturulmalıdır"
- "Kadının toplum içindeki konumu yükseltilmelidir"
- "Bölücü ve gerici tehdidin siyasallaşarak gelişmesi önlenmelidir"
- "Siyasal partiler ve seçim yasalarını çağdaş demokratik yapıya kavuşturacak, yurttaşları etkin katılımcılar konumuna getirecek değişiklikler ivedilikle gerçekleştirilmelidir"

Sezer'in konuşma metni aşağıya alınmıştır:

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.00

1 Ekim 2003 Çarşamba

BAŞKAN : Bülent ARINÇ

KÂTİP ÜYELER: Enver YILMAZ (Ordu), Türkân MİÇOOĞULLARI (İzmir)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nın 1'inci Birleşimini açıyorum.

Toplantı yetersayısı vardır; gündeme geçiyoruz.

III.- SÖYLEVLER

1.- Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nı açış konuşması

CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sizleri, yoğun bir çalışma içine gireceğiniz yeni yasama yılının başlangıcında, üstün başarı dileklerimle ve saygıyla selamlıyorum.

Konuşmama başlarken, ulusumuzun temsilcisi Yüce Meclisimizin 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nın açılışında sizlerle birlikte olmaktan duyduğum mutluluğu belirtmek istiyorum.

Türkiye Cumhuriyetini kuran ve yaşatan Yüce Meclisimiz, demokratik parlamenter sistemin omurgasıdır. Yüce Meclis, cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana, Atatürk ilke ve devrimlerinin yaşama geçirilmesi ve korunması konusunda yaşamsal görevler üstlenerek demokratikleşme sürecini başlatmış, ülkemizi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak için özveriyle çalışmıştır.

Sizler de, 22'nci Dönem milletvekilleri olarak, bu erekler için çaba göstermekte, ülkemizi daha ileriye götürmek konusunda önemli sorumluluklar üstlenmektedir.

Meclisimizin yapacağı çalışmalar ve alacağı kararlar, Yüce Atatürk'ün başlattığı çağdaşlaşma hareketinin hız kazanmasını, Türkiye'nin gelişmiş dünya devletleri arasında hak ettiği konuma yükselmesini sağlayacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; konuşmamda, ülke ve dünya gündemindeki kimi konularla ilgili düşüncelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Teknolojide meydana gelen hızlı gelişmeler nedeniyle yaşanan köklü değişim süreci, ülkelerin, siyasal ve ekonomik yönlerden güçlü olabilmeleri için, geleceğe dönük, yeniliğe açık stratejiler geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır.

Ülkeler, kendi değerlerini ve kimliklerini yitirmeden, bunları çağdaş yaklaşımlarla zenginleştirerek, dünyadaki değişimlere, yenilik ve olanaklara kapılarını açmalıdır. Bugün, başarıdan söz edebilmek, çağdaş ve saydam bir yönetim anlayışını etkin kılabilmek için, insan hakları, hukuk devleti, katılımcı demokrasi, etik değerler ve fırsat eşitliği temellerinde işleyen bir düzenin yaşama geçirilmesi gerektiği yadsınamaz.

Temel hak ve özgürlükleri güvence altına almış, çağdaş dünyanın saygın üyesi olmuş, ekonomik, sosyal ve kültürel yönden çağın ulaştığı düzeye erişmiş, demokrasiyi tüm kurum ve kurallarıyla yaşatan, aklın ve bilimin egemen olduğu bir toplum düzeni, cumhuriyetimizin başlıca ereğidir.

Ulusal birliğimizin temeli olan Atatürk ilke ve devrimleri, bu amaca ulaşma çabalarında yolumuzu aydınlatmayı sürdürecektir.

Ülkemizin çağdaş dünya ile bütünleşme yolunda gerçekleştirdiği yapısal dönüşümlerin olumlu sonuçlarının alınmaya başlanması, demokratikleşme ve Avrupa Birliğine üyelik sürecinde bizlere güç vermektedir. Bu konuda ilerlemeyi ödün vermeksizin sürdürmeli ve gerekli uygulamaları hızla yaşama geçirmeye özen göstermeliyiz.

Avrupa Birliği ile uyum sürecini kısa sürede tamamlayabilmek, benzeri dönüşüm uygulamalarının kararlı biçimde sürdürölmesine bağlıdır. Meclisimizin ve hükümetimizin bu süreçteki etkinliği övgüye değerdir. Siyasal, yönetsel ve yargısal reformların önümüzdeki dönemde sürdürölceğine inanıyoruz.

Sayın Başkan, Yüce Meclisimizin sayın üyeleri; gelişmekte olan bir ölke olarak önemli sorunlarımızın bulunduğu bir gerçektir. Bu sorunların çözölümü, ancak, bir uzlaşma kültürü içerisinde, elbirliğiyle hareket edilerek sağlanabilir. Ölkemizi çağdaş uygarlık düzeyine yakınlaştıracak uygulamaları yaşama geçirirken, toplumun tüm kesimlerini kucaklayan, uzlaşıcı bir anlayışa daha fazla gereksinim olacağını vurgulamakta yarar görüyorum.

Toplumumuzun gelişmiş ölkelere gönenç düzeyine ulaşması için gerekli adımlar atılırken, hoşgörü, yardımlaşma, birlik ve dayanışma gibi toplumsal ve kültürel niteliklerimizin korunmasına da önem verilmelidir. Etnik ya da dinsel kaynaklı ayrışmaya ya da bölgesel farklılıklar üzerinde birlik ve bütönlüğümüzü bozmaya yönelik hareketlere ödün verilmemelidir.

Bugün Türk Ulusu, onurlu ve saygın bir ulus olarak, cumhuriyetin 80 inci kuruluş yılına ulaşmanın kıvancını yaşamaktadır.

Cumhuriyetle birlikte çerçevesi çizilen, Atatürk ilke ve devrimleriyle güçlendirilen devletimizin yapısı, Türk Ulusunun kendi özgür istenciyle benimsediği çağdaşlık seçiminin sonucudur.

Türkiye Cumhuriyetinin nitelikleri değişemez ve değiştirilemez. Türkiye Cumhuriyeti, laik, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olma niteliğini sonsuza kadar koruyacaktır.

Türkiye, evrensel değerlerin yol göstericiliğinde gelişme ve aydınlanma çabalarını sürdüreceğ, Yüce Atatürk'ün gösterdiği ereklere doğru kararlılıkla ilerleyecektir.

Ulusumuzun yurt sevgisi, geçmişine ve öz değerlerine bağlılığı, birlik ve dayanışma duygusu, çağdaşlaşma ve aydınlanma istenci, Türkiye Cumhuriyetini geleceğe taşıyacak en büyük güçtür.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; kamu yararı gözetilerek oluşturulan düzenin bozulmaması, ancak hukuk kurallarına uymakla ve uyulmasını sağlamakla olanaklıdır. Hukuk devleti, başta yasama, yürütme ve yargı organları ile yönetim olmak üzere herkesin kurallara uymasını gerektirir. Yasama, yürütme ve yargı organları ile yönetimin hukuka uygun davranması, üstün hukuk kuralları ile anayasal kural ve ilkelere uymasıyla olanaklıdır.

Siyasal iktidarı sınırlayan öğeler, hukuk devleti ve demokrasidir. 20'nci Yüzyılın en büyük özelliği, kuşkusuz, demokrasi düşüncesinin yayılması ve geniş bir uygulama alanı bulmasıdır. Bu yüzyılın sonlarında katılımcılık ve çoğulculuk çağdaş demokrasilerin belirleyici özelliği olmuştur. Özellikle çoğulculuk, demokratik hukuk devletinin yapıtaşısıdır.

Çoğulcu demokrasilerde yönetme hakkı, sayısal çoğunluğu seçimle elde eden siyasal iktidara ilişkindir; ancak, sınırsız çoğunluk yönetimi, bir başka deyişle çoğunluğun mutlak egemenliği kabul edilmemiştir. Çoğunluğun sağladığı iktidar gücünün ölçülü kullanılması zorunlu kılınmıştır. Egemen olan, katılımcılıkla desteklenmiş düşünsel çoğunluktur. Farklı düşünceleri anlamak ve onlardan yararlanmak sistemin gereğidir; çünkü "halk" kavramı çoğunluğu da oluştursa yurttaşların bir bölümüne indirgenemez; yurttaşların tümünü kapsayan bir olgudur. Bu nedendir ki, sayısal çoğunluk, gelenekler, kamu yararı ve hukuk devleti ilkesiyle sınırlandırılmıştır. Kararların, demokrasinin özüne uygun olması, açıklık ve özgürlük içerisinde yeterince tartışılarak olgunlaştırılıp alınması önem taşır. Bir karar organının yapısının demokratik olması kadar, hatta, ondan da çok, eylem ve işleminin demokratik olması önemlidir.

Demokrasi, yalnızca çoğunluk yönetimini öngördüğü için değil, aynı zamanda, azınlıkta kalanların haklarının korunduğu ve onların görüşlerinin yönetime yansıtıldığı için üstün nitelikli bir yönetim sistemidir. Güç sahibi olan iktidarın, kendisine oy vermeyenlerin haklarına ve düşüncelerine saygı gösterip, onları gözönünde bulundurması demokrasinin erdemidir.

Çoğulcu demokraside, toplumda görüşleri birbirinden farklı kesimlerin varlığı, bir arada bulunma zorunluluğu ve birbirini tamamladığı kabul edilmektedir. Çoğunluğu azınlıkta kalanlardan ayıran şey, yalın bir nicelik ölçütüdür. Bu nedenle, çoğulculuk sayıdan değil, farklılıktan kaynaklanır, farklı kesimler arasında denge kurmayı amaçlar. Toplumsal barış ve rejimin istikrarı, bu dengenin kurulabilmesine bağlıdır.

Çoğulcu demokrasinin özü, erkler ayrılığına dayanır. Erkler ayrılığını benimseyen parlamenter sistemlerde, ulusa ilişkin egemenliği, seçimle gelmesi nedeniyle yalnızca meclisler değil, anayasada verilen görevler ve yetkiler çerçevesinde diğer devlet organları da kullanır. Daha açık anlatımıyla, yasama ve yürütme organları, cumhurbaşkanı, yargı organları ile özerk kurullar da anayasada belirtilen görev ve yetkileriyle sınırlı olarak egemenliği kullanırlar.

Erkler ayrılığına dayalı parlamenter sistemlerde erklerarası ilişki, işbirliğine ve dengeleme esasına dayanır. Demokrasinin en temel ilkesi olan çoğulculuğun korunabilmesi için, gerçek gücü elinde bulunduran erkleri dengelemek amacıyla çeşitli hukuksal güvenceler getirilmiştir. Bu güvencelerin aşılması amacıyla yapılacak düzenlemeler, demokrasiye zarar verir.

Bugün, dünya, temsilî demokrasiden katılımcı demokrasiye geçmektedir. Bireylerin karar alma sürecine katılmaları, düşünce ve çözüm üretmelerinin, demokrasi bilincinin yerleşmesi ve siyasal kültürün gelişmesine katkıda bulunacağı tartışmasıdır.

Katılımcı demokrasinin olmazsa olmaz koşulu, toplumda çok güçlü bir sivil bilincin bulunmasıdır. Sivil duyarlılığın yüksek düzeyde olmadığı toplumlarda katılımcı demokrasinin yaşama geçirilebilmesi olanaksızdır.

Siyasal katılma, zamanı geldiğinde sandık başına gidip salt oy kullanmak değildir. Demokratik yollarla düşünce açıklamasında bulunmak da, katılma kapsamındadır.

Ülkemizde yurttaşların seçme, seçilme ve siyasal etkinlikte bulunma hakları, Anayasanın güvencesi altındadır. Ancak, bu hak, tek başına katılımcı demokrasinin gerçekleşmesi için yeterli olmamaktadır. Siyasal Partiler Yasasında, partiiçi demokrasiyi sağlayacak düzenlemelerin yapılması ve Seçim Yasasının, katılımcılığı temel alan, adil temsile olanak tanıyan yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Anayasamızın 2'nci maddesinde, cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesi, tüm çağdaş demokratik rejimlerin temel özelliklerinden biridir. Hukuk devleti, en kısa tanımıyla, yurttaşların hukuksal güvenlik içinde bulundukları, devletin eylem ve işlemlerinin hukuk kurallarına bağlı olduğu bir sistemi anlatır.

Hukuk devleti, çağdaş demokratik uygarlığın ulaştığı en önemli aşamadır. Yurttaşların devlete karşı güven beslemeleri ve kendi kişiliklerini korkusuzca geliştirebilmeleri, ancak hukuk güvenliğinin sağlandığı demokratik bir hukuk devleti içinde olanaklıdır.

Hukuk devletinin en önemli öğelerinden biri de hiç kuşkusuz yargı bağımsızlığıdır. Eğer yasama ve yürütme işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetleyecek organlar, bu organlar karşısında tam bağımsızlığa sahip değillerse, yargı denetiminden beklenen yarar sağlanamaz.

Bu nedenle, yargı organlarına üye seçimi yetkisi, kimi doğrudan kimi dolaylı olarak, yansız Cumhurbaşkanına verilmiştir. Gerektiğinde kendini yargılayacak Anayasa Mahkemesine üye seçme yetkisi hukuksal olmasa da etiksel yönden eleştirilebilir. Öte yandan, aynı gerekçeyle, Anayasa Mahkemesine Türkiye Büyük Millet Meclisince üye seçilmesi de uygun değildir; çünkü, bu yöntemle, zaman içinde Yüksek Mahkemenin siyasallaşacağı, en azından, kararlarının daha eleştirilir duruma geleceği unutulmamalıdır. Yüksek Mahkemenin Yüce Divan sıfatıyla Bakanlar Kurulu üyelerini yargılama olasılığı da gözden uzak tutulmamalıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; demokrasinin vazgeçilmez öğelerinden biri de bağımsız ve özgür basındır.

Demokratik toplumlarda basının işlevi, kamu yararını ilgilendiren olay ve konularda açıklamalar yapmak, haber ve bilgi vermek, eleştiri ve değer yargıları sunarak kamuoyunu oluşturmak, toplumu aydınlatmaktır.

Basınla ilgili yasal düzenlemeler yapılırken, basın özgürlüğünün demokrasiyi işleten ve ona yaşam veren en önemli öğe olduğu ve anayasal kurallar gözönünde bulundurulmalıdır. Basın özgürlüğü, kamu güçleri karşısında olduğu kadar, özel güçlere karşı da korunmalıdır. Bu bağlamda, medyanın belli kişi ya da grupların elinde toplanmamasına önem verilmelidir. Tekelleşen medya, bir yandan ekonomik alanda haksızlık yaratabilecek bir güce ulaşırken, öte yandan haber alma özgürlüğünü kısıtlayabilecek, medya gücünün çıkar amaçlı kullanılmasına hizmet edebilecektir.

Medya gücünün kötüye kullanılması, kamu yararı ve kamu düzenine zarar vermekle kalmayacak, demokrasiyi de olumsuz yönde etkileyecektir.

Medyanın çoğulculuğunu koruyucu önlemler alınması, bağımsız ve tarafsız yayıncılığın sürdürülebilmesi için gereklidir. Unutulmamalıdır ki, kamu hizmeti yapan medyanın tekelleşerek sorumluluk bilincinden uzaklaşması, bireysel çıkarlara hizmet edecek ticarî nitelik kazanması, medya-siyaset bağlantısının güçlenmesi, medyanın devletle ticarî ilişkiye girmesi, kuşkusuz demokrasinin yozlaşmasına zemin hazırlayacak, basının varlık nedeniyle çelişecektir. (CHP sıralarından alkışlar)

Basın, görevini yerine getirirken, meslek ilkelerini ve etiğini gözetmeli, kişilik haklarına, kişilik değerlerine, özel yaşama, gizlilik alanına saygı göstermelidir. Basın çalışanlarının statüleri yasal güvenceye bağlanmalıdır.

Bu ilkelerin gözetilmesi, basının saygınlığının ve güvenilirliğinin korunması yönünden önemli ve zorunludur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; kamu hizmetinin sağlıklı, etkili ve verimli yürütülmesi, büyük ölçüde kamu görevlilerinin nitelik ve yeterliliklerine bağlıdır. Bu hizmeti yürütecek kadroların deneyimli olması yönetimde başarıyı sağlayan en önemli öğelerden biridir.

Kamu personel rejiminde kamu hizmetinin düzenli, sürekli, etkili, verimli ve ekonomik bir biçimde yürütülebilmesi için "kariyer" ve "liyakat" temel ilkeler olarak benimsenmiştir.

Kamu görevlilerinin hukuksal durumlarının bu ilkeler esas alınarak düzenlenmiş olmasına karşın, ülkemizde her iktidar değişikliğinde yönetim görevindeki kamu personeli de değiştirilmek istenmektedir.

Devletin sürekliliği esas olduğu için kamu görevlilerinin sürekliliği de korunmalıdır. Kamu görevlileri devlette istikrar ögesidir.

Kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini engelleyen kamu görevlisinin, görevini yapmamış olacağı ve bunun hukuksal sonuçlarına katlanacağı açık bulunduğundan, sıkça yinelenen "kendi ekibimle başarılı olabilirim" savının, kamu görevlilerinin siyasal partilerin değil, devletin görevlileri olduğu dikkate alındığında, hukuksal dayanağının bulunduğundan söz edilmesi olanaksızdır. (CHP sıralarından alkışlar)

Kuşkusuz, kamu görevlileri siyasal iktidarların kararlarını uygulamak zorundadır. Ancak, bu kararları uygularken kamu yararını ve yasal kuralları gözetirler. Bu nedenledir ki, kamu görevlileri siyasal yozlaşma, yolsuzluk, adam kayırma ve popülist politikalar önünde bir engeldir. Bu yüzden, kamu görevlilerinin siyasallaştırılmamasında büyük kamu yararı vardır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; iyi bir gelecek, güçlü, iç ve dış dengeleri istikrarlı bir ekonomiyle kurulabilir. Türkiye'nin güçlü bir ekonomi ve sağlıklı bir demokrasiye sahip olarak gelişmesini sürdürmesi, hepimizin özlemidir.

Son dönemdeki makroekonomik göstergeler, olumlu gelişmelerin öne çıkmaya başladığını göstermektedir. Dış belirsizliklerin süreç içinde netleşme izlenimi vermesi ve ekonomik program uygulamalarının sürdürülmesi, 2003 yılında temel makroekonomik hedefleri ulaşılabilir kılmaktadır.

Gayri safi millî hâsıla büyüme oranı, 2002 yılının aynı dönemine göre 2003 yılının ilk çeyreğinde yüzde 7,4; ikinci çeyreğinde yüzde 3,7; ilk altı aylık dönemde de yüzde 5,4 olarak gerçekleşmiştir. 2003 yılının ilk altı aylık döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre sanayi üretiminin yüzde 6 oranındaki artışı, 2002 yılı ikinci döneminde yüzde 75,9 olan üretim değeri ağırlıklı kapasite kullanım oranının 2003 yılının ilk altı aylık döneminde yüzde 80,4 olarak gerçekleşmesiyle birlikte değerlendirildiğinde, umut vericidir. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Tüm bu gelişmelerden, büyümenin sürdüğü anlaşılmakta, yılsonu için hedeflenen yüzde 5'lik gayri safi millî hâsıla artışına ulaşılacağı görülmektedir. Bu, kuşkusuz olumlu bir gelişmedir. Ancak, geçmiş yıllarda büyümenin kararlı bir yön çizememiş olması, bu iyimserlikle yetinmeyerek büyümenin kalıcı kılınması ve ekonomideki kırılganlığı daha da azaltabilmek için çalışılması gerektiğini göstermektedir.

Yıllar boyunca süren fiyat artışlarının ülke ekonomisine yapısal sorunları da birlikte getirdiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra, ekonomide gerçekleştirilen yapısal dönüşümlerin bir sonucu olarak tüketici fiyat endeksi artış oranı, 2003 yılı ağustos ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 24,9; toptan eşya fiyat endeksi ise aynı dönemde, yüzde 22,7 olarak gerçekleşmiştir. Ulaşılan bu sonuçlar, geleceğe daha iyimser bakmamıza olanak vermektedir. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Dış ticaretteki gelişmelere bakıldığında, hem dışsatımın hem de dışalımın arttığı, dolayısıyla dünya ekonomisiyle bütünleşmenin derinleştiği gözlenmektedir. Ancak, dışsatımda kalıcı bir artış sağlanabilmesi için, verimlilik ve teknolojik gelişmelere ağırlık verilmesi, maliyetler üzerindeki baskıların hafifletilmesi ve özellikle de, dışsatımın lokomotif olan sektörlerin sayısının artırılması gerekmektedir. Dışalım rakamlarının yükselmesi, bir yönden olumsuz algılanmakla birlikte, sermaye girişlerinde gözlenen gelişmeler ve döviz rezervindeki artış, cari açığın finansmanı konusunda sıkıntıyla karşılaşılmayacağı umudumuzu desteklemektedir. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Yürütülmekte olan ekonomik program çerçevesinde göreceli bir güven ortamının oluşması sevindiricidir. Ekonomideki olumlu gelişmelerin süreklilik kazanması için, ekonomik programın uygulanma kararlılığı sürdürülmelidir.

Ancak, unutulmamalıdır ki, Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, 2003 yılı ikinci çeyreğinde işsiz sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 7 artarak 2 418 000'e ulaşmış, böylece Türkiye genelinde işsizlik oranı yüzde 9,3'ten yüzde 10'a çıkmıştır. (CHP sıralarından alkışlar)

İşsizlik, ekonomik ve sosyal yönden ulusumuzu derinden etkileyen, ülkemizin üzerine ivedilikle eğilmesi gereken temel sorunlardan biridir. Geleceğe güvenle bakabilen, huzurlu ve gönençli bir toplum yapısını oluşturabilmek için, işsizlikle savaşıma öncelik verilmesi ve ekonomik kaynakların bu yönde seferber edilmesi gerekmektedir. İşsizlik sorununa çözüm getirecek önlemlerin bir an önce yaşama geçirilmesi toplumsal barışın da güvencesi olacaktır.

Başta geri kalmış yörelerde olmak üzere, işsizlikle savaşım, yeni istihdam alanları açılmasına, bu da doğal olarak yeni yatırımların gerçekleştirilmesine bağlıdır. Ekonomik gelişmeyi sağlayacak yatırımların devletçe desteklenmesi, bir yandan ekonomik büyümeyi sağlarken, diğer yandan da işsizlikle savaşıma katkıda bulunacaktır.

Ülkemizde büyük oranlı işsizlik sorunu yaşanırken, kimi sektörlerde de nitelikli işgücüne duyulan gereksinimin karşılanamadığı gözlenmektedir. İşgücü arzı ile işgücü talebini bir araya getirmek için gerekli teknik eğitimin sağlanması, hem devlete hem de sendika ve benzeri toplumsal kuruluşlara düşen bir görevdir.

Yatırım eğiliminin canlandırılması, proje seçiminde istihdam etkisine öncelik verilmesi, KOBİ girişimciliğinin özendirilmesi, beceri kazandıran kursların yaygınlaştırılması ve kendi işini kuracak olanlara finansman desteği sağlanması gibi projelerin geliştirilerek uygulamaya konulmasına büyük önem verilmelidir.

Ayrıca, tarım ve hayvancılık sektöründeki verimliliğin artırılmasına yönelik çalışmalar yoğunlaştırılmalıdır. Ülkemizin tarım ve hayvancılık alanında kendine yeterliliğini sürdürebilir kılmanın ötesinde, dışsattım potansiyelini artırmaya da özen gösterilmelidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ülke ekonomisinin sağlıklı gelişebilmesi için, başta bankacılık kesimi olmak üzere, malî piyasalardaki etkinliklerin çağdaş ülkelerdeki ilke ve ölçütlere uygun biçimde denetlenmesi ve yönetilmesi önemlidir. Ekonomik büyüme, ancak malî piyasaların aslî görevleri temelinde etkin ve sağlıklı biçimde çalışabilmesi, piyasalarda yeterli güvenin kurulması ve saydamlığın sağlanmasıyla olanaklıdır.

Son yıllarda ekonomimizin geçirdiği yapısal dönüşümler, malî piyasaların ülke ekonomisindeki rolünü ve etkinliğini öne çıkarmıştır. Malî piyasalarda sağlıklı bir düzenin kurulamadığı ortamlarda, ekonomik kararlılığın temeli olan güven duygusu yitilir.

Ekonomideki hareketlenmenin temel dinamiğini oluşturan malî piyasalarda sağlıklı bir sistem kurulamaması nedeniyle, yakın geçmişte acı deneyimler yaşanmıştır. Bankacılık sektöründe karşılaşılan sıkıntılar, yurttaşlarımızın bu sektöre olan güven duygusunu ve devlete olan inancını zedelemektedir. Bu gelişmeler, bir yandan da, sürdürülmeye çalışılan ekonomik dönüşüm programlarının başarısını olumsuz etkilemektedir.

Son dönemin deneyimlerinden hareketle malî yönetimin yeniden düzenlenmesi ve böylece malî piyasalarda etkin bir kamu denetiminin sağlanması yönünde önemli adımlar atılmıştır.

Mali sektörde çağdaş ülkelerde uygulanan ölçütte bir örgütlenme ve disiplin kurulması, ekonomimizin sağlıklı biçimde büyüebilmesi için vazgeçilmez koşuldur. Bu konu, Avrupa Birliğiyle uyum sürecinin de önemli bir aşamasını oluşturmaktadır. Yurttaşlarımızın birikimlerinin, güven duygularını zedelemeyen ekonomiye kazandırılması ve reel sektörün katlanılabilir bir kaynak maliyeti ile finansal desteğe kavuşturulması için saydam, etkin ve kararlı bir uygulamanın altyapısı da ivedilikle hazırlanmalıdır.

Bilindiği gibi, 17 Şubat 2004 günü İzmir İktisat Kongresi toplanacaktır. İlk kez 1923 yılında toplanan Kongrede, cumhuriyetimizin ekonomi siyasetinin temelleri atılmıştır. Toplumumuzda ekonomiye ilişkin yerleşmiş bir anlayış yokken ve henüz genç cumhuriyetin uğraşması gereken onlarca sorun varken Yüce Atatürk'ün Kongrede yaptığı konuşma, ekonomi siyasetimizin ileriye yönelik aşamalarında çok yakından izlenmesi gereken vurgular taşımaktadır.

Yüce Önder'in belirttiği gibi, ulusların yazgılarını etkileyen olaylar incelenirken siyasal, sosyal ve diğer pek çok etmenden söz edilebilir; ancak, bir ulusun doğrudan yaşamıyla, yazgısıyla ilgili olan, o ulusun ekonomisidir. Türk tarihi incelenirse, tarihimizdeki çıkış ve inişlerin gerçek nedeninin ekonomideki gelişmelerle bağlantılı olduğu görülecektir. Dolayısıyla, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine erişebilmesi ve tam anlamıyla bağımsız olabilmesi için ekonomiye büyük önem verilmesi zorunludur. Yine Yüce Önder'in anlatımıyla, siyasal ve askerî zaferler, ekonomik üstünlükle birleştirilmezse kısa sürede etkilerini yitirirler.

Atatürk'ün 1923 Kongresinde yaptığı açış konuşmasında, ekonomik gelişmeyi sağlamak üzere yabancı sermayeden akılcı bir biçimde ve ülke yararını gözeterek en üst düzeyde yararlanılması gerektiği, daha o günlerde açık biçimde anlatılmıştır. Bugün de, ülke ekonomisinde yeterli büyüme yalnızca içkaynakların harekete geçirilmesiyle sağlanamaz; gerek teknolojinin yurdumuza getirilmesi gerek işsizlik sorununun çözümüne katkıda bulunacak yeni işyerlerinin açılması için, yabancı sermayenin ülkemize gelmesi önemlidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hemen her ülkede olduğu gibi, ülkemizde de tarihsel süreç içinde bölgeler arasında gelişme farklılıkları oluşmuştur. Bunda, bölgelerin coğrafi konumları, doğal kaynak dağılımı, komşu ülkelerle ilişkiler, çeşitli sosyoekonomik etkenler yanında altyapı eksiklikleri ve terör eylemleri de etken olmuştur.

Bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarını gidermek, Anayasanın 166 ncı maddesinde yer verilen, kalkınmanın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde geliştirilmesi ilkesi çerçevesinde devletin görevidir.

Devlet, kamu yönetimi, ekonomi, sağlık, eğitim, kültür ve toplumla ilişkiler alanlarında önlemler içeren Doğu ve Güneydoğu Anadolu Eylem Planını Mayıs 2000'de, terörün yarattığı ekonomik ve sosyal yıkımlardan en çok etkilenen bu bölgelerimizde uygulamaya koymuştur. Söz konusu önlemlere yeterli kaynak sağlanarak ivedilikle işlerlik kazandırılması büyük önem taşımaktadır.

Bölgede, insan kaynaklarının, sosyal ve kültürel etkinliklerin geliştirilmesine önem verilmelidir. Kadınların sosyoekonomik etkinliklere daha çok katılımı sağlanmalıdır. Meslekî teknik eğitimde okullaşma oranının yükseltilmesine çaba gösterilmelidir.

İşsizliğin azaltılmasına katkı yapacak yeni kapasiteler oluşturmaya dönük yatırımlara öncelik tanınmalıdır. KOBİ'lerin geliştirilmesi, kırsal ekonomik etkinliklerin çeşitlendirilmesi amaçlarına yönelik tasarımlar desteklenmelidir. Bu bölgelerdeki üniversitelerin bölge kalkınmasına daha büyük oranda katkı yapmaları sağlanmalıdır.

Ülkemizin, üzerinde önemle durulması ve toplumun tüm kesimlerinin anlayış birliği içinde savaşımlar vermesi gereken temel sorunlarından biri de, ülke kaynaklarının savurganca tüketilmesine ve kimi çevrelerin çıkarları doğrultusunda kullanılmasına olanak sağlayan yolsuzluklardır.

Kayıрма, kamu ve banka kaynaklarından haksız çıkar sağlama, yarar karşılığı kamu görevini kötüye kullanma amaçlı yolsuzluk olayları, toplumun ivedi çözüm bekleyen yaşamsal sorunlarından biri olma özelliğini korumaktadır.

Sosyal, kültürel, siyasal ve ahlaksal çöküntü ve çürümüşlüğü ürün olan yolsuzluk olayları, ekonomik krizlere yol açacak boyutlara ulaşabilmekte, kamuoyunda büyük rahatsızlık yaratmaktadır.

Yolsuzluk olaylarına karşı etkili önlemler alınması, bu tür eylemlere girişenler için ciddi yaptırımlar geliştirilip uygulanması zorunludur. Yolsuzlukları önleme konusunda yetersiz kalınması, yurttaşların umutsuzluğa kapılmasına, devletin temel kurumlarının güven kaybına uğramasına, demokrasiye, hukukun üstünlüğüne ve işleyişine olan inancın sarsılmasına yol açmaktadır.

Yolsuzlukların önlenmesi çok yönlü çaba gerektirmektedir. Bu savaşımında, yasama, yürütme, yargı erkleri yanında tüm yurttaşlara da görev düşmektedir. Unutulmamalıdır ki, yolsuzluklar karşısında sessiz kalmayıp, olanaklar ölçüsünde tutum takınılması bir yurttaşlık görevidir. (Alkışlar)

İyi eğitilmiş, etik değerlerle donatılmış erdemli kuşaklar yetiştirilmesi, yurttaşlık bilincinin geliştirilmesi, ulusal gelirin hakça paylaşımı, etkin bir denetim sistemi, caydırıcı yaptırımlar içeren yasal düzenlemeler, yargının hızlı ve etkili biçimde işlemesi, saydam bir yönetim, af beklentileri yaratılmaması, medyanın yolsuzluklar konusunda kamuoyunu yansız bilgilendirmesi, basın kuruluşlarının basındışı ticarî işlerle uğraşmaması, siyasî etik yasası çıkarılması, yolsuzlukların önlenmesinde belirleyici rol oynayacaktır.

Yolsuzluklarla savaşım konusunda, geçen yasama yılında önemli çabalar gösterilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Yolsuzlukları Araştırma Komisyonunun kurulmuş olması ve bu Komisyonun alışmaları, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yolsuzlukları nleme konusundaki kararlılığının göstergesidir. (Alkışlar)

Yolsuzlukla savaşımda başarılı olabilmenin önemli koşullarından biri de, dokunulmazlıkların sınırlandırılmasıdır. (Alkışlar) Bu bağlamda, Anayasanın 83 nc ve 100 nc maddelerinin yeniden düzenlenmesi önemli gündem konularımızdan biri olmalıdır. Kuşkusuz, yasama dokunulmazlığı sınırlandırılmış bir hukuk sisteminde, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kovuşturma aılmasını yetkili makamın iznine bağlı kılan Anayasanın 129'uncu maddesindeki kuralın da değiştirilmesi gerekecektir. (Alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye'nin yönetim sisteminin, beklentileri ve gereksinimleri karşılayamadığı, aşırı merkezizetçi yapının, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde, zaman ve kararların doğruluğu yönünden, öngörülmeyen sorunlar getirdiği bilinmektedir.

Kısa tanımıyla, bir kurumlar ve kurallar topluluğu olan devlet, yönetim ile yurttaş arasında köprü görevi üstlenen bir hizmet aracıdır. Dolayısıyla zm ve hizmet üretmek amacıyla oluşturulan bu yapının verimliliğinin ve işlevselliğinin artırılarak, kimi sorunların kaynağı olmaktan çıkarılması temel önceliğimiz olmalıdır.

İzlenecek politikalarda kamu yönetiminde kaliteye öncelik verilmesi ve kalite yönetiminin benimsenmesi de, bir diğer nceliğimizi oluşturmalıdır.

Demokratik rejimin daha iyi işlemesi için toplumun gereksinimlerini karşılayacak saydam, adil, verimli, kaliteli, etkili ve hızlı işleyen bir yönetim sisteminin kurulması gerekmektedir.

Kamu yönetiminde, görev ve yetkilerin dengeli biçimde dağılımı ile insan gücünün yerinde ve verimli kullanılması da önem taşımaktadır. Bu nedenle, kamu yönetimindeki iyileştirme çabaları ile kamu personel rejiminde yapılacak iyileştirmeler eşzamanlı yrtlmalıdır.

Türkiye Cumhuriyetinin saptanan ereklere ulaşmasının koşullarından biri de yurttaş-devlet ilişkisinin temeline güven duygusunun yerleştirilmesidir.

Güven duygusunun oluşması ve korunmasında ana görev devlete düşmektedir. Güvenin oluşabilmesi için devletin bilgi ve hesap veren bir yönetim anlayışını benimsemesi, ayırım gözetmemesi, verdiği sözü zamanında yerine getirmesi ve bireyin saygınlığına zen göstermesi gerekmektedir.

Yurttaşın devlete olan güveninin artması, onun devlete karşı olan görevlerini daha içten ve aksatmadan yerine getirmesinde ve çeşitli toplumsal etkinliklere daha coşkulu olarak katılmasında kuşkusuz etkili olacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; cumhuriyetimizin seksen yıllık başarılarının temelinde, Yüce nder Atatürk'ün "yurtta barış, dünyada barış" anlayışının ilke edinilmesi ve kararlılıkla uygulanması yatmaktadır.

Türk Ulusunun gönenç ve güvenliğinin sağlanması, ulusal çıkarlarımızın gözetilmesi ve korunması dış politikamızı yönlendiren temel öğeleri oluşturmaktadır.

Dış politikamızın ana çerçevesini oluşturan ve uluslararası ilişkilerimizin yürütülmesine ışık tutan Lozan Antlaşmasının imzalanışının 80 inci yıldönümünü kısa bir süre önce kutladık.

Dış politikamızın dayandığı temel ilkelerin başında, ülkelerin bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüklerine saygı gelmektedir. Türkiye, bu temel üzerinde tüm ülkelerle dostluk ilişkileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Tutarlılık, inandırıcılık, sağduyu ve kararlılık dış politikamızın temel ilkeleri arasında yer almaktadır.

Türk dış politikası, üyesi bulunduğu Birleşmiş Milletler Yasasında yer alan kurallar temelinde, uluslararası hukuka dayalı bir düzeni savunmakta, tüm ulusların dış baskılardan uzak, özgürce gelişmelerini desteklemektedir.

Başta komşu ülkeler olmak üzere tüm ülkelerle iyi ilişkiler sürdürülmesi, dış politikamızı yönlendiren temel ilkeler arasında bulunmaktadır.

Çağımızın değişen jeostratejik koşullarına kendini uyarlamaya özen gösteren Türkiye, karşısına çıkan tehdit ve belirsizlikleri göğüslemek zorundadır.

Bölgemizde barış ve istikrarı tehdit eden, başta etnik ve dinsel kökenli çatışmalar olmak üzere güvenlik konusunda yaşanan belirsizlikler, dış politika alanında çok dikkatli olmamız gerektiğini göstermektedir.

Barışçı, uzlaşıcı ve ortak çıkarlara dayalı uluslararası işbirliğini esas alan yaklaşımlar, karşı karşıya bulunduğumuz sorunların aşılmasını sağlayacaktır.

Söz konusu akılcı yaklaşımları benimseye gelmiş olan Türkiye, dış politikasıyla bölgesinde ve dünyada önemli bir istikrar ögesi olmayı sürdürecektir.

Bu fırsattan yararlanarak, dış politikamızda son dönemde sıkça söz ettiğimiz, kimi ülke ve bölgelere yönelik yaklaşımımızı bir kez daha dile getirmek istiyorum.

Türkiye'nin dostu ve müttefiki Amerika Birleşik Devletleriyle arasındaki ilişkiler sağlam temellere dayanmaktadır. Yakın geçmişte ilişkilerimizde yaşanan ve artık giderilmiş olmalarından mutluluk duyduğumuz kimi rahatsızlıklar bu gerçeği değiştirmemiştir.

Amerika Birleşik Devletleriyle aramızda karşılıklı güven ve yarara dayanan, uzun bir süreç sonucunda oluşturulmuş stratejik ortaklık ilişkisine değer vermekteyiz. Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ortaklık, ikili ilişkilerimiz için olduğu kadar bölgemiz için de vazgeçilmez öneme sahiptir.

Bugüne kadar Amerika Birleşik Devletleriyle, Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya ve Ortaasya'yı kapsayan çok geniş bir coğrafyada işbirliği yapılmıştır. İki müttefik olarak, 11 Eylül terör saldırıları sonrasında izlediğimiz ortak tutum, bu işbirliğinin en somut örneğini oluşturmuştur. Bu işbirliğini, önümüzdeki dönemde de, Türkiye'nin çevresindeki geniş bölgenin istikrar ve gönencine katkıda bulunacak biçimde, derinleştirerek sürdürmek istiyoruz. Amerika Birleşik Devletlerinin de aynı isteği paylaşıyor olmasından mutluluk duyuyoruz.

Atlantik ötesi bağlantı ve işbirliğine özel önem vermekteyiz. Buna göre, Avrupa'nın güvenliğinde, Amerika Birleşik Devletleri ile Atlantik ötesi bağlantının ve NATO'nun temel ve öncelikli rolünün korunmasının, güvenliğin bölünmezliği ilkesinden ödün verilmemesinin, bizim için temel öneme sahip olduğunu vurgulamak isterim.

Uzun yıllardır onurlu bir üyesi olduğumuz NATO ittifakı, dış politikamızdaki ağırlıklı konumunu korumaktadır.

Önümüzdeki dönemde, NATO üyeleri olarak, önceliklerimizden birinin Atlantik ötesi ilişkileri olumsuz yönde etkilemiş olan ve Irak krizinden kaynaklanan uyumsuzluğun izlerinin silinmesi ve ittifakın ortak savunma örgütü olarak siyasî ve askerî etkinliğinin sürdürülmesi olduğuna inanıyoruz.

Çevremizde barış, istikrar ve gönenc kuşağı yaratılması yönündeki çabalarımız kesintisiz olarak sürdürülmektedir.

Geleneksel barışçı dış politikamız uyarınca, tüm komşularımızla olduğu gibi, Yunanistan'la da dostluk ve işbirliğine dayanan iyi ilişkiler sürdürmeyi istiyoruz.

Yunanistan'la aramızdaki sorunların, ortak rızaya dayanacak hiçbir barışçı çözüm yöntemini dışlamadan, diyalog yoluyla çözülebileceğine inanıyoruz. Gelecekte, Avrupa Birliği içerisinde aynı değer ve ülkeleri paylaşan üyeler olarak, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin gelişmesini engelleyen kimi sorunların ortadan kaldırılabilceğini umuyoruz.

Ülkemiz ile Yunanistan arasındaki dostluk ilişkilerinin, karşılıklı saygı ve güven ilkeleri temelinde geliştirilmesinin, bölgemizde de olumlu yansımaları olacağına inanıyoruz.

Yunanistan'la başlatılmış olan diyalog sürecini, yerleşik kanallar aracılığıyla, daha ileri aşamalara götürme ve yeni işbirliği alanlarına yayma konusunda kararlıyız.

Balkanlar, Türkiye'nin tarihsel, kültürel ve insanî bağları olduğu, her alanda yoğun ve çok boyutlu ilişkiler sürdürdüğü bir bölgedir. Bölge ülkelerinin egemenliklerinin, bağımsızlıklarının ve toprak bütünlüklerinin korunması, hukukun üstünlüğü ve demokratik ilkeler temelinde Avrupa ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmeleri ve bölgesel işbirliğini geliştirmeleri, Türk dış politikasının öncelikleri arasında yer almaktadır.

Balkan ülkelerinden Romanya ve Bulgaristan ile ilişkilerimiz ve işbirliğimiz son on yılda her alanda hızla gelişmiştir. Üçlü doruk toplantısının altıncısını, geçtiğimiz haziran ayında gerçekleştirdik. Söz konusu doruk toplantıları, ülkelerimiz arasındaki dayanışma ve işbirliğinin olduğu düzeyi yansıtmakta, çok iyi giden ikili ilişkilerimize ek bir katkı sağlayan danışma ve işbirliği forumu oluşturmaktadır. Bu birlikteliğin, çevremizdeki tüm ülkelere örnek olmasını diliyoruz.

Geçtiğimiz yıl içinde, Kıbrıs sorununun çözüm sürecinde hareketlilik yaşanmıştır. Bu süreçte, Kıbrıs Türk Halkının, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş'ın önderliğinde, haklarını koruma, eşit ve egemen konuma kavuşma yönünde gösterdiği kararlılığı takdirle karşılıyoruz. (Alkışlar)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin varlığı gözardı edilerek Ada'da kalıcı bir çözüme ulaşılmamasının olanaksızlığını gelişmeler göstermiştir. Bu gerçeğin, yakın bir zamanda, başta Avrupa Birliği olmak üzere, tüm uluslararası toplumca da kabul edilmesini bekliyoruz.

Kıbrıs Türk tarafının son aylarda gerçekleştirdiği açılımların ve Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş'ın gündeme getirdiği yapıcı önerilerin Ada'da var olan güven bunalımının aşılmasına yardımcı olacağını, ilişkilerin normalleştirilmesine katkıda bulunacağını ve Ada'da hakça ve kalıcı çözüm yönündeki çabaları kolaylaştıracağını umuyoruz.

Komşularımız arasında Azerbaycan özel ve ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bu ayrıcalık, coğrafi yakınlığın ötesinde, halklarımız arasındaki güçlü kültürel ve tarihsel bağlardan kaynaklanmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Türkiye, komşusu Azerbaycan ile olan yakın bağlarını, yeni bir anlayış içinde, hızla canlandırmaya başlamıştır. Halklarımız arasındaki kardeşliğe, ortak tarihsel ve kültürel bağlara dayanan ilişkilerimiz her geçen gün daha da sağlamlaşmakta ve gelişmektedir.

Temelini, geçtiğimiz yıl eylül ayında attığımız Bakü-Tiflis-Ceyhan hampetrol ana ihraç boru hattı, işbirliğimizin gelişmesi yolunda önemli bir kilometre taşı oluşturmuştur. Bu projeye, Kafkaslarda, yine, yakın dostluk ve işbirliği ilişkileri içinde olduğumuz Gürcistan'ın da katılmış olması mutluluk vericidir.

Ülkemizle Azerbaycan ve Gürcistan arasındaki siyasal ve ekonomik işbirliğinin dev bir yapıtı olan söz konusu boru hattı, ayrıca, halklarımızın yarar ortaklığını da simgelemektedir.

Türkiye, tüm komşularıyla iyi ilişkiler geliştirmek yönündeki isteği doğrultusunda, Ermenistan ile de ilişkilerini normalleştirmek amacındadır; ancak, bu amaca ulaşılması, Ermenistan'ın iyi komşuluk ve uluslararası hukuk ilkeleriyle uyumlu bir dış siyaset izlemesine, komşularıyla sorunlarını bu doğrultuda çözme yönünde ciddi çaba göstermesine, geçmişiyse barışmak yönünde son seçimini yaparak tarihin yargılanmasını tarihçilere bırakmasına

bağlıdır. Doğal olarak, Ermenistan'ın bu davranış içine girmesi ve bu yönde siyasal istenç göstermesi Türkiye tarafından karşılıksız bırakılmayacağı gibi, böyle bir olumlu gelişme, tüm Güney Kafkasya bölgesinin istikrar ve gönencine somut katkı sağlayacaktır.

Komşularımızla ilişkilerimiz kapsamında İran ile ilişkilerimize de değinmek istiyorum. Komşumuz İran ile ilişkilerimiz, iyi komşuluk, içişlerine karışmama ve karşılıklı saygı temelinde gelişmektedir.

Türkiye-İran ilişkilerinin özellikle Sayın Hatemi'nin cumhurbaşkanlığına seçilmesinden sonra, olumlu yönde gelişmesi sevindiricidir. İran ile aramızdaki işbirliği olanaklarından daha geniş ölçüde yararlanabileceğimize inanıyorum.

Güney komşumuz Suriye ile üst düzeyli ilişkiler, ikili işbirliğimizin daha da geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Ülkemiz ile Suriye arasındaki güvenlik işbirliğinin Adana Mutabakatı temelinde sürdürülmesi mutluluk vericidir.

Öte yandan, Ortadoğu'da önemli gelişmelerin yaşandığı duyarlı bir dönemden geçmekteyiz. İsrail-Filistin sorununda üç yıla yakın süredir görülen olumsuz gelişmeler her iki tarafın da büyük acılar yaşamasına neden olmuştur.

Ortadoğu barış sürecini yeniden canlandırmak amacıyla hazırlanan yol haritasının İsrail ve Filistin makamlarınca kabul edildiğinin zamanında açıklanması sevindirici bir gelişme olmuş ve barış umutlarını artırmıştır; ancak, yol haritası kapsamındaki barış sürecinin sonuçsuz kalması tehlikesinin daha sonra belirmesi üzüntü verici olmuştur. Tarafların ılımlılık göstererek barışa yönelik diyalogu sürdürmelerinin, bölgede kalıcı barışın sağlanması yönünden, bugün, her zamankinden daha büyük önem taşıdığına inanıyoruz.

Geçmiş deneyimler, sorunlara, barışçıl yöntemler dışında başka yollardan çözüm bulunmasının olanaksızlığını göstermiştir. Ortadoğu'da hakça, kalıcı ve kapsamlı bir barışa ulaşılması, bölgede yeni bir dönemi başlatabilecek ve geniş işbirliği olanaklarını harekete geçirebilecektir. Ortadoğu, artık sorunlarıyla anılan bir bölge olmaktan kurtarılmalıdır.

Kökeni yüzyıllar öncesine inen Türkiye-Rusya ilişkileri, son oniki yıl içinde büyük ivme kazanmıştır. Rusya ile aramızdaki diyalog ve işbirliğinin ileri boyutlara taşınabilmiş olmasını mutluluk verici buluyoruz.

Ticaretten, enerji tasarılarından, müteahhitlik hizmetlerinden turizme kadar birçok konuda Rusya ile yoğun ilişki içindeyiz. Ulaştığımız düzeyle yetinmeyerek, Rusya Federasyonu ile ilişkilerimizi her alanda derinleştirmek, işbirliğimizi karşılıklı yarar temelinde geliştirmek istiyoruz.

Dünyanın değişen jeostratejik koşulları kapsamında, dış politika önceliklerimiz, özellikle bizi çevreleyen ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesiyle sınırlı kalmamaktadır. Türk dış politikası yavaş yavaş küresel bir kimlik kazanarak, eskiye oranla daha geniş bir coğrafi alanda etkinlik gösterme çabası içindedir. Bu bağlamda, Doğu ve Güneydoğu Asya ile Pasifik bölgesiyle ilişkilerimizin geliştirilmesi, aynı biçimde Afrika ve Latin Amerika'ya açılım politikalarımızın sürdürülmesi önem kazanmaktadır.

Büyük önem verdiğimiz Çin Halk Cumhuriyetiyle ilişkilerimizin gelişmesi mutluluk vericidir. 2003 yılının Japonya'da "Türkiye Yılı" olarak kutlanmasının, Türkiye'nin bu ülkede daha iyi tanınmasına katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Tarihsel ve kültürel bağların bizleri yakınlaştırdığı Ortaasya cumhuriyetleriyle her alanda ilişkilerimizi geliştirmeye önem vermekteyiz. Ortaasya'da istikrar ve güvenliğin sağlanması, Avrasya'nın güvenliği yönünden gereklidir. Aşırıcilık, uyuşturucu kaçakçılığı ve terörizm gibi çoğu dış kaynaklı tehditlerin baskısı Ortaasya'da kendini hissettirmektedir. Ortaasya ülkelerinin söz konusu alanlarda uluslararası toplumla başlattıkları dayanışma ve işbirliğini sürdürmelerinde yarar bulunmaktadır.

Ortaasya cumhuriyetleri uluslararası toplumun eşit birer üyesi olarak kendilerine saygın bir yer edinmiş ve ulusal çıkarlarını koruyabilme yeteneğini kazanmışlardır. Ortaasya cumhuriyetlerinin evrensel değerleri gözeterek, demokrasi ve insan hakları alanındaki yeni açılımlarla uluslararası saygınlıklarını daha da artırmayı başaracaklarına inanıyoruz.

Dış politikamızın temel yönelimleri bağlamında, Avrupa Birliğine tam üyeliğimiz önplanda bulunmaktadır.

Avrupa Birliği üyeliğimizin gerçekleşmesine katkıda bulunacak reform ve değişim süreci, gücünü, cumhuriyetimize yön veren, çağdaş uygarlığa ulaşma felsefesinden ve ulusumuzun bu konudaki haklı beklentilerinden almaktadır.

Ortak siyasal, ekonomik ve stratejik çıkarlar, ülkemiz ile Avrupa Birliğini birbirine bağlamakta ve üyelik sürecimize ivme kazandıran öğeler arasında yer almaktadır.

Avrupa Birliğine tam üyeliğimizin gerektirdiği kapsamlı çalışmalar, devletimizin tüm kurumlarının katkılarıyla, kararlı bir yaklaşımla ve uyum içinde sürdürülmektedir.

Türk Ulusunun demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları alanlarında çağdaş değer ve ölçütlerin benimsenmesi yönündeki istek ve beklentilerine yanıt veren bu reformların geniş bir siyasal ve toplumsal destekle yaşama geçirilmesi ayrıca mutluluk vericidir.

Gerçekleştirilen reformların ve uyum çalışmalarının etkin biçimde uygulanmasının ve uygulamanın izlenip denetlenmesi için gerekli önlemlerin alınmasının, üyelik görüşmelerinin başlatılmasında etkili olacağına inanıyoruz.

Öte yandan, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin iki yönlü olduğu unutulmamalıdır. Bu süreçte, Avrupa Birliğinin de Türkiye'ye yönelik yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz yerine getirmesi önem taşımaktadır.

Türk Ulusu, 2004 yılında yapılacak son değerlendirmeden sonra üyelik görüşmelerinin başlatılmasına yönelik kararın en geç 2004 yılı sonunda alınmasını haklı olarak beklemektedir.

Avrupa Birliğinin temellerini atan ileri görüşlü devlet adamlarının düşledikleri, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin egemen olduğu barış, gonenç ve güvenlik içinde yaşayan bir Avrupa'nın, Türkiye'nin de Avrupa Birliğine katılımıyla daha da güçleneceğine inanıyoruz.

Yüzyıllardır Avrupa sisteminin bir öğesini oluşturan, Avrupa ülkeleriyle kültürel ve toplumsal etkileşim içinde bulunan ve güçlü bağlar geliştiren Türkiye, cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği yolda ilerleyerek, çağdaş Avrupa'nın ayrılmaz bir parçası durumuna gelmiştir. Avrupa Birliği üyeliğimizin bu birlikteliği daha da pekiştireceği kuşkusuzdur. Bu anlayışla, Avrupa Birliği üyeliğimizi, güçlü ifadelerle destekliyoruz. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Komşumuz Irak'taki gelişmeler, Türkiye'nin ve dünyanın gündeminde yer almayı sürdürmektedir. Türkiye yanı başındaki bu gelişmeleri yakından ve duyarlılıkla izlemektedir.

Bugün, sınırlarımızın hemen ötesinde, her gün, sivil ya da asker can kaybının sürüp gitmesinden üzüntü duyuyoruz. Irak'ın geleceğine, istikrarına ilişkin belirsizlikler, bizleri olduğu kadar uluslararası toplumu da kaygılandırmaktadır.

Komşumuz Irak'ın toprak bütünlüğünün ve siyasi birliğinin korunması, Irak'ın ve bölgenin istikrarının vazgeçilmez öğesidir. Bu konudaki duyarlılığımız herkes tarafından bilinmektedir. Irak Halkının bir an önce huzura kavuşmasını, kendi geleceğini özgürce belirlemesini ve uygar uluslar arasındaki yerini almasını diliyoruz.

Irak'taki istikrarsızlık en kısa sürede sona ermeli, ülkede kamu düzeni yeniden oluşturulmalı, Irak'taki tüm etnik grupların hakça temsil edildiği demokratik bir rejim kurulmalı, Irak Halkı, ülkesi ve doğal kaynakları üzerinde tam denetime sahip olmalıdır.

Türkiye, Irak'ı demokratikleşme sürecinde destekleyecektir. Irak demokrasi yolunda ilerlemeye başladığında, bölgedeki en güvenilir ortağı olarak onu destekleyecek ülkelerin başında Türkiye'yi bulacaktır. Gelecekte Irak'ın nasıl biçimleneceği, ülkenin istikrara kavuşması, müttefiklerine oranla Türkiye'yi çok daha yakından ilgilendirmektedir.

Irak'a yönelik askerî bir operasyonun ancak son bir sečecek olarak düşünülebileceğini sürekli dile getirdik. Sorunun barışçı yollardan çözümlenmesine tüm taraflarca olanak tanınmasının gerekliliğini sürekli yineledik. Türkiye, bunalımın başlangıcından itibaren, doğrudan temaslar yoluyla, Irak yönetimine, uluslararası toplumun çağrılarına uyarak, Birleřmiř Milletlerle tam ve eksiksiz işbirliği yapmasını sürekli telkin etmiş, ayrıca, bölge ülkeleri arasında ortak bir zemin oluşturulması amacıyla kapsamlı girişimler gerçekeştirmiştir. Ülkemiz bu çabalarını sürdürürken, başta Amerika Birleřik Devletleri olmak üzere, müttefikleriyle de iletişim içinde olmuş ve içtenlikle barışçı bir çözümlü istemiştir.

Gelişmelerin bugün geldiği nokta ortadadır. Ne yazık ki, savaş engellenememiş; ancak, savaşla çözümlenebileceği varsayılan kimi konular, belki biçim değiştirip daha da ağırlaşmış olarak karşımıza çıkmıştır.

Gelinen noktada, Irak'a olası asker gönderilmesi konusu ülkemizde ayrıntılarıyla tartışılmaktadır. Bu konuda bir karar alınırken ulusal çıkarlarımızın öncelikle gözönünde bulundurulması ve ülkemizin bölgesindeki konumu ile tarihsel bağlarını da dikkate alacak kapsamlı bir değerlendirme yapılması gerektiği açıktır.

Anayasanın 92'nci maddesinde, uluslararası hukukun meşru saydığı durumlarda savaş hali ilanına, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların ya da uluslararası nezaket kurallarının gerektirdiği durumlar dışında, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine, yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde olduğu belirtilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri arasında sayılan 92'nci maddedeki yetkiler ve bu bağlamda Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine izin verme yetkisi, Anayasada açıkça Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş münhasır bir yetkidir. (CHP sıralarından alkışlar)

Bu nedenle, uluslararası hukuka uygunluk koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediğinin doğrudan Türkiye Büyük Millet Meclisince saptanması ve gerekli iznin verilip verilmeyeceğine ilişkin kararın yine Türkiye Büyük Millet Meclisince oluşturulması Anayasa kuralı gereğidir. (CHP sıralarından alkışlar)

Dışpolitikanın hızla değişiklik gösteren ve önemli bir bölümü önceden öngörülemeyen koşulları, ülkemizi, kimi zaman bir dizi karmaşık sorunla karşı karşıya bırakabilmektedir. Irak konusunda kritik kararlar alınırken akılcı, sağduyulu ve temkinli yaklaşımlarla tüm öğelerin en iyi biçimde gözetilmesi doğaldır.

Soğuk savaş dönemi sonrası dünyada teknoloji, iletişim, ulaşım sektörlerinde yaşanan gelişmeler, uluslararası dengeleri, güçlü ülkeler yararına hızla değiştirmektedir. Bu durum, uluslararası kurumların ve uluslararası hukukun önemini belirginleştirmektedir. Güçsüz olanın güçlü karşısında korunması, ancak, bu kurumlar ve uluslararası hukuk aracılığıyla sağlanabilmektedir.

Devletlerin, kendilerini uluslararası hukukla bağlı sayması, dünya barışı yönünden önemlidir. Anayasamızın 92 nci maddesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisine verilen yetkinin, uluslararası hukukun meşru saydığı durumlar için öngörülmüş olması da, uluslararası ilişkilerin ulaştığı boyut yönünden son derece önemlidir.

Yüce Meclisimizin, bu konuda üzerine düşen sorumlulukları eksiksiz biçimde yerine getireceği kuşkusuzdur. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, Yüce Meclisimizin sayın üyeleri; 20 nci Yüzyılın sonunda, soğuk savaş döneminin iki kutuplu düzeni yıkılmış, Batı Avrupa'ya yönelik geniş çapta bir savaş olasılığı, tüm zamanların en düşük düzeyine inmiştir. Bu durumda, klasik tehditlerin yerini terörizm, kitle imha silahlarının yayılması ve kökten dincilik gibi çok yönlü riskler ve asimetrik tehditler almıştır. 21'inci Yüzyılın başındaki dünya düzeninin, tek kutuplu bir süper güç yanında ana güç merkezlerinin yer aldığı bir yapılanmaya doğru yöneldiği gözlenmektedir.

Diğer yandan, dünya, biri halkların, toplumların ve ekonomilerin bütünleşmesini amaçlayan küreselleşme diğeri de ülkeleri, kültürleri ve toplumları yakınlaştıran iletişim teknolojileri gibi iki etkenin yol açtığı, daha önce örneği görülmemiş düzeyde hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Bu değişim sürecini doğru algılayamayan toplumların, sürecin yalnızca sonuçlarını izlemekle yetinecekleri görüşü yaygındır.

11 Eylülde Amerika Birleşik Devletlerine yöneltilen terörist saldırılar, kitle terörizminin eriştiği boyutlarla ilgili olarak dünyada geniş yankılara neden olmuştur. Uluslararası güvenlik ortamı, son derece değişken ve öngörüləri zorlaştıran bir nitelik kazanmıştır. Bundan sonra, tehditlerin daha büyük bir hızla ortaya çıkması ve daha az hesaplanabilir olması olasıdır.

Soğuk savaş ertesı, Balkanlar, Kafkasya, Ortaasya ve Ortadoğu'da ortaya çıkan ve küresel belirsizliği artıran jeopolitik güç boşluğunun tek süper güç tarafından doldurulması süreci başlamıştır. Bu çerçevede, soğuk savaş dönemindeki "çevreleme" ve "caydırıcılık" kavramları arka plana itilmiş, terörizmi destekleyen ve barındıran ülkeler ile kitle imha silahları geliştiren ülkelerin yarattığı tehditlerin daha fazla büyümesine izin vermeyen "önleyici vuruş" kavramı ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda, uluslararası güvenlik alanındaki tek taraflı eylemlerin Birleşmiş Milletlerin etkinliğinde yarattığı sarsıntının, uluslararası yasallık ve oydaşma ilkelerinden hareketle giderilmesine büyük gereksinim bulunmaktadır.

Demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti nitelikleriyle, Türkiye Cumhuriyeti, aynı zamanda, Müslüman ülkelere örnek olabilecek, uygarlıklar arasındaki uyumun güçlendirilmesine katkıda bulunabilecek, çağdaş tek ülke konumundadır. Türkiye'nin oynayabileceği jeostratejik rolde, bu nokta önem kazanmaktadır.

Bugünkü ortamda, Türkiye'nin temel güvenlik kaygılarını, kökten dincilik, terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel belirsizlikler ve istikrarsızlıklar olarak sıralamak olanaklıdır.

Uluslararası ortamda yaşanan gelişmeler, Türkiye'yi, soğuk savaş döneminin "kanat ülkesi" konumundan "cephe ülkesi" konumuna getirmiştir. Türkiye, bağımsızlığına, bütünlüğüne, laik ve demokratik anayasal düzenine, ulus-devlet yapısına yönelik iç ve dış tehditlere karşı savaşımını başarıyla sürdürmektedir.

Türkiye'de, kökten dincilik akımının temelinde, din kurallarına dayalı devlet kurmak, çağdaş hukukun yerine şeriat hukukunu getirmek ve toplumumuzun cumhuriyet döneminde elde ettiği tüm çağdaş kazanımları yok etme amacı yatmaktadır. Bu durum, öncelikli bir güvenlik sorunu olarak toplumumuzda haklı kaygılara yol açmaktadır. (CHP sıralarından alkışlar)

Çağdaşlığın, demokrasinin ve hukuk devletinin temeli olan laiklik, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş ve var oluş felsefesinin özü, değiştirilemez niteliği, din ve vicdan özgürlüğünün, ulusal birliğin ve toplumsal barışın güvencesidir. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; gelişme, aydınlanma ve çağdaşlaşma çabalarını başarıya ulaştıracak en etkili araç eğitimidir. Bilginin sınırsızlığı, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm toplumları eğitim olanaklarını daha da iyileştirmeye zorlamaktadır.

Günümüzün değişen koşulları ve her alanda yaşanan kapsamlı dönüşümler, yeni kuşakların dünyayı anlayabilen, yorumlayabilen ve yön verebilen bireyler olarak yetiştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan bu yana gerçekleştirilen tüm atılımların amacı, çocuklarımıza ve gençlerimize daha aydınlık yarınlar ve çağdaş yaşam olanakları sunmaktır.

Dünyada yaşanan dönüşümlerin gerisinde kalmamak, yenilikleri izleyen değil, yeniliklere yön veren bir ülke durumuna gelebilmek için, eğitim sistemimizi geliştirmek, eğitim hizmetlerinin kalitesini her aşamada yükseltmek zorundayız.

Yurttaşlarımızın bilgiye açık, evrensel değerleri özümsemiş, dünya gerçeklerini yorumlama becerisine sahip, bilim, teknoloji, kültür ve sanat yaşamındaki gelişmelere duyarlı bireyler olarak yetiştirilmesi, çağdaş eğitimin ana öğeleridir.

Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen yeniden yapılanma girişimlerinin en önemlilerinden biri Eğitim Birliği Yasasının kabulü olmuştur. Eğitim Birliği Yasası, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaşlaşma sürecini hızlandıran bir atılımdır. Çağdaş ve laik ulusal eğitim bu temel üzerine kurulmuş, gösterilen çabalarla eğitim alanında sevindirici sonuçlar elde edilmiştir.

Ulusal eğitim alanında atılan önemli bir adım, kesintisiz zorunlu eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılmasıdır. Çağdaş eğitimin zorunlu kıldığı bu gelişme, ülke gençliğini bilgi çağının gereklerine göre hazırlayacak eğitim-öğretim sisteminin temelini oluşturulması amacını gütmektedir. Sistem, eğitimin içeriği, uygulama yöntemleriyle bir bütün olarak düşünülmeli ve bu anlayış çerçevesinde yürütülerek pekiştirilmelidir.

Devletin eğitim yükümlülüğü, genç nüfusu yaşama hazırlayıcaya kadar sürmelidir.

8 yıllık kesintisiz temel eğitimin zorunlu tutulduğu ilköğretim aşaması, gençlerimizi yaşama hazırlayan değil, temel bilgilerin öğretilerek ilgi ve yeteneklerinin belirlenmeye çalışıldığı bir eğitim sürecidir.

Gençlerimizi, ancak, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek eğitimi vererek ya da bir üst eğitime yönlendirerek yaşama hazırlayabiliriz. Oysa, ülkemizdeki yasal çerçeve, 13 yaşını henüz bitirmiş çocuklarımıza, geleceğini kurabileceği bilgi ve beceriyle donatmaksızın, eğitim sisteminin dışına çıkabilme olanağı tanımaktadır. Bu olanak ise, tahminlerin ötesinde kullanılmaktadır. 2001 yılında 14-16 yaş nüfusunun yalnızca yüzde 43'ü ortaöğretime kayıtlıdır. Bu oran, 14-16 yaş grubu çocuklarımızın yarısından çoğunun eğitilmediği ya da devletin gözetim ve denetimi dışında eğitildiğini göstermektedir.

OECD'ye üye 30 ülke içinde zorunlu eğitim süresini 8 yıla sınırlandıran, 13 yaşını bitirmiş çocukların eğitim sistemi dışına çıkabilmesine izin veren bir başka ülke bulunmamaktadır.

Bugün, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Belçika, Hollanda, İngiltere gibi gelişmiş ülkelerde zorunlu eğitim 11 ilâ 13 yıldır; Türkiye'de de 12 yıla çıkarılması doğrultusunda gerekli çalışmalar bir an önce tamamlanmalıdır.

Bu yönde alınacak karar, 8 yıllık zorunlu eğitim uygulamasının doğal bir sonucu olarak çağdaş, laik eğitim sisteminin kökleşmesine, 7-18 yaş kuşağının çağın gereklerine göre donatılmış olarak yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Zorunlu eğitimin kesintisiz 12 yıla çıkarılması, eğitim hizmetinin yurt düzeyinde ve gelir grupları arasında dengeli olarak dağılımına katkıda bulunacak, eğitim sisteminin mesleğe yönlendirme sorununa da yeni bir çerçeve oluşturacaktır.

Ülkemizde, özellikle ilköğretim için üstün zekâlı ya da özel yetenekli çocukların belirlenerek yönlendirilmesi ve yetiştirilmesi amacıyla geliştirilmiş ve düzgün işleyen bir sistem kurulmalıdır. Üstün zekâlı ya da özel yetenekli çocuklarımız, ülkemizin zenginliğidir.

Sayın Başkan, Yüce Meclisimizin sayın üyeleri; üniversitelerin, bilgi üretmek, üretilen bilgiyi tüm insanlığın kullanımına sunmak, toplumu, bilimin ve aklın ışığında yönlendirerek aydınlatmak, bilimsel araştırma ve çalışmalarla gelişme sürecine katkıda bulunmak, ülke sorunlarına gerçekçi çözüm üretmek ve ülkenin gereksinim duyduğu nitelikli insangücünü yetiştirmek gibi önemli görevleri bulunmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarının ve üstkurulların bugünkü yapılarıyla, çağdaş beklentileri karşılayamadıkları bir gerçektir. (AK Parti sıralarından alkışlar) Bu nedenle, yükseköğretim kurumları ve üstkurulların yeniden yapılandırılmasına gereksinim vardır.

Yeniden yapılandırma çalışmaları sırasında konuya bilimsel yaklaşılmalı, mevcut yapının eksikliklerini ve yanlışlarını giderecek, yeni sorunlara neden olmayacak bir yasal düzenleme yapılmalıdır.

Düzenlemenin cumhuriyetin nitelikleriyle bağdaşması, toplumun, gençliğin ve üniversitelerin beklentilerini karşılaması ve ülke gerçekleriyle örtüşmesi gerekmektedir. (Alkışlar)

Yapılacak düzenlemeyle, yükseköğretim kurumları ve üstkurulları, evrensel ölçütler göz önünde bulundurularak, bilimsel özerklik, akademik rekabet ve demokratik katılım ilkeleri temelinde yeniden yapılandırılmalıdır. Demokratik katılım, liyakat temeline dayandırılmalı ve akademik dengeleri bozmayacak biçimde bilimsel ölçütler gözetilerek düzenlenmelidir.

Yasalaşma süreci, üniversitelerin konumuna yaraşır biçimde, siyasal alandan önce akademik alanda başlatılmalı ve konunun toplum yönünden taşıdığı önem gözetilerek yeterince tartışıldıktan sonra siyasal alana aktarılmalıdır. Akademik alanda hazırlanan ve evrensel ilkeleri içeren taslak üzerinde uyuşma sağlanmasında kamu yararı bulunmaktadır.

Özgürlük sınırları geniş tutulmayan yapıdaki üniversitelerin topluma ufuk açması, geleceğe ışık tutması ve katkıda bulunması beklenemez.

Üniversitelerde temel başarı ölçütü, ideolojik eğilim ve kişisel ilişkiler yerine, bilimsel etik ve evrensel ölçütlere uygunluk olmalıdır.

Türkiye, yıllardır en büyük sorunu olan beyin göçünü de mutlaka önlemelidir. Bilimsel araştırma ve çalışma yapacak bilim insanlarımıza her türlü olanak sağlanmalıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dünya, her alanda önemli ilerlemelerin yaşandığı bir dönüşüm ve yeniden yapılanma sürecinden geçmekte, bilginin üretilmesi, paylaşılması ve kullanılması, ülkelerin gelişme düzeylerinde belirleyici rol oynamaktadır.

Kendilerini bilgi toplumunun gereklerine göre yapılandıran ülkelerin demokrasi, insan hakları, hukuk ve ekonomi alanlarındaki gelişmelerini sürdürecekleri ve geleceğe güçlenerek ulaşacakları kuşkusuzdur.

Bilgi toplumu olma yönünde istenen dönüşümün gerçekleştirilmesi, bireylerin gereksinim duydukları bilgiye en kısa sürede ulaşabilmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu konuda karşılaşılan temel sorunlar, bilgi sistemiği, kapsamı ve ölçütünün saptanması, hukuksal ve teknolojik altyapının oluşturulması ve bunlara üst düzeyde sahiplenilmesidir.

Kamu kurum ve kuruluşları, bilgi teknolojileri kullanımını yaygınlaştırarak etkin, verimli ve yurtaş odaklı uygulamaları geliştirme zorunluluğı içindedir. Ülkemiz, bilgi toplumu olma yolundaki gerekli kurumsal yapıya kavuşturulmalıdır.

Çağdaş bir iletişim altyapısı oluşturulması, e-devlet uygulamalarının başarıya ulaşmasının önkoşuludur. Teknolojinin yaygınlaştırılması, yurdumuzun her köşesinde ve toplumun her kesiminin erişimine açık duruma getirilmesi amaçlanmalıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; enerji, çağdaş ülkelerde yaşamsal öneme sahiptir. Enerji kullanımı, günümüzde gelişmişlik göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ekonominin yüksek verim sergileyebilmesi de enerjiyi yeterince değerlendirebilmemize bağlıdır.

Geçen dönemlerde, elektrik ve doğalgaz enerjisi sektörlerinde gerçekleştirilen yapısal düzenlemeler, enerji sektörünün Avrupa Birliği uygulamalarına uygun biçimde, rekabetçi bir yapıya kavuşturulmasını amaçlamaktadır. Bu, piyasanın devlet denetimi ve gözetimi altında haklı rekabete olanak tanıyacak biçimde özgürleştirilmesi ve saydamlaştırılması, piyasada istikrar ve sürekliliğin sağlanması, yatırımların özel sektöre yeni piyasa yapısı içerisinde gerçekleştirilmesi için zorunludur.

Türkiye'nin enerji alanında önündeki en büyük sorun, yabancı kaynaklara bağımlılıktır. Günümüzde yüzde 70 dolayında olan dışa bağımlılık oranının, tüketimin artması ve yerel kaynaklı enerji üretiminin giderek azalması nedeniyle önümüzdeki yıllarda daha da yükselmesi beklenmektedir.

Bu durum, elektrik enerjisi üretiminde yerli kaynaklardan yararlanma politikasının yeterince uygulanmadığını ve yabancı kaynaklara ağırlık verildiğini ortaya koymaktadır. Öte yandan, doğalgaz dışalığında kaynak çeşitlemesine gidilmesi de önem taşımaktadır.

Türkiye önemli hidrolik ve termik kaynaklara sahiptir. Var olan kaynakların etkili kullanımı da, enerji verimliliğinin artırılması ve başta dışa bağımlılığın azaltılması için gereklidir. Bu bağlamda, elektrik dağıtımında yüzde 20'ler düzeyinde olan kayıp-kaçak oranı, Avrupa Birliği ortalaması düzeyine çekilmelidir.

Öte yandan, güneş, rüzgâr ve jeotermal enerji gibi alternatif kaynaklara, hem ucuz ve yenilenebilir olmaları hem de çevreye zarar vermemeleri nedeniyle daha fazla önem verilmelidir. Enerji etkinliklerimizi çevre ile doğal ve kültürel varlıklarımıza karşı yükümlülüklerimizi gözönünde bulundurarak yürütmek, çevreye ve bireyin sağlığına gösterilen duyarlılığımızın bir kanıtı olacağı gibi, Avrupa Birliği mevzuatına uyum yönünden de bir gerekliliktir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye, cumhuriyetin kurulması ve Atatürk ilke ve devrimlerinin yaşama geçirilmesiyle seçimini çağdaşlaşmadan yana yapmış, bu seçiminden hiçbir zaman ödün vermemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, ulusumuzun ekonomik, toplumsal, siyasal, bilimsel ve teknolojik alanlardaki gecikmişliğini hızla gidermek ve çağdaş uygarlıkla bir an önce bütünleşmek durumundadır. Bu kapsamda, cumhuriyetin, Anayasada öngörülen insan haklarına saygılı, demokratik, laik, sosyal hukuk devleti nitelikleri gözetilerek daha ileri götürülmesi temel önceliklerimizdendir.

Geçmiş yıllardaki Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama yılı açılış konuşmalarında, cumhuriyetin kuruluşunun 100'üncü yıldönümü olan 2023 yılına kadar tamamlanması gereken temel erekları belirtmişim. Bugün de 2023'e uzanan yolda, kısa ve orta dönemde ulaşılmasını zorunlu gördüğüm kimi erekları vurgulamak istiyorum:

Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliği gerçekleştirilmelidir.

Avrupa Birliği üyeliğimizin, ortak evrensel değerleri temel alan, barışçı, istikrarlı ve aydınlık bir geleceği Avrupalı ortaklarımızla paylaşmak anlamına geldiği inancındayız. Avrupa Birliği üyeliğimizi, aynı zamanda, cumhuriyetimizin kuruluş felsefesini ve Atatürk'ün geleceğe bakışını doğrulayan bir aşama olarak değerlendiriyoruz.

Avrupa Birliğine tam üyelik ereği, Türkiye'nin stratejik vizyonunun ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Avrupa Birliği, Türkiye için cumhuriyetin kuruluşundan sonra en büyük çağdaşlaşma tasarımıdır.

Ekonomik gelişme sürdürülmelidir.

Çağdaş Türkiye ülküsüne giden yolda ekonomik güç, iç ve dış güvenlik politikalarında temel öge olma özelliğini korumaktadır. Ekonomide gerekli yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilmesi durumunda, önümüzdeki dönemde kişi başına düşen ulusal geliri Avrupa Birliği ülkelerinin düzeyine yaklaştırma ve dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girme ereğine ulaşılacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin gücü artırılmalıdır.

Dünyanın, özellikle bölgemizin hâlâ belirsizlik ve tehlikelerle dolu olduğu ve askerî gücün geçerliliğini koruduğu göz önüne alınarak, Türk Silahlı Kuvvetlerinin, 21 inci Yüzyılın gereksinimlerine yanıt verecek, ulusal çıkarlarımızı koruyacak, istikrarı sürdürecekt biçimde modernize edilmesi, en yüksek caydırıcılık gücüne ve hazırlık düzeyine yükseltilmesi, ileri teknolojiye dayalı, kendi kendine yeterli ve rekabet gücüne sahip etkin bir savunma sanayiiyle desteklenmesi önem taşımaktadır.

Ulusunun güvenini ve sevgisini kazanmış olan Silahlı Kuvvetlerimizin, içte ve dışta saygınlığının korunması ve gereksinimlerinin devletin tüm olanaklarıyla karşılanmaya çalışılması yaşamsal değerdedir.

Aydınlık geleceğe ulaşma yolunda gerçekleştirilmesi gereken diğer ereklere de şöylece sıralayabiliriz:

Ülkemizde eğitim ve öğretimin, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim ölçütlerini temel alan yapısı korunmalı, eğitim birliği ilkesi içinde, devletin gözetim ve denetimi altında yapılması sürdürülerek bilgi toplumu düzeyine mutlaka ulaşılmalıdır.

Medyanın çoğulculuğunu koruyucu önlemler alınmalı, basın kuruluşlarının varlık nedenlerinden sapmalarına yol açacak düzenlemelerden özenle kaçınılmalıdır.

Kamu yönetimi ve yerel yönetimler çağdaş ve etkin bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Ülke genelinde bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ve bölgelerarası toplumsal ve ekonomik bütünleşme çabaları sürdürülmelidir.

Toplumda sosyal adalet sağlanmalı ve fırsat eşitliği yaratılmalıdır.

Kadının toplum içindeki konumu yükseltilmelidir.

Bölücü ve gerici tehdidin siyasallaşarak gelişmesi önlenmelidir.

Yolsuzluklarla ve örgütlü suçlarla savaşım konusunda ulusal bir hareket başlatılmalı, yasama dokunulmazlığının sınırlandırılması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Siyasal partiler ve seçim yasalarını çağdaş demokratik yapıya kavuşturacak, yurttaşları etkin katılımcılar konumuna getirecek değişiklikler ivedilikle gerçekleştirilmelidir.

Ülkemiz, 21'inci Yüzyılda, kültür ve uygarlığın en ileri aşamasına ulaşarak dünya ölçütlerinde üretim yapan, gelirini adil paylaşan, insan haklarını güvenceye alan, hukukun üstünlüğünü, katılımcı demokrasiyi, düşünce özgürlüğünü gerçekleştiren saygın bir ülke konumuna yükselecektir.

Türkiye'yi, cumhuriyetin 100 üncü kuruluş yıldönümünde, çağdaş, demokratik, laik, bilgi çağını yakalamış, mutlu ve gönençli bir ülke olarak gelecek kuşaklara bırakmak tarihsel sorumluluğumuzdur.

Bu sorumluluğumuzu, ulusumuza, devletimize ve demokrasimize inancımızı koruyarak, Yüce Atatürk'ün kurduğu cumhuriyetin niteliklerine bağlı kalıp, çevresinde kenetlenerek, devlet organları arasında düzenli ve uyumlu işbirliğini sağlayarak, ulusal birlik ve bütünlük içinde daha çok çalışarak yerine getirebiliriz.

Yüce Meclisimizin bu süreçte de öncü rol üstleneceğine ve üzerine düşen görevleri kararlılıkla yerine getireceğine inanıyoruz.

Bu düşüncelerle, hepinizi yeniden, saygıyla selamlıyor, yeni yasama yılının ulusumuza kutlu olmasını diliyorum. (Ayakta alkışlar)³⁴⁶

³⁴⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:2, Cilt:26, 01.10. 2003, Birleşim: 1, Oturum: 1, ss. 28-45.

4.2. 2'NCİ YASAMA YILINDA ÇIKAN KANUNLAR

	Kanun Numarası	Kabul Tarihi	Başlığı
1	4973	02/10/2003	Mürettebatın Gemide Barınmasına İlişkin (İlave Hükümler) 133 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
2	4974	02/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Şili Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
3	4975	02/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti ve Fas Krallığı Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
4	4976	02/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti ve Filipinler Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
5	4977	02/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile İtalya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
6	4978	02/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti ve Slovak Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
7	4979	02/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti ve Portekiz Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

8	4980	02/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Federal Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
9	4981	02/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti ve Yemen Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
10	4982	09/10/2003	Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
11	4983	16/10/2003	Kuzey Atlantik Antlaşmasına Bulgaristan Cumhuriyetinin Katılımına ilişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
12	4984	16/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Göç Örgütü Arasında Örgütün Türkiye’deki Hukuksal Durumu, Ayrıcalıkları ve Dokunulmazlıkları Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
13	4985	16/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
14	4986	16/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile İspanya Krallığı Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
15	4987	16/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamerun Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültürel ve Bilimsel Alanlarda İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

16	4988	16/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Federal Hükümeti Arasında Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
17	4989	16/10/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Süleyman Şah Türbesi Tahkimat Projesinin Uygulanmasına İlişkin Ana Tutanağın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
18	4990	16/10/2003	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
19	4991	16/10/2003	Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
20	4992	21/10/2003	Nüfus Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun
21	4993	05/11/2003	Kuzey Atlantik Antlaşmasına Romanya'nın Katılımına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
22	4994	05/11/2003	Kuzey Atlantik Antlaşmasına Slovenya Cumhuriyetinin Katılımına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
23	4995	05/11/2003	Kuzey Atlantik Antlaşmasına Letonya Cumhuriyetinin Katılımına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
24	4996	05/11/2003	Kuzey Atlantik Antlaşmasına Litvanya Cumhuriyetinin Katılımına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
25	4997	05/11/2003	Kuzey Atlantik Antlaşmasına Slovak Cumhuriyetinin Katılımına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

26	4998	05/11/2003	Kuzey Atlantik Antlaşmasına Estonya Cumhuriyetinin Katılımına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
27	4999	05/11/2003	Orman Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
28	5000	06/11/2003	Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
29	5001	12/11/2003	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun
30	5002	12/11/2003	İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Özel Öğretim Kurumları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
31	5003	19/11/2003	Karayolları Genel Müdürlüğünce Yapılacak Bölünmüş Yol İnşasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Kanun
32	5004	19/11/2003	2003 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
33	5005	03/12/2003	Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
34	5006	03/12/2003	İmar Kanunu ile İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
35	5007	03/12/2003	Akdeniz'de Tehlikeli Atıkların Sınırötesi Hareketleri ve Bertarafından Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
36	5008	03/12/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile İspanya Krallığı Arasında Kültür Merkezleri Kurulması ve Bu Merkezlerin Faaliyeti Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

37	5009	03/12/2003	Batı Avrupa Birliği, Ulusal Temsilciler ve Uluslararası Görevlilerin Statüsü Hakkında Anlaşmanın, Türkiye Tarafından Batı Avrupa Silahlanma Örgütü Faaliyetleri ile İlgili Olarak Uygulanması ve Buna İlişkin Mektupların Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
38	5010	03/12/2003	Birleşmiş Milletler Hazır Barış Gücü Düzenlemeleri Sistemine Katkıları Hakkında Türkiye Hükümeti ve Birleşmiş Milletler Arasında Ortak Niyet Beyanının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
39	5011	03/12/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moldova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayii İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
40	5012	03/12/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Karşılıklı Kalite Güvence Hizmetlerine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
41	5013	03/12/2003	Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi : İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
42	5014	03/12/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Doğal Afetlere Karşı Türk-Yunan Ortak Görev Gücü Kurulmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
43	5015	04/12/2003	Petrol Piyasası Kanunu
44	5016	10/12/2003	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun
45	5017	10/12/2003	Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununun Bazı Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun

46	5018	10/12/2003	Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
47	5019	11/12/2003	Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
48	5020	12/12/2003	Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
49	5021	16/12/2003	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Bankalar Kanunu Hükümlerine İstinaden Bankacılık İşlemleri Yapma ve Mevduat Kabul Etme İzni Kaldırılan Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketi Hakkında Tesis Edilecek Bazı İşlemler Hakkında Kanun
50	5022	17/12/2003	At Yarışları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
51	5023	17/12/2003	Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun
52	5024	17/12/2003	Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
53	5025	21/12/2003	Bazı Belediyelerin Kaldırılması Hakkında Kanun
54	5026	21/12/2003	Bazı Belediye ve Köylerin Denizli Belediyesine Katılmasına İlişkin Kanun
55	5027	24/12/2003	2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu
56	5028	24/12/2003	2002 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu
57	5029	24/12/2003	2004 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu
58	5030	24/12/2003	2002 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu
59	5031	25/12/2003	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Belbaşı Tesisinin Kapanması ve Yeni Bir Sismik Araştırma İstasyonunun Faal Hale Getirilmesi ile İlgili Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

60	5032	25/12/2003	Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Verilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
61	5033	25/12/2003	Karşılıksız Çek ve Protestolu Senetler ile Kredi ve Kredi Kartları Borçlarına İlişkin Kayıtların Dikkate Alınmaması Hakkında Kanun
62	5034	25/12/2003	Başbakanlık Basımevi Döner Sermaye İşletmesi Kuruluşu Hakkında Kanun ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
63	5035	25/12/2003	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
64	5036	07/01/2004	Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
65	5037	07/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti ve Makedonya Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
66	5038	07/01/2004	İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin 155 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
67	5039	07/01/2004	İş Sağlığı Hizmetlerine İlişkin 161 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
68	5040	07/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Türkiye-Yunanistan Gaz Bağlantısının Gerçekleştirilmesi ve Türkiye Cumhuriyetinden Yunanistan Cumhuriyetine Doğal Gaz Arzına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
69	5041	08/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kebek Hükümeti Arasında Sosyal Güvenlik Konusunda Mutabakatın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
70	5042	08/01/2004	Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun

71	5043	13/01/2004	Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
72	5044	13/01/2004	Avrasya Posta Birliği Kuruluş Yasasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
73	5045	13/01/2004	Dünya Posta Birliği Kuruluş Yasasına Altıncı Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
74	5046	14/01/2004	Otobüs ve Otokarlarla Uluslararası Arızı Yolcu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
75	5047	14/01/2004	Merkezi ve Doğu Avrupa İçin Bölgesel Çevre Merkezi Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
76	5048	14/01/2004	Birleşmiş Milletler ve Yardımcı Personelinin Güvenliği Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
77	5049	14/01/2004	Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
78	5050	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Letonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Turizm Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
79	5051	14/01/2004	Dünya Turizm Teşkilatı Tüzüğü'nün Bazı Maddelerinde Yapılan Değişikliklerin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
80	5052	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Litvanya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
81	5053	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

82	5054	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Letonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
83	5055	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Venezuela Cumhuriyeti Hükümeti Arasındaki Turizm Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
84	5056	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ankara'da 2 Mayıs 1966 Tarihinde İmzalanan Sivil Hava Ulaştırma Anlaşmasına Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
85	5057	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bahreyn Devleti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
86	5058	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hırvatistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
87	5059	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Polonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Örgütlü Suçlar, Terörizm ve Diğer Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
88	5060	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Estonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
89	5061	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sahil Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
90	5062	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Gürcistan Arasında Ortak Sınırın Anti-Personel Mayınlardan Arındırılması ve Bunların Gelecekte Sınır Koruma Amacıyla Kullanılmaması İçin Bir İkili Rejim Tesis Edilmesi Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

91	5063	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Afrika Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
92	5064	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moldova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
93	5065	14/01/2004	Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
94	5066	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
95	5067	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransa Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlı Kullanımı İçin İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
96	5068	14/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Kullanımına İlişkin İşbirliği Anlaşması ve Eki Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
97	5069	14/01/2004	Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Statüsünün Bazı Maddelerinde Yapılan Değişikliklerin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
98	5070	15/01/2004	Elektronik İmza Kanunu
99	5071	21/01/2004	Telgraf ve Telefon Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
100	5072	22/01/2004	Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun
101	5073	22/01/2004	Sosyal Sigortalar Kanunu, Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa Göre Gelir Veya Aylık Almakta Olanların Gelir ve Aylıklarında Artış ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

102	5074	22/01/2004	Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
103	5075	22/01/2004	Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvence Fonu Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
104	5076	22/01/2004	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
105	5077	22/01/2004	Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Geçici Madde Eklennesine Dair Kanun
106	5078	22/01/2004	Askeri Ceza Kanunu ile Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
107	5079	22/01/2004	Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
108	5080	22/01/2004	Askeri Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
109	5081	27/01/2004	Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
110	5082	27/01/2004	Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
111	5083	28/01/2004	Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun
112	5084	28/01/2004	Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
113	5085	10/02/2004	Uzman Erbaş Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
114	5086	10/02/2004	Yabancılar İkinci El Taşıt Satışı Hakkında Kanun
115	5087	10/02/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Litvanya Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Hukuki ve Adli İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

116	5088	10/02/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
117	5089	10/02/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Arasında Diplomatik Temsilcilik Binalarının İnşası İçin Karşılıklı Arsa Tahsisine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
118	5090	11/02/2004	Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun
119	5091	11/02/2004	At Yarışları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
120	5092	12/02/2004	İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
121	5093	12/02/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bosna-Hersek Bakanlar Kurulu Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması ile Anlaşmada Değişiklik Yapan Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
122	5094	12/02/2004	Avrupa Radyokomünikasyon Ofisi Kuruluş Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
123	5095	12/02/2004	Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Ateşli Silahlar, Parçaları ve Aksamaları ile Mühimmatının Yasadışı Üretimine ve Kaçakçılığına Karşı Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
124	5096	12/02/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti Arasında Ticari Denizcilik Anlaşmasına Değişiklik Getiren Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
125	5097	12/02/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kendi Vatandaşlarının Geri Kabulüne İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

126	5098	12/02/2004	Özel Karayolu Taşıtlarının Geçici İthaline Dair Gümrük Sözleşmesi Değişikliklerinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
127	5099	12/02/2004	Eşyanın Sınırlardaki Kontrollerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
128	5100	02/03/2004	Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun
129	5101	03/03/2004	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
130	5102	03/03/2004	Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun
131	5103	04/03/2004	2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde ve 2004 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
132	5104	04/03/2004	Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu
133	5105	04/03/2004	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
134	5106	04/03/2004	Türk Ceza Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine İlişkin Kanun
135	5107	31/03/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moğolistan Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
136	5108	31/03/2004	Geçici İthalat Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
137	5109	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moldova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

138	5110	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı İdari Yardım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
139	5111	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
140	5112	07/04/2004	Doku Tipi Tayinine Yarayan Reaktiflerin Değişimine İlişkin Avrupa Anlaşması ve Ek Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
141	5113	07/04/2004	Uluslararası Bağ ve Şarap Örgütünün Kuruluş Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
142	5114	07/04/2004	Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) Örgütü Kei Bölgesindeki Eşyanın Karayoluyla Naklinin Kolaylaştırılması Konusunda Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
143	5115	07/04/2004	Sinematografik Ortak Yapım Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
144	5116	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Önemi Haiz Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
145	5117	07/04/2004	Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tesciline İlişkin Lahey Anlaşmasının Cenevre Metnine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
146	5118	07/04/2004	Marka Kanunu Andlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
147	5119	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uganda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

148	5120	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gabon Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Genel Ticari, Ekonomik, Kültürel ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
149	5121	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kongo Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
150	5122	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kosta Rika Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Teknik İşbirliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
151	5123	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Jamaika Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
152	5124	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti ve Karayip Devletleri Birliği Arasında İşbirliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
153	5125	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Lüksemburg, Büyük Dükalığı Hükümeti Arasında Kültür, Eğitim, Bilim, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
154	5126	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Afrika Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür, Sanat, Eğitim, Bilim, Teknoloji, Spor, Dinlence ve Gençlik Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
155	5127	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çek Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür, Eğitim, Bilim, Gençlik ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
156	5128	07/04/2004	Hukuki veya Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

157	5129	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
158	5130	07/04/2004	Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
159	5131	07/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Slovenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Karayolu ile İlgili Uluslararası Yolcu ve Yük Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
160	5132	14/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Letonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
161	5133	14/04/2004	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
162	5134	14/04/2004	Noterlik Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
163	5135	14/04/2004	Uzman Jandarma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
164	5136	20/04/2004	Türk Ticaret Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
165	5137	21/04/2004	Tekstil Ürünleri Ticaretine Dair 2003/1 Sayılı Türkiye-Litvanya Ortak Komite Kararının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
166	5138	21/04/2004	Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Uyuşturucu veya Psikotrop Maddelerin Yasadışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun

167	5139	21/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Peru Cumhuriyeti Arasında Yasadışı Yollardan Ticareti Yapılan, İhraç Edilen veya El Değiştiren Kültürel, Arkeolojik, Sanatsal ve Tarihi Varlıkların Korunması, Konservasyonu, Ele Geçirilmesi ve İadesine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
168	5140	21/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna-Hersek Arasında Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
169	5141	21/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Afrika Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
170	5142	21/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Çek Cumhuriyeti Arasında Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
171	5143	21/04/2004	Türk Silahlı Kuvvetlerinde İlk Nasıp İstihkakına İlişkin Kanun
172	5144	21/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Ordusu Subay, Askeri Memur ve Muadilleriyle Astsubayların Giyeceğine Dair Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
173	5145	21/04/2004	Emniyet Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
174	5146	21/04/2004	Kooperatifler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
175	5147	22/04/2004	Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun
176	5148	27/04/2004	Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerle Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Kamu İhale Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
177	5149	28/04/2004	Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun

178	5150	28/04/2004	Uzay Cisimlerinin Verdiği Zarardan Dolayı Uluslararası Sorumluluk Hakkında Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
179	5151	28/04/2004	Uzaya Fırlatılan Cisimlerin Tescili Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
180	5152	28/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
181	5153	29/04/2004	Astronotların Kurtarılması, Astronotların ve Uzaya Fırlatılmış Olan Araçların Geri Verilmeleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
182	5154	29/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Hollanda Krallığı Arasındaki Hollanda PSO Katılım Öncesi Programı ve Matra Katılım Öncesi Programına İlişkin 2003 Yılı Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
183	5155	29/04/2004	Hırvatistan Cumhuriyeti Hükümeti ve Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bölgesel Silahların Kontrolü Doğrulama ve Uygulama Yardım Merkezi (Racviac) Kurulması Hakkında Anlaşmaya Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
184	5156	29/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti ve Federal Demokratik Etiyopya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
185	5157	29/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tayland Krallığı Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ile Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

186	5158	29/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Estonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ile Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
187	5159	29/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Malta Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
188	5160	29/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve İran Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
189	5161	29/04/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
190	5162	05/05/2004	Toplu Konut Kanununda ve Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerin Toplu Konut İdaresi Başkanlığına Ait Bölümünde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
191	5163	05/05/2004	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği Kuruluş Yasası ve Sözleşmesinde Değişiklik Yapan Marakeş Tam Yetkili Temsilciler Konferansı Sonuç Belgelerinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
192	5164	05/05/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Belçika Krallığı Hükümeti Arasında Gümrük ile İlgili Konularda Karşılıklı İdari Yardım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
193	5165	05/05/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Brezilya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Konularında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

194	5166	05/05/2004	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Önündeki Yargılama Sürecine Katılan Kişilere İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
195	5167	05/05/2004	Türkiye'de Ulusal Fonun Kurulması Hakkındaki Mutabakat Zaptının Ekinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
196	5168	05/05/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kendi Sınırları Arası ve Ötesinde Hava Hizmetlerine İlişkin Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
197	5169	05/05/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri İşbirliği (Çerçeve) Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
198	5170	07/05/2004	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
199	5171	13/05/2004	Yükseköğretim Kanunu ve Yüksek Öğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
200	5172	18/05/2004	Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
201	5173	18/05/2004	İller Bankası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
202	5174	18/05/2004	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu
203	5175	25/05/2004	Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
204	5176	25/05/2004	Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

205	5177	26/05/2004	Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
206	5178	27/05/2004	Mera Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
207	5179	27/05/2004	Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun
208	5180	27/05/2004	Afyon İli Sincanlı İlçesinin Adının "Sinanpaşa" Olarak Değiştirilmesine Dair Kanun
209	5181	02/06/2004	Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
210	5182	02/06/2004	Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
211	5183	02/06/2004	Danıştay Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
212	5184	03/06/2004	Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
213	5185	03/06/2004	Yalova Termal Kaplıcalarının İşletilmesi ve Kaplıcaların İnkişafı İşlerinin Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine Bağlı Hükmi Şahsiyeti Haiz Bir Teşekküle Devri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
214	5186	09/06/2004	Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
215	5187	09/06/2004	Basın Kanunu
216	5188	10/06/2004	Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun
217	5189	16/06/2004	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
218	5190	16/06/2004	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun
219	5191	16/06/2004	Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

220	5192	17/06/2004	Orman Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
221	5193	22/06/2004	Optisyenlik Hakkında Kanun
222	5194	22/06/2004	Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
223	5195	22/06/2004	Endüstri Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
224	5196	23/06/2004	Doğu ve Orta Avrupa'da Balıkçılığın Geliştirilmesi Uluslararası Örgütünün Kurulması Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
225	5197	24/06/2004	İl Özel İdaresi Kanunu
226	5198	24/06/2004	Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu, Sosyal Sigortalar Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
227	5199	24/06/2004	Hayvanları Koruma Kanunu
228	5200	29/06/2004	Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu
229	5201	29/06/2004	Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun
230	5202	29/06/2004	Savunma Sanayii Güvenliği Kanunu
231	5203	29/06/2004	Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
232	5204	30/06/2004	Milli Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
233	5205	30/06/2004	Yapı Denetimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
234	5206	30/06/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle İsrail Devleti Hükümeti Arasında Bitki Koruma ve Karantina Alanında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
235	5207	30/06/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Terörizmle Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

236	5208	30/06/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Finlandiya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Suçun Önlenmesi ve Suçla Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
237	5209	30/06/2004	Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ile Moldova Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
238	5210	30/06/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Oman Sultanlığı Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
239	5211	30/06/2004	Türkiye Cumhuriyeti ve Lübnan Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
240	5212	30/06/2004	Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesinin Karadeniz'de Biyolojik Çeşitliliğin ve Peyzajın Korunması Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
241	5213	30/06/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cibuti Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür, Eğitim, Bilim, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
242	5214	30/06/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Merkezi ve Doğu Avrupa İçin Bölgesel Çevre Merkezi Yönetim Kurulu Arasında Türkiye'de Bölgesel Çevre Merkezinin Kurulması ve Faaliyetleri Hakkında İkili Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
243	5215	09/07/2004	Belediyeler Kanunu
244	5216	10/07/2004	Büyükşehir Belediyesi Kanunu

245	5217	14/07/2004	Özel Gelir ve Özel Ödeneklerin Düzenlenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
246	5218	14/07/2004	Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
247	5219	14/07/2004	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
248	5220	14/07/2004	Sağlık Hizmetleri Temel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
249	5221	14/07/2004	Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine Dair Kanun
250	5222	14/07/2004	Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
251	5223	14/07/2004	Devlet Memurları Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
252	5224	14/07/2004	Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun
253	5225	14/05/2004	Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu
254	5226	14/07/2004	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
255	5227	15/07/2004	Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun
256	5228	16/07/2004	Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
257	5229	16/07/2004	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
258	5230	17/07/2004	Pamukbank Türk Anonim Şirketinin Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketine Devri ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

259	5231	17/07/2004	Dernekler Kanunu
260	5232	17/07/2004	Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun
261	5233	17/07/2004	Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun
262	5234	17/09/2004	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
263	5235	26/09/2004	Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun
264	5236	26/09/2004	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
265	5237	26/09/2004	Türk Ceza Kanunu

4.3. 2'NCİ YASAMA YILINDA ÇIKAN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ³⁴⁷

4.3.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

4.3.1.1. 07/05/2004 tarihli ve 5170 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun³⁴⁸

Anayasanın dokuz maddesini değiştirip, birini de kaldıran anayasa değişikliği teklifi, AK Partiye mensup 198 Milletvekilinin imzasıyla 27 Nisan 2004'te TBMM Başkanlığına sunuldu. TBMM Anayasa Komisyonu, 30 Nisan'da teklifi görüşerek, bazı değişikliklerle kabul etti. Anayasa değişikliği teklifinin Genel Kuruldaki ilk tur görüşmeleri 4 Mayıs 2004'te, ikinci tur görüşmeleri ise 7 Mayıs'ta yapıldı. Teklifin tümü üzerinde yapılan son oylamaya 471 Milletvekili katıldı, oylamada 457 Milletvekili kabul oyu kullanırken, 8 Milletvekili red, 1 Milletvekili çekimser oy kullandı, 5 oy da boş çıktı.

Anayasanın 10, 15, 17, 30, 38, 87, 90, 131, 143, 160. maddelerinde değişiklik yapan bu kanunla, kanun önünde eşitlik maddesine kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu ibaresi eklendi. Ölüm cezaları ile ilgili hükümler ilgili maddelerden çıkarıldı. Basın araçlarının korunması ve basın hürriyetine ilişkin madde yeniden düzenlendi. Usulüne uygun yürürlüğe konulmuş insan haklarına ilişkin milletlerarası andlaşma hükümlerinin kanunlarla uyumsuzluk çıkması durumunda esas alınması öngörüldü. Yüksek Öğretim Kurulunun oluşturulmasında Genelkurmay Başkanlığının aday göstermesi uygulamasına son verilirken, Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile ilgili madde yürürlükten kaldırıldı. Silahlı kuvvetlerin uhdesinde bulunan Devlet mallarının Sayıştay tarafından TBMM adına denetlenmesinde gizlilik esası ortadan kaldırıldı.

4.3.2. AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM YASALARI

4.3.2.1. 8'inci Uyum Paketi

(3.3.2004 tarihli ve 5101 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun)³⁴⁹

Fikri mülkiyet sistemini güçlendirmek suretiyle bu alanda yerli ve yabancı yatırımcının önündeki engellerin kaldırılması ve yatırım ortamının

³⁴⁷ Kanun özetlerinin yapılmasında TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğünün hazırladığı "Tasarı Özet"lerinden yararlanılmıştır.

³⁴⁸ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 22 Mayıs 2004, Sayı: 25469 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1555-1556. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 47, B.80, s.434; Cilt 48, B. 83, s. 57, 75-77, 78-131, B. 86, ss. 278-292.

³⁴⁹ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 12 Mart 2004, Sayı: 25400 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 992-1009. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 42, B.56, s.11; Cilt 3, B.3 ve B.4.

iyileştirilmesini sağlayacak yönde 1996 tarihli Telif Hakları Sözleşmesi ve İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi gibi Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü tarafından koordine edilen uluslararası sözleşmeler ile AB müktesebatı ve sektörel talepler dikkate alınarak korsanlığın önlenmesi ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan fikri mülkiyete konu ürünlerin kullanımına ilişkin üretici sektörleri temsil eden meslek birlikleri ile kullanıcılar arasında yaşanan sorunların giderilmesi amacıyla çeşitli kanunlarda değişiklik yapılması öngörülmektedir.

4.3.2.2. 9'uncu Uyum Paketi

(14.7.2004 tarihli ve 5218 sayılı *Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*) (*Türk Ceza Kanunu, Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun, Çocuk Mahkemeleri Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulü Kanunu, Yargıtay Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu, Küçükleri Mızır Neşriyattan Koruma Kanunu, Telsiz Kanunu, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Avukatlık Kanunu, Demiryollarının Usulü Zabitasına Dair Nizamname*)³⁵⁰

5170 sayılı Kanunla Anayasada yapılan değişiklik doğrultusunda bazı kanunlarda yer alan ölüm ve idam cezalarına ilişkin hükümler kaldırıldı. Bu kanunlarda yer alan ölüm veya idam cezasını gerektiren fiillerin karşılığında ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası öngörülürken, ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasının infazına ilişkin hükümlere yer verildi. Ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasının bir başka ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasıyla, müebbet ağır hapis cezasıyla veya hürriyeti bağlayıcı ceza ile içtimasına ilişkin özel hükümler kondu. Genelkurmay Başkanlığınca Yükseköğretim Kuruluna üye seçilmesine imkan veren Yükseköğretim Kanunundaki hüküm yürürlükten kaldırılırken, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinin Haberleşme Yüksek Kurulu üyeleri arasından çıkarılması öngörüldü.

4.3.2.3. 10/12/2003 tarihli ve 5017 sayılı *Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununun Bazı Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun*³⁵¹

Kanunla, Avrupa Birliği tarafından hazırlanan gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesinde, Millî Güvenlik Kurulunun işlevinin askerî kurumlar üzerinde sivil denetimin sağlanması bakımından Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki uygulamalar ile uyumlaştırılmasının öngörülmüş olması hususu göz

³⁵⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 21 Temmuz 2004, Sayı: 25529 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2067-2073. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 54, B.107, s.310; Cilt 55, B. 109, s. 8; Cilt 57, B. 115, ss. 39-51.

³⁵¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 17 Aralık 2003, Sayı: 25319 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara, TBMM Basımevi:2006, Cilt 88-1, s. 304. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 32, B.25, s. 167, B. 26, ss. 349-359.

önüne alınarak, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin görevleri ve işleyişi yeniden ele alınmıştır. Bu kapsamda 30.7.2003 tarihli ve 4963 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin görevleri ve işleyişi Anayasanın 118 inci maddesine uygun hale getirilirken, Millî Güvenlik Kurulu ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununun; Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğine geniş icrai görev ve yetkiler veren hükümleri ile anılan Genel Sekreterliğin yapısı, görevleri ve işleyişi, Millî Güvenlik Kurulunun Anayasada tarif edilen danışma organı niteliklerine paralel bir sekreteryaya birimine uygun hâle getirecek şekilde değiştirildi. Güncelleştirilmiş Ulusal Programda, “Yürütmenin İşlevselliği” başlığı altında, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin işlevlerinin Anayasanın 4709 sayılı Kanunla değişik 118 inci maddesi çerçevesinde ve ilgili yasa değişiklikleriyle yeniden tanımlanan nitelikleriyle uyumlaştırılması hükme bağlandı.

4.3.2.4. 17/07/2004 tarihli ve 5231 sayılı Dernekler Kanunu³⁵²

Dernek kurma ve üyelik konusundaki kısıtlamaların azaltılması, dernek faaliyetlerine serbestlik sağlanması, derneklere uygulanan yaptırımların ve bürokrasinin azaltılmasını öngören kanunda, "Dernek", "Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluğu" şeklinde tanımlanmaktadır.

Kanuna göre, fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler önceden izin almadan dernek kurabilecek, ancak, Türk Silahlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlama hükümleri saklı kalacaktır.

Yargı mensuplarının derneklere üye olmalarında izin şartı kaldırılmaktadır.

Dernek kurma hakkını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi doğrultusunda düzenleyen kanun, 15-18 yaşlar arasındaki, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince dernek kurmasına imkan vermektedir. Çocuklar, yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilecek veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabileceklerdir. Çocuk derneklerine 18 yaşından büyükler kurucu veya üye olamayacak fakat 12 yaşını dolduran çocuklar, yasal temsilcilerinin izniyle yönetim ve denetim organlarında görev almamak şartıyla derneklere üye olabileceklerdir.

³⁵² Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 2.8.2004 tarihli ve 886 sayılı tezkeresi ile Anayasa'nın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 4.11.2004 tarihli ve 5253 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5253 sayılı Kanun, 23.11. 2004 tarihli ve 25649 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara, TBMM Basımevi:2006, Cilt 88-2, ss. 2223-2235. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 56, B.114, s.5; Cilt 57, B. 115, s. 7, B. 117, ss. 702-749.

Her derneğin bir tüzüğünün olmasını şart koşan kanuna göre, dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçlarını gerçekleştirmek üzere uluslararası faaliyette veya işbirliğinde bulunabilecektir. Ayrıca, yurtdışında temsilcilik veya şube açabilecek, yurtdışında dernek veya üst kuruluş kurabilecek veya yurtdışında kurulmuş dernek veya kuruluşlara katılabilecektir.

Yabancı dernekler, Dışişleri Bakanlığı'nın görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığı'nın izniyle Türkiye'de faaliyette veya işbirliğinde bulunabilecek, temsilcilik veya şube açabilecek, dernek veya üst kuruluş kurabilecek veya kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilecektir.

En az 5 dernek federasyon, en az 3 federasyon da konfederasyon kurabilecek, federasyon ve konfederasyonlar her ne ad altında olursa olsun başka bir örgüt kuramayacaklardır.

Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, benzer amaçlı derneklerden, siyasi partilerden, işçi ve işveren sendikalarından ve mesleki kuruluşlardan maddi yardım alabilecek ve bu kurumlara maddi yardımda bulunabilecek, kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütebilecektir. Bu projelerde kamu kurum ve kuruluşları, proje maliyetlerinin en fazla yüzde ellisi oranında aynı veya nakdi katkı sağlayabilecektir.

Dernekler, tüzüklerinde yazılı olmak ve sağlanan kârı üyelerine paylaştırmamak, gelir, faiz veya başka adlarla üyelerine aktarmamak şartıyla üyelerinin, yiyecek, giyecek gibi zaruri ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sandık kurabilecektir.

Üye sayısının 100 kişiden fazla olması durumunda dernek hizmetleri gönüllü veya yönetim kurulu kararıyla göreve başlatılan ücretliler aracılığıyla yürütülecek, derneklerin yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine ücret verilebilecektir.

Yönetim ve denetim kurulu üyeleri dışındaki üyelere ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık ödenemeyecektir.

Dernekler, başvuruları durumunda spor faaliyetine yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü adını alacak, bu kulüpler, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nce tutulacak kütüğe kayıt ve tescil edilecektir.

Genel kurul kararı ile feshedilen veya kendiliğinden sona erdiği tespit edilen derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi, tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılacaktır.

Basımevleri, dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak alındı belgelerini bastıktan sonra, bu belgelerin seri ve sıra numaralarını on beş gün içinde mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlü tutulacaktır. Yasa ve yönetmeliklere aykırı olan ve konusu suç teşkil etmeyen hata ve noksan dernek işlemleri 30 gün içerisinde giderilecek. Dernekler Yasası ile ilgili olarak hukuk mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usulü yapılacağına hükmeden yasa, derneklerin, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl Nisan ayı sonuna kadar mülki idare amirliğine vermesini de zorunlu tutmaktadır.

Gerekli hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülki idare amiri tarafından denetlettirilebilecek, ancak bu denetimlerde kolluk kuvveti mensupları görevlendirilemeyecektir. Denetimler mesai saatleri içinde yapılacak ve denetimin yapılacağı 24 saat önceden derneklere bildirilecektir.

Kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi sebeplerinden birine bağlı olarak usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça, yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda mülki idare amirinin yazılı emri bulunmadıkça, kolluk kuvvetleri dernek ve eklentilerine giremeyecek, arama yapamayacak ve eşyaya el koyamayacaktır. Mülki idare amirinin kararı 24 saat içinde görevli hakimın onayına sunulacaktır. Hakim, kararını el koymadan itibaren 48 saat içinde açıklayacak, aksi halde el koyma kendiliğinden kalkacaktır.

Dernekler, mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurtdışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan ayni ve nakdi yardım alabilecektir. Parasal yardımlar, bankalar aracılığıyla alınabilecektir.

Dernekler, genel kurulun yetki vermesiyle yönetim kurulu kararıyla taşınmaz mal alıp satabilecekler, dernekler, edindikleri taşınmazları, tapuya tescilinden itibaren bir ay içinde mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlü tutulacaktır.

Dernekler, temsilcilik açabilecek; amaçlarıyla ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere ve yetkili organlarının kararı ile platformlar oluşturabilecektir.

Kanuna göre derneklerin, amaçlarını gerçekleştirmek üzere, yasaların dernekler tarafından yapılmasını yasaklamadığı eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt, pansiyon gibi tesisleri açmaları, işletmeleri ve lokallerinde alkollü içki kullanılması mülki idare amirinden izin almaları şartına bağlanmaktadır.

Kamu yararına çalışan dernekler, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığı'nın görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığı'nın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek, bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şartı aranacak, kamu yararına çalışan dernekler en az 2 yılda bir denetlenecektir. Yapılan denetimler sonucunda düzenlenen raporlar üzerine, bu derneklerin organlarında görev alan üyeler veya ilgili personelin, ağır hapis veya ağır para cezası verilmesini gerektiren suç işlendiğinin tespit edilmesi halinde, geçici olarak İçişleri Bakanlığı'na görevden uzaklaştırılabilecek ve kamu yararına çalışan derneklerin, denetimler sonunda bu niteliklerini kaybettikleri belirlenirse kamu yararına çalışan derneklerden sayılma kararı kaldırılacaktır.

Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumu'nun tüzükleri Bakanlar Kurulu tarafından onaylanacaktır.

Dernek adlarında; "Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal" kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler, İçişleri Bakanlığı'nın izni ile kullanılabilecektir.

Dernekler, mevcut veya mahkeme kararıyla kapatılmış veya feshedilmiş bir siyasi partinin, sendikanın veya üst kuruluşun, bir derneğin veya üst kuruluşun adını, amblemini, rumuzunu, rozetini ve benzeri işaretleri ya da başka bir ülkeye ve daha önce kurulmuş Türk devletlerine ait bayrak, amblem ve flamalarını kullanamayacaktır.

Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamayacak olan dernekler, Anayasa ve yasalarla açıkça yasaklanan amaçları veya konusu suç teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek amacıyla kurulamayacak.

Dernekler, askerliğe, milli savunma ve genel kolluk hizmetlerine hazırlayıcı öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamayacak, bu amaçları gerçekleştirmek üzere kamp veya eğitim yerleri açamayacak, üyeleri için özel kıyafet veya üniforma kullanamayacaktır. Yasa, derneklerin, defterlerinde ve kayıtlarında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi kurumlarıyla yazışmalarında Türkçe kullanmalarını zorunlu tutmaktadır.

Kanuna aykırı davranışlarda uygulanacak cezaları düzenleyen hükümlere göre, suçun niteliğine göre 100 milyon lira ile 3 milyar lira arasında değişen idari ve ağır para cezaları, 3 aydan 3 yıla kadar da hapis cezaları öngörmektedir. Cezalar, çocuk dernekleri hakkında, yazılı olarak uyarılmalarına rağmen tekrar edilmesi halinde uygulanacaktır.

Kanun, İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasa'da da değişiklik öngörmektedir. Yardım toplama işlemleri kolluk kuvvetlerinden alınarak sivil birimlere devredilirken, yardım toplamak için de mülki idare amirlerinden izin alınması şart koşulmaktadır.

Dernekler olağan kongrelerini üç yılda bir yapabilecektir. Kanunla dernek kongrelerinde hükümet komiseri bulunma zorunluluğu da kaldırıldı.

4.3.2.5. 09/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu³⁵³

Bu kanun ile ;

- Herkesin bilgi edinme hakkını kullanabileceği kuralının yanında yabancı gerçek ve tüzel kişilere de belirli şartlar çerçevesinde bu hak tanınmıştır.

- Bilgi edinme hakkının kullanılmasında kurum ve kuruluşların ne şekilde hareket etmeleri gerektiği belirli usul ve sürelerle bağlı tutulmuştur.

- Bilgi edinme hakkının kullanılmasına yönelik başvuruların Devlet sırrı veya Devletin ekonomik menfaatlerine ilişkin bilgi veya belgelerden olması sebebiyle reddedilmesi hâlinde, ilgililerin Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna itiraz etmesine ilişkin düzenleme getirilmiştir. Ayrıca, bilgi edinme başvurusu reddedilen başvuru sahibi, genel hükümler uyarınca idarî yargıda dava açabilecektir.

- Bilgi edinme hakkının sınırları belirlenmiş ve açıklanması hâlinde kamunun zarar görebileceği bilgi veya belgeler ile kişilerin zarar görebileceği bilgi veya belgeler, Kanun kapsamı dışında tutulmuştur.

³⁵³ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 24 Ekim 2003, Sayı: 25269 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 67-73. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 20, B.100, s.7; Cilt 25, B. 112, s. 9; Cilt 27, B. 4, ss. 367-390, 391-392, B. 5, ss. 410-452, 461-484.

4.3.2.6. 03/03/2004 tarihli ve 5101 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³⁵⁴

Kanunla, fikri mülkiyet sistemini güçlendirmek suretiyle bu alanda yerli ve yabancı yatırımcının önündeki engellerin kaldırılması ve yatırım ortamının iyileştirilmesini sağlayacak yönde, 1996 tarihli Telif Hakları Sözleşmesi ve İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi gibi Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü tarafından koordine edilen uluslararası sözleşmeler ile AB müktesebatı ve sektörel talepler dikkate alınarak korsanlığın önlenmesi ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan fikri mülkiyete konu ürünlerin kullanımına ilişkin üretici sektörleri temsil eden meslek birlikleri ile kullanıcılar arasında yaşanan sorunların giderilmesi amacıyla çeşitli kanunlarda değişiklik yapılması öngörülmektedir.

4.3.3. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.3.1. 13/01/2004 tarihli ve 5043 sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³⁵⁵

Kanuna göre, avukat ruhsatnameleri ve kimlikler tek tip basılacaktır. Avukat kimlikleri resmi kimlik hükmünde sayılacaktır. Stajyerlerin bir senelik staj süresince temel ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine imkan verecek şekilde yeni bir düzenleme yapılmaktadır. Bu düzenlemeye göre, her bir vekaletnameye baro harcı yapıştırılacak, bu harçlar Türkiye Barolar Birliği nezdinde oluşturulacak fonda tutulacak, bu fondan stajyer avukatların kredi almaları mümkün olacaktır.

4.3.3.2. 15/01/2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu³⁵⁶

Kanun ile, elektronik ticaret ve kamu alanında yürütülecek "e-devlet" olarak adlandırılan projenin alt yapısının aslî unsuru olan elektronik imza düzenlenmiştir.

Kanun temel itibariyle; elektronik imzanın hukukî ve teknik yapısını, elektronik imzayla ilgili işlemler ile elektronik sertifika hizmet sağlayıcılarının faaliyetlerini düzenlemek amacıyla çıkarılmış olup, "e-devlet" projesinin önemli adımlarından biridir.

³⁵⁴ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 12 Mart 2004, Sayı: 25400 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 992-1009. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 42, B.56, s.11; Cilt 3, B. 3 ve B. 4.

³⁵⁵ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 20 Ocak 2004, Sayı: 25352 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 558-559. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 25, B.112, s.9; Cilt 37, B. 41, ss. 627-636.

³⁵⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 23 Ocak 2004, Sayı: 25469 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 796-803. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 18, B.96, s.396; Cilt 37, B. 41, s. 591; Cilt 39, B. 43, ss. 21-45.

4.3.3.3 20/04/2004 tarihli ve 5136 sayılı Türk Ticaret Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun³⁵⁷

Bu kanun ile, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun;

1. 823 ve 824 üncü maddeleri değiştirilmek suretiyle, Türk Bayrağı çekebilme şartlarında değişiklik yapılarak, yabancı sermayeyi teşvik ve sermaye piyasası mevzuatına uygunluk sağlanmış, geçici olarak Türk Bayrağı çekme süresi kaldırılarak, sözleşme süresi ne olursa olsun iki yılda bir şartların devamının ispatı hükmü getirilmiş,

2. 851 inci maddede yapılan değişiklik ile; geminin sicilden terkinin sebepleri arasına, geminin yurt dışında cebri icra yoluyla bir yabancıya satılması ilave edilmiş,

3. 939 uncu maddesinin değiştirilmesi suretiyle, Maliye Bakanlığından izin alınmaksızın yabancı para üzerinden gemi ipoteği tesisi öngörülmüş,

4. 1245 inci maddesinde yapılan değişiklikle, yurt içi cebri icra satışlarının sonuçlarına paralel olarak yurt dışında geminin cebri icra yoluyla satılması halinde de gemi alacaklılarının gemi üzerindeki rehin haklarının kalkması hükmü getirilmiştir.

Bu kanunla; bugüne kadarki uygulamalarda tespit edilen çelişki ve engellerin ortadan kaldırılması, kamu yararına uygun uygulamalarla sicillere tescil ve hakların korunması çerçevesinde denizcilik sektörünün önünün açılarak deniz ticaret filusunun güçlendirilmesi, sektörel anlamda denizcilik sektörü ile doğrudan veya dolaylı olarak etkileşim içinde olan diğer sektörlerle mevzuat yönünden paralellik kurulması amaçlanmıştır.

4.3.3.4. 02/06/2004 tarihli ve 5183 sayılı Danıştay Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³⁵⁸

Danıştay İkinci Dairenin işleri Birinci Dairenin görev alanına aktarılacak, İkinci Daire idari dava dairesine dönüştürülmekte ve İkinci Dairenin görev alanı dosya birikiminin fazla olduğu "kamu görevlilerine ait mevzuattan doğan uyuşmazlıklara ilişkin davaları çözümlmek" olarak belirlenmekte; İdari ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının oluşumu ile toplanma ve görüşme sayısı yeniden düzenlenerek sabit ve az sayıda üyeden oluşan kurullar meydana getirilmekte; bağımsız idari otoritelerle ilgili kanunların uygulanmasından doğan uyuşmazlıklar sebebiyle açılan davalar dışındaki konuların Onuncu Dairede değil, yeni kurulan Onüçüncü Dairede sonuçlandırılması öngörülmektedir.

³⁵⁷ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 28 Nisan 2004, Sayı: 25446 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1285-1287. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 42, B.58, s.321; Cilt 37, B. 38, s. 12; Cilt 38, B.42, ss. 79-80, 539-562.

³⁵⁸ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 9 Haziran 2004, Sayı: 25487 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1701-1704. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 20, B.100, s.7; Cilt 48, B. 85, s. 4; Cilt 51, B.96, ss. 176-194.

4.3.3.5. 09/06/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu³⁵⁹

Kanun ile, basına, biçimsel eksiklikler sebebiyle verilen cezalar düşürülmüştür. Sadece, “düzeltme ve cevap” yazısının yayınlanmamasından dolayı uygulanan cezaların, yüksek düzeyde uygulanması hükme bağlanmıştır. Kişilerin şeref ve haysiyetinin korunması ve halkın doğru bilgilendirilmesinin sağlanması açısından önem taşıyan “düzeltme ve cevap hakkı,” daha çabuk ve uygulanabilir hale getirilerek yeniden düzenlenmiştir.

“Düzeltme ve cevabın yayımlanmaması” ve “Basılmış eserleri tahrip, bozma, engelleme” gibi suçlar dışında, kanunda öngörülen diğer suçlar için; hükmedilen para cezalarının, “hürriyeti bağlayıcı cezaya” çevrilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Haber kaynaklarının gizliliği, eser sahibiyle sınırlı olarak değil, yayın sahibini, sorumlu müdürü ve yardımcısını da kapsayacak şekilde “haber kaynağını açıklamama hakkı” olarak, ayrı bir madde halinde düzenlenmiştir.

4.3.3.6. 26/09/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun³⁶⁰

Kanun, adli yargı mekanizmasını köklü bir değişime uğratmakta; ilk derece mahkemeleri ile temyiz mahkemeleri arasında, bölge adliye mahkemeleri adıyla, belli bazı davaları usul ve esastan karara bağlamak üzere yeni bir mahkeme ihdas edilmektedir. Kanun, özellikle temyiz mahkemelerinin iş yoğunlukları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

4.3.3.7. 26/09/2004 tarihli ve 5236 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³⁶¹

İstinaf yoluna başvuru ve bu mahkemelerce uygulanacak usul hükümleri düzenlenmekte, Kanundaki parasal sınırlar arttırılmakta ve bölge adliye mahkemelerinin ihdasının gerektirdiği değişiklikler yapılmaktadır.

³⁵⁹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 26 Haziran 2004, Sayı: 25504 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1729-1738. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 44, B.69, s.312; Cilt 50, B. 92, s. 7; Cilt 52, B.99, ss. 227-278.

³⁶⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 7 Ekim 2004, Sayı: 25606 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2275-2294. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 4, B.30, s.199; Cilt 16, B. 88, s. 204; Cilt 60, B.124, s. 346.

³⁶¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 7 Ekim 2004, Sayı: 25606 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2296-2310. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 4, B.29, s.5, B. 30, s. 199; Cilt 60, B. 124, ss. 358-368.

4.3.3.8. 26/09/2004 tarihli ve 5237 sayılı *Türk Ceza Kanunu*³⁶²

Türk Hukuk sisteminin en temel kanunlarından biri olan Türk Ceza Kanunu, temel kanun olarak görüşülüp yenilenmiştir. Kanuna göre,

-Hükümetler ve belediyeler vatandaşlar için yasada olmayan ceza koyamayacak.

-Sakınamayacağı bir hata sebebiyle kanunu bilmediği için meşru sanarak suç işleyenin sorumluluğu olmayacak.

- Trafik canavarları, düğün ve maçlardan sonra ateş eden magandalar ile malzemeden çalan müteahhitlere 25 yıla kadar hapis cezası verilebilecek. Trafikte tehlikeli araç kullananlara, zig-zag yaparak araç kullananlara 2 yıla kadar hapis öngörülmektedir.

- 2 yılın altındaki hapis cezalarında hakim, evden, mahalleden, bulunduğu şehirden çıkmama veya kamuya yararlı bir işte çalışma cezası verebilecek.

-Kötü muamele ve işkence suçu işleyen kamu görevlilerine 3 ile 12 yıl arasında hapis cezası verilebilecek. Suçun çocuk, gebe, avukat ya da kamu görevlisine karşı işlenmesi halinde ceza, 8 ila 15 yıl arasında hapis olacak. İşkence sonucu bir kişinin ölümüne sebep olan kamu görevlisi, “adam öldürme” cezası olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile yargılanacak.

-Töre cinayetlerine haksız tahrik indirimi kaldırılarak, töre saiki ile cinayet işleme tanımı ilk kez TCK’ya konmuş ve cezası ağırlaştırılmış müebbet hapis olarak düzenlenmiştir.

- Eşe tecavüz TCK’ya ilk kez giren bir suç oldu. 7-12 yıl arasında hapis cezası öngörüldü. Bir kişinin vücut dokunulmazlığını çeşitli davranışlar ile bozana 2-7 yıl arasında hapis cezası verilirken, tecavüz suçuna verilecek ceza 7-12 yıl arasında hapis oldu.

- Çocukları cinsel yönden istismar edenlere 3 yıldan 8 yıla kadar hapis verilecek. Çocuklara yönelik tecavüz suçunda ise ceza 8 yıldan 15 yıla çıktı.

-Bir kişiyi cinsel amaçlı olarak taciz edenlere 3 aydan 2 yıla kadar hapis cezası verilecek. Bir patron ya da yöneticinin nüfuzunu kullanıp çalışanlarını taciz etmesi halinde ceza yarısı oranında arttırılacak. Aynı işyerinde çalışanların birbirlerine yönelik tacizleri de arttırma sebebi sayıldı.

-18 yaş altında olan gençlere ve çocuklara cinsel birliktelik yasak olacak. 15-18 yaş arasında bu suç şikayete bağlı kılınırken, verilecek ceza da 6 aydan 2 yıla kadar hapis oldu.

³⁶² Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 20 Ocak 2004, Sayı: 25352 ve *TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2311-2420. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 59, B.119, s.21 ve 29-52, 52-95; Cilt 60, B. 120, ss. 14-62, 62-84, 84-98; B.121, ss. 173-179, 180-245; B. 122, s. 288; B.124, ss. 368-391.

-Bir partiye üye olma, üyelikten çıkma, parti faaliyetlerine katılma ya da katılmamayı sağlamak amacıyla cebir ve tehdit kullanmanın cezası 1-3 yıl arasında hapis oldu.

-Dini düşüncelerin açıklanması ya da değiştirilmesi için yapılacak zorlamalar da aynı oranda hapis cezası ile cezalandırılacak. Toplu dini ibadet ve ayinleri engellemek de 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacak.

- Çalınan malın değeri düşükse ya da hırsızlık acil bir ihtiyacı karşılamak içinse hakim ceza indirimi yapabilecek veya ceza vermeyebilecek.

-Çocukları fuhuşa sürükleyenlere 4-10 yıl, 18 yaşından büyükleri fuhuşa teşvik edenlere 2- 4 yıl hapis cezası verilecek. Çocuğunu, eşini, akrabalarını, öğrencisini, çocuk esirgeme yurtlarında olduğu gibi koruma yükümlülüğü altında olan kişileri fuhuşa teşvik edene verilecek ceza arttırılacak.

-Yaşlı, bakıma muhtaç anne-babasını terk edenlere 2 yıla kadar hapis cezası verilecek. Çocuklarını aç, susuz, uykusuz bırakan, döven anne-babalar da 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacak. Aynı evde yaşayan eş, kaynana, gelin ve damadın birbirine kötü muamelesi de cezalandırılacak. Gelin veya damada, gelin ya da damat da kaynanaya kötü muamele ederse aynı şekilde cezalandırılacak. Anne- baba çocuğu döverek yaralarsa, kasten adam yaralama suçundan yargılanacak ve cezası katlanacak.

-Hamile eşi ya da birlikte yaşadığı kişiyi çaresiz durumda ortada bırakana 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası verilecek.

-Hakim kararı olmadan bekaret kontrolü yaptıran ve yapana 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası verilecek.

4.3.4. SAVUNMA VE GÜVENLİK ALANINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

4.3.4.1. 22/01/2004 tarihli ve 5078 sayılı Askeri Ceza Kanunu ile Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³⁶³

3.1.2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliği ile getirilen yeni düzenlemelere uyum sağlamak amacıyla, toplu olarak işlenen suçlarda yakalanan veya tutuklanan kişilerin en geç dört gün içinde hakim önüne çıkartılması, kişinin yakalandığının veya tutuklandığının yakınlarına derhal bildirilmesi, kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilmemesi öngörülmekte, savaş ve çok yakın savaş tehdidi halleri dışındaki ölüm cezaları kaldırılarak daha önce bu maddelere göre verilen ölüm cezalarının yeniden karara bağlanması öngörülmekte, arama ve el koyma kararlarına ilişkin hükümler yeniden düzenlenmektedir.

³⁶³ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 29 Ocak 2004, Sayı: 25361 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: **TBMM Basımevi**, 2006, Cilt 88-1, ss. 825-827. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 16, B.88, s.204; Cilt 37, B. 38, s. 12; Cilt 39, B.46, ss. 332-335.

4.3.4.2. 27/01/2004 tarihli ve 5081 sayılı *Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*³⁶⁴

2955 sayılı Gülhane Askerî Tıp Akademisi Kanununun 45 inci maddesinde yapılan değişiklikle, Gülhane Askerî Tıp Akademisi Hemşirelik Yüksekokulunda okuyan sivil öğrencilerin hangi hallerde okuldan ilişkilerinin kesileceği ve bunun sonuçları ile tâbi olacakları disiplin suç ve cezaları hükmüne bağlanmıştır.

Gülhane Askerî Tıp Akademisi Kanununun 42 nci maddesi yürürlükten kaldırılarak, Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bulunan Gülhane Askerî Tıp Akademisinden disiplin yoluyla ilişkileri kesilenlere, diğer yükseköğretim kurumlarına yatay veya dikey geçiş imkânı getirilmiştir.

4.3.4.3. 27/01/2004 tarihli ve 5082 sayılı *Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*³⁶⁵

2565 sayılı Askerî Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu, birinci ve ikinci derece kara askerî yasak bölgeleri içerisinde fotoğraf ve film çekimi gibi konularda Genelkurmay Başkanlığı tarafından izin verilebileceğine dair bir istisna tanımamıştır.

Kanun 2565 sayılı Kanunda değişiklik yaparak; ülkemizin tanıtımına ve turizme katkı sağlamak amacıyla, birinci ve ikinci derece kara askerî yasak bölgeleri içerisinde kalan turistik ve tarihi yerlerde fotoğraf ve film çekimi gibi konularda günümüz şartları dikkate alınarak, Genelkurmay Başkanlığı tarafından izin verilebilmesine imkân sağlamıştır.

4.3.4.4. 29/06/2004 tarihli ve 5201 sayılı *Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun*³⁶⁶

1940 yılında yürürlüğe sokulan ve sadece özel sanayi kuruluşlarını içeren 3763 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak, özel ve kamu sektöründe harp silah ve mühimmatı yapımıyla uğraşan tüm sanayi kuruluşlarını kapsayan ve bunların denetime tabi tutulmasını öngören yeni bir düzenleme getirilmektedir.

³⁶⁴ Kanun metni için bk.: *Resmi Gazete*, 31 Ocak 2004, Sayı: 25363 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 833-836. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 28, B.12, s.205; Cilt 39, B. 44, s. 67; Cilt 39, B.47, ss. 440-446.

³⁶⁵ Kanun metni için bk.: *Resmi Gazete*, 31 Ocak 2004, Sayı: 25363 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 837. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 37, B.38, s.16; Cilt 39, B. 44, s. 67; Cilt 39, B.47, ss. 446-455.

³⁶⁶ Kanun metni için bk.: *Resmi Gazete*, 3 Temmuz 2004, Sayı: 25511 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1887-1890. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 12, B.66, s.9; Cilt 51, B. 95, s. 8; Cilt 54, B.107, ss. 381-386.

Kanunun gerekçesine göre, savunma sanayi alanındaki tüm kuruluşları denetime tabi tutan bir mekanizmanın varlığı halinde, iş gücü, üretim potansiyeli ve kabiliyeti gibi unsurların daha net bir şekilde görülmesi mümkün olacak, üst düzeyde yapılması düşünülen planlamalara daha sağlıklı veriler getirilebilecek ve ülke ekonomisine bu kanaldan yapılan katkıdan tam fayda sağlanacaktır.

Bu kanunla özel ve kamu sektörlerindeki tüm silah sanayi ve mühimmatı üretici kuruluşlarının denetlenmesi bir düzene konularak, denetim konusundaki farklı uygulama ve mevzuat birleştirilmektedir.

4.3.4.5. 29/06/2004 tarihli ve 5202 sayılı Savunma Sanayii Güvenliği Kanunu³⁶⁷

Kanunun dayandığı ana gerekçe, savunma sanayiindeki gelişmelerin güvence altına alınma ihtiyacıdır. Buna göre, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu her türlü silah, mühimmat, araç ve gerecin doğrudan satın alma veya yatırım yolu ile tedarik edilmesinde, araştırma ve geliştirme çalışmalarında, gizlilik dereceli bilgi, belge, proje ve malzemeyle ilgili olanların, bunları bilmesi gerekenler veya yetkili kişilerin dışında kalanlara bir menfaat karşılığı veya karşılıksız olarak vermelerini ve açıklamalarını önlemek; çalışma veya sabotaja karşı korunmalarını sağlamak, ulusal ve uluslararası menfaatler ile teknoloji transferi anlaşmaları açısından büyük önem taşımaktadır.

Savunma ihtiyaçları içinde yer alan ve gizlilik dereceli bilgi ihtiva eden her türlü harp silahının, mühimmatının, araç ve gereçlerinin ve bunların önemli ve kritik alt sistem ve parçalarının alımı, satımı, her tip üretim, araştırma ve geliştirme faaliyeti ile bunlara ilişkin hizmet ve altyapı tesis faaliyetlerinin tümünü kapsayan gizlilik dereceli projelerin etkili bir şekilde korunması, ancak bunlara nüfuz edecek kişilerin güvenilirliği ve bunların muhafaza edileceği tesislerin iyi korunması ile mümkün olabilecektir. Bu koruma ve güvenliğin sağlanması için, genel savunma ve güvenlik esaslarının bir kanun ile düzenlenmesi öngörülmüştür.

Kanun yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak düzenlenmiş ve konunun çok genel mahiyette bir çerçevesi oluşturulmuş bulunmaktadır.

Bu kanunla, Savunma güvenliğinin özel bir kanun ile düzenlenmesi; belirli bir Savunma ve Millî Güvenlik Makamının tesisi, ulusal ve uluslararası uygulamalarda ve teknoloji transferinde, savunma güvenliği alanında mevcut olan mevzuat boşluğunun doldurulması, ülke menfaatlerinin gözetilerek savunma sanayiinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

³⁶⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 3 Temmuz 2004, Sayı: 25511 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1892-1896. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 12, B.66, s.9; Cilt 51, B. 95, s. 8; Cilt 54, B.104, ss. 386-393.

4.3.5 MİLLÎ EĞİTİM, KÜLTÜR VE TURİZM ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.5.1. 12/11/2003 tarihli ve 5002 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Özel Öğretim Kurumları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³⁶⁸

“Özel öğretim ve eğitim kurumlarının; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından en az 100 metre uzaklıkta bulunması zorunludur” ibaresi getirilerek, 200 metre mesafe kriteri 100 metreye indirilmiştir. “Turizmin yoğun olduğu yörelerdeki okulların tatil olduğu dönemlerde, yukarıda belirtilen işyerleri ile okullar arasında 100 metre şartı aranmaz” düzenlemesi getirilmiştir.

4.3.5.2. 03/12/2003 tarihli ve 5005 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun³⁶⁹

Kanun ile, Milli Eğitim Bakanlığına tahsisli olan mülkiyeti Hazineye ait taşınmazlar ile Bakanlığın kullanımındaki mülkiyeti il tüzel kişiliği veya köy tüzel kişiliğine ait taşınmazlardan gerekli görülenlerin satılması ve bu satıştan elde edilecek gelirin yeni okulların yapımı, onarımı ve donatımı ile ders araç ve gereçlerinin alımında kullanılması öngörülmüştür.

Ders kitabı dışındaki diğer kitap ve eğitim araçlarının okullarda kullanımı konusunda merkeziyetçi uygulamadan vazgeçilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak veya hazırlatılacak ders kitapları ile diğer eğitim araç ve gereçleri için ücret ödenmesi, özel kesim ders kitaplarının incelenmesinde inceleme ücreti alınması düzenlenmesine gidilmiştir.

4.3.5.3. 02/03/2004 tarihli ve 5100 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun³⁷⁰

Kanunun amacı, spor müsabakalarının yapıldığı alanlar ile bunların çevresinde, müsabaka öncesinde, müsabaka esnasında veya sonrasında, patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, kesici veya delici maddelerin kullanılmasının, şiddet ve düzensizliğin, kişilik haklarına, ailevi veya manevi değerlere yönelik küfür ve aşağılayıcı sloganların yer aldığı, sporun ruhuna, ilke ve kurallarına uymayan kötü tezahüratın önlenmesi suretiyle; huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığı ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak alınacak tedbirler ve uygulanacak yaptırımlarla ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

³⁶⁸ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 21 Aralık 2004, Sayı: 25296 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 192. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 25, B.112, s.10; Cilt 28, B. 10, s. 450; Cilt 30, B.17, ss.541-560.

³⁶⁹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 9 Aralık 2003, Sayı: 25311 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 206. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 22, B.106, s.10; Cilt 31, B. 19, s. 102; B.21, s. 435, B. 23, 596-598.

³⁷⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 3 Temmuz 2004, Sayı: 25511 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1887-1890. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 12, B.66, s.9; Cilt 51, B. 95, s. 8; Cilt 54, B.107, ss. 381-386.

Kanun ile spor müsabakalarının yapılacağı alanlarda uygulanacak güvenlik tedbirlerinin, yasak fiil ve davranışların, bunlara uygulanacak yaptırımlar ile ilgili usul ve esasların düzenlenmesi öngörülmektedir. Ayrıca spor kulüplerinin, taraftarların, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yayın kuruluşları ile diğer ilgili kişi ve kurumların spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine ilişkin görev ve sorumlulukları belirlenmektedir.

4.3.5.4. 28/04/2004 tarihli ve 5149 sayılı *Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun*³⁷¹

Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair 2.3.2004 tarihli ve 5100 sayılı Kanun, Anayasanın 89 ve 104 üncü maddeleri gereğince Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilmiş ve yeniden görüşülerek kanunlaşmıştır.

4.3.5.5. 03/03/2004 tarihli ve 5102 sayılı *Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs ve Kredi Verilmesine İlişkin Kanun*³⁷²

Kanun, Devlete ait çeşitli kuruluşlar tarafından yüksek öğrenim öğrencilerine yapılan parasal yardımların düzenlenmesini öngörmektedir. Öğrencilere çeşitli kuruluşlar tarafından yapılan yardımların koordine edilerek mükerrerliğin önlenmesiyle, daha fazla sayıda öğrenciye daha fazla miktarda yardımın yapılabilmesi hedeflenmektedir.

Bu yüzden, kanunla, Devletin çeşitli kuruluşları tarafından yüksek öğrenim öğrencilerine burs, kredi ve nakdî yardım adı altında yapılan yardımların, yüksek öğrenim öğrencilerine kredi vermekle görevlendirilmiş Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu çatısı altında toplanması amaçlanmaktadır. Böylelikle dağıtımın tek elden, daha fazla sayıda ihtiyaç sahibi öğrencilere yapılması öngörülmektedir. Belediyeler tarafından yüksek öğrenim öğrencilerine yapılan yardımlara ilişkin bilgilerin Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bildirilmesi ve böylece Kurumda bu konuda bir bilgi bankası oluşturulması da kayıt altına alınmaktadır.

³⁷¹ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 15.3. 2004 tarihli ve 308 sayılı tezkeresi ile Anayasa'nın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 28.4.2004 tarihli ve 5149 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5149 sayılı Kanun, 7.5. 2004 tarihli ve 25455 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 981-990. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 31, B.19, s.105; Cilt 42, B. 57, s. 182; Cilt 43, B. 61, ss. 37-74.

³⁷² Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 6 Mart 2004, Sayı: 25394 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 1011-1013. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 41, B.52, s.6; Cilt 42, B. 56, s. 7; Cilt 43, B.62, ss. 179-198, 216-225.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna verilecek taahhüt senetlerinin vergi, resim ve harca tâbi olmayacağı ve öğrencilerin alacağı burs, kredi ve nakdî yardımların da hacze tâbi olmayacağı konularında düzenlemeler getirilmektedir.

4.3.5.6. 04/03/2004 tarihli ve 5105 sayılı *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*³⁷³

Bu kanun ile, sponsorluk yapılabilecek spor hizmet ve faaliyetlerinin kapsamı genişletilmiştir. Yeni düzenlemede, uluslararası organizasyonların yanı sıra ulusal organizasyonlar ile kamu kurum ve kuruluşlarıyla yerel yönetimlere ait spor tesislerinin yapım, bakım ve onarımları da kapsama dahil edilmiş ve kulüpler ile ferdi lisanslı sporcuların faaliyetleri için de sponsorluk yapabilmesi öngörülmüştür.

Kanun ile sponsorluk kapsamında yapılan aynı veya nakdî harcamaların amatör spor dalları için tamamının, profesyonel spor dallarında ise % 50'sinin Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununa göre gider sayılacağı düzenlemesi yapılarak, sponsorluktan beklenen hedefe ulaşılması amaçlanmıştır.

4.3.5.7. 13/05/2004 tarihli ve 5171 sayılı *Yükseköğretim Kanunu ve Yüksek Öğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*³⁷⁴

Yüksek öğretimde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın faaliyetlerinde kaliteyi yükseltmek amacıyla 2547 sayılı Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapılmaktadır. Bu kanun, üniversitelerde eğitim-öğretim kalitesinin artırılması, akademik denetimin yapılabilmesi ve bilimsel özgürlüğün sağlanması; yönetimde demokratikleşme, performans değerlendirmesi ve yöneticilerin sorumluluklarını gereği gibi yerine getirmesi ile öğrencilerin yönetime katılmalarının sağlanması; yükseköğretime girişte ve akademik yükseltilmelerde yaşanan problemlerin önemli ölçüde giderilebilmesi; orta öğretim ile yükseköğretimin, sanayi ile üniversitenin bütünlüğünün sağlanması; bilim-eğitim-istihdam-üretim ilişkilerinin geliştirilmesi ve “Avrupa Birliği Yükseköğretim Alanı”nın gereklerinin yerine getirilmesi amacı ile çıkarılmıştır.

³⁷³ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 6 Mart 2004, Sayı: 25394 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 1011-1013. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 41, B.52, s.6; Cilt 42, B. 56, s. 7; Cilt 43, B.62, ss. 179-198, 216-225.

³⁷⁴ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 28.5.2004 tarihli ve 615 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre Meclis Başkanlığına geri gönderilmiştir. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss.1558-1567. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 48, B.83, s.60, B. 86, s. 274; Cilt 49, B. 88, ss. 167-246, 283-292.

4.3.5.8. 25/05/2004 tarihli ve 5175 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³⁷⁵

Kanun ile; futbolla ilgili kişi ve kuruluşların Futbol Federasyonu Genel Kurulunda temsili sağlanarak, Genel Kurul üye sayısı artırılmış, futbolun alt yapısını oluşturan spor kulüplerinin üye sayıları ile oy oranları % 42'den, % 72'ye çıkarılarak Genel Kuruldaki temsil oranları yükseltilmiştir.

Genel Kurul tarafından seçilen Tahkim Kurulu üyelerinin bir kısmının hukuk fakülteleri ile spor yüksek okullarında görev yapan öğretim üyeleri arasından seçilmesi esası öngörülerek, mesleğinde ihtisas sahibi kişilerin Tahkim Kurulunda görev yapmaları öngörülmüştür.

Kanuna bir madde ilave edilmiş, böylece Federasyon faaliyetlerini yürütmeye talip kişilerin; vergi ve sigorta borçlarının olmaması, seçim tarihinden önceki beş yıl içerisinde Kanunda belirlenen hak mahrumiyeti cezası ile cezalandırılmamış ve Türk Ceza Kanununda öngörülen yüz kıırtıcı suçlar ile Devlet aleyhine olan suçları işlemeyenlerden seçilmeleri öngörülmüştür.

Başkanvekilleri ile Yönetim Kurulunun bazı üyelerini belirleme yetkisi Başkandan alınarak, Genel Kurul ile Yönetim Kuruluna verilmiştir.

Mevcut düzenlemede Federasyon Başkanı tarafından seçilen Merkez Hakem Kurulu Başkanı ve üyelerinin, Genel Kurul tarafından seçilmeleri ve ayrı bütçelerinin olması öngörülerek Başkana bağımlılığı engellenmiş ve kamuoyunda bu Kurul ve hakemlerle ilgili tartışmaların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

4.3.5.9. 30/06/2004 tarihli ve 5204 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³⁷⁶

Bu kanun ile; öğretmenlerin kıdem, eğitim ve iş başarımları esas alınarak, meslekî ve kişisel gelişimlerinin sağlanması, niteliklerinin iyileştirilmesi, statülerinin, yaptıkları görevin önem, güçlük ve sorumluluk derecesi çerçevesinde olması gereken seviyeye yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Kanunla öğretmenler için bilgide ve iş başarımında yarışmayı ön plana çıkaracak bir teşvik sisteminin kurulması öngörülmektedir. Bunun bir sonucu olarak da, adaylık döneminden sonra öğretmenlik mesleği; öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olarak üç kariyer basamağa ayrılmaktadır.

³⁷⁵ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 10 Haziran 2004, Sayı: 25488 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1632-1637. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 49, B.88, s.6; Cilt 50, B. 92, s. 57, 53-85.

³⁷⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 8 Temmuz 2004, Sayı: 25516 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1899-1900. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 50, B.92, s.8; Cilt 54, B. 107, ss. 398-427.

4.3.5.10. 14/07/2004 tarihli ve 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun³⁷⁷

Kanun ile, bireyin ve toplumun sinema sanatı ürünlerinden verimli bir biçimde yararlanabilmesi ve sinema sanatının sunduğu imkanlardan yararlanmasına dönük hükümler getirilmiştir. Sinema sektörünün eğitim, yatırım, girişim, yapım, dağıtım ve gösterim alanlarında geliştirilmesinin ve güçlendirilmesi ile kayıt ve tescilde esas olacak şekilde sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması düzenlenmiştir. Sinema sektöründe faaliyet gösteren yerli ve yabancı yatırım ve girişimlerin mali açıdan desteklenebilmesi amaçlanmıştır.

4.3.5.11. 14/05/2004 tarihli ve 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu³⁷⁸

Kanun, Devletin kültür varlıklarının korunması ve yaşatılması ilkeleri çerçevesinde yatırımcıların, girişimcilerin, bu işe gönül verenlerin önünü açacak, onları yönlendirecek, destekleyecek ve teşvik edecek yasal ve idari düzenlemelerin yapılması gerekliliğinden hareketle, kültür yatırımları ve kültür girişimlerinin teşvik edilmesine yönelik olarak çıkarılmıştır.

4.3.5.12. 14/07/2004 tarihli ve 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun³⁷⁹

Kanun ile kültür varlıkları tanımı, uluslararası sözleşmelerde yer alan tanımlara uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Peri bacaları kültür varlıkları kapsamına alınmıştır. Klasik imar planı yaklaşımı değiştirilmiş, koruma planlarını ve bu kapsamdaki projeleri disiplinlerarası uzman ekiplerin hazırlaması zorunluluğu getirilmiştir. Hem yerel hem merkezi idarelerde uzmanlık denetimine ve sorumluluğuna odaklı işleyen bir mekanizma kurulmuştur. Bu çerçevede koruma, uygulama ve denetim büroları kurulması ve koruma amaçlı imar planı yapılması şartıyla, esaslı onarımlar dışında tüm parsellerdeki inşai ve fiziki uygulamalara ilişkin izin ve denetim yetkisi belediyelere devredilmiştir.

Tescilli yapıların yaşatılması amacıyla rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerine KDV indirimi sağlanmış, bu yapılar için çeşitli vergi ve harçlarda istisnalar getirilmiştir. Ayrıca Toplu Konut Fonundan verilecek kredilerin %10'unun kültürel varlıkların bakımı ve onarımı için kullanılması öngörülmüştür.

³⁷⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 21 Temmuz 2004, Sayı: 25529 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2088-2097. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 55, B.110, s.183, B. 113, s. 720; Cilt 57, B. 115, ss. 96-113.

³⁷⁸ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 21 Temmuz 2004, Sayı: 25529 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2097-2105. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 55, B.110, s.183; Cilt 56, B. 114, s. 6; Cilt 57, B. 115, ss. 113-131.

³⁷⁹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 27 Temmuz 2004, Sayı: 25535 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2107-2120. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 55, B.110, s.182; Cilt 56, B. 114, s.5; Cilt 57, B. 115, ss.131-160, 224-251.

Kültürel varlıkların etkin bir şekilde korunması, koruma, planlama, işletme ve tanıtım hizmetlerinin etkin şekilde yürütülebilmesi, toplumun bu varlıklara sahip çıkmasını sağlamak amacıyla yönetim ve yerel sahiplik ilkesine uygun şekilde yeni yönetim modelleri geliştirilmiş ve bu kapsamda gerek UNESCO dünya miras listesine alınmış yerler, gerekse de diğer ören yerleri için alan yönetimi, müzeler için müze başkanı, müze müdürü, işletme müdürü ve müze kuruluna dayalı müze yönetimi ile anıt eserler için anıt eser kurulu oluşturulmuştur.

4.3.6. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.6.1. 22/01/2004 tarihli ve 5072 sayılı *Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun*³⁸⁰

Kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini ve personelini desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medeni Kanununa göre kurulan vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile olan ilişkilerinin düzenlenmesi öngörülmektedir.

Kanunun genel gerekçesi şöyle belirtilmektedir:

“Hükümetin Acil Eylem Planında, kamu dernek ve vakıflarının tamamen kaldırılacağı, buradan sağlanan gelirler arasından devamında yarar görülenlerin muhafaza edileceği ve bu gelirlerin ilgili kurum için özel gelir ve ödenek kaydedileceği hükme bağlanmaktadır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, kamu görevlilerinin kurmuş oldukları vakıfların kamu hizmetlerinin sunumunda devreye girmesinin önüne geçilmesi ve bu yolla kamu kaynağı aktarılan vakıfların tasfiyesi kayıt altına alınmıştır.

Anılan düzenlemelere rağmen, gerçekleştirilen teftiş ile denetimler ve şikâyetler sonucu, kamu kaynaklarının halen vakıf ve derneklere aktarıldığı ve kamu hizmetleri ile ilgili olarak bazı vakıf ve derneklerce, kamu hizmetinden yararlanan vatandaşlardan bağış adı altında zorla yardım alındığı tespit edilmiştir.

Kanun ile, kamu düzenini olumsuz yönde etkileyen ve toplumda hoşnutsuzluklara sebep olan uygulamalara son verilerek, kamu kaynaklarının etkin olarak kullanılması, kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini ve personelini desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medenî Kanununa göre kurulan vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile olan ilişkilerinin düzenlenmesi amaçlanmıştır.”

³⁸⁰ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 29 Ocak 2004, Sayı: 25361 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 807-808. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 31, B.20, s.253; Cilt 38, B. 42, s.15; Cilt 39, B. 45, ss. 215-226, B. 46, ss. 274-281.

Özel güvenlik hizmetlerini düzenleyen 22.7.1981 tarih ve 2945 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanunun bireylerin özel korunması ile ilgili düzenlemeler içermemesi, Kanunda sayılanlar dışındaki kurum ve kuruluşların özel güvenlik teşkilatı kuramaması, Kanun kapsamına alınan kurum ve kuruluşların ise özel güvenlik teşkilatını kurmalarının zorunlu olması, bu zorunluluğa uymayanların yaptırımlara maruz kalması sebebiyle uygulamada sıkıntı doğmuştur.

Kanun kapsamına girmediği halde, ortaya çıkan ihtiyaç sebebiyle birçok kurum ve kuruluş, özel güvenliğini bir şekilde sağlamaya başlamıştır. Piyasada ortaya çıkan talebi karşılamak üzere birçok şirket izinsiz ve denetimsiz olarak özel güvenlik hizmeti vermeye başlamıştır. Kanunun can ve mal güvenliğini sağlamak devletin en önemli görevlerinden biridir. Öbür taraftan kişilerin canını ve malını koruma hakkı vardır. Devletçe sağlanan genel güvenliğe ek olarak, canını ve malını ayrıca korumak isteyenlere bu imkânın sağlanması anlayışı içinde çıkarılan kanunun ana esasları şunlardır:

- Özel ve tüzel kişilerin sadece kendilerini, taşınır ve taşınmaz mallarını korumak üzere istihdam edecekleri silahsız kişiler için bu Kanuna göre izin alma mecburiyeti yoktur.

- Kendilerine özel güvenlik izni verilenlere, bu hizmeti sağlamak üzere, özel güvenlik personeli istihdam etme, özel güvenlik birimi kurma veya hizmeti özel güvenlik şirketlerine gördürme seçeneği tanınmaktadır.

- Özel sektör kuruluşlarına devletin izni ve denetimi altında özel güvenlik hizmeti ile özel güvenlik eğitimi verme imkânı sağlanmaktadır.

- Bu alanda istihdam edilecek personel özel güvenlik eğitimi alacaktır.

- Toplantı, konser, tören gibi geçici süreli organizasyonlar ile para ve değerli eşya nakli gibi hususlarda özel güvenlik hizmetinden yararlanma imkânı sağlanmaktadır.

- Özel koruma ve güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere karşı verecekleri zararların tazmini amacıyla özel güvenlik sorumluluk sigortası zorunlu hale getirilmektedir.

- Özel koruma ve güvenlik hizmetlerini özel kuruluşların da yerine getirmesine imkan sağlanırken, izinsiz faaliyetler ile Kanunda belirlenen kurallara aykırı davranışlar için ağır cezalar öngörülmektedir.

³⁸¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 26 Haziran 2004, Sayı: 25504 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1740-1749. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 51, B.95, s.7; Cilt 52, B. 98, s.12, B. 100, ss. 314-335, 398-407.

4.3.6.3. 24/06/2004 tarihli ve 5197 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu³⁸²

Bu kanunun amacı, il özel idarelerinin hukukî statüsünün düzenlenmesi; kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının açıklanması olarak tanımlanmaktadır.

Kanuna göre il özel idaresinin görev alanı il sınırlarını kapsamaktadır. Ancak, kanunlarda belediyelerce yapılması öngörülen mahallî müşterek nitelikli hizmetler bu kapsamın dışında bırakılmaktadır.

Kanun ile, özel idarenin görev ve yetkileri tek tek sayılmak yerine hizmet alanları belirtilmekte ve kanunlarla açıkça başka bir kurum ve kuruluşla verilmeyen mahallî müşterek nitelikli her türlü görev ve hizmetin özel idarelerce yapılması öngörülmektedir.

Kanun ile ilin çevre düzeni planını yapmak il özel idaresine verilmektedir.

İl özel idareleri ile ilgili olarak bu kanunla yapılan en önemli değişikliklerden birisi de meclis başkanının meclis üyeleri arasından seçilmesidir. İl genel meclisi başkanlığı mevcut kanuna göre valilerce yürütülmektedir.

Kanun ile, il genel meclisi kararlarının kesinleşmesi için öngörülen onay sistemine son verilmekte, ancak kararların valiye gönderilme zorunluluğu getirilmektedir. Valiye gönderilmeyen kararlar yürürlüğe giremeyecektir. Valiye meclis kararlarının bir daha görüşülmesini isteme yetkisi verilmektedir. Kanun ile getirilen bir başka yenilik de meclis kararlarının toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde halka duyurulmasıdır.

Eğitim, kültür ve sosyal hizmetler, imar ve bayındırlık, çevre ve sağlık, plan ve bütçe komisyonlarının kurulması zorunlu hale getirilmektedir.

Bu Kanun ile getirilen en önemli yeniliklerden biri de il özel idarelerinde, bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerin denetimini yapmak üzere denetim komisyonu kurulmasıdır.

Encümenin görev ve yetkileri yeniden düzenlenerek yürütme organı olma niteliği daha da netleştirilmektedir. Mevcut İl Özel İdaresi Kanununda öngörülen meclis yerine karar alma yetkisi bu Kanunla tümüyle kaldırılmaktadır.

Kanun ile özel idare teşkilâtının; ilin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeline göre İçişleri Bakanlığınca belirlenecek norm kadro sistemine uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşması öngörülmektedir.

³⁸² Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 10.7.2004 tarihli ve 798 sayılı tezkeresi ile Anayasa'nın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 22.2.2005 tarihli ve 5302 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5302 sayılı Kanun, 4.3. 2005 tarihli ve 25745 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1831-1854. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 43, B.63, s.231; Cilt 53, B. 101, s. 7; Cilt 54, B. 105, ss. 22-134, 180-189.

Kanun ile, özel idarelerin dış borçlanması ve tahvil ihraçları sadece yatırım programında yer alan projelerle sınırlandırılmakta; iç borçlanmaya karar verme yetkisi bütçe gelirine bağlanarak bütçe gelirinin % 10'una kadar olan iç borçlanmaların meclis kararı, % 10'un üzerindeki borçlanmaların ise meclisin üçte iki çoğunlukla vereceği kararın İçişleri Bakanlığınca onayı ile yapılması hükme bağlanmaktadır.

Kanun ile, özel idarelerin sermaye ortaklığı kurmasına izin verilmekte; diğer taraftan kurulacak ortaklığın özel idarenin görev alanıyla ilgili olması şartı getirilmektedir.

Kanun ile, özel idarelerin özelliği bulunan su, toplu taşıma hizmetleri, toplu konut uygulaması gibi özel gelir ve gideri bulunan hizmetleri, İçişleri Bakanlığının izniyle bütçe içinde işletme kurmak suretiyle yapmasına imkân getirilmektedir.

İl özel idarelerinin yürüteceği uluslararası ilişkilerin, ülkenin ulusal dış politikası ile uyumunu sağlamak açısından izin zorunluluğu getirilmektedir.

İl özel idare hizmetlerinin ilçelerde yürütülmesi görevi ve sorumluluğu kaymakamlara verilerek ilave bir teşkilât kurmadan hizmetlerin yürütülmesi öngörülmektedir.

Özel idarelerin afet ve acil durum planlarını yapması, bu amaçla bütçelerine ödenek koyması, gerekli ekip ve donanımı hazırlaması ve personelinin eğitmesi zorunlu hale getirilmektedir.

4.3.6.4. 09/07/2004 tarihli ve 5215 sayılı Belediyeler Kanunu³⁸³

Kanunun amacı, belediyelerin hukukî statüsünün düzenlenmesi; kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının açıklanması olarak tanımlanmaktadır.

Kanun ile, belediye kurulmasında uygulanan nüfus şartı 2.000'den 5.000'e çıkarılmaktadır. Yeni kurulacak bir belediyenin bir başka belediyenin meskun sahalarına 5.000 metreden daha yakın olamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Doğal afetler, göç ve benzeri sebeplerle oluşturulan ve nüfusları 5000'den fazla olan yerleşim yerlerinde, İçişleri Bakanlığının teklifi ve müşterek kararname ile belediye kurulması imkânı getirilmektedir.

³⁸³ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 22.7.2004 tarihli ve 850 sayılı tezkeresi ile Anayasa'nın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 7.12.2004 tarihli ve 5272 sayılı Kanun olarak kabul edilmiş; bu Kanun 5253 sayılı Kanun, 23.11. 2004 tarihli ve 25649 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kanun , Anayasa Mahkemesinin 18.1. 2005 tarihli ve E:2004/118, K: 2005/8 sayılı kararı ile şekil yönünden Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiş ve iptal kararının, 13.4.2005 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi kararlaştırılmış iken 3.7. 2005 tarihli ve 5393 sayılı Kanunun 85. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1991-2030.

Mahalle yönetimi yeniden düzenlenmekte, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının mahalle halkının talepleri de dikkate alınmak suretiyle belediyelerce imkânlar ölçüsünde karşılanması öngörülmektedir.

Bu kanun ile nüfusu 2000'in altına düşen belediyelerin tüzel kişiliğinin, Danıştayın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile sona erdirilmesi imkânı getirilmektedir.

Kanun ile, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000'in üzerinde olan bir başka belediyenin sınırına 5.000 metreden daha yakın hale gelen belediye ve köylerin; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda, yine Danıştayın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile tüzel kişiliklerinin sona erdirilerek ilgili belediyeye katılması öngörülmektedir.

Kanun ile, belediyelerin görev ve yetkileri tek tek sayılmak yerine (1580 sayılı Kanunda 83 madde halinde sayılmaktadır) hizmet alanları sayılmış ve kanunlarla açıkça başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen "mahallî müşterek" nitelikteki her türlü görev ve hizmetin belediyelerce yapılması esası benimsenmiştir.

Kanun ile, belediyelerin, asli görevlerinin yanında, okul öncesi eğitim kurumları açabileceği; Devlete ait her derecedeki okul binalarını yapabileceği veya bunların bakım ve onarımları ile her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyacını karşılayabileceği; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabileceği ve işletebileceği; özürlü, yaşlı ve düşkünlerin kolayca hizmet almasını kolaylaştıran tedbirler alacağı öngörülmektedir.

Belediye meclisinin, belediyenin karar organı olduğu, mahalle muhtarlarının kendi aralarından seçecekleri temsilciler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, üniversiteler ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütleri temsilcilerinin meclis toplantılarına katılarak oy hakkı olmaksızın görüşlerini belirtebilecekleri hükme bağlanmaktadır.

Belediye meclisinin üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanması ve katılanların çoğunluğuyla karar vermesi öngörülerek meclisin karar vermesi kolaylaştırılmaktadır. Kanun ile 1580 sayılı Belediye Kanununda belediye meclisi kararlarının kesinleşmesi için öngörülen onay sistemine son verilerek yeni yöntem benimsenmiştir. Belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarının bir daha görüşülmesini isteyebilecek, buna gerek görmemesi durumunda karar kendiliğinden kesinleşecektir. Belediye başkanınca tekrar görüşülmesi istenen herhangi bir karar, belediye meclisinde üye tam sayısının salt çoğunluğuyla kabul edildiği takdirde kesinleşmektedir. Belediye başkanı, bu şekilde kesinleşen kararların iptali ve yürütülmesinin durdurulması için on gün içinde idarî yargı mercilerine başvurabilmektedir.

Belediye başkanından ayrı olarak ilde vali ve ilçede kaymakama hukuka aykırı gördüğü meclis kararı aleyhine yargı merciine başvurma yetkisi verilmektedir. Yeni getirilen sistem ile belediyeler üzerinde uygulanan önemli vesayet uygulamalarından birisi olan meclis kararlarının mülki idare amirlerince onayından vazgeçilmektedir.

Kanun ile, nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerde imar komisyonlarının kurulması zorunlu hale getirilmektedir.

Nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerin denetimini yapmak üzere denetim komisyonu kurulması öngörülmektedir.

Kanun ile Belediye başkanı hakkında düşürölme kararı verildiğı taktirde bir sonraki seçimde aday olamaması hükme bağlanmaktadır.

Kanun ile mahallî idarelerin organlarının veya bu organların üyelerinin görevden uzaklaştırılması konusunda ayrıntılı bir düzenleme getirilmektedir. Görevden uzaklaştırma işleminin üç ayda bir gözden geçirilmesi ve devamında kamu yararı bakımından fayda görölmeyen görevden uzaklaştırma tedbirinin sona erdirilmesi zorunlu hale getirilmektedir.

Belediyelerin görevli ve yetkili olduğı hizmetlerin memurlar, diğ er kamu görevleri ve işçiler eliyle yürütölmesi; kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurların, kendilerinin ve kurumlarının muvafakatiyle belediyede uzun süreli olarak görevlendirilebilmesi öngörülmektedir.

Belediyelerin afet ve acil durum planlarını yapması, bu amaçla bütçelerine ödenek koyması, gerekli ekip ve donanımı hazırlaması ve personelini eğitmesi zorunlu hale getirilmektedir.

Kanun denetim hususunda iç ve dış denetim anlayışını benimsemektedir. İç denetim, belediye başkanı veya görevlendireceğı iç denetçiler; dış denetim, Sayıştay tarafından yapılacaktır.

Bu kanun ile, belediyelerin dış borçlanması ve tahvil ihracı sadece yatırım programında yer alan projelerle sınırlandırılmakta; iç borçlanmaya karar verme yetkisi bütçe gelirine bağlanarak bütçe gelirinin % 10'una kadar olan iç borçlanmaların meclis kararı, % 10'un üzerindeki borçlanmaların ise meclisin üçte iki çoğunlukla vereceğı kararın İçişleri Bakanlığınca onayı ile yapılması öngörülmektedir.

Belediyeler, düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla imarlı ve alt yapılı arsalar üretebilecektir.

Kanun ile, belediyelerin sermaye ortaklığı kurmasına izin verilmektedir. Kurulacak ortaklık belediyenin görev alanıyla ilgili olacaktır.

Sağlıksız kentleşmeyi önlemek amacıyla, büyük şehir belediyeleri ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerin kentin gelişimine uygun konut alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak amacıyla kentsel gelişim alanları ilan etme yetkisi verilmektedir. Kentsel gelişim projesi ilan edilecek yerin belediye veya belediye mücavir alan sınırları içinde bulunması ve en az 100.000 metrekafe olması öngörülmektedir.

Belediyelerin uluslararası teşekköl ve organizasyonlara katılması veya kurucu üye olmasında uygulanan prosedür basitleştirilerek İçişleri Bakanlığının iznine bağlanmaktadır. Belediyelerin yürüteceğı uluslararası ilişkilerin, ülkenin ulusal dış politikası ile uyumunu sağlamak açısından izin zorunluluğı getirilmektedir.

Kanun ile, kentte yaşayanlar arasında hemşehrilik bilinci kent vizyonunun geliştirilmesi, kent hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirebilmek amacıyla Kent Konseyleri oluşturulması öngörülmektedir.

Otobüs terminallerinin yapılması, işletilmesi ve şehir içi toplu taşıma ile uyumlu bir şekilde yürütülmesi hizmetleri de belediyelerin sorumluluğuna verilmektedir. Ayrıca, gerçek ve tüzel kişilerin şehirlerarası özel otobüs terminali kurması ve işletmesine de belediyeler izin verecektir.

Mera, yaylak, otlak, kışlak gibi yerler; kamu hizmetlerinde kullanılan veya özel mevzuatı gereğince kişilere tahsisli yerler; Orman Kanunu hükümleri dışına çıkarılan yerler ile Orman Köylerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun hükümlerine tâbi olarak Orman Bakanlığı emrine geçen yerler dışında kalan ve 1/5000 ölçekli nazım imar planı içinde kalan hazine arazi ve arsaları, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelere, 10.000 metrekaresinin üzerindeki yerler büyük şehirlerde büyük şehir belediyelerine bedelsiz devredilecektir.

4.3.6.5. 10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu³⁸⁴

Kanunda büyükşehir belediyelerinin görevleri sayılarak belirtilmekte ve bunlarla sınırlanmaktadır. İlçe ve ilk kademe belediyeleri ise bu görev ve hizmetler dışında kalan ve kanunlarla başka bir kuruluşa verilmeyen mahallî müşterek bütün görev ve hizmetleri yapabilecektir.

Büyükşehir belediyesi, hizmetlerin yürütülmesi konusunda büyükşehir çapında planlama ve koordinasyon yetkisine sahip olacaktır. Ayrıca ilçe ve ilk kademe belediyelerini de kapsamak üzere yönlendirici kararlar alabilecektir. Hizmetlerin büyükşehir çapında tespit edilen plan ve politikalara uygunluğunu sağlamak için büyükşehir kapsamındaki bütün belediyelerin meclislerince alınan kararlar büyükşehir belediye başkanına gönderilecek, başkan bunlardan uygun görmediklerinin yeniden görüşülmesini isteyebilecektir.

4.3.6.6. 15/07/2004 tarihli ve 5227 sayılı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun³⁸⁵

Kamuda ilk kez tüm kamu kurumlarının uyması gereken temel ilkeler bir bütün olarak ortaya konulmakta; kamuda katılımçılık, şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik, hizmetlerin sonucuna odaklılık, insan haklarına saygı,

³⁸⁴ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 23 Temmuz 2004, Sayı: 25531 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2031-2051. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 43, B.63, s.231; Cilt 54, B. 107, s.312; Cilt 55, B. 113, ss. 729-849.

³⁸⁵ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 3.8.2004 tarihli ve 890 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89'uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiştir. Kanun metni için bk.: **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2122-2146. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 37, B.38, s.18; Cilt 39, B. 45, 55, 56, 57, 58, 59, 60, s.180; Cilt 57, B. 116, ss. 276-370.

bürokratik işlemlerde ve mevzuatta sadelik, bilgi teknolojilerinden yararlanma gibi ilkeler uygulanabilir hale getirilmekte, teşkilat yapıları yatay organizasyon ve yetki devri esaslı uyarınca yeni ve etkin bir çerçeveye kavuşturulmakta; bakanlıklar ve kuruluşlar arasındaki görev dağılımı netleştirilerek mükerrerliklerin önlenmesi öngörülmektedir.

Kanun, Türk Kamu Yönetiminin baştan aşağı yeniden düzenlenmesini amaçlamaktadır. Cumhurbaşkanınca iade edilen kanun, yürürlük kazanmamıştır.

4.3.7. EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.7.1. 06/11/2003 tarihli ve 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun³⁸⁶

Ülkenin sınaî alandaki gelişmesi, ülkedeki eğitim ve araştırma için yapılan harcamalara bağlı olduğu kadar, gelişmelerin oluşmasını destekleyici, düzenleyici ve hakların aidiyetini belirleyici hukukî mevzuatla ve bu mevzuatın sağlıklı biçimde uygulanması ile yakından ilgilidir.

Türk Patent Enstitüsü kanunlarla düzenlenmiş olan patent, markalar ve diğer kanunlarla düzenlenecek olan diğer sınaî mülkiyet hakları (sınaî tasarımlar, menşe ve mahreç işaretleri gibi) konularında da faaliyet gösterecektir.

Türk Patent Enstitüsü yarı otonom bir yapı içinde teşkilâtlandırılmıştır. Enstitünün idarî yapısını belirleyici unsur olarak Yönetim Kurulu alınmıştır. Bakanlığa, Yönetim Kurulunda kendi Bakanlığının temsilcileri yanında, Enstitü Başkanı ve Başkan Yardımcılarına da atama imkanı verilmiştir. Maliye Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı temsilcilerine ise sınaî mülkiyet haklarının teknolojik ve hukukî boyutlarının yanı sıra, enstitünün yürüteceği işlemlerde ortaya çıkabilecek malî problemlerin çözümü göz önüne alındığı için yer verilmiştir.

Enstitüye sınaî mülkiyet hakları ve enstitünün işleyişi ile ilgili düşünce bildirmek ve tavsiyelerde bulunmak üzere bir Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Enstitü özel hukuk hükümlerine tâbi kılınarak, vereceği kararlara karşı başvuru ve hak sahipleri veya üçüncü kişiler tarafından mahkemeye götürülme imkanı tanınmıştır.

4.3.7.2. 12/12/2003 tarihli ve 5020 sayılı Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun³⁸⁷

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun batık banka alacaklarını tahsilde hukukî açıdan yetersiz kalması karşısında; Fonun batık bankanın hâkim

³⁸⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 19 Kasım 2003, Sayı: 25294 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 177-190. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 2, B.21, s.702; Cilt 29, B. 13, s.7; Cilt 30, B. 14, s. 19, B. 15, ss. 241-278, 356-379.

³⁸⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 26 Aralık 2003, Sayı: 25328 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 346-361. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 28, B.12, s.490; Cilt 32, B. 25, s.170; Cilt 33, B. 27, ss. 85-127, 157-180.

ortakları, yönetici ve diğer yakınları ve bunların geçersiz muvazaalı işlemleri ile üçüncü kişilerin mülkiyetine ve kullanımına geçirilen tüm mal ile hak ve alacaklarının daha emin, hızlı ve istikrarlı takibini sağlamak amacıyla, Fonun bu alacaklarının tamamının Devlet Hazinesine kanunla intikalinin sağlanması öngörülmüştür.

Bütün bu sebeplerle, kanunen Hazineye intikal eden, Fona devredilen batık banka alacaklarının dava takibi ve tahsili için, sorumlu banka sahip ve ortakları, yöneticileri ve yakınları, bunlarla muvazaalı ve işbirliği içinde faaliyette bulunduğu açıkça belli olan üçüncü şahıslar hakkında, kendilerine haksız ve hukukî dayanaktan yoksun olarak aktarılan banka alacaklarıyla ilgili olarak Fon tarafından açılmış ve açılacak davalar ile yapılacak cezaî ve hukukî takiplerde Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğünü temsilen hazine avukatlarının görevlendirilmesi, bu kanun hükümleriyle gerçekleştirilmek istenmiş ve kanunda bu yönde düzenlemeler getirilmiştir.

4.3.7.3. 28/01/2004 tarihli ve 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun³⁸⁸

Tedavüldeki banknot tutarı (emiyon hacmi) 31/12/2002 tarihinde 7 katrilyon 635 trilyon 621,9 milyar Türk Lirası (27.407 katına) olarak gerçekleşirken, dolaşımdaki banknot kompozisyonu 2002 yılı sonunda 250.000, 500.000, 1.000.000, 5.000.000, 10.000.000 ve 20.000.000 Türk Liralık banknotlardan oluşmuştur.

Bu kanun ile, Türk parasından altı sıfır atılarak bir milyon Türk Lirası eşittir bir Yeni Türk Lirası (1.000.000 TL= 1 YTL) değişim oranında yeni bir para birimine geçilmesi ve ulusal ekonominin kapsamına giren parasal değer ve kayıtlarda genel bir sadeleştirilme yapılması sağlanmıştır.

4.3.7.4. 22/04/2004 tarihli ve 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun³⁸⁹

Kanunla entegre devre topoğrafyalarına koruma sağlanmasının sebebi, bireysel yaratıcılığın, keşif ve buluşları teşvik işlevini ya da diğer türlü yeni teknolojik çözümler ile genel kamu yararına orijinal, tamamen yeni ürünlerin üretilmesi amacıyla insanî, malî ve teknolojik kaynaklara yeterli miktarda yatırımın özendirilmesidir. Bu şekilde, dış teknoloji yurt içine çekilerek kalkınma ve gelişmenin daha geniş bir kitleye yayılması ve teknolojik ilerleme kaydedilmesi mümkün olabilecektir.

³⁸⁸ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 31 Ocak 2004, Sayı: 25363 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 839-840. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 37, B.41, s.590; Cilt 39, B.47, s.390; Cilt 40, B. 48, ss. 28-40, 160-183.

³⁸⁹ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 30 Nisan 2004, Sayı: 25448 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü**, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1354-1370. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 30, B.14, s.6; Cilt 47, B. 75, s.64, B. 77, ss. 352-376.

Bu kanun ile Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilâtı (WIPO) ve Avrupa Patent Ofisi (EPO) gibi Türkiye'nin üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşlar ile ilgili yükümlülüklerinden biri karşılanmaktadır.

*4.3.7.5. 22/06/2004 tarihli ve 5195 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*³⁹⁰

Bu kanunda, Türkiye ekonomisinin gelişmesini ve teknoloji transferini sağlamak, üretim ve istihdamı artırmak, yatırımları teşvik etmek, yabancı sermaye girişini artırmak ve Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek amacı güdülmüştür.

Yerli ve yabancı sermayenin Türkiye'ye yatırım yapmasını kolaylaştırmak amacıyla, ÇED raporu ve diğer bürokratik işlemlerin 15 gün içinde sonuçlandırılması hükmü getirilmiştir.

Endüstri Bölgeleri ilan edilmesi ve kurulması hususunda Bakanlar Kurulu yetkilendirilmiştir. Mevcut organize sanayi bölgelerine belli kriterlere dayalı olarak Endüstri Bölgesi olma imkanı getirilmiştir. Bakanlar Kurulu'na bir yere veya spesifik sektöre dönük olarak özel endüstri bölgesi ilan etme yetkisi verilmiştir. Özel endüstri bölgelerinde uygulanacak Devlet yardımları, endüstri bölgelerinde uygulanacak Devlet yardımlarından ayrı olarak Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmesi hükmü getirilmiştir.

Kanun ile; Endüstri Bölgesi ilan edilen yerlerin mülkü Maliye Bakanlığına irad kaydedilerek, yatırımcıya bedelsiz veya cüzi bedellerle irtifak hakkı kurulması düzenlemesine gidilmiştir. Temelde ülkemize teknoloji düzeyi yüksek yabancı yatırımları çekmek, yabancıların ülkemizde mülk edinmesinin zorluğu da dikkate alınarak, "irtifak hakkı" kurma formülüyle yatırım ve istihdamın artırılması bu kanunla düzenlenmiştir.

*4.3.7.6. 17/07/2004 tarihli ve 5230 sayılı Pamukbank Türk Anonim Şirketinin Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketine Devri ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*³⁹¹

4603 sayılı Kanun, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve T. Halk Bankası A.Ş.'nin bankacılık ve uluslararası rekabet ilkelerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmak üzere yeniden yapılandırılmalarını ve özelleştirilmelerini gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

³⁹⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 1 Temmuz 2004, Sayı: 25509 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**: Ankara, TBMM Basımevi:2006, Cilt 88-2, ss. 1809-1815. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 52, B.99, s.180; Cilt 53, B. 104, s.303, 365-396.

³⁹¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 31 Temmuz 2004, Sayı: 25539 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2218-2221. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 55, B.109, s.7; Cilt 56, B. 114, s.6; Cilt 57, B. 117, ss. 678-702, 814-825.

Pamukbank'ın Halkbank'a devriyle, idarî ve malî yapıların kuvvetlendirilmesi amaçlanmaktadır. Kanun ile, % 99.9'u Hazineye ait olan ve 4603 sayılı Kanun ile özel hukuk hükümlerine tâbi kılınmış Halkbank'a, Pamukbank'ın devri sebebiyle ortaya çıkabilecek sorunların giderilmesi hedeflenmiş ve buna ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

4.3.8. MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.8.1. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu³⁹²

Kanun, Bütçe kapsamının genişletilmesi suretiyle bütçe hakkının en iyi şekilde kullanılması, bütçe hazırlama ve uygulama sürecinde etkinliğin artırılması, malî yönetimde şeffaflığın sağlanması, sağlıklı bir hesap verme mekanizması ile harcama sürecinde yetki-sorumluluk dengesinin yeniden kurulması, etkin bir iç kontrol sisteminin oluşturulması ve bu suretle çağdaş gelişmelere uygun yeni bir kamu malî yönetim sisteminin oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Bu kanunla, Bütçe türleri uluslararası standartlara uygun olarak yeniden tanımlanmış ve sınıflandırılmıştır. Bu çerçevede katma bütçe kaldırılmış ve bu kapsamda yer alan kamu idareleri, idari ve malî statüsüne göre genel bütçeli ya da özel bütçeli idare haline getirilmiştir.

Ayrıca, döner sermaye işletmeleri ve fonların gelir ve giderlerinin ilgili oldukları idare bütçesine dahil edilmesi sağlanmış; bunların belirli bir süre sonunda tasfiye edilmesi öngörülmektedir.

- Kamu idarelerinin tüm gelir ve giderlerinin bütçelerinde yer alması sağlanmakta, bütçe dışında gelir elde edilmesi ve gider yapılması önlenmektedir.

- Genel idareye dahil kamu idarelerinin son iki yıla ait bütçe gerçekleştirmeleri ile izleyen iki yıla ait gelir ve gider tahminlerinin Merkezi İdare Bütçe Kanununun ekinde yer alması esası getirilmektedir.

- Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, Kanunda sayılan sınırlı sayıdaki maddeye tâbi olmakla birlikte genel olarak Kanun kapsamı dışında tutulmaktadır.

- Vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar sebebiyle vazgeçilen kamu gelirleri cetveli, Merkezi İdare Bütçe Kanununa eklenmektedir.

Sayıştayın harcama öncesi vize ve tescil işlemleri kaldırılmış, konumu uluslararası standartlara uygun hale getirilmiş, diğer yandan Sayıştay'ın dış denetim organı olarak sadece harcama sonrası denetim yapması öngörülmüştür. Genel idareye dahil kamu idarelerinin tamamı, dış denetim kapsamına alınmıştır.

³⁹² Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 24 Aralık 2003, Sayı: 25326 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 305-342. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 28, B.12, s.488, B. 26, s. 298, 359-427, 454-477.

4.3.8.2. 17/09/2004 tarihli ve 5234 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³⁹³

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 161 inci maddesi, bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağını hükmüne bağlamıştır. Bu çerçevede, bütçe kanunlarının, bütçe gelir ve giderlerini ilgilendiren ve mali yılla sınırlı etkiler doğuran hükümler içermesi ve bütçe kanununda bütçe ile doğrudan ilgili olmayan hükümlere yer verilmemesi gerekmektedir. Ancak bütçe kanunlarında bütçe ile doğrudan ilgili olmayan hükümlere de yer verilmiştir.

Bu kanun, bütçe kanununun çağdaş bir yapıya kavuşturulması ve Anayasa'nın ilgili hükmüne uygun hale getirilmesi amacıyla çıkarılmıştır. Ayrıca bu kanuna, diğer kanunlarda yer almakla birlikte son dönemde Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen bazı hükümler de yeniden tanzim edilerek eklenmiştir. Böylece bu hususlarda doğabilecek hukuki boşlukların da giderilmesi hedeflenmiştir.

4.3.9. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.9.1. 25/05/2004 tarihli ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun³⁹⁴

Kamu görevlileri seçilerek ya da atanarak getirildikleri görevleri yerine getirirken kendilerini hukuka uygunluk, adalet ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde, güven verici bir şekilde hareket etmeye zorlayan idari sorumlulukla bağlıdır. Bu sorumluluğun esası kamu görevinin, kişisel bir kazanç ya da çıkar sağlamak amacıyla kullanılamamasıdır.

Kamu görevlileri kanun ve mevzuat hükümlerine, bunların öngördüğü yaptırımlara uygun davranmak zorunda oldukları gibi, kamuoyu denetimine de tâbidir. Kamu görevlilerinin, görevlerini ifa ederken kamuoyunun denetimine tâbi olmaları, kamu hizmeti ifa etmelerinin doğal sonucu olarak kabul edilmektedir.

Kanunla, kamu görevlilerinin uymaları gereken etik davranış ilkeleri belirlenmekte ve uygulamayı gözetmek üzere Kamu Görevlileri Etik Kurulunun kuruluş, görev ve çalışma usul ve esasları düzenlenmektedir.

³⁹³ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 21 Eylül 2004, Sayı: 25590 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 2248-2274. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 58, B.118, s.15; Cilt 60, B. 121, s.171, B. 122, s. 260.

³⁹⁴ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 8 Haziran 2004, Sayı: 25486 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1639-1642. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 32, B.24, s.6; Cilt 48, B. 85, s.4; Cilt 50, B. 92, ss. 86-104, 222-231.

4.3.10. SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.10.1. 02/06/2004 tarihli ve 5181 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun³⁹⁵

Diş hekimliği ve diş protez teknisyenliği, 11.4.1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunda düzenlenmiştir. Bu Kanun ile, diş protez teknisyeni unvanını taşımak ve mesleğini icra edebilmek için Sağlık Bakanlığı bünyesinde veya denetiminde açılan okullardan mezun olmak veya sağlık meslek liseleri diş protez teknisyenliği bölümü mezunlarını öğrenci olarak kabul eden üniversitelerin, en az iki yıllık diş protez teknisyenliği ile ilgili meslek yüksek okullarında eğitim görmek ve mezuniyet diploması almak gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığınca diş protezciliği, 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu hükümlerine dayanılarak çıraklık ve meslekî eğitim kapsamına alınmış ve adı geçen Bakanlıkça, bugüne kadar sayıları on binlere varan kişiye diş protez ustalık veya kalfalık belgesi verilmiştir.

Bu kanunla, iki başlılığın ortadan kaldırılması ve bu sahanın Sağlık Bakanlığının kontrolünde olması öngörülmüştür.

Millî Eğitim Bakanlığından belge alarak diş protezciliği mesleğini icra edenlerin, 1219 sayılı Kanun kapsamında olmadıkları ve Kanunen "tababet şubesi" olarak belirlenmiş olan diş protez teknisyenliği mesleğinin, 1219 sayılı Kanunda sayılanlar haricinde icra edilemeyeceği hukuki bir gereklilik olduğundan, Millî Eğitim Bakanlığından belge alanların mağduriyetlerinin de bu Kanun ile giderilmesi amaçlanmıştır.

4.3.10.2. 22/06/2004 tarihli ve 5193 sayılı Optisyenlik Hakkında Kanun³⁹⁶

30.12.1940 tarihli ve 3958 sayılı Gözlükçülük Hakkında Kanun, 1941 yılında yürürlüğe girmiştir. Geçen süre içinde Kanunun gelişen şartlara uygun hale getirilmemesinden kaynaklanan bazı sorunlarla karşılaşıldığı için, Kanunun günün şartlarına uygun hale getirilmesi amacıyla Optisyenlik Hakkında Kanun adıyla yeniden ele alınmıştır.

³⁹⁵ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 10 Haziran 2004, Sayı: 25488 ve *TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1695-1697. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 25, B.114, s.630; Cilt 49, B. 89, s.6; Cilt 51, B. 96, ss. 155-196.

³⁹⁶ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 26 Haziran 2004, Sayı: 25504 ve *TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1793-1797. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 51, B.95, s.7; Cilt 52, B. 98, s.13; Cilt 53, B. 104, ss. 325-349.

Gözlükçülüğün; uluslararası kabul gören şekilde optisyenlik olarak yeniden tanımlanması; optisyenlik mesleğinin bu güne kadar Sağlık Bakanlığınca verilen gözlükçülük ruhsatnamesine sahip kişiler ve üniversitelerin Optisyenlik Bölümü mezunu diplomalı optisyenler tarafından icra edilmesi ve bu alandaki faaliyetleri disipline etmeye yönelik cezaî hükümlerde yeni düzenlemelerde bulunulması gerekli görülmüştür.

4.3.11. ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.11.1. 08/01/2004 tarihli ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun³⁹⁷

Bu kanun, Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunması Uluslararası Birliği (UPOV) Sözleşmesinin 1991 Yılı Metni ile Avrupa Birliği Konseyinin 2100/94EC, 1768/95EC ve 2470/96EC sayılı Direktifleri esas alınarak hazırlanmış olup, uluslararası mevzuat ve uygulamalarla uyum sağlanmasını amaçlamaktadır.

Türkiye-Avrupa Birliği arasında Gümrük Birliğinin oluşturulmasına ilişkin 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının, (8) sayılı Ekinin 6 ncı maddesi uyarınca, Kararın yürürlüğe girişinden itibaren üç yıl içinde ülkemizin yeni bitki türlerinin korunması hakkında kanunu hazırlayarak yürürlüğe koyması konusunda yükümlülüğü bulunmaktadır. Fikri ve sınai mülkiyet hakları sistemi içerisinde yer alan bu kanunun yürürlüğe girmesiyle Türkiye bu yükümlülüğü yerine getirmiş olmaktadır.

4.3.11.2. 27/05/2004 tarihli ve 5178 sayılı Mera Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun³⁹⁸

Çayır ve mera alanlarının ıslah edilerek verimliliklerinin artırılması, gerek hayvancılığın geliştirilmesi ve gerekse toprak muhafaza ile erozyon kontrolü bakımından önem taşımaktadır. Halen 11 milyon büyük baş hayvan birimine eşdeğer hayvan varlığının 50 milyon ton olan kaba yem ihtiyacının yaklaşık % 25-30'u çayır ve meralardan karşılanmaktadır.

4342 sayılı Mera Kanunu ile; mera, yaylak ve kışlakların tespiti, tahditlerinin yapılarak köy ve belediye tüzel kişiliklerine tahsis edilmesi, belirlenecek kurallara uygun şekilde kullanımının sağlanması, bakım ve ıslahlarının yapılarak verimliliklerinin artırılması, kullanımlarının denetlenmesi ve korunması, gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

³⁹⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 15 Ocak 2004, Sayı: 25347 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 531-557. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 26, B.1, s.16; Cilt 37, B.38, s.18, B. 40, ss. 469-520.

³⁹⁸ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 8 Haziran 2004, Sayı: 25486 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1671-1673. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 43, B.64, s.358; Cilt 49, B. 89, s.4; Cilt 50, B. 93, ss. 324-359.

4.3.11.3. 27/05/2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun³⁹⁹

Dünya Ticaret örgütü; uluslararası ticareti yönetmek ve yönlendirmek üzere geniş yetkilerle donatılmıştır. Ülkemizce de onaylanan anlaşma ve eklerin de gıda güvenilirliğine yönelik tedbirlerin tüm ülkelerce ayrımcılık yapılmadan eşit uygulamalarla yürütüleceği karara bağlanmıştır. Bu amaca ulaşmada Codex Alimentarius Komisyonunun standartları esas alınmıştır. Türkiye’de de gerek Avrupa Birliği, gerekse GATT anlaşmasının öngördüğü standartlara uygun üretimin sağlanması, mevzuat birliği ile mümkün görülmektedir.

Üretimden tüketime kadar geçen devrede gıda kayıplarının önlenmesi ve yurt düzeyinde dengeli dağıtımın yapılabilmesi yeterli ve dengeli beslenmenin sağlanmasında önemli bir faktördür. Bu konuda yapılan araştırma sonuçlarına göre, gıda maddelerinde hasattan tüketime kadar geçen devrelerde çeşitli sebeplerle meydana gelen fiziki kayıp miktarı % 35'e yakındır. Kanun, bu fiziki gıda kayıplarını önlemek, gıda maddeleri üreten tesislerin imalat teknolojileri ile hammaddede ve ara ürünler ile mamul madde üzerinde gerekli araştırmaları yapmak ve etkili bir denetim sağlamak üzere ilgili mevzuatı hazırlamak ve uygulamak, böylece üreticiye daha temiz ve güvenilir gıda temin etmek ve tüketicinin ekonomik menfaatlerini ve üreticiyi haksız rekabetten korumak amacıyla çıkarılmıştır.

4.3.11.4. 03/06/2004 tarihli ve 5184 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁰⁰

Kanun ile verimsiz ve faaliyeti olmayan odaların tasfiyesi amaçlanmaktadır. Kanunun 2 nci maddesinde değişikliğe gidilmiş, ziraat odalarının merkez ilçeler dahil en az on dört muhtarlık çevresi olan ilçelerde kurulabileceği hükmü getirilmek suretiyle bölgesinde tarım potansiyeli bulunmayan odaların kapatılması ve akabinde de tasfiyesi mümkün hale getirilmiştir. Yeni kurulan odaların delege ve organlarının bir sonraki seçime kadar devam edeceği hükmü getirilerek, oda seçimlerinin her yerde aynı tarihlerde yapılması amaçlanmaktadır.

³⁹⁹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 5 Haziran 2004, Sayı: 25483 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1675-1692. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 90, B.133, s.362; Cilt 49, B. 89, s.4; Cilt 50, B. 94, ss. 410-495, 520-529.

⁴⁰⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 3 Haziran 2004, Sayı: 25487 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1706-1723. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 47, B.74, s.6; Cilt 50, B. 92, s.7; Cilt 51, B. 97, ss.248-282, 307-316.

Çiftçilere danışmanlık hizmeti verilmesi ve bunun için gerekli danışmanlık merkezlerinin kurulması öngörülerek, ziraat odalarının Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi temsil görevleri yanında çiftçilere hizmet veren kuruluşlara dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

Odalara giriş ücreti ve yıllık aidatların tahsiline ait usul ve esaslar yeniden belirlenerek asgari ücrete endekslenmiş ve odanın mali yönü güçlendirilmiştir. Bazı işlemlerde belli oranlarda odalara pay aktarılması düzenlemesi ile odalara mali kaynak oluşturulmuştur.

Oda ve Birlik yöneticilerinin halen iki yıl olan görev süreleri uzatılmıştır.

Odaların, çiftçilere dönük görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. Bu kanunla Odalara, ziraatla ilgili laboratuvarlar, müzeler, kulüpler, kitaplıklar, seyyar sinemalar, bitki hastalıklarıyla mücadele, ilaçlama yerleri kurmak ve ziraî ilaç, veteriner ilaçları, gübre, tohum gibi girdi satış yerleri, her tür ziraat ve ziraî sanayi tesisleri, fidanlık ve ağaçlıklar, damızlık ve örnek ahır ve ağılları, aşım durakları, ziraat işletmeleri, çiftçi danışmanlığı merkezleri açmak ve işletmek, hayvan hastalıkları teşhis ve tedavi hizmetlerinde bulunmak, sulama, kurutma, ağaçlandırma, toprak koruma ve verimliliği muhafaza konularında çalışmak, tarımsal üretimin ve çiftçilik mesleğinin gelişmesi amacıyla gerekli çalışma, uygulama, tesis inşası ve benzeri faaliyetlerde bulunmak, çiftçilerin üretim ve meslekleriyle ilgili her türlü ihtiyaçlarını karşılamak, bu hizmetleri yerine getirmek için gerekli teknik personel ve sağlık personeli istihdam etmek görev ve yetkileri verilmiştir.

Odalara, kuruluş amacı ve vazifeleri ile ilgili olarak “kooperatif, şirket ve vakıf kurmak, kurulu bulunan kooperatif ve şirketlere üye veya ortak olmak, sigorta acenteliği yapmak” hakları tanınmıştır.

Odalara kayıtlı muhtaç çiftçilerin ve çocuklarının, yurt içinde eğitimleri veya ihtisas ya da stajları için burs vermek görev tanımı içinde sayılmıştır.

4.3.11.5. 17/06/2004 tarihli ve 5192 sayılı Orman Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁴⁰¹

Bu kanunla;

- Ormanlık alanlarda zorunlu olarak verilen izinlerle ormanların daralacağı endişesini gidermek ve orman sahalarını genişletmek amacıyla izin verilen sahanın iki katı sahada izin verilenlerce ağaçlandırma yapma şartı getirilmiştir.

⁴⁰¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 3 Temmuz 2004, Sayı: 25511 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1789-1791. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 49, B.90, s.331; Cilt 53, B. 101, s.9; Cilt 53, B. 102, ss. 254-264, 275-286.

- İznin sona ermesi durumunda Orman Genel Müdürlüğünün uhdesine geçen bina, tesis ve işletmelerin ne şekilde değerlendirileceği hususuna açıklık getirilmekte ve söz konusu bina, tesis ve işletmelerin Orman Genel Müdürlüğünün veya Çevre ve Orman Bakanlığının ihtiyacı için kullanılabileceği veya kiraya verilebileceği hükmü getirilmiştir.

- 6831 sayılı Orman Kanununun halen yürürlükte olan 71 inci maddesinin birinci fıkrasında; orman yangınları söndürülürken sakatlananlara, yaralananlara ve ölenlerin kanuni mirasçılarına Devlet memuru 1 inci derece son kademe brüt aylığının üç ve beş misline kadar tazminat ödenmektedir. Bu miktarlar bu gün itibariyle 1-1,5 milyar TL civarında olup, günün şartlarına göre çok yetersiz kalmaktadır. Maddede yapılan düzenleme ile günün şartlarına uygun ödeme yapılması öngörülmektedir.

- Ormanların geleceği için hayati öneme haiz olan orman yangınları ile mücadele, koruma ve sınırlandırma çalışmalarını yürütmekte olan Orman Genel Müdürlüğü personeline 10000 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı geçmemek üzere aylık fazla çalışma ücreti verilmesi öngörülmüştür.

Türk Ceza Kanununa göre müsadere kararı verilebilmesi için suç aletinin sanığa ait olması gerekmektedir. Ormandan açma yapma suçlarında geniş alanlarda iş makineleri kullanılmakta olup, suçta kullanılan iş makineleri sanığa ait değilse müsadere edilememektedir. Yapılan düzenleme ile suç aletinin müsadere genel müsadere hükmünden ayrılarak orman kanunundaki özel müsadere hükmü içine dahil edilmekte, böylece açma suçlarının işlenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

4.3.11.6. 24/06/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu⁴⁰²

Bu kanun ile ulusal mevzuat, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere (CİTES; Nesli Tehlikede olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Ticaretinin Düzenlenmesi, RAMSAR; Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması, BERN; Avrupa Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarının Korunması) uydurulmuştur.

Hayvanlara karşı her türlü kötü muamele, işkencenin vb. önlenmesine ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Özellikle nesli tehlikede olan hayvan türlerinin korunması öngörülmüştür. Öte yandan dünyanın ortak malı olan doğal varlığın ve çevrenin korunması amacına dönük yeni düzenlemeler getirilmiştir.

⁴⁰² Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 1 Temmuz 2004, Sayı: 25509 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1864-1878. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 2, B.16 s.79; Cilt 48, B. 87, s.309; Cilt 54, B. 106, ss. 235-278.

4.3.11.7. 29/06/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu⁴⁰³

Bu kanun ile; Avrupa Birliği ortak piyasa rejiminde görev alan örgütler modelinde üretici birliklerinin kurulabilmesi imkanı getirilmiştir. Böylece Avrupa Birliği müktesebatında belirtilen üretici birliklerinin kurulması öngörülmektedir.

Kanun ile öngörülen üretici birlikleri; çiftçilerin eğitilmesi, araştırma-geliştirme faaliyetlerinin yapılması, ihracata yönelik çeşitlerin geliştirilmesi, piyasa araştırmalarının yapılması ve promosyon bağımsız üretici örgütleri şeklinde kurulmuştur.

Tarım sektöründe üretimin talebe göre ayarlanması ve planlanmasını sağlamak, üyeleri tarafından üretilen ürünlerin pazarda yer almasını gerçekleştirmek, üretim maliyetlerini azaltmak ve üretici fiyatlarında istikrarı sağlamak kanunun temel amacıdır.

4.3.12. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.12.1. 04/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu⁴⁰⁴

Bu kanun ile; yeniden yapılanma sürecinde; petrol kaynaklarının aranmasına ve yeryüzüne çıkarılıp teslim hazır hale getirilmesine yönelik faaliyetler ile yurt içinden veya dışından teslim alınan petrolün kullanıcılara sunumuna kadar yapılan piyasa faaliyetlerinin birbirlerinden ayrılması temel yaklaşımı benimsenmiştir.

Yapılan düzenleme ile piyasa faaliyeti olarak tanımlanan rafinaj, işleme, iletim ve benzeri faaliyetler, Petrol Kanunundan çıkarılmak ve dağıtım faaliyetleri ile birleştirilmek suretiyle tek bir yasa altında toplanmaktadır.

İdarî yapılanmada ise, hızlı ve düzenli karar almak, düzenleme yapmak, etkin denetimde bulunmak, tedbir almak ve bu suretle düzenli işleyen bir piyasa oluşturmak amacıyla Petrol Piyasası Kurumu adıyla yeni bir organın oluşturularak piyasa faaliyetlerinin bu kurum bünyesinde düzenlenmesi amaçlanmıştır.

Öte yandan, petrolde arz güvenliği sağlamak ve uluslararası anlaşmalar gereği üstlenilen taahhütlerin ifası amaçlarıyla, Ulusal Petrol Stoğu Sistemi oluşturulmasına yönelik düzenlemeler de kanun kapsamında yer almıştır.

Düzenleme ile, kanunla hak tanınan tüm kişilerin yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan petrol temini serbestleştirilmiştir.

⁴⁰³ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 6 Temmuz 2004, Sayı: 25514 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1879-1886. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 48, B.85 s.241; Cilt 54, B. 107, ss. 327-372, 514-523.

⁴⁰⁴ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 20 Aralık 2003, Sayı: 25509 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 282-301. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 28, B.12 s.488; Cilt 31, B. 22, s.449; Cilt 32, B. 24, ss. 27-93.

4.3.12.2. 26/05/2004 tarihli ve 5177 sayılı Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun⁴⁰⁵

Madencilik sektörünü desteklemek maksadıyla teşviklerden yararlandırılması, ayrıca rezerv tüketim payı ve taşıma masraflarından belli oranda vergi indirimi getirilmesi öngörülmüştür. Çimento, inşaat ve kireç sanayi hammaddeleri ile tuğla-kiremit sanayi hammaddeleri Maden Kanunu kapsamına alınarak ülkemizde önemli bir potansiyeli ve büyüme temayülü olan bu sektörün gelişmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Üretilen cevherin satış tutarı üzerinden Devlet hakkı ödenmesi ilkesi getirilmiştir. Yine aynı esaslar dahilinde ödenmek üzere Özel İdare payı ödemesi getirilerek mahallî idarelerin desteklenmesi öngörülmektedir.

Kamulaştırılan gayrimenkullerin madencilik faaliyetinin sona ermesi durumunda eski sahiplerine bedelsiz iadesi hükmü getirilmiştir. Ayrıca 3213 sayılı Kanunun bazı maddelerinde yapılan değişiklikler ile uygulamada karşılaşılan güçlüklerin giderilmesi ve mevzuatın daha basit ve kolay uygulanması hedeflenmektedir.

4.3.13. BAYINDIRLIK, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

4.3.13.1. 19/11/2003 tarihli ve 5003 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğüne Yapılacak Bölünmüş Yol İnşasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Kanun⁴⁰⁶

Yaklaşık olarak onbeş bin kilometre uzunluğundaki bölünmüş yol yapımı çalışmalarının hızlandırılması, Karayolları Genel Müdürlüğüne gerçekleştirilecek bölünmüş yol yapımı işlerine diğer kamu ve kuruluşlarınca makine, ekipman ve personel desteği sağlanması, madde ve insan gücünde tasarruf, kamu kurumları arasında koordinasyon sağlanması amaçlanmaktadır.

⁴⁰⁵ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 5 Haziran 2004, Sayı: 25483 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1644-1669. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 2, B.21 s.701; Cilt 43, B. 89, s.296; Cilt 50, B. 93, ss. 254-324, 386-395.

⁴⁰⁶ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 22 Kasım 2003, Sayı: 25297 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 194-197. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 28, B.9 s.371; Cilt 30, B. 16, s.387; Cilt 31, B. 18, ss. 23-39, B. 20, ss. 276-299.

4.3.13.2. 04/03/2004 tarihli ve 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu⁴⁰⁷

Gecekondulaşmanın önlenmesi ve gecekondu dönüşümünün sağlanması amacıyla, Kuzey Ankara Kent Girişi Esenboğa Protokol Yolu ve çevresindeki gecekondu alanlarının, yol boyunca “kentsel ceph” imajı geliştirilmesine yönelik bir proje hazırlanarak dönüştürülmesi öngörülmektedir.

Kanun ile; Ankara’nın kent omurgasını, ulusal ve uluslararası giriş kapısını oluşturan ve tarihsel kimliğini yansıtan bu bölgeyi, Başkent’in simgesi ve modern bir yerleşim yeri haline getirecek proje için gerekli hukukî düzenlemenin yapılması hükmüne bağlanmaktadır.

4.3.13.3. 18/05/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu⁴⁰⁸

Bu Kanunda 24/6/1995 tarihli ve 557 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan geniş kapsamlı değişiklik, söz konusu Kanun Hükmünde Kararnamenin dayanağını oluşturan yetki kanununun iptali sebebiyle dayanaktan yoksun kaldığı için, Anayasa Mahkemesinin 20/9/1995 tarihli ve E. 1995/43, K. 1995/46 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. İptal edilen hükümler yerine yeni bir düzenleme yapılmaması sebebiyle hukuki boşluk ortaya çıkmış ve 5590 sayılı Kanunun uygulanması önemli ölçüde güçleşmiştir. Kanun bu boşluğu doldurmak amacıyla çıkarılmış ve odalar ve borsalar yeni baştan düzenlenmiştir.

Bu kanun ile tüccar ve sanayicilerin zorunlu olarak üye oldukları meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşlarının değişen işlevlerine uygun olarak yeniden yapılanmaları öngörülmektedir.

Kanun ile, ulusal ve uluslararası ticarete çok önemli bir işleve sahip olan ticaret borsaları dünyadaki modern borsacılık uygulamalarına paralel olarak yeniden yapılandırılmıştır. Ticaret borsalarında ihtisaslaşma sağlanmıştır. Odalar ve borsalar ile bunların üst kuruluşu olan Birliğin organlarının oluşumunda ve seçiminde birtakım yeni düzenlemeler yapılarak, daha etkili ve verimli çalışacak bir yönetim yapısının oluşturulması ve demokratik bir katılım ortamının sağlanması amaçlanmıştır.

⁴⁰⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 12 Mart 2004, Sayı: 25400 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-1, ss. 1017-1020. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 37, B.41, s.590; Cilt 40, B. 50, s.231; Cilt 43, B. 63, ss. 271-277.

⁴⁰⁸ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 1 Haziran 2004, Sayı: 25479 ve **TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 88-2, ss. 1573-1630. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 47, B.75, s.63; Cilt 49, B. 90, s.331, 381-450.

**4.4. 2'NCİ YASAMA YILINDA CUMHURBAŞKANINCA
TEKRAR GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR**

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Yayın Tarihi)
1	5001 Tümü İade	5016	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kurulu üyeliklerine; müspet bilimler alanında eser, araştırma ve buluşlarıyla tanınmış kişiler ile özel veya kamu kesiminden üstün nitelikli hizmetleriyle tanınmış kişiler arasından bir defaya mahsus olmak üzere Başbakan tarafından atama yapılması, Kurum Başkanının Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanması öngörülmektedir.	22/12/2003 25324/mük.
2	5019 2. ve Geçici 2. md.leri Kısmi İade		Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	Alt kademe belediyeleri kurulmakta, kamu hizmetinin daha etkin ve verimli yürütülmesi ve büyükşehirlerdeki çarpık yapılaşmanın önüne geçilmesi için, büyükşehir belediyelerinin sınırları yeniden belirlenmektedir.	
3	5022 4. md.si Kısmi İade	5091	At Yarışları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Disiplin cezalarının ihtar ve para cezası olarak yeniden belirlenmesi öngörülmektedir.	17/02/2004 25376

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Yayın Tarihi)
4	5023 Tümü İade	5090	Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararnemeye Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun	Olağanüstü hal bölgesinde ikamet eden ve kendilerine silah taşıma ruhsatı verilen vatandaşların mağduriyetlerinin önlenmesi, geçmişte tanınan taşıma ruhsatlarının bulundurmaya çevirme hakkının kısıtlı süreden dolayı ortadan kalkmaması, bölgede genel güvenlik ve asayişin zedelenmemesi, bölgede yaşayan vatandaşlarımıza silah taşıma ruhsatlarını bulundurmaya dönüştürmeleri gerektiğinin etkin olarak duyurulması ve silahların tekrar ruhsata bağlanması amaçlanmaktadır.	17/02/2004 25376
5	5025 Geçici 1. maddesi Kısmi İade		Bazı Belediyelerin Kaldırılması Hakkında Kanun	Mevzuattaki nüfus şartını karşılamayan belediyelerin bir defalığına tüzel kişiliklerinin kanunla kaldırılması amaçlanmıştır.	
6	5026 Geçici 3. maddesi Kısmi İade		Bazı Belediye ve Köylerin Denizli Belediyesine Katılmasına İlişkin Kanun	Denizli ili sınırları içindeki Akköy ilçesinin kaldırılması ve bazı belediye ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak Denizli belediyesi sınırlarının içine alınması öngörülmektedir.	

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmî Gazete Yayın Tarihi)
7	5100 23. 24 ve 25. md.leri Kısmî İade	5149	Spor Müşabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun	Spor müşabakalarının yapılacağı alanlarda uygulanacak güvenlik önlemlerinin, yasak fiil ve davranışların, bunlara uygulanacak yaptırımlar ile ilgili usul ve esasların düzenlenmesi öngörülmektedir. Ayrıca spor kulüplerinin, taraftarların, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yayın kuruluşları ile diğer ilgili kişi ve kurumların spor müşabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine ilişkin hususlardaki görev ve sorumlulukları belirlenmektedir.	7/5/2004 25455
8	5171 1,5,6 ve 7. md.leri Kısmî İade		Yükseköğretim Kanunu ve Yüksek Öğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Yükseköğretim Kanunu ile Yüksek Öğretim Personel Kanununda değişiklikler yapılması öngörülmektedir. Bu düzenlemeler ile Yükseköğretim Kurulunun oluşumu ve öğretim üyeliği görevlerine atanma, yükseköğretim kurumlarına girişteki katsayı uygulamaları ile ilgili değişiklikler yapılması amaçlanmaktadır.	

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmî Gazete Yayın Tarihi)
9	5182 Tümü İade		Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Tipta yan dal uzmanlığı ile ilgili olarak oluşan hukuki boşluğun giderilmesi amacıyla yeni düzenlemeler yapılıncaya kadar mülga 2514 sayılı Kanuna göre çıkartılmış olan Yan Dal Asistanlık Sınav Yönetmeliği hükümlerinin uygulanması öngörülmektedir.	
10	5186 2,6 ve 7. md.leri Kısmi İade	5232	Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikayetlerdeki iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayandırılması, ihbar veya şikayet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikamet adresinin bulunması zorunluluğu getirilmekte; ihbar ve şikayetler konusunda daha önce sonuçlandırılmış bir ön inceleme olması halinde, önceki ön inceleme neticesini etkileyecek yeni belge sunulması müracaatın işleme konulması için ön şart olarak öngörülmekte; tüm memur ve diğer kamu görevlileri hakkında hazırlık soruşturması yapacak merciler aynılaştırılmakta ve davalara bakacak yetkili ve görevli mahkemenin genel hükümlere göre belirlenmesi öngörülmektedir.	31/7/2004 25539

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Yayın Tarihi)
11	5197 3,6,7,10,11, 13,15,18 ve 25,35,45,47, 52. md.leri geçici 1.md.si Kısmi İade	5302	İl Özel İdaresi Kanunu	İl Özel İdarelerinin hukuki statüsünün düzenlenmesi; kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının açıklanması olduğu öngörülmektedir.	4/3/2005 25745
12	5215 3, 14 md.leri geçici 4.md.si Kısmi İade	5272	Belediyeler Kanunu	Belediyelerin hukuki statüsünün düzenlenmesi; kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının açıklanması olduğu öngörülmektedir.	24/12/2004 25680
13	5227 4,5,6,7,8,9, 11,16,23,38, 39,40,46, 49'uncu md.leri geçici 1,3,4,5,6,7, 8, 9'uncu md.leri Kısmi İade		Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun	Kamuda ilk kez tüm kamu kurumlarının uyması gereken temel ilkeler bir bütün olarak ortaya konulmakta; kamuda katılımcılık, şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik, hizmetlerin sonucuna odaklılık, insan haklarına saygı, bürokratik işlemlerde ve mevzuatta sadelik, bilgi teknolojilerinden yararlanma gibi ilkeler uygulanabilir hale getirilmekte, teşkilat yapıları yatay organizasyon ve yetki devri esasları uyarınca yeni ve etkin bir çerçeveye kavuşturulmakta; bakanlıklar ve kuruluşlar arasındaki görev dağılımı netleştirilerek mükerrerliklerin önlenmesi öngörülmektedir.	

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Yayın Tarihi)
14	5229 2.md.si Kısmi İade	5234	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Bütçe kanunlarında daha önceleri yer almış ancak almaması gereken bütçe ile doğrudan ilgili olmayan hükümlerin ilgili yerlerinde düzenlenmesi, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen bazı hükümlerin hukuki boşluk doğurmaması ve bazı konulardaki eksikliklerin giderilmesi amacıyla çeşitli kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmaktadır.	21/9/2004- 25590
15	5231 10 ve 21. md.leri Kısmi İade	5253	Dernekler Kanunu	Dernekler, dernek şube ve temsilcilikleri, federasyonları, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilciliklerinin yasak ve izne tabi faaliyetleri, yükümlülükleri, denetimleri ve uygulanacak cezalar ile derneklere ilişkin diğer hususlar düzenlenmektedir.	

4.5. 2'NCİ YASAMA YILINDA ANAYASA MAHKEMESİNCE İPTAL EDİLEN KANUNLAR

No	KANUN NO.	KANUN TARİHİ	KANUNUN ADI	TALEP SAHİBİ ve KONUSU	SONUCU
1	4999	05.11.2003	ORMAN KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN (KIZILAĞAÇ) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan kızıl ağaçlıklar ile aşıllı kestaneliklerin orman sayılmayacağı; muhafaza ormanı ve milli park alanlarının yanı sıra tabiat parkları ve tabiatı koruma alanlarının orman sınırları dışına çıkartılamayacağı öngörülmektedir. (4965 vetolu-4999 ikinci kez kanunlaştı)	C.bşk. ve CHP 2 md. İptal	-Yür.Dur.
2	5016	10.12.2003	TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNİK ARAŞTIRMA KURUMU KURULMASI HAKKINDA KANUNA BİR GEÇİCİ MADDE EKLENMESİ HAKKINDA KANUN Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kurulu üyeliklerine; müspet bilimler alanında eser, araştırma ve buluşlarıyla tanınmış kişiler ile özel veya kamu kesiminden üstün nitelikli hizmetleriyle tanınmış kişiler arasından bir defaya mahsus olmak üzere Başbakan tarafından atama yapılması, Kurum Başkanının Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanması öngörülmektedir.	CHP	-Yür.Dur.
3	5027	24.12.2004	2004 MALİ YILI BÜTÇE KANUNU	CHP	-29.Madde (b) Fıkrası İptal -49.Madde (k) Fıkrası İptal
4	5216	10.07.2004	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU Büyükşehir Belediyelerinin hukuki statüleri yeniden düzenlenerek hizmetlerin büyükşehir dahilinde daha etkili ve verimli olarak ve koordinasyon içerisinde yürütülmesi amaçlanmaktadır.	CHP	-2 Madde Yür. Dur. -12 Madde Red

5	5225	17.04.2004	KÜLTÜR YATIRIMLARI VE GİRİŞİMLERİNİ TEŞVİK KANUNU Devletin kültür varlıklarının korunması ve yaşatılması ilkeleri çerçevesinde yatırımcıların, girişimcilerin yönlendirilmesi ve desteklenmeleri ile ilgili yasal ve idari düzenlemelerin yapılması öngörülmektedir.	CHP	-11. Madde 2. Fıkrasının İptali -12. Maddenin Birinci Fıkrasının (a) Bendi (b) Bendinin (1) Alt Bendinin (c) Bendinin Reddine
6	5237	26.09.2004	TÜRK CEZA KANUNU İnsan hak ve hürriyetlerini güvence altında bulundurmak, korumak, insan kişiliğine saygıyı pekiştirmek, ancak toplum savunmasını ihmal etmemek ve kişi hak ve hürriyetleriyle toplum savunmasını dengeli olarak korumak ve kamu düzeninin sağlanması amaçlanmaktadır.	Akdağmadeni, Çorlu ve Sandıklı Sulh ve Asliye Ceza Mahkemeleri	- 104. Maddenin (2) Numaralı Fıkrası İptal

4.6. 2'NCİ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ⁴⁰⁹

4.6.1. TBMM BAŞKANLIK DİVANI FAALİYETLERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı, 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nda 29 karar aldı. Bu kararların 5'i çeşitli tarihlerde yapılan toplantılarda alındı, geri kalanlar ise görüşmeler yoluyla ve oybirliği ile oluşturuldu.

Bu kararların en önemlisi, 10 Ekim 2003 tarihli toplantıda alındı. Bu toplantıda, milletvekilleri ile merkezdeki personelin maaş, ikramiye ve her türlü özlük haklarına ilişkin ödemelerin 5 yıl süreyle Türkiye İş Bankası Genel Müdürlüğü aracılığıyla yapılması karşılığında, TBMM Kartlı Geçiş Sistemi ve Elektronik Cüzdan Uygulaması giderlerinin de, adı geçen banka tarafından karşılanması imkanı sağlandı. Bunun yanı sıra, milletvekilleri ile TBMM üst yönetiminin ihtiyacı olan dizüstü bilgisayarların da, Türkiye İş Bankası tarafından satın alınması hükme bağlandı. Bu sayede, TBMM bütçesinden hiçbir harcama yapılmadan TBMM Kartlı Geçiş Sistemi kuruldu, milletvekilleri ile personel için elektronik cüzdanlar hazırlandı, milletvekilleri ile TBMM üst yöneticilerinin ihtiyacı olan 600 dizüstü bilgisayar temin edilerek, zimmetli olarak hak sahiplerine dağıtıldı.

Başkanlık Divanı'nın bu toplantısında alınan bir başka kararla da, TBMM personel servis hizmeti kaldırıldı ve ekonomik ömürlerini tamamlayan araçların Maliye Bakanlığı'na devrine imkan sağlandı. Servis hizmetinin kaldırılması nedeniyle TBMM Genel Sekreterliği İdari Teşkilatının günlük çalışma saatleri de 09.30-12.30 / 13.30-18.30 olarak yeniden belirlendi.

TBMM Başkanlık Divanı'nın 4 Mart 2004 tarihli kararıyla ise, TBMM kurumsal kimliğinin oluşturulması sağlandı.

TBMM Başkanlık Divanı'nın 10 Haziran 2004 tarihinde yapılan toplantısında ise "tarihi" olarak nitelenebilecek kararlar alındı. Bu toplantıda, TBMM personeli açısından "kanayan yara" olan kadrosuzluk sorunu çözüme kavuşturuldu. Kadro tahsisi yapılamadığı için hak ettikleri kadro derecesine bağlı ödeme imkanlarından yararlanamayan personelin hak ettikleri kadrolara yükseltilmeleri sağlandı. Ayrıca, 24 personelin fiilen çalıştıkları yer ve unvanlarına uygun yerlere atanmaları imkanı getirildi.

⁴⁰⁹ Bu bölümdeki bilgiler şu kaynaktan aktarılmıştır: *Türkiye Büyük Millet Meclisi 22. Dönem Yasama, Denetim ve Yönetim Faaliyetleri (19 Kasım 2002-3 Haziran 2007)*, Ankara: TBMM Yayını, 2007, ss. 69-114.

4.6.2. YASAMA FAALİYETLERİ⁴¹⁰

Türkiye Büyük Millet Meclisine 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nda Yeni Gelen İşler

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nda; (1 Ekim 2003 - 17 Temmuz 2004)

- 193 adet kanun tasarısı,
- 10 adet Cumhurbaşkanlığı'nca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen tezkere,

- 131 adet kanun teklifi,
- 87 adet yasama dokunulmazlığı tezkeresi, intikal etti.

22'nci Dönem 1'inci Yasama Yılından Devreden İşler

- 169 adet kanun tasarısı,
- 18 adet Cumhurbaşkanlığı'nca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen tezkere,

- 157 adet teklif,
- 84 adet yasama dokunulmazlığı tezkeresi,
- 250 adet kanun hükmünde kararname.

22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nda Genel Kurul Gündeminde Bulunan İşlerin Toplamı:

- 362 adet kanun tasarısı,
- 28 adet Cumhurbaşkanlığı'nca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen tezkere,

- 288 adet kanun teklifi,
- 171 adet yasama dokunulmazlığı tezkeresi,
- 250 adet kanun hükmünde kararname,

Kanun Tasarıları ve Teklifleri

Tasarılar

22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı içerisinde Meclis gündeminde bulunan kanun tasarılarından;

- Bazıları birleştirilerek, 241 adedi, 238 kanun oldu.
- 2 adedi, hükümetin talebi üzerine geri verildi.
- 1 adedi, Genel Kurul tarafından reddedildi.
- 18 adedi, Genel Kurul gündeminde,
- 100 adedi ise komisyonların gündeminde kaldı.

Teklifler

22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı içerisinde Meclis gündeminde bulunan kanun tekliflerinden;

- Bazıları birleştirilerek, 30 adedi, 17 kanun oldu.
- 19 adedi, Genel Kurul gündeminde.
- 239 adedi ise komisyonların gündeminde kaldı.

⁴¹⁰ CHP Meclis Grubunun 2'nci Yasama Yılı çalışmaları için bk. Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanlığı, **22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı Çalışmaları**, Ankara, Eylül 2004.

Kanun Hükmünde Kararnameler

22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı içerisinde Meclis gündeminde bulunan kanun hükmünde kararnamelerden;

- 4 adedi, 2 kanun oldu.
- 246 adedi de komisyonlarda kaldı.

TBMM Kararları

22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nda, çeşitli konularda 33 adet Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararı alındı.

Tutanak Tutma Faaliyetleri

22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nda (1.10.2003-17.7.2004 Cuma günü kapanışa kadar) TBMM Genel Kurulunun 117 birleşim 386 oturumunda, toplam 602 saat 6 dakika çalışma yapıldı; bu çalışmalara ilişkin 27941 sayfa tutanak tutuldu.

Tutanak tutulması istenilen 14 ihtisas komisyonunda, toplam 486 saat 35 dakika çalışma yapıldı ve tutulan tutanak sayfa sayısı 7 190'a ulaştı.

TBMM Genel Kurulunca kurulması kabul edilen komisyonlardan 5 Meclis Soruşturması Komisyonunda toplam 263 saat 58 dakika; 7 Meclis Araştırması Komisyonunda toplam 78 saat 29 dakika çalışma yapıldı, bu çalışmalara ilişkin toplam 5 333 sayfa tutanak tutuldu.

TBMM Başkanı kabulleri, Başkanlık Divanı, Danışma Kurulu, Anayasa Mahkemesi, Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu, Dostluk Grubu ve Sempozyumlara ilişkin çeşitli görevlerde toplam 59 saat 20 dakika çalışıldı; bu çalışmalarda 825 sayfa tutanak tutuldu.

Sonuç:

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1.10.2003 - 17.7.2004 tarihlerini kapsayan 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nda yaptığı ve toplam 1 490 saat 28 dakika süren çalışmalarında Tutanak Müdürlüğüne 41 289 sayfa tutanak tutuldu.

TBMM GENEL KURULU

22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı Çalışmaları (1.10.2003 - 17.7.2004)

BİRLEŞİM SÜRESİ	OTURUM SAYISI	ÇALIŞMA SAYISI	TUTANAKLAR
117	386	602 saat 6 dakika	27941 sayfa

Açılan Birleşim: 104	Açılmayan Birleşim: 13
Açılan Oturum: 359	Açılmayan Oturum: 27

<u>Görüşmeler Sırasında</u>	<u>Görüşmeler Sırasında</u>
Talep Edilen Toplantı Yetersayısı: 37	Talep Edilen Karar Yetersayısı: 97
Ulaşılan : 32	Ulaşılan : 58
Ulaşılamayan : 5	Ulaşılamayan : 39

KOMİSYON ÇALIŞMALARI
22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı

KOMİSYONUN ADI	ÇALIŞMA SÜRESİ	YAZILAN TUTANAK
A) İHTİSAS KOMİSYONLARI		
Anayasa Komisyonu	14 saat 22 dakika	222
Adalet Komisyonu	73 saat 11 dakika	987
Anayasa/Adalet Karma Komisyonu	5 saat 09 dakika	93
Avrupa Birliği Uyum Komisyonu	24 saat 04 dakika	354
Çevre Komisyonu	15 saat 07 dakika	199
Dışişleri Komisyonu	2 saat 55 dakika	42
Dilekçe Komisyonu	2 saat 20 dakika	32
İçişleri Komisyonu	33 saat 30 dakika	452
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu	11 saat 52 dakika	165
KİT Komisyonu	127 saat 47 dakika	1872
Plan ve Bütçe Komisyonu	116 saat 09 dakika	2037
Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu	26 saat 09 dakika	322
Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu	27 saat 39 dakika	329
TBMM Hesaplarını İnceleme Komisyonu	5 saat 21 dakika	84
TOPLAM:	486 saat 35 dakika	7.190 sayfa
B) MECLİS SORUŞTURMASI KOMİSYONLARI		
(9/3)Halk Bankasının zarara uğramasına sebep oldukları iddiasıyla H.Hüsamettin Özkan ve Recep Önal haklarında	80 saat 14 dakika	1277
(9/4,7) Doğalgaz alım anlaşmalarında Devlet alım satımına fesat karıştırdığı /yanlış ve usulsüz enerji politikaları ürettikleri gerekçesiyle M. Cumhur Ersümer - Zeki Çakan haklarında	70 saat 52 dakika	1149
(9/5,6) Türkbank ihale sürecinde malın satımında ve değerinde fesat oluşturacak ilişki ve görüşmelere girdikleri iddiasıyla A.Mesut Yılmaz-Güneş Taner haklarında	59 saat 25 dakika	879
(9/8) Yapılan ihalelerde usulsüzlüklerde bulunduğu ve bu ihalelerle ilgili yolsuzluk iddialarının tahkikini zamanında yaptırmayarak görevini kötüye kullandığı ve aynı zamanda mal varlığında haksız artışa neden olduğu iddiasıyla Koray Aydın hakkında	30 saat 45 dakika	552

(9/9) Karadeniz Sahil Yolu işlerinin ihalesinde müteahhit firmaların önceden anlaştıklarının bilinmesine rağmen fiyatları ayarlayarak ve rekabete meydan vermeyerek devleti zarara uğrattığı iddiasıyla Yaşar Topçu hakkında	22 saat 42 dakika	298
TOPLAM:	263 saat 58 dakika	4 155 sayfa
C) MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI		
(10/4,7) İzmit Büyükşehir Belediyesi ile İzmit Kentsel ve Endüstriyel Su Temin Projesi ile ilgili iddialar...	9 saat 8 dakika	151
(10/8,48) Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi...	5 saat 00 dakika	81
(10/10,11,36,39,127) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen bankalar ile BDDK'nın faaliyetlerinin ve bunlara ilişkin iddiaların araştırılarak bankacılık ve finans sektörünün sağlıklı bir yapı ve işleyişe kavuşturulması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi...	20 saat 20 dakika	299
(10/12,28) Kamu vakıfları ile kamu bünyesinde kurulu dernek ve yardımlaşma sandıklarının araştırılarak bu oluşumlardan kaynaklanan sorunların çözümü için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi...	19 saat 49 dakika	291
(10/29,31) Samsun'da kurulma aşamasındaki mobil santrallerin ihale ve yer seçimi süreçleri ile çevre ve insan sağlığına muhtemel etkilerinin araştırılması...	1 saat 55 dakika	31

(10/69,118) Orman köylülerinin sorunlarının araştırılarak orman köylerinin kalkındırılması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi...	17 saat 04 dakika	254
(10/70)Yasama dokunulmazlığı konusunun araştırılması...	5 saat 13 dakika	71
TOPLAM:	78 saat 29 dakika	1178 sayfa
D) ÇEŞİTLİ GÖREVLER		
TBMM BAŞKANI'NIN KABULLERİ-TOPLANTILARI VE TV PROGRAMLARI	22 saat 40 dakika	293
BAŞKANLIK DİVANI TOPLANTILARI	8 saat 55 dakika	131
DANIŞMA KURULU TOPLANTILARI	2 saat 46 dakika	47
TV-YAYIN KURULU TOPLANTILARI	40 dakika	12
KÜLTÜR SANAT YAYIN KURULU TOPLANTI VE SEMPOZYUMLARI	14 saat 05 dakika	183
ÇOCUK PARLAMENTOSU TOPLANTISI	2 saat 40 dakika	57
İSTİKLAL MARŞI PANELİ	2 saat 00 dakika	30
DOSTLUK GRUPLARI KABUL VE TOPLANTILARI	2 saat 30 dakika	21
TOPLAM:	56 saat 16 dakika	774 sayfa
E) DIŞ GÖREVLER		
ANAYASA MAHKEMESİ -(YÜCE DİVAN ÇALIŞMALARI)	3 saat 4 dakika	51 sayfa
Komisyonlar ve Çeşitli Görevler Toplamı:	888 saat 22 dakika	13 348 sayfa

4.6.3. YÖNETİM FAALİYETLERİ

4.6.3.1. TBMM Başkanlığı Faaliyetleri

4.6.3.1.1. TBMM Başkanlığı İletişim Ofisi Faaliyetleri

Üretilen Hizmetler

Yazılı Materyaller

Hazırlanan Bilgi Notu : 121

Değerlendirme Raporu : 20

Basın Duyurusu : 122

Yazılan Konuşma Metni : 25

Hazırlanan Kitapçık : 11

Hazırlanan Kitap : 2

Halkla İlişkiler

Düzenlenen Basın Toplantısı: 9

Yemekli Basın Toplantısı: 3

Canlı Yayın: 16

Telefon Talepleri

Telefon Talebi : 3082

Telefonla Görüşülen: 1496

Randevu Talepleri

Randevu Talebi: 3030

Randevu (1300 kişi) : 594

Milletvekili: 250

Eski Milletvekili: 41

Sivil Toplum Kuruluşları: 31

Heyet: 69

Basın Talebi (Yerli-Yabancı) : 183

Kabul Edilen Basın Talebi : 44

Gelen Davetiye Sayısı : 2507

Çıktığı Yurtiçi Gezi Sayısı: 25

Dış Temaslar

Ziyaret Edilen Ülke Sayısı : 10

(Avusturya, Macaristan, Malta, Suriye, Ürdün, Fransa, Fas, Rusya, Almanya, Hollanda)

Gelen Cumhurbaşkanı ve Devlet Başkanı Sayısı: 9

(Bulgaristan, Romanya, Slovakya, Pakistan, Gürcistan, Sırbistan Karabağ, Azerbaycan, KKTC, Moğolistan)

Gelen Meclis Başkanı Sayısı: 10

(Tacikistan, Pakistan, AB Komisyonu Başkanı Romano Prodi, Ukrayna, Lüksemburg, Litvanya, İtalya, Hollanda, Avrupa Parlamento Başkanı Pat Cox, Romanya)

Gelen Başbakan Sayısı: 3

(Ukrayna, İsveç, Suriye)

Gelen Büyükelçi Sayısı: 26

4.6.3.1.2. İletişim Ofisi Tarafından Üretilen Projeler

- 1- Meclis'te AB Reformu Projesi
- 2- TBMM Kurumsal Kimlik Çalışması
- 3- Meclis Başkanlığı İletişim Ofisi ve Konsepti
- 4- Bir Başka Açıdan Meclis Projesi
- 5- Okul Meclisleri Projesi
- 6- 1. TBMM Spor Oyunları Projesi
- 7- Meclis Haber Portalı
- 8- Bestekar Milletvekilleri Müzik Albümü
- 9- Basında Bugün ve Dış Basında Bugün Bültenlerinin İnternet Ortamına Aktarılması Projesi
- 10- Meclis Bülteni'ni yenileme projesi
- 11- Çocuklar İçin Meclis'i Tanıtım Kitabı.

4.6.3.2. Genel Sekreterlik Faaliyetleri

4.6.3.2.1. Hukuk Müşavirliği

2'nci Yasama Yılı içerisinde Hukuk Müşavirliği tarafından toplam 36 dava açıldı, 3'ü kurum lehine sonuçlandı. 33 dava ise devam ediyor. Günümüze kadar açılan bütün davalar ise 1.028'dir. Bunların 793'ü kurum lehine, 98'i aleyhine sonuçlandı, 137 dava devam etmektedir.

Hukuk Müşavirliğince; TBMM Başkanlığı'nın uygulamaya koyduğu yeniden yapılandırma çalışmaları çerçevesinde 12 adet yönetmelik çalışması yapıldı; bunların 5'i sonuçlandı. Hukuk Müşavirliği ayrıca, TBMM Başkanlığı tarafından istenen çeşitli konularla ilgili olarak 30 hukuki görüş bildirdi.

4.6.3.2.2. İdari Şube Müdürlüğü

TBMM Genel Sekreterliği İdari Şube Müdürlüğü, TBMM içerisinde düzenlenen 11 etkinliğin koordinasyonuna katkıda bulundu. Bu etkinlikler şöyle:

- Cumhuriyet Kadınları Derneğinin düzenlediği "Cumhuriyet Balosu"
- Danıştay Başkanlığının "136. Kuruluş Yıldönümü Kokteyli"
- HABİTAT ve Gündem 21 Gençlik Derneğinin, "Yerel Gündem 21 Ulusal Gençlik Parlamentosu Kuruluş Bildirgesi" sunumu
- Türk Demokrasi Vakfı ile Uluslararası Cumhuriyetçiler Enstitüsünün düzenlediği "Gençlik Meclisi Başkent Staj Programı" konulu toplantı
- Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nın "Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi" sunumu
- Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfının "Eğitim, İş ve Siyasette Kadın" konulu sunumu
- Parlamentolararası Dostluk Gruplarının Genel Kurul Toplantıları
- Hacettepe Üniversitesi Çocuk Rehabilitasyon Sağlığı Ana Bilim Dalı ve Türkiye Milli Pediatri Derneğinin düzenlediği "Çocuk ve Şiddet Konusunda Ülkemizde Yapılması Gerekenler" konulu toplantı
- NATO Savunma Koleji 104. Dönem Kıdemliler Kursu müdavimlerinin toplantısı

- Dışışleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığının 40. Hazırlık Programı çerçevesinde "Aday Meslek Memurlarının TBMM "yı ziyareti

- Kızılay Genel Başkanlığı geleneksel "Kan Haftası Açılış" etkinlikleri.

4.6.3.2.3. Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç'ın temasları:

Görüşülen Cumhurbaşkanları:

- Bulgaristan Cumhurbaşkanı Georgi Parvanov, (7 Ekim 2003)

- Romanya Cumhurbaşkanı Ion Iliescu,(4 Aralık 2003)

- Slovakya Cumhurbaşkanı Rudolf Schuster,(16 Aralık 2003)

- Suriye Cumhurbaşkanı Beşsar Esad, (6 Ocak 2004)

- Pakistan İşlam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Pervez Müşerref, (20 Ocak 2004)

- Sırbistan-Karadağ Cumhurbaşkanı Svetozar Marovic, (12 şubat 2004)

- Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, (14 Nisan 2004)

- KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş, (15 Nisan 2004)

- Moğolistan Cumhurbaşkanı Natsagin Babagandı, (29 Nisan 2004)

- Gürcistan Cumhurbaşkanı Mikhail Sakaashvili, (20 Mayıs 2004)

Konuk Edilen Parlamento Başkanları:

- Pakistan Ulusal Meclis Başkanı Choudhry Amir Hussain ve beraberindeki heyet, (6-9 Ocak 2004)

- Bulgaristan Ulusal Meclis Başkanı Ognyan Gerdjilov ve beraberindeki heyet, (22-25 şubat 2004)

- Avrupa Parlamentosu Başkanı Pat Cox ve beraberindeki heyet, (1-4 Mart 2004)

- Lüksemburg Meclis Başkanı Jean Spautz ve beraberindeki heyet, (2-4 Mart 2004)

- Litvanya Meclis Başkanı Arturas Paulauskas ve beraberindeki heyet, (2-6 Mart 2004)

- Ukrayna Parlamento Başkanı Volodymyr Lytvyn ve beraberindeki heyet, (12-13 Mart 2004)

- Hollanda Temsilciler Meclisi Başkanı Frans W. Weisglas ve beraberindeki heyet, (15-17 Nisan 2004)

- Almanya Federal Meclis Başkanı Wolfgang Thierse ve beraberindeki heyet, (20-22 Nisan 2004)

- İtalya Meclis Başkanı Pierferdinando Casini ve beraberindeki heyet, (3-4 Mayıs 2004)

Kabul Edilen Başbakanlar:

- Hindistan Başbakanı Atal Bihari Vajpayee, (2 Aralık 2003)

- Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Romano Prodi, (Başbakan düzeyinde) (15 Ocak 2004)

- İsveç Başbakanı Göran Persson, (18 şubat 2004)

Kabul Edilen Meclis Başkan Yardımcısı:

- Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi Başkanvekili İsmail Amat, (3 Aralık 2003)

Diğer Kabuller:

- ABD Silahlı Kuvvetler Komitesi ve Terörizm, Yeni Tehditler ve Askeri Yetenekler Alt Komitesi Başkanı Jim Saxton ve beraberindeki heyet, (9 Ekim 2003)

- Türkiye Ermenileri Patriği II. Mesrob, (20 Ekim 2003)

- KEİPA Genel Sekreteri Alexey Kudrivtsev, (9 Ocak 2004)

- Bulgaristan Genelkurmay Başkanı Nikola Kolev, (29 Ocak 2004)

- Almanya CDU Partisi Genel Başkanı Angela Merkel ve beraberindeki heyet, (16 Şubat 2004)

- Belçika Parlamentosu Dışişleri Komisyonu Başkanı Annemie Neyts Uytendaele, (22 Şubat 2004)

- Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Uluslararası İlişkiler Başkanı Wang Jiariu, (9 Mart 2004)

- Türk-Amerikan Derneği Federasyonu Başkanı Ata Erim ve beraberindeki heyet, (19 Mart 2004)

- The New York Times Türkiye Büro Şefi Susan Sachs ile mülakat, (20 Nisan 2004)

-Almanya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Clodia Roth ve beraberindeki heyet, (10 Mayıs 2004)

Kabul Edilen Büyükelçiler:

Pakistan, Japonya, Almanya, Norveç, Güney Afrika, İsviçre, Şili, Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya, Hollanda, İtalya, Tunus, Bosna-Hersek, Avusturya, Estonya, Suriye, Fas, Yunanistan, Mısır, Fransa, Ürdün, İsrail, Yunanistan, Kazakistan ve BM Mukim Koordinatörü.

Resmi Ziyarette Bulunulan Ülkeler:

Avusturya (19-22 Ocak 2004), Suriye (7-10 Nisan 2004), Fas (23-28 Mayıs 2004), Almanya (13-18 Haziran 2004)

Bu arada,

16. AB Genişleme Sürecine Dahil Ülkeler Parlamento Başkanları Toplantısı (Macaristan-3/5 Şubat 2004),

4. Avrupa-Akdeniz Parlamento Başkanları Konferansı (Malta-19/22 Şubat 2004),

Irak'a Komşu Ülkeler Parlamento Başkanları Konferansı (Ürdün-11/13 Mayıs 2004)

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) toplantısı (Strazburg, 17/19 Mayıs 2004)

AB Üye ve Aday Ülkeler Parlamento Başkanları Konferansı (Lahey-Belçika 1/3 Temmuz 2004)

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenterler Asamblesi (KEİPA) Genel Kurulu (St. Petersburg/Rusya 2/4 Haziran 2004). Dönem Başkanlığı devir alındı.

TBMM Başkanı'nın Diğer Kabulleri:

-Almanya Muhalefet Partisi Lideri (CDU Partisi) Genel Başkanı Angela Merkel ve beraberindeki muhalefet milletvekillerinden oluşan heyet,

-Belçika Dışişleri Komisyonu Başkanı-Devlet Bakanı Anemie Neytz ve beraberindeki heyet,

-Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Uluslararası İlişkiler Bakanı ve beraberindeki heyet,

-Türkiye Almanya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Clodia Roth ve beraberindeki parlamenter heyet,

-Uluslararası Kadınlar Derneği Başkanı ve üyeleri.

-Türkiye-AB KPK Eş-Başkanı Joost Lagendijk, Mısırlı Gazeteci Yazar Mahmoud Abdırrezzak Fahmy Howeidy, KEİPA Genel Sekreteri Alexey Kudriavtsev, Rusya Avrasya Partisi Genel Başkanı Abdulvahid Niyawv, Bulgaristan Hak ve Özgürlükler Partisi Genel Başkan Yardımcısı Kasım Dal, Norveç Dışişleri Daimi Komitesi üyeleri, AKPM Denetim Komisyonu Türkiye Eş Raportörleri Lüksemburglu Mady Delvaux Stehres ve Belçikalı Luc van den Brande, ABD Temsilciler Meclisi Heyeti, KKTC Meclisi Eski Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu, Türk-Amerikan Dernekleri Federasyonu Başkanı Dr. Kaya Büyükataman, KKTC Maliye Bakanı Mehmet Bayram, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Peter Schieder, BAB Güvenlik ve Savunma Asamblesi Başkanı Armand De Decker, Hindistan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı R. M. Abhyankar, Suriye-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Muhammed Al-Hallak, Fransa Dışişleri ve Savunma Komisyonu Heyeti, Rochella Sobel ve İŞHAD Temsilcileri, ABD Silahlı Kuvvetler Komitesi ve Terörizm, Yeni Tehditler ve Askeri Yetenekler Alt Komitesi Başkanı, Türkiye Ermenileri Patriği II. Mesrob Mutafyan, İspanya Devlet Televizyonu Senaryo Yazarı M.C. Ciordia Alvarez, Bulgaristan Genel Kurmay Başkanı Nikola Kolev ve The New York Times Türkiye Büro Şefi.

TBMM Başkanının Katıldığı Toplantılar:

-Türk-Macar ikili ilişkilerinin daha da arttırılması çerçevesinde 16 Mart 2004 tarihinde Macar Kahraman Lajos Kossuth hakkında düzenlenen toplantı,

-TBMM'yi ziyaret eden Dışişleri Bakanlığı genç meslek memurları ve Büyükelçileri 30 Haziran 2004 tarihinde gerçekleşen kabul,

-TBMM'de 1-4 Nisan 2004 tarihlerinde yapılan "Avrupa Parlamentolararası Nüfus ve Kalkınma Forumu Konsey Toplantısı" ve katılımcılara verilen akşam yemeği,

-İstanbul'da 6 Nisan 2004 tarihinde yapılan Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Başkanlık Divanı Açılış Oturumu ve toplantıya katılan yabancı parlamenterlerle çalışma yemeği,

-İzmir'de 6 Nisan 2004 tarihinde yapılan Türkiye -AB Karma Parlamento Komisyonu Genel Kurulu'nun 52. Toplantısı'nın Açılış Oturumu ve toplantıya katılan yabancı parlamenterlerle çalışma yemeği,

-TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Avrupa Konseyi ile ortaklaşa olarak, 9-10 Mayıs 2004 tarihleri arasında, Nevşehir'de yaptığı "Hukuk Devletinde Ombudsman'ın Rolü" Konulu Konferansı.

Yabancı Parlamento Heyetlerinin TBMM'ye Yaptıkları Ziyaretler (Ekim 2003- Temmuz 2004)

- Türkiye-AB Uyum Komisyonu başkan ve üyeleri toplam yedi merkezde düzenlenen seminer, forum ve komite toplantısına katıldı; davetler doğrultusunda Danimarka, Slovenya, Macaristan, Avusturya, İngiltere, İrlanda ve Hollanda'ya resmi ziyaretlerde bulunarak ülkemizin AB üyeliği konusundaki çabalarını, TBMM'de yapılan AB reformlarını anlattı.

Komisyon, ayrıca aralarında Danimarka, İngiltere, Fransa, Almanya, Çek Cumhuriyeti, İsveç, Finlandiya, Hırvatistan, İtalya parlamento temsilcilerinin bulunduğu heyetleri ülkemize davet ederek AB yolunda yapılan çalışmaları aktardı.

- Türkiye-AB Uyum Komisyonu Başkanı Yaşar Yakış, AB üyesi ülkelerin Ankara Büyükelçileri ile 1'inci Yasama Yılı'nda başlattığı görüşmeleri, geride kalan yasama yılı içerisinde de sürdürdü ve Slovenya, Romanya ve Hırvatistan büyükelçileri ile görüşmelerde bulundu.

- TBMM bünyesinde kurulan uluslararası komisyon ve grup üyeleri aracılığıyla ülkemizin sesinin uluslararası platformlarda duyurulması konusuna ağırlık verildi. Bu bağlamda;

- NATO Parlamenter Asamblesi Türk Grubu başkan ve üyeleri toplam 22 merkezde düzenlenen genel kurul, konferans, forum ve toplantılarda ülkemizi temsil etti.

- Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu başkan ve üyeleri toplam 19 merkezde düzenlenen seminer, konferans ve komisyon toplantılarına katıldı.

- Parlamentolararası Birlik Türk Grubu başkan ve üyeleri, Cenevre ve Mexico City'de düzenlenen PAB Asamblesi toplantılarına katıldı, PAB İngiliz Grubunun daveti üzerine de İngiltere'ye resmi bir ziyarette bulundu.

- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA) Türk Grubu başkan ve üyeleri ise 8 merkezde düzenlenen ekonomi, kültür, siyasi, komisyon toplantıları ile genel kurul çalışmalarına katıldı.

-Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Asamblesi (AKPM-BAB) başkan ve üyeleri toplam 66 merkezde yapılan toplantılarda ülkemizi temsil etti.

- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi (AGİT) Türk Grubu başkan ve üyeleri, 9 merkezde düzenlenen konferans, seminer ve genel kurul toplantılarına katıldı, 5 ülkede yapılan parlamento ve başkanlık seçimlerini izledi.

- Avrupa Akdeniz Parlamenter Asamblesi 13 Ocak 2004 tarihinde yaptığı Genel Kurul toplantısında TBMM'nin üye olmasını kabul etti. Bunun üzerine kurulan Avrupa Akdeniz Parlamenter Asamblesi Türk Grubu başkan ve üyeleri 22-23 Mart 2004 tarihinde yapılan Genel Kurul toplantısına katıldı.

- Geride kalan yasama yılını Dışışleri Komisyonu da yoğun bir çalışma temposu içerisinde geçirdi. Dışışleri Komisyonu, İtalyan Parlamentosu Dışışleri Komisyon ve üyeleri ile Belçika Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komisyonu Başkan ve üyelerini ülkemizde ağırladı. 7 merkezde düzenlenen forum, konferans, açık oturum ve genel kurul toplantılarında ülkemizi temsil etti.

- Dışışleri Komisyonu Başkan ve üyeleri de çok sayıda ülkeden gelen yabancı konukları ağırlarken, çeşitli ülkelerin büyükelçileri ile görüşmelerde bulundu.

- 2'nci Yasama Yılı'nda TBMM'nin AB Konvansiyon toplantılarında temsil konusuna ağırlık verildi.

- Ayrıca ihtisas komisyonlarının başkan ve üyelerinden oluşturulan heyetler de kendi alanlarındaki uygulamalar konusunda görüşmelerde bulunmak üzere çeşitli ülke parlamentolarına ziyaretlerde bulundular.

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın Konuğu Olan Parlamenter Heyetler

Cumhurbaşkanı: 9 Heyet

Meclis Başkanı: 9 Heyet

Meclis Başkan Yardımcısı: 3 Heyet

Başbakan: 2 Heyet

AB Komisyon Başkanı: 1 Heyet

Yabancı Ülke Büyükelçileri: 26 Heyet

Diğer Yabancı Konuk ve Heyetler: 27 Heyet

TBMM Komisyonlarının Yabancı Konukları

Uluslararası Komisyonlar

Uluslararası Toplantı : 1

Parlamenter Heyet : 12

Büyükelçi Ziyaretleri: 3

İhtisas Komisyonları

Yabancı Ülke Parlamentolarından Gelen Konuklar: 10

Dışışleri Komisyonu

Yabancı Ülke Parlamentolarından Gelen Konuklar: 10

Yabancı Ülke Parlamento Heyetleri ve Büyükelçi Ziyaretleri: 49

Dostluk Grupları

Çeşitli Ülkelerin Dostluk Gruplarının TBMM'yi Ziyaretleri: 6

Toplam: 168 Heyet

2'nci Yasama Yılı'nda Kurulan Dostluk Grupları⁴¹¹

No.	ÜLKE (Kuruluş Tarihi)	DOSTLUK GRUBU BAŞKANI	İLİ	PARTİSİ
1	ABD(24 Haziran 2003)	Egemen BAĞIŞ	İstanbul	AK Parti
2	ALMANYA (30 Nisan 2003)	Ahmet YAŞAR	Aksaray	AK Parti
3	ARNAVUTLUK (15 Mayıs 2003)	Mehmet YILMAZCAN	K. Maraş	AK Parti
5	AVUSTRALYA (6 Mayıs 2003)	Erol TINASTEPE	Erzincan	CHP
4	AVUSTURYA (1 Mayıs 2003)	Mustafa ILICALI	Erzurum	AK Parti
6	AZERBAYCAN (15 Nisan 2003)	Haluk İPEK	Ankara	AK Parti
7	BANGLADEŞ (22 Nisan 2003)	Zülfü DEMİRBAĞ	Elazığ	AK Parti
8	BELARUS (7 Nisan 2003)	Orhan Z. DİREN	Tokat	CHP
9	BELÇİKA (22 Nisan 2003)	A. Rıza ALABOYUN	Aksaray	AK Parti
10	BOSNA-HERSEK (18 Haziran 2003)	Hüseyin KANSU	İstanbul	AK Parti
11	BREZİLYA (28 Mayıs 2003)	Turhan ÇÖMEZ	Balıkesir	AK Parti
12	BULGARİSTAN (2 Haziran 2003)	İbrahim KÖŞDERE	Çanakkale	AK Parti
13	ÇEK CUMH. (17 Nisan 2003)	Hasan ÖREN	Manisa	CHP
14	CEZAYİR (11 Haziran 2003)	A. Veli SEYDA	Şırnak	AK Parti
15	ÇİN (4 Haziran 2003)	Salih KAPUSUZ	Ankara	AK Parti
16	ENDONEZYA (8 Mayıs 2003)	A. Zeynep TEKİN	Adana	AK Parti
17	ESTONYA (22 Nisan 2003)	M. Siyam KESİMOĞLU	Kırklareli	CHP
18	ETİYOPYA (18 Haziran 2003)	Şükrü AYALAN	Tokat	AK Parti

⁴¹¹ Örnek olarak, şu Dostluk Gruplarının kuruluş kararalarına bk: Türkiye-Özbekistan Dostluk Grubu (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:37, B:39, 7.1.2004, O:1, ss. 304), Türkiye-Nijerya Dostluk Grubu (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:37, B:41, 13.1.2004, O:1, s. 602), Türkiye-Kostarika Dostluk Grubu (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:40, B:51, 11.2.2004, O:1, s. 615), Türkiye -Letonya Dostluk Grubu (Bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:41, B:54, 18.2.2004, O:1, s.295), Türkiye-Suudi Arabistan Dostluk Grubu (**TBMM Tutanak Dergisi**, C:41, B:55, 19.2.2004, O:1, ss. 411-12) ve Türkiye-Hırvatistan Dostluk Grubu (**TBMM Tutanak Dergisi**, C:48, B: 82, 29.4.2004, ss. 210-11).

19	FAS (22 Mayıs 2003)	Mahfuz GÜLER	Bingöl	AK Parti
20	FİLİPİNLER (7 Mayıs 2003)	Sedat UZUNBAY	İzmir	CHP
21	FİLİSTİN (16 Haziran 2003)	Hüseyin TANRIVERDİ	Manisa	AK Parti
22	FİNLANDİYA (3 Temmuz 2003)	Mikail ASLAN	Kırşehir	AK Parti
23	GÜNEY KORE (8 Mayıs 2003)	Şevket GÜRSOY	Adıyaman	CHP
24	GÜRCİSTAN (27 Mayıs 2003)	M. Sait ARMAĞAN	Isparta	AK Parti
25	HİNDİSTAN (8 Nisan 2003)	H. Fehmi KİNAY	Kütahya	AK Parti
26	HOLLANDA (5 Haziran 2003)	İrfan YAZICIOĞLU	Diyarbakır	AK Parti
27	İNGİLTERE (13 Mayıs 2003)	Gaye ERBATUR	Adana	CHP
28	İRAN (16 Nisan 2003)	Ahmet İNAL	Batman	AK Parti
29	İSPANYA (3 Temmuz 2003)	Afif DEMİRKIRAN	Batman	AK Parti
30	İSRAİL (17 Temmuz 2003)	Vahit KİRİŞÇİ	Adana	AK Parti
31	İTALYA (21 Mayıs 2003)	Muharrem KILIÇ	Malatya	AK Parti
32	JAPONYA (10 Nisan 2003)	Mevlüt ÇAVUŞOĞLU	Antalya	CHP
33	KANADA (8 Mayıs 2003)	Mücahit DALOĞLU	Erzurum	AK Parti
34	KATAR (10 Haziran 2003)	M. Beşir HAMİDİ	Mardin	AK Parti
35	KAZAKİSTAN (16 Haziran 2003)	Recep ÖZEL	Isparta	AK Parti
36	KIRGIZİSTAN (25 Haziran 2003)	Muzaffer GÜLYURT	Erzurum	AK Parti
37	KKTC (10 Nisan 2003)	Yaşar YAKIŞ	Düzce	AK Parti
38	KOSTA RİKA (1 Nisan 2004)	Alim TUNÇ	Uşak	AK Parti
39	KUVEYT (18 Haziran 2003)	Ensar ÖĞÜT	Ardahan	CHP
40	KÜBA (25 Haziran 2003)	İnal BATU	Hatay	CHP
41	LİBYA (26 Haziran 2003)	Muharrem CANDAN	Konya	AK Parti
42	LİTVANYA (14 Nisan 2003)	Semiha ÖYÜŞ	Aydın	AK Parti
43	LÜBNAN (27 Mayıs 2003)	Medeni YILMAZ	Muş	AK Parti
44	MACARİSTAN (17 Nisan 2003)	Berhan ŞİMŞEK	İstanbul	AK Parti
45	MAKEDONYA (6 Mayıs 2003)	Kemal DEMİREL	Bursa	CHP

46	MALEZYA (13 Mayıs 2003)	Ahmet Rıza ACAR	Aydın	AK Parti
47	MEKSİKA (16 Temmuz 2003)	Hasan ANGI	Konya	AK Parti
48	MISIR (18 Temmuz 2003)	Mustafa EYİCEOĞLU	Mersin	CHP
50	MOLDOVA (16 Nisan 2003)	Agah KAFKAS	Çorum	AK Parti
51	NİJERYA (11 Şubat 2004)	Maliki Ejder ARVAS	Van	AK Parti
52	NORVEÇ (4 Haziran 2003)	Muzaffer BAŞTOPÇU	Kocaeli	AK Parti
53	ÖZBEKİSTAN (26 Şubat 2004)	Ali İBİŞ	İstanbul	AK Parti
54	PAKİSTAN (27 Mayıs 2003)	M. Mehdi EKER	Diyarbakır	AK Parti
55	POLONYA (30 Nisan 2003)	Murat YILMAZER	Kırıkkale	AK Parti
56	PORTEKİZ (25 Haziran 2003)	Faruk KOCA	Ankara	AK Parti
57	ROMANYA (14 Mayıs 2003)	M. Nuri AKBULUT	Erzurum	AK Parti
58	RUSYA (11 Nisan 2003)	Nevzat YALÇINTAŞ	İstanbul	AK Parti
59	SİNGAPUR (14 Mayıs 2003)	Ahmet ERTÜRK	Aydın	AK Parti
60	SLOVAKYA (29 Nisan 2003)	Ömer İNAN	Mersin	AK Parti
61	SUDAN (29 Mayıs 2003)	Abdurrahman ANIK	Bingöl	AK Parti
62	SURİYE (20 Mayıs 2003)	Yüksel ÇAVUŞOĞLU	Karaman	AK Parti
63	SUUDİ ARABİSTAN	Mehmet CEYLAN	Karabük	AK Parti
64	ŞİLİ (3 Aralık 2003)	Erol Aslan CEBECİ	Sakarya	AK Parti
65	TACİKİSTAN (19 Haziran 2003)	Serpil YILDIZ	İzmir	AK Parti
66	TAYLAND (29 Nisan 2003)	Ali KÜÇÜKAYDIN	Adana	AK Parti
67	TUNUS (10 Haziran 2003)	M. Dengir FIRAT	Mersin	AK Parti
68	UKRAYNA (16 Nisan 2003)	M. Emin M. BİLGİÇ	Isparta	AK Parti
69	ÜRDÜN (10 Haziran 2003)	Cüneyt KARABIYIK	Van	AK Parti
70	VENEZUELA (21 Mayıs 2003)	Atilla BAŞOĞLU	Adana	CHP
71	YEMEN (23 Mayıs 2003)	Fevzi BERDİBEK	Bingöl	AK Parti
72	YENİ ZELANDA (9 Nisan 2003)	Aziz AKGÜL	Diyarbakır	AK Parti
73	YUNANİSTAN (29 Mayıs 2003)	Mustafa DÜNDAR	Bursa	AK Parti

4.6.3.2.4. Bilgi İşlem Merkezi Birim Amirliği

- Araştırma ve Soruşturma Komisyonları, Dilekçe Komisyonu, uluslararası komisyonlar ve dostluk grupları ile Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu için, talepleri doğrultusunda Web sayfası hazırlama ve yeniden düzenleme çalışmaları yapıldı.

-TBMM Haber Portalı'nın (www.meclishaber.gov.tr) teknik altyapısı oluşturuldu.

- TBMM intraneti kullanıma açıldı. Meclis ağına bağlı bilgisayarların eriştiği bu sitede ağırlıklı olarak kullanıcılara özellikle bilgisayar güvenliği konularında teknik bilgiler veriliyor. Ayrıca bu sitede milletvekillerinin yasama faaliyetlerini içeren tutanak bilgileri bulunuyor.

- Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığınca yürütülen "Günlük Basın Bülteni" çalışması bilgisayar ortamına aktarıldı. Bilgisayar ortamındaki bu bilgiye gerek Meclis intranet sitesinden (<http://tbmm.intranet>) gerekse kampüs dışından internet ortamında erişim sağlandı.

- Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığınca yürütülen "Dış Basında Türkiye" çalışması internet ortamına aktarıldı.

- 470 milletvekilinin kişisel bilgisayarı TBMM bilgisayar ağına bağlandı. E-Meclis projesi kapsamında milletvekillerine dağıtılan dizüstü bilgisayarlar da TBMM ağına eklendi. Milletvekillerinin ayrıca, internet, intranet hizmetlerinden ve Bilgi İşlem Merkezi Birim Amirliği tarafından yazılan uygulama programlarından faydalanmaları sağlandı.

- Milletvekilleri ve iç kullanıcılar için e-posta hizmeti verildi. 31 Mayıs 2004 itibarıyla 519'u milletvekili, 49'u komisyonlar olmak üzere toplam 568 e-posta hesabı yasama ve denetim faaliyeti amacıyla kullanılır hale getirildi.

- TBMM iletişim ağına bağlı kişisel bilgisayarlar ve diğer cihazların sorunları giderildi ve teknik destek verildi. 31 Mayıs 2004 itibarıyla 2'nci Yasama Yılı süresince 2350'si milletvekili bilgisayarına olmak üzere toplam 5200 teknik hizmet verildi.

4.6.3.3. Personel ve Muhasebe Daire Başkanlığı

4.6.3.3.1. Personel ve Özlük İşleri Müdürlüğü

22'nci Yasama Dönemi'nin başından bu yana 4.491 olan personel sayısı 4.209'a indi. Böylece iki yılda toplam personel sayısındaki azalma 282'ye ulaştı.

Atamalar: Milli Saraylar Daire Başkan Yardımcısı Mehmet Şenol, Milli Saraylar Daire Başkanlığı, Saraylar ve Köşkler Grup Başkanı Mustafa Demirçubuk ile Mal Saymanı Sabri Bahadır Başkan Müşaviri kadrosuna atandılar. Milli Saraylar Teknik ve Destek Hizmetler Grup Başkanı Yunus Aydın, Milli Saraylar Daire Başkan Yardımcılığına getirildi.⁴¹²

⁴¹² *Meclis Bülteni*, Haziran 2004, Sayı: 108, s. 27.

4.6.3.3.2. Personel İdari Şube Müdürlüğü (Sağlık Harcamaları)

Sağlık harcamalarında haksız ödemelere engel olmak amacıyla Personel ve Muhasebe Daire Başkanlığı İdari Şube Müdürlüğü yönetiminde tedavi faturalarını incelemek amacıyla birim oluşturuldu. Sağlık Harcamaları Bilgi Sistemi programına parasal değeri 39 trilyon 757 milyar TL olan toplam 94.810 adet tedavi fatura girişi yapıldı. Bu faturalar üzerinde yapılan ön inceleme sonucunda parasal değeri 1 trilyon 200 milyar TL olan 1.173 fatura yönetmelik hükümlerine uygun olmadığından hak sahipleri ile sağlık kurum ve kuruluşlarına iade edildi.

Ayrıca, fatura incelemelerinde bazı faturaların abartıldığı saptandı. Abartılan 7 trilyon 743 milyar TL kesildi. Böylelikle toplam 8 trilyon 543 milyar TL tasarruf sağlandı. Ayrıca Tedavi Yönetmeliği'nde Başkanlık Divanı kararı ile yapılan yeni düzenlemeyle hastane ve eczanelerle yapılan anlaşmalarda yüzde on ile yirmi arasında indirim sağlandı.

4.6.3.3.3. Personel Eğitim ve Yönetim Müdürlüğü

Personel Eğitim ve Yönetim Müdürlüğü, geçtiğimiz yasama yılında kurum içi 13, kurum dışı 3, milletvekilleri için de 3 eğitim ve seminer düzenledi. Sporun topluma yayılmasına katkıda bulunmak amacıyla TBMM Spor Oyunları organize edildi.

4.6.3.3.4. Saymanlık Müdürlüğü

- Milletvekilleri ile Yasama Organı eski üyelerinin, bakmakla yükümlü bulundukları ailelerinin, ölenlerin dul ve yetimlerinin, Merkez ve Milli Saraylar Daire Başkanlığı personeli ile bakmakla yükümlü bulundukları kişiler olmak üzere tedavi giderinden yararlanan hak sahiplerinin sayısı toplam 23.672 kişiye ulaşmaktadır. Her türlü ödeme ve muhasebe işlemleri Mal Saymanlığı tarafından yürütülen Sayıştay Başkanlığı personeli ile ailelerini de bu sayıya ilave ettiğimizde yaklaşık 30.000'i bulmaktadır. Belirtilen TBMM mensubu hak sahipleri için yılın ilk altı ayında sağlık gideri olarak 23.674.364.250.000 liralık harcama yapıldı.

- Uluslararası kuruluşlara üyelik aidatı olarak 340 milyarlık bir ödeme yapıldı.

- Milletvekilleri ile personelin telefon ve faks giderleri için 2,5 trilyonluk bir harcama yapıldı. Milletvekillerinin telefon konuşmaları aylık ortalama 1 milyar lira ile sınırlandırıldı. Limit üstü konuşma ücretleri ödeneklerinden kesildi.

- Elektrik ve aydınlatma giderleri için 670 milyar TL, doğalgaz giderleri ile akaryakıt alımları için ise 575 milyar TL sarf edildi. Su giderlerinin tutarı 361 milyar TL'ye ulaştı. Kampüs alanı içerisinde 500 dönüm olarak yer alan yeşil alanın önemli bölümünün sulanması yeraltı kaynaklarından elde edilen sularla karşılandı.

- Kırtasiye alımları için 246.171.150.000- TL bir harcama yapıldı.

- Yurtdışı yolluklarda ilk altı aylık dönemde 870 milyar TL harcandı.

4.6.3.4. Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı

4.6.3.4.1. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç'ın günlük program, açıklama ve mesajları, yazılı ve görsel basın organlarına duyuruldu. 2'nci Yasama Yılı'nda TBMM Başkanı ya da vekili adına 188 mesaj ve 130 duyuru yayımlandı.

TBMM Başkanı'nın faaliyetleri başta olmak üzere Meclis içerisinde gerçekleştirilen tüm faaliyetlerin kamuoyuna duyurulması amacıyla Meclis Haber Portalı yayına hazırlandı. Bilgi İşlem Birim Amirliği tarafından alt yapısı hazırlanan ve TBMM TV'nin katkısıyla Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından uygulanan sistemle, dünyanın her yerinden Meclis faaliyetlerinin izlenmesine imkan sağlandı.

Meclis Bülteni isimli aylık bülten, içerik ve baskı kalitesi açısından zenginleştirildi. Milletvekillerinin uzmanlık alanları ile ilgili olarak yazdıkları yazılar, komisyon başkanlarının değerlendirmeleri ve uzmanların görüşleri ile içerik yönünden zenginleştirilen dergi, kuşe kağıda renkli baskı olarak basıldı.

Milletvekillerinin yabancı basın organlarında çıkan haberlerden bilgi sahibi olmaları amacıyla Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü web sayfası taranarak "Dış Basında Türkiye" adıyla hazırlanan bülten, Bilgi İşlem Merkezi aracılığıyla elektronik ortamda kullanıma sunuldu.

Milletvekillerinin basın bürosunda yaptıkları toplantılar organize edildi, yaptıkları açıklamalar, hazırladıkları kanun teklifleri, yazılı-sözlü soru önergeleri yazılı ve görsel medya mensuplarına iletildi.

Ziyaretçi Kabul Salonu'nun idaresi Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığına devredildi. Burada görev yapan personelin tamamı halkla ilişkiler eğitiminden geçirildi.

4.6.3.4.2. TBMM TV

TBMM Genel Kurul çalışmalarını (kapalı oturumlar hariç) naklen yayınlayan TBMM TV, siyasi parti grup toplantılarını da canlı olarak yayınlamayı sürdürdü. Grup toplantılarında işitme engelli vatandaşlarımıza yönelik yayınlar da gerçekleştirildi.

Genel Kurul ve grup toplantılarının yanı sıra başta komisyon çalışmaları ve basın toplantıları olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki her türlü faaliyet "Meclis Gündemi" başlıklı haber bülteninde izleyicilere aktarıldı. Bu arada güncel gelişmelere göre açık oturumlar düzenlendi.

"Milletvekilleri Soruyor, Bakan Yanıtıyor" programı ile iktidar ve muhalefetten eşit sayıda milletvekilinin ilgili bakanlığın çalışmaları ve yapacakları uygulamalar açısından sordukları sorulara Bakanlar cevap verdi.

Yasama yılının son günlerine geldiğimiz bu süreçte, TBMM TV, 1 Ekim Çarşamba gününden bu yana yaklaşık 650 saati Genel Kurul'dan naklen, 250 saati de Meclis Gündemi olmak üzere toplam 900 saat yayın gerçekleştirdi.

4.6.3.4.3. *Parlamentar Hizmetleri Müdürlüğü*

Parlamentar Hizmetleri Müdürlüğü tarafından, Halkla İlişkiler binasında çalışma odası bulunan 478 milletvekiline, toplam 683 personelle sekretarya ve halkla ilişkiler hizmeti verildi.

Halen her milletvekiline iki hatlı bir telefon, 12 milletvekiline bir faks, 10 ortak kullanıma sunulmuş bilgisayar ile internet erişimi hizmetleri verildi.

Banko memurları ile milletvekillerine ziyarete gelen günde ortalama 3 bin ziyaretçiye ön büro ve danışma hizmeti verildi. Bankolarda bulunan ve milletvekillerinin ortak kullanımına sunulmuş fakslardan gelen 561 bin sayfa faks milletvekillerine ulaştırıldı, milletvekillerine ait 432 bin sayfa faks da ilgililere gönderildi.

A ve B Bloкта bulunan bilgisayar odalarında yazı programlarının kullanımı ve internet erişim imkanı sağlandı. Bu bürolardan; 2004 yılının ilk 6 ayında milletvekili sekreteri ve danışmanları 3552 kez yararlandı, 38.966 sayfa yazı dökümü ile 3000 sayfa etiket dökümü yapıldı.

A ve B Bloкта bulunan fotokopi odalarında milletvekillerimizin fotokopi ihtiyaçları karşılandı. Yıllık ortalama 910 bin sayfa fotokopi çekimi yapıldı.

2'nci Yasama Yılı'nda 550 milletvekiline; IBM Diz üstü Bilgisayar, MicrosoftXP Eğitim Kitap Seti & CD ve İşnet Internet Erişim Programı, Araç Tanıtım Kiti, TBMM Info Web Şifresi dağıtıldı.

2004 yılının ilk 6 ayında; 478 milletvekiline 37 kez muhtelif duyuru, dağıtım (telefon faturaları, milletvekili devamsızlık cetveli, kitap, bayrak tepeliği, vb.) hizmetleri verildi.

4.6.3.4.4. *Genel Evrak ve Arşiv Müdürlüğü*

4.6.3.4.4.1. *Evrak Dağıtım Faaliyetleri*

Basımevi Müdürlüğü'nce basılan Gündem, Kanun Tasarı ve Teklifleri, Araştırma-Soruşturma Komisyonları Raporları, Sıra Sayılarının yanı sıra satın alınan Resmi Gazete başta olmak üzere çeşitli matbuatın dağıtımı yapıldı.

Dağıtım yapılan matbuat dökümü şöyle:

1 - Gündem:	83.200
2 - Sıra Sayısı:	309.600
3 - Gelen Kağıtlar:	53.200
4 - Geçen Tutanak Özeti:	35.350
5 - Tutanak Dergisi:	14.250
6 - Tutanak Fihristi:	2.400
7 - Resmi Gazete:	54.000
8 - Kanunlar Dergisi:	700
9- Dilekçe Kom. Karar Cetveli:	3.600
Genel Toplam:	556.300

Ayrıca İhtisas Komisyonlarından gelen çeşitli matbuatın dağıtımı da bu birimce gerçekleştirildi.

4.6.3.4.4.2. Genel Evrak Bürosu Tarafından Yapılan İşlemler

Genel Evrak bürosu kurum içi ve kurum dışından gelen evrakları gerekli işlemleri yaptıktan sonra ilgili birimlere ulaştırdı.

Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi Gündemi, Bakanlıklara Genel Kurul çalışma saati öncesinde toplam 104 birleşim için 75'er adet olmak üzere dağıtıldı.

32.136 adet posta gönderisi yapıldı, 38.301.700.000 TL. pul sarf edildi. Özel Kalem Müdürlüğü'nden, Bakanlıklara ve diğer kamu kurumlarına 304 adet evrak gönderildi.

TBMM idari teşkilatı birimlerinden, bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarına 4.512 adet evrak gönderildi.

Bu sürede genel evrak bürosuna 7.257 adet evrak geldi, ilgili birimlere gönderildi. Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na 172 defa kurye ile 1.100 adet evrak gönderildi ve buradan 91 defa kurye ile 2.700 adet evrak geldi. Kurye gönderileri için 984.300.000 TL. para sarf edildi.

Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı'ndan kamu kurum ve kuruluşlarına elden dağıtılan evrak ise 276 adet olarak gerçekleşti.

4.6.4. Kütüphane, Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü

Parlamentonun yasama ve denetim çalışmalarına bilgi desteği vermekle görevli müdürlükte, bu yasama yılında üç önemli proje başlatıldı.

1- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşundan günümüze kadar, tüm Genel Kurul Tutanakları'nın elektronik ortama aktarılması.

2- İlk gazetemiz Takvim-i Vekayi ile başlayan ve günümüze kadar gelen nadide süreli yayınlar koleksiyonunun dijital ortama aktarılması.

3- Yasama ve denetim çalışmalarında milletvekillerine bağımsız bilgi hizmeti verilmesi amacıyla araştırma merkezinin kurulması.

Kütüphane hizmetlerinden 7.145 milletvekili, 1.185 eski milletvekili, 1.625 personel ve 1.010 araştırmacı yararlandı, 30.639 cilt kitap ve 7.520 cilt süreli yayın kullanıldı. 32.854 adet mikrofilm baskısı ve 418.641 sayfa fotokopi çekimi yapıldı.

4.6.5. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

Sosyal Hizmetler Müdürlüğü tarafından hizmet verilen TBMM lokantalarında 2. yasama yılında günde ortalama 1.550-1.700, aylık 35.750, yıllık ise 321.750 kişinin yemek yediği belirlendi.

Üyeler lokantası, üyeler kafeteryası ve memurlar lokantasında verilen yemek hizmetleri ile ilgili bilgiler:

Üyeler Lokantası (Alt-Üst Salon)

Kapasitesi: 400 Kişi

Yemek Yenen Gün Sayısı: 22 Gün

Günlük Ortalama Yemek Yiyen Kişi Sayısı: 1.500- 1.800 Kişi

Aylık Ortalama Yemek Yiyen Kişi Sayısı: 36.300 Kişi

Toplam Yemek Yiyen Kişi Sayısı: 326.700 Kişi

Üyeler Kafeteryası

Kapasitesi:	250 Kişi
Yemek Yenen Gün Sayısı:	22 Gün
Günlük Ortalama Yemek Yiyen Kişi Sayısı:	1.000- 1.200 Kişi
Aylık Ortalama Yemek Yiyen Kişi Sayısı:	24.200 Kişi
Toplam Yemek Yiyen Kişi Sayısı:	217.800 Kişi
Memurlar Lokantası (Halkla İlişkiler Binası ve Personel Binası)	
Kapasitesi:	600 Kişi
Yemek Yenen Gün Sayısı:	22 Gün
Günlük Ortalama Yemek Yiyen Kişi Sayısı:	1.550- 1.700 Kişi
Aylık Ortalama Yemek Yiyen Kişi Sayısı:	35.750 Kişi
Toplam Yemek Yiyen Kişi Sayısı:	321.750 Kişi

4.6.6. Baştabiplik

Sağlık Merkezine 1 Ekim 2003 – 28 Haziran 2004 tarihleri arasında 20.806'sı milletvekili ve bakmakla yükümlü oldukları, 62.488'i personel ve bakmakla yükümlü oldukları, 5.323'ü emekli personel olmak üzere toplam 88.617 hizmet verildi. Bunların 11.059'u hastaneye sevk edildi.

Laboratuvarda 8.071'i milletvekili ve bakmakla yükümlü oldukları, 28.144'ü personel ve bakmakla yükümlü oldukları, 1.682'si emekli personel olmak üzere 37.897 tetkik yapıldı.

Ecza dolabından 1550 adet milletvekili ve bakmakla yükümlüleri; 28.536'sı personel ve bakmakla yükümlü oldukları olmak üzere toplam 30.086 reçete karşılığı ilaç verildi.

4.6.7. TBMM Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu

- TBMM'nin 84'üncü Açılış Yıldönümü Genel Kutlama Programı içerisinde yer alan ve Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Binicilik Federasyonu Başkanlığı'nca her yıl geleneksel olarak düzenlenen "TBMM Kupası Binicilik Yarışması"nı 18 Ekim 2003 tarihinde Ankara'da gerçekleştirdi. Yarışmada dereceye girenlere TBMM Başkanlığı'nca para ödülü ve plaket verildi.

- Cumhuriyetin kuruluşunun 80. yıldönümü münasebetiyle TRT Arı Stüdyosunda "80'inci Yıl Özel Konseri",

-TBMM Şeref Holü'nde Fotoğraf Sanatçısı Ali Ekber Kapıkıran'ın hazırladığı "Atatürk ve Cumhuriyet" konulu fotoğraf sergisi ve Milli Egemenlik Parkında Kız İzciler Derneği'nce hazırlanan "Cumhuriyet'in 80. Yıl Şöleni" adlı kermes düzenlendi.

-Yine Cumhuriyet'in kuruluş yıldönümü kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı ile koordineli bir şekilde yurt genelinde ilköğretim öğrencileri arasında "TBMM ve Cumhuriyet" konulu ödüllü resim, şiir ve kompozisyon

yarışması gerçekleştirildi. Yarışma sonuçları TBMM'nin 84. Açılış Yıldönümü'nde açıklandı ve dereceye giren öğrencilere ödülleri 22 Nisan 2004 tarihinde yapılan törenle verildi. Ayrıca, yarışmaya katılan tüm eserler yayın haline getirilerek 81 il genelinde dağıtımı yapıldı.

- İstiklal Marşı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilisinin 83. yıldönümü münasebetiyle, 12 Mart 2004 tarihinde TBMM'de, "İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy" konulu panel düzenlendi. Günün anlam ve önemini vurgulamak, Mehmet Akif Ersoy'un hayatını, eserlerini ve İstiklal Marşı'nın yazılış sürecini genç nesillere anlatabilmek amacıyla hazırlanan "İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy CD'si", şiir metni ve "Safahat" isimli eserinin dağıtımı da panel sonrasında yapıldı.

Milli Egemenlik Haftası Faaliyetleri

- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılış Yıldönümü törenleri, her yıl olduğu gibi bu yıl da TBMM, Anıtkabir ve Birinci Büyük Millet Meclisi'nde gerçekleştirilen törenlerle kutlandı.

- Resmi törenlerin yanı sıra, TBMM'nin 84. Açılış Yıldönümü ve "Milli Egemenlik Haftası" münasebetiyle, hafta boyunca, Çanakkale'de "Çanakkale'den Milli Egemenliğe", Manisa'da da "Milli Mücadele ve Egemenlik" konulu "XV. Milli Egemenlik Sempozyumları" gerçekleştirildi.

-19 Nisan 2004 tarihinde TBMM'de düzenlenen ve TBMM Başkanı Bülent Arınç, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın da konuşmacı olarak katıldığı "Milli Egemenlik ve Siyaset" konulu sempozyumda, çeşitli üniversitelere mensup bilim adamları makaleler sundu.

- TBMM Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında 13 Ocak 2004 tarihinde imzalanan protokol uyarınca; "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi" uygulamaya konuldu. Bu kapsamda 81 ili temsilen Ankara'ya gelen Türkiye Öğrenci Meclisi temsilcileri, 24 Nisan 2004 Cumartesi günü TBMM Genel Kurulu'nda "Türkiye Öğrenci Meclisi Özel Birleşimi"ni gerçekleştirdi.

- Alman Resim ve Fotoğraf Sanatçısı Mike Kuhlmann tarafından hazırlanan "Elçiler" adlı "Dünya Çocukları Uluslararası Fotoğraf Sergisi"nin açılışı, TBMM Şeref Holünde 20 Nisan 2004 tarihinde gerçekleştirildi.

- 84 yıllık TBMM'de ve daha önceki yıllarda Osmanlı Meclis-i Mebusanı çatısı altında parlamenterlik görevinde bulunmuş Türk Müziği bestekarlarına ait eserlerin yer aldığı "Parlamenter Bestekarlar Albümü" hazırlanarak dağıtıldı.

- Ankara Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü işbirliğiyle, Ankara'da bulunan ilköğretim okulu öğrencilerine yönelik olarak "23 Nisan Çocuk Özel Temsili" adı altında "Fındıkkıran Balesi" düzenlendi.

- Türkiye Jokey Kulübü'nce her yıl geleneksel olarak düzenlenen "TBMM Kupası Koşusu" 25 Nisan 2004 tarihinde Ankara Hipodromu'nda gerçekleştirildi. Yarışmada dereceye girenlere TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından kupa ve plaket verildi.

- Devlet Bakanlığı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü işbirliğiyle gerçekleştirilen ve 81 ilden gelen koşucuların katıldığı "Milli Egemenlik Koşusu", 19 Nisan 2004 tarihinde I. Büyük Millet Meclisi'nden başlayarak II. Meclis güzergahını takiben TBMM'de son buldu. Dereceye giren yarışmacılara TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından kupa, madalya ve berat verildi.

- 25 Nisan 2004 tarihinde Sıhhiye Zafer Anıtı önünden başlayan ve halkımızın coşkulu katılımıyla gerçekleştirilen "Milli Egemenlik Halk Yürüyüşüne", TBMM Başkanı Bülent Arınç, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Bakanlar Kurulu Üyeleri, TBMM Başkanlık Divanı Üyeleri ile çok sayıda milletvekili katıldı. Ankara Kulübü Seğmenleri de yürüyüş boyunca gösteri yaptı. TBMM Bahçesinde son bulan yürüyüşün ardından, pek çok sanatçının katıldığı "Halk Konseri ve Havai Fişek Gösterisi" gerçekleştirildi.

-TRT tarafından düzenlenen "Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliğine" katılan konuk ülke ve ev sahibi çocukların temsilcilerinden oluşan heyet, TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından 21 Nisan 2004 günü TBMM Tören Salonu'nda kabul edildi.

Yasama Derneği Kuruldu

13 Ekim 2003 tarihinde, yasama sürecinde Avrupa Birliği'ndeki (AB) gelişmelerin izlenmesi, işbirliğinin geliştirilmesi yönünde faaliyette bulunmak üzere Yasama Derneği (YASADER) kuruldu. TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürü İbrahim Araç'ın geçici yönetim kurulu başkanlığını üstlendiği derneğin kurucuları Meclis'te görevli yasama uzmanlarından oluşturuldu. Dernek, kısa zamanda, AB üyesi ve aday ülkelerin parlamentoları arasında yasama alanında kurumsal işbirliğini amaçlayan Avrupa Yasama Birliği'ne (European Association of Legislation-EAL) üye olmayı amaçlıyor. Derneğin faaliyetleri "yasader.org" internet adresinden izlenebilecek.

Kültür-Sanat Faaliyetleri

- Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu, çeşitli illerde gerçekleştirilen ve tarihi, sanatsal ve kültürel değerlerin yaşatılması ve sürdürülmesine katkı sağlayan etkinliklere geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi bu yıl da tanıtım ve baskı hizmetleri kapsamında destek sağladı.

- Karaman'da gerçekleştirilen "Türkçe'nin Anadolu'da Resmi Dil İlan Edilişinin 727. ve Yunus Emre'yi Anma Törenleri'nin 44. Yıldönümü" kutlama etkinlikleri,

- Anadolu Folk Dans Grubu Derneği'nin (AFDAG) gerçekleştirdiği "8. Uluslararası Ankara Halk Oyunları ve Gençlik Festivali",

- "15. Uluslararası, 41. Ulusal Hacıbektaş Veli Anma Törenleri ve Kültür, Sanat Etkinlikleri",

- Necip Fazıl Kısakürek'in ölüm yıldönümü münasebetiyle 25 Mayıs 2004 tarihinde TBMM Tören Salonu'nda düzenlenen "TBMM I. Müzik ve Şiir Şöleni",

- Mayıs 2004 tarihinde 22'nci Dönem ve daha önceki milletvekillerinin koleksiyonlarının yer aldığı "84. Yıl Pul Sergisi",

- 13 Temmuz 2004 tarihinde TBMM Şeref Holü'nde "Mostar Köprüsü Yeniden Doğdu" adlı Fotoğraf Sergisi'nin açılışı TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından gerçekleştirildi.

Yayın Faaliyetleri

- Daha önce Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu'nca baskısı gerçekleştirilen "İsmet İnönü'nün TBMM'deki Konuşmaları" isimli esere ilave olarak, İsmet İnönü'nün söylev, konuşma, demeç, makale, söyleşi ve mesajlarının bugüne kadar yayınlanmamış olanlarının yer aldığı "İsmet İnönü Konuşma, Demeç, Makale, Mesaj ve Söyleşileri" isimli 6 ciltlik çalışma;

"TBMM Kütüphanesinin Kuruluş Süreci ve İlk Sınıflama Çalışmaları"; Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nca hazırlanan ve Necmettin Sahir Sılan arşivinde bulunan 1. Dönem milletvekillerinin kendi el yazılarıyla doldurdıkları "İlk Meclis Anketi" TBMM Basımevi'nde basılarak Kurul yayınları arasında yer aldı.

4.6.8. Koruma Müdürlüğü

- 22'nci Dönem 2'nci Yasama Yılı'nda toplam 690 bin ziyaretçi güvenlik uygulaması neticesinde TBMM Kampüsüne girdi. Ayrıca, 246.574 adet aracın da güvenlik uygulamasına tabi tutularak girişi sağlandı; günlük araç sayısının ortalama 1.290, aylık araç sayısının ise ortalama 24.657 olduğu tespit edildi.

- Söz konusu dönem içerisinde 820 okulun TBMM Kampüsünü ziyareti gerçekleşti.

- Ayrıca, Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlı, saray, köşk ve kasırları 1.623.227 yerli ve yabancı turist ziyaret etti. Kamu kurum ve kuruluşları ile yabancı devlet erkanından da toplam 130 heyet buralara ziyarette bulundu. Yine buralarda 33 adet etkinlik düzenlendi ve tüm bunların güvenliği sağlandı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. 3'ÜNCÜ YASAMA YILI (1 EKİM 2004-19 EYLÜL 2005)

Bu yasama yılında Avrupa Birliği en önemli gündem maddesini oluşturdu. Türkiye, 3 Ekim 2004'te Avrupa Birliği ile resmen müzakerelere başlayarak 42 yıllık Avrupa serüveninde önemli bir kavşağı geride bıraktı. Türkiye, aday üyelikten, müzakereye başlamış ülke statüsüne yükseldi.

5.1. CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER'İN 3'ÜNCÜ YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI 1 EKİM 2004 CUMA

TBMM'nin 22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Meclis Genel Kurulu'na hitaben yaptığı konuşmayla açıldı. Cumhurbaşkanı Sezer, ister "ılımlı", ister "köktenci" olsun din devletiyle demokrasinin yan yana getirilemeyeceğini, Türkiye için "ılımlı İslam", "İslam Cumhuriyeti" gibi tanımlamaların asla kabul edilemeyeceğini belirtti. Sezer, "Türkiye'nin çağdaş kazanımlarını yok etmeyi hedefleyen irticai hareket, öncelikli tehdit olmayı sürdürüyor" dedi.

Sezer'in konuşma metni aşağıya alınmıştır:

"1. - Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, 22'nci Dönem Üçüncü Yasama Yılı'nı açış konuşması

CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sizleri, yeni yasama yılının başlangıcında üstün başarı dileklerle ve saygıyla selamlıyorum.

Konuşmama başlarken, Yüce Meclisimizin 22'nci Dönem Üçüncü Yasama Yılı'nın açılışında sizlerle birlikte olmaktan duyduğum mutluluğu belirtmek istiyorum.

Türkiye Cumhuriyetini kuran, Türk devriminin gerçekleştirilmesinde yaşamsal rol üstlenen Türkiye Büyük Millet Meclisi, ulusal egemenliğin temsilcisi ve demokratik rejimimizin temel kurumudur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, ülke sorunlarına her zaman duyarlılıkla sahip çıkmış, aldığı tarihsel kararlarla laik ve demokratik cumhuriyetimizin gelişimine hız kazandırmış, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma ve onu geçme çabalarına çalışmalarıyla katkıda bulunmuştur.

Dünyanın ve buna bağlı olarak Türkiye'nin önemli bir dönemden geçtiğini biliyoruz. Uygar toplum - çağdaş devlet - güçlü ülke ortak hedefine ulaşmak yolunda, Atatürk devrimleri ve anayasal ilkeler ışığında, toplumsal uzlaşma da sağlayarak gerekli adımları atmalyız.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, geçmişte olduğu gibi bu süreçte de kararlarıyla öncü rol üstleneceğine inanıyoruz.

Bir kez daha vurgulamak isterim ki, ulusumuzun Yüce Atatürk'ün önderliğinde büyük özveriyle kurduğu cumhuriyet, her koşulda sahip çıkmamız gereken en değerli varlığımızdır. Dünyada hayranlıkla karşılanan atılımları kısa sürede gerçekleştirebilmemizin önünü açan laik ve demokratik cumhuriyet, aydınlık yarınlara ulaşabilmemizin en önemli güvencesidir.

Yurttaşlarımızın, cumhuriyeti, Atatürk ilke ve devrimlerini, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğümüzü korumak için birlik içinde ve sorumluluk bilinciyle hareket edeceğinden kuşkumuz yoktur.

Üzerimize düşen görevleri tam olarak yerine getirdiğimizde, daha güzel günlere ulaşmamız kolaylaşacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; değişim rüzgârlarının güçlü biçimde duyumsandığı, koşulların her geçen gün farklılaştığı bir dünyada yaşıyoruz. Gelişme ve gönenç düzeyi ne olursa olsun, hiçbir ülke bu değişim sürecinden kendini soyutlayamaz.

Dünya üzerindeki her bölge, her ülke, her toplum, her birey boyutları farklı olsa da, bir yandan değişimin yol açtığı olumlu gelişmelerden yararlanmakta; bunun yanında kimi olumsuz gelişmelerin neden olduğu risklerle karşı karşıya kalmaktadır.

21'inci Yüzyılın başlarında edindiğimiz deneyimler başta olmak üzere, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşananlar, demokrasi, temel hak ve özgürlükler, küresel barış, gönenç, güvenlik ve istikrarın önemini çarpıcı biçimde göstermiştir.

İnsanlığın ortak amacı olan demokrasi, günümüzde, halkın araçlar yardımıyla yönetildiği bir "aracılı demokrasi"ye dönüşmüştür. Bu nedenle "katılımcı demokrasi" kavramı, temsilî demokrasinin sorunlarını çözmeye yönünde yeni bir seçenek olarak belirmiştir.

Katılımcı demokrasi, halka, görüşlerini doğrudan anlatma olanağı sağlamakta, kitlelerin, genel politikaları belirleyen ve yürütenleri genel seçim düzeneğiyle denetleyebilmesine olanak yaratmaktadır.

Bireylerin, toplumsal sonuçlar yaratan kararların alınma sürecine katılmalarının, düşünce ve çözüm üretmelerinin, demokrasi bilincinin yerleşmesi ve siyasal kültürün gelişmesine katkıda bulunacağı tartışmasızdır.

Anayasada, yurttaşların seçme, seçilme ve siyasal etkinlikte bulunma hakları güvence altına alınmış olmasına karşın, bu hak tek başına katılımcı demokrasinin gerçekleşmesi için yeterli olmamaktadır.

Geçen yılki konuşmamda da vurguladığım gibi, demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğeleri olan siyasî partilerde, partiçi denetim düzeneklerinin işlevselliğinin artırılması, parti üyeliği kurumunun sağlıklı çalıştırılması ve kullanılan oyların temsilde adalet ilkesine uygun biçimde parlamentoya yansımalarının sağlanması önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, Siyasal Partiler ve Seçim Yasalarının katılımcılığı temel alan bir yapıya kavuşturulması için gerekli düzenlemelerin bir an önce yapılması, kamuoyunun beklentilerini karşılayacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; toplumların gelişme düzeyleri ile hukukun gelişme düzeyi arasında yakın ilişki vardır. Toplumsal örgütlenmenin ulaştığı en ileri ve çağdaş aşama, hukuk devleti düzeyidir.

Çağdaş demokrasilerin belirleyici özelliği "hukuk devleti" niteliğidir. Anayasanın 2 nci maddesinde, demokratik bir hukuk devleti olarak nitelenen Türkiye Cumhuriyetinde "hukuk devleti" ilkesinin evrensel ölçütlere uygun biçimde gerçekleştirilmesi, geliştirilmesi ve korunması zorunludur.

Hukuk devleti, çoğulcu, katılımcı, demokratik, sosyal olma temeline dayanan ve laiklikle tamamlanan bir bileşkedir. Anayasada hukuk devleti ilkesi bağlamında benimsenen değerler, cumhuriyetin diğer niteliklerinin de güvencesidir.

Aynı zamanda, bireylerin devlet gücü karşısında korunmaları gereksiniminden doğmuş olan "hukuk devleti" ilkesi, devlet gücünün kötüye kullanılması olasılığına karşı alınması gereken tüm önlemleri de kapsamaktadır. Çünkü, hukuk devleti, iktidar gücünün baskı yönetimine dönüşmesini önlemenin temel aracıdır. Bu bağlamda, çoğulcu demokrasinin gelişip kurumsallaşabilmesi için, hukuk devleti ilkesiyle yaratılan özgürlükçü ortama gereksinim duyulmakta ve bu yüzden, demokrasi, ancak hukuk devletinin egemen olduğu rejimlerde yaşayabilmektedir.

Öte yandan, çağdaş demokrasilerde erkler ayrılığı ilkesi kabul edilmiştir. Egemenlik tektir ve ulusundur. Erkler ise, devlet organları arasında paylaştırılmıştır. Her organ kendi alanında ulusal egemenliğe dayalı devlet yetkisini kullanmaktadır.

Hukuk devleti ilkesinin geçerli olduğu sistemlerde, egemenliği kullanan organların birbirlerine üstünlüğü söz konusu olamaz. Anayasanın başlangıcında, güçler ayrımının, belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılması anlamına geldiğinin ve sınırlı uygar bir işbölümü ve işbirliği olduğunun belirtilmesinin nedeni budur.

Hukuk devleti niteliğinin en önemli sonucu, hukukun üstünlüğü ilkesinin kabul edilmiş olmasıdır. Anayasanın 11 inci maddesinde, anayasal kuralların bağlayıcı ve üstün olduğunun belirtilmesi, hukukun üstünlüğünün en üst düzeyde yaşama geçirilmesidir. Bu kurallar, başta yasama, yürütme ve yargı organları olmak üzere herkesi bağlamaktadır. Bağlayıcılık, en üstün norm olan anayasal kurallara uygun düzenleme yapılması anlamına gelmektedir.

Anayasamıza göre, düzenleyici ve uygulayıcı organlar yasama ve yürütme olduğuna, başka bir anlatımla, iktidar gücü bu organlarca kullanıldığına göre, anayasanın üstünlüğünü ve bağlayıcılığını sağlayacak olan yargıdır. Bu yetkinin yargıya verilmesi, gücün dengelenmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle, Anayasanın 138 ve 153 üncü maddelerinde, yargı kararları ile Anayasa Mahkemesi kararlarının tüm organları ve yönetimi, kısaca herkesi bağladığı açıkça kurala bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığının yasama işlemleri yönünden ayrı anlam ve önemi bulunmaktadır. Anayasaya uygunluk denetimi görevi nedeniyle anayasal kural, kavram ve ilkeleri resmen yorumlamaya yetkili tek organ olan Anayasa Mahkemesinin kararları, bu kural, kavram ve ilkelere içerik kazandırmaktadır.

Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesi uyarınca, anayasal kuralların bu kararlardaki içerikleriyle birlikte ele alınması ve çıkarılacak yasalarda anayasal kurallar kadar bu kararların da gözönünde bulundurulması anayasal zorunluluktur.

Bunun yanında, evrensel hukuk ilkelerine göre, yasaların genel, nesnel ve soyut olması ve kamu yararı amacı taşıması gerekmektedir.

Maddî anlamda yasanın taşıdığı genellik ve genellikten kaynaklanan süreklilik, yasama sürecinin çoğulcu ve katılımcı olmasını gerekli kılmaktadır. Bu durum, yönetilenlere hukuk güvenliği sağlayan bir düzen kurmayı ve sürdürmeyi amaçlayan hukuk devletinin de gereğidir.

Ayrıca, toplumun çeşitli kesimlerince yeterli düzey ve süreyle tartışılması yasaların uygunluk ve kalıcılığının koşuludur.

Toplumda yeterince tartışılıp olgunlaştırılmadan Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine alınan ve hızla geçirilen, bu nedenle de sıklıkla değiştirilen yasalar, uygulayıcıların duraksamalarına ve düzenlemeden etkilenenlerin hukuksal durumlarında belirsizliklere yol olabilecektir ki, bu durum, devlete olan güveni zedeleyecek sonuçlar yaratabilecektir.

Hukukun temel ilkelerine dayanmayan, devletin amacı ve varlık nedeniyle bağdaşmayan yasaların kamu vicdanında olumsuz tepki yaratma olasılığı yüksektir. Bu tür yasalar, hukukun yüceliğini yansıtmadığı gibi, bunları hukuk devleti işlemleri olarak nitelemek de güçtür.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; güçlü bir ülkenin, ancak, güçlü ve istikrarlı bir ekonomiyle sağlanabileceği bilinmektedir. Ekonomik dengeleri kurulmamış, ulusal geliri hakça dağıtılmayan ve kişi başına ulusal geliri insanca yaşamaya yetmeyen ülkelerde toplumsal gönenç ve huzurdan söz edilebilmesi olanaksızdır.

Türk ekonomisi önemli bir gelişme ivmesi yakalamış görünmektedir. Enflasyon tek sayılı düzeye inmiş, büyüme hızında ve kapasite kullanımında yüksek oranlara ulaşılmış, dışsatımda önemli artışlar sağlanmış, turizm canlanma sürecine girmiş, durgunluk aşılmaya, güven ortamı oluşmaya başlamıştır. Bu sonuçlar umut verici olmakla birlikte, tümüyle iyimserliğe kapılmamız için yeterli değildir.

Yalnızca oranın büyüklüğüne odaklanıp, büyümenin niteliğini sorgulamamak, geleceği tasarlama kimi olguları gözden kaçırmamıza neden olabilecektir; çünkü, yılın ilk yarısında gayri safî ulusal gelirdeki büyüme, dışticaret açığı, cari işlemler açığı ve tarım sektöründeki daralmayla birlikte yorumlanmalı, dışalım vergileri ve özel tüketim giderlerindeki artışın etkisi gözardı edilmemelidir.

Ayrıca, yılın ilk yarısı itibarıyla dışsatımın dışalım karşılama oranı, kritik eşğin altında gerçekleşmiştir. Cari işlemler açığının finansman kaynaklarındaki olası değişiklik, kırılganlığı yeniden artırabilecektir.

Ekonomik büyümeye ilişkin gelişmeleri, bölüşüm, istihdam, kamu hizmetleri ve dışticarete konu yapısal öğeler ve borç stokundaki artışla birlikte düşünmekten ve halkımızın gönencini gerçekten artıracak durumda olup olmadığını sorgulamaktan kaçınılmamalıdır.

Türkiye'nin çağdaşlaşma hedefi, gelir dağılımında bugün görülen en alttaki gelir dilimi ile en üstteki gelir dilimi arasındaki 10 katı bulan farkın ortadan kaldırılmasını gerekli kılmaktadır. Farkın küçültülmesinin reel büyümenin ve dengeli paylaşımın sağlanmasıyla gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır.

İşsizlik sorunu bütün ağırlığıyla sürmekte ve özellikle genç işsiz sayısı gittikçe artmaktadır. Her yıl 1 000 000'a yakın yurttaşın çalışma yaşamına katılma çağına geldiği gerçeğiyle birlikte ele alındığında sıkıntının boyutları tüm çıplaklığıyla karşımıza çıkmaktadır. İşsizlik sorunu, ekonomik olduğu kadar, toplumsal yönüyle de ele alınarak çözümlenmelidir.

Öte yandan, sosyal güvenlik sistemindeki sorunların çözülemediği ve sosyal güvenliğin yaygınlaştırılmadığı da bir gerçektir.

Özel yatırım eğiliminin artması, ülkeye yabancı sermaye yatırımının artarak girmesi, finansman kaynakları üzerindeki baskının ortadan kaldırılarak özel kesimin, yatırımları için finansman olanaklarından daha büyük ölçüde yararlanabilmesi, istihdam sorununun çözümüne olumlu etki yapacaktır. Bu süreçte, işsizliği azaltmaya yönelik geçici çözüm çabaları da gözardı edilmemelidir.

Toplam dışborç stokundaki azalmaya karşılık içborçlarda sorun büyüyerek sürmektedir. İçborç stokunun her ay artış göstermesi, ülkeyi bir borç sarmalına sürükleyerek, ileride yeni sorunlara neden olabilecektir.

Borçlanma gereksiniminin hızla azaltılması, vade ve tutar yönünden kabul edilebilir düzeylere indirilmesi için sağlıklı kaynaklara gerek bulunmaktadır. Bu bağlamda, genel bütçe gelirlerinin artırılması, adil bir vergi dağılımının gerçekleştirilmesi, etkin ve basit vergi toplama yöntemlerinin geliştirilmesi, vergilerin harcanmasında özenli davranılması ve malî aflara başvurulmaması önem taşımaktadır.

Malî afların iki önemli olumsuz sonucu deneylerle ortaya çıkmıştır. Malî af, bir yandan vergi ödemesinde azalmaya neden olurken, diğer yandan, devlete güveni sarsmaktadır.

Borçlanma gibi sonucu kestirilemeyen yöntemler yerine, vergi gelirini artırıcı önlemlere yönelmesi, bunun için de, ekonominin kayıtlı duruma getirilmesi en önemli hedeflerden biri olmalıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Birleşmiş Milletlerce her yıl yayımlanan İnsanî Gelişme Raporunda, ülkemize ilişkin göstergeler, 70 000 000'un birlikte yaşama istencinden güç alan, stratejik önemi olan bir bölgede bulunan, zengin tarih ve kültür mirasına sahip, dinamik ve girişimci insanların yaşadığı Türkiye'de, bu potansiyelin yeterince kullanılmadığının bir işareti olarak yorumlanmalıdır.

Yüce Meclisçe 2000 yılında kabul edilen Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının "Temel Amaçlar ve Strateji" belgesinde, yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilmesi durumunda, cumhuriyetin kuruluşunun 100 üncü yıldönümüne rastlayan 2023 yılında, Türkiye'de, kişi başına düşen gelirin Avrupa Birliği ülkeleri düzeyine çıkması ve 1,9 trilyon ABD Dolarına ulaşan bir gayri safi ulusal gelirle, Türkiye'nin, dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girmesi öngörülmüştür. Dördüncü Türkiye İktisat Kongresi sonuç bildirgesinde de, bilgi toplumu olma hedefimiz saptanmıştır.

Bu hedefler, sektörler ve bölgelerarası kaynak tahsislerinin uzun erimli bir ekonomik kalkınma stratejisi doğrultusunda yönlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, üç yıldır uygulanan istikrar programları nedeniyle ele alınamayan uzun erimli, dengeli sanayileşme ve ekonomik kalkınmaya artık işlerlik kazandırılmalıdır.

Ekonomik kalkınma ve süreklilik gösteren büyüme için, başta bankacılık olmak üzere, malî kesimin, ekonominin reel kesimiyle koşut bir gelişme göstermesi zorunludur. Kullanılabilir fonların girişimcilere kısa, dolaysız yoldan ve düşük maliyetle aktarılabilmesi, malî piyasaların, bankacılık sektörünün sağlıklı çalışmasına bağlıdır. Bu bağlamda, genel olarak malî piyasalar ve özel olarak da bankacılık kesimi ile ekonomi politikaları arasında tutarlı organik bağlar yeniden oluşturulmalıdır.

Aşınan ve eskiyen altyapı yatırımlarından başlanarak, ulaştırma-haberleşme, sulama ve başta Güneydoğu ve Doğu Anadolu olmak üzere geri kalmış bölgelere dönük, özellikle emek/yoğun sektörlerdeki yatırım projeleriyle kamu kesimine sürükleyici yatırım dinamizmi yeniden kazandırılabilir. Bu bağlamda, Güneydoğu Anadolu Projesinin tamamlanmasının ülkemiz yönünden yararını önemle ve özenle vurgulamak isterim.

Ayrıca, özel sektörün riskli gördüğü teknoloji/yoğun projelerde, kalkınmasını başarmış ülkelerde olduğu gibi kamusal işletmeler ya da ortaklıkların görevlendirileceği gözden uzak tutulmamalıdır.

İstihdama, bölgesel dengesizliği gidermeye ve döviz kazandırmaya katkıda bulunan sektörlerle ve ülkemizin teknoloji kapasitesini yükseltmeye dönük projelere kredi ve enerji desteği sağlanmalıdır. Turizm sektöründe, doğayla uyumlu, çevreye duyarlı, sektöriçi çeşitliliğe katkı getirecek özel sektör yatırımlarının özendirilmesine hız verilmelidir. Böylesi bir yatırım ortamı, doğrudan yabancı sermaye için de en uygun iklimi yaratacaktır.

Devlet "sosyal" niteliğine de gerektiği biçimde yeniden kavuşturulmalıdır. Devletin faiz giderlerinin azaltılmasıyla birlikte, eğitime, sağlığa ve adalete daha çok kaynak ayrılmalı; sosyal güvenlik kuruluşlarının gelirlerini artırmak için kayıtlı çalışma sıkı denetime alınmalı ve sosyal güvenlik kuruluşlarının gelirlerini etkin biçimde değerlendirmelerini sağlayıcı düzenlemeler de gündeme getirilmelidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bilgi çağı ve bilgi toplumu gibi kavramlar, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun kullanımını içermeleri nedeniyle teknoloji ağırlıklı görünse de, temelde, nitelikli insan kaynağına dayanmaktadır. Bu yönden bakıldığında, eğitim-öğretim sistemi, hem nitelikli insangücü yetiştirilmesini sağlamakta hem de uzun dönemde bilgi ve teknoloji üretimi yoluyla ekonomik ve sosyal gelişmede kilit rol oynamaktadır.

Ülke kalkınmasının temel gereklerinin başında, çağa uygun eğitim-öğretim gelmektedir. Bilim ve iletişim teknolojilerindeki gelişme de eğitim-öğretim sistemini etkilemektedir.

Eğitim-öğretim sürecindeki temel ilkemiz, dogmalardan arınmış, evreni aklın öncülüğünde ve bilimin araçlarıyla algılayan, bilim ve teknolojiyle barışık, sorumluluk bilinci gelişmiş, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması için çaba gösteren, cumhuriyetin temel ilkelerinin değerini bilen ve korumaya kararlı kuşaklar yetiştirmek olmalıdır. Aslında, bilim, teknoloji ve sanayide üstün olan ülkelerin biçimlendirdiği küreselleşen dünya üzerinde saygın yer edinebilmenin başka yolu da bulunmamaktadır.

Temel eğitim süresi, 1997 yılında kesintisiz 8 yıla çıkarılmış ve 6-14 yaş kuşağındaki çocuklarımız için zorunlu tutulmuştur. Aynı yıl, ilköğretimin yaygınlaştırılması, bölgeler ve cinsiyetler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi, niteliğinin yükseltilebilmesi ve benzeri hedeflerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla temel eğitim programı adı verilen kapsamlı bir yatırım programının uygulanmasına girişilmiştir.

Programın uygulandığı yaklaşık yedi yıllık süre içinde çok sayıda ilköğretim okulu yapılmış, okullaşma oranı 10 puan artarak yüzde 90'ı aşmış, dengesizliklerin azaltılmasında belirgin iyileşmeler gerçekleştirilebilmiştir.

Bu gelişmeler sevindiricidir; ancak, henüz aşılamamış çok önemli sorunlar bulunmaktadır. İlköğretim çağındaki 1 000 000 gencimiz eğitim olanağından yararlanamamaktadır. Okulların çoğu, 8 yıllık kesintisiz zorunlu temel eğitimin gereksinimlerini karşılayabilecek özellikte değildir. Kalabalık sınıflar sorunu çözümlenememiştir. Gelişen eğitim teknolojilerini kullanabilecek yeterli sayıda öğretmen yetiştirilememiştir.

Zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarılmasının gerektirdiği fiziksel altyapının kurulmasını geciktiren kimi olumsuzlukların bir an önce giderilmesi, başta gelen amaçlarımızdan biri olmalıdır.

İlköğretim sisteminin en önemli sorunlarından biri, öğrencilerini ortaöğretime yönlendirmedeki yetersizliğidir. Öğrencilerin yetenekleri ile ülkenin işgücü gereksinmesini birlikte dikkate alarak, onların, meslek ya da genel lise doğrultusundaki seçimlerinde ilköğretim sisteminin önemli bir katkısı olmamaktadır.

Türkiye ve gelişmiş ülkelerdeki genel ve meslekî eğitim karşılaştırıldığında, ülkemizdeki çarpık uygulamanın giderek güçlendiği görülmektedir. Meslekî teknik ortaöğretimin genel ortaöğretim içerisindeki payı ülkemizde yaklaşık yüzde 31, Avrupa Birliği ülkelerinde ise, ortalama yüzde 65 düzeyindedir.

Kendilerini yeterince tanıma olanağı verilmeden seçim yapmak zorunda bırakılan ilköğretim öğrencilerinin büyük bölümü, üniversiteye hazırlık niteliğinde akademik program uygulayan genel liselere yönelmektedir. Oysa, üniversite sınavlarına başvuran her 5 öğrenciden yalnızca 1'ine örgün yükseköğretim olanağı tanınabilmektedir. Genel liseyi bitirmiş, ancak, yükseköğretim hakkını kazanamamış olanlar, çalışma şansı da bulamamaktadır.

Yükseköğretim sistemi, ilk ve ortaöğretimde olduğu gibi, önemli sorunları içinde barındıran bir alandır.

Üniversitelerin, Anayasa ve Yükseköğretim Yasasıyla verilen görevleri yerine getirebilecek güçten yoksun oldukları görülmektedir. Ülkemizde kamu kaynaklarından öğrenci başına ayrılan pay, dünya ortalamasının ancak yarısına ulaşabilmektedir. Akademik kariyer yapılması özendirilmediği için, yeterli sayı ve nitelikte öğretim üyesi yetiştirilememektedir. Bütçe ödeneklerinin yetersizliği nedeniyle, üniversitelerin yapı özellikleri ve donatıları eğitimin gerektirdiği düzeye ulaştırılamamaktadır.

Bilimsel araştırma ve bilim insanına değer veren gelişmiş ülkeler, öğrenci ve öğretim elemanlarına çekici olanaklar sunabilmektedirler. Daha iyi sosyal ve kültürel çevre, prestij, uzmanlık alanlarında yüксеlebilme fırsatı, yüksek ücret gibi özendirici olanaklar, azgelişmiş ülkelerin yetişmiş, yüksek nitelikli bireylerini gelişmiş ülkelere yönlendirmektedir. Bu olumsuzluklar gözönüne alınmalı, giderilmesi için önlemler geliştirilmelidir.

Yükseköğretim bilimsel, yönetsel ve malî özerklik anlayışı içinde yapılandırılmalı, bu anlayış içinde ülke kalkınmasıyla ilişkisi kurulmalıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; enerji sistemimizin önündeki en büyük engellerden birinin dışa bağımlılık olduğu bilinmektedir. Geçen yıl, birincil enerji tüketimimizin yerli kaynaklardan karşılanma oranı, yalnızca yüzde 28 düzeyinde kalmıştır. Enerji tüketiminin ortalama yüzde 5'lik bir oranla sürekli artmasına karşılık yerli üretimin azalması, bu oranın her geçen gün daha da düşmesine neden olmaktadır.

Yerli enerji üretimindeki bu olumsuz gidişin önüne geçilebilmesinin bilinen en geçerli yolu, tüketimin çoğunu oluşturan fosilyakıtların ülkedeki bilinen rezervlerinin artırılmasından geçmektedir. Bu da ancak, ayrıntılarıyla planlanmış kararlı bir arama seferberliğiyle olanaklıdır. Dışa bağımlılığın azaltılması konusunda etkili olacak bir diğer önlem, eldeki rezervlerin işletilmesinde hız ve verimliliğin artırılmasıdır.

Türkiye'nin, dünya petrol ve doğalgaz rezervlerinin yaklaşık dörtte üçüne sahip üretici ülkelerle en önemli tüketici ülkelerin merkezinde yer alması, enerji zengini Hazar ve Ortadoğu bölgeleri ile Avrupa arasında bir köprü oluşturmaya olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, çeşitli petrol ve doğalgaz boru hatlarını kapsayacak doğu-batı enerji koridoru tasarısıyla ilgili gelişmeler mutluluk vericidir.

Dünyanın önemli enerji yatırımlarından biri olan Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattının yapımı üç ülkede de sürmekte olup, Hazar petrolünü taşıyacak ilk tankerin 2005 yılı içinde Ceyhan'dan yüklenmesi planlanmaktadır.

Doğu-batı enerji koridorunun çok önemli bir diğer parçasını oluşturan Azerî doğalgazının Türkiye'ye getirilmesini öngören Şahdeniz tasarısı ise 2006 yılında tamamlanacaktır. Bu hattın, Avrupa Birliği ülkelerinin doğalgaz gereksiniminin farklı kaynaklardan karşılanmasına yönelik olarak geliştirilen Hazar-Türkiye-Avrupa güzergâhının ilk ayağını oluşturması yönünden önemi büyüktür.

Türkiye, doğu-batı enerji koridorunun yanı sıra, çevresindeki diğer ülkelerle de enerji konularındaki işbirliğine verdiği önemi sürdürmelidir.

Bu olumlu gelişmeler yanında Karadeniz'de giderek artmakta olan petrol taşımacılığının birlikte getirdiği tehlikelerle baş etmenin yollarının aranmasına da önem verilmelidir. Boğazlar üzerindeki yükün hafifletilmesi için gerekli hatların bir an önce yaşama geçirilmesi zorunlu duruma gelmiştir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişme, ekonomik büyümenin itici gücünü oluşturmaktadır. Bilimi geliştirmek, bilgiyi üretime dönüştürerek ülke gönencini artırmak tüm ulusların ortak amacı olmuştur. Ülkemiz de bilime ve teknolojik gelişmeye bu gözle bakmaktadır. Bilimin geliştirilmesi ve bilginin üretilmesi, ilerlemenin temel kaynağını oluşturmaktadır. Bilimin geliştirilmesi ise özgür ortamın sağlanması ve bu alana yeter ölçüde kaynak ayrılmasıyla olanaklıdır. Özellikle pozitif bilimlerde araştırma çalışmalarına ağırlık verilmesi zorunludur.

Son dönemlerde, devlet kurumları ile özel kuruluşların teknoloji geliştirme alanında değişik projeler çerçevesinde ortak çalışmalar yapması sevindiricidir.

2004 yılı temmuz ayı itibariyle kurulan toplam 15 teknoloji geliştirme bölgesinin üniversite-sanayi işbirliğinin gelişmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Devlet, araştırma-geliştirme alanında, bütçe kaynaklarından yaptığı doğrudan proje desteği yanında, teknoloji geliştirme bölgeleri, vergi erteleme, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, TÜBİTAK ve KOSGEB aracılığıyla uygulanan devlet yardımları ve yatırım kredisi uygulamaları gibi değişik yollarla destek sağlamaktadır. Bu desteklerin eşgüdüm sağlanarak uygulanması, ülkenin kalkınma hedefleriyle uyumlu olması yönünden önem taşımaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dünya, son yüzyılda hızlı sanayileşme ve kentleşme olgusu yaşamıştır. Kentsel yerleşimler ve sanayi yerleşimleri orman alanlarının azalmasına, doğal dengenin bozulmasına yol açmıştır.

Tüketim alışkanlıklarındaki değişme doğal kaynaklar üzerindeki baskıları yoğunlaştırmış, sanayilerin ve kentlerin atıkları çevre sorunlarının büyük boyutlara ulaşmasına neden olmuştur.

İnsanlık, doğal çevrenin korunması gerektiğinin bilincine, ancak, hava, toprak ve su kaynaklarının aşırı kirliliğinin, çölleşmenin, iklim olaylarının doğurduğu sorunları yaşayarak varmıştır.

Bugün, başta Birleşmiş Milletler Örgütü olmak üzere, birçok uluslararası kuruluşun ve ülkenin başlıca ilgi alanlarından birini çevre sorunu oluşturmaktadır. Bu konu, sınıraşan niteliğiyle küresel bir boyut kazanmış, bu nedenle uluslararası sözleşmelere de konu olmuştur. Türkiye, Avrupa Birliğiyle ilişkileri çerçevesinde, Avrupa Çevre Ajansına ve Avrupa Birliği Gözlemevi Ağına katılmış bulunmaktadır.

Çevre sorununa yaklaşım, Birleşmiş Milletler Örgütünün 1992 yılında Rio'da düzenlediği Çevre ve Kalkınma Konferansı ve 2002 yılındaki Johannesburg Doruğu ile yeni bir boyut kazanarak sürdürülebilir kalkınma kavramıyla ilişkilendirilmiştir.

Türkiye, doğal, kültürel ve tarihsel kaynakların sürdürülebilir kalkınma anlayışı içinde korunmasını ve değerlendirilmesini çağdaş bir yaklaşımla sağlayabildiğini göstermeli ve anlatabilmelidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sağlık alanında, yurttaşlarımızın daha iyi yaşam olanaklarına kavuşturulması, doktorların ve diğer sağlık çalışanlarının çalışma koşullarının iyileştirilmesi, nitelikli eleman gereksinimi ve daha fazla yurttaşımızın sağlık güvencesinden yararlanabilmesi yönünden temel eksikliklerimizin bulunduğu bilinmektedir.

Anayasada, devlete, bireylerin yaşamını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlama görevi verilmiştir. Bu nedenle, sağlık hizmetlerinin zamanında, nitelikli, dengeli, tüm yurttaşlara açık biçimde yapılmasını sağlamak yönünde etkin adımlar atılmalıdır.

Kaynakların verimli kullanılması, hizmet niteliğinin iyileştirilmesi, sağlık standartlarının geliştirilmesi, bölgelerarası hizmet dengesinin sağlanması, genel sağlık sigortası sisteminin oluşturulması gibi çeşitli alanlarda yapılan çalışmaların uygulamaya konulmasına hız kazandırılmalıdır.

Koruyucu ve ilk basamak sağlık hizmetlerinin glendirilmesi ve bu bağlamda, aile hekimliği uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkin işleyen bir hasta ylendirme sisteminin geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Aile planlaması, ana ve ocuk sağlığının iyileştirilmesi, toplumun geleceğinde önemli etkisi olan hizmet alanlarıdır. Aile planlaması kavramı, halka, kararlı, düzenli ve iyi anlatılabilmelidir. Aile planlamasının ülkenin gnnciyle de yakından ilgili olduğu unutulmamalıdır.

Halk sağlığı açısından önemi yanında değişik boyutları da olan uyurucu sorunu, devletin sürekli olarak izlemesi gereken bir konudur. Uyurucu alışkanlığının yayılmasının toplum üzerinde doğuracağı kötü sonuçlar nedeniyle, bu sorunla kararlı biçimde uğraşılması gerekmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 11 Eylül terör saldırısı, 21 inci Yüzyıl başlangıcında, tüm tehdit ve güvenlik algılamalarını ve uluslararası ilişkileri etkilemiştir, terörizmle savaşında bir kırılma noktası oluşturmuştur, dünyada her şey farklı bir içerik kazanmıştır.

Soğuk savaş ertesinde, devletlerarası bir savaş olasılığı giderek azalırken, devletdişı glerin karıştığı bölgesel ve etnik çatışmalar yayılmaktadır. Uluslararası ilişkilerde ağırlık merkezi doğuya kaymakta, çeşitli güç merkezleri arasında Avrasya coğrafı alanı üzerinde jeopolitik boşluk alanlarının doldurulma savaşını sürmektedir.

Soğuk savaş ertesi kurulmuş olan uluslararası ortam, hızlı bir değişim sürecinden geçmektedir.

Uluslararası ilişkilerde yeniden "ok yanlılık" ilkesinin geçerlilik kazanmasına, işbirliğinin egemen kılınmasına ve Birleşmiş Milletlerin etkinliğinin artırılmasına yönelik çabalar sürmektedir.

En güçlü devletleri hedef alabilen terörizm, dünya barış ve güvenliği yönünden en büyük tehdit durumuna gelmiştir. Terör örgütlerinin ulaştığı olanaklar, terörle savaşının küresel boyutta yürütülmesini gerekli kılmaktadır.

Terörizmin ne çıkışı, coğrafı sınırlara dayalı savunmayı öngören stratejik düşünceden, coğrafı sınırlara bağlı olmayan güvenliğe dayalı stratejik düşünceye dönülmesini gerekli kılmıştır. Bu, aynı zamanda geleneksel savaş anlayışından asimetrik savaş anlayışına geçiş anlamına da gelmektedir.

zgrlklerin engellenmesi, ideolojik kutuplaşma, gelir dağılımındaki adaletsizlikler, yolsuzluklar ve salgın hastalıklar birçok ülkeyi kargaşa ve ümitsizliğe sürüklemekte, terörizmin yeşmesi için uygun koşullar oluşturmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;Türkiye'nin çevresinde, Filistin-İsrail uzlaşmazlığı, Irak ve Afganistan gibi kriz bölgeleri, ülkemizin güvenliğini yakından ilgilendirmektedir.

Bu çerçevede, bilindiği gibi, dünyada demokrasiyi daha geniş alanlara yaymak amacından hareket edildiği belirtilerek "Geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika" ya da "Büyük Ortadoğu Tasarımı" adı altında, uzun dönemde bölgeye demokrasi ve özgürlük götüreceği öne sürülen girişimler tartışmaya açılmıştır.

Önceki konuşmalarımda bu konudaki görüşlerimi ayrıntılı biçimde dile getirdiğim için, önemi nedeniyle yalnızca bir noktanın altını yeniden çizmekle yetiniyorum.

Tasarım bahanesiyle Türkiye'yi model ülke olarak göstermek, Türkiye için "İslam Cumhuriyeti" tanımlamasını getirmek ya da "ılımlı İslam" gibi anlamsız bir modeli önce Türkiye için öngörmek yersizdir ve asla kabul edilemez. (CHP sıralarından alkışlar)

Türkiye, cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte, seksenbir yıl önce siyasal rejimini seçmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin rejimi, Atatürk ilke ve devrimleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti temelinde yapılanan, aydınlanmacı ve çağdaş bir içeriğe sahiptir.

İster "ılımlı", ister "köktenci" olsun, din devleti ile demokrasinin bağdaşması olanaksızdır ve bu iki rejimin yan yana getirilmesi tarihe ve bilime ters düşmektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; devletin anayasal düzeninin, ulusal varlığının, bütünlüğünün, uluslararası alandaki çıkarlarının ve hukukunun her türlü iç ve dış tehditlere karşı korunması ve kollanması olarak tanımlanan ulusal güvenlik kavramı, ülkemizde, her dönemde olduğu gibi bugün de önemini sürdürmekte ve bu konuda duyarlı olunmasını gerektirmektedir. Ulusal güvenliğin sağlanması, devletin aslı görevidir. Ulusal güvenlik, devletin sonsuza kadar var olmasını, bireylerin güvenliğini ve ulusun gönencini sağlamakta yakından ilgilidir.

Çağımızda bir ülkenin güvenliği, çevresindeki ülkelerin gönenc ve güvenliğiyle doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle, Türkiye'nin ulusal güvenlik, iç, dış, ekonomik ve ulusal savunma politikaları birbiriyle ilişkili, uyumlu ve eşgüdümlü olarak yürütülmektedir. Türkiye, ulusal güvenliğini, uluslararası toplumla birlikte davranarak güçlendirmektedir.

11 Eylül sonrası, devletimizin ulusal güvenliği ile uluslararası güvenlik arasındaki ilişki, her zamankinden daha fazla önplana çıkmıştır. Türkiye, içinde bulunduğu jeopolitik ortamda çok yönlü, karmaşık ve değişken iç ve dış güvenlik sorunlarıyla karşı karşıyadır. Uluslararası gelişmeler, Türkiye'yi soğuk savaş döneminin "kanat ülkesi" konumundan, uluslararası jeopolitik ortamın tam merkezine kaydırmıştır.

Ulusal güvenliğimizin öngördüğü ilke ve hedefler şöyle belirlenebilir:

- Ülkenin özgürlüğü, bağımsızlığı, birlik ve beraberliği ile bölünmez bütünlüğünün korunması,
- Güçlü bir demokrasi, ekonomi ve savunmaya sahip olunması,

- Anayasal düzenin, değerlerin ve kuruluşların aşındırılmasına neden olunmaması,
- Halkın huzur, gönenç ve güvenliğinin sağlanması,
- Türkiye ve çevresinde demokrasi, insan hakları ve serbest ekonomiye dayanan sürekli bir barış, istikrar ve güven ortamının oluşturulması,
- Diğer ülkelerle dostluk ve ittifak ilişkilerinin geliştirilmesi,
- Din, eğitim ve ulusal güvenlik konularının siyasetüstü kalması.

Bugüne kadar, toprak bütünlüğüne, anayasal düzenine, tekil devlet yapısına, istikrarına, birlik ve beraberliğine yönelik iç ve dış tehditlere karşı savaşımını başarıyla sürdüren Türkiye'nin, bunu, sonsuza kadar etkin biçimde yürüteceğine olan inancımız sonsuzdur. Ulusal güvenliğimiz, Türkiye Cumhuriyetinin tekil yapısının ve devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünün temel taşlarını oluşturan "laiklik" ve "Atatürk milliyetçiliği" ile doğrudan bağlantılıdır.

Din sömürsünü temel araç olarak kullanan ve Türk toplumunun cumhuriyet döneminde elde ettiği tüm çağdaş kazanımları yok etmeyi hedefleyen irticaî hareket, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletini öngören anayasal düzenimiz için öncelikli tehdit olma niteliğini sürdürmektedir.

Din istismarcılığı, bir yandan anayasal düzenimize ve demokratik gelişimimize, diğer yandan İslam dinine büyük zarar vermektedir. Çağdaş bir ulus olmanın bilinci içinde, irticaî ülke gündeminden çıkarılması için savaşım kararlılıkla sürdürülmelidir. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; uluslararası toplum için en büyük tehlikeyi oluşturan terörizmle Türkiye birinci elden ve uzun süredir karşı karşıya bulunmaktadır. Bölücü terör örgütü, gerek yurt içinde gerek yurt dışında tehdit oluşturmaya sürdürmektedir.

Bölücü terör örgütünün Irak'ın kuzeyindeki varlığı sona ermedikçe, bölgedeki Türk mevcudiyetinin etkin biçimde sürdürülmesi, ülkemizin güvenliği yönünden gereklidir.

Bugün, uluslararası bir nitelik kazanmış olan terörle küresel savaşıma Türkiye tam destek vermektedir. Aslında, Birleşmiş Milletler kararları çerçevesinde bu husus, uluslararası bir yükümlülüktür. Ayrıca, 1546 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı da, Irak'taki çokuluslu güce terörist hareketlerin önlenmesi ve caydırılması görevlerini vermiştir.

Buna karşın, Irak'ın kuzeyinde silahlı varlığını sürdüren bölücü örgüte karşı ABD'nin ve Irak'taki çokuluslu gücün harekete geçmemesi, hem Türk-ABD dostluğu ve müttefikliği hem de terörle uluslararası savaşım yükümlülükleri yönünden çelişki oluşturmaktadır.

Güvenlik güçlerimizin terörle savaşındaki etkinliğini ve Türk Halkının bu savaşıma desteğini takdirle kaydetmek istiyorum.

Türkiye Cumhuriyetinin varlığına, bölünmez bütünlüğüne yönelik terör tehdidine karşı kahramanca sürdürülen savaşında yaşamını yitiren şehitlerimizi, kamu görevlilerimizi rahmetle anıyor, gazilerimizi gönül borcuyla yeniden selamlıyorum. (Alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ulusal ve uluslararası güvenliği etkileyen çok yönlü asimetrik tehdit ve risklerin oluşturduğu bir istikrarsızlık bölgesinde yer alan Türkiye'nin, geleceğini ve ulusal çıkarlarını korumak üzere, olası risk ve tehditleri zamanında algılayacak önlemleri alması, caydırıcı ve dışpolitikasını desteklemeye yeterli bir silahlı gücü de elde bulundurması gerekmektedir. Değişen dünya koşulları ve ortaya çıkan yeni görevlerin özellikleri dikkate alınarak Silahlı Kuvvetlerimizin modern ve etkin bir yapıya kavuşturulması yaşamsal önemdedir.

Türkiye'nin bölgesel bir güç olarak etkinliğinin artırılmasında belirleyici öğelerden biri de Silahlı Kuvvetlerimizin yüksek teknolojiye dayanan, dinamik ve kendine yeterli bir ulusal savunma sanayiiyle desteklenmesidir. Bu açıdan, ulusal savunma sanayimizin Türk Silahlı Kuvvetleri gereksinimlerini destekleme oranının yeterli düzeye çıkarılması için gerekli önlemlerin alınmasını önemseydiğimi belirtmek istiyorum. Bunun, ülkemiz sanayiinin gelişimine de büyük katkısının olacağı kuşkusuzdur.

Her zaman çağdaşlığın ve ilericiliğin simgesi olan Silahlı Kuvvetlerimizin, ana silah sistemlerinin sağlanmasında ekonomik güçlükleri dikkate alarak yeni öncelikler belirlemesi suretiyle gösterdiği özverili davranış her türlü övgüye değer.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; içinde bulunduğumuz yıl, dışpolitika yönünden son derece önemli gelişmelere sahne olmaktadır. Bu hareketli dönemi başarılı biçimde tamamlayıp, ülkemizin dış ilişkilerine daha da güç kazandırmayı amaçlıyoruz. Türkiye'nin kalkınmasına yardımcı olacak bölgesel ve uluslararası koşulların oluşmasına katkı sağlamak, temel hedefimizdir.

Yakın çevremiz başta olmak üzere, genelde uluslararası ortamda barış, istikrar ve gönencin egemen kılınması, bir dilek ya da özlem olmanın ötesinde, ulusal çıkarlarımızın da gereğidir. Gerek bölgemizde gerek uluslararası ilişkilerde yaşanan değişim, ülkemizi yeni fırsatlar ve tehlikelerle karşı karşıya bırakmaktadır. Karşımıza çıkan yeni fırsatları değerlendirmek, ulusumuzun istikrar ve gönencini etkileyebilecek tehlikelere göğüs germek amacıyla, köklü dışpolitika geleneğimizi, günümüzün gerçekleri ve gereksinimleriyle bağdaştırmayı öngören bir siyasaı yaşama geçirmeliyiz.

Başka bir deyişle, bir yandan cumhuriyetimizin dışpolitikasının dayandığı ilkeleri özenle korurken, diğer yandan yoğun bir değişim yaşanan çağımızın koşullarına uyum göstermenin en akılcı yol olacağına inanıyoruz. Bu bağlamda, dışpolitikamızda süreklilik gösteren, gerçekçilik, barışçılık, tutarlılık, sağduyu ve uluslararası hukuka saygı gibi ilkelerimizi, inandırıcı ve etkili

biçimde yürütürken, aynı zamanda çağdaş değerleri paylaşan ve yayan bir anlayışı desteklemeliyiz. Bu, durağan bir siyasa yerine, özeni elden bırakmayan, girişimci ve ön alan bir yaklaşımla, çok yanlı ve çok bölgeli bir temelde sağlanabilecektir. Ekonomi ve savunma alanlarındaki gücümüze ek olarak, demokratik ve laik yapımız ve dışpolitikada izlediğimiz çözümden yana yaklaşımlar, ülkemizin saygınlığına ve etkinliğine büyük katkı yapmaktadır.

Çevremizde yaşanmakta olan kimi sorunların ülkemize olumsuz yansımalarının olanaklar ölçüsünde denetim altında tutulması, komşularımızla yapıcı ve dostça ilişkiler kurulması yönünden sevindiricidir. Bu sonucun alınmasında, halkımızın ve onu temsilen Yüce Meclisimizin dışpolitikamıza verdiği desteğin ve bu politikanın geliştirilmesinde oynadığı rolün, kuşkusuz büyük katkısı bulunmaktadır.

Bu fırsattan yararlanarak, son dönemde, dış ilişkilerimiz kapsamında sıkça sözü geçen kimi ülke ve bölgelere yönelik yaklaşımımıza bir kez daha değinmek istiyorum.

Avrupa Birliğine üyelik sürecimizde önemli bir aşamaya gelmiş bulunuyoruz. Avrupa Birliği üyeliğimiz, evrensel değerleri ve yüksek yaşam koşullarını simgelemekte, Atatürk'ün amaçladığı "çağdaş uygarlık düzeyi"ne ulaşma doğrultusundaki en önemli toplumsal tasarının yaşama geçirilmesi anlamını taşımaktadır. Avrupa Birliğine üyeliğin, aynı zamanda, ülkemizin çokpartili, laik ve demokratik siyasal yapısının ek güvencesi olacağını ve ülkemizin her türlü aşırılığa karşı korunmasını güçlendireceğini düşünüyoruz.

Son dönemde, temel hak ve özgürlükler, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları alanlarındaki düzenlemeleri güçlendiren ve güvence altına alan kapsamlı anayasa ve yasa değişiklikleri gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın daha da ileri götürülmesi yönündeki kararlılığımızı ve yeteneğimizi de açıkça ortaya koymuş bulunmaktayız. Bir yandan Avrupa Birliğiyle üyelik görüşmelerinin başlaması için gerekli siyasal ölçütleri yerine getirmeyi amaçlarken, öte yandan, Türk Ulusunun, çağdaş ve modern bir toplum olma yönündeki beklentilerinin karşılanması, bu kapsamlı değişim sürecinde bize yön göstermeyi sürdürmektedir.

Türk Ulusunun büyük çoğunluğu, Avrupa Birliğine üyelikten yanadır. Bu, aynı zamanda, insan haklarına ve hukuk devleti ilkesine dayalı çağdaş demokrasiye tüm kurum ve kurallarıyla sahip olma isteğini de ortaya koymaktadır.

Geçtiğimiz hafta Brüksel'de yapılan açıklamaları dikkatle izleyen Türk Ulusunun Avrupa Birliğinden beklentisi, yansız ve hakça bir değerlendirmedir. Avrupa Birliği Komisyonunun önümüzdeki günlerde yayınlayacağı İlerleme Raporunda, gerçekleştirilen kapsamlı reformların nesnel biçimde değerlendirilmesini, diğer adaylar için yapıldığı gibi, görüşmelerin bir an önce başlatılmasına yönelik açık ve net bir öneriye yer verilmesini bekliyoruz.

Siyaset ve ekonomi alanlarında çağımızın en başarılı bütünleşme girişimlerinden biri olan Avrupa Birliği, aynı zamanda bir istikrar ve barış alanını da simgelemektedir. Bu Birliğin, belli bir coğrafyayla sınırlanmayan küresel bir değer ifade etmesine Türkiye'nin üyeliğinin yapacağı katkılar açıktır.

Avrupa Birliğinin Türkiye ile üyelik görüşmelerine başlaması ve bu sürecin sonunda Türkiye'nin üyeliği, Ortadoğu bölgesine ve geniş anlamda, İslam dünyasına verilebilecek en önemli iletidir. Bu ileti, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi değerlerin evrensel olduğunu, günümüzde toplumları ayıran çizgilerin, uygarlıklar ve dinler arasından değil, bu değerleri benimseyenler ile benimsemeyenler arasından geçtiğini, Batı ile İslam dünyasının bu değerler temel alınarak kucaklaşabileceğini ortaya koyacaktır.

Ancak, geline bu aşamada, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği konusunda, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin içtenliklerini sınamamız gerekirken, kendi yanlışlarımızı düzeltmek için zaman kaybedip bedeller ödememeli, Türkiye'nin Avrupa Birliği dışında tutulmasını isteyenlerin ellerini güçlendirmemeliyiz. (Alkışlar)

Öncelikli dışpolitika hedefimizi oluşturan Avrupa Birliği üyeliğimiz kadar önem verdiğimiz bir diğer temel öge, Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkilerimizdir. Bugünkü uluslararası düzen içinde en etkili güç konumundaki Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkilerimiz, karşılıklı yarar ve erginliğini kanıtlamış bir müttefiklik ve dostluk temelinde yürütülmelidir. Başkan Bush'un NATO Doruğu öncesinde ülkemize yaptığı resmî ziyaret, bu hususun karşılıklı olarak doğrulanmasına olanak tanımıştır.

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkilerin ortak yarar temelinde ve stratejik ortaklık anlayışına dayanması, kimi zaman belirebilecek görüş ayrılıklarının daha kolay aşılmasını sağlamaktadır. İki ülke arasında Balkanlardan Ortaasya'ya uzanan geniş bir coğrafyada yapılan işbirliğinin, bölgesel barış ve istikrara katkı yapan bir içerikte gelişmesi sevindiricidir.

Amerika Birleşik Devletlerinin, üyesi olduğumuz Kuzey Atlantik İttifakı bağlamında üstlendiği işlevin, Avrupa ve dünya güvenliği için vazgeçilmez gördüğümüz Atlantikötesi bağın korunması yönünden de kilit önemi bulunmaktadır. NATO, kapsamlı güvenlik anlayışı ve güvenliğin bölünmezliği ilkesi çerçevesinde, çağa ayak uydurarak insanlık tarihinin en başarılı ittifakı olmuştur.

Geçtiğimiz haziran ayında ev sahipliğini üstlendiğimiz NATO Doruğunda, bu kararlılık bir kez daha vurgulanmış, ittifakın küresel ve bölgesel gerçekler doğrultusunda ve var olan duyarlılıkları dikkate alarak hareket etmekte olduğu ortaya konulmuştur. NATO genişlemekte, genişledikçe salt bir askerî ittifak olmanın ötesinde istikrar yaratıcı bir öge olarak güçlenmekte, bu kapsamda Türkiye'nin de ittifak içinde üstlendiği işlevler gelişmektedir.

Avrupa'nın güvenlik alanında sağlamaya çalıştığı gelişmeyi destekliyor, bu gelişmenin NATO'nun Atlantikötesi topluma sağlayacağı kazanımları aşındırmadan korumasını katkılarımızla sürdürmeyi istiyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dışpolitikamızın temel taşlarından birini oluşturan, komşularımızla iyi ilişkiler kurma çabalarımızın, her geçen yıl daha da önemli sonuçlar vermekte olduğunu mutlulukla gözlemliyoruz. Ülkemizin güvenilir ve ortaklığı aranır bir bölgesel güç olarak algılanması, komşularımızla daha olumlu ilişkiler geliştirmemize olanak tanımaktadır.

Müttefik olmanın yanı sıra, Avrupa Birliği üyeliğimiz aracılığıyla yakın ortak olmayı da hedeflediğimiz Yunanistan'la ilişkilerimizi daha ileri noktalara götürmek için gerekli adımları atmaktayız. Ülkelerimiz arasında karşılıklı saygı, güven ve dostluk temelinde geliştirmek istediğimiz ilişkilerin diğer ülkelere örnek olacak düzeye gelmesini umuyoruz. Yunanistan'la ilişkilerimizde, içtenlik ve diyalog vazgeçilmez iki öğeyi oluşturmaktadır. Türkiye, kurulan diyalog aracılığıyla attığı daha ileri adımların karşılıksız kalmayacağını düşünmektedir.

Uluslararası ilişkilerde içtenlik ve diyalogun tüm sorunları aşmaya yetmediği gerçeği de gözardı edilmemelidir. Her türlü özveride bulunmalarına, içten bir uzlaşma örneği göstermelerine karşın, Türkiye'nin ve Kıbrıs Türklerinin Kıbrıs'taki haklı davalarında hakça bir noktaya varılamadığı da açıktır. (Alkışlar)

Kıbrıs Türkleri, uzlaşma yanlısı istençlerini, demokratik süreçler sonucunda ve Birleşmiş Milletler ile Avrupa Birliği de dahil olmak üzere, uluslararası toplumun beklentileri ve desteği doğrultusunda ortaya koymuştur. Şimdi, yıllardır uluslararası toplumu tersine inandırmayı başarmış olan Rum tarafının barış ve birleşmeden kaçan tutumunda diretmesi karşısında, Kıbrıs Türklerinin haksız yalıtılmışlığına kesin olarak son vermek, siyasal dürüstlüğü, hak ve adalete uygunluğun bir gereği, uluslararası toplumun inandırıcılığının ve tutarlılığının doğal sonucu olmalıdır. Kıbrıs Türklerinin bu yalıtılmışlığının etkilerini gidermek amacıyla uluslararası alanda başlatılmış bulunan kimi çalışmaların, beklentileri karşılayacak biçimde, kısa süre içinde tamamlanmasını umuyoruz.

Öte yandan, Türkiye'nin benimseyegeldiği dostça ve yapıcı yaklaşım, Bulgaristan ve Romanya gibi komşularımızca karşılıksız bırakılmamaktadır. Bu ülkelerle, ikili, üçlü ve çok yanlı düzeylerde sürdürdüğümüz yoğun ilişkiler, ulusal çıkarlarımız kadar, bölge istikrarına da hizmet etmektedir. Son olarak, Bulgaristan ve Romanya'nın NATO İstanbul Doruğuna yeni müttefiklerimiz olarak katılmaları, bu ülkeleri bize yakınlaştıran ilişkilerin daha da derinleşeceğinin güzel bir işaretini oluşturmuştur.

Büyük önem verdiğimiz, Rusya Federasyonu ile aramızdaki diyalog ve işbirliğinin ulaşmış olduğu aşama mutluluk vericidir. Karşılıklı ticaretimiz, ekonomi alanındaki yatırımlar ve turist sayısı gibi verilere göz atmak bile ülkelerimiz arasındaki bağların ne derece çeşitlendiğini ve güçlendiğini görmek için yeterlidir. Türkiye ve Rusya'nın ilgi duydukları, işbirliği yapabilecekleri ve istikrara yardımcı olabilecekleri coğrafi alanlar yönünden de bir örtüşme bulunmaktadır. Özellikle Avrasya'da bölgesel işbirliğine ivme kazandırılmasında, Rusya Federasyonu, Türkiye için kilit ülke konumundadır. Ülkelerimizin bu coğrafyada birlikte hareket etmesinin yararına inanıyoruz.

Karşılıklı bağımlılık ve bölgesel işbirliğini istikrar yaratan bir öge olarak gören Türkiye, bunun Karadeniz bölgesinde seferber edilmesi için öncü bir rol oynamaktadır. Ekonomik işbirliğinin yanı sıra, özellikle kıyıdaş ülkelerle güvenlik alanında da işbirliği olanaklarını geliştirmektedir.

Bölgedeki önemli dostumuz Ukrayna'yla ilişkilerimizi her alanda geliştirme çabalarımız sürmektedir. İki ülke arasında bu amaçla imzalanan Eylem Planının yaşama geçirilmesi, bölgedeki önceliklerimizden biridir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Güney Kafkasya'da kalıcı istikrar, güvenlik ve gönencin oluşturulması Türkiye yönünden yaşamsal önem taşımaktadır. Türkiye, bölge ülkelerinin istikrara kavuşması, donmuş sorunların ve çatışmaya yol açma olasılığı bulunan uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözülmesi ve bölgesel işbirliğinin kök salması için elinden gelen katkıyı yapmaktadır. Kardeş ülke Azerbaycan'ın esenliğe ulaşması, öte yandan çalkantılı bir dönemi geride bırakan komşu Gürcistan'ın sorunlarını sağduyu içinde demokratik yollardan aşması için, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da destek vermeyi sürdüreceğiz.

Azerbaycan ve Gürcistan'la ortaklığımızın güzel bir simgesini oluşturan Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattının, öngörüldüğü gibi, gecikmeksizin 2005 yılında tamamlanması temel hedeflerimizden biridir.

Ermenistan'la aramızdaki ilişkilerin bugüne kadar normalleştirilememesinin nedenleri, Yüce Meclisin değerli üyelerince bilinmektedir. Ermenistan'ın siyasetlerinin yarattığı bu durumun aşılaraq, Güney Kafkasya'daki işbirliği halkasının tamamlanması Türkiye'nin içten isteğidir. Bunun için yapılması gereken, Ermenistan'ın, bölgesinde iyi komşuluk ve uluslararası hukuk ilkeleriyle uyumlu, uzlaşma istencini önplana çıkaran bir dış siyaset izlemesidir. Bu yönde atılacak olumlu adımlara, Türkiye'nin de aynı biçimde karşılık vereceği kuşkusuzdur. Türkiye'ye karşı açık, önyargısız ve dostça siyaset izleyen her ülke kazançlı çıkmaktadır. Ermenistan'ın bu anlayışla hareket etmesini umuyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; diğer komşularımızla ilişkilerimizin olumlu yönde geliştirilmesi de dışpolitika önceliklerimizden birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, İran'la son yıllarda daha yakın ve yapıcı ilişkiler kurmak için içten bir çaba içinde olduk. İlişkilerimizi, iyi komşuluk, içişlerine karışmama ve karşılıklı saygı temelinde yürütme isteğimiz sürmektedir.

İran'la ikili ve çok yanlı düzeyde sürdürdüğümüz ilişkiler, ülkelerimiz arasındaki geniş olanakların daha etkin biçimde değerlendirilmesi istencimizi yansıtmaktadır. Bu olanakların yaşama geçirilmesi, İran'ın, gerek Türkiye'nin güvenliğine gerek bölgedeki istikrara katkı yapacak siyasetler izlemesiyle kolaylaşacaktır. Bu önemli komşumuzla yapıcı ilişkiler geliştirmeye ve böylelikle İran'ı ilgilendiren bölgesel ve uluslararası duyarlılıkların tüm taraflarca daha iyi anlaşılmasına çaba gösteriyoruz.

Komşumuz Irak'taki gelişmeler ülkemizi yakından ilgilendirmeye devam etmektedir. Irak'ta var olan güvenlik koşullarından ülkemiz de doğrudan etkilenmektedir. Irak'a taşımacılık yapan ve müteahhitlik hizmetleri götüren şirketlerimizin personelinin yaşamlarını yitirmesinden büyük üzüntü duyuyoruz. Ailelerinin acılarını paylaşıyoruz. İlgili makamlarımız, yurtaşlarımızın can ve mal güvenliğinin en etkin biçimde korunmasını sağlayacak önlemlerin alınması yönünde özenle çaba göstermektedir.

Irak'ta siyasal sürecin en önemli aşamalarından biri geride bırakılmış, egemenlik Iraklılara devredilmiştir. Egemenliği devralan Irak Geçici Yönetiminin önünde son derece çetin görevler ve yoğun bir gündem bulunmaktadır. Güvenlik ve düzenin sağlanması, Irak'ı oluşturan gruplar arasında ulusal bir uzlaşının temelini atılması, Ocak 2005'te düzenlenmesi planlanan genel seçimlerin hazırlıkları, önümüzdeki dönemin temel öncelikleri arasında yer almaktadır. Geçici hükümetin, yasallığının asıl kaynağının tüm Iraklılar olduğunun bilinciyle hareket ederek, bu güç dönemi başarıyla atlatması en içten dileğimizdir.

Türkiye, demokratik, toprak bütünlüğü ve ulusal birliği korunmuş ve gönençli bir Irak hedefi doğrultusunda hareket etmeyi sürdürecektir. Bu bağlamda, Irak'a insanî ve teknik yardımlarımız ve ikili ticaretimizi geliştirmeye yönelik çabalarımız artarak sürecektir. Çok taraflı düzeyde de, bugüne kadar öncü rol üstlendiğimiz Irak'ın istikrarını, ülke bütünlüğünü ve yeniden yapılanmasını temel alan etkin siyasaları sürdüreceğiz.

Irak'a yönelik yaklaşımımıza tüm Iraklıları kucaklayan bir siyasa yön vermektedir. Yeni Irak'ın, demokratik ve hakça bir düzene kavuşması ve toplumun tüm gruplarının siyasal ve ekonomik yapıda hak ettiği yeri almaları, ülkenin uzun erimli istikrarı için vazgeçilmezdir. Uzlaşma, toplumsal uyum ve dayanışma, tek taraflı üstünlük sağlamaya yönelik siyasaların önüne geçmelidir. Bunlar, uluslararası toplum kadar, ülkedeki farklı grupların uzun yıllar içinde çıkarmış olmaları gereken sonuçlardır.

Bu çerçevede, Türkiye olarak soydaşlarımız Türkmenlerin durumuna önem vermemiz doğal karşılanmalıdır. Irak halkını oluşturan üçüncü büyük grup olan Türkmenler, nüfus büyüklükleri, yüksek eğitim düzeyleri ve "Iraklı" kimliğine sahip çıkan siyasal bilinçleriyle, Irak'ın geleceğine olumlu katkılarda bulunabileceklerdir. Demokratik siyasal sürecin bundan sonraki aşamalarında, Türkmenlerin bu özellikleriyle uyumlu nitelik ve nicelikte temsil edilmelerini umuyoruz. (Alkışlar) Öte yandan, Irak'ın tümünün geleceği yönünden duyarlılık taşıdığını düşündüğümüz bir konu, Kerkük'ün geleceğidir. Kerkük'ün herhangi bir etnik gruba mal edilmesi çabalarının yaratabileceği huzursuzluklar, yalnızca bu ille sınırlı kalmayacak, Irak'ın geneline yayılan bir iç kargaşayı ve sonuçları önceden kestirilemeyecek bölgesel istikrarsızlığı tetikleyebilecektir. (Alkışlar)

Irak bağlamında büyük önem verdiğimiz bir diğer konuya da değinmek istiyorum. Bugün kullandığı adı ne olursa olsun, terör örgütü PKK'nın Irak'ta herhangi bir biçimde sığınak bularak sınırlarımıza sızmasını görmezlikten

gelemeyeceğimizi özellikle vurgulamak gerekir. Irak'taki gelişmelerden yararlanılarak, ülkemize yönelik terör eylemlerinin yeniden başlatılmasına izin vermeyeceğimiz açıktır. Konuşmamın başında da belirttiğim gibi, stratejik ortağımız ve müttefikimiz Amerika Birleşik Devletlerinin bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirmesini bekliyoruz. Ayrıca, egemenliğini devralan Irak'ın, komşuluk ve uluslararası sorumluluklarına uygun davranarak, bu örgütün ülkesindeki varlığına son vermek için gerekli adımları atacağına inanıyoruz.

Son yıllarda gittikçe gelişen Türkiye-Suriye ilişkileri, ülkemizin yapıcı yaklaşımının yararlarını ortaya koymaktadır. Karşılıklı ziyaretler ülkelerimiz arasındaki güveni artırmakla kalmayıp, halklarımızın dostluk ve kardeşlik duygularını da pekiştirmektedir. Sayın Beşar Esad'ın bu yılın başında ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret, bir ilk oluşturmuştur. Suriye'yle siyaset, ekonomi ve kültür alanlarındaki ilişkilerimizi ilerlettikçe, bölgedeki barış ve istikrar arayışına da destek vermiş olacağımızı düşünüyoruz. Suriye'nin başta Batı olmak üzere, tüm ülkelerle normal ilişkiler kurması, Türkiye'nin de yararına. Suriye'yi bu yönde desteklemeyi ve özendirmeyi sürdüreceğiz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Ortadoğu'nun Türkiye için önemi, yalnızca komşu olduğumuz ülkelerle sınırlı kalmamaktadır. Mısır, Suudî Arabistan ve Ürdün dahil, bölgedeki tüm Arap ülkeleriyle dostça ilişkiler geliştirmek ve ilişkilerimizin boyutlarını çeşitlendirmek dışpolitikamızın öncelikli hedefleri arasındadır. İsrail'le kurduğumuz ilişkiler önemini korumaktadır.

Ortadoğu'ya gerçek ve kalıcı barış ve istikrarın gelememesi, öncelikle sayısız yaşamın yitirilmesi gibi üzücü bir sonuç doğurmaktadır. Ayrıca, bölgenin siyaset, ekonomi ve kültür alanlarında sunduğu geniş olanakların bugünkü kuşakların yararına kullanılması da, ne yazık ki engellenmiş olmaktadır. Bu, Ortadoğu'nun yazgısı olmamalıdır. Ortadoğu'da normalleşme çok gecikmiş bir gereksinimdir. Ülkemizin güvenliği ve kalkınması, bölgedeki olumsuz ortamdan etkilenmektedir. Türkiye, başta Filistin-İsrail uyuşmazlığı olmak üzere, bölgedeki sorunların çözülmesi için taraflarca istenebilecek her türlü yardımı yapmaya hazırdır. Hareket noktamız, barış arayışlarına destek vermek ve uzlaşmaları cesaretlendirmektir.

Türkiye, ilgili taraflarla oluşturduğu yakın ve dengeli ilişkilerini, bölgenin çıkarları doğrultusunda seferber etme kararlılığını bu nedenle açıkça ortaya koymuştur. İsrail ve Filistin yetkilileri kadar, bu uyuşmazlığın çözümünde görev üstlenebilecek bölge ülkeleri ve Batılı dostlarımızla da birlikte hareket etmenin sonuç vereceğine inanıyoruz. Bu bağlamda, uluslararası toplumun desteğini alan Yol Haritasının, sorunun çözümü için yol gösterici nitelikte olduğunu düşünüyoruz.

Öte yandan, gerek Ortadoğu'da gerek daha geniş bir coğrafyayı temsil eden İslam Konferansı Örgütü üyesi ülkelerde, siyaset, ekonomi ve toplumsal alanlarda olumlu değişime ve kalkınmaya duyulan gereksinimin, halklar ve hükümetler düzeyinde giderek daha fazla kabul görmesi mutluluk vericidir.

Türkiye'nin, bölgeye ilişkin fırsat buldukça dile getirdiği vizyon, daha açık, özgür, demokratik yapıların yaşama geçirilmesini, insan hakları, hukukun üstünlüğü, iyi yönetim, kadın-erkek eşitliği gibi ilkelerin gözetilmesini, bölgenin ekonomi ve ticaret alanlarında sunduğu olanakların daha akılcı işletilmesini öngörmektedir.

Bölgesel işbirliğinin değerine inanan Türkiye, İslam Konferansı Örgütü'nün de daha etkin bir örgüt durumuna getirilmesini desteklemektedir. Haziran ayında evsahipliğini yaptığımız İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları Konferansında Genel Sekreterliğe Türkiye'nin adayının seçilmiş olması, ülkemizin örgüt içindeki saygınlığını da göstermektedir. Türkiye, İslam Konferansı Örgütü içindeki etkin ve yapıcı tutumunu sürdürerek, örgütün gerek üyelerine gerek temsil ettiği coğrafyaya daha fazla yarar sağlayan olanak ve yeteneğe kavuşturulmasına çaba gösterecektir.

Dostluk ve kardeşlik ilişkilerimiz bulunan Ortaasya ülkeleri, önümüzdeki dönemde de Türkiye'yi yanlarında bulacaktır. Karşılıklı saygı ve ortak çıkar temelinde yürüyen bu ilişkiler, söz konusu ülkelerin sorunlarının aşılmasına, uluslararası toplumla bütünleşmelerine yardımcı olacak bir içerikte sürdürülmektedir. Önümüzdeki ay Antalya'da düzenlenecek Türkçe Konuşan Ülkeler Sekizinci Doruğu, katılımcı ülkeler arasındaki ilişkilerin ve işbirliğinin güçlendirilmesi için neler yapılabileceğinin değerlendirilmesi olanağını sağlayacaktır.

Türkiye'nin tarihsel ve yakın bağları bulunan Afganistan'a vermekte olduğu destek sürecektir. Bu ülkenin yeniden yapılanma sürecinin başarılı olması yolundaki yardımlarımız, aynı zamanda uluslararası barış ve istikrara yapılan bir yatırımdır. Bu amaçla, ikili ve çok taraflı düzeyde süren çabalarımız, dışpolitika önceliklerimiz arasında yer almaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; evrenselleşen değerler ve küreselleşen dünyamızda, Türkiye ölçeğindeki ve coğrafi konumundaki bir ülkenin dışpolitikasının çok boyutlu olması, genel söylemin ötesinde bir gereksinimdir. Türk dışpolitikası, Atlantikötesi bağlar, Avrupa Birliğine tam üyelik sürecimiz ve yakın çevremizle ilişkilerle sınırlı değildir ve olmamalıdır.

Bunlara ek olarak, Afrika ve Latin Amerika ülkeleriyle olabildiğince yakın ilişkiler de gereklidir. Bu kapsamda, Afrika ve Latin Amerika'ya açılım siyasalarımız sürdürülmektedir.

Dışpolitikamızda son yıllarda giderek önem ve öncelik kazanan bir diğer konu, Asya-Pasifik bölgesindeki ülkelerle ilişkilerimizin geliştirilmesi olmuştur. 21 inci Yüzyıl dünya ekonomisine yön verecek ivmenin bu bölgeden kaynaklanacağı sıkça dile getirilmektedir.

Bölgenin önem ve ağırlığı, uluslararası siyasal dengeler yönünden de belirgin ölçüde artmaktadır. Bu nedenle, Asya-Pasifik bölgesine yönelik açılımımıza süreklilik kazandırılması zorunludur. Bu bağlamda, Japonya'da başarıyla gerçekleştirilen "Türkiye Yılı"nın kazandırdığı ivmeyle, bu ülkeyle

ilişkilerimizin daha da geliştirilmesi için karşılıklı istenç ortaya konulmuş ve yakın ilişkilerimizin kültür ve toplum boyutu güçlendirilmiştir. Ayrıca, uzun erimli bir bakışla, bölgenin önemli gücü Çin Halk Cumhuriyetiyle aramızdaki olumlu ilişkileri her alanda geliştirmeyi, içerik yönünden zenginleştirmeyi hedeflemekteyiz.

İkili ilişkilerimize ek olarak, Türkiye'nin çok boyutlu bölgesel ve uluslararası siyasalarının hareket alanlarından birini oluşturan uluslararası örgütlerdeki etkinliğimiz artırılmalıdır. Dışpolitikamızın çok yanlı düzeydeki varlığı güçlendikçe ve uluslararası sorunların çözümüne bu kanalla yaptığı katkılar arttıkça, 2009-2010 yılları için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğimizin gerçekleşmesi kolaylaşacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye'nin, Atatürk'ün gösterdiği doğrultuda çağdaşlaşma ve Batı'ya yönelme hedefi, cumhuriyetin kurulmasından bu yana süregelmektedir.

Türkiye, sorunları bulunsa da, yurttaşlarının yarınlara güvenle bakmasını sağlayacak olanaklara, en güç koşullarda akıl ve sağduyuyla karar alma ve uygulama bilincine sahiptir. Bugün, Türkiye, koruduğu ve ödün vermeden yaşattığı nitelikleriyle birçok ülke için örnek konumdadır.

Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş dünyada etkin bir ülke olarak öne çıkmasını sağlamak, çocuklarımıza ve gençlerimize övünecekleri bir ülke bırakmak, aydınlık yarınlar hazırlamak ortak sorumluluğumuzdur.

Türkiye'nin, genç, dinamik ve girişimci nüfusu, köklü kurumları ve sivil toplum örgütleriyle, zengin kaynaklarını , birikimlerini ve olanaklarını akılcı biçimde değerlendirerek, 21 inci Yüzyılda çok daha iyi bir düzeye ulaşabileceğinden kuşkusuz yoktur.

Çağdaşlaşma yönündeki ilerlememizde, devletin tekliğinin, ulusun birliğinin, ülkenin bölünmez bütünlüğünün, güvenliğinin, bağımsızlığının, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti yapısının korunması, halkının gönencinin duyarlılıkla sağlanması esas olmalıdır.

Türkiye, içinde bulunduğu ilerleme yarışında esin kaynağını, her zaman olduğu gibi, Atatürk'ün ilke ve devrimlerinden ve ulusumuzun kararlılığından alacaktır.

Yüce Meclisimizin yeni yasama yılında da, ülke geleceğinin ve çıkarlarının korunmasındaki duyarlı görevlerini kararlılıkla yerine getireceğine inanıyoruz.

Bu düşüncelerle, hepinizi yeniden saygıyla selamlıyor, yeni yasama yılının ulusumuza kutlu olmasını diliyorum. (Ayakta alkışlar)⁴¹³

⁴¹³ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:3, Cilt:61, 01.10. 2004, Birleşim: 1, Oturum: 1, ss. 15-30.

5.2. ERMENİ MESELESİ VE TBMM

2005 yılı, 1915 Ermeni olaylarının 90 ıncı yıldönümü olduğu için, Ermeni meselesi Türkiye gündeminde yoğun bir şekilde yer aldı. Bu durum TBMM gündemine de paralel bir şekilde yansdı. Bu amaçla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı Deniz Baykal, 8 Mart 2005 tarihinde TBMM’de bir araya gelerek Ermeni soykırımı iddialarını ele aldılar.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Ermeni soykırımı iddiaları konusunda, "İddia sahipleri, iddialarında samimiyseler, bizim gibi onlar da arşivlerini açsınlar. Bilim adamları ve tarihçilerden oluşacak heyetler buralarda çalışma yapsınlar. Bu çalışmaları gördükten sonra atılacak adım neyse, bu adımı atmaya Türkiye olarak hazırız" dedi.

CHP Genel Başkanı Baykal ile TBMM’de biraraya gelen Erdoğan, daha sonra görüşmeyle ilgili olarak gazetecilere açıklamada bulundu. Baykal ve arkadaşlarıyla birlikte ortak bir çalışma yaptıklarını anlatan Erdoğan, görüşmede Ermeni soykırımı iddialarının ele alındığını bildirdi.

Ermeni soykırımına yönelik kampanyalara karşı ciddi bir hassasiyet ve duyarlılık içinde olduklarına işaret eden Erdoğan, Baykal ile TBMM çatısı altında tüm parlamenterler olarak nasıl bir ortak tavır alınabileceği üzerinde uzun süren bir görüşme gerçekleştirdiklerini vurguladı.

"Geleceğe yönelik ortak bir tavır benimsedik" diyen Erdoğan, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Şuna inanıyoruz; çarpıtılmış bir geçmiş üzerine olumlu, barışı kendisine temel alan bir gelecek tesis edilemez. Kin ve nefret üzerine olumlu gelecek inşa edilemez. Türkiye olarak hep bunu savunan, hep bu yönde geleceğe yürüyen bir ilke belirledik. AB sürecinde de maalesef birçok ülkede bu tür konular devamlı önümüze getiriliyor. Ermeni meselesi de bu şekilde siyasallaştırılmak suretiyle bizim devamlı önümüze, artarak giden bir tempoyla getirilmek isteniyor. Son zamanlarda bu kampanyalar sürdürülürken 'Mavi Kitap' adı altında, bundan yaklaşık 85 yıl önce yayımlanmış bir kitap... Şimdi dünyada adeta bir kaynak kitap gibi gösterilmek isteniyor. Burada aslı astarı olmayan, gerçekleri yansıtmayan birçok iddialar var. Bunun o zamanki savaş süreci içinde, hangi niyetlerle hazırlandığı konusunda biz şu anda farklı bir iddiayı ortaya sürmek niyetinde değiliz. Bunu Parlamento’da ortak olarak yaptığımız bir çalışmayla önce inşallah İngiliz Avam Kamarası ve sonra dünyaya duyurmak, açıklamak istiyoruz."

Erdoğan, CHP Genel Başkanı Baykal'ın bu konuda kendilerine bir taslak sunduğunu belirterek, "Biz de bu taslak üzerinde çalışıp, bunu olgunlaştırmak suretiyle -şu anda Dışişleri Bakanlığımızın da yapmakta olduğu bir çalışma var- bu çalışmayı daha sonra ortak bir şekilde TBMM Başkanlığı'na sunmak ve böylece Parlamento’da ne gibi bir adım atarız, bunu birlikte belirleyeceğiz" dedi.

Erdoğan, konuyla ilgili tavırlarını ise şöyle dile getirdi:

"Tavrimız şudur: Her şeyden önce bu tür aslı astarı olmayan kampanyalar netice vermeyecektir. Samimiyetten uzak kampanyalarla sonuç almak mümkün değil. Bu iddia sahipleri iddialarında samimiyseler, devlet arşivlerimizi biz zaten açmış durumdayız. Onların da arşivleri varsa buyursunlar açsınlar. Kurulacak olan, bilim adamları ve tarihçilerden oluşacak heyetler buralarda çalışmalar yapsınlar. Bu çalışmaları gördükten sonra atılacak adım neyse, bu adımı atmaya Türkiye olarak hazırız. Biz bunda varız. Onlar da bu konuda aynı cesareti gösterebiliyorlarsa, varsa arşivleri açsınlar, bu çalışmaları birlikte yürütelim. Birlikte yürütülecek bu çalışmadan sonra tarihle siyasi hesaplaşma gerekiyorsa, biz iktidarı ve muhalefetiyle bunu da yapmaya hazırız. Ama bu çalışmaları yürüten karşımızdaki heyetlerin de bu noktada insafli davranmalarını istiyoruz. Çünkü gelecek nesilleri kin ve nefretle, onların yaşamlarını zora sokmak istemiyoruz."

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Ermeni soykırımı iddiaları konusunda, Türkiye'ye yönelik bir kampanya tırmandırılmaya çalışıldığını belirterek, "Bu kampanyanın altında sadece siyasal suçlamalar ve lobi çalışmaları yatıyor. Hiçbir bilimsel temeli ve tarihi gerçekliği yok" dedi.

Deniz Baykal, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile yaptığı görüşmenin çok verimli ve yararlı olduğunu ve soruna ortak çözüm noktaları koyduklarını söyledi.

Türkiye'ye yönelik kampanyaların ciddi biçimde ele alınması ve etkin bir çalışmanın iktidar, muhalefet ve Meclis tarafından ortaya konulması gerektiğini vurgulayan Baykal, "soykırımın ciddi bir suçlama olduğunu ve tarih ve belgelerle ispat edilmesi gerektiğini" belirtti. Bu konuda Türkiye'ye karşı yürütülen kampanyada sadece suçlama yapıldığını ve bilgi belge ve soykırımın temel niteliklerinin hiçbir zaman ortaya konulmadığını kaydeden Baykal, "Bu gerçekleri TBMM'den tüm dünyaya çağrı yaparak duyurmanın uygun olacağı konusunda tam bir anlayış birliği içinde olduğumuzu gördük" diye konuştu.

TBMM'nin, İngiltere Avam Kamarası'na çağrıda bulunarak "Mavi Kitap" ile ilgili parlamentolararası bir çalışma başlatılması için hazırlıkların sürdürüldüğünü belirten Baykal, "Artık bu konuda iktidarı ve muhalefeti ile bilimsel bir çalışmaya hazır olduğumuzu ilan etmeliyiz" dedi.

Türk ve Ermeni heyetlerinin UNESCO denetiminde biraraya gelerek ve karşılıklı olarak arşivlerini açarak, ciddi bir çalışma yapmasının tam zamanı olduğunu ifade eden Baykal, "Açın arşivlerinizi ne varsa görelim ve gereğini yapalım. Biz artık bu konudaki gerçeklerin tüm dünya tarafından görülmesini istiyoruz" diye konuştu.

CHP Genel Başkanı Baykal, Türkiye açısından çok büyük önem taşıyan bir konuda, iktidar ile dayanışma ve özgüven içinde olmanın ülke çıkarları açısından çok yerinde olduğunu sözlerine ekledi.

Erdoğan, "Yetkililerle yüz yüze temaslar gündemde var mı?" sorusunu şöyle yanıtladı:

"Bu süreç... İlk etapta İngiliz Avam Kamarası'na TBMM'nin hazırlayacağı metni, altına tüm milletvekillerimizin imzasıyla göndereceğiz. Ondan sonraki süreçte atacağımız ikili adımlar, bunların hepsi devam ediyor. Bunlar her yerde önümüze geliyor. Ama bundan sonraki süreç, biraz daha farklılık arz edecek."

Başbakan Erdoğan, "AB ülkeleri ile İngiltere ile muhatap olma durumu söz konusu. Peki sorunun asıl kaynağı olan Ermenistan yönetimi ile gerek hükümet gerek Dışişleri kanalı ile bir görüş alışverişi düşünülüyor mu?" sorusu üzerine şöyle konuştu:

"Olayın geçmişine baktığımız zaman, İngiltere, Fransa, Rusya bir taraftaydı. Öbür tarafına bakıldığında zaman, Osmanlı'ya varmak suretiyle Almanya ve Türkiye vardı. Tabi, bu süreci etkileyen hangi ülkeler varsa, o sürecin içerisinde o ülkelerle de görüşmeler şüphesiz ki yapılacak. Ama şu anda attığımız ve atmamız gereken adım bu... Bu adımla beraber onları da geliştirmeyi, yine karşılıklı görüşmelerle, nasıl bunu daha etkin hale getirebiliriz..."

Hatta ülkemizde Ermeni müzesi açılışı yapıyor, biz bizzat gidip açıyoruz. Mabetleri ile ilgili açılış yapıyor, bizzat gidip açtığımız var. Ermeni Patriği ile rahatlıkla görüşüyoruz. Bunlar farklı ülkelerde bizim temsilcilerimizden esirgenen tavırlardır. Biz bunları aşmış durumdayız. Bunları rahatlıkla yapıyoruz. O süreçte de bunları şüphesiz ki yapacağız. Ermeni vatandaşlarımız, hiçbir zaman bana bir şikayet ilettiklerini görmedim. Çok çok ufak tefek olayların dışında...

Gayet iyi iletişimimiz var ama dünyada da buna benzer bir kampanya söz konusu. Dolayısıyla da bu kampanyaya karşı da bu çalışmayı yürütüyoruz, yürüteceğiz." ⁴¹⁴

24 Mart 2005 Perşembe

Tarihçi Prof. Dr. Justin McCarthy tarafından verilen, "Ermeni Sorununun Gerçeği" konulu konferans TBMM eski Senato Salonu'nda gerçekleştirildi. ⁴¹⁵

TBMM Başkanı Bülent Arınç ve CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın açış konuşmaları yaptığı konferansı, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin, bazı bakanlar, TBMM Başkanvekilleri Sadık Yakut, Nevzat Pakdil ve Ali Dinçer, Komisyon Başkanları ve milletvekilleri, bilim adamları ve davetliler izledi.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, konferansın açılışında yaptığı konuşmada, Türk Milleti'nin, tarihinin hiçbir döneminde soykırım yapmadığını belirterek, soykırım iddialarına karşı kendi tezlerinin daha net ve objektif olarak ortaya konması zamanının geldiğini söyledi.

⁴¹⁴ http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=19064
(Erişim Tarihi: 04/08/2007)

⁴¹⁵ McCarthy'nin konferans konuşmasının Türkçe-İngilizce metni için bk. Justin McCarthy, **Ermeni Sorunu Gerçeği (Conference on the Reality of the Armenian Question)**, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı, Mayıs 2005.

Bülent Arınç, Ermenilerin soykırım yapıldığını iddia ettikleri 1915'in üzerinden 90 yıl geçtiğini, özellikle Ermeni diasporasının gayretiyle bu yılı daha büyük atakla geçiştirmek istediklerini belirtti. Arınç, pek çok ülkenin parlamentolarında ve yerel yönetim organlarında soykırımlarla ilgili kararlar çıkarılmaya çalışıldığını, bunda kısmen de başarılı olduğunu dile getirdi.

Arınç, soykırım iddialarına karşı Türkiye'nin söylediği sözler ve argümanların çok yeterli olmadığını belirtirken, konunun bilimsel, tarihsel açıdan ele alınması ve artık birkaç sözcükle savunmak yerine Türkiye'nin iddialarının daha net ve objektif olarak ortaya konulması gerektiğini vurguladı. Böylesi bir çalışmanın ilgili tüm kurum ve kuruluşların koordinasyonu sağlanarak yürütülmesi gerektiğini belirten Arınç, Türkiye'nin tezlerini açıkça ortaya koyacak bilimsel çalışmaların hayata geçirilmesi gereğine işaret etti.

Savaş yıllarında propaganda amacıyla kullanılan bazı kitap ve broşürlerin bugün bilimsel gerçeklikten uzak olduğunu ispat etmenin zamanının geldiğine dikkati çeken TBMM Başkanı Arınç, tehcirin sebep ve sonuçlarının arşivlere dayanılarak ortaya konulması ve soykırım iddiası ile Türkiye'yi suçlayan ülkelerin meclislerine biraz da kendilerine bakmalarını tavsiye etmek gerektiğini anlatırken, "tehcirin savaş şartları içerisinde ve ne büyük zorluklarla uygulanabildiğini, 1915'li yıllarda milyonlarca kişinin öldüğü savaş şartlarını bir kez daha değerlendirmelerini istemek durumundayız" dedi.

Türkiye'nin soykırım iddialarına karşı tezlerinin güçlü olduğunu belirten Arınç, "Soykırım iddiasına karşı ciddi bir mücadeleyi sürekli yürütmeliyiz. Tezlerimizi ortaya koymalıyız. Bu yalanı yüzlerine vurmalyız ki, Türk Milleti tarihinin hiçbir döneminde soykırım yapmamıştır, böyle bir cinayeti hiçbir zaman işlememiştir" diye konuştu. Arınç, TBMM'nin bu mücadeleye her türlü katkıyı vermeye hazır olduğunu, gizli tutanaklar da dahil her türlü dokümanı inceleme imkanı sağlayacaklarını bildirdi.

BAYKAL'IN KONUŞMASI

Sempozyumun açılışında konuşan CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ise Prof. Justin MacCarthy'nin tarihçi olarak önemine ve çalışmalarının değerine işaret etti.

Baykal, Türkiye'nin yakın tarihinin aydınlatılması bakımından iktidar ve muhalefet olarak elele verdiklerini, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile görüşmesinin ardından bir proje başlattıklarını belirterek, projenin, soykırım iddialarının Türkiye'ye karşı kullanılmasının önüne geçilmesini, gerçeklerden ve bilimsellikten uzak tezlerin geçersiz kılınmasını amaçladığını ifade etti.

Türkiye ile Ermenistan tarihçilerinden oluşan ortak bir komitenin arşivler üzerinde bir çalışma yürütmesini ve bu çalışmanın tarafsızlığını teyit etmek için iki tarafın belirleyeceği bir hakem gözetiminde yapılmasını önerdiklerini kaydeden Baykal, bu girişimin uygulanabilmesi için Ermenistan'ın işbirliğinin şart olduğunu belirtti. Baykal, şunları söyledi:

"Ermenistan kendi tarihi ile yüzleşmekten korkmuyorsa ve savlarının gerçek olduğuna inanıyorsa iki ülke tarihçilerinin biraya gelmesine, gerçeklerin beraberce saptanmasına ve ortak bir tarih değerlendirmesinin yapılmasına itiraz etmemesi gerekir.

Ermenistan yöneticilerinin Türkiye'nin bu önerisini değerlendirirken esasta bunun bir barış girişimi olduğunu ciddiyle dikkate almaları gerekir. Türkiye'nin bu önerisinin temel bir misyonu da asırlarca içiçe, barış içinde yaşamış ve şimdi birbirine komşu devlet kurmuş iki ulusu barıştırmak ve ortak gelecek inşa etmelerine imkan verecek ortamı yaratmaktır. Ancak her iki tarafın da kendi tezleriyle ilgili kemikleşmiş kanaatlerini değiştirip tarihe ortak bir perspektifle bakmaları sağlanamazsa olumlu bir ortam yaratılamaz. Böyle olunca da iki ulusun ruhunda oluşan yara hiçbir zaman kapatılamaz.

Eğer Ermenistan Türkiye ile iyi komşuluk ilişkileri kurmak ve işbirliğini geliştirmek istiyorsa Türkiye'nin ortak tarih değerlendirmesi önerisini kabul etmelidir. İyiniyetli, sağduyulu ve dünya barış ve istikrarına katkıda bulunmak isteyen her ülkenin ve her devlet adamının da Türkiye'nin bu önerisini desteklemesi gerekiyor."

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin düzeltilmesini içtenlikle isteyen, Kafkaslarda barış ve istikrarın güçlenmesini arzu eden devletlerin de Türkiye'nin bu girişimine destek vermelerini ve ilişkileri zayıflatacak faaliyet ve kararlardan vazgeçmelerini istedi. Baykal, Türkiye'nin uygulamaya koyacağı projenin ikinci ayağını da, soykırım iddiasına dayanak olarak gösterilen malzemelerin propaganda malzemesi niteliğini taşıdığını dünya kamuoyuna açıklanması olduğunu dile getirdi.

Baykal, "Mavi Kitap" olarak da bilinen "Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilere Uygulanan Muamele 1915-1916" adlı kitabın uydurma ve yarı uydurma ya da taraflı rapor ve algılamalar üzerine inşa edilmiş bir aldatmaca olduğunu belirtti. Bu kitabın bir propaganda malzemesi olduğunun en ufak bir kuşkuya dahi mahal vermeyecek şekilde belli olduğunu, tahrip edici etkileri devam eden ve Türkiye'ye karşı kullanılarak kin ve nefret ekilmesine neden olan bu eseri kabul etme imkanı olmadığını vurgulayan Baykal, İngiliz Savaş ve Propaganda Bürosu'nca hazırlanıp 1916'da İngiliz Parlamentosu'nun onayıyla basılıp dağıtıldığını anlattı. Baykal, bu konuda TBMM'nin İngiliz Parlamentosu'na bir mektupla başvurusunun isabetli olacağını, hazırladıkları mektup taslağını Başbakan Erdoğan'a verdiklerini, Hükümet'in bu taslak üzerinde çalıştığını ifade etti. Ortak proje kapsamında başka adımlar da atılacağını kaydeden Baykal, soykırım iddialarına karşı çok boyutlu bir stratejinin uygulanması ve buna uygun yapılanmaların oluşturulması gerektiğini sözlerine ekledi.⁴¹⁶

⁴¹⁶ http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=20182
(Erişim Tarihi: 04/08/2007).

22 Haziran 2006 Perşembe

TBMM'DE 'ERMENİ SAVLARI ve SOYKIRIM SUÇUNUN HUKUKSAL NİTELİĞİ' KONULU BİR TOPLANTI DÜZENLENDİ

TBMM'de Dışişleri, AB Uyum, Milli Savunma ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeleri ile uluslararası grupların katıldığı, "Ermeni Savları ve Soykırım Suçunun Hukuksal Niteliği" konulu bir toplantı düzenlendi.

Toplantıda konuşan CHP İstanbul milletvekili Şükrü Mustafa Elekdağ, Ermeni soykırımı iddialarına ilişkin tartışmaların hukuki plana çekilmesinde yarar olduğunu kaydetti. 1915 olaylarının, BM'nin Soykırımı Önleme ve Cezalandırma Sözleşmesi hükümleri uyarınca değerlendirilmesi gerektiğine dikkati çeken Elekdağ, "Türkiye, sözleşme hükümleri doğrultusunda yapılacak değerlendirmeyi kabul edeceğini açıklayabilmeli ve uluslararası tahkim yöntemine başvurulmasını önerebilmelidir" dedi.

Bu önerinin, Türk-Ermeni tarihçileri komisyonunun kurulmasına ilişkin öneride olduğu gibi Ermeni tarafından reddedebileceğini belirten Elekdağ, "Türkiye'nin hukuksal haklılığının bir göstergesi olması açısından bu öneri önemlidir. Amaç, Türk tezinin hukuksal, fiili ve kanıtsal dayanaklarının çok sağlam olduğunu ve bu yolda bir öneriyi hiçbir endişeye kapılmadan yapabileceğini ortaya koymaktır" diye konuştu.

Sözleşmede, soykırımın, "ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, grup olarak kısmen veya tamamen yok etmek kastıyla bazı fiillerin işlenmesi" olarak tanımlandığını kaydeden Elekdağ, şöyle devam etti:

"Sözleşmeye göre, tüzel kişiler değil, sadece hakiki şahıslar soykırımla suçlanabilir. Bazı devlet parlamentolarının aldığı kararların hiçbir hukuki değeri yoktur. Bu ülke ve kurumlar, aynı zamanda uluslararası ceza hukukunun temel ilkesi olan 'Kanunsuz suç olmaz, kanunsuz ceza olmaz' hükümlerini ihlal etmişlerdir."

Uluslararası mahkemelerdeki insanlık suçları ve soykırımlara ilişkin mahkeme kararlarını anlatan Elekdağ, Ermeni tarafının elinde soykırım olduğuna ilişkin hiçbir kanıt olmadığını vurguladı.⁴¹⁷

28 Nisan 2005 Perşembe

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ve tüm milletvekillerince imzalanan mektup, TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından Lordlar Kamarası Başkanı Lord Falconer ile Avam Kamarası Başkanı Michael Martin'e iletildi. Lordlar ve Avam Kamaraları üyelerine dağıtılacak mektupta, Mavi Kitap'ın tarihi bir belge olarak geçersiz ve asılsız olduğunun ilan edilmesi istendi.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ve tüm milletvekillerince imzalanan mektup, TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından Lordlar Kamarası Başkanı Lord Falconer ile Avam Kamarası Başkanı

⁴¹⁷ http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=35287
(Erişim Tarihi: 04/08/2007).

Michael Martin'e iletildi. Lordlar ve Avam Kamaraları üyelerine dağıtılacak mektupta, Mavi Kitap'ın tarihi bir belge olarak geçersiz ve asılsız olduğunun ilan edilmesi istendi.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ve tüm milletvekillerince imzalanan Mavi Kitap'ın tarihi bir belge olarak geçersiz ve asılsız olduğunun ilan edilmesi istenen mektup Büyük Britanya Avam Kamarası ve Lordlar Kamarası üyelerine gönderildi.

İlk olarak 13 Nisan'da, TBMM Genel Kurulu'nda Erdoğan ve Baykal tarafından imzalanan ve ardından tüm milletvekillerinin imzasına mektupta, "Mavi Kitap, Ermeni soykırımı adalet komandoları ve ASALA tarafından işlenen korkunç terör suçları için ahlaki gerekçe olarak kullanılmıştır" denildi.

"1915 Osmanlı-Ermeni trajedisine ilişkin bir hususun dikkate sunulmak istendiği" belirtilerek başlanılan altı sayfalık mektupta, bu konunun gerek Türk halkı gerekse dünyada çeşitli ülkelerde yaşayan Türkler için büyük önem taşıdığı belirtildi.

Mektupta, Büyük Britanya Parlamentosu ve Hükümeti tarafından, kamuoyuna, Büyük Britanya Parlamentosu Mavi Kitaplar Külliyyatı çerçevesinde yayımlanan "Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilere Uygulanan Muamele 1915-1916" isimli kitabın, Birinci Dünya Savaşı'nda "Wellington House"daki İngiliz Savaş ve Propaganda Bürosu tarafından hazırlanan bir propaganda malzemesi olduğunun açıklanması istendi.

Mektupta, "Kitapta yer alan Osmanlı Ermenilerinin isyanı ile buna karşı Osmanlı Devleti'nin almış olduğu önlemlere ilişkin bilgilerin mesnetsiz olduğunun ve güvenilemeyeceğinin" ilan edilmesi istemine yer verildi.

Mektubun metni aşağıya alınmıştır:

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Avam Kamarası ve Lordlar Kamarası'nın Sayın Üyeleri,

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Büyük Britanya Parlamentosu üyelerine en derin saygılarını sunar ve gerek Türk halkı gerekse dünyada çeşitli ülkelerde yaşayan Türkler için büyük önem taşıyan 1915 Osmanlı-Ermeni trajedisine ilişkin bir hususu dikkatlerine sunmak ister.

Aşağıda imzaları bulunan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tüm üyelerini oluşturan bizler, Büyük Britanya Parlamentosu ve Hükümeti tarafından, kamuoyuna, Büyük Britanya Parlamentosu Mavi Kitaplar külliyyatı çerçevesinde yayımlanan Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilere Uygulanan Muamele 1915-1916 adlı kitabın, I. Dünya Savaşı'nda "Wellington House"daki İngiliz Savaş ve Propaganda Bürosu tarafından hazırlanan bir propaganda malzemesi olduğunun ve sözkonusu kitapta yer alan Osmanlı Ermenilerinin isyanı ile buna karşı Osmanlı Devleti'nin almış olduğu önlemlere ilişkin bilgilerin mesnetsiz ve güvenilir olmadığının açıklanmasını talep etmekteyiz.

Muhtemelen bildiğiniz gibi, I. Dünya Savaşı sırasında İngiltere'nin savaş propaganda faaliyetleri, önce Savaş Propaganda Bürosu (1914), bilahare Enformasyon Dairesi (1916), daha sonra da Enformasyon Bakanlığı (1918) tarafından yürütülmüştür. Resmi yapısı ne olursa olsun İngiliz propaganda faaliyetleri savaş boyunca “Wellington House” ismiyle tanımlanmıştır. “Wellington House”, müttefik devletlerin ve Amerikan halkının savaşa desteğini ve özellikle Amerika'nın savaşa katılmasını sağlamak amacıyla, Almanya ile Osmanlı İmparatorluğu aleyhine bir kamuoyu dezenformasyon kampanyasını planlamış ve uygulamıştır. “Wellington House” bu amaçla biri “Alman Vahşeti” diğeri de “Türk Vahşeti” hakkında iki önemli rapor hazırlamıştır. (Türkler hakkında rapor Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilere Uygulanan Muamele 1915-1916 başlığı ile kitap halinde yayımlanmış olup bundan böyle buna “Mavi Kitap” olarak atıfta bulunulacaktır.) Her iki rapor da Savaş Propaganda Bürosu'nda uzman olarak çalışan Arnold Toynbee tarafından yazılmış ve ünlü bir şahsiyet olan İngiltere'nin Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçisi Viscount Bryce imzasıyla yayımlanmıştır. 2 Aralık 1925'te Lordlar Kamarası'nda bir konuşma yapan Dışişleri Bakanı Sir Austin Chamberlain, Viscount Bryce'in “Alman Vahşeti” adlı raporunun asılsız bir savaş propagandasından ibaret olduğunu açıklamıştır. Ancak, aynı şekilde asılsız propaganda malzemesinden başka bir şey olmayan Mavi Kitap hakkında böyle bir açıklama yapılmamıştır. Oysa Mavi Kitap'ın “savaş propagandası” olduğunu Arnold Toynbee'nin kendisi bile itiraf etmiştir.

Savaş Propaganda Bürosu'nun Mavi Kitap'la ilgili tüm kayıt ve belgeleri bir yangınla tahrip olmuş bulunmakla birlikte, İngiliz bürokrasisinin diğer bölümlerinde muhafaza edilen bu konuyla ilgili birçok önemli belge tahribattan kurtulmuş ve şans eseri bulunmuştur. Son zamanlarda, İngiltere arşivlerini inceleyen bağımsız araştırmacılar tarafından ortaya çıkartılan bu belgeler şu hususları kanıtlamaktadır:

1. Savaş Propaganda Bürosu, Osmanlı İmparatorluğu'nun tahrip edilmesini ısrarlı bir şekilde I. Dünya Savaşı'nın temel hedefi olarak göstermeye çalışmıştır. Bu projeye “Türkler Gitmeli” (Türklerin Avrupa ve Anadolu'dan Orta Asya'ya sürülmesi anlamında) adı verilmiştir. Bu amaçla yürütülen ve esas itibarıyla Amerikan halkını hedef alan propaganda kampanyası; İngiltere'nin Anadolu ile Mezopotamya'daki sömürgeci politikalarını mazur göstermeyi; önemli bir müttefik olan Rusların Yahudilere karşı uyguladıkları vahşeti ört-bas etmeyi ve özellikle Amerika'daki siyasi karar mercilerini, basını, akademisyenleri, çeşitli mezheplerden Hristiyan kuruluşlarını ve fikir öncülerini, Türklerin Ermenilere “insanlık dışı muamele uygulamalarına ve katliam yaptıklarına” inandırmak ve Amerikan kamuoyunda yeterli tepki yaratmak suretiyle Amerika'nın savaşa katılmasını amaçlamıştır.

2. Başbakan Lloyd George, Enformasyon Servisi Direktörü Albay John Buchan'a “Türkler Gitmeli” programını planlama ve uygulama emrini vermiş, Buchan da, bu amaçla hazırlanacak materyalin üretimi, yayınlanması ve dağıtım işleriyle Stephen Gaselee'yi görevlendirmiştir. Söz konusu propaganda materyali

şu görüş ve inançları yaratmak ve yaymak amacını güdecekti : (1) Batı ile Anadolu'nun ve Mezopotamya'nın Türklerin işgalinden önceki eski kültürel mirası arasında yakınlık bulunduğu. (2) Türklerin bölgede ilerlemeyi, ticareti ve sosyal gelişmeyi önledikleri. (3) Türklerin, Osmanlı Devleti'nin asıl unsurları olan halklarla ve özellikle Ermenilerle, eşitlik ve adalet ölçütleri çerçevesinde kaynaşma ve bunları yönetim kabiliyetine sahip bulunmadıkları. (4) Türk Devleti'nin ıslah edilmesinin imkansız olduğu ve Türk toplumunun, doğası nedeniyle, reform yapma ve uygarca kendi-kendini yönetme yeteneğinden mahrum bulunduğu. (5) Başbakan Lloyd George tarafından da saptandığı gibi bağınaz ve kabiliyetsiz bir millet olan Türklerin Avrupa ile Asya arasında stratejik köprü konumundaki Anadolu'yu kontrol etmelerinin veya Almanya'nın bir uydusu olmalarının son derece tehlikeli olduğu. (6) Osmanlı devlet sistemindeki her dini cemaatin kendini yönetmesi şeklindeki hoşgörüyeye dayandığı iddia edilen yaklaşımın (Buchan'ın ifadesine göre “bir dinler müzesi”), esasında Batının çoğunluğun yönetimi ve azınlıkların haklarına sahip çıkılması sistemiyle bağdaşmadığı.

3. Stephen Gaselee, Savaş Propaganda Bürosu uzmanı tarihçi Arnold Toynbee'den Türk-karşıtı kampanya için çalışabilecek yazarların isimlerini talep etmiştir. Toynbee'nin kendi ismi de dahil verdiği ayrıntılı liste, Mark Sykes gibi Ortadoğu üzerinde çalışmış yazarların ve Ermeni davasını benimseyen Amerikalı misyoner liderlerin isimlerini içeriyordu. Kampanya bağlamında Savaş Propaganda Bürosu'nda çalışan 54 yazar tarafından Osmanlı Ermenilerinin durumu hakkında düzenlenen düzmece yazılar, sanki gerçek olaylara görgü tanığı olmuş olan kişilerin raporları gibi yayımlanıyordu. Amerika'ya gönderilen bu raporların dağıtımı, Başkan Woodrow Wilson'a son derece yakın oldukları bilinen ve belli başlı Amerikan gazeteleriyle iyi ilişkileri olan Sir Gilbert Parker ve Geoffrey Butler tarafından yapılıyordu.

4. Savaş Propaganda Bürosu, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki durum hakkında Amerika'ya iletilen tüm bilgilerin yegane kaynağı konumundaydı. Gaselee-Toynbee ekibi, Mavi Kitap da dahil, 37 değişik yayından yedi milyondan fazla nüshanın dağıtımını sağladı. İngiltere, Almanya'nın transatlantik iletişim kablolarını tahrip etmiş olduğu için, Savaş Propaganda Bürosu bağımsız muhabirler tarafından Amerika'ya gönderilen bütün raporları sansür ve kontrol etme imkanına sahipti. Associated Press, 1915'te Avrupa'daki Amerikalı muhabirlerin gönderdikleri yazıların % 75'inin İngiliz makamları tarafından tahrip edildiğini açıklamıştır.

5. Büyükelçi Viscount Bryce'in imzasını taşıyan Mavi Kitap, güya “Osmanlı askerleri veya vatandaşları tarafından Ermenilere karşı yapılan katliamlara ve diğer vahşete” ilişkin olarak 150 görgü tanığının anlattıklarına dayanmaktadır. Mavi Kitap, görünürde “kişileri Osmanlı misillemesinden korumak amacıyla”, “görgü tanıklarının” gerçek isimlerini açıklamamakta ve bu kişilere kod adlarıyla atıfta bulunmaktadır. Kısa bir süre önce İngiliz arşivlerinde bulunan Mavi Kitap'taki kod adlarının kimlere ait olduklarını gösteren bir Savaş Propaganda Bürosu belgesi, bu 150 kişiden, 59'unu misyonerlerin, 52'sini

Ermeni aktivistlerin ve yedisini de isyancı Ermeni Taşnak liderlerin oluşturduğunu ortaya koymuştur. Geriye kalan 32 kod adına gelince, bunlar ya tamamen uydurma kişilere aittir, yahut da aynı kişinin başka bir kod adıyla tekrardan gösterilmesi sonucu Mavi Kitap'ta yer ayrılmıştır. Arnold Toynbee'nin kendisi bile kimlikleri bilinmeyen kişilerin hazırladıkları raporlar üzerinde çalışmaktan hoşnut değildi. Bir keresinde, Viscount Bryce'a yazdığı bir mektupta "Bu belgelerin otuz dört tanesinin, yani yüzde yirmi üçünün gerçek yazarının kim olduğunu bilmiyorum" demişti. Ancak bu belgelerin yazarları da kitapta bilinen yazarlarla birlikte aynı şekilde yer almışlardır.

Belirttiğimiz gibi bu hususlar, Bryce'ın Mavi Kitap'ının, yine Bryce'ın imzasını taşıyan ve İngiltere tarafından resmen asılsızlığı açıklanmış olan "Alman Vahşeti" raporunun tüm kusurlarıyla malul olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Şöyle ki: (1) Mavi Kitap, Savaş Propaganda Bürosu'nun "Türkler Gitmeli" programının bir ürünüdür, bu bakımdan bir propaganda malzemesidir. (2) Savaş Propaganda Bürosu uzmanları, Mavi Kitap'ın hazırlanmasında, tanıklık yaptıkları olaylar hakkında kişisel bilgileri olmayan bir çok sahte "görgü tanığının" ifadesini kullanmışlardır. (3) Bunlar dışında Mavi Kitap'ta "görgü tanığı" olarak atıfta bulunan kişilerin büyük çoğunluğu da konuya taraf olan ve icra ettikleri dini ve siyasi görevler nedeniyle yansız bir tutum içinde olmaları mümkün olmayan kişilerdir. (4) Mavi Kitap'ın yazarları, kitapta ifadelerine yer verilen "görgü tanıklarının" söylediklerini, yabancı misyonların ve askeri görevlilerin ifadelerinden yararlanmak suretiyle doğrulama yoluna gitmemişlerdir. (5) Mavi Kitap'ta "görgü tanıklarının" ifadelerini nakzeden diğer kaynakların ifadelerine hiçbir şekilde yer verilmemiştir. (6) Mavi Kitap'ta, Ermeni İsyanlarına ve Doğu Anadolu'da on binlerce Müslüman'ın katledilmesine hiç değinilmemiştir. (7) Mavi Kitap'ta, "görgü tanıklarının" Osmanlı Devleti'nin politikalarına yönelik her türlü kınama ve eleştirilerine yer verilirken, bu politikalar nedeniyle, savaş alanı dışında bulunan yüz binlerce Ermeni'nin barış ve istikrar içinde yaşamaya devam ettiklerinden hiçbir şekilde söz edilmemiştir. (8) Buchan'ın çalışması, kısmen de olsa, romanlarında ve diğer yazılarında da açıkça ortaya koyduğu üzere, ırkçılığının ve Yahudi düşmanlığının ürünü olarak görülmelidir.

Görüleceği üzere, Mavi Kitap, İngiltere'nin savaş sırasındaki fevkalade başarılı bir propaganda faaliyeti olup, Osmanlı Ermenilerinin isyanı ile buna karşı Osmanlı Devleti'nin almış olduğu önlemler hakkında gerçekleri aksettirilen güvenilir bir tarihi kaynak değildir. Gerçekten de, Osmanlı ordularına karşı Ruslarla güçlerini birleştiren Ermeni çetelerinden, Osmanlı resmi görevlilerinden öldürülmelerinden, ikmal ve iletişim hatların kesilmesinden, Osmanlı kentlerinin ele geçirilmesi girişimlerinden, Türklerin Van'da topluca katledilmelerinden, bir milyondan fazla Müslüman'ın Rus ve Ermeniler tarafından topraklarından zorla sürülmelerinden kitapta hiç bahsedilmemektedir. Daha sonraları Toynbee'nin, bu tek taraflı anlatımı nedeniyle tarihi gerçeklere ihanet ettiği hissiyatına kapıldığı bildirilmiştir. Ancak, Mavi Kitap'ın tahripkar

ve habis etkileri bugün hala devam etmekte ve Ermeni aktivistler tarafından uluslararası medyanın, siyaset adamlarının, fikir önderlerinin ve bilim adamlarının aldatılarak Türkiye'ye karşı kin ve nefret duygularının yayılmasında etken olmaktadır.

İngiltere hükümeti, her ne kadar Mavi Kitap'ın geçersizliğini resmen açıklamamış olsa da, bu kitaptaki belge ve iddiaların mesnetsizliği, hükümsüzlüğü ve hukuken hiçbir değer taşımadığı, 1921 yılında Malta Mahkemesi tarafından alınan kararlar dolaylı olarak ilan edilmiş bulunmaktadır. Anımsanacağı üzere, 1920 yılında İngiliz İşgal kuvvetleri tarafından 144 Osmanlı devlet adamı ve görevlisi Ermenilere karşı vahşet ve katliam yaptıkları iddiasıyla mahkeme edilmek üzere tutuklanmış ve Malta Adası'na gönderilmiştir.

Mahkeme tarafından görevlendirilen bir Osmanlı Ermenisi araştırmacı tarafından Osmanlı, İngiliz ve Amerikan arşivlerinde yapılan son derece titiz araştırmalara rağmen sanıkları suçlayacak hiçbir belge, kanıt ve güvenilir “görgü tanığı” bulunamayınca, İngiltere Kraliyet Başsavcısı 29 Temmuz 1921 tarihli kararıyla, kanıtların yetersizliği nedeniyle davanın görülemeyeceğine ve sanıkların serbest bırakılmalarına karar vermiştir.

Bu noktada, şu önemli sorunların cevaplandırılması gerekiyor: Malta sürgünlerini mahkum etmek için neden 1916'da yayımlanan Mavi Kitap'ın içerdiği kanıtlar kullanılmadı? Toynbee'nin Mavi Kitap'ı yazarken dayandığı kaynaklardan derhal yararlanmak imkanı varken bunlar mahkeme tarafından neden dikkate alınmadı?

Bu soruların cevabı kısa ve açıktır: Mavi Kitap'tan yararlanılmadı, çünkü içerdiği iddia ve belgeler mesnetsiz ve asılsız. Mavi Kitap yazılırken dayanan kaynakların hepsi el altında olmasına rağmen bunlar kullanılmadı, çünkü bu kanıtlar, belgeler ve “görgü tanıkları” bir İngiliz mahkemesi tarafından dikkate alınacak bir değer taşımıyordu.

İngiliz hükümetleri Mavi Kitap'ı kaale almamaya devam etmektedir. İngiltere Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Barones Ramsay of Cartvale, 14 Nisan 1999 tarihinde İngiliz Hükümeti adına Büyük Britanya Lordlar Kamarasında yaptığı açıklamada “...ancak Osmanlı yönetiminin, denetimi altındaki Ermenileri ortadan kaldırmaya yönelik spesifik bir karar aldığını gösteren kuşku götürmez kanıtların yokluğunda, İngiliz Hükümetleri 1915 ve 1916 olaylarını ‘soykırım’ olarak tanınamışlardır” demiştir.

Büyük Britanya Hükümeti, Bryce'ın uydurma “Alman Vahşeti” raporu için yaptığı şekilde Mavi Kitap'ın asılsızlığını ve bir propaganda materyali olduğunu ilan etmemiş olduğu için, anılan kitap Osmanlı Ermenileri konusu üzerine doğru ve gerçek araştırma ve akademik çalışmalar yapılmasına zarar verdiği gibi, Başbakan Lloyd George'un talimatıyla Albay Buchan ve Savaş Propaganda Bürosu tarafından bundan yaklaşık yüz yıl önce oluşturulan “Türkler gitmeli” kampanyasının altı hedefi doğrultusunda Türklere karşı düşmanlığı teşvik etmektedir.

Osmanlı Ermenilerinin başlarına gelenin soykırımı suçu olduğu yolundaki iddiaya destek veren ve okul kitaplarından başlayıp hükümet açıklamalarına kadar çok çeşitli yayınlarda binlerce defa atıfta bulunan Mavi Kitap, maalesef bugün hala bilim adamları ve siyaset oluşturucular için temel bir kaynak olma niteliğini sürdürmektedir. Kitap, Osmanlının tutumunda, öldürme eylemini soykırıma dönüştüren kilit unsurun, yani öldürmek için özel bir niyet ve kastin mevcudiyetine dayanmaktadır. Diğer bir deyişle Mavi Kitap Osmanlı Ermenisi sivilleri savaş alanı dışında bir bölgeye yerleştirmek suretiyle Ermeni asilerden ve Rus ordusundan ayırmayı öngören Osmanlı politikasını, ırkçı bir katliam için bahane olarak nitelemektedir.

Mavi Kitap, Türk halkına karşı anlayışsızlığın ve düşmanlığın güçlenerek sürmesine yol açmaktadır. “Türkler gitmeli” kampanyasının dayandığı altı hedefi oluşturan Albay Buchan gururlu bir ırkçıydı. Yazmış olduğu Greenmantle isimli romanda, “Gerçek şu ki biz (İngilizler) yabancı halklara nüfuz etme kabiliyeti olan insanları yaratan dünyadaki yegane ırkız” diyordu. Buchan, “Jön Türkler”e de “Yahudi ve Çingenelerden oluşan bir grup” diye atıfta bulunuyor. The Thirty-Nine Steps adlı romanında Buchan, “Bütün hükümetlerin ve orduların arkasında çok tehlikeli bir halk tarafından yaratılan bir yer altı hareketi vardı... Yahudiler bu hareketin arkasındaydı... Yahudiler her yerdeydi... Engerek yılanı gibi,” şeklinde ifadeler kullanmıştır.

Mavi Kitap’ın temelini oluşturan Buchan’ın altı hedefi, saygınlık ve haysiyetten yoksun oldukları iddiasıyla Türk milletinin, eşitlik ve egemenlik haklarından yararlanmayacağı ve Anadolu’da bin yıldır sürdürdükleri yaşamı devam ettirme hakkına da sahip olmadıkları yolundaki ırkçı görüşe meşruiyet kazandırmaktır. Bu nedenle, Mavi Kitap, Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları (JCAG) ve Ermenistan’ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu (ASALA) tarafından işlenen korkunç terör suçları için ahlaki gerekçe olarak kullanılmıştır. Bu teröristler, 80’den fazla masum kişiyi öldürmüş, 700’den fazla kişiyi yaralamış ve 100’den fazla insanı rehin almış, bunun yanında Amerika, Avrupa, Ortadoğu ve Avustralya’da onlarca milyon dolarlık maddi zarara yol açmışlardır.

Bugüne kadar asılsızlığı ilan edilmeyen Mavi Kitap üstün nitelikte bir propaganda ve aldatmaca aracı olarak, insanları zihnen ve ruhen etkilemeye devam etmektedir. Bugün dahi Wellington House Kitapları Amerikan okulları ve üniversite öğrencilerine tavsiye edilmektedir. Tarihçi Arthur Ponsonby, savaş zamanındaki propagandanın kalıcı ve nesilden nesile geçen habis etkilerini de ele aldığı Falsehood in Wartime (Savaş Zamanında Kandırma) adlı kitabında şunları söylemektedir.

“Yalan ve asılsız sözlerle insanların zihnine kin ve nefret şırınga edilmesi, savaşta hayat kaybına neden olmaktan çok daha büyük kötülüktür. İnsanlık ruhunun kirletilmesi, insan vücudunun tahribine nazaran daha kötü ve sakıncalıdır.”

Lord Ponsonby’nin bu veciz değerlendirmesi bugün de gelecekte de geçerliliğini yitirmeyecektir. Gerçekten de çocuklarımıza ve gelecek nesillere

miras bırakabileceğimiz önyargı, nefret ve intikam duygusu yerine müsamaha, dostluk ve iyi niyetin hüküm sürdüğü bir dünyanın kurulabileceği uluslararası bir ortama bugün her zamankinden daha fazla ihtiyacımız vardır.

Bu bakımdan, I. Dünya Savaşı'nın tüm taraflarının, ortak tarihlerinin Osmanlı Devleti-Ermeni çatışmasının muğlak yönlerinin gün ışığına çıkarılması için etik ve nesnel bir yaklaşım sergilemek suretiyle insanlık ruhunda açılan yaranın iyileştirilmesine yardım etme sorumluluğunu taşıdıklarına inanıyoruz.

Bu inanç ve anlayışla ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Büyük Britanya ile geleneksel ittifak ve dostluk ilişkilerinden duyduğumuz derin memnuniyeti teyit ederek ve 1916 yılında Toynbee'nin çalışmasının bir "yönlendirme kitabı" olarak yayınlanması kararını Parlamentolarının aldığını göz önünde tutarak, Mavi Kitap'ın tarihi bir belge olarak geçersiz ve asılsız olduğunu ilan etmek suretiyle ortak tarihimizin bu önemli kısmına açıklık getirilmesini Büyük Britanya Parlementsusu'nun takdirlerine saygımızla sunuyoruz.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Siirt Milletvekili
Başbakan
Adalet ve Kalkınma Partisi
Genel Başkanı

Deniz BAYKAL
Antalya Milletvekili
Cumhuriyet Halk Partisi (Anamuhalefet)
Genel Başkanı⁴¹⁸

7 Eylül 2005 Çarşamba

TBMM Başkanı Arınç, bugüne kadar "Ermeni Soykırımı" iddiaları ile ilgili karar alan 16 ülkenin parlamentolarına ayrı ayrı kınama mektubu gönderdi.

İsviçre, Polonya, Slovakya, Lübnan, Kanada, Arjantin, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya, Yunanistan, Uruguay, İsveç, Rusya Federasyonu ve Venezuela Parlamentolarının Sözde Ermeni Soykırımı ile ilgili karar alması üzerine bu ülkelerin parlamento başkanlarına ayrı ayrı mektup gönderen TBMM Başkanı Arınç, "Tarihimizde sakladığımız ya da bizi utandıracak hiçbir şey yoktur" diyerek tepkisini dile getirdi.

Arınç, muhatap ülke parlamento başkanlarına gönderdiği mektubunda, Türkiye'yi soykırım yapmakla itham eden bir kararı kabul etmelerinin büyük üzüntü ve hayal kırıklığına yol açtığını belirterek, "Bu karar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri tarafından büyük bir tepki ve infialle karşılanmıştır" dedi.

⁴¹⁸ http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=23542
(Erişim Tarihi: 04/08/2007).

TBMM Başkanı mektubunda, "Birinci Dünya Savaşı koşullarında Türkler ile Ermeniler arasında yaşanan karşılıklı trajik olayların dost bir ülkenin Meclisi tarafından tek yanlı yorumlanması halkımızı derinden üzmüştür. Tarihin bu döneminin, Türkiye ve Türk Ulusu aleyhinde önyargılar yaratacak siyasi emellere alet edilmesini kabul etmek mümkün değildir" görüşünü dile getirdi.

Ulusal parlamentoların, tarihin tartışmalı dönemleri hakkında bir yargıda bulunmak için uygun forumlar olmadığını belirten Arınç, bunun yerine parlamentoların, ülkeler ve halklar arasındaki dostluk ve işbirliğinin geliştirilmesini sağlayacak bir ortam yaratılması için gayret göstermeleri gerektiğine inandığını söyledi.

TBMM Başkanı Arınç mektubunda, "Türkiye her zaman tarihin tartışmalı dönemlerinin tarihçiler tarafından değerlendirilmesi gerektiğini savunmuş ve arşivlerini bütün araştırmacıların hizmetine sunmuştur. Son olarak, Türkiye, Ermenistan'a Türk ve Ermeni tarihçilerden oluşacak bir grubun ilgili bütün arşivlerde 1915 dönemine ait gelişme ve olayları inceleyerek, bulgularını uluslararası kamuoyuna açıklamalarını önermiştir" ifadelerini kullandı.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle özel gündemle toplanan TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, sözde Ermeni soykırım iddialarına tepki göstermişti.

İddialara karşı Arınç, "tarihimizde sakladığımız ya da bizi utandıracak hiçbir şey yoktur. Tüm işbirliği çağrılarımız, iyi niyetimiz ve tüm şeffaf davranışlarımıza rağmen sözde Ermeni soykırımı konusunda karşı taraftan iyi niyet belirtisi olabilecek bir adım görülmemiştir. Bu da bizim haklılığımızı ve kendi tarihimize olan güvenimizi göstermektedir.

Tüm bunlara rağmen sözde Ermeni soykırımı konusunda bir karar almayı düşünen ülkeler varsa onlara Meclisimiz adına bir hatırlatmada bulunmak istiyorum.

Tarihimizde bizi mahkum ettirecek hiçbir ayıbımız yoktur. Buna rağmen bize bu yolla baskı yapmak isteyen ülkelerin, Yüce Meclisimizin ülkesinin onuru, gururu ve milletinin şerefini korumak için tarihinde hiçbir zaman tereddüt geçirmediğini bilmelerini isterim" sözleriyle tepkisini dile getirmişti.⁴¹⁹

TBMM Başkanı Arınç'ın muhatap ülke parlamento başkanlarına gönderdiği mektubun tam metni:

1915 olaylarını "soykırım" olarak tanımlayan Ermeni iddiaları tarihin bir döneminin tamamen yanlış yorumlanmasından kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle tarihin bu döneminin tüm resmini yakından görmenize ve 1915 olaylarının "soykırım" olarak nitelendirilemeyeceğini anlamanıza yardım edeceğine inandığım, Ermeni iddiaları hakkındaki bazı tarihsel gerçekleri ve hukuki gözlemleri dikkatinize getirmek istiyorum.

⁴¹⁹ http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=29495
(Erişim Tarihi: 04/08/2007).

1915'te Türkler ve Ermeniler arasında gerçekten ne yaşandığını tam olarak anlamak için, 1915'ten önceki gelişmeleri incelemek gereklidir. Türkler ve Ermeniler sekiz yüzyıldan daha uzun süre Anadolu'da barış içinde yaşamışlardır. Ermeni toplumu, sadık ve bir ölçüde, Osmanlı İmparatorluğu'nun ayrıcalıklı tebası olarak Osmanlı topraklarının her yerinde dağılmıştı. Bakan, general, büyükelçi, vali, ticari temsilci ve bu gibi diğer bazı görevlerde hizmet etmişlerdir. Kendilerine karşı hiçbir şekil ve biçimde ayrımcılık yapılmamıştır. O zaman, 20. yüzyılın bitimine doğru bu asırlarca süren barış ve uyumu bozacak ne oldu?

19. yüzyılın sonuna doğru, zamanın “Büyük Güçleri” Ermenileri, Osmanlıya karşı kendi çıkarları için kullanabilecekleri önemli bir araç olarak görmeye başladılar. Amaç Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırmaktı. Bu devletler, Ermenilere paradoksal olarak sadece azınlık oldukları Doğu Anadolu'da bir devlet kurma sözü verdiler. “Büyük Güçler” in kışkırtmaları sonucunda, 1880'den itibaren çeşitli Ermeni çeteleri kurulmaya başlanmıştır. Bu çeteler çeşitli illerde isyanlar çıkarmaya başladılar. Bunlar, belirli bölgelerdeki demografik yapıyı, bu bölgelerdeki Türkleri ve diğer Müslümanları katlederek ve tacizde bulunarak değiştirmeye çalıştılar. Bu politikaya ve hareketlere karşı çıkan Ermenileri bile yok etmekte tereddüt etmediler.

Ayrılcı Ermeniler, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasını ve Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletlerine karşı savaşa girmesini büyük bir fırsat olarak gördüler. Bunlar, Birinci Dünya Savaşı sırasında isyan ettiler ve işgalci Rus Ordusu ile diğer yabancı kuvvetlerle işbirliği yaptılar. Doğu Anadolu'nun değişik şehirlerinde, kasabalarında ve köylerinde “Gönüllü Ermeni Alayları” kuruldu ve Türkler ile diğer Müslüman sivillere yönelik katliamlar yapmaya başladılar. Rus işgalini kolaylaştırmak için Osmanlı askerlerine saldırıp ikmal yollarını kestiler.

Bu şartlar altında, Osmanlı Hükümeti, Ermeni Patriğini, Parlatmentonun Ermeni Üyelerini ve diğer önde gelen Ermenileri, bu faaliyetlerin sürdürülmesi halinde, karşı önlemler alacağı yönünde uyardı. Ancak, Ermeni faaliyetleri artarak devam etti.

Osmanlı Hükümeti, Mayıs 1915'te, karşı karşıya kaldığı bu muazzam iç ve dış tehdit karşısında, aynı durumla karşılaşan herhangi bir ülkenin tereddüt etmeden alacağı bir savunma tedbirine başvurdu. Savaş bölgelerinde yaşayan Ermenilerin güneydeki Osmanlı topraklarına sevk edilmelerini öngören “Tehcir Yasası”nı kabul etti. Ermeniler, zamanında bu karardan haberdar edildiler. Sevk işlemi, gerekli hazırlıkların yapılmasından sonra başladı. Bu arada, savaş dışı ve sorunsuz bölgelerde yaşayan Ermeniler bu uygulamanın dışında tutuldu. Böylece, İstanbul, Edirne, Kütahya, Aydın ve İzmir'de yaşayan 200.000 Ermeni bu karardan etkilenmedi.

Söz konusu kanunda, sevk sırasında, en başta, hayatlarının ve mallarının güvenliği olmak üzere, Ermenilerin güvenliğini sağlayacak her türlü önlem dikkate alınmıştı. Kanun, sevk sırasında Ermeniler için yiyecek sağlanmasını ve bunun “göç fonu”ndan karşılanmasını, gidecekleri yerlerde arazi tahsis edilmesini ve ihtiyaçları olan evlerin inşa edilmesini, çiftçiler için alet ve tohum sağlanmasını ve geride bıraktıkları eşyaların bedellerinin ödenmesini öngörüyordu. 1915 Haziranında yapılan ilave düzenlemeyle, yeniden iskana tabi tutulan Ermenilerin malları koruma altına alındı.

Osmanlı Hükümeti, yerel makamlara, Ermenilerin yeniden yerleşmelerinin düzenli şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacak gerekli güvenlik önlemlerinin alınması yönünde talimat vermiştir. Bu yöndeki emirler Osmanlı arşivlerinde mevcuttur. Tüm bu önlemlere karşın, savaş şartları, yerel düşmanlık ve intikam duyguları nakil sürecinde kabilelere yönelik saldırılar düzenlenmesine neden olmuştur. Hükümet bunları önlemeye çalışmıştır. Nitekim, devlet otoritesinin güçlü olduğu bölgelerde Ermeni kabilelerine yapılan saldırılar oldukça sınırlı olmuştur. Savaş zamanında yiyecek ve diğer ihtiyaç malzemelerinin yetersiz olması, ağır iklim koşulları ve tifüs gibi salgın hastalıkların başlaması da can kaybının atmasına yol açmıştır. Esasen, bu zaman dilimi bütün Anadolu insanının aynı kaderi paylaştığı dönemdir. Birinci Dünya Savaşı sırasında, başta silahlı Ermeni çetelerin saldırıları sonucunda, çoğunluğu Müslüman sivil olmak üzere 3 milyondan fazla insanın hayatını kaybettiği belirtilmelidir.

Tehcir kararı, 1915 Kasımında askıya alındı. Nihayet, 1916 yılının başında tehcir işlemi tamamen sona erdirildi. Savaşın sona ermesinden sonra, Osmanlı Hükümeti, tehcir edilen Ermenilerin, istemeleri halinde, tehcir edilmeden önceki yerleşim yerlerine dönmelerine imkan sağlayan bir kararname yayımladı. İçişleri Bakanı 4 Ocak 1919 tarihinde Başbakanlığa gönderdiği raporunda, Ermenilerin geri dönüşünü kolaylaştıracak tüm önlemlerin alınması için bütün yerel yönetim merkezlerine talimat verdiğini belirtmektedir. Kararname, yerel makamlara geri dönen Ermenilere evlerinin ve tüm mallarının ivedilikle geri verilmesini, gıda ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasını içeren her türlü yardımı sağlamaları talimatını vermektedir. İzmit, Bursa, Kastamonu, Ankara ve Konya’dan tehcir edilen Ermeniler hemen hemen tümü, savaş bittiğinde evlerine geri dönmüşlerdir. Kayseri, Harput ve Diyarbakır’dan giden Ermenilerin de büyük çoğunluğu geri dönmüştür. Amerikan arşivlerinde bulunan ve Ermeni Patrikliği tarafından hazırlanan raporda, 644.900 Ermeninin savaş öncesindeki yerlerine döndükleri belirtilmektedir.

Ermeni kabilelerine kötü davranan ve Hükümetin talimatlarına uymayan yaklaşık 1390 kişi yargılanmıştır. Bir çoğu idam dahil cezalara çarptırılmıştır. Bu noktada, birçok soru sorulmalıdır: Ermenileri yok etmek isteyen bir Devlet, Ermeni kabilelerine kötü muamele eden kendi vatandaşlarını ve görevlilerini yargılar ve cezalandırır mı? Gizli amaçları olan bir devlet, tehcir süresince Ermeni grupların güven içinde nakillerini sağlayacak özel bir kanun çıkarır mı? Kötü niyetlere sahip bir hükümet, daha sonra onların geri dönüşlerine izin verir mi? Bu soruların ve cevapların açığa çıkardığı gibi, Osmanlı Hükümeti’nin iddia edildiği gibi, Ermenileri “yok etmek” yönünde bir niyeti yoktu.

Birinci Dünya Savaşı sonrası, 1919-1922 yılları arasında Osmanlı resmi görevlilerine karşı yürütülen yasal sürecin bir parçası olarak Ermeni iddiaları araştırılmıştır. 144 üst düzey Osmanlı yetkilisi tutuklandı ve yargılanmak üzere İngiltere tarafından Malta adasına sürgüne gönderildi. Tutuklamalara yol açan bilgiler çoğunlukla yerel Ermeniler ve Ermeni Patrikliği tarafından sağlanmıştır. Bunu müteakip, sürgüne gönderilenler Malta'da göz altında tutulurken, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'da bulunan ve burada mutlak yetkiye ve güce sahip İngiliz işgal kuvvetleri de bu görevliler hakkında suçlamada bulunmak üzere her yerde kanıt aradılar. Osmanlı ve İngiliz arşivlerindeki dokümanter kanıtların incelenmesini İngiltere tarafından atanan bir Ermeni bilim adamı yürüttü. Ancak, Malta'ya sürgüne gönderilen Osmanlı görevlileri ve Osmanlı Hükümeti'nin Ermenilerin öldürülmesi yönünde emir verdiklerini veya teşvik ettiklerini gösteren herhangi bir kanıt bulamadı.

Bunun üzerine, İngiltere Dışişleri Bakanlığı, Amerikan Hükümeti'nin mutlaka "katliamlar" zamanında derlenmiş çok sayıda dokümanter kanıtı sahip olduğunu düşündü. Esasen, eğer iddia edilen katliamlar 1915-1917 yılları arasında meydana gelmiş olsaydı, o dönemde Amerikan diplomatik ve konsolosluk görevlilerinin Türkiye'de serbestçe görevlerini yerine getiriyor olmaları nedeniyle, Amerikalıların çok sayıda dokümana sahip olmaları gerekiyordu. Ayrıca, Osmanlı Hükümeti tarafından misyonerlerden oluşan "Amerikan Yakın Doğu Yardım Derneği"ne tehcir esnasında Anadolu'daki yardım faaliyetlerini sürdürme müsaadesi verilmişti. Dolayısıyla işlenen suçlara tanıklık etmiş ve Osmanlı resmi görevlilerine karşı kullanılacak mahiyette birçok kanıt toplamış olmaları gerekirdi.

31 Mart 1921 tarihinde Lord Curzon, İngiltere'nin Washington Büyükelçisi Sir A. Geddes'e aşağıdaki telgrafi gönderdi:

"Malta'da Majestelerinin Hükümeti'nin elinde, Ermeni katliamlarına suç ortaklığı ettikleri iddiasıyla tutuklu Türkler bulunmaktadır. Suç kanıtı saptamakta önemli ölçüde güçlük var. Lütfen Amerika Birleşik Devletleri'nin elinde suçlama amacıyla kullanılacak herhangi bir kanıt bulunup bulunmadığını araştırınız."

13 Temmuz 1921 tarihinde Washington'daki İngiliz Büyükelçiliği bu telgrafa aşağıdaki yanıtı gönderdi:

"Sayın Lordum, ekibimin bir mensubunun Amerikan Dışişleri Bakanlığı'ni ziyaret etmiş olduğunu size bildirmek onuruna sahip oldum. Kendisine, katliamlar hususunda Birleşik Devletler Konsoloslarınca hazırlanmış raporları görmesine izin verilmiştir. Üzüntülerimle bildiriyorum ki Lordum, bu raporlar içerisinde Türklere karşı kanıt olarak kullanılacak mahiyette hiçbir husus bulunmamaktadır."

Soruşturmaların sonucunda Ermeni iddialarını destekleyecek hiçbir kanıt bulunamadı. Malta'daki iki yıl dört ay süren tutukluluk döneminin ardından, sürgün olan tüm Osmanlı yetkilileri yargılanmadan serbest bırakıldılar.

1915 yılında neler olduğu yönünde yapılacak herhangi bir çalışmanın, Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'na karşı aktif bir yanlış bilgilendirme kampanyasının yürütüldüğünü dikkate alması gerekir. Bu kampanyanın en iyi örneği, İngiliz savaş propaganda mekanizmasının ürünü olan "Mavi Kitap" tır. "Mavi Kitap", Ermeni iddialarının en önemli dayanağını

oluşturmasına rağmen, Malta'daki sürgünde tutulan Osmanlı görevlilerini suçlamak amacıyla kanıt araştıran İngiliz yetkilileri tarafından bile ciddiye alınmamıştır.

Şimdi, Ermeni iddialarının uluslararası hukuk açısından değerlendirilmesini dikkatinize getirmek istiyorum. Soykırım suçunun tanımı, 1948 tarihli BM Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinde yapılmıştır. Söz konusu Anlaşmanın 2. maddesine göre, “soykırım” suçunun temel ögesini, belli bir grubun tamamını veya bir bölümünü yok etmeye yönelik “niyet” oluşturmaktadır. Ermeni iddiaları, BM Soykırım Anlaşmasının suçun ispatına yönelik asgari standartlarını bile karşılamaktan uzaktır. Soykırım iddiasında bulunan çevreler, 90 yıldır süren ısrarlı çabalarına rağmen, Osmanlıların, Ermenileri yoketme niyetini gösteren tek bir belge bile bulmayı başaramamıştır. Belge olarak ileri sürdüklerinin sahte olduğu ispatlanmıştır. Bunun aksine, Osmanlı Hükümeti'nin yerel makamlara, tehcir edilen Ermenilerin korunması talimatını içeren birçok Osmanlı dokümanı mevcuttur. Ermeni militanlar, kendi hükümetlerine karşı silahlanmışlardır. Irkları, etnik kökenleri veya dinlerinden dolayı değil, yanlış siyasi amaçları ve silahlı faaliyetleri nedeniyle tehcire tabi tutulmuşlardır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan Paris Barış Konferansı'nda Ermeni Heyetinin Başkanı, Boghos Nubar Paşa, savaş sırasında Ermenilerin İhtilaf Devletlerine sağladığı desteğin, Osmanlı yetkililerince tehcir kararı alınmasının nedeni olduğunu açıkça kabul etmiştir.

Uluslararası hukuka göre, sadece yetkili mahkeme soykırım suçunun işlenip işlenmediğine karar verebilir. Bu mahkeme, topraklarında soykırım yapıldığı iddia edilen Devletin mahkemesi veya anlaşma taraflarının, yetkisini kabul ettikleri bir uluslararası ceza mahkemesi olabilir. Bu tür yetkili bir mahkemenin kararının olmaması durumunda, soykırım suçunun “hukuki” olarak varlığı kabul edilemez ve soykırım iddiası yasal zeminde savunulamaz ve ileri sürülemez. Bu bağlamda, hakkında böyle bir Uluslararası mahkeme kararı bulunmayan Ermeni soykırımı asılsız bir iddiadan ibarettir.

Osmanlı tarihi konusunda uzman çok sayıda tarafsız ve saygın tarihçi, Ermeni iddialarının temelsiz olduğunu ispatlayan çeşitli kitap ve makaleler yayınlamışlardır. Bu çerçevede, 19 Mayıs 1985 tarihinde Türk, Osmanlı ve Orta Doğu çalışmaları alanında uzman Amerikalı 69 akademisyenin imzasıyla yayınlanan bildiri hatırlanmaya değer. Bu bildiri 1915 olaylarının soykırım olmadığını açıkça ifade etmektedir.

Ermeni çevreleri sık sık sözde Ermeni soykırımının 1985 yılında BM tarafından resmen tanındığını iddia etmektedirler. Bu bilgi de tamamen mesnetsizdir. BM sözcüsü Farah Hag, 5 Ekim 2000 tarihinde BM'nin Ermeni iddiaları konusundaki tutumu hakkındaki bir soruya cevaben, “BM'nin, Ermeni, tecrübesini soykırım olarak niteleyen bir raporu onaylamadığını veya kabul etmediğini” ifade etmiştir.

Ermeniler ayrıca, iddialarını meşrulaştırmak amacıyla Avrupa Parlamentosu'nun Ermeni iddialarına ilişkin 1987 tarihli kararına da atıfta bulunmaktadır. Bununla ilgili olarak, Fransa'daki bir Ermeni derneği ile iki Ermeni, Avrupa Parlamentosu'nun 1987 tarihli kararına aykırı olduğu iddiasıyla Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık statüsünün iptali amacıyla Avrupa Adalet Divanı'na başvurduklarını hatırlatmak istiyorum. Avrupa Adalet Divanı, söz konusu kararın tamamen siyasi nitelikte olduğuna ve bu nedenle hiçbir bağlayıcı yasal sonuç doğurmayacağına karar vermiştir.

Türkiye, her zaman parlamentoların ve diğer siyasi kuruluşların, tarihin ihtilaflı bir dönemini tartışmak ve yargıya varmak için uygun yerler olmadıklarını savunmuştur. Tarih bir disiplindir ve geçmişteki olayların değerlendirilmesi tarihçilere bırakılmalıdır. Türk Hükümeti, bu ihtilaflı tarihsel sorunun aydınlığa kavuşturulması amacıyla arşivlerini tüm araştırmacıların kullanımına açmıştır. Ayrıca, tarihçilerin, akademisyenlerin ve araştırmacıların bu tarihi sorunu her platformda tartışmalarını teşvik ediyoruz. Türk-Ermeni ilişkilerinin tarafsız ve tam olarak analiz edilebilmesi için Ermeni arşivleri de açılmalı ve kamunun kullanımına sunulmalıdır. Türkiye’de çok sayıda araştırmacı, Erivan’daki Ermeni Arşivleri, Massachusset’teki Ermeni Devrimci Federasyonu (Taşnaksütyun) Arşivleri ve o dönemde Ermeniler arasında aktif olarak faaliyet gösteren başlıca misyoner arşivlerinde araştırma yapmak istemektedir. Gerçeğe ulaşılabilmesi için tüm ilgili arşivlerin tarihçilerin kullanımına açık olması gerekir.

Bu bağlamda, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile ana muhalefet partisi CHP’nin lideri Deniz Baykal 8 Mart 2005 tarihinde ortak bir bildiri yayınladılar. Bildiri, Türk ve Ermeni tarihçilerinden oluşacak bir grubun 1915 dönemine ait gelişme ve olayları, sadece Türk ve Ermeni değil, ilgili tüm üçüncü ülkelerin arşivlerinde de araştırarak, bulgularını uluslararası kamuoyuna açıklamalarını önermektedir. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi 13 Nisan 2005 tarihinde Ermeni iddiaları konusunda kabul ettiği bildiride, bu tarihi öneriyi tamamen desteklediğini ve onayladığını açıklamıştır.

Başbakan Erdoğan, 10 Nisan 2005 tarihinde Ermenistan Cumhurbaşkanı Robert Koçaryan’a bir mektupla söz konusu öneriyi resmen iletmıştır. Cumhurbaşkanı Koçaryan’ın Başbakanın mektubuna cevaben gönderdiği 25 Nisan 2005 tarihli mektup Türk Hükümeti tarafından olumlu bir bakış açısıyla kapsamlı şekilde değerlendirilmiştir. Halen, bu üst düzey mektup teatisi temelinde, Türk-Ermeni ilişkilerinin normalleştirilmesi yolunda bir diyalog başlatılabilmesi amacıyla ortak unsurların belirlenmesi için çaba sarf edilmektedir.

Soykırım, insanlığa karşı işlenebilecek en ağır suçtur. Bir ulusu soykırım suçu işlemiş olmakla itham etmek ciddi bir eylemdir. Bu tür bir eylem, suçlamaların tarihsel gerekçelerle ve uluslararası meşrulukla ispat edilme ve dayanak bulmak temel yükümlülüğünü de beraberinde getirmektedir. Tamamen Ermeni iddialarına dayanan suçlamaların gerekli esaslardan yoksun olduğu açıktır. İspat etme yükümlülüğü, sözde “Ermeni soykırımı” hakkında karar alan parlamentolara aittir.

İzlenmesi gereken yol doğruların ortaya konması ve gerçeğin açığa kavuşturulmasıdır. Bu amaçla, uluslararası toplum en azından Türkiye’nin, Türk ve Ermeni tarihçilerden ve diğer uzmanlardan oluşacak bir grubun kurulmasını amaçlayan girişimine güçlü bir destek verilebilir.

İyi dileklerimin kabulünü rica ederim.

Bülent Arınç⁴²⁰

5.3. 3'ÜNCÜ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR

	Kanun Numarası	Kabul Tarihi	Başlığı
1	5238	20/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Lüksemburg Büyük Dükalığı Arasında Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
2	5239	20/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Sağlık Bakanlığı ile Kosova Geçici Özyönetim Kurumları (Sağlık Bakanlığı) Adına Görev Yapan Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Arasında Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
3	5240	20/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sırbistan-Karadağ Bakanlar Kurulu Arasında Turizm Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
4	5241	20/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Petrol, Gaz ve Maden Kaynakları Alanında İşbirliğine Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
5	5242	20/10/2004	Adli Yardım Taleplerinin İletilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesine Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
6	5243	20/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Enerji Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
7	5244	20/10/2004	Kimberley Süreci Sertifika Sistemine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
8	5245	20/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadeniz Liman Devleti Kontrolü Sekreteryası Arasında Yönetim Merkezi Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
9	5246	20/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Slovenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Örgütlü Suçlar, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, Uluslararası Terörizm ve Diğer Ciddi Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

10	5247	20/10/2004	Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyetindeki Avrupa Birliği Kuvvetine Katılımına İlişkin Anlaşma ve Buna Bağlı Mali Düzenlemenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
11	5248	21/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
12	5249	21/10/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında Kendi Vatandaşlarının ve Ülkelerinde Yasadışı Konumda Bulunan Yabancıların Geri Kabulüne İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
13	5250	21/10/2004	Aşırı Derecede Yaralayan ve Ayırım Gözetmeyen Etkileri Bulunan Belirli Konvansiyonel Silahların Kullanımının Yasaklanması veya Sınırlandırılması Sözleşmesi ve Sözleşmede Yapılan Değişiklik ile Eki I., Tadil Edilmiş II. ve IV. Protokollerin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
14	5251	27/10/2004	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
15	5252	04/11/2004	Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun
16	5253	04/11/2004	Dernekler Kanunu
17	5254	04/11/2004	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
18	5255	10/11/2004	İzmir Kentinde Yapılacak Dünya Üniversitelerarası Spor Oyunları (Universiade) Kanunu
19	5256	10/11/2004	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

20	5257	11/11/2004	Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
21	5258	24/11/2004	Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun
22	5259	24/11/2004	Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
23	5260	25/11/2004	Uluslararası Göç Örgütü Kuruluş Anlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
24	5261	25/11/2004	Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
25	5262	01/12/2004	Organik Tarım Kanunu
26	5263	01/12/2004	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
27	5264	02/12/2004	Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
28	5265	02/12/2004	Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
29	5266	02/12/2004	Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
30	5267	02/12/2004	Türkiye Cumhuriyeti ile Lüksemburg Büyük Dükalığı Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
31	5268	02/12/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
32	5269	02/12/2004	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan İslami Geçiş Devleti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

33	5270	02/12/2004	Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Hırvatistan Cumhuriyeti El Sanatları ve Kobi Bakanlığı Arasında Düzenlenen Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
34	5271	04/12/2004	Ceza Muhakemesi Kanunu
35	5272	07/12/2004	Belediye Kanunu
36	5273	08/12/2004	Arsa Ofisi Kanunu ve Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılması ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün Kaldırılması Hakkında Kanun
37	5274	09/12/2004	Türk Ticaret Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
38	5275	13/12/2004	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerin İnfazı Hakkında Kanun
39	5276	25/12/2004	190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
40	5277	27/12/2004	2005 Mali Yılı Bütçe Kanunu
41	5278	28/12/2004	2003 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu
42	5279	28/12/2004	2005 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu
43	5280	28/12/2004	2003 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu
44	5281	30/12/2004	Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
45	5282	30/12/2004	Sosyal Sigortalar Kanunu, Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu Kapsamında Ödenen Gelir ve Aylıklarda 2005 Yılında Yapılacak Artışlar Hakkında Kanun

46	5283	06/01/2005	Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığına Devredilmesine Dair Kanun
47	5284	06/01/2005	Türkiye Cumhuriyeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşmasının 9'uncu Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
48	5285	06/01/2005	Afyon İlinin Adının Afyonkarahisar Olarak Değiştirilmesi Hakkında Kanun
49	5286	13/01/2005	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
50	5287	13/01/2005	Ticari Karayolu Taşıtlarının Geçici İthaline İlişkin Gümrük Sözleşmesinin Uygun Bulunması Hakkında Kanun
51	5288	13/01/2005	Terörizmin Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi Tadil Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
52	5289	02/02/2005	Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerine Bir Derece Verilmesi Hakkında Kanun
53	5290	03/02/2005	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
54	5291	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Lübnan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
55	5292	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Küba Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Karantina ve Bitki Koruma Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
56	5293	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Küba Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Veterinerlik Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

57	5294	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köyışleri Bakanlığı ile Moğolistan Gıda ve Tarım Bakanlığı Arasında Tarım Alanında, Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
58	5295	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti ve Slovenya Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
59	5296	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti ve Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
60	5297	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti ve Afganistan İslami Geçiş Devleti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
61	5298	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti ve Lübnan Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Teşviki ve Karşılıklı Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
62	5299	03/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti ve Güney Afrika Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
63	5300	10/02/2005	Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu
64	5301	10/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti ile Filistin Yönetimi Adına Filistin Kurtuluş Örgütü Arasındaki Geçici Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
65	5302	22/02/2005	İl Özel İdaresi Kanunu
66	5303	22/02/2005	Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasındaki Mali İşbirliği Çerçevesinde Temin Edilecek Mali Yardımların Uygulanmasına İlişkin Çerçeve Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
67	5304	22/02/2005	Kadastro Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

68	5305	23/02/2005	Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
69	5306	23/02/2005	Yükseköğretim Kanuna Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun
70	5307	02/03/2005	Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu
71	5308	02/03/2005	İş Mahkemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
72	5309	02/03/2005	Noterlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
73	5310	02/03/2005	Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
74	5311	02/03/2005	İcra ve İflas Kanunu ile Ceza Evleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkûmlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
75	5312	03/03/2005	Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun
76	5313	03/03/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Yük ve Yolcu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
77	5314	03/03/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bayındırlık İşleri ve Doğal Afet Zararlarının Azaltılması Konusunda Bilimsel ve Teknik İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
78	5315	09/03/2005	Uluslararası Yasal Metroloji Örgütü Kuruluş Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
79	5316	15/03/2005	Yükseköğretim Kanununa Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun

80	5317	16/03/2005	Bankalar Kanunu ile Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
81	5318	15/03/2005	Türkiye Cumhuriyeti ile Tunus Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
82	5319	23/03/2005	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
83	5320	23/03/2005	Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun
84	5321	24/03/2005	Emniyet Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
85	5322	24/03/2005	Antalya İline Bağlı Kale İlçesinin Adının "Demre" Olarak Değiştirilmesi Hakkında Kanun
86	5323	24/03/2005	Konya İline Bağlı Hadım İlçesinin Adının "Hadim" Olarak Değiştirilmesi Hakkında Kanun
87	5324	24/03/2005	Kozmetik Kanunu
88	5325	29/03/2005	Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
89	5326	30/03/2005	Kabahatler Kanunu
90	5327	30/03/2005	Denizli-Buldan ve Çevresinde, Hakkâri’de, Bingöl-Karlıova ve Çevresi ile Erzurum-Çat’da Meydana Gelen Deprem Afetlerine ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
91	5328	31/03/2005	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
92	5329	31/03/2005	Askeri Ceza Kanunu ile Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
93	5330	06/04/2005	Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına ve Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında 553 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun
94	5331	12/04/2005	Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine İlişkin Kanun

95	5332	12/04/2005	Sendikalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun
96	5333	14/04/2005	Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
97	5334	20/04/2005	Mera Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
98	5335	21/04/2005	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
99	5336	26/04/2005	Emniyet Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
100	5337	27/04/2005	Emniyet Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
101	5338	27/04/2005	Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
102	5339	28/04/2005	2006 Yılı Programının Hazırlanmasına Dair Kanun
103	5340	28/04/2005	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
104	5341	29/04/2005	Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
105	5342	29/04/2005	Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
106	5343	29/04/2005	Türkiye Cumhuriyeti ile Lübnan Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
107	5344	04/05/2005	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
108	5345	05/05/2005	Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
109	5346	10/05/2005	Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun

110	5347	11/05/2005	Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
111	5348	11/05/2005	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
112	5349	11/05/2005	Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
113	5350	12/05/2005	Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
114	5351	25/05/2005	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
115	5352	25/05/2005	Adli Sicil Kanunu
116	5353	25/05/2005	Ceza Muhakemesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
117	5354	25/05/2005	Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
118	5355	26/05/2005	Mahalli İdare Birlikleri Kanunu
119	5356	27/05/2005	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
120	5357	27/05/2005	Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
121	5358	31/05/2005	İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
122	5359	01/06/2005	Askeri Hâkimler Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
123	5360	01/06/2005	Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Kosova Geçici Özerk Yönetim Kurumlarını (Kosova Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı) Temsil Eden Kosova'daki BM Geçici Yönetimi (UNMIK) Arasında Yapılan Kültürel İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

124	5361	01/06/2005	Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
125	5362	07/06/2005	Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu
126	5363	14/06/2005	Tarım Sigortaları Kanunu
127	5364	14/06/2005	Şanlıurfa İli Halfeti İlçesi Karaotlak Köyü Tapulama Alanı Dışına Nakledilen Bölümü İle Argaç, Seldek, Yeşilözen ve Karaotlak Köylerinin Halfeti İlçe Belediyesine Mahalle Olarak Bağlanması Hakkında Kanun
128	5365	15/06/2005	Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kanunu ve Milli Savunma Bakanlığı ile Kara Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarına Bağlı Kurumlarda Döner Sermaye Teşkili ve İşletilmesine İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
129	5366	16/06/2005	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun
130	5367	16/06/2005	Doğal Gaz Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
131	5368	16/06/2005	Lisanslı Harita Kadastro Mühendisleri ve Büroları Hakkında Kanun
132	5369	16/06/2005	Evrensel Hizmetin Sağlanması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
133	5370	21/06/2005	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
134	5371	21/06/2005	Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Sağlık Personelinin Tazminat ve Çalışma Esaslarına Dair Kanun, Devlet Memurları Kanunu ve Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun ile Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

135	5372	24/06/2005	Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
136	5373	24/06/2005	Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
137	5374	24/06/2005	Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
138	5375	29/06/2005	Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
139	5376	29/06/2005	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
140	5377	29/06/2005	Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
141	5378	01/07/2005	Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
142	5379	01/07/2005	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
143	5380	02/07/2005	Askerlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
144	5381	02/07/2005	Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
145	5382	02/07/2005	Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

146	5383	02/07/2005	Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan Hükümeti Arasında Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Program Koordinasyon Ofisinin Faaliyetine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
147	5384	02/07/2005	Avrupa İmar ve Kalkınma Bankasının Kuruluş Anlaşmasında Yapılan Değişikliğin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
148	5385	02/07/2005	Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) ile Moğolistan Maliye ve Ekonomi Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
149	5386	02/07/2005	Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
150	5387	02/07/2005	Bankacılık Kanunu
151	5388	02/07/2005	Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun
152	5389	02/07/2005	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
153	5390	02/07/2005	Büyükşehir Belediyesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
154	5391	02/07/2005	İl Özel İdaresi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
155	5392	02/07/2005	Telsiz Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
156	5393	03/07/2005	Belediye Kanunu
157	5394	03/07/2005	Türkiye İstatistik Kanunu
158	5395	03/07/2005	Çocuk Koruma Kanunu

159	5396	03/07/2005	Sağlık Hizmetleri Temel Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun
160	5397	03/07/2005	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
161	5398	03/07/2005	Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
162	5399	03/07/2005	Türk Medenî Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
163	5400	03/07/2005	Milli Parklar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
164	5401	03/07/2005	Sendikalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun
165	5402	03/07/2005	Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu
166	5403	03/07/2005	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu

5.4. 3'ÜNCÜ YASAMA YILINDA ÇIKARILAN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ⁴²¹

5.4.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

5.4.1.1. 27/05/2005 tarihli, 5356 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun⁴²²

Kanunla, Radyo ve Televizyon Üst Kurul üyelerinin; siyasi parti gruplarının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki üye sayısı oranlarına göre belirlenecek adaylar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilmesi, ayrıca Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev sürelerinin kanunla düzenlenmesi öngörülmektedir.

5.4.2. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

5.4.2.1. 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)⁴²³

Yeni CMK ile yargılama mekanizmasından polis çıkarılmaktadır. Adli Kontrol Sistemi ile tutuklama yerine, yargılama amacıyla sınırlı başka tedbirler öncelenmektedir. Hâkimin inceleme yetkisi savcıya da verilmektedir. Kolluk kuvvetlerinin tanık dinleyememesi, yer gösterme yapamaması ve hukuka aykırı delil toplamaması öngörülmektedir.

Konutlarda iletişimin dinlenemeyeceği hükmü ile kişi ve konut mahremiyeti artırılmakta, Mahkemenin, iddianameyi iade edebilmesi mümkün kılınmakta, delilden sanığa gidilme sürecinin kolaylaştırılması hedeflenmektedir.

5.4.2.2. 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun⁴²⁴

Kanun şu hükümleri getirmektedir:

⁴²¹ Kanun özetlerinin yapılmasında TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğünün hazırladığı “Tasarı Özet”lerinden yararlanılmıştır.

⁴²² Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 10.6.2005 tarihli ve 472 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 21.6.2005 tarihli ve 5370 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5370 sayılı Kanun, 23.6.2005 tarihli ve 25854 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1125. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 82, B.90, s.331; Cilt 83, B. 96, s. 481; Cilt 85, B. 101, ss. 228-249, B. 102, s. 441, B. 103, s. 617, B. 104, ss. 755-759.

⁴²³ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 17 Aralık 2004, Sayı: 25673 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 271-373. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 6, B.46, s.439; Cilt 66, B. 25, s.6, B. 27, ss. 266-383.

⁴²⁴ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 29 Aralık 2004, Sayı: 25685 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 423-473. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 65, B.24, s.545; Cilt 68, B. 31, s.6, 15-112.

Akıl hastalığı, doğum gibi sebeplerle cezaların infazı ertelenebilecek, 3 yıldan az hapis cezalarının infazına, eğitim, yakınların ölümü veya hastalığı, tarım topraklarının işlenmesi gibi sebeplerle 2 kez 6 ayı geçmeyen sürelerle ara verilebilecektir.

Ağırlaştırılmış müebbet hapse mahkûmlar, aileleriyle ayda 2 kez birer saat görüşebilecek, cezası idamdan dönüştürülenler ömür boyu cezaevinde kalacaklar.

Cezası idamdan dönüştürülenler ömür boyu cezaevinde kalacak, disiplin cezaları savunma alınmadan verilemeyecektir.

Yoksul mahkûmlara iklimine uygun elbiseler verilmesi, mahkûmları, inandıkları dinin temsilcilerinin rahatça ziyaret etmesi, ağırlaştırılmış müebbet hapis mahkûmlarının 25 yerine 30, müebbet hapis mahkûmlarının 20 yerine 24 yıl cezaevinde kaldıktan sonra şartla salıvermeden yararlanabilmesi, idarenin telefon görüşmelerini dinleyip kaydedebilmesi, mahkûmların eğitim amacıyla, radyo, televizyon ve internet'ten yararlanabilmesi, mahkûmlara dini bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde hediye gönderilebilmesi, disiplin cezası verilmesinde tek söz sahibinin idare olması, sürekli ceza alanların şartlı salıvermeden yararlanamaması, cezaevi ziyaretlerinde milletvekilleri ve mülki amirlerin eşyalarının x-ray cihazından geçirilmesi ancak kendilerinin elle aranmaması, adi mahkûmların cezalarının 5'te 2'si yerine üçte ikisi infaz edildikten sonra şartla salıverilebilmesi, 65 yaşını bitirmiş hükümlülerin 6 aydan az hapis cezalarını konutlarında çekebilmesi, 75 yaşını bitiren ve 3 yıldan az ceza alanların da cezalarını evde çekebilmesi, meslek sahibi olmayan mahkûmların, cezaevi içinde ya da özel sektörde çalıştırılabilmesi, çalışan mahkûmlara sigorta yapılıp maaş bağlanması ile Devletin, cezası biten mahkûmun uyumu ve iş bulması için görevli tayin etmesi ve iyi hal gösteren hükümlülere cezalarının son döneminde "iş bulma izni" verilmesi, getirilen yeni hükümler arasında yer almaktadır.

5.4.2.3. 30.03.2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu⁴²⁵

Kanunla, kabahatlere ilişkin genel ilkeler, kabahatlere uygulanacak idari yaptırımların türleri ve sonuçları, idari yaptırım kararlarının yerine getirilmesine ilişkin esaslar belirlenmekte; 765 sayılı Türk Ceza Kanununda yer almasına rağmen 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda suç olarak tanımlanmayan emre aykırı davranış, dilencilik, kumar, sarhoşluk, gürültü, tütün mamullerinin tüketilmesi, hayvanlara eziyet etme, kimliği bildirmeme, çevreyi kirlletme, afiş asma, ruhsatsız av tüfeği taşıma gibi çeşitli haksızlıklar, özel kabahatler olarak tanımlanmaktadır.

⁴²⁵ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 31 Mart 2005, Sayı: 25772 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 872-884. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 77, B.69, s.310; Cilt 78, B. 75, s. 525; Cilt 79, B. 76, ss. 102-124.

Kanun “Yasanın, karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık” olarak tanımladığı kabahatlere verilecek cezaları hükme bağlamaktadır. Tüzel kişi hakkında da kabahat, dolayısıyla idari yaptırım ve idari para cezası uygulanabilecektir. Kabahatler açısından idari para cezasına karar verilebilmesi için fiili işleyen gerçek kişinin en azından taksire dayalı kusurunun varlığı gerekmektedir. Fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmamış çocuk hakkında idari para cezası uygulanamayacaktır.

Akıl hastalığı sebebiyle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bununla ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli ölçüde azalan kişi hakkında idari para cezası uygulanmayacaktır. Kabahatin işlenmesine birden fazla kişinin katılması durumunda, bu kişilerin her biri hakkında fail olarak idari para cezası verilecektir.

Kabahate iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterli olacaktır. Kabahatin işlenişine iştirak eden kişi hakkında, diğerlerinin sorumlu olup olmadığı göz önünde bulundurulmaksızın, idari para cezası verilecektir. Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi durumunda, bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idari para cezası öngörülmüşse en ağır idari para cezası verilecektir. Bu kabahatlerle ilgili olarak yasada idari para cezasından başka idari yaptırımlar da öngörülmüş ise, bu yaptırımların hepsi uygulanacaktır.

Aynı kabahatin birden fazla işlenmesi durumunda, her bir kabahatle ilgili ayrı ayrı idari para cezası verilecektir. Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmışsa sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilecektir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan durumlarda kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanacaktır. Kabahatler karşılığında uygulanacak idari yaptırımlar; idari para cezası ve idari tedbirlerden ibaret olacaktır.

Kabahat yoluyla edinilen eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine, ancak yasada açık hüküm bulunan durumlarda karar verilebilecektir. Eşyanın mülkiyeti, kanunda açık hüküm bulunan durumlarda ilgili kamu kurum ve kuruluşuna, aksi takdirde devlete geçecek, eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilebilmesi için, fail hakkında idari para cezası veya başka bir idari yaptırım kararı verilmiş olması şartı aranmayacaktır.

Soruşturma zamanaşımına uğrarsa faile idari para cezası verilemeyecektir. Kanuna göre, soruşturma zamanaşımı, 100 bin YTL veya daha fazla idari para cezasını gerektiren kabahatlerde 5 yıl, 50 bin YTL veya daha fazla idari para cezasını gerektiren kabahatlerde 4 yıl, 20 bin YTL veya daha fazla idari para cezasını gerektiren kabahatlerde 3 yıl, 20 bin YTL’ye kadar idari para cezasını gerektiren kabahatlerde 2 yıl olacaktır.

Yetkili makamlarca adli işlemler sebebiyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye 100 YTL idari para cezası verilecektir.

5.4.2.4. 25/12/2004 tarihli ve 5276 sayılı 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴²⁶

Kanunun gerekçesinde şunlar bulunmaktadır: Adalet Bakanlığının merkez ve taşra teşkilâtında hizmet genişlemesinin ortaya çıkardığı kadro ihtiyacının karşılanması amacıyla, yeni hâkim ve savcı ile adalet personeli kadrosunun ihdas edilmesi gerekmektedir. Öte yandan, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 14.9.1981 tarihli ve 125 sayılı Kararı ile bir yıl içerisinde her mahkemenin türüne ve özelliğine göre bakabileceği dava sayısının asgarî ve azamî sınırı ile hâkim ve Cumhuriyet savcısı ile diğer personel yönünden iş durumuna göre tespit edilen standart kadro esas alındığında, mahkemelerin muhtelif unvanlardaki kadro ihtiyacının karşılanması öngörülmektedir.

Bu kanunla, adliyelerdeki iş yükü fazlalığı ve kadro yetersizliği de göz önünde bulundurularak, Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında kullanılmak üzere çeşitli derecelerde ve unvanlarda toplam 10 600 kadro ihdası yapılmıştır.

5.4.2.5. 29/03/2005 tarihli ve 5325 sayılı Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁴²⁷

Türkiye Büyük Millet Meclisinde, on veya daha fazla milletvekili bulunan ve seçimlere girme hakkını elde edecek şekilde teşkilatlanmasını tamamlamış siyasi partilere, öngörülen esaslar dairesinde yapılan devlet yardımının Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik durum sebebiyle kesilmesi öngörülmektedir.

29/04/2005 tarihli ve 5341 sayılı Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla da, siyasi partilere hazine yardımı yapılması temel ilkelere bağlanmaktadır. Buna göre seçimlerde %7 oranında oy almış partiler hazine yardımından yararlanabileceklerdir.

⁴²⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 29 Aralık 2004, Sayı: 25685 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 475-478. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 70, B.40, s.542; Cilt 68, B. 34, s. 362; Cilt 70, B. 40, ss. 686-690.

⁴²⁷ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 12.4.2005 tarihli ve 281 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 29.4.2005 tarihli ve 5341 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5341 sayılı Kanun, 7.5.2005 tarihli ve 25808 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 871. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 12, B.66, s.5; Cilt 53, B. 101, s. 7; Cilt 79, B. 76, ss. 285-102.

5.4.2.6. 31/03/2005 tarihli ve 5328 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*⁴²⁸

Kanunla, Yargıtay'ın iş yükü azaltılmaktadır. Kasten yaralama fiilini işleyenlerin cezaları ağırlaştırılmaktadır. Öte yandan kasten yaralama sonrası ölüm olursa, öngörülen ceza oniki yıldan onaltı yıla kadar çıkarılmıştır. Kasten yaralamada ihmali durum yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile çocuklar üzerinde tıbbi müdahale ve hastalık önleme aşıları açısından, zorunlu haller sayılmak suretiyle, bilimsel deney yapılması imkânı getirilmiştir. Bu imkan sayma suretiyle belirtilerek, rızasını beyan edebilen çocuğun ve ana-babasının yazılı muvafakatı ile tanınmaktadır.

Getirilen düzenlemeyle yapı ruhsatı konusunda öngörülen cezalar konusunda, belediye mücavir sınırları içerisinde mevcut yapılar dolayısıyla verilen işyeri müsaadelerine cezalandırma kaldırılmaktadır.

Kanun, ihale kavramına ek olarak, “yapım ihalelerine” de fesat karıştırmayı suç saymaktadır. Ağır cezayı gerektiren suçları sayarak somutlaştırmakta ve Ağır Ceza Mahkemelerinin görev alanlarını netleştirmektedir.

Sahte diş hekimliğine teşebbüs edenlere dönük cezalar ağırlaştırılmakta, diş protez teknisyenlerinin mesleklerinin unvanı dışında bir unvanla meslek icra etmelerine hapis cezası getirilmektedir.

5.4.2.7. 25/05/2005 tarihli ve 5352 sayılı *Adli Sicil Kanunu*⁴²⁹

Kesinleşmiş ceza ve güvenlik tedbirlerine mahkûmiyete ilişkin bilgilerin otomatik işleme tabi bir sistem kullanılarak toplanmasına, sınıflandırılmasına, değerlendirilmesine, muhafaza edilmesine ve gerektiğinde en seri biçimde ilgililere bildirilmesine dair usul ve esaslar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri doğrultusunda düzenlenmektedir.

⁴²⁸ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 31 Mart 2005, Sayı: 25772 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 889-891. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 77, B.67, s.21; Cilt 78, B. 75, s. 525; Cilt 79, B. 78, ss. 423-449.

⁴²⁹ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 1 Haziran 2005, Sayı: 25832 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1097-1102. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 82, B.91, s.470; Cilt 84, B. 99, s. 306; Cilt 85, B.102, ss.449-464.

5.4.2.8. 29/06/2005 tarihli ve 5375 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴³⁰

Kanun ile 3 yıl avukatlık mesleği icra eden avukatların hâkimlik ve savcılık mesleklerine geçebilmelerine imkân sağlanmaktadır. Mevcut açığa bağlı olarak hâkim ve savcı adaylarının meslekten geçenler için 1 yıl, avukatlıktan geçenler için 3 aylık staj süresinden sonra doğrudan atanmasının önü açılmaktadır.

Kanuna göre mesleğe atanıp mecburi hizmet süresini tamamlamadan görevinden istifa eden hâkim ve savcılar, mecburi hizmetin eksik kalan kısmı kadar, almış oldukları maaş ve ödeneklerin iki katı kadar tazminat ödemek mecburiyetinde bırakılmaktadır.

Hâkim ve Savcı mesleklerine sahip olanların Adalet Müfettişi olabilmeleri için 5 yıllık süre 8 yıla yükseltilmektedir. Hâkim ve Savcıların olay mahkemesi olarak vermiş oldukları kararlar hakkında artık Danıştay ve Yargıtay temyiz mahkemesi sicil notu veremeyecektir.

5.4.2.9. 03/07/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu⁴³¹

Kanunla, ceza hukukunu oluşturan temel müesseselerde önemli değişiklikler yapan 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile bu kanunlar ve çocuklarla ilgili olarak Türkiye'nin tarafı bulunduğu uluslararası sözleşme ve bildirgeler muvacehesinde, 2253 sayılı Kanun yeniden gözden geçirilmektedir.

Kanunun amacı; özel korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasını, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasını, toplumun adalet ve güvenlik ihtiyacının karşılanmasını hedefleyen çocuk adalet sisteminin esas ve usullerini düzenlemek olarak belirlenmiştir.

⁴³⁰ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 13.7. 2005 tarihli ve 588 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 22.12. 2005 tarihli ve 5435 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5435 sayılı Kanun, 24.12.2005 tarihli ve 26033 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 126-1281. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 86, B.106, s.217; Cilt 88, B. 114, s. 242; Cilt 99, B. 118, ss. 135-197, B. 119, ss. 321-400, B. 120, ss. 435-512; Cilt 90, B. 121, ss. 34-53, 157-168.

⁴³¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 15 Temmuz 2005, Sayı: 25876 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1535-1550. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 77, B.69, s.310; Cilt 90, B. 121, s. 6; Cilt 91, B.125, ss.170-174.

Kanunda çocuk mahkemeleri, sadece çocuğun işlemiş bulunduğu suç ile değil, aynı zamanda çocuğun karşı karşıya kaldığı her tür ihmal ve istismar süreci ile ilgili olarak görevlendirilmiştir.

*5.4.2.10. 03/07/2005 tarihli ve 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁴³²

Kanuna göre, polis, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanı'nın yazılı emriyle telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit edebilecek, dinleyebilecek ve kayda alabilecek. Bu işlemler, Ulaştırma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın görüşleri alınarak Başbakanlık tarafından belirlenecek tek bir merkezden yapılacaktır. Ulaştırma Bakanlığı, bu merkezle ilgili altyapıyı hazırlayacaktır.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, 24 saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulacaktır. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılacaktır. Dinleme kararı en fazla 3 ay için verilebilecektir. Bu süre, aynı usulle 3'er ay geçmeyecek şekilde en fazla üç defa uzatılabilecektir. Ancak terör örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim 3 aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilecektir. Uygulanan tedbirin sona ermesi halinde, dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar, yetkili ve görevli hâkimin denetimi altında en geç 10 gün içinde yok edilecek ve durum tutanakla tespit edilecektir.

İstihbarat faaliyetlerinde hâkim kararı alınmak şartıyla teknik araçlarla izleme yapılabilir. Ayrıca kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren kuruluşlardaki mevcut bilgilerden de yararlanılabilir. Bu kuruluşların ihtiyaç duyulan bilgileri kanuni sebeplerle vermemesi halinde bu konuda hâkimden karar istenecektir. Bu dinleme ve izlemeler, amaç dışı kullanılamayacaktır. Buna aykırı davranışlar hakkında Cumhuriyet Savcıları tarafından doğrudan soruşturma yapılabilir.

Kanunla, Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu'nun ek 4. maddesi de değiştirilmektedir. Bu değişikliğe göre, koruyucu tedbirler almak şartıyla jandarma sadece kendi sorumluluk alanında istihbarat faaliyetlerinde bulunacaktır. Bu amaçla bilgi toplayacak, bu bilgileri yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştıracaktır. Bunları yaparken devletin diğer kurumlarıyla işbirliği yapabilecektir.

Yine aynı kanuna göre Jandarma, Genel Komutanlık İstihbarat Başkanlığı'nın yazılı emriyle, polislerde olduğu gibi telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edebilecek, dinleyebilecek ve kayda alabilecek. Gecikmesi sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, 24 saat içinde yetkili ve görevli

⁴³² Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 23 Temmuz 2005, Sayı: 25884 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1554-1559. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 88, B.114, s.241; Cilt 89, B. 120, s. 416; Cilt 91, B.125, ss.179-196.

hâkimin onayına sunulacak. Hâkim kararı en geç 24 saat içinde verecek. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılacak. Yine polislerde olduğu gibi dinleme kararı en fazla 3 ay için verilebilecek. Bu süre aynı usulle 3'er ayı geçmeyecek şekilde en fazla üç defa uzatılabilecek. Ancak terör örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim 3 aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilecek.

Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) da dinleme yapacak. MİT, temel niteliklere ve demokratik hukuk devletine yönelik ciddi bir tehlikenin varlığı halinde devlet güvenliğinin sağlanması, casusluk faaliyetlerinin ortaya çıkarılması, devlet sırrının ifşasının tespiti ve terörist faaliyetlerin önlenmesine ilişkin olarak, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde MİT Müsteşarı veya yetkili kıldığı Daire Başkanı'nın yazılı emriyle telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit edebilecek, dinleyebilecek ve kayda alabilecek. Bu işlemler Ulaştırma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın görüşleri alınarak Başbakanlık tarafından belirlenecek tek bir merkezden yapılacaktır. Ulaştırma Bakanlığı bu altyapıyı hazırlayacak. Uygulanan tedbirin sona ermesi halinde, dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar, yetkili ve görevli hâkimin denetimi altında en geç 10 gün içinde yok edilecek ve durum tutanakla tespit edilecek.

5.4.3. MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

5.4.3.1. 16.06.2005 tarihli ve 5366 sayılı *Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun*⁴³³

Kanun ile ulaşım, oluşum ve gelişim açısından kentin işlevsel ve hayati standartlarını oluşturan bazı şehir merkezlerinin eskiyen dokularının ve yerleşim alanlarının, kültürel miras değerlerinin korunması, koruma/kullanma dengesinin sağlanarak sosyal donatı alanlarının büyütülmesi ve sağlıklılaştırılması, otopark sorununun çözüme kavuşturulması, günümüz konforu ve kullanım şartlarını içeren konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tarihi ve kültürel dokunun geleceğe taşınması amacıyla restore edilerek kullanılması, böylelikle kentlerin merkez alanlarının sağlıklı bir şekilde iskân edilerek şehrin güvenliğini tehdit eden denetimsiz bölgeler olmaktan çıkarılıp yenileştirilmesi ve günümüz gereklerine uygun olarak kullanılabilir hale getirilmesi amacıyla bu alanların “kentsel dönüşüm ve gelişim alanı” olarak ilan edilmesi öngörülmektedir.

⁴³³ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 5 Temmuz 2005, Sayı: 25866 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1209-1212. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 77, B.67, s.21; Cilt 85, B. 101, s. 198; Cilt 88, B.113, ss.31-65, 221-230.

5.4.3.2. 23/02/2005 tarihli ve 5306 sayılı Yüksek Öğretim Kanununa Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun⁴³⁴

Kanuna göre, yükseköğretim kurumlarının hazırlık ve diğer bütün sınıflarında ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim yapan öğrencilerden 29 Haziran 2000 tarihinden itibaren -kendi isteği ile ilişkisi kesenler dahil- her ne sebeple olursa olsun atılan öğrencilere, ilişkilerinin kesilmesine sebep olan bütün dersler için bir öğretim yılı devam ve 3 sınav hakkı verilmektedir.

Uygulamalı eğitim-öğretim yapan okullardan ayrılan öğrencilere devam edemedikleri dersler ve uygulamalar için devam imkanı sağlanmakta ve bu öğrenciler için öngörülen sınav sürecinin, ilgili yönetmeliklerdeki devam şartının tamamlandıktan sonra başlaması öngörülmektedir.

Sınıf geçme sistemi uygulayan yükseköğretim kurumlarında en çok üç dersten başarısız olup bir üst sınıfa geçemeyen öğrencilere üst sınıfa devam etme ve alt sınıfta başarısız oldukları dersler için 3 sınav hakkı tanınmaktadır.

Not ortalaması sebebiyle sınıf geçemeyen öğrencilere bir üst sınıfa devam etme ve istedikleri üç dersten not yükseltmek için bir sınav hakkı getirilirken, mezun olamayan öğrencilere de istedikleri üç dersten not yükseltmek için bir sınav hakkı verilmektedir.

Yükseköğretim Kanunu'nda öngörülen azami öğrenim sürelerini doldurduktan sonra kurumları ile ilişkisi kesilen öğrencilere ise, alamadıkları dersler için bir defaya mahsus olmak üzere bir yıl devam etme ve sınav hakkı verilmektedir.

Başvuru süreleri içinde askerlik zamanı gelmiş olanlar, teklifin öngördüğü hakları kullandıkları takdirde tecilli sayılmaktadır. Halen askerlik görevini yapmakta olanlar, terhislerinden sonraki 2 ay içinde müracaat edebilecek. Gözlem altında veya tutuklu bulunanlar, bu durumlarının sona ermesini izleyen 2 ay içinde başvurdukları takdirde haklarını kullanabileceklerdir.

Yurtdışındaki fakültelerden diploma alıp denklik için YÖK'ün yaptığı Seviye Tespit Sınavında başarısız olan öğrencilere bir sınav hakkı tanınmaktadır.

Kanun, lisansüstü öğrenim görürken ilişkileri kesilenlere de çeşitli haklar getirmektedir. Buna göre, 29 Haziran 2000'den teklifin yasalaşp yürürlüğe girdiği tarihe kadar, her ne sebeple olursa olsun, kurumları ile ilişkisi kesilen lisansüstü öğrencilerine başarısız oldukları dersler ve yeterlilik için iki sınav hakkı, yüksek lisans öğrencileri için bir yıl, doktora öğrencileri için 2 yıl tez hazırlama süresi verilmektedir.

⁴³⁴ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 2.3.2005 tarihli ve 159 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 15.3.2005 tarihli ve 5316 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5316 sayılı Kanun, 18.3.2005 tarihli ve 25759 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 733-734. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 57, B.57, s.113; Cilt 75, B. 60, s. 135, B. 62, ss. 402-409, 411-431, 433-455.

Doktora yeterlilik sınavına girebilmek için yabancı dil sınavında başarısız olanlara da iki sınav hakkı tanınmaktadır. Sanatta yeterlilik ve tıpta uzmanlık alanlarında başarısız olanlara başarısız oldukları derslerden laboratuvar veya uygulamalı derslere devam ve eksik rotasyonlarını tamamlamaları şartıyla iki sınav hakkı verilmektedir. Getirilen düzenlemelerden yararlanmak isteyen öğrenciler, kanunun yayımı tarihinden itibaren 2 ay içinde ilgili yükseköğretim kurumuna başvuracaklardır.

*5.4.3.3. 15/03/2005 tarihli ve 5316 sayılı Yüksek Öğretim Kanununa Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun*⁴³⁵

Kanun ile 29.06.2000 tarihinden, bu yasanın yürürlüğe girdiği güne kadar, Yükseköğretim Kuruluna bağlı bütün öğretim kurumlarında başarısız olan öğrencilere af getirilmesi öngörülmektedir.

*5.4.3.4. 28/04/2005 tarihli ve 5340 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁴³⁶

Bu kanun, son yıllarda özellikle futbolda artan şiddet ve şike iddialarına son verilmesi amacı ile çıkarılmıştır.

Kanun ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda uygulamadan kaynaklanan sorunları giderici ve uluslararası kurallarla FIFA kriterlerine uyum sağlanması amaçlanmıştır.

Bu kanun ile;

Gençlik ve spor hizmet ve faaliyetlerinin desteklenmesinde sponsorluktan beklenen amaca ulaşılabilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Federasyonların özerk olmak için özendirilmesi hedeflenmiş, Spor Genel Müdürlüğü ile özerk federasyonların disiplin, ceza veya Tahkim Kurulunda hâkim ve savcılarının görev almalarına imkân sağlanmıştır.

Türkiye Futbol Federasyonunun görev alanı “her türlü futbol faaliyeti”ni içine alacak şekilde genişletilmiştir. Müsabakalara giriş yasağı bulunanlarla ilgili kararların uygulanmasında yaşanan sorunun aşılmasına yönelik tedbirler öngörülmüştür.

Kulüplerin özel güvenlik hizmeti satın alma ve taraftar temsilcisi belirleyerek bunların isimlerini kulübün bulunduğu yerin il veya ilçe emniyet müdürlüklerine bildirme yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için verilen süreler yeniden düzenlenmiş ve bu sürelerin sonunda yükümlülüğünü yerine getirmeyen kulüplere uygulanacak idarî para cezaları konulmuştur.

⁴³⁵ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 18 Mart 2005, Sayı: 25759 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 812-813. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 77, B.67, s.13, B. 68, s. 172, B. 70, ss. 477-514, 671-682.

⁴³⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 20 Ocak 2004, Sayı: 25866 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 990-994. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 81, B.84, s.172, B. 86, s. 575; Cilt 82, B.91, ss. 498-557.

5.4.4. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

5.4.4.1. 04.11.2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu⁴³⁷

Kanun ile, Avrupa Birliğine aday ülke olarak dernek kurma ve üyelik konusundaki kısıtlamaların azaltılması, dernek faaliyetlerine serbestlik sağlanması, derneklere uygulanan yaptırımların ve bürokrasinin azaltılması amaçlanmıştır.

Devlet ile sivil toplum kuruluşları arasındaki güven ortamının tesisi ve işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla, bu kuruluşlarla kamu kurum ve kuruluşlarının işbirliği yapması ve bu kuruluşlara destek verilmesi öngörülmüştür.

Bu kanunla;

- Yardım toplama işlemlerinin kolluk kuvvetlerinden alınarak sivil birimlere devredilmesi,
- Uluslararası Çocuk Haklarına Dair Sözleşme gereğince çocukların dernek kurabilmesine imkân tanınması,
- Dernek kurma hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesi paralelinde düzenlenmesi,
- Yargı mensuplarının derneklere üye olmasındaki izin esasının kaldırılması,
- Derneklerin işlemlerinin basitleştirmesi ve devletle ilişkilerinde bürokrasinin azaltılması,
- Sivil toplum anlayışına uygun olarak kendilerini kontrol etmesi amacıyla iç denetimin güçlendirilmesi,
- Yurt dışına temsilci gönderilmesi veya yurt dışından temsilci davet edilmesinde tamamen serbestleşmeye gidilmesi,
- Derneklerin taşınmaz mal edinmesindeki sınırlamanın kaldırılması,
- Derneklerin temsilcilik açabilmesine imkân tanınması,
- Derneklerin diğer sivil toplum kuruluşları ile birlikte geçici olarak platform adı altında birliktelikler oluşturabilmesine imkân tanınması,
- Kolluk kuvvetlerinin dernekler üzerindeki yetkisinin kısıtlanması,
- Derneklerin denetiminde çok başlılığın kaldırılarak yeknesaklığın sağlanması,
- Dernekler ile kamu kurum ve kuruluşları arasında ortak proje uygulamalarının ve kaynak aktarımının düzenlenmesi,
- Yurt dışından yardım alınmasındaki izin esasının kaldırılması, konularında düzenlemeler yapılmaktadır.

⁴³⁷ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 23 Kasım 2004, Sayı: 25649 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 136-148. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 58, B.118, s.15; Cilt 62, B. 12, s. 295; Cilt 63, B.14, ss. 153-162.

5.4.4.2. 07.12.2004 tarihli ve 5272 sayılı Belediye Kanunu⁴³⁸

Kanunun amacı, belediyelerin hukukî statüsünün düzenlenmesi; kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının açıklanması olarak tanımlanmaktadır.

Kanun ile, Belediye kurulmasında uygulanan nüfus şartı 2.000’den 5.000’e çıkarılmaktadır.

Yeni kurulacak bir belediyenin bir başka belediyenin meskûn sahalarına 5.000 metreden daha yakın olamayacağı hüküm altına alınarak iç içe girmiş belediye kurulmasına son verilmektedir.

İçme ve kullanma suyu havzalarıyla sit ve diğer koruma alanlarında belediye kurulması yasaklanmak suretiyle bu alanların daha etkin bir şekilde korunması amaçlanmaktadır.

Köylerin veya köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için, bu yerlerin belediye merkezi olarak kabul edilecek yere olan mesafeleri 500 metreden 1.000 metreye çıkarılmaktadır.

Doğal afetler, göç ve benzeri sebeplerle oluşturulan ve nüfusları 5000’den fazla olan yerleşim yerlerinde, İçişleri Bakanlığının teklifi ve müşterek kararname ile belediye kurulması imkânı getirilmektedir.

Yeni düzenlemeyle belediye sınırları, belediye meclisinin kararı ve valinin onayı ile kesinleşmektedir. İlçe içindeki belediyelerin sınırlarının tespitinde kaymakamın görüşünün alınması da öngörülmektedir.

Bu kanun ile nüfusu 2000’in altına düşen belediyelerin tüzel kişiliğinin, Danıştay’ın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile sona erdirilmesi imkânı getirilmektedir.

Kanun ile, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000’in üzerinde olan bir başka belediyenin sınırına 5.000 metreden daha yakın hale gelen belediye ve köylerin; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda, Danıştay’ın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile tüzel kişiliklerinin sona erdirilerek ilgili belediyeye katılması öngörülmektedir.

Kanun ile, belediyelerin hizmet alanları sayılmış ve kanunlarla açıkça başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen “mahallî müşterek” nitelikteki her türlü görev ve hizmetin belediyelerce yapılması esası benimsenmiştir.

⁴³⁸ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 24 Aralık 2004, Sayı: 25680 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 374-411. Anayasa Mahkemesinin, 18/1/2005 tarihli ve E: 2004/118 sayılı Kararı ile Kanun, şekil yönünden Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiş ve iptal Kararının, 13/4/2005 tarihinde başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi kararlaştırılmış iken, 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Kanunun maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 58, B.118, s.15; Cilt 62, B. 12, s. 295; Cilt 67, B.28, ss. 53-79, 188-197.

Tüzük, yönetmelik ve benzeri düzenlemelerde, mahallî idarelerin yetkilerini kısıtlayıcı, mahallî hizmetleri zayıflatıcı ve yerinden yönetim ilkesine aykırı düzenleme yapılamaması esası benimsenerek merkezî hükümetin kanunlar dışındaki düzenlemelerle belediyelerin görevlerine müdahalesinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Kanun ile, Belediyelerin, asli görevlerinin yanında, okul öncesi eğitim kurumları açabileceği; Devlete ait her derecedeki okul binalarını yapabileceği veya bunların bakım ve onarımları ile her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyacını karşılayabileceği; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabileceği ve işletebileceği; özür, yaşlı ve düşkünlerin kolayca hizmet almasını kolaylaştıran tedbirler alacağı öngörülmektedir.

Belediye meclisinin, belediyenin karar organı olduğu, mahalle muhtarlarının kendi aralarından seçecekleri temsilciler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, üniversiteler ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütleri temsilcilerinin meclis toplantılarına katılarak oy hakkı olmaksızın görüşlerini belirtebilecekleri hükme bağlanmaktadır.

Kanun ile 1580 sayılı Belediye Kanununda belediye meclisi kararlarının kesinleşmesi için öngörülen onay sistemine son verilerek yeni yöntem benimsenmiştir. Belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarının bir daha görüşülmesini isteyebilecek, buna gerek görmemesi durumunda karar kendiliğinden kesinleşecektir. Belediye başkanınca tekrar görüşülmesi istenen herhangi bir karar, belediye meclisinde üye tam sayısının salt çoğunluğuyla kabul edildiği takdirde kesinleşmektedir. Belediye başkanı, bu şekilde kesinleşen kararların iptali ve yürütülmesinin durdurulması için on gün içinde idarî yargı mercilerine başvurabilmektedir.

Belediye başkanından ayrı olarak ilde vali ve ilçede kaymakama hukuka aykırı gördüğü meclis kararı aleyhine yargı merciine başvurma yetkisi verilmektedir. Yeni getirilen sistem ile belediyeler üzerinde uygulanan önemli vesayet uygulamalarından birisi olan meclis kararlarının mülki idare amirlerince onayından vazgeçilmektedir.

Nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerin denetimini yapmak üzere denetim komisyonu kurulması öngörülmektedir.

Kanun belediye meclisinin feshini gerektiren sebepleri sınırlamaktadır. Encümenin görev ve yetkileri yeniden düzenlenerek yürütme organı olma niteliği daha netleştirilmekte, 1580 sayılı Kanunla öngörülen meclis yerine karar alma yetkisi tümüyle kaldırılmaktadır.

Kanun ile Belediye başkanı hakkında düşürülme kararı verildiği takdirde, bir sonraki seçimde aday olamaması hükme bağlanmaktadır.

Kanun ile, belediye teşkilâtının; beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafî yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile İçişleri Bakanlığınca belirlenecek norm kadro sistemine uygun olarak kurulması öngörülmektedir.

Belediyelerin görevli ve yetkili olduğu hizmetlerin memurlar, diğerk kamu görevleri ve işçiler eliyle yürütölmesi; kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurların, kendilerinin ve kurumlarının muvafakatiyle belediyede uzun süreli olarak görevlendirilmesi imkânı getirilmektedir.

Belediyelerin afet ve acil durum planlarını yapması, bu amaçla bütçelerine ödenek koyması, gerekli ekip ve donanımı hazırlaması ve personelin eğitmesi zorunlu hale getirilmektedir.

Bu kanun ile, belediyelerin dış borçlanması ve tahvil ihracı sadece yatırım programında yer alan projelerle sınırlandırılmakta; iç borçlanmaya karar verme yetkisi bütçe gelirine bağlanarak bütçe gelirinin % 10'una kadar olan iç borçlanmaların meclis kararı, % 10'un üzerindeki borçlanmaların ise meclisin üçte iki çoğunlukla vereceğı kararın İçişleri Bakanlığının onayı ile yapılması öngörülmektedir.

Belediyeler, düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla imarlı ve alt yapılı arsalar üretebilecektir.

Kanun ile, belediyelerin sermaye ortaklığı kurmasına izin verilmektedir. Kurulacak ortaklık belediyenin görev alanıyla ilgili olacaktır.

Sağlıksız kentleşmeyi önlemek amacıyla, büyük şehir belediyeleri ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerin kentin gelişimine uygun konut alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak amacıyla kentsel gelişim alanları ilan etme yetkisi verilmektedir. Kentsel gelişim projesi ilan edilecek yerin belediye veya belediye mücavir alan sınırları içinde bulunması ve en az 100.000 metrekafe olması öngörülmektedir.

Belediyelerin uluslararası teşekköl ve organizasyonlara katılması veya kurucu üye olmasında uygulanan prosedür basitleştirilerek İçişleri Bakanlığının iznine bağlanmaktadır. Belediyelerin yürüteceğı uluslararası ilişkilerin, ülkenin ulusal dış politikası ile uyumunu sağlamak açısından izin zorunluluğı getirilmektedir.

Otobüs terminallerinin yapılması, işletilmesi ve şehir içi toplu taşıma ile uyumlu bir şekilde yürütölmesi hizmetleri de belediyelerin sorumluluğına verilmektedir. Ayrıca, gerçek ve tüzel kişilerin şehirlerarası özel otobüs terminali kurması ve işletmesine de belediyeler izin verecektir.

Mera, yaylak, otlak, kışlak gibi yerler; kamu hizmetlerinde kullanılan veya özel mevzuatı gereğince kişilere tahsisli yerler; Orman Kanunu hükümleri dışına çıkarılan yerler ile Orman Köylerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun hükümlerine tâbi olarak Orman Bakanlığı emrine geçen yerler dışında kalan ve 1/5000 ölçekli nazım imar planı içinde kalan hazine arazi ve arsaları, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelere, 10.000 metrekafe üzerindeki yerler büyük şehirlerde büyük şehir belediyelerine bedelsiz devredilecektir.

5.4.4.3. 13/01/2005 tarihli ve 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁴³⁹

Bu kanunla; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen hizmetlerin, il özel idarelerine devredilmesi öngörülmektedir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile büyükşehir belediye sınırları İstanbul ve Kocaeli illerinde il mülki sınırı olarak tespit edildiğinden ve böylece il özel idarelerinin bu görevleri yerine getireceği bir alan kalmadığından, bu illerde Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilen görevler büyükşehir belediyelerine devredilmiştir.

Kanun ile; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerinin İstanbul ve Kocaeli illerinde büyükşehir belediyelerine, diğer illerde il özel idarelerine devredilmesi, aynı Kanunda yer alan iskân konularına ilişkin görev ve yetkilerin ise Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından yürütülmesi öngörülmektedir.

5.4.4.4. 22/02/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu⁴⁴⁰

Bu kanunun amacı, il özel idarelerinin hukukî statüsünün düzenlenmesi; kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının açıklanması olarak tanımlanmaktadır.

Kanuna göre il özel idaresinin görev alanı il sınırlarını kapsamaktadır. Ancak, kanunlarda belediyelerce yapılması öngörülen mahallî müşterek nitelikli hizmetler bu kapsamın dışında bırakılmaktadır.

Kanun ile, özel idarenin görev ve yetkileri tek tek sayılmak yerine hizmet alanları belirtilmekte ve kanunlarla açıkça başka bir kurum ve kuruluşla verilmeyen mahallî müşterek nitelikli her türlü görev ve hizmetin özel idarelerce yapılması öngörülmektedir.

Kanun ile ilin çevre düzeni planını yapmak il özel idaresine verilmektedir.

Kanun ile il özel idaresinin karar organının meclis olduğu teyid edilmektedir. Meclis başkanının meclis üyeleri arasından seçilmesi öngörülmektedir. İl genel meclisi başkanlığı mevcut kanuna göre valilerce yürütülmektedir.

⁴³⁹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 28 Ocak 2005, Sayı: 25710 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 574-579. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 62, B.10, s.64; Cilt 71, B. 45, s. 525; Cilt 72, B.51, ss. 517-566, 593-604.

⁴⁴⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 4 Mart 2005, Sayı: 25745 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 684-708. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 57, B.116, s.257; Cilt 74, B. 58, s. 230; Cilt 75, B.59, s. 49, B. 60, ss. 164-206, B. 61, 239-359.

Kanun, meclisin her ay olağan olarak toplanmasını ve il genel meclisinin toplantı ve kararlarının aleni olduğunu, kararların halka duyurulmasını öngörmektedir.

Kanun ile, il genel meclisi kararlarının kesinleşmesi için öngörülen onay sistemine son verilmekte, ancak kararların valiye gönderilme zorunluluğu getirilmektedir. Valiye gönderilmeyen kararlar yürürlüğe giremeyecektir. Valiye meclis kararlarının bir daha görüşülmesini isteme yetkisi verilmektedir.

İl özel idare hizmetlerinin ilçelerde yürütülmesi görevi ve sorumluluğu kaymakamlara verilerek ilave bir teşkilât kurmadan hizmetlerin yürütülmesi öngörülmektedir. İl özel idarelerinin diğer mahallî idareler ve merkezî idare kuruluşları ile ortak proje gerçekleştirebilmesi ve bu amaçla kaynak aktarımında bulunma; bina, tesis, araç ve personel tahsis etme; süresi yirmi beş yılı geçmemek üzere taşınmaz mal tahsis etme imkânı getirilmektedir.

Özel idarelerin afet ve acil durum planlarını yapması, bu amaçla bütçelerine ödenek koyması, gerekli ekip ve donanımı hazırlaması ve personelini eğitmesi zorunlu hale getirilmektedir.

5.4.5. EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

5.4.5.1. 15/03/2005 tarihli ve 5317 sayılı Bankalar Kanunu ile Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁴¹

Kanun, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun yönetim ve denetimine sahip olduğu şirket ve iştirakler ile bunlara ait mal, hak ve varlıkların % 49’undan fazlasının yabancı gerçek ve tüzel kişilere doğrudan ya da dolaylı olarak satılabilmesini düzenlemektedir.

Ticarî ve iktisadî bütünlük oluşturarak yapılacak satışlarda; satış sonrası işlemlerini 6183 sayılı Kanun hükümlerine bağlı olmaksızın belirlemeye, ticarî ve iktisadî bütünlük oluşturan şirketlerin mal ve hizmet alımından doğan geçmiş dönem borçlarını ihale bedelinden ödemeye veya ihale alıcısına ödetmeye Fon Kurulunun yetkili kılınması öngörülmektedir.

Radyo, yazılı ve görsel medya sektöründeki Fona devredilmiş olan şirketlere tanınmış işletme izni, ön izin, yayın izni, geçici frekans kullanımı ve benzeri izinlerin yeni alıcılarına devri ve tescili işlemlerinin ilgili kurum, kuruluş ve üst kurullarca Fonun bildirimi üzerine gerekli bilgi ve belgelerin tamamlanmasını müteakip en fazla iki ay içinde tamamlanması düzenlemesine gidilmiştir.

⁴⁴¹ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 31.3.2005 tarihli ve 248 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 25.5.2005 tarihli ve 5354 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5354 sayılı Kanun, 28.5.2005 tarihli ve 25828 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 815-817. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 72, B.49, s.180; Cilt 77, B. 68, s. 172, B. 70, ss. 515-571.

Özel radyo ve televizyon yayın kuruluşlarında yabancı sermayenin payının, ödenmiş sermayenin % 25'ini geçemeyeceğine ilişkin düzenlemenin % 49 olarak değiştirilmesi düzenlemesi getirilmiştir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF), yönetim ve denetimine sahip olduğu şirketlerin ve iştiraklerinin, bunların mal, hak ve varlıklarının satışını kolaylaştırmak amacıyla, Bankalar Kanunuyla bazı yetkiler tanınmıştır.

5.4.5.2. 24/03/2005 tarihli ve 5324 sayılı Kozmetik Kanunu⁴⁴²

Kozmetik ürünlerinin topluma güvenli, etkili ve kaliteli şekilde ulaşmasını temin etmek üzere, ürünlerin piyasaya arz edilmesinden önce bildiriminde bulunulması, piyasa gözetim ve denetiminin yapılması ile bu ürünlerin üretim yerlerinin denetimi konularındaki esaslar düzenlenmektedir.

Kozmetik hakkındaki mevzuat, büyük ölçüde Avrupa Birliği mevzuatı ile teknik açıdan uyumludur. Bununla birlikte, Avrupa Birliği ülkelerinde, kozmetiklerin piyasaya arzından önce “izin zorunluluğunun olmaması, etkin piyasa kontrollerinin yapılması, ülkemizde ise piyasaya arz edilmeden önce, 3977 sayılı Kozmetik Kanunu uyarınca “izin” zorunluluğunun bulunması sebebiyle farklılık oluşmaktadır.

Bu yüzden, kozmetik ürünlerin piyasaya arzından önce alınması şart olan izin işlemlerinin kaldırılarak, kozmetik bildirim sistemi ile etkin şekilde yürütülecek kozmetik piyasa gözetim ve denetimlerine ilişkin amir mevzuat değişikliğine ihtiyaç duyulmuştur.

Bu çerçevede; mevcut farklılığı gidermeye, tüketici boyutunda ve sektörel nitelikte yaşanan sıkıntıları etkin şekilde çözümlmeye yönelik, ülkemiz şartları ve kozmetiklerle ilgili 76/768 EEC Temel Direktifi esas alınarak bu Kanun hazırlanmıştır.

5.4.5.3. 02/07/2005 tarihli ve 5387 sayılı Bankacılık Kanunu⁴⁴³

Bu kanun ile bankacılık sektöründeki yeni gelişmeler neticesinde risklerin grup içerisinde gizlenmesini önlemek ve denetimi güçlendirmek amacıyla finansal holding şirketleri Kanun kapsamına alınmıştır.

⁴⁴² Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 30 Mart 2005, Sayı: 25771 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 867-870. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 55, B.109, s.7; Cilt 56, B. 114, s. 5; Cilt 78, B.75, ss. 585-593.

⁴⁴³ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 27.7.2005 tarihli ve 611 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5411 sayılı Kanun, 1.11.2005 tarihli ve 25893 (mük.) sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1339-1440. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 80, B.82, s.403; Cilt 91, B. 124, s. 6, ss. 70-89, 106-120.

“Özel finans kurumu” unvanı “katılım bankası” olarak değiştirilmiş ve tabi oldukları hükümler bankalarla paralel hale getirilmiştir.

Hukuki altyapının güçlendirilmesi amacıyla tanımlar geniş kapsamlı tutulmuş ve kredi kuruluşu, kuruluş birlikleri, mevduat bankası, katılım bankası, kalkınma ve yatırım bankası, finansal holding şirketi, merkez şube, fon bankası, finansal kuruluş, kontrol, ana ortaklık, bağlı ortaklık, nitelikli pay, hâkim ortak, yöneticiler, mevduat, tasarruf mevduatı, özel cari hesap, katılma hesabı, katılım fonu, destek hizmeti kuruluşu ve kıyı bankacılığı tabirleri tanımlanmıştır.

Bankaların gerçekleştirebilecekleri faaliyet konuları açık bir şekilde sayılmış ve izin işlemleri ile koruyucu hükümler arasında ilişki kurulmuştur. Hukuki altyapının güçlendirilmesi amacıyla dolaylı pay sahipliğinin belirlenmesine yönelik hükümler ihdas edilmiştir.

Bankaların finansal tablolarının gerçeği yansıtması amacıyla önem arz eden varlıklarının değerlemelerinin, yetkilendirilmiş değerlendirme kuruluşları tarafından yapılması hükme bağlanmıştır.

Uluslararası alanda şirketler için benimsenmiş olan iyi yönetim ilkelerinin bankalarda hâkim kılınması amacıyla kurumsal yönetim ilkeleri ihdas edilmesi öngörülmüş ve kurumsal yönetime ilişkin hükümler Kanunun izin ve denetime ilişkin maddeleri ile ilişkilendirilmiştir.

Yönetim kuruluna denetim ve gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesi hususunda yardımcı olacak ve kurumsal yönetimin bir parçası olan denetim komitesinin tesis edilmesi benimsenmiştir.

Bağımsız denetim, değerlendirme ve destek hizmeti kuruluşlarının vermiş oldukları hizmetlerden dolayı yol açabilecekleri zararların tazmini amacıyla sorumluluk sigortası yaptırımları öngörülmüştür.

Bankaların yıllık faaliyet raporu hazırlamaları ve kamuya açıklamaları zorunlu hale getirilmiştir.

Koruyucu düzenlemeler çerçevesinde, bankaların maruz kaldıkları riskler sebebiyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurması öngörülmüş ve bankaların iç sistemleri, aktif ve mali yapıları dikkate alınarak sermaye yeterliliği oranının farklılaştırılması hükme bağlanmıştır.

Bankaların, likidite riskinden kaynaklanabilecek zararların önlenmesi amacıyla asgari likidite düzeylerini hesaplamaları ve idame ettirmeleri öngörülmüştür.

Bankaların kendi risk grubuna verdikleri kredilerin sınırlandırılması ve grup risklerinin azaltılması amacıyla uluslararası uygulamalar paralelinde dâhil olduğu risk grubuna kullanılacak kredilerin özkaynaklara oranı %25’ten %20’ye düşürülmüştür. Ayrıca, bu kredilerin açılmasında yönetim kurulunun üçte ikisinin olumlu oyu zorunlu kılınmıştır.

Bankaların ayıracakları karşılıkların tamamının Kurumlar Vergisi matrahının tespitinde gider olarak indirilmesi öngörülmüştür.

Etkin bir yönetim sergileyebilmeleri ve mali güçlerini koruyabilmeleri için, bankaların, münhasıran çalışanlarına ait olmak üzere kurulan vakıf ve sandıklara açıklarının kapatılması için kaynak aktarmaması öngörülmüştür. Bankaların kaynaklarının istismar edilmesinin önlenmesi amacıyla bağış sınırı getirilmiştir.

Yurt dışındaki kredi kuruluşları adına mevduat ve fon toplamaya ilişkin evrakın düzenlenme işlemlerinin Türkiye’de yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Katılım bankaları tarafından toplanan katılım fonlarının da Fon tarafından güvence altına alınması öngörülmüştür. Fon tarafından toplanan sigorta primlerinin risk esaslı olması benimsenmiştir.

Bankanın faaliyetlerinin güvenilirliğini ve sürekliliğini olumsuz etkileyecek olan hususlar ve bu kapsamda alınacak tedbirler açık bir şekilde belirlenmiştir. Denetim sonucu alınacak önlemler, kısıtlayıcı, düzeltici ve iyileştirici önlemler ile ilişkilendirilmiş ve bunların uygulanma halleri açık ve kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir.

Finansal sistemin bütününe sirayet edebilecek ölçüde olumsuz bir gelişmenin ortaya çıkması ve bu durumun sistemik risk tehlikesine sebep olacağının Kurum, Fon, Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankasınca tespit edilmesi halinde, Bakanlar Kurulunun olağanüstü tedbirleri almaya yetkili olduğu hükme bağlanmıştır.

Başkan yardımcıları, daire başkanları, müdürler, başkanlık müşavirleri ve meslek personelinin kadro karşılığı sözleşmeli statüde istihdam edilmesi öngörülmüş, ücret, mali ve sosyal haklar dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi olması benimsenmiştir.

Yerinde denetimin bankalar yeminli murakıpları, bankacılık uzmanları, bilişim ve hukuk uzmanları ile bunların yardımcıları tarafından Kurum başkanı tarafından yapılacak görevlendirme çerçevesinde ve Asliye Ticaret Mahkemesinde yemin etmiş olmak kaydıyla yerine getirileceği hüküm altına alınmıştır.

5.4.6. MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

5.4.6.1. 14/04/2005 tarihli ve 5333 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun⁴⁴⁴

Kanunla, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının kuruluş, teşkilat, görev ve sorumluluklarına ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Kanun ile; Gelir İdaresi Başkanlığının merkez ve taşra teşkilatlarından oluşması ve teşkilat yapılarının başkanlık ve bölge başkanlıklarından oluşan iki kademeli bir yapı üzerine kurulması, Gelir İdaresi Başkanlığının merkez teşkilatının ana hizmet, danışma ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşması, taşra yapısında merkez

⁴⁴⁴ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 29.4. 2005 tarihli ve 332 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 5.5.2005 tarihli ve 5345 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5345 sayılı Kanun, 16.5.2005 tarihli ve 25817 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 904-946. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 77, B.67, s.21; Cilt 80, B. 82, s.406; Cilt 81, B. 83, ss. 55-96, 98-105, B. 84, ss. 184-256, 257, 308-317.

teşkilatında da öngörülen mükellef hizmetleri, vergilendirme, tahsilât ve hukuk işleri, muhasebe, denetim ve uyum yönetimi, insan kaynakları ve destek hizmetleri grup müdürlükleri ile bunlara bağlı müdürlük ve şubelerinin oluşturulması, geçiş aşamasında vergi dairelerinin mevcut yapılarının korunması ve tasfiye oluncaya kadar 178 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen görev ve yetkilerini kullanmaya devam etmeleri öngörülmektedir.

*5.4.6.2. 30/12/2004 tarihli ve 5281 sayılı Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*⁴⁴⁵

Bu kanun; vergi uygulamalarının basitleştirilmesine, vergi mevzuatının Yeni Türk Lirasına uyumlaştırılmasına ve eğitimle ilgili olarak yeni teşvik unsurlarına ilişkin düzenlemeler içermektedir.

Kanun damga vergisini ve "sürücü belgesi sınav harçları"nı kaldırmaktadır.

Yeni Türk Lirasına uyum çalışmaları çerçevesinde, bütün vergi kanunlarında yer alan Türk Lirası değerler gözden geçirilerek, yeni para birimine çevrilmesi sorun yaratacak tutarlar güncelleştirilmek suretiyle yeniden belirlenmiştir.

Kanun eğitimle ilgili olarak teşvik düzenlemeleri de içermektedir. Katma Değer Vergisi Kanununda düzenleme yapılarak, 2010 yılına kadar, Millî Eğitim Bakanlığına bedelsiz teslim edilecek bilgisayarlar ve bunlarla birlikte kullanılacak yazılım ve donanımların, bu başışı gerçekleştireceklerle teslimlerinde yüklenilen katma değer vergisinin indirim konusu yapılması öngörülmektedir.

5.4.7. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

*5.4.7.1. 02/12/2004 tarihli ve 5264 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*⁴⁴⁶

Sigortalının yalnız kendisinin faydalanabildiği yurt dışı tedavi imkânından sigortalının eş, çocuk, ana ve babası, Kurumdan sürekli iş göremezlik geliri, malullük veya yaşlılık aylığı alan kimselerin kendileri, eş, çocuk, ana ve babası ile hak sahibi olarak gelir veya aylık almakta olan eş, çocuk, ana ve babanın da yurt dışı tedavi imkânından yararlanabilmesine imkân tanıyan bir düzenleme yapılmıştır.

⁴⁴⁵ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 31 Aralık 2004, Sayı: 25687 (Mük.) ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 521-559. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 69, B.35, s.5; Cilt 71, B. 42, s. 6; B.44, ss. 433-458, 511-520.

⁴⁴⁶ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 11 Aralık 2004, Sayı: 25667 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 231-232. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 63, B.15, s.221; Cilt 65, B. 23 s.225; Cilt 66, B.25, ss. 25-42.

5.4.7.2. 02/02/2005 tarihli ve 5289 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerine Bir Derece Verilmesi Hakkında Kanun⁴⁴⁷

Bu kanunla, memurlara en son 1991 yılında verilen bir derece ilerleme hakkı verilmiştir. Bu hakka, daha önce bundan yararlanmamış olanlar sahip olabilecektir.

5.4.7.3. 07/06/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu⁴⁴⁸

Kanun uyarınca her il merkezinde yalnızca bir esnaf ve sanatkar odaları birliği kurulabilecektir. Odalar, çalışma bölgesi içinde bulundukları birliğe, birliğin kuruluşunu takip eden bir ay içinde, yeni kurulan odalar da kuruldukları tarihten itibaren aynı süre içinde kayıt olacaklardır. Birlik; genel kurul, başkanlar kurulu, yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurulundan oluşacaktır. Birlik genel kurulları, birliğin genel kurul tarihinden en az 6 ay önce kurulmuş olan odaların başkan ve yönetim kurulu üyelerinden oluşacak. Buna göre, birliğin görevde bulunan başkanı, yönetim ve denetim kurulu üyeleri genel kurulda kendileri ile ilgili ibra oylamasına katılamayacaktır.

Federasyonların merkezi Ankara'da bulunacaktır. Federasyon kurulduktan sonra aynı meslek dalında kurulmuş bulunan veya sonradan kurulacak odalar, kuruluş tarihinden itibaren bir ay içinde federasyona kayıt yaptırmak zorunda olacaktır. Federasyon; genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu organlarından oluşacaktır. Federasyonların genel kurulları da genel kurul tarihinden en az 6 ay önce kurulmuş olan odaların yönetim kurulu başkan ve üyelerinden oluşacaktır. Buna göre, federasyonun görevde bulunan başkanı, yönetim ve denetim kurulu üyeleri doğai delege olamayacak ve genel kurula katılarak oy kullanma hakları bulunmayacaktır.

Federasyon; kayıtlı üye odalardan üçte birinin yazılı talebi üzerine bir ay içinde yapacağı genel kurul toplantısında, genel kurul üyelerinin üçte ikisinin kararı ile feshedilebilecektir.

Konfederasyon, bakanlıkça hazırlanmış örneğine uygun konfederasyon tüzüğünün bakanlık tarafından onanmasından sonra tüzel kişiliğe kavuşacaktır. Konfederasyonun merkezi Ankara, kısa adı ise TESK olacaktır. Bu kanuna göre kurulmuş veya kurulacak birlik ve federasyonlar kuruluş tarihinden itibaren bir

⁴⁴⁷ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 8 Şubat 2005, Sayı:25721 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, s.606 Bu Kanunun tutanakları için bk.:**TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 42, B.56, s.6; Cilt 73, B. 52 s.13; B.53, ss. 285-314.

⁴⁴⁸ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 21 Haziran 2005, Sayı: 25852 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1151-1193. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 75, B.60, s.134; Cilt 80, B. 79 s.13; Cilt 86, B.108, ss. 492-541, 544-587, 758-767.

ay içinde konfederasyona kayıt olmak zorunda olacaktır. Konfederasyon; genel kurul, başkanlar kurulu, yönetim kurulu, denetim kurulu ve yürütme kurulu organlarından oluşacaktır. Konfederasyonun genel kurulu da birlik ve federasyonların başkan ve yönetim kurulu üyelerinden oluşacaktır. Bu durumda da konfederasyonun görevde bulunan genel başkanı, yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeleri doğal delege olarak genel kurula katılamayacaklardır.

Esnaf ve sanatkârların sicile kayıtları yapılmadıkça hiçbir şekilde odaya kaydolamayacaktır.

Esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının genel kurul toplantılarının açılabilmesi için genel kurul üyelerinin yarısından fazlasının iştiraki aranacaktır. Genel kurul toplantılarında bakanlık temsilcisi ve hükümet komiseri bulunması zorunlu olacak ve esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının organ seçimleri ile yönetim kurulu başkanlarının seçimi tek dereceli olarak yargı gözetiminde gizli oyla ve açık tasnifle yapılacaktır. Genel kurulda oy verme işlemi, altyapı uygun olduğu takdirde elektronik ortamda gerçekleştirilecektir. Esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarında denetim ve disiplin kurulu üyeliği bulunanların aynı kuruluştaki, yönetim kurulunda görev almaları yasaklanırken, bu kişilerin eşleri ve akrabaları aynı dönemde söz konusu kurullarda görev alamayacak. Birden fazla odanın yönetim ve denetim kurulunda da görev yapılamayacaktır.

5.4.7.4. 14/06/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu⁴⁴⁹

Kanunun amacı; üreticilerin bu Kanunda belirtilen riskler sebebiyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesini temin etmek üzere, tarım sigortaları uygulamasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

Tarım Sigortaları Havuzunun kuruluşu, teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası desteği, sigorta sözleşmeleri, reasürans sağlanması ve sigorta şirketlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile katkı ve katılımlarının esas ve usullerinin belirlenmesi öngörülmektedir.

Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla bir Havuz oluşturulmuştur.

Bu havuzu idare etmek üzere Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulu kurulmuş olup; kurul Bakanlık ve Müsteşarlıktan ikişer, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Şirketten birer üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.

⁴⁴⁹ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 21 Haziran 2005, Sayı: 25852 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1195-1201. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 57, B.117, s.590; Cilt 82, B. 89 s.161; Cilt 87, B.111, ss. 229-279, 492-501.

Kurulun görevleri; Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirlemektir. Bu Kanun kapsamında tarım sigortaları için verilecek Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla ürün, risk ve bölge bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığa sunmak, uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak, hizmet alınmasına karar vermek, hasar tespit işlemlerine ilişkin esas ve usulleri belirlemek, bu Kanun kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak ve Havuz işleticisi şirketle çalışma usûl ve esaslarını belirleyen sözleşme yapmak bu görevler arasındadır.

Havuzun gelirleri şunlardır: Sigorta şirketlerinin devrettiği primler, Devlet tarafından sağlanan prim desteği, toplanan kaynakların yatırım gelirleri, alınan krediler ve genel bütçeden alınacak katkılar.

Havuzun giderleri; tarım sigortalılarına ilişkin tazminat ödemeleri, havuzun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan masraflar, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanacak korumaya ilişkin ödemeler, sigorta şirketlerine ödenecek komisyonlar, bilgilendirme ve tanıtım kampanyalarına ilişkin ödemeler, hasar tespit işlemlerine ilişkin ödemeler, alınan kredilerin anapara ve faiz geri ödemeleri, bu Kanunun amacı doğrultusunda yapılacak diğer ödemeler ve Havuz işleticisi şirkete ödenecek işletme bedeli.

Yardım ve borç erteleme, Kanun kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler, 20.6.1977 tarihli ve 2090 sayılı Kanundan yararlanamayacaklardır.

5.4.7.5. 02/07/2005 tarihli ve 5389 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁴⁵⁰

1479 sayılı Kanunun sağlık yardımının kapsamı ve 2926 sayılı Kanunun yaşlılık aylığının hesaplanması ile ilgili maddelerinin 619 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değiştirilen bazı hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi kararıyla iptali sebebiyle meydana gelen boşluğun giderilmesi amacıyla bazı düzenlemeler yapılmakta; sağlık sigortası kapsamında sözleşmeli eczanelerce kuruma fatura edilen ve bedelleri eczanelere ödenen ancak bazı sebeplerle kontrol edilemeyen reçetelerin örnekleme suretiyle kontrolüne imkan verilmekte; kontrol sonucunda fatura ve reçetelerinde usulsüzlük tespit edilmeyen eczanelerin bu döneme ait reçetelerin tamamının imha edilmesi öngörülmekte; ayrıca 1479 sayılı Kanunun ölüm aylığından yararlanma şartlarını belirleyen 41 inci maddesinin 4956 sayılı Kanunla yeniden düzenlenen hükmünün yürürlük tarihinin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi sebebiyle başlatılması için gerekli düzenleme yapılmaktadır.

⁴⁵⁰ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 13 Temmuz 2005, Sayı: 25874 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1445-1446. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 86, B.108, s.462; Cilt 88, B. 114, s.239; Cilt 91, B.124, ss. 92-94.

5.4.7.6. 21/04/2005 tarihli ve 5335 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁵¹

Kamu kurum ve kuruluşlarının yurt dışı teşkilatlarında istihdam edilen Türk uyruklu sözleşmeli personele, iş sonu tazminatı ödenebilmesi ve izin haklarını kullanabilmeleri hususlarının kanuni dayanağa kavuşturulması ve Türk Telekom AŞ'nin Kablo TV hizmetlerinin bütün altyapısı; bütün borç ve alacakları, taşınır taşınmaz malları ile birlikte Türksat AŞ'ye devredilmesi öngörülmektedir.

Aile yardımı ödeneğinin 0-6 yaş grubu çocuklar için bir kat artırımlı olarak uygulanması ve doğum yardımı ödeneğinin gösterge katsayısının "75"ten "1000"e çıkarılması,

Anayasa Mahkemesinin verdiği iptal kararının hukuki boşluk yaratmaması amacıyla, emeklilik açısından yaş haddinin 65 olarak belirlenmesi,

Emekli Sandığına tabi bir göreve atanmadan önce malul sayılmayı gerektiren bir durumu olduğu belirlenenler hakkında malullüğe ilişkin hükümlerin uygulanmaması,

Atanmış veya seçilmiş oldukları görevlere ilişkin ek göstergeleri, daha önce atanmış veya seçilmiş oldukları görevlere ilişkin ek göstergelerinden düşük olanlar hakkında, bu göstergeler aradaki farkın aylıklarından kesilmesi şartıyla emeklilik bakımından yüksek olan ek göstergelerin uygulanması; ancak, en az altı ay görev yapmaksızın ek göstergesi daha düşük bir kadro, görev ya da dereceye atanan veya seçilenler hakkında bu hükmün uygulanmaması,

Sağlık Bakanlığı'na bağlı döner sermayeli sağlık kurum ve kuruluşlarının nominal sermaye limitlerinin yükseltilmesi, döner sermaye gelirlerinin kapsamının genişletilmesi, döner sermayeli sağlık kurumlarının birbirinden hizmet satın alabilmesi, genel bütçe kaynaklı olarak başlanan yatırımların döner sermaye kaynaklarıyla tamamlanması, il sınırları içindeki döner sermayeli sağlık kurumlarının birbirlerine ödünç mal verebilmeleri,

Şeref aylığı almakta olanların eşlerinin yalnız seyahat etmeleri halinde de toplu taşıma araçlarından ücretsiz olarak yararlanabilmeleri,

Muhtar ödeneklerinin yerleşim biriminin idari yapısı ve nüfusu gibi kriterler dikkate alınarak bir katına kadar artırılabilmesi ve farklı olarak belirlenebilmesi hususlarında Bakanlar Kuruluna yetki tanınması,

⁴⁵¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 27 Nisan 2005, Sayı: 25798 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 950-979. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 80, B.80, s.225; Cilt 81, B. 85 s.328; Cilt 82, B.87, ss. 41-50, 51-59, 71, 123-132.

Yıllık kanuni faiz oranının %12 olarak belirlenmesi ile Bakanlar Kuruluna bu oranı aylık olarak belirleme, % 10'una kadar indirme veya bir katına kadar artırma yetkisi verilmesi,

Fonların tasfiye edilerek yükümlülüklerinin genel ve katma bütçeli kurumlara devredilmesi sebebiyle, fonların yanı sıra kamu kurum ve kuruluşlarının mali yükümlülüklerine de garanti verilebilmesi ve garanti verme yetkisinin Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu bakandan alınarak Bakanlar Kurulu'na verilmesi,

Yap-İşlet-Devret modelinin yanı sıra, mevcut otoyolların veya bunların üzerindeki mevcut tesislerin işletme haklarının da özel şirketlere devredilebilmesi,

Devlet iç borçlanma senetleri ile bunların yerine düzenlenen belgelerin, Hazinece satılacak taşınmazların bedellerinin ödenmesinde nominal değerleri üzerinden ödeme aracı olarak kabul edilmesi,

Dış borçlanma kapsamında ihraç olunan tahviller için de iç borçlanma senetlerine yapılan "geri alma, başka tahvillerle değiştirme" gibi işlemlerin yapılabilmesi,

Dış borç anlaşması imzalanmadan önce doğacak komisyon, taahhüt ücreti, garanti ücreti, gecikme faizi ve benzeri yükümlülüklerin ödenmesine imkân sağlanması,

Kamu iktisadi teşebbüsleri ile kamu şirketlerinin hâsılatından kamu varlıkları kullanımı karşılığı olarak bir bedelin bütçeye aktarılması ile bedel tahsil edilecek kurum ve kuruluşlar ile hâsılat payı oranları ve zamanında ödememe durumunda ödenecek zam oranının belirlenmesi hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi,

Cumhurbaşkanlığı ve Yasama Organı üyeliğine seçilenler, dışarıdan Bakanlar Kurulu Üyeliğine atananlar ile vakıf üniversitelerinde görev alanlar gibi istisna kapsamında sayılanlar hariç olmak üzere, emekliye ayrılmış kişilerin, emekli aylıkları kesilmeksizin kamu idarelerine açıktan atanamaması veya bu idarelerde çalıştırılmaması,

Kamu hizmetlerinde etkinliği ve verimliliği artırmak amacıyla konsolide bütçeye dahil daire ve idarelerin personel dağılımının belirlenmesi ve ihtiyaç fazlası olduğu belirlenen personelin diğer kurumlara nakline ilişkin esas ve usullerin tespiti konusunda Maliye Bakanlığına yetki verilmesi,

Halen çeşitli kanun ve kanun hükmünde kararname kapsamında çalışmakta olanlardan kanunda bu düzenlemeye ilişkin madde için öngörülen yürürlük tarihinde görevde bulunanlar ile kanunda bu düzenlemeye ilişkin madde için öngörülen yürürlük tarihinden önce emekli olanlar, adi malullük ve vazife malullüğü aylığı bağlananlar ile dul ve yetim aylığı alanların, kazanılmış hak aylıkları ile emekli keseneklerine esas aylıklarının bir defaya mahsus olmak üzere bir üst derecenin aynı kademesine yükseltilmesi,

Münhasıran Ilısu ve Yusufeli Baraj ve HES projelerinde kullanılmak üzere temin edilen proje kredileri ile her türlü imkânın kaynak sıkıntısı yaşanmaması amacıyla avans mahsubunu müteakiben bütçeleştirilmesi, düzenlenmektedir.

5254 sayılı Kanunla muhtaç çiftçilerimize verilen ödünç tohumluk karşılığı olarak kullandırılan kredi alacaklarının üç yıla yayarak yapılandırılması sağlanacaktır. Ayrıca, peşin uygulamalarda yüzde 30 indirim uygulanacaktır.

TEDAŞ'ın tarımsal sulama ve köy içme sularında kullanılan elektrik tüketim bedellerinden doğan alacakları ile ilgili DİE verilerine göre tarımsal TEFİ artış oranını geçmemek kaydıyla 36 ay vade uygulanacak, yine peşin ödemelerde yüzde 30 indirim sağlanacaktır.

*5.4.7.7. 01/07/2005 tarihli ve 5378 sayılı Özürlüler Hakkında ve Bazı Kanunlar ile Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*⁴⁵²

Kanun ile özürlülerin toplum hayatına kolaylıkla uyum sağlamaları amaçlanmaktadır. Bu amaçla özürlü tanımı, bakım, bakım hizmetleri, evde bakım hizmetleri, korumalı işyeri, rehabilitasyon merkezleri ile erken tanı gibi kavramlar tarif edilmekte; tüm bunlarla birlikte özürlü vatandaşlarla ilgili olarak çeşitli kanunlarda da değişiklikler yapılmaktadır.

5.4.8. SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

*5.4.8.1. 24/11/2004 tarihli ve 5258 sayılı Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun*⁴⁵³

Etkili bir sağlık sistemi kurulabilmesi ve genel sağlık sigortasının uygulanabilmesine zemin hazırlanabilmesi için aile hekimliği uygulamasına geçilmesi öngörülmektedir.

Bu kanun; aile hekimliği konusunda hazırlanmakta olan kanun çalışmalarına pratik veri temin etmek, sağlık çalışanlarında ve vatandaşlarda davranış değişiklikleri oluşturacak dinamikleri tespit etmek ve böylece uygulamanın ülke geneline problemsiz olarak yaygınlaştırılmasını sağlamak için Sağlık Bakanlığının tespit edeceği illerde pilot olarak uygulanmasını sağlamak üzere çıkarılmıştır.

⁴⁵² Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 7 Temmuz 2005, Sayı: 25868 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1295-1313. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 83, B.96, s.488; Cilt 90, B. 121 s.13, B.123, ss. 400-418, 589-598.

⁴⁵³ Kanun metni için bk.: *Resmî Gazete*, 9 Aralık 2004, Sayı: 25665 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 176-179. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt 57, B.115, s.7; Cilt 64, B. 16 s.5; Cilt 65, B.21, ss. 33-67, 70-83, 122-131.

5.4.8.2. 06/01/2005 tarihli ve 5283 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığına Devredilmesine Dair Kanun⁴⁵⁴

Bu kanunla; Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı, Yüksek Mahkemeler, Türk Silahlı Kuvvetleri, Üniversiteler, Mahalli İdareler ve mazbut vakıflara ait sağlık birimleri ile Gençlik ve Spor Müdürlüğüne ait sporcu eğitim ve sağlık merkezleri hariç olmak üzere, bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşları ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait kurum tabipliği dışındaki hastane, sağlık merkezi veya istasyonu gibi her ne ad altında olursa olsun insan sağlığı ile ilgili hizmet sunan birimlerin Sağlık Bakanlığına devredilmesiyle ilgili usul ve esaslar belirlenmektedir.

Kanun kapsamında bulunan sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığı çatısı altında toplanması ile şu sonuçların elde edilmesi hedeflenmektedir:

- Sağlık hizmetlerinin tek elden planlanması, sağlık politikalarının ülke genelinde aynı şekilde uygulanması ile kurumsal farklılıkların ortadan kaldırılması.

- Sağlık hizmetlerinin sunumunda standardizasyonun teminine yönelik çalışmaların hızlandırılması.

- Sağlık kurum ve kuruluşlarının açılış, kapanış ve denetimlerinde de aynı standartların uygulanabilmesi.

- Koruyucu sağlık hizmetlerine ağırlık verilmesi.

- Eş zamanlı olarak başlatılacak aile hekimliği hizmetleriyle birlikte, etkili bir sevk mekanizmasının oluşturulması.

- Sağlık hizmetlerinin maliyetlerinin daha iyi kontrol edilmesi.

- Tıbbî cihaz, ilaç ve diğer tıbbî sarfların temininde ortak yöntemlerin kullanılması.

- Sağlık yatırımları ve sağlık insan gücü planlamasının daha gerçekçi olarak yapılması ve uygulanması.

- Sağlık personelinin farklı kurumlarda çalışmalarından kaynaklanan özlük ve diğer malî haklarındaki farklılıkların ortadan kaldırılması.

- Ülke genelinde bütün hastaların ayakta ve yatarak tedavileri sırasında kullanacakları ilaçların aynı standartlarda temin edilmesi.

- Kurumlara ait binalar ve donanımın daha verimli kullanılması.

⁴⁵⁴ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 19 Ocak 2005, Sayı: 25705 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 563-568. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 63, B.15, s.209; Cilt 65, B. 23, s.223; Cilt 71, B.47, ss. 725-790; Cilt 72, B. 48, ss. 13-52, 54-77, 79-116, 163-172.

5.4.8.3. 02/07/2005 tarihli ve 5382 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁴⁵⁵

Kanunla; sözleşmeli sağlık personeli istihdam edilen birimlerde, gerekmesi halinde sağlık hizmeti sunumu yanında, idari görevlerin de bu personel marifetiyle gördürülebilmesine imkân sağlanarak, bu personelden bu yönlerden de istifade imkânı getirilmektedir. Ayrıca, sözleşmeli sağlık personelinin haftalık çalışma süresinin, 657 sayılı Kanuna tâbi emsali Devlet memurlarının haftalık çalışma süresi ile uyumlu hale getirilmesi amaçlanmıştır.

Sözleşmeli sağlık personeli istihdam edilen hizmet birimlerinin yeniden belirlenmesi neticesinde, çalıştığı birimin pozisyonu iptal edilen personelin mağduriyetinin giderilmesi amaçlanmış olup, bu personelin yeni ilan edilecek olan pozisyonlara öncelikle atanmaları öngörülmüştür.

Devlet memuruyken sözleşmeli personel statüsüne geçenlerin, tekrar memuriyete geçmelerinde kurumun takdir yetkisi kaldırılmıştır.

2005 yılı içerisinde iptal edilecek pozisyonlarla ilgili ihtiyaten ayrı bir Bakanlar Kurulu kararı ve Maliye Bakanlığı vizesi çıkartılması hükme bağlanmıştır.

399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tâbi sözleşmeli uzman tabip, tabip, diş tabibi ve eczacı pozisyonlarına yapılacak açıktan atamaların da uygulamada birlik sağlamak amacıyla kadrolu personelde olduğu gibi Bakanlıkça yapılması imkânı getirilmiş, ayrıca Sağlık Bakanlığının eğitim ve araştırma hastanelerindeki ihtiyaç doğrultusunda, buralarda görev yapacak klinik şefi, klinik şef yardımcısı kadrolarına profesör, doçent ve ilgili dal uzmanlarının atanma usul ve esasları düzenlenmiştir.

⁴⁵⁵ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 19.7.2005 tarihli ve 601 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 20.10.2005 tarihli ve 5413 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5413 sayılı Kanun, 1.11.2005 tarihli ve 25983 (mük.) sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1321-1324. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 86, B.106, s.217; Cilt 89, B. 120, s.416; Cilt 91, B. 124, ss. 44-49.

5.4.9. ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER

5.4.9.1. 01/12/2004 tarihli ve 5262 sayılı Organik Tarım Kanunu⁴⁵⁶

Kanunla, organik tarımsal üretim faaliyetlerinin sınırlarının belirlenmesi, kontrol ve sertifikasyon hizmetlerinin yasal dayanağa kavuşturulması, kuralların ihlali halinde cezai yaptırımlar getirilmesi öngörülmektedir.

5.4.9.2. 10/02/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu⁴⁵⁷

Tarım ürünlerinin ticaretinin kolaylaştırılması, ürün sahiplerinin mallarının emniyetinin sağlanması ve korunması, ürünlerin sınıf ve derecelerinin yetkili sınıflandırıcılar tarafından tespitinin sağlanması, ürün senedinin çıkarılması ve tarım ürünleri lisanslı depoculuk sisteminin kuruluşu, işleyişi ve denetimine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Bu kanunla; hasat dönemlerinde tarım ürünlerindeki arz yığılması sebebiyle oluşan fiyat düşüşlerinin önlenmesinde ve piyasanın dengelenmesinde, özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, lisanslı depolara verdikleri ürünleri karşılığında aldıkları senetler aracılığıyla bankalardan kredi ve finansman sağlamalarında olumlu sonuçlar elde edilmesini hedeflemektedir.

5.4.9.3. 03/03/2005 tarihli ve 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun⁴⁵⁸

Türkiye'nin iç suları, karasuları ve münhasır ekonomik bölgesinden oluşan deniz yetki alanlarını ve Kanunda öngörülen acil durumlarda, bu durumlara müdahale ve zararların tazmini amaçlarıyla sınırlı kalmak kaydıyla, Müsteşarlığın, Bakanlık, Dışişleri Bakanlığı ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak vereceği karara bağlı olarak, karasularının ötesindeki açık deniz alanlarında bulunan veya herhangi bir sebeple bu alanlara

⁴⁵⁶ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 3 Aralık 2004, Sayı: 25659 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 210-216. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 55, B.109, s.7; Cilt 57, B. 116, s.258; Cilt 65, B.23, ss. 253-295, 299-366.

⁴⁵⁷ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 17 Şubat 2005, Sayı: 25730 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 664-681. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 51, B.95, s.7; Cilt 67, B. 29, s.204; Cilt 74, B.57, ss. 143-177.

⁴⁵⁸ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 11 Mart 2005, Sayı: 25752 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 774-784. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 58, B.118, s.15; Cilt 70, B. 38, s.281; Cilt 76, B.66, ss. 455-495, 498-506.

girmek isteyen, beşyüz groston ve daha büyük petrol ve diğer zararlı maddeleri taşıyan gemiler ile petrol ve diğer zararlı maddelerle kirlenmeye sebep olabilecek faaliyetleri icra eden kıyı tesislerinin sorumlu taraflarının, bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşlarının yetki, görev ve sorumlulukları düzenlenmektedir.

*5.4.9.4. 03/07/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu*⁴⁵⁹

Kanun ile toprak kaynaklarının korunması, geliştirilmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve en üst düzeyde üretimde kullanılması, toprağın tarımın diğer konuları ile birlikte ele alınması; İmar Kanununda, Kadastro Kanununda ve Mera Kanununda değişiklik yapılması öngörülmektedir.

Toprak varlığının yoğun ve yaygın bir şekilde kaybolmasına sebep olan yasal boşluğu gidermek ve tarımın en önemli girdilerinden olan toprağın, tarımın diğer konularıyla birlikte ele alınmasını ve hizmetlerin bütünlük içerisinde yürütülmesini sağlamak, arazilerin ekonomik ve ekolojik kazanımlar gözetilerek planlı kullanım ilkelerini belirlemek amacıyla bu Kanun hazırlanmıştır.

5.4.10. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

*5.4.10.1. 02/03/2005 tarihli ve 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu*⁴⁶⁰

Bu kanun, sıvılaştırılmış petrol gazlarının yurt içi ve yurt dışından temini, dağıtım, taşınması, depolanması ve ticaretinin güvenli ve ekonomik olarak, rekabet ortamı içerisinde piyasa faaliyetlerinin şeffaf, eşitlikçi ve istikrarlı biçimde sürdürülmesi amacıyla çıkarılmıştır.

LPG piyasasında faaliyette bulunacakların hak ve yükümlülükleri düzenlenerek, üretim ve dağıtım lisansları kapsamındaki faaliyetlerin yapılabilmesi için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan (EPDK) lisans alınması gerektiği hükme bağlanmıştır.

LPG dağıtım lisansının verilmesinden sonra lisans sahiplerinin faaliyetlerine ilişkin ilke ve esaslar belirlenmiştir. Otogaz bayilerinin, dağıtıcılar ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre ve lisans alarak bayilik

⁴⁵⁹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 19 Temmuz 2005, Sayı: 25880 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1598-1610. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 73, B.52, s.18; Cilt 82, B. 89, s.161; Cilt 91, B.125, ss. 239-258, 262-276.

⁴⁶⁰ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 13 Mart 2005, Sayı: 25754 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 736-756. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 54, B.107, s.311; Cilt 70, B. 41, s.695; Cilt 76, B.65, ss. 361-366, 422-431.

faaliyetini yürütecekleri hükmü getirilmiştir. Otogaz bayilerinin sadece LPG ile çalışan araçlara yakıt ikmalı yapabilecekleri düzenlenmiştir.

LPG piyasasında faaliyetlerin ve rekabeti engelleme, bozma veya kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran anlaşma ve eylemlerin veya piyasa düzenini bozucu etkiler oluşturması halinde, EPDK'ya faaliyetlerin her aşamasında, taban veya tavan fiyatı tespitine ve gerekli tedbirleri alma yetkisi verilmiştir.

5.4.11. BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

5.4.11.1. 08/12/2004 tarihli ve 5273 sayılı Arsa Ofisi Kanunu ve Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılması ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün Kaldırılması Hakkında Kanun⁴⁶¹

Kanun, Konut Müsteşarlığı'nın kaldırılarak, bazı görevlerinin Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na (TOKİ), kadrolarının da Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na devrini öngörmektedir. TOKİ, konut sektörüyle ilgili şirketler kurabilecek ve kurulmuş şirketlere ortak olabilecektir.

Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'nün bağlı olduğu Bakan ve Maliye Bakanı'nın müşterek teklifi ve Başbakan'ın onayı ile belirlenen Hazine'ye ait arsa ve arazilerin mülkiyetinin Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'ne veya talebi halinde TOKİ'ye devredilmesini düzenleyen yasa, Konut Müsteşarlığı, Konut Yüksek Kurulu ile Konut Koordinasyon Kurulu'nun kaldırılmasını öngörmektedir.

Toplu Konut Kanunu'nda da bazı değişiklikler yapan yasa, Toplu Konut İdaresi'ne ferdi ve toplu konut kredisi verilmesinin yanı sıra, köylerde modern konutlar yapımına, gecekonduların dönüşümüne, tarihi doku ve yöresel mimarinin korunmasına yönelik projeleri kredilendirme ve kredilerde sübvansiyon yapma yetkisi getirmektedir.

TOKİ, afet meydana gelen yerlerde de, gerek görüldüğü takdirde konut ve sosyal donatıları, altyapılarıyla birlikte inşa ve teşvik edebilecek ya da destekleyebilecektir.

TOKİ, ayrıca konut sektörüyle ilgili şirketler kurabilecek veya kurulu şirketlere ortak olabilecek; kaynak sağlamak amacıyla kâr amaçlı projeler uygulayabilecek; yurtiçi ve yurtdışında doğrudan ve iştirakleri aracılığıyla proje geliştirebilecek, konut, altyapı ve sosyal donatı uygulamaları yapacak ya da yaptıracaktır. TOKİ'nin yürüteceği projelerin uygulandığı yerlerde merkezden personel görevlendirilebilecektir.

⁴⁶¹ Kanun metni için bk.: **Resmî Gazete**, 15 Aralık 2004, Sayı: 25671 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 412-419. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 63, B.15, s.209; Cilt 67, B. 28, s.12, B. 29, ss. 298-307.

5.4.11.2. 22/02/2005 tarihli ve 5304 sayılı Kadastro Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁴⁶²

Kadastro çalışmaları sırasında kadastral haritaların çıkarılması, yürütülen çalışmaların denetlenmesi, sınırları belirlenmiş taşınmaz malların fiilen oluşmuş sınırlarına göre tespitin yapılması öngörülmektedir. Bu kanun ile 3402 sayılı Kanunda değişiklik yapılmıştır.

Kanun ile kadastro çalışmaları sırasında kadastral haritaların yanı sıra gerektiğinde topografik kadastral haritaların çıkarılmasına imkân sağlanmakta; kadastro ekibince yürütülen çalışmaların kadastro müdürü veya görevlendireceği kontrol elemanları tarafından denetlenebilmesi, imar planı bulunmayan yerlerde kadastrodan önce hissedarlar veya mirasçılar tarafından ayırma veya birleştirme sureti ile taksim edilmiş ve sınırları belirlenmiş taşınmaz malların fiilen oluşmuş sınırlarına göre tespitin yapılması, ikinci defa kadastro yapılamaması genel kaide olmakla birlikte, tapulama ve kadastro sonucu üretilen haritaların hatalarının giderilmesi amacıyla kadastro yapılabilmesi, kadastroları kesinleşmiş taşınmaz mallarda vasıf değişikliği dışında kalan, ölçü, tersimat ve hesaplamalardan doğan hataların yanı sıra mülkiyet değişikliği sonucu ortaya çıkan hataların da kadastro müdürlüklerince düzeltilebilmesi ve kadastro veya tapulama haritalarının günümüz harita tekniğine uygun hale getirilmesi amacıyla haritalar yapılabilmesi imkanı getirilmektedir.

5.4.11.3. 16/06/2005 tarihli ve 5368 sayılı Lisanslı Harita Kadastro Mühendisleri ve Büroları Hakkında Kanun⁴⁶³

Kadastro teknik hizmetlerinin "Lisanslı Harita-Kadastro Mühendislik Büroları" adı altında kurulacak bürolarca yerine getirilmesi, bu büroların faaliyet, denetim ve sorumluluklarının belirlenmesi öngörülmektedir. Yönetmeliklerin altı ay içerisinde Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne hazırlanarak yürürlüğe konulacağı hükme bağlanmaktadır.

Kanun ile kadastro teknik hizmetlerinin "Lisanslı Harita Kadastro Mühendislik Büroları" adı altında kurulacak bürolarca yerine getirilmesi, bu büroların faaliyet, denetim ve sorumluluklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Kanun ile kadastro işlemine ilişkin hizmetlerin özel teşebbüs tarafından yapılmasına imkân verilmekte ve ilgili sektör düzenlenmektedir.

⁴⁶² Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 3 Mart 2005, Sayı: 25744 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 725-729. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 57, B.116, s.257; Cilt 71, B. 46, s.554; Cilt 75, B.61, ss. 251-291.

⁴⁶³ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 29 Haziran 2005, Sayı: 25860 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1216-1219. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 62, B.10, s.63; Cilt 78, B.75, s.525; Cilt 88, B.113, ss. 87-102.

5.4.11.4. 02/07/2005 tarihli ve 5392 sayılı Telsiz Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁴⁶⁴

GSM telefon cihazları ile daha sonra ülkede kullanılabilecek mobil haberleşme cihazlarının ticareti kontrol altına alma ve tüketici ve abonelerin hırsızlığa ve gasba karşı korunması yönünde düzenlemeler yapılmaktadır.

2813 sayılı Telsiz Kanununa ilave yapılmak suretiyle, GSM telefon cihazlarının elektronik kimlik bilgilerinin değiştirilmesinin önlenmesi, çalınan veya kaçak cihazların kullanımdan kaldırılması ve kayıt dışı ticaretin önlenmesine yönelik düzenlemeler ve bu amaçla tesis edilecek teknik altyapıların tanımlandığı aşağıdaki maddeler öngörülmektedir.

Yüksek oranlara ulaşan kaçak GSM telefon cihazlarının ticareti, kayıt dışılığı sebebi ile devlet gelir kaybına uğratılmakta, ayrıca bu durum yasal olarak bu cihazların ticaretini yapan firmaların haksız rekabete uğramalarına yol açmaktadır. Yasal olmayan GSM telefon cihazlarının ticaretinin önlenmesi amacıyla kaçak, çalıntı ve kayıp cihazların hizmet dışı bırakılması, kullanılmış GSM telefon cihazlarının her türlü ticaretinin kontrol altına alınarak garanti kapsamında alıcıya satışının yapılmasına yönelik düzenlemeler hedeflenmiştir.

Bu yasanın yürürlüğe girmesi ile birlikte tespiti yapılan 12 milyon kayıt dışı cihaz sahibine bir defaya mahsus olmak üzere telefonlarını kayıt altına alma hakkı tanınmış ve IMEI numaraları değiştirilmiş cihazların yeniden programlanarak kullanıma sokulması amacıyla geçici altıncı madde düzenlenmiştir. Kanunun uygulanabilmesi bakımından teknik bir alt yapının tesis edilerek işletilmesi gerektiğinden, geçici yedinci madde ile Kurumun 45 gün içerisinde alt yapıyı tesis ederek, işletmesi öngörülmüştür.

5.4.12. ÇEŞİTLİ KURULUŞ KANUNLARI

5.4.12.1. 27/10/2004 tarihli ve 5251 sayılı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun⁴⁶⁵

Türkiye, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini 1985 yılında imzalayarak taraf olmuş ve Anlaşma 1986 yılında yürürlüğe girmiştir.

Bu çerçevede, 1990 yılında Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü kurulmuş ve 1991 yılında Başbakanlığa bağlanmıştır. Ayrıca, 1995 yılında yapılan Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sonucunda oluşturulan ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin çekincesiz olarak

⁴⁶⁴ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 13 Temmuz 2005, Sayı: 25874 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1451-1455. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 81, B.85, s.327; Cilt 87, B. 109, s.6; Cilt 91, B.124, ss. 99-120.

⁴⁶⁵ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 6 Kasım 2004, Sayı: 25635 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 116-130. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 2, B.17, s.184; Cilt 60, B. 120, s.6; Cilt 62, B.11, ss. 222-253.

kabul ettiği Pekin Eylem Platformu kararlarında kadın konusunda çalışmakta olan ulusal mekanizmaların güçlendirilmesi yer almıştır.

Bu kanunla, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün faaliyetlerini yurt çapında etkin bir şekilde yaygınlaştırabilmek, ekonomik güçlüklerin yanı sıra geleneksel yapı sebebiyle sorunları daha yoğun yaşayan az gelişmiş yöre kadınlarına hizmet götürebilmek ve götürülen her türlü hizmetin koordinasyonunu sağlayabilmek amacıyla Genel Müdürlüğün taşra örgütünün kurulması sağlanmaktadır.

5.4.12.2. 10/11/2004 tarihli ve 5256 sayılı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun⁴⁶⁶

Başbakanlığa bağlı Aile Araştırma Kurumu 29.12.1989 tarih ve 396 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Anayasanın korunmasına ilişkin amir hükmü doğrultusunda kurulan Aile Araştırma Kurumuna, araştırma yapmak ve aile ile ilgili devlet politikasının oluşturulmasında etkin bir rol oynama görevi yüklenmiştir.

Bu kanunla;

Devlet yapısı içinde aileyle ilgili tek kamu kurumu olan Aile Araştırma Kurumunun yüklendiği görevlerini yerine getirmesini, kurum personelinin uzun yıllar süren mağduriyetlerinin giderilmesini ve sosyal sorunlarla ilgili bilimsel araştırmalar yaparak, sosyal amaçlı devlet politikalarının oluşmasına katkı sağlamak için, daha önce 1989 yılında çıkarılan 396 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yer aldığı biçimiyle müstakil ve Başbakanlığa bağlı olacak şekilde Teşkilat Kanunu çıkartılmıştır.

5.4.12.3. 01/12/2004 tarihli ve 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun⁴⁶⁷

Kanun şu gerekçeyle çıkarılmıştır:

29.5.1986 tarihli ve 3294 sayılı Kanun ile kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tüzel kişiliği haiz olmasına karşın, tüzel kişiliğe sahip değildir. Fon, Kanun ile kendisine verilen görevleri başka kamu kurumlardan sağlanan geçici görevlilerle yerine getirmeye çalışmaktadır. Kurumun sorumlulukları ve iş yükü dikkate alındığında, personel sayısının yetersizliği ve hukukî durumu, çalışanlardaki verimliliği olumsuz yönde etkilemektedir. Bu duruma Fonun denetimini yapan Yüksek Denetleme Kurulu raporlarında ve TBMM KİT Komisyonu temennilerinde yer verilmiş ve Fonun tüzel kişilik kazanması önerilmiştir.

Bu kanunla;

⁴⁶⁶ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 13 Kasım 2004, Sayı: 25642 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 158-172. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 2, B.17, s.184; Cilt 60, B. 120, s.6; Cilt 64, B.16, ss. 24-69, 199-208.

⁴⁶⁷ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 9 Aralık 2004, Sayı: 25665 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-1, ss. 218-230. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 23, B.108, s.153; Cilt 57, B. 115, s.7; Cilt 65, B.24, ss. 570-631.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma alanında görev yapan personelin verimliliğinin artması, yapılan hizmetlerin kalitesinin yükselmesi ve vakıflara projeler için yapılan yardımların amacına ulaşip ulaşmadığı ve sonuçlarının daha etkin bir şekilde izlenmesi hedeflenmektedir.

5.4.12.4. 27/04/2005 tarihli ve 5338 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁶⁸

İmam-hatip kadrolarına vekâleten atanmış olanlardan bu Kanunun yayımı tarihinde görevi başında olanların, uygun kadrolara aday imam-hatip olarak atanmış sayılmaları ve vekil hatiplikte geçen hizmet sürelerinin kazanılmış hak aylıklarında değerlendirilmesi öngörülmektedir.

Kanun ile, imam-hatip kadrolarına vekâleten atananlardan, bu Kanun yayımı tarihinde görevi başında olanların uygun kadrolara aday imam-hatip olarak atanmaları sağlanmıştır.

5.4.12.5. 29/06/2005 tarihli ve 5376 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁶⁹

Kanunla, TÜBİTAK'ın görevi, bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bilgiye erişimin ötesinde bunların ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlayacak şekilde kullanımının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak olarak değiştirilmekte; bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin sosyal ve ekonomik yarara dönüşmesini hızlandırmak ve etkinleştirmek üzere geniş bir faaliyet alanı oluşturulmakta; Bilim Kurulu'nun boşalan üyelikleri için üye seçmemesi, seçmemesi veya karar yeter sayısını sağlayamaması durumuna ilişkin hükümler getirilmekte; TÜBİTAK'ın gelirleri arasına işletme ve diğer birimlerden aktarılan gelirler, buluşlardan doğan haklara ilişkin gelirler ve üretim ve satış gelirleri dâhil edilmekte; Kurumun elde edilen patent ve buluşlar ile ilgili olarak üretim ve satış yapabileceği hükme bağlanmakta; Bilim Kurulu'nun yapısında gerçekleştirilen değişikliğin sonucu olarak TÜBİTAK'ta mevcut Bilim Kurulu üyelerinin ve Başkanın görevlerine son verilmektedir.

Kurum Başkanı, Başbakan'ın çeşitli kurum ve kuruluşlardan belirleyeceği yahut sivil olup, üstün bilgi ve yeteneği ile kendisinden azami derecede istifa edilecek bir kişi ile; TOBB, YÖK, TÜBA'nın kendi arasından belirleyeceği uzman kişiler, Başbakan'ın teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atanacaktır.

⁴⁶⁸ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 3 Mayıs 2005, Sayı: 25804 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 986. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 80, B.79, s.13; Cilt 81, B. 85, s.328; Cilt 82, B.90, ss. 365-385, 389-419.

⁴⁶⁹ Kanun metni için bk.: **Resmi Gazete**, 7 Temmuz 2005, Sayı: 25868 ve TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1283-1287. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 85, B.101, s.197; Cilt 86, B. 107, s.368; Cilt 90, B.121, ss. 53-92.

5.4.12.6. 03/07/2005 tarihli ve 5394 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu⁴⁷⁰

Kanun, Türk İstatistik Sistemini bir bütün olarak ele almakta, "Resmi İstatistik Programı" kavramını geliştirerek kurumlar arasında koordinasyonunsuzluğu ve kaynak israfını önlemek üzere yeni önlemler geliştirmekte, çağımızın gerekleri doğrultusunda modern bir istatistik kurumu oluşturmakta, İstatistik Konseyini işlevsel hale getirerek tüm istatistik kullanıcılarını ve üreticilerini bir araya getirmekte, sistemde üretilen istatistikler arasında standart ve sınıflama uyumunu sağlamak ve kaliteli veri üreterek yayımlamak üzere yeni yöntemler içermekte, bilimsel olarak özerk, şeffaf, zamanlı, doğru ve gerekli istatistiklerin üretilmesi yönünde yeni ilkeler ve hükümler getirmekte, alan çalışmalarının ve bölge teşkilatlarının yeniden organizasyonu çerçevesinde ademi merkeziyetçi bir yapıyı öngörmekte ve yetişmiş personelinin teşvik edici hükümler içermektedir.

⁴⁷⁰ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 22.7. 2005 tarihli ve 610 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 10.11.2005 tarihli ve 5429 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5429 sayılı Kanun, 18.11.2005 tarihli ve 25997 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun metni için bk.: TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, Ankara: TBMM Basımevi, 2006, Cilt 89-2, ss. 1493-1534. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt 51, B.95, s. 7; Cilt 83, B. 96, s.488; Cilt 91, B. 125, ss. 164-170.

**5.5. 3'ÜNCÜ YASAMA YILINDA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK
ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR**

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
1	5306 Tümü İade	5316	Yükseköğretim Kanununa Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun	Yükseköğretim kurumlarının hazırlık ve diğer bütün sınıflarında ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim yapan öğrencilerden 2000-2001 öğretim yılında bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar-kendi isteği ile ilişkisi kesilenler dahil-her ne sebeple olursa olsun ilişkileri kesilmiş öğrencilere ilişkilerinin kesilmesine neden olan bütün dersler için bir öğretim yılı devam ve üç sınav hakkı verilmesi ile 2000-2001 öğretim yılından bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar, lisansüstü öğretim görürken, her ne sebeple olursa olsun kurumları ile ilişkisi kesilen öğrencilere, başarısız oldukları dersler ve yeterlilik için iki sınav hakkı; yüksek lisans öğrencileri için bir yıl, doktora öğrencileri için iki yıl tez hazırlama süresi verilmesi öngörülmektedir.	18.3.2005 25759

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
2	5317	5354	Bankalar Kanunu ile Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Bankalar Kanununda yapılan değişiklikle; ticari ve iktisadi bütünlük oluşturularak yapılacak satışlarda, satış süreci ve satış sonrasında yapılan işlemlerin düzenlenerek iç ve dış talebin artırılması, işletmelerle ilgili geçmiş dönemlerden kalan sorunların çözülmesi, bu suretle iktisadi ve ticari bütünlüğün değerinin yükseltilmesi, bu satışın esas, usul ve şartlarının 6183 sayılı Kanunun kısıtlayıcı hükümlerine bağlı olmaksızın belirlenmesi suretiyle kamu alacağının en üst değerden tahsiline imkân sağlanması öngörülmektedir.	28.5.2005 25828
3	5319 (33. MD) (Veto gerekçesine uyularak kabul edildi)	5335	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Devlet Memurları Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun olmak üzere yürürlükteki diğer kanunların uygulanmasında ortaya çıkan bazı sorunların, tereddütlerin ve eksikliklerin giderilmesi ve böylece uygulamanın daha sağlıklı yürütülmesi amacıyla yönelik bazı hükümlerde düzenlemeler yapılmaktadır.	27.4.2005 25798

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmî Gazete Tarih ve Sayısı)
4	5321	5336	Emniyet Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	4 yıllık yükseköğretim kurumlarından mezun olanlara, en az 6 ay polis meslek eğitimi verilmesi, 10000 adet kadro için, Polis Meslek Eğitim Merkezlerinin açılarak, bu birimlerde polis meslek eğitimi verilecek adayların bir an önce Teşkilata kazandırılması ve Teşkilatın personel ihtiyacının kısa süre içinde karşılanması amaçlanmaktadır. Tasarı ile Emniyet Teşkilatı Kanununda değişiklik yapılarak görev unvanlarından 2 nci meslek derecesine "Polis Meslek Eğitim Merkezi Müdürü", 3 üncü meslek derecesine "Polis Eğitim Merkezi Müdür Yardımcısı" unvanları eklenmekte ve bu sebeple kadrolar ihdas edilmesi öngörülmektedir.	6.5.2005 25807
5	5325	5341	Siyasî Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Türkiye Büyük Millet Meclisinde, on veya daha fazla milletvekili bulunan ve seçimlere girme hakkını elde edecek şekilde teşkilatlanmasını tamamlamış siyasi partilere, öngörülen esaslar dairesinde yapılan devlet yardımının Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik durum sebebiyle kesilmesi öngörülmektedir.	7.5.2005 25808

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
6	5333 (28. MD)	5345	Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	Maliye Bakanlığının Gelir İdaresi Başkanlığının Gelir İdaresi Başkanlığının kuruluş, teşkilat, görev ve sorumluluklarına ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Tasarı ile; Gelir İdaresi Başkanlığının merkez ve taşra teşkilatlarından oluşması ve teşkilat yapılarının başkanlık ve bölge başkanlıklarından oluşan iki kademeli bir yapı üzerine kurulması, - Gelir İdaresi Başkanlığının merkez teşkilatının ana hizmet, danışma ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşması, - Taşra yapısında merkez teşkilatında da öngörülen mükellef hizmetleri, vergilendirme, tahsilat ve hukuk işleri, muhasebe, denetim ve uyum yönetimi, insan kaynakları ve destek hizmetleri grup müdürlükleri ile bunlara bağlı müdürlük ve şubelerinin oluşturulması, - Geçiş aşamasında vergi dairelerinin mevcut yapılarının korunması ve tasfiye oluncaya kadar 178 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen görev ve yetkilerini kullanmaya devam etmeleri, öngörülmektedir.	16.5.2005 25817

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmî Gazete Tarih ve Sayısı)
7	5344 (3, 4, 9 MD)	5376	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	TÜBİTAK'ın görevi, bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bilgiye erişimin ötesinde bunların ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlayacak şekilde kullanımının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak olarak değiştirilmekte; bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin sosyal ve ekonomik yarara dönüşmesini hızlandırmak ve etkinleştirmek üzere geniş bir faaliyet alanı oluşturulmakta; Bilim Kurulu'nun boşalan üyelikleri için üye seçmemesi, seçmemesi veya karar yeter sayısını sağlayamaması durumuna ilişkin hükümler getirilmekte; TÜBİTAK'ın gelirleri arasına işletme ve diğer birimlerden aktarılan gelirler, buluşlardan doğan haklara ilişkin gelirler ve üretim ve satış gelirleri dâhil edilmekte; Kurumun elde edilen patent ve buluşlar ile ilgili olarak üretim ve satış yapabileceği hükme bağlanmaktadır.	7.7.2005 25868

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
8	5357 (3, 29 MD)	5377	Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Sakınamayacağı bir hata nedeniyle kanunu bilmediği için meşru sanarak suç işleyen kimsenin cezaen sorumlu olmayacağı hükmü metinden çıkartılmakta; zaman bakımından yapılan değişiklikte derhal uygulama kuralı açısından hapis cezasının ertelenmesi koşullu salıverme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç infaz rejimine ilişkin hükümlerin derhal uygulanması öngörülmekte; belli suçlarda yargılama Adalet Bakanının talebine bağlanmakta; kişinin sorumlu tutulması için fiilin haksızlık oluşturduğunu bilmesi yönünde hüküm getirilmekte; ikinci ve üçüncü grup yaş küçüklerin cezalarındaki indirim miktar ve oranında değişiklik yapılmakta; cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı konusunda gerçek içtima değil zincirleme suç hükümlerinin uygulanması öngörülmekte; hapis cezasını gerektiren suçtan dolayı belirlenen sonuç cezanın üst sınırı 30 yıl olarak belirlenmekte ve adli para cezasının gün üzerinden hesaplanması öngörülmektedir.	8.7.2005 25869

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
9	5356	5370	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	Radyo ve Televizyon Üst Kurul üyelerinin; siyasi parti gruplarının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki üye sayısı oranlarına göre belirlenecek adaylar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilmesi, ayrıca Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev sürelerinin kanun düzenlenmesi öngörülmektedir.	23.6.2005 25854
10	5372 (21. MD)	5431	Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	Ulaştırma Bakanlığı ana hizmet birimlerinden biri olan Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünün; sivil havacılık hizmetlerinin, dünyadaki gelişmelere paralel olarak daha emniyetli yürütülebilmesi, düzenleme ve denetim görevini daha etkin biçimde yerine getirebilecek teçhizat, personel ve idari yapıya sahip merkezi bir sivil havacılık otoritesi oluşturulması için özel bütçeli bir genel müdürlük olarak yeniden yapılandırılması öngörülmektedir.	18.11.2005 25997

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
11	5375 (1. MD)	5435	Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Uygulamada yaşanan sıkıntıların giderilmesine ve hâkim savcılarının niteliklerine, atanmalarına, hak ve ödevlerine ilişkin düzenlemelerin mesleğin gereklerine uygun hale getirilmesine yönelik olarak Hâkim ve Savcılar Kanunu, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanunu ve Türkiye Adalet Akademisi Kanununda değişiklikler yapılmaktadır.	24.12.2005 26033

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
12	5382 (6. MD)	5413	Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Sözleşmeli personele istihdam edildikleri birimlerde zorunlu hallerde yöneticilik yapabilme imkânı sağlanması, sözleşmeli personelin haftalık çalışma süresinin Devlet memurlarının haftalık çalışma süresi ile uyumlu hale getirilmesi, sözleşmeli sağlık personeli istihdam edilen hizmet birimlerinin yeniden belirlenmesi sonucunda, çalıştığı birimin pozisyonu iptal edilen personelin yeni ilan edilecek olan pozisyonlara atanmaları, Devlet memuruyken sözleşmeli personel statüsüne geçenlerin tekrar memuriyete geçmelerinde kurumun takdir yetkisinin kaldırılması, kadroları Sağlık Bakanlığında olup da diğer kamu kurum ve kuruluşlarında uzmanlık ve yan dal eğitimi yapılan personelin hukuki durumlarının ve mükellefiyetlerinin düzenlenmesi, Bakanlıkta yan dal eğitimi yapmaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi sözleşmeli uzman tabip, tabip, dış tabibi ve eczacı pozisyonlarına yapılacak atamaların Bakanlıkça yapılması öngörülmektedir.	1.11.2005 25983 (mük.)

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
13	5387 (92, 121, geçici 23 MD)	5411	Bankacılık Kanunu	"Özel finans kurumları" unvanının "katılım bankaları" olarak değiştirilmesi. Kanunun kapsamının finansal holding şirketleri, kuruluş birlikleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunu da içerecek şekilde genişletilmesi; bankaların faaliyet konularının açık bir şekilde sıralanması; bankaların kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin verilecek izinlerin daha kapsamlı, açık benimsenmesi; Bankalar Kanununun banka kurucularında aradığı şartlara ilişkin hükümlerin yanı sıra, kurucuların işin gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olmaları, tüzel kişi kurucuların risk grubu yapısı ile ortaklık yapısının şeffaf ve açık olması esaslarının getirilmesi; Ana Sözleşmelerin bankaların internet sayfasında yayınlanması; sermayenin iç kaynaklara başvurulmadan nakden ödenmesi yükümlülüğü getirilmesi ve artırılan sermayenin her türlü muvazaadan ari olması zorunluluğu getirilmiştir.	1.11.2005 25983 (mük.)

S.No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
14	5394 (45, 56 MD)	5429	Türkiye İstatistik Kanunu	Resmi istatistiklerin üretimine ve organizasyonuna ilişkin kanuni çerçeveyi oluşturmak, resmi istatistiklerle ilgili temel prensipleri ve standartları belirlemek; ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim ve teknoloji alanları ile diğer alanlarda ihtiyaç duyduğu istatistikler için gerekli olan yeri ve bilgilerin derlenmesini, değerlendirilmesini, gerekli istatistiklerin üretilmesini, yayımlanmasını ve dağıtımını sağlamak ve Resmi İstatistik Programında istatistik sürecine dâhil kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak üzere, Türkiye İstatistik Kurumunun kuruluş ve görevlerine dair esaslar düzenlenmektedir. DİE TÜİK'e dönüştürülmekte, bu Kurum İstatistik Konseyi ile Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığından oluşturulmakta, Türkiye'deki resmi istatistiklerin bu Kurum tarafından üretilip, dağıtılıp, yayımlanması öngörülmektedir.	18.11.2005 25997

5.6. 3'ÜNCÜ YASAMA YILINDA ANAYASA MAHKEMESİNCE İPTAL EDİLEN KANUNLAR

No	KANUN NO.	KANUN TARİHİ	KANUNUN ADI	TALEP SAHİBİ ve KONUSU	SONUCU
1	5253	04.11.2004	DERNEKLER KANUNU Dernekler, dernek şube ve temsilcilikleri, federasyonları, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilciliklerinin yasak ve izne tabi faaliyetleri, yükümlülükleri, denetimleri ve uygulanacak cezalar ile derneklere ilişkin diğer hususlar düzenlenmektedir.	Cumhurbaşkanı	-1 Madde Yür.Dur. Red
2	5272	07.12.2004	BELEDİYE KANUNU Belediyelerin hukuki statüsünün düzenlenmesi; kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının açıklanması öngörülmektedir.	Cumhurbaşkanı CHP	-Şekil yönünden İptal
3	5277	28.12.2004	2005 MALİ YILI BÜTÇE KANUNU 2005 Mali Yılı Genel Bütçeye Dâhil Dairelerin 2005 Yılı Bütçelerini içermektedir.	CHP	-25. Mad.(a) fıkrasının birinci paragrafı -28.Maddesinin bir kısmı -37.Mad.(h) fıkrası Yürürlüklerinin Durdurulması

4	5362	07.06.2005	ESNAF VE SANATKÂRLAR MESLEK KURULUŞLARI KANUNU Esnaf ve sanatkârlar ile bunların yanlarında çalışanların mesleki ve teknik ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmelerini ve mesleki eğitimlerini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak, meslek disiplini ve ahlakını korumak amacıyla kurulan esnaf ve sanatkârlar odaları ile bu odaların üst kuruluşu olan birlik, federasyon ve Konfederasyonun çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amaçlanmaktadır.	CHP	-Yür.Dur. -İptal

5	5376	29.06.2005	TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNİK ARAŞTIRMA KURUMU KURULMASI HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TÜBİTAK'ın görevi, bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bilgiye erişimin ötesinde bunların ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlayacak şekilde kullanımının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak olarak değiştirilmekte; bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin sosyal ve ekonomik yarara dönüşmesini hızlandırmak ve etkinleştirmek üzere geniş bir faaliyet alanı oluşturulmakta; Bilim Kurulu'nun boşalan üyelikleri için üye seçmemesi, seçmemesi veya karar yeter sayısının sağlayamaması durumuna ilişkin hükümler getirilmekte; TÜBİTAK'ın gelirleri arasına işletme ve diğer birimlerden aktarılan gelirler, buluşlardan doğan haklara ilişkin gelirler ve üretim ve satış gelirleri dâhil edilmektedir.	CHP	-Yür.Dur.
6	5393	03.07.2005	BELEDİYE KANUNU..... Tasarı ile belediyenin kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları düzenlenmektedir.	CHP	-12 Madde Red -1 Madde Yür. Dur.

5.7. 3'ÜNCÜ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ⁴⁷¹

5.7.1. TBMM BAŞKANLIK DİVANİ FAALİYETLERİ

22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı'nda TBMM Başkanlık Divanı, 3'üncü Yasama Yılı'nda 36 karar aldı. Bu kararların 6'sı için toplantı yapıldı. Günlü ve rutin olan işlerle ilgili olan diğer kararlar Divan üyelerinin bilgisine sunularak oybirliğiyle elden oluşturuldu.

Başkanlık Divanının 08 Aralık 2004 tarihli toplantısında; Çocukları Sokağa Düşüren Nedenlerle Sokak Çocuklarının Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun, Genel Kurul'un çalışma saatlerinde de toplantı yapılmasına ilişkin talebinin kabul edilmesini,

15 Aralık 2004 tarihli toplantısında; birden fazla sekreterle çalışan milletvekillerinin tek sekreterle çalışmalarını,

21 Nisan 2005 tarihli toplantısında, TBMM'nin 85. Açılış Yıldönümü münasebetiyle ilk kez verilecek olan "Milli Egemenlik Onur Ödülü"nün Prof. Dr. Gazi Yaşargil'e verilmesini,

16 Mayıs 2005 tarihli toplantısında; İstanbul Milletvekili Kemal Derviş'in, BM Teşkilatı Kalkınma Programı Başkanlığına seçilmesi nedeniyle milletvekilliğinden istifa ettiğine dair yazılı başvurusunun, Başkanlıkça uygun görülecek bir birleşimde Genel Kurul'un onayına sunulmasını,

23 Haziran 2005 tarihli toplantısında; 1065 TBMM personeli kadrosunun bir derece yükseltilmesini ve 300 civarında olup da kullanılmayan ve bundan sonra da kullanılma şansı bulunmayan kadroların gerek duyulan hizmetlerde kullanılabilmesi amacıyla hizmet sınıfı, unvanı ve derecelerini dönüştürülmesini de karara bağladı.

5.7.2. YASAMA FAALİYETLERİ⁴⁷²

5.7.2.1. Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı'nda Yeni Gelen İşler

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na 22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı'nda;

-182 adet kanun tasarısı (Cumhurbaşkanlığı'nca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen 11 adet kanun dâhil),

-258 adet kanun teklifi,

-27 adet yasama dokunulmazlığı tezkeresi intikal etti.

⁴⁷¹ Bu bölümdeki bilgiler şu kaynaktan alınmıştır: *Türkiye Büyük Millet Meclisi 22. Dönem Yasama, Denetim ve Yönetim Faaliyetleri (19 Kasım 2002-3 Haziran 2007)*, Ankara: TBMM Yayını, 2007, ss. 115-235.

⁴⁷² TBMM CHP Grubunun 3. Yasama Yılı Faaliyetleri için bk. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanlığı, 22. Dönem 3. Yasama Yılı Çalışmaları*, Ankara: Eylül 2005.

Kanun tasarılarından

- Bazıları birleştirilerek 70 adedi 69 kanun oldu,
- 2 adedi hükümetin talebi üzerine geri verildi,
- 67 adedi Genel Kurul gündeminde,
- 43 adedi komisyonlarda bulunuyor.

Kanun Teklifleri

22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı içerisinde Meclis Başkanlığı'na gelen 258 adet kanun teklifinden;

- Bazıları birleştirilerek 62 adedi 38 kanun oldu,
- 15 adedi Genel Kurul gündeminde,
- 179 adedi komisyonlarda bulunuyor,
- 2 adedi teklif sahibince geri alındı.

TBMM Kararları

22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı'nda, çeşitli konularda, 41 adet Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararı alındı.

5.7.2.2. Tutanak Müdürlüğü

TBMM Genel Kurulu'nun yaptığı 126 birleşim, 480 oturum sonucunda çalışma süresi toplamı 698 saat 00 dakika olarak hesaplandı. Bu çalışmalara ilişkin olarak 33.065 sayfa tutanak tutuldu.

Tutanak tutulması istenilen 15 İhtisas Komisyonu, TBMM Genel Kurulu'nca 2'nci Yasama Yılı'nda kurulması kabul edilen komisyonlarda çalışmaları devam eden 1 Meclis Soruşturması ve 1 Meclis Araştırması Komisyonu ile bu yasama yılında kurulması kabul edilen 7 Meclis Araştırması Komisyonu; TBMM Başkanı kabulleri ve basın toplantıları, Başkanlık Divanı, Danışma Kurulu, Anayasa Mahkemesi, Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu, Demokrasi Komitesi, Dostluk Grupları ile sempozyum ve panellere ilişkin çeşitli görevlerde toplam 1231 saat 37 dakika çalışıldı. Bu çalışmalarda 17.200 sayfa tutanak tutuldu.

Sonuç olarak, 01.10.2004-13.07.2005 tarihlerini kapsayan TBMM çalışmaları toplam 1.929 saat 37 dakika sürdü. Tutanak Müdürlüğü'nce de 50.265 sayfa tutanak tutuldu.

22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı Çalışmaları

I.- Genel Kurul Çalışmaları

BİRLEŞİM SAYISI	OTURUM SAYISI	ÇALIŞMA SÜRESİ	TUTANAKLAR
126	480	698 Saat	33.065 Sayfa
Açılan Birleşim: 123		Açılmayan Birleşim: 3	
Açılan Oturum: 460		Açılmayan Oturum: 20	
Görüşmeler Sırasında		Görüşmeler Sırasında	
Talep Edilen Toplantı Yeter Sayısı: 47		Talep Edilen Karar Yeter Sayısı: 203	
Ulaşılan: 35		Ulaşılan:121	
Ulaşılamayan: 12		Ulaşılamayan: 82	

Komisyon Çalışmaları ile Çeşitli ve Dış Görevler (Tutanak Talep Edilen Çalışmalar)
22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı

KOMİSYONUN ADI	ÇALIŞMA SÜRESİ	YAZILAN TUTANAK
A) İHTİSAS KOMİSYONLARI		
- Anayasa Komisyonu	05 saat 35 dakika	70
- Adalet Komisyonu	77 saat 58 dakika	1709
- Adalet ve Karma Komisyonu	1 saat 18 dakika	19
- Avrupa Birliği Uyum Komisyonu	66 saat 20 dakika	955
- Çevre Komisyonu	30 saat 34 dakika	423
- Dilekçe Komisyonu	16 saat 39 dakika	234
- İçişleri Komisyonu	23 saat 31 dakika	318
- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu	49 saat 13 dakika	397
- KİT Komisyonu	199 saat 43 dakika	2231
- Milli Eğitim Komisyonu	10 saat 00 dakika	156
- Plan ve Bütçe Komisyonu	212 saat 23 dakika	3371
- Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu	42 saat 1 dakika	498
- Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu	22 saat 20 dakika	296
- Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu	24 saat 57 dakika	373
- TBMM Hesaplarını İnceleme Komisyonu	04 saat 14 dakika	65
TOPLAM	786 saat 46 dakika	10.485
B) MECLİS SORUŞTURMASI KOMİSYONLARI (9/9) 'Karadeniz Sahil Yolu işlerinin ihalesinde müteahhit firmaların önceden anlaştıklarının bilinmesine rağmen fiyatları ayarlayarak ve rekabete meydan vermeyerek devleti büyük ölçüde zarara uğrattığı iddia olunan Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Yaşar Topçu hakkında	10 saat 08 dakika	148

C) MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI		
(10/12,28) Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına çalışan vakıf, dernek gibi kuruluşlarda bağış adı altında toplanan mali kaynağın araştırılması	04 saat 49 dakika	73
(10/111,160,180) Sokak çocuklarının sorunlarının çözümlenebilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi	26 saat 23 dakika	377
(10/152,216) Patates yetiştiriciliğinin ve patates üreticilerinin sorunlarının araştırılması	23 saat 08 dakika	308
(10/63, 113, 138, 179, 228) Futbol karşılaşmalarında meydana gelen istenmeyen olayların araştırılması	78 saat 24 dakika	1251
(10/238) Akaryakıt kaçakçılığının ekonomiye, insan ve çevre sağlığına verdiği zararların araştırılması	59 saat 59 dakika	898
(10/128) Geleneksel Türk el sanatları üretici ve sanatkarlarının sorunlarının araştırılması	17 saat 16 dakika	240
(10/16, 262) Bazı girişimcilerce holding adı altında gerçekleştirilen izinsiz halka arz yoluyla tasarruf sahiplerinin mağduriyetine yol açılmasının neden ve sonuçlarıyla bu süreçte SPK'nın sorumluluğunun araştırılması	12 saat 02 dakika	182
(10/185) Milletvekilleri lojmanlarında Mustafa Güngör'ün öldürülmesinin aydınlatılması ve sorumluların belirlenmesi	46 saat 43 dakika	636
TOPLAM	268 saat 44 dakika	3965
D) ÇEŞİTLİ GÖREVLER		
- TBMM Başkanı Kabulleri	29 saat 24 dakika	249
- TBMM Başkanı Basın Toplantıları	00 saat 56 dakika	14
- Başkanlık Divanı Toplantıları	10 saat 00 dakika	188
- Danışma Kurulu Toplantıları	03 saat 52 dakika	32

- Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Toplantı ve Sempozyumları	07 saat 10 dakika	98
- Dostluk Grupları Toplantıları	06 saat 28 dakika	48
- Demokrasi Komitesi Toplantıları	06 saat 25 dakika	93
- Parlamenter Birliği	17 saat 21 dakika	224
- İsrافی Önlleme Sempozyumu	02 saat 10 dakika	23
- Avrupa Birliği Sempozyumu	02 saat 28 dakika	33
- TESAV Sempozyumu	12 saat 34 dakika	170
- Kadın Hakları Konulu Panel	02 saat 48 dakika	36
- Ermeni Sorunu Gerçeği Konulu Sempozyum	02 saat 09 dakika	32
TOPLAM	103 saat 45 dakika	1240
E) DIŞ GÖREVLER		
Anayasa Mahkemesi (Yüce Divan Çalışmaları) Süre Toplamı	62 saat 14 dakika	1.362
SAYFA TOPLAMI:	165 saat 59 dakika	2602

Komisyonlar ve Çeşitli Görevler Toplamı:	1 231 saat 37 dakika	17 200 sayfa

 YASAMA YILI ARA TOPLAMI		
I. Genel Kurul Çalışmaları	698 saat 00 dakika	33 065 sayfa
II. Komisyon Çalışmaları	1231 saat 37 dakika	17 200 sayfa
TOPLAM	1. 929 saat 37 dakika	50 265 sayfa

5.7.2.3. Plan ve Bütçe Komisyonu

Komisyonunda; iktisadi, mali, idari ve sosyal alanlara ait pek çok konuya ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nca havale edilen kanun tasarı ve teklifleri, kanun hükmünde kararnameler ve tezkereler üzerinde ayrıntılı teknik çalışmalar yürütüldü. Öngörülen düzenlemeler tüm boyutlarıyla değerlendirildi. Kanuni sorumlulukları gereğince, ilgili kamu idareleri tarafından faaliyetleri ve görev alanlarında yaşanan gelişmeler hakkında Komisyona çeşitli tarihlerde bilgilendirme sunuşları yapıldı. Ayrıca, Plan ve Bütçe Komisyonu'nda, Sayıştay boş üyeliklerine ilişkin seçimler ve genel uygunluk bildirimlerine ilişkin tezkereler üzerinde de gerekli çalışmalar yapıldı.

Plan ve Bütçe Komisyonu'na havale edilen kanun tasarı ve tekliflerinin, İçtüzüğü'nün 35 inci maddesi hükmü gereğince birbirleri ile ilgili olanları birleştirilmek suretiyle aynı gündemde birlikte ele alındı. Ayrıca, Komisyon'a gelen birçok kanun tasarı ve teklifi, özelliğine göre, daha detaylı incelenebilmesini teminen alt komisyonlara havale edildi.

Komisyon'un ihtisası doğrultusundaki kanun tasarı ve teklifleri, kanun hükmünde kararnameler; devletin iktisadi-mali yapısı, özellikleri ve mevcut kamu kesimi ekonomik dengeleri gözönünde bulundurulmak suretiyle çeşitli teknik boyutlarıyla değerlendirme sürecine tabi tutuldu. Öngörülen düzenlemeler üzerinde yine aynı çerçevede gerekli değişiklikler yapıldı.

TBMM Başkanlığı'nca Komisyona 2'nci Yasama Yılı'ndan 3'üncü Yasama Yılına;

- Esas Komisyon olarak havale edilen; 46 kanun tasarı, 139 kanun teklifi, 214 kanun hükmünde kararname, 85 tezkere olmak üzere toplam 484 adet dosya,

- Tali Komisyon olarak havale edilen 18 kanun tasarı, 12 kanun teklifi, 2 kanun hükmünde kararname olmak üzere toplam 32 adet dosya devredildi.

Ayrıca, TBMM Başkanlığı'nca Komisyona 3'üncü Yasama Yılı'nda;

- Esas Komisyon olarak 30 kanun tasarı, 103 kanun teklifi, 4 tezkere olmak üzere toplam 137 adet dosya,

- Tali Komisyon olarak 36 kanun tasarı, 17 kanun teklifi olmak üzere 53 dosya havale edildi.

Hükümet ve kanun teklifi sahibi milletvekilleri tarafından geri çekilen 9 adet dosya iade edildi. Bunların 1 adedi kanun tasarı olup, 8 adedi kanun teklifidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu 3'üncü Yasama Yılı'nda, 1.10.2004-14.06.2005 tarihleri arasında, toplam 322 saat 14 dakika süren 59 birleşim yaptı. Bu çalışmalar sonucunda Komisyon'a havale edilen 31 adet kanun tasarı, 25 adet kanun teklifi, 3 adet kanun hükmünde kararname ve 3 adet tezkere olmak üzere 62 adet dosyanın raporu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunuldu. Bu dosyaların 10 adedi için 10 Alt Komisyon kuruldu ve 234 saat çalıştı. Komisyon ve Alt Komisyon çalışmalarının toplam süresi 556 saat 14 dakikadır.

Komisyonca görüşülen kanun tasarısı, kanun teklifi ve kanun hükmünde kararnamelerde yer alan madde sayısı toplam 640 olup, bu maddelerin 462 tanesi üzerinde değişiklik yapıldı. Bu çalışmalar sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan 41 adet Komisyon raporu, metni ve ekleri toplamı 4477 sayfadan oluşmaktadır. Ayrıca, Komisyon kararıyla Tutanak Müdürlüğü'nce 11 gündem maddesine ilişkin 2044 sayfa tutanak tutuldu.

Plan ve Bütçe Komisyonunda çalışmaları sonuçlandırılan 30 kanun tasarısı ve kanun teklifi, Genel Kurul'da 42 birleşimde görüşülerek kanunlaştı. Genel Kurul gündeminde 14 adet Sırasayısı almış Komisyon raporu işlem sırasında kaldı. Kanuni sorumlulukları gereğince, üç kuruluş tarafından çeşitli tarihlerde Komisyon'a bilgilendirme sunuşları yapıldı.

Komisyon gündeminde yer alan kapsamlı düzenlemeler öngören Bankacılık Kanunu Tasarısı (176 Madde + 20 Geçici Madde) ile Sosyal Güvenlik Kanunu Tasarısı (147 Madde + 36 Geçici Madde) üzerindeki yoğun çalışmalar devam etmektedir.

Yasama Faaliyetlerinin Niteliksel Görünümü

Komisyon, 3'üncü Yasama Yılı çalışmalarına 20.10.2004 tarihinde başladı. Aynı tarihli 1. birleşiminde 22'nci Yasama Dönemi ikinci devresi için seçilen üyeleri arasından başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip üye seçimini gerçekleştirerek Başkanlık Divanı'nı oluşturdu. Komisyon çalışmaları aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

Devlet Bütçesi ve Kalkınma Planını müteakiben 2005 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanun Tasarıları ile 2003 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesinhesap Kanun Tasarıları'nın üzerinde 55 gün sürecek müzakerelere geçildi. Maliye Bakanı'nın bütçe sunuşunun ardından hükümetin, 2003, 2004 yıllarına ait icraatları ve 2005 yılına ait politika hedefleri tüm boyutlarıyla değerlendirildi. 37 genel bütçeli ve 53'ü üniversite olmak üzere 63 katma bütçeli kamu idaresinin faaliyetleri 2003 yılı kesinhesapları üzerinden bütçe hedefleri de göz önünde bulundurularak denetime tabi tutuldu. 2005 yılı bütçe ödenek teklifleri de amaç ve hedefleriyle birlikte değerlendirildi.

Bütçe dengeleri gözetilmek suretiyle; 19 genel bütçeli ve 20 katma bütçeli kamu idaresinin ödenekleri üzerinde artırma, eksiltme veya aktarma yönünde değişiklikler yapıldı. 40 maddesi bulunan Bütçe Kanun Tasarısı'nın 11 maddesinde ve ekli 3 cetvelde değişiklik yapıldı. 12 maddesi bulunan Katma Bütçe Kanun Tasarısı'nın 3 maddesi ve ekli cetvellerinde de yine aynı şekilde değişiklik yapıldı.

Anayasa'nın 161. maddesi doğrultusunda, bütçe kanunlarına bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağı düzenlemesi doğrultusunda bütçe kanunlarında yer almaması gereken hükümlerin ilgili kanunlarına taşınması ve uygulamada ortaya çıkan sorunların giderilmesine yönelik yürürlüğe giren Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun üzerinde bütçe hukukunun güçlendirilmesine yönelik titiz çalışmalar yapıldı.

Kamu Yönetimi

Personele ilişkin düzenlemeler, yürütülmekte olan kamu personel rejimine ilişkin çalışmalar göz önünde bulundurularak ele alındı. Mali esasların 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu esasları paralelinde düzenlenmesi gözetildi. İdari yapılanma, denetim gibi konularda norm ve standart birliği sağlanmaya çalışıldı.

Sosyal politika alanında faaliyet gösteren kamu idarelerine ilişkin yürürlüğe giren Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun üzerinde alt komisyon çalışmaları da dâhil olmak üzere titiz çalışmalar yapıldı. 2'nci Yasama Yılı'nda üzerinde yoğun çalışmalar yapılan Belediye Kanunu ve il Özel İdaresi Kanunu tekrar ele alındı.

Ayrıca; yürürlüğe giren Arsa Ofisi Kanunu ve Toplu Konut Kanunu'nda Değişiklik Yapılması ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'nün Kaldırılması Hakkında Kanun ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığı'na Devredilmesine Dair Kanun, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun üzerinde kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldı.

Personel Rejimi ve Kadrolar

Kadrolara ilişkin 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Emniyet Teşkilatı Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun üzerinde çalışmalar yapıldı.

Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerine Bir Derece Verilmesi Hakkında Kanun üzerinde çalışmalar yapıldı. Kamu personel rejimine yönelik hazırlanmakta olan tasarı göz önünde bulundurularak personel mevzuatına ilişkin önemli değişiklikler yapılmasından kaçınıldı. Kadro ihdas ve iptalleri kamu maliyesinin imkânları göz önünde bulundurulmak suretiyle, kamu hizmetinin gerekleri, yeniden yapılanma doğrultusunda yeni hizmet birimleri kurulması, konunun önem ve aciliyeti gibi çeşitli boyutlarda titizlikle incelendi. Bu çerçevede, Adalet Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, İnönü Üniversitesi ve Türkiye İstatistik Kurumu kadrolarına; toplamda 21.980 kadronun ihdas edilmesi, Gelir İdaresi Başkanlığı kadrolarından ise toplam 9431 kadronun iptal edilmesi ve sonuç olarak 12.549 kadro ilavesinin yapılması uygun görüldü.

Kamu Gelirleri

Kamu gelirlerini doğrudan ilgilendiren kanun tasarılarına yer verildi.

- Vergiler

Vergi alanında Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumuna Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun üzerinde çalışmalar sonuçlandırıldı.

- Yatırımların ve İstihdamın Teşviki

Plan ve Bütçe Komisyonu'nca 5084 sayılı Kanun'un etkinliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı üzerinde alt komisyon çalışması yapılmak suretiyle çalışıldı.

- Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkini

Vergi dışı kamu alacaklarından kaynaklanan sorunların halli ve tahsil kabiliyeti bulunmayan alacaklardan vazgeçilmesine yönelik Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun Tasarısı, Komisyonun üzerinde çalışmış olduğu diğer bir tasarıdır.

Sosyal Güvenlik

Çiftçilerin üzerindeki riskler karşısında güvenceye kavuşturulmasına yönelik Tarım Sigortaları Kanunu Tasarısı üzerinde alt komisyon çalışması da yapmak suretiyle kapsamlı çalışmalar yapıldı. Ayrıca, Sosyal Güvenlik Kanunu Tasarısı (147 Madde + 36 Geçici Madde) üzerindeki çalışmalar devam etmektedir.

Diğer Kanun Tasarıları ve Teklifleri

Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun, Bankalar Kanunu ile Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Denizli-Buldan ve Çevresinde, Hakkâri'de, Bingöl-Karlıova ve Çevresi ile Erzurum-Çat'da Meydana Gelen Deprem Yerlerine ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun üzerinde gerekli çalışmalar yürütüldü.

Sayıştay Üyelik Seçimi

Sayıştay'da açık bulunan 8 Sayıştay üyeliği için 832 sayılı Kanun'un değişik 6. maddesi hükmü uyarınca Komisyon'da seçim yapıldı. Sayıştay meslek mensupları kontenjan grubundan 10, Maliye Bakanlığı meslek mensupları kontenjan grubundan 4 ve diğer adaylar kontenjan grubundan 2 olmak üzere 16 aday belirlendi. Belirlenen adaylara ilişkin bilgi formları Komisyon raporuna ekli bir şekilde Genel Kurul'un takdirine sunulmak üzere Meclis Başkanlığı'na sunuldu.

Genel Bütçeli Kuruluşların Genel Uygunluk Bildirimi

Genel bütçeli kuruluşların kesin hesap tasarılarının müzakerelerinde, Sayıştay tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan genel uygunluk bildiriminin içerdiği bilgilerden önemli ölçüde yararlanıldı.

Bilgilendirme Sunuşları

Kanunları gereğince, Hazine Müsteşarlığı, T.C. Merkez Bankası Başkanlığı ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanlığı tarafından Komisyona 27/10/2004 - 16/10/2004 12/01/2005 - 28/04/2005 tarihlerinde bilgilendirme toplantıları yapıldı.

Ayrıca; özelleştirme uygulamalarında ortaya çıkan aksaklıklar, tarım sigortası, özörlüler, aile hekimliği, bankacılık konularında da çalışmalar yapıldı.

KOMİSYONUN GENEL ÇALIŞMA TABLOSU

	ESAS KOMİSYON					TALİ KOMİSYON				
	Tasarı	Teklif	K H K	Tezkere	Toplam	Tasarı	Teklif	K H K	Tezkere	Toplam
22. Dönem 3. Yasama Yılı										
2. Yasama Yılından Devreden	47	139	214	85	485	18	12			32
3. Yasama Yılında Gelen	33	124		4	161	37	17			54
TOPLAM	80	263	214	89	646	55	29			86
Raporu Verilen	38	31	3	3	75					
İade Edilen		7			7	44	8			52
Hükümetçe Geri Çekilen	1	1			2		1			1
4. Yasama Yılına Devreden	41	224	211	86	562	11	20			33

5.7.3. TBMM BAŞKANLIĞI FAALİYETLERİ

5.7.3.1. İletişim Ofisi Çalışmaları

Yazılı Materyaller

Hazırlanan Bilgi Notu: 147

Değerlendirme Raporu: 25

Basın Duyurusu: 33

Hazırlanan Konuşma Metni: 21

Hazırlanan Tekzipler: 7

Hazırlanan Mesajlar: 87

Hazırlanan Makaleler: 9

Hazırlanan Röportajlar: 12

Telgraflar : 511

5.7.3.2. Basın Organizasyonları

Düzenlenen Basın Toplantısı: 14

Yemekli Basın Toplantısı: 1

Ulusal Televizyon ve Gazete Röportajları: 21

Gazete Röportajı: 4

Televizyon Röportajı: 17 (Canlı Yayın 6)

Meclis TV: 6

Yurtdışı Ziyaretleri Sırasında Yabancı Basına Verilen Röportajlar: 16

Gelen Davetiye Sayısı: 2597

Telefon Talepleri:

Telefon Talebi: 2879

Telefonla Görüşülen: 1503

Randevu Talepleri

Randevu Talebi: 2559

Randevu Verilen: 607

Randevuların Kategorik Dağılımı

Milletvekili: 263

Eski Milletvekili: 39

Sivil Toplum Kuruluşları: 33

Bürokrat: 104

Basın Talebi (Yerli-Yabancı): 134

Kabul Edilen Basın Talebi: 29

Diğer: 139

Heyet: 107

Yabancı Heyet: 31

Yerli Heyet: 76

TBMM Başkanı'nı Ziyaret Eden Kişi Sayısı: 2361

Günlük Ortalama Görüşülen Kişi Sayısı (İş günü): 11

TBMM Başkanı'nın Çıktığı Yurtiçi Gezi Sayısı: 27

5.7.3.3. Dış Temaslar

TBMM Başkanı'nın Çıktığı Yurtdışı Gezi Sayısı: 27

(İtalya, Azerbaycan, Polonya, Lüksemburg, Avustralya, Amerika)

Gelen Cumhurbaşkanı Sayısı:6

(Şili, Rusya, Filistin, Cezayir, Güney Kore, Letonya, KKTC, Ukrayna)

Gelen Meclis Başkanı Sayısı: 8

(Portekiz, Bosna-Hersek, Belçika, Avrupa Parlamentosu, Lübnan, Kazakistan, Fransa, İtalya, Hindistan, İsveç)

Gelen Başbakan Sayısı: 4

(Yeni Zelanda, Irak, Pakistan, Makedonya)

Gelen Büyükelçi Sayısı: 44

5.7.4. GENEL SEKRETERLİK FAALİYETLERİ

5.7.4.1. Hukuk Müşavirliği

Üçüncü Yasama Yılı'nın başlangıcı olan 01.10.2004 ile 30.10.2005 tarihleri arasında; 25 adet dava açıldı, 1 tanesi Kurum lehine sonuçlandı. Devam eden dava sayısı 24, açılan bütün davaların adedi 1061'dir. Bunların 799 adedi Kurum lehine, 106 adedi Kurum aleyhine olmak üzere toplam 905 adedi sonuçlandı. 156 adet dava ise işlemedir.

Çeşitli konularla ilgili 46 adet hukuki görüş verildi.

5.7.4.2. Genel Sekreterlik İdari Şube Müdürlüğü

3'üncü Yasama Yılı'nda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin etkinlikleri için TBMM salonlarının tahsisı Genel Sekreterlik İdari Şube Müdürlüğü'nce yapıldı. Buna göre, TBMM salonlarında çeşitli konularda; 14 toplantı, 2 seminer, 1 brifing, 4 sempozyum, 2 panel, 1 balo, 5 kabul, 7 tanıtım ve kokteyl, 7 de sunum-gösteri açılış faaliyeti gerçekleştirildi.

5.7.4.3. Satın Alma Komisyonu

01/10/2004 - 10/06/2005 tarihleri arasında Komisyona intikal eden ve gerçekleştirme usulleri İta Amiri tarafından tespit edilen alımlar şu şekilde gerçekleşti:

a) Açık ihale usulü ile (Bütün isteklilerin teklif verebildiği usuldür) işlemleri biten 13 ihale yapıldı. İhaleler genel olarak birim fiyat bazında olduğundan 24 farklı firma ile sözleşme imzalandı. Bu alımların tutarı KDV hariç 5.466.013,77.- YTL.'dir.

b) 21/ f Pazarlık usulü ile (İdarelerin yaklaşık maliyeti 82.532,- m. kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımları) işlemleri biten 13 ihale yapıldı. İhaleler genel olarak birim fiyat bazında olduğundan 17 farklı firma ile sözleşme imzalandı. Bu alımların tutarı KDV hariç 405.262,62.- YTL.'dir.

c) Doğrudan Temin yoluyla; (24.759,- YTL. altındaki alımlar, temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılan konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar, ihtiyacın sadece gerçek veya tüzel tek kişi tarafından karşılandığı alımlar ile yıllık sözleşmeye tabi bakım işleri için) 497 farklı firmadan 1327 ayrı alım yapıldı. Bu alımların tutarı KDV dâhil 4.111.313,64.- YTL.'dir.

Kamu İhale Kanunu'nun 19. Maddesi (Açık İhale) Gereğince Yapılan Alımlar

Toplam ihale Sayısı: 13

Toplam Firma Sayısı: 24 (24 farklı firma ile sözleşme yapıldı)

Toplam Tutar: 5.466.013,77.- YTL (KDV Hariç)

Kamu İhale Kanunu'nun 21. F Maddesi (Pazarlık Usulü) Gereğince Yapılan Alımlar

Toplam İhale Sayısı: 13

Toplam Firma Sayısı: 17 (17 farklı firmaya ihale edildi)

Toplam Tutar: 405.262,62.- YTL. (KDV Hariç)

Kamu İhale Kanunu'nun 22. Maddesi (Doğrudan Temin) Gereğince Yapılan Alımlar

Toplam alım sayısı: 1327 (Her alım için en az üç ayrı firmadan teklif alındı)

Toplam firma sayısı: 497 (497 farklı firmadan alım yapıldı)

Toplam tutar: 4.112.313,63.- YTL. (KDV Dâhil)

Genel Toplam: 9.983.590,02.-YTL.

5.7.4.4. Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın Kabul ve Ziyaretleri

Türkiye'ye resmi ziyarette bulunan Şili, Rusya Federasyonu, Cezayir, Güney Kore, Letonya, KKTC ve Ukrayna Cumhurbaşkanları TBMM Başkanı'nı makamında ziyaret etti.

TBMM Başkanı konğu olarak Türkiye'yi ziyaret eden Portekiz, Belçika, Lübnan, Kazakistan, Fransa, Bosna-Hersek, Hindistan Meclis Başkanları ile Avrupa Parlamentosu Başkanı ve İtalya Senato Başkanı'yla TBMM'de görüştü. İsveç Meclis Başkanı da resmi ziyarette bulundu.

TBMM Başkanı, ülkemizi ziyaret eden Yeni Zelanda, Irak, Pakistan ve Makedonya başbakanları ile görüştü. Ayrıca TBMM Başkanı, Macaristan Dışişleri Başkanı'nı, KKTC Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı'nı, ABD Dışişleri Bakan Yardımcısını, Yunanistan Adalet Bakanı'nı Azerbaycan Dışişleri Bakanını, Azerbaycan Sağlık Bakanını, Letonya Dışişleri Bakanını ve Gürcistan Dışişleri Bakanı ile Azerbaycan Milli Eğitim Bakanını kabul ederek görüşmelerde bulundu.

TBMM Başkanı, Tayland Dostluk Grubu Başkanvekili ve beraberindeki heyeti, ABD Senatosu Terörizm, Teknoloji ve Ulusal Alt Güvenlik Alt Komitesi Başkanı ve beraberindeki heyeti, Çek Cumhuriyeti Dilekçe Komitesi Başkanı ve beraberindeki heyeti, İsveç Ticaret Komisyonu Başkanı ve beraberindeki heyeti ve ABD Kongresi Tahsisatlar Alt Komitesi Başkanı ve beraberindeki heyeti kabul etti.

TBMM Başkanı, Fransa, KKTC, Portekiz, İspanya, Finlandiya, Danimarka, Litvanya, Moldova, Fransa, Avustralya, Mısır, Polonya, Rusya, Yemen, Özbekistan, Kırgızistan, Suriye, Hindistan, Bosna-Hersek, Cezayir, Estonya, Hırvatistan, Romanya ve Yunanistan'ın Ankara Büyükelçilerini de makamında kabul ederek görüştü. Hindistan, Japonya ve Avustralya'nın Ankara Büyükelçileri onurlarına da yemek verdi. Japonya'nın Ankara Büyükelçisi ve Eşi'nin, TBMM Başkanı ve Eşi onuruna verdiği akşam yemeğine katıldı.

Türkiye’ye resmi ziyarette bulunan Kuzey Ren-Westfalya Eyalet Meclisi Almanya-Türkiye Dostluk Grubu Başkanı ve beraberindeki heyeti, Tayland-Türkiye Dostluk Grubu Başkanvekili ve beraberindeki heyeti, Estonya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı ve beraberindeki heyeti ve Güney Kore-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı ve beraberindeki heyeti makamında kabul ederek görüştü.

25-28 Ocak 2005 tarihleri arasında İtalya, 6-9 Şubat 2005 tarihleri arasında Polonya, 10-13 Nisan 2005 tarihleri arasında Lüksemburg, 6-15 Mayıs 2005 tarihleri arasında Avustralya ve 24-30 Mayıs 2005 tarihleri arasında da ABD Meclis Başkanlarının davetlerine icabet eden TBMM Başkanı, bu ülkelere resmi ziyarette bulundu.

TBMM Başkanlığından görüşme talebinde bulunan, 35 ülkeden 40 diplomatı, Hollanda’daki Türk kökenli Belediye ve İl Meclisi üyeleri ile Hollandalı meslektaşlarını, Avrupa Sendikalar Birliği Genel Sekreteri John Monks’u, Makedonya Türk Partisi Genel Başkanı ve beraberindeki heyeti, Suriye Baas Sosyalist Partisi heyetini, Mısırlı gazeteci-yazar Mahmud Abdurrezzak Fehmi El-Huveydi’yi, Türk-Çin Kadınları Dostluk Derneği Başkanı ve beraberindeki heyeti de TBMM Başkanı makamında kabul etti.

Dışişleri Bakanlığı aday meslek memurlarına çalışma yemeği veren TBMM Başkanı, Moğolistan MGK Genel Sekreteri Dugarjav Gotov ve beraberindeki heyeti, Türk Amerikan Dernekleri Federasyonu heyetini kabul etti. TBMM’de düzenlenen ve Prof. Dr Justin McCharthy’nin katıldığı “Ermeni Sorunu Gerçeği” konulu konferansın açılış konuşmasını yapan TBMM Başkanı, aynı gün Prof. Justin McCharthy onuruna bir öğle yemeği verdi. Ayrıca, Afganistan Devlet Başkanı’nın Kıdemli Danışmanı ve Ticaret Bakanı Hidayet Emin Arsala’yı, Yunan Parlamentosu Türk asıllı üyesi ve Batı Trakya Temsilcisi İlhan Ahmet’i, ABD Kongresi Türkiye Çalışma Grubu üyelerini makamında kabul etti.

22-25 Kasım 2004 tarihleri arasında Antalya’da yapılan KEİPA Genel Kurul Toplantısı’na başkanlık eden TBMM Başkanı, 28 Kasım 2004 tarihinde de Dolmabahçe Sarayı’nda halkın ilgisine sunulan Boşnak Enstitüsü Sergisini Bosna-Hersek Meclis Başkanı Şefik Dzaferović ile birlikte açtı.

TBMM Başkanı, 10 Haziran 2005 tarihinde Parlamentolararası Birlik (PAB) ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından ortaklaşa çıkartılan “Uluslararası İnsancıl Hukuka Saygı” adlı parlamenter el kitabının Türkçe çevirisinin tanıtım törenine katılarak bir konuşma yaptı.

TBMM Başkanı’nın Konuğu Olan Yabancı Heyetler

Cumhurbaşkanı Düzeyinde	8
Meclis Başkanı Düzeyinde	10
Başbakan Düzeyinde	4
Bakan ve Bakan Yardımcıları	9
Yabancı Ülke Büyükelçileri	44
Diğer Yabancı Konuk ve Heyetler	21

Uluslararası Komisyon Toplantıları		
AB KPK	2 Toplantı	
KEİPA	2 Toplantı	

İhtisas Komisyonları		
Yabancı Ülke Parlamentolarından Gelen Heyetler		2 Heyet

Dışişleri Komisyonu		
Yabancı Ülke Parlamentolarından Gelen Heyetler		3 Heyet
Yabancı Ülke Parlamento Heyetleri ve Büyükelçi Ziyaretleri		24 Heyet

Dostluk Grupları		
Çeşitli Ülkelerin Dostluk Gruplarının TBMM Ziyaretleri		7 Heyet
TOPLAM:		118 Heyet

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yurt Dışı Temasları		
TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın Yurt Dışı Ziyaretleri		6 Ülke
Başkan Vekillerinin Yurt Dışı Ziyaretleri		1 Ülke

Uluslararası Gruplar		
NATO Parlamenter Asamblesi (NATOPA)		32 Heyet
AB Karma Parlamento Komisyonu (AB-KPK)		24 Heyet
Parlamentolararası Birlik Türk Grubu (PAB)		2 Heyet
İslam Konferansı Örgütü Parlamento Birliği (İKÖPAB)		1 Heyet
Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenterler Asamblesi (KEİPA)		7 Heyet
Avrupa Konseyi Parlamenterler Birliği ve BAB Asamblesi (AKPM ve BAB)		5 Heyet
Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi (AGİTPA)		10 Heyet
AB Uyum Komisyonu		15 Heyet
Avrupa-Akdeniz Asamblesi Türk Grubu		5 Heyet
Dışişleri Komisyonu		7 Heyet
İhtisas Komisyonları		3 Heyet
Dostluk Grupları		10 Heyet
Toplam		178 Heyet

5.7.5. KANUNLAR VE KARARLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI

5.7.5.1. Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü

Üçüncü Yasama Yılında Kütüphaneden 6540 milletvekili, 1392 eski milletvekili, 5934 personel ve 1243 araştırmacı yararlandı. Kuruluşundan bugüne kadar, Genel Kurul Tutanaklarının tümü dijital ortama aktarıldı.

5.7.6. GENEL EVRAK BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANLIĞI

5.7.6.1. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Sürekli görevleri dışında, TBMM'nin Kuruluşunun 85. Yıldönümü dolayısıyla milli irade, halk egemenliği, demokrasi ve özgürlük kavramlarını konu edinen çeşitli ebatta 25 adet kitap/kitapçık hazırlandı. Bir önceki yasama yılında faaliyete başlayan ve TBMM'deki tüm çalışmaları kamuoyuna yansıtan TBMM internet sayfasındaki Meclis Haber Portalına, bu yasama yılında 1723 haber ve 3520 adet fotoğraf girildi.

Günlük ortalama 4 bin ziyaretçinin Milletvekilleriyle görüşmesine imkân sağlandı. Günlük ortalama 150 kişiye TBMM'de tanıtım hizmeti verildi.

Bilgi Edinme Yasası'nın kabulü ile Haziran 2004 tarihinde Bilgi Edinme Bürosu oluşturuldu.

5.7.6.2. TBMM TV

TBMM TV bu Yasama Yılında 950 saat yayın yaptı.

5.7.6.3. Parlamenter Hizmetler Müdürlüğü

Milletvekilleriine sekretarya ve halkla ilişkiler hizmeti veren bu birim, Milletvekilleriine 572 bin sayfa faks ulaştırdı. Milletvekilleriine ait olan 461 bin sayfa faks da ilgili kişilere gönderildi. 475 milletvekiline 1291 muhtelif duyuru hizmeti yapıldı.

5.7.7. PERSONEL VE MUHASEBE DAİRE BAŞKANLIĞI

5.7.7.1. Personel Özlük İşleri Müdürlüğü

Yasama yılı içerisinde Gelen Evrak sayısı 17.418, Giden Evrak Sayısı 47. 511, genel toplam ise 64.929 olarak gerçekleşti.

Personel Tablosu (Merkez)

ÇALIŞMA STATÜSÜ		DOLU	BOŞ	TOPLAM
Kadrolu Personel (657/4-A)*		2039	211	2250
Sözleşmeli Personel (657/4-B)		63	35	98
Sözleşmeli Personel (2919-Ek 1/2)		4		4
Geçici Görevli Personel (2919/12-3)		538		538
YÖK'e Göre Çalışan Pers.(2547/38 Md.)		0		0
Geçici Personel (657/4-C)		522	23	545
Milletvekili Danışmanı	GEÇİCİ GÖREVLİ	236		236
	SÖZLEŞMELİ	251		251
MERKEZ TOPLAMI		3653	269	3922

*188 personel kadro karşılığı sözleşmeli olarak çalışmaktadır.

3'üncü Yasama Yılı'nda 50 uzman yardımcılığı kadrosu için sınav yapıldı.⁴⁷³ Sınavı kazanan 23 uzman yardımcısının ataması yapıldı.⁴⁷⁴

5.7.7.2. Bütçe Maliye Müdürlüğü

Yılın ilk altı ayında kesintili bütçe ödeneğinin %43'ü kullanıldı. 2004 Mali Yılı'nın aynı döneminde bütçenin %44'ü kullanılmış iken, 2005 Mali Yılı'nda bu oran %43 olarak gerçekleşti. Harcamalarda bir önceki yıla oranla %1'lik azalma gözlemlendi.

Telefon giderlerinde 2004 mali yılının aynı dönemine oranla %15'lik bir azalma gözlemlendi.

2005 mali yılının ilk beş aylık döneminde;

-Personel giderleri için 75.394.550 YTL,

-Sosyal güvenlik kurumu devlet primleri giderleri için 5.559 YTL,

-Mal ve hizmet giderleri için 18.431.894 YTL,

-Cari transferler için 20.650.482 YTL,

-Sermaye giderleri için 1.622.983 YTL olmak üzere toplam 121.659.036 YTL harcandı.

⁴⁷³ **Meclis Bülteni**, Ekim 2004, Sayı:110, s. 45.

⁴⁷⁴ **Meclis Bülteni**, Şubat 2005, Sayı:114, s. 37 ve **Meclis Bülteni**, Mart 2005, Sayı:115, s. 38.

2005 Mali Yılı Bütçesinden Yapılan Harcamalar ve Oranları

Açıklama	2005 Mali Yılı Kesintili Bütçe Ödeneği	30.06.2005 Tarihi İtibarı ile Harcama	30.06.2005 Tarihi İtibarı ile Kalan Ödenek	Harcamaların Kesintili Bütçe Ödeneğine Oranı (%)	Ayrıntılı Harcamaların Toplam Harcamaya Oranı
01 Personel Giderleri	153.973.000	75.394.550	78.558.450	49	62
02 Sosyal Güv. Kurum. Dev. Primi Gider.	11.404.000	5.559.127	5.844.873	49	5
03 Mal ve Hizmet Alım Giderleri	52.589.000	18.431.894	34.157.106	35	15
05 Cari Transferler	44.573.449	20.650.482	23.922.967	46	17
06 Sermaye Giderleri	19.927.109	1.622.983	18.304.126	8	1
GENEL TOPLAM	282.466.558	121.659.036	160.807.522	43	100

5.7.8. 2005 MİLLİ EGEMENLİK YILI FAALİYETLERİ⁴⁷⁵

TBMM Başkanlık Divanı'nın 4 Mart 1993 tarih ve 44 No'lu Kararı'na göre, TBMM'nin açılış yıldönümü münasebetiyle hazırlanan kutlama programlarının, (0)'lı ve (5)'li yıllara rastlayan yıldönümlerinde kapsamlı bir şekilde yapılması kararından hareketle; TBMM'nin Açılışının 85. Yıldönümü olması münasebetiyle 2005 yılı, TBMM Başkanlığı'nca "Milli Egemenlik Yılı" ilan edildi. Bunun üzerine Genel Sekreter Yardımcısı Ali Osman Koca başkanlığında, üst düzey yetkililerden müteşekkil 18 kişilik "85. Yıl Kutlama Etkinlikleri Komitesi" oluşturuldu. Bu Komite'nin, TBMM Başkanlığı ile koordineli bir şekilde yaptığı çeşitli toplantıların ardından "85. Yıl Kutlama Faaliyetleri Programı" hazırlandı. Milli Egemenlik kavramının ülke genelinde daha yoğun bir şekilde işlenmesi ve toplumsal hafızaya iyice yerleştirilmesi amacı; kutlama faaliyetleri programının ana temasını oluşturdu.

22'nci Dönem 3'üncü Yasama Yılı boyunca, "Milli Egemenlik Yılı" kutlama faaliyetleri bağlamında şunlar yapıldı:

⁴⁷⁵ Bk. *TBMM'nin Açılışının 85. Yıldönümü ve "Milli Egemenlik Yılı" Kutlama Etkinlikleri*, Ankara: TBMM Basımevi, 2006.

-7 Mart 2005 Pazartesi günü, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü anısına “Son Dönem Reformlar Ne Getirdi? Bundan Sonra Ne Olmalı?” konulu panel düzenlendi.

-Aksaray Milletvekili Ramazan Toprak’ın karikatürlerinin sergilendiği “Çizgi ile Siyaset” konulu sergi, 8 Mart tarihinde TBMM Şeref Salonu’nda açıldı.

-İstiklal Marşının Büyük Millet Meclisi’nde kabulünün 84. yıldönümü vesilesiyle organize edilen “İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy’u Anma Günü,” 12 Mart’ta TBMM’de düzenlenen panel ve konser ile gerçekleştirildi.

- 81 İlin karakteristik özelliklerini taşıyan ve mahalli unsurlardan oluşan “Türkiye Koridoru” sergisi, 15 Mart’ta, illerin mülki idare amirlerinin katılımıyla, TBMM Şeref Salonu’nda açıldı.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarihi Türk Müziği Topluluğu’nun icra ettiği, sanat yönetmenliğini ve solistliğini sanatçı Ahmet Özhan’ın yaptığı “Kopuz’dan Günümüze” adlı Türk Müziği konseri, 31 Mart tarihinde TBMM Tören Salonu’nda gerçekleştirildi.

-4 Nisan 2005 tarihinde başlayan “85. Yıl Kurum İçi Futbol Turnuvası”na 22 takım katıldı. Müsabakalar 18 Mayıs 2005 tarihinde sona erdi.

-Kültürlerarası Araştırma ve Dostluk Vakfı tarafından hazırlanan ve Türk Musikisi’ni Araştırma ve Tanıtma Grubu (TÜMATA) tarafından gerçekleştirilen “Otantik Türk Musikisi Konseri ve Sema Gösterisi,” 14 Nisan’da TBMM Tören Salonu’nda icra edildi.

-Orta Doğu Teknik Üniversitesi işbirliği ile düzenlenen 85. Yıl Milli Egemenlik Masa Tenisi Turnuvası, 15-16 Nisan 2005 tarihlerinde, ODTÜ Büyük Spor Salonunda gerçekleştirildi.

-Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı münasebetiyle 23 Nisan 2005 tarihinde gerçekleştirilen resmi tören, kabul ve kutlamaların yanı sıra, 85. Yıl Özel Anma Pulu bastırıldı.

-Türkiye Öğrenci Meclisi Özel Birleşimi’nin bu yıl ikincisi yapıldı.

-XVI. Milli Egemenlik Sempozyumu’nun ilki Ankara’da, ikincisi Konya’da, üçüncüsü Afyonkarahisar’da yapıldı.

-Milli Egemenlik Yılı vesilesiyle ihdas edilen “TBMM Milli Egemenlik Onur Ödülü” büyük ilgi gördü. TBMM Başkanlık Divanı’nca değerlendirmeye alınan adaylar arasından, ünlü beyin cerrahı Prof. Dr. Gazi Yaşargil bu ödüle layık bulundu.

-TBMM kampusunun en yüksek noktası olan Kabatepe’ye konumlandırılan “Milli Egemenlik Meşalesi”nin, 20 Nisan tarihinde TBMM Başkanı’nca açılışı gerçekleştirildi.

-Milli Egemenlik Yılı faaliyetleri kapsamında mobil organizasyon olarak dizayn edilen “85. Yıl Milli Egemenlik TIR’ı” Ankara’dan yola çıkarak; Kırıkkale, Kütahya, Afyon, Uşak, Denizli, Burdur, Isparta, Antalya, Karaman, Çankırı, Kastamonu, Sinop, Ordu, Giresun, Erzurum, Erzincan, Sivas, Malatya, Adıyaman, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kayseri, Nevşehir, Aksaray, Konya ve Eskişehir’in de aralarında bulunduğu 40 ili gezdi.

-Ankara’da 24 Nisan 2005 tarihinde “85. Yıl Milli Egemenlik Yürüyüşü” düzenlendi. Ayrıca Milli Egemenlik Koşusu yapıldı.

-4 Mayıs 2005 tarihinde “Fotoğraflarla TBMM’nin 85 Yılı Sergisi” TBMM Şeref Salonunda açıldı.

-Atatürk’ten başlayarak bugüne kadar Meclis’e Başkanlık yapmış olan 22 TBMM Başkanı’nın anısına hazırlanan “TBMM Başkanları Parkı”, 2 Haziran’da Meclis kampusunun güney bölümünde açıldı.⁴⁷⁶

-29 Haziran 2005 tarihinde, Artvin’in Borçka ilçesinde “Muratlı TBMM 85. Yıl Milli Egemenlik Barajı”nın açılışı yapıldı.

-Pakistan, Bahreyn, Beyaz Rusya, Gürcistan, Kuveyt ve Libya’da Dışişleri Bakanlığı’nın girişimleriyle Milli Egemenlik Yılı kutlama faaliyetleri gerçekleştirildi.

⁴⁷⁶ Bk. *TBMM Başkanları Parkı*, Ankara: TBMM Basımevi, 2005.

ALTINCI BÖLÜM

VI. 4'ÜNCÜ YASAMA YILI (1 EKİM 2005-1 TEMMUZ 2006)

6.1. CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER'İN TBMM'NİN DÖRDÜNCÜ YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI 1 EKİM 2005 CUMARTESİ

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer yeni yasama yılı açış konuşmasında, Türkiye'nin müzakereci ülke sıfatını edinmesine geniş yer ayırdı ve "Türkiye, güçlü ekonomisiyle AB'nin vazgeçemeyeceği bir ülkedir. Böyle bir ekonomik yapıya sahip Türkiye'nin AB'ye güç katacağı açıktır. AB ülkelerinin, bu durumu dikkate alacağını umuyoruz" dedi.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, 22'nci Dönem Dördüncü Yasama Yılı'nı açış konuşması

"CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sizleri, yeni yasama yılının başlangıcında üstün başarı dileklerle ve saygıyla selamlıyorum.

Konuşmama başlarken, Yüce Meclisimizin 22'nci Dönem Dördüncü Yasama Yılı'nın açılışında sizlerle birlikte olmaktan duyduğum mutluluğu belirtmek istiyorum.

Atatürk'ün önderliğinde Kurtuluş Savaşını yürüten ve Türkiye Cumhuriyetini kuran, cumhuriyetin özümsemesinde, Türk insanının onurlu, çağdaş bir yaşam sürmesinde yadsınamaz rol üstlenen Türkiye Büyük Millet Meclisinin 85 inci yılını kutlamanın gururunu ve coşkusunu yaşamaktayız.

Yüce Atatürk'ün gösterdiği hedeflere ulaşma yolunda kararlılıkla ilerleyen Türkiye'nin bu süreçteki en önemli güvencesi, cumhuriyete gönülden bağlı, ulusal değerleri tüm kaygı, beklenti ve çıkarların üzerinde tutan, cumhuriyetin aydınlık yarınlarına yürekten inanan yurttaşlarımız ve kurumlarımızdır.

Tarih boyunca üstlendiği onurlu görevini başarıyla yerine getiren Türkiye Büyük Millet Meclisi, geçmişte olduğu gibi bugün ve gelecekte de cumhuriyetin en önemli güvencelerinden olmayı sürdürecektir.

Çağdaşlaşma atılımlarının sürdürülmesi, hukuk devleti ilkesinin önündeki engellerin kaldırılması, yöneteni ve yönetilenleriyle tüm yurttaşlarımızın demokratik değerleri üstün tutmasıyla güçlü Türkiye hedefine ulaşacağımızdan kuşku duymuyoruz.

Yüce Meclisimizin, her zaman olduğu gibi, çalışmalarıyla bu çabalarda etkin rol üstleneceğine, Türkiye Cumhuriyetinin geleceğe taşınmasında en büyük pay sahibi olacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Anayasamızın 2 nci maddesinde, cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesi, tüm çağdaş demokratik rejimlerin temel özelliklerinden biridir. Hukuk devleti, en kısa tanımıyla, yurttaşların hukuksal güvenlik içinde bulundukları, devletin eylem ve işlemlerinin hukuk kurallarına bağlı olduğu sistemi anlatır.

Hukuk kurallarına bağlılığı sağlayacak düzenek ise, devlet organlarının eylem ve işlemlerinin yargı denetimi altında bulunmasıdır.

Hukuk devletinin en önemli öğelerinden biri, hiç kuşkusuz, yargı bağımsızlığıdır. Yasama ve yürütme işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetleyecek yargı, bu organlar karşısında tam bağımsızlığa sahip değilse, yargı denetiminden beklenen yarar ortadan kalkacaktır. Bu da, devlete olan güveni zedeleyecektir.

Bu nedenle, yargı organlarının kuruluşu, çalışma ilkeleri, yargıçların seçimi ve özlük hakları konularında yargı bağımsızlığını gölgelemeyecek yöntemlerin yeğlenmesi, hukuk devleti ilkesinin gereğidir.

Anayasanın 140 ıncı maddesinde "Hâkimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler" denilmesine karşın, yargıç ve savcılar, Adalet Bakanının başkanlık yaptığı, siyasal iktidarca atanan Adalet Bakanlığı Müsteşarının doğal üyesi olduğu Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun gözetim ve denetimi altındadırlar.

Yargıç ve savcıların atanmaları, yükseltilmeleri, yer değiştirmeleri, disiplin ve özlük işleri, Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesi üyelerinin seçimi gibi önemli yetkilerle donatılmış Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun oluşumunda bakanın ve müsteşarın yer alması, yargı bağımsızlığını, yargıç güvencesini, dolayısıyla hukuk devleti ilkesini zedelemektedir.

Ayrıca, yargının adalet dağıtabilmesi ve içtihat üretebilmesi iş yüküyle doğrudan ilgilidir. Yargının iş yükünün kaldırılabilir düzeyde tutulması, yasama ve yürütmenin eylem ve işlemlerinde hukuk kurallarına ve yargı kararlarına uygun davranmasıyla olanaklıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; çağdaş demokrasilerde olduğu gibi, Anayasamızda da parlamenter demokratik sistem kabul edilmiştir. Bu sistem, çoğulcu ve katılımcı demokrasi altyapısını gerektirmektedir. Çoğulcu ve katılımcı demokrasi, ancak muhalefeti, basın özgürlüğü ve sivil toplum örgütleriyle yaşayabilmektedir.

Çoğulculuk, demokrasilerde muhalefeti önemli kılmakta, muhalefetin varlığı ve etkinliği seçim sistemiyle sağlanabilmektedir. Bu nedendir ki, anayasa koyucu, yönetimde istikrar kadar, temsilde adalete önem vermiş ve bu iki ilkenin kabul edilebilir bir dengede olması gerektiğini öngörmüştür.

Temsilde adalet aleyhine yönetimde istikrar ilkesine ağırlık veren bir seçim yöntemi, aynı zamanda, seçme ve seçilme hak ve özgürlüğüne getirilen ağır bir sınırlama olacaktır. Bu nedenle, yönetimde istikrar ve temsilde adalet ilkelerinin kabul edilebilir bir denge içinde seçim sistemine yansıması, demokratik toplum düzeninin gereğidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; basın özgürlüğü, düşünce ve kanaat özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan özgürlüktür.

Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğünün sınırları, Anayasanın 26 ve 28 inci maddelerinde gösterilmiştir. Bunların dışında, basın özgürlüğünü, doğrudan ya da dolaylı biçimde sınırlayacak düzenlemeler, çoğulcu ve katılımcı demokrasiye uygun düşmeyecektir.

Kamu hizmetleri söz konusu olduğunda kamu çıkarını önplanda tutması gereken medyanın, bireysel çıkarlara hizmet edecek biçimde ticarî nitelik kazanması önlenmelidir. Devletin, medya gücünün kötüye kullanılmasını engelleyecek önlemleri alması, kamu yararı ve düzenini sağlayanın gereğidir.

Grsel ve işitsel medyanın kamuoyunu etkileme gücü, dolayısıyla bu gücün olumsuz kullanılması olasılığının yüksekliği, yabancılaştırma olgusunun da çok iyi düşünülmesini zorunlu kılmaktadır.

Yine, ağdaş toplumlarda sivil toplum örgütleri, siyasi partiler gibi, demokrasinin olmazsa olmaz öğeleridir.

Demokratik hukuk devletinın dayanağını ve varlığını oluşturan bu çoğulcu, katılımcı yapının ulusal istencin oluşumunda yer alması, yasalaşma ya da karar sürecine katılımının sağlanması, toplumun beklentilerinin ve gereksinimlerinin doğrulukla belirlenmesi ve amaca uygun düzenlemelerin gerçekleştirilmesi yönünden zorunludur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Anayasanın 105 inci maddesinde, Bakanlar Kurulu kararları ile ortak kararlardan Başbakan ve ilgili bakanın sorumlu olacağı belirtilmiştir. Burada sözü edilen siyasi sorumluluktur ve yürütme organının Bakanlar Kurulu kanadına yüklenmiştir.

Devlet yönetiminde yetkili organların ve kişilerin sorumluluğu, siyasi sorumluluktan ibaret değildir; bunun çok ötesinde, önemi içeriğinden kaynaklanan toplumsal ve anayasal sorumlulukları vardır.

Hukukun stnlğ, bir yandan hukukun genel ilkeleri, Anayasa ve yargı kararlarının bağlayıcı olduğu, öte yandan da yasama ve yürütmenin eylem ve işlemlerinin yargı denetimine bağlı bulunduğu düzenin adıdır.

Anayasanın 11 inci maddesinde Anayasa kurallarının, 138 inci maddesinde yargı kararlarının, 153 üncü maddesinde de Anayasa Mahkemesi kararlarının, yasama, yürütme ve yargı organlarını, yönetimi, gerçek ve tüzelkişileri bağlayacağı vurgulanmıştır.

Bu ilke ve kurallar, her yurttaşa, anayasal kurallarla oluşturulan devlet sistemini ve rejimi benimsemek, bu sistem ve rejime bağlı kalmak, onu korumak

görevini, ödevini ve sorumluluğunu yüklemektedir. Bu anayasal, toplumsal ve vicdanî sorumluluk, siyasal sorumluluktan çok daha önemli sonuçlar doğurabilecek niteliktedir.

Siyasal sorumluluğun sonucu olarak seçimde başarısız olan bir siyasal partinin, sonraki seçimleri kazanıp iktidara gelmesi olanaklıdır. Ne var ki, rejimin zedelenmesi geri dönüşü olanaksız sonuçlar doğuracaktır. Bu nedenle, cumhuriyeti koruma ve yaşatma sorumluluğu, tüm sorumluluklardan çok daha önemlidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye Cumhuriyetinin, güçlü bir ekonomi ve demokrasi olarak, çağdaş dünyanın saygı duyulan, güvenilir üyelerinden biri durumuna gelmesi temel amacımızdır. Bu amaca ulaşılmasında, büyümenin sürdürülebilir kılınması başta olmak üzere, ekonomik dengelerin kalıcılığının sağlanması, kuşkusuz, belirleyici rol oynayacaktır.

Son yıllarda ülke ekonomisinde sevindirici bulduğumuz gelişmeler yaşanmıştır. Geçtiğimiz yıl büyüme hızı yüzde 9,9'a ulaşmış, kişi başına gayri safî millî hâsıla 4 172 dolara yükselmiş, cari fiyatlarla ve satın alma gücü paritesine göre kişi başına gayri safî yurtiçi hâsıla ise 7 687 dolar olarak hesaplanmıştır.

Kronikleşen enflasyon olgusunun denetim altına alınmasında son yıllarda gözlenen olumlu gidiş, 2005 yılında da sürmüştür.

Bu arada, işsizlik önemli bir sorun olarak önceliğini korumaktadır. İşsizlik oranının yüksekliği gözönünde tutulduğunda, istihdam olanaklarını artıracak ivedi önlemler alınması gereği ortaya çıkmaktadır.

Kamuya kaynak sağlamak amacıyla özelleştirme uygulamalarına ağırlık verilirken, kaynak sağlamanın en önemli aracı olması gereken kayıtdışı ekonominin önlenmesi çabaları da artırılmalıdır.

Ödemeler dengesi yönünden büyük önem taşıyan cari işlemlerdeki açığın sürekli artması ve bunun hareket yeteneği yüksek fonlarla finansmanı, ekonomiyi denetimdışı riskler karşısında kırılgan duruma getirmektedir.

Ekonomide olası kırılganlığın nedenlerinden biri de, iç ve dış borçlardır. Borçlanma faizlerindeki düşüş olumlu olmakla birlikte, borç yükündeki genel artışın önüne geçilmesi, ekonomik istikrarı kalıcı kılmak için zorunludur.

Kamu mülkiyetinde bulunan işletme ve varlıkların özelleştirilmesi, tüm ulusu yakından ilgilendiren bir konu olarak gündemdeki yerini korumaktadır.

Kuşkusuz her siyasal iktidar özelleştirme politikasını, ülke yararına ve hukuka uygun olmak koşuluyla, kendi önceliklerine göre belirleyecektir. Ancak, bu süreçte, özelleştirilen her işletme ve varlıkta tüm yurttaşların katkısının bulunduğu dikkate alınarak, kamuoyunun haklı duyarlılıkları üzerinde titizlikle durulmalı; ülke yararına uygun olmasına ve "sosyal hukuk devleti" niteliğinin zedelenmemesi için gereken önlemleri içermesine özen gösterilmelidir.

Burada yeri gelmişken, ulusal kalkınma sürecinde tarihsel bir görevi yerine getiren kimi kuruluşlarımızın, özelleştirilseler de, ulusumuz için tarihten silinemeyecek kadar önemli ve değerli olduklarını anımsatmak istiyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

Ülkenin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle kimi stratejik kurum ve kuruluşların özelleştirilmesinde daha özenli hareket edilmesi, özelleştirmenin yabancılaştırmaya dönüşmemesi ve gerçek değer üzerinden yapılması, yeni teknoloji, yeni yatırım ve yeni istihdam olanakları yaratılması gerektiği açıktır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki azgelişmişlik sorununun giderilmesine ilişkin gereklerin, alınan önlemlere karşın özel kesimce yerine getirilememesi ya da yetersiz kalması durumunda devlete görev düşeceği unutulmamalıdır. (CHP sıralarından alkışlar)

Sonuçta hepimiz, Türkiye'nin tüm bireyleriyle mutlu, huzurlu, güçlü bir ülke olmasını amaçlıyoruz. Ekonomiyi, dengeleri oturmuş, istikrarlı bir yapıya kavuşturmadan, güven ortamını kalıcı kılmadan bu amaca ulaşamayacağının bilincindeyiz.

Türkiye, güçlü ekonomisiyle Avrupa Birliği'nin vazgeçemeyeceği bir ülkedir. Böyle bir ekonomik yapıya sahip Türkiye'nin Avrupa Birliğine güç katacağı açıktır. Avrupa Birliği ülkelerinin bu durumu dikkate alacağını umuyoruz.

Üzerinde özenle durulması gereken kimi sorunları bulunmakla birlikte, Türk ekonomisinin son yıllarda gösterdiği olumlu gelişmeleri mutlulukla karşılıyor, geleceğe iyimserlikle bakmamızı sağlayan bu gidişin sürmesini, toplumun tüm kesimlerinin yüzünü güldürmesini diliyoruz. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; her yıl üzerinde durduğumuz yolsuzluklar konusu, yıllardır çözüm bekleyen toplumsal bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Uluslararası Saydamlık Örgütünün yayımladığı 2005 Küresel Yolsuzluk Raporunda, Türkiye, 146 ülke arasında 77 nci sırada gösterilmektedir.

Yolsuzlukların önlenmesinde yasama, yürütme, yargı organlarına; basına, kamu görevlilerine ve tüm yurttaşlarımıza önemli görevler düşmektedir. 9 Ekim 2003 günlü, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Yasasının sağladığı olanaklar basın kuruluşları için yolsuzluklar konusunda yeni ufuklar açmıştır. Ancak, belirtmek isterim ki, basın, bu görevini yerine getirirken, kimsenin yargı kararıyla kesinleşmedikçe suçlu sayılamayacağı ilkesine saygılı davranmalıdır.

Yolsuzluklarla savaşmada başarıya ulaşılabilmesi için;

- Yasama, yürütme ve yargı organlarının yolsuzlukları önleme konusunda ortak bir istenç ortaya koyup, kararlı bir tutum sergilemesi,
- Denetimin yansız ve bağımsız, kuralların akılcı ve açık, yönetimin saydam olması,

- Yetkililerin yolsuzluklar üzerine gecikmeden ve ayırım yapmaksızın gitmesi,
- Değişik alanlarda sıkça kabul edilen af yasalarıyla yaptırımların caydırıcı etkisinin zayıflatılmaması,
- Yasama dokunulmazlığına ve kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin kuralların yeniden düzenlenmesi,
- Erdemli kimseler yerine, kişisel çıkarlarını önplanda tutanların önemli makamlara yükselmesine olanak verilmemesi,
- Toplumsal yararın ve etik değerlerin, kişisel çıkarların üzerinde olduğunu öngören bir anlayışın yaygınlaştırılması,
- Dürüstlük, yurt sevgisi, yurttaşlık bilinciyle donatılmış kuşakların yetiştirilmesi,

Gerekmemektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bir ülkenin gerçek zenginliği insan kaynağıdır. Yüzyılımızda dünya, insanı temel alan bilgi ekonomisine geçiş sürecine girmiştir. Bunun ayırında olan ülkeler kalkınma ivmesini hızlandırabilmektedir.

Eğitim, insan kaynağının ülkeye ve insanlığa yararlı duruma getirilmesinde baş etmelidir. Eğitim düzeninin insanımızın yeteneklerini geliştirecek biçimde sistemleştirilmesi temel amaç olmalıdır.

Bireylerin farklılaşan yaşam koşullarını ve dünyadaki değişimleri dikkate alan çağdaş eğitim, toplumsal gelişimin itici gücünü oluşturmaktadır.

Anayasamızda eğitim ve öğretimin, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitimin esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı; bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yeri açılmayacağı öngörülmüştür.

Eğitim ve öğretimin temel işlevi, toplumu çağdaş uygarlık düzeyine yükseltmek olmalıdır. Bu amaca, cumhuriyetin temel değerlerini özümsemiş, ülkesine karşı sorumluluklarının bilincinde, çağdaş bilim ve teknolojiyle donanımlı, bilgi toplumuna uyum ve katkı sağlayabilecek yurttaşlar yetiştirmekle ulaşılacaktır.

Temel eğitim ve öğretim, kız ve erkek tüm çocuklar için anayasal bir haktır. Devlet, bu hakkın kullanılmasına olanak sağlayacak eğitim ortamını hazırlamakla yükümlüdür. Okullaşmanın tamamlanmaması, aile engeli gibi nedenlerle çok sayıda çocuğumuzun zorunlu eğitimden yoksun bırakılması sorununa mutlaka çözüm bulunmalıdır.

Çocuğun okula hazırlanmasına, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimine önemli katkıları bulunan okulöncesi eğitim yaygınlaştırılmalıdır.

Engelli çocuklarımızın yeteneklerinin geliştirilerek kendi kendilerine yeterli yurttaşlar olarak topluma kazandırılması için gerekli sayı ve nitelikte özel eğitim kurumu açılması konusunda tüm olanaklar kullanılmalıdır.

Sayıları hızla artan korunmaya muhtaç çocuklara şefkatle yaklaşılarak uygun bir eğitim ve sosyal yardım programıyla toplum içinde yerlerini almaları sağlanmalıdır.

Türkiye, eğitim alanında Avrupa Birliği ölçütlerine ulaşmayı hedef olarak benimsemiştir. Bu kapsamda, zorunlu öğretim süresinin 12 yıla çıkarılmasının zamanı da gelmiştir.

Sanayileşen, hizmet sektörleri çeşitlenerek gelişen ekonomilerde meslekî tekniköğretim önem kazanmaktadır.

Meslekî tekniköğretim çekici duruma getirilmeli, ortaöğretimde etkili bir yönlendirme sistemi oluşturulmalı, meslekî tekniköğretim ile sanayi gereksinimi arasındaki denge gözetilmelidir. Meslekî tekniğeğitim programları, iş piyasasının gereksinim duyduğu nitelik ve türde oluşturulmalıdır.

Gençlerin yükseköğretime büyük ilgi göstermeleri sevinilecek bir durumdur. Devlet, bu eğilimi ülke yararına değerlendirmek üzere hızla önlemler almalıdır.

Üniversitelere girmek isteyenlerin sayısındaki artış ek kapasite yaratılmasını gündeme getirmekle birlikte, yükseköğretimde nitelik konusu mutlaka önplanda tutulmalıdır.

Yükseköğretim kurumları, ülke kalkınmasına bilimin yol göstericiliğini sağlayarak katkıda bulunmak durumundadır. Bu bağlamda, üniversiteler, özellikle bulundukları bölgenin kalkınma sorunlarının çözümünde temel kurumlar olarak işlev üstlenmelidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; günümüzde kalkınmanın yanı sıra dışpolitikanın da temel öğelerinden biri durumuna gelen enerji, ülkelerin dünyadaki konumunun saptanmasında belirleyici rol oynamaktadır.

Ülkemiz enerji sisteminin önündeki en büyük engelin dışa bağımlılık olduğu bilinmektedir. Yapılan hesaplamalar enerjide dışa bağımlılık oranının önümüzdeki yıllarda daha da artacağını göstermektedir. Son zamanlarda aşırı oranda yükselmekte olan petrol fiyatları nedeniyle petrol ve doğalgaza dayalı enerji gereksinimimiz için ödediğimiz tutar hızla büyümektedir.

Enerji dış alımının bütçedeki yükünün azaltılması için tüketim ile yerli üretim arasındaki dengesizliği gidermek gerekmektedir. Bunun yolu, bir yandan tüketimde kayıp kaçak oranını azaltıp verimliliği ve etkinliği artırmak, öte yandan yerli üretim düzeyini yükseltmekten geçmektedir.

Enerji sistemimizin başka bir sorunu da kaynak çeşitliliğinin yeterince sağlanamamış olmasıdır.

Enerjide, yerli kaynaklara daha fazla ağırlık veren, dış alım kaynakları arasında dengeli bir dağılımı sağlayan, çevreye uyumlu ve sürdürülebilir bir enerji sistemi ana hedefimiz olmalıdır.

Ülkemizin, coğrafi ve jeostratejik konumundan yararlanılarak, enerji üreticisi ülkelere tüketici ülkelere güvenilir bir geçiş olanağı sağlanması ve

küresel boyutta bir enerji merkezinin oluşturulması enerji sorunlarımızın çözümünde büyük önem taşımaktadır.

Azeri petrolünün yanı sıra Kazak petrollerinin de dünyaya taşınmasını sağlayacak olan Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı, haziran ayında katıldığımız bir törenle açılmış bulunmaktadır. Ceyhan'dan ilk dolumun kısa bir süre içinde yapılması tasarlanmaktadır. Türkiye, 1990'ların başında öncülüğünü yaptığı bu tasarının yaşama geçirilmesinden büyük kıvanç duymaktadır.

Doğu-batı enerji koridoru kapsamındaki diğer önemli tasarı olan Bakü-Tiflis-Erzurum arasındaki Şahdeniz doğalgaz boru hattı da 2006 sonunda yaşama geçirilecektir. Bu proje de, Avrupa Birliğinin kaynak çeşitlendirmesine yönelik stratejilerine büyük katkı sağlayacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bir ülkenin gönenç ve güvenliği, çevresindeki ülkelerin gönenç ve güvenliğiyle bağlantılıdır. Günümüzde soğuk savaş döneminden kalma konvansiyonel ağırlıklı savunmaya dayalı tehdit anlayışı yerine, güvenliğe dayalı yeni bir tehdit anlayışı egemen olmuştur.

Ekonomik güç, ulusal güvenlik politikalarında giderek merkezî bir öge durumuna dönüşürken, iç ve dış politikalar da gittikçe artan bir biçimde birbirinden ayrılmaz duruma gelmektedir. Artık, küresel ekonomi ve küresel güvenlik, birbirini tamamlayan iki önemli kavram olarak ortaya çıkmıştır; dolayısıyla, Türkiye'nin ulusal güvenlik, dış, iç, ekonomik ve ulusal savunma politikalarının birbirine bağımlı, uyumlu ve eşgüdümlü yürütülmesi gerekmektedir.

Dinsel konular ve eğitim gibi duyarlı ulusal güvenlik konularının, günlük siyasetin üstünde kalması zorunludur. Ulusal güvenlik, her şeyden önce kendi sorumluluğumuzdur. Türkiye, güvenliği için gerekli gördüğü önlemleri alma hakkına sahiptir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Atatürk'ün deyişiyle "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye Halkına Türk Milleti denir."

Atatürk'ün ulusçuluk anlayışı, akılcı, çağdaş, uygar, ileriye dönük, demokratik, toplayıcı, birleştirici, insancıl ve barışçıdır. Bu anlayış, Anayasanın çeşitli kurallarına yansıtılmıştır; her şeyden önce, Anayasanın 2 nci maddesinde, Atatürk milliyetçiliğine bağlılık Türkiye Cumhuriyetinin nitelikleri arasında sayılmıştır.

Anayasanın başlangıç bölümünde,

Türk Ulusunun, "dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi" olduğu vurgulanmış,

Atatürk'ün "yurtta barış, dünyada barış" ilkesine yer verilerek, Atatürk ulusçuluğunun yayılgıncı ve saldırgan bir görüş olmadığı belirtilmiş,

Türk yurttaşlarının ulusal gurur ve övünmede, ulusal sevinç ve kederde ortak olduğu belirtilerek, ulus tanımındaki öğeler yinelenmiştir.

Bu kurallara göre, Atatürkçü ulusçuluk, ırk, dil, din gibi kavramlara değil, yazgı, kıvanç, tasa ortaklığına, birlikte yaşama isteğine bağlı ulusçuluk anlayışına dayanmaktadır.

Bunun doğal sonucu olarak Anayasanın 66 ncı maddesinde, Türk Devletine yurttaşlık bağıyla bağlı olan herkesin Türk olduğu vurgulanmıştır.

Atatürk ulusçuluğu ırkçı değildir; ulusal sınırlar içinde yaşayan, ulus ve ülkenin bütünlüğü için yazgı birliği yapan herkesi Türk Ulusundan saymaktadır.

Atatürkçü düşüncede "birlik", ulusal devletle sağlanmış ve ulusçuluk ilkesi bu birliği pekiştiren en önemli öğe olarak görülmüştür.

Atatürk ulusçuluğu, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını korumayı ve Türk Ulusunu çağdaşlaştırmayı amaçlamaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; terörizm, bugün ulaştığı küresel boyutla, dünya barış ve istikrarına yönelik birincil tehdit konumuna yükselmiştir. Terörün coğrafyası, dini ya da milliyeti yoktur. Hiç kimse de bu tehditten uzak değildir.

Terörizmin hedeflerinin bireysel düzeyden artan ölçekte kitle imha düzeyine dönüşmesi, kaygılara yol açmaktadır. Bugün terörizme karşı küresel bir savaşım verilmektedir. Bu savaşımın başarısı, uluslararası azim, güç ve kararlılığın sürdürülmesi, özgürlük ve demokrasinin yayılması, hukukun üstünlüğü çerçevesinde karşılıklı işbirliği ve destek içinde hareket edilmesi, teröre karşı ayırıcı davranılmamasıyla bağlantılıdır.

Terörden uzun yıllar zarar görmüş ve binlerce yurttaşını terör yüzünden yitirmiş olan Türkiye, amacı ne olursa olsun ve kimler tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, terörün her türlüsüne karşı çıkmakta ve bu eylemleri nefretle kınamaktadır.

Terör örgütü PKK'nın Kuzey Irak'taki varlığını sürdürmesi, Türkiye yönünden kabul edilemez bir durumdur. Bunun, Irak ve Amerika Birleşik Devletleri yönetimlerince iyi bilindiği düşüncesindeyiz. Kendi sınırlarımız içinde gerekli önlemleri kararlılıkla almaktayız. Bununla birlikte, bu terör örgütünün tümüyle yok edilmesi için Irak'taki öğelerinin de temizlenmesi gerekmektedir. Bu konudaki kaygılarımızın ilgili taraflarca dikkate alınmasını beklemekteyiz. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin çeşitli kararları, terörle savaşında da yardım, destek ve işbirliğini zorunlu kılmaktadır.

Terör örgütü, sözde legal ve siyasal alanda savaşımı önplana çıkarmış; ancak, silahlı öğelerden ve eylemlerden vazgeçmeyen yeni bir strateji uygulamaya başlamıştır. Yürütmekte olduğu etkinlikler, örgütün, isim değişikliği ve eylemlerin çeşitli adlarla üstlenilmesine karşın, terörist kimliğinden ve Türkiye'nin tekil devlet yapısını ve anayasal düzenini hedef almaktan vazgeçmediğini göstermektedir.

Türkiye, teröre karşı gerekli önlemleri almayı kararlılıkla sürdürecektir.

Türkiye'nin tekil devlet olma yönündeki ulusal uzlaşması, Kurtuluş Savaşı sırasında oluşmuştur. Cumhuriyet tarihi içinde gelişmiş ve Anayasamızın temeli olmuş bu seçimin hiçbir etkenle değiştirilmesi ya da zedelenmesi kabul edilemez.

Devletin dili, bayrağı, nitelikleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyetinin egemenlik hakları her türlü tartışmanın dışında ve üstündedir. (Alkışlar) Bunların korunması da devletin hakkı ve ödevidir. Hiçbir devletin kendi anayasal düzeninin yıkılmasına ve ülkesinin bölünmesine hoşgörüyle yaklaşmasına olanak yoktur. Türkiye'nin tekil devlet yapısının, ulusal birlik ve beraberliğimizin korunacağından kimse kuşku duymamalıdır.

Terörle savaşında hedeflenen sonuçlar alınana kadar aralıksız, kararlı ve eşgüdümlü çabaların sürdürülmesi, terörün yarattığı ekonomik ve toplumsal yıkımlardan etkilenen bölgelerimizin sosyoekonomik farklılıklarının ortadan kaldırılması ve terörü yaratan iç ve dış kaynakların kurutulması amacımız olmalıdır.

Ülkemizin güvenliği ve esenliği için yaşamsal önemde görev yapan tüm güvenlik güçlerimizi gururla ve beğeniyle kutluyor, halkımızın terörle savaşıma her zaman sağladığı destek için şükranlarımızı sunuyoruz. Ayrıca, teröre karşı savaşında kaybettiğimiz şehitlerimizi rahmetle, gazilerimizi gönül borcuyla anıyoruz. (Alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; din istismarını temel araç olarak kullanan ve toplumumuzun cumhuriyet döneminde elde ettiği tüm çağdaş kazanımları yok etmeyi hedefleyen irticaî hareket, anayasal düzenimiz için öncelikli tehdit olma özelliğini sürdürmektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

Toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomi alanlarında giderek yaygınlaşan din istismarcılığı bir yandan anayasal düzenimize ve demokratik gelişimimize, öte yandan İslam Dinine büyük zarar vermektedir.

Türkiye'nin ülkedeki irticaî tehdide karşı en büyük güvencesi laik düzenidir. Atatürk devrimlerinin özü, ulusal birliğimizin temeli ve toplumsal barışın en önemli güvencesi olan laiklik, çağdaşlaşma çabalarımızın temelini oluşturmakta, yurttaş olmaktan ulus olmaya kadar, duygu ve düşüncede, yönetim ve yaşamda, çağdaş tutum, bilimsel yöntem ve akılcı yaklaşımı öngören bir dünya görüşünü ve yaşam biçimini göstermektedir.

İrticaa karşı savaşım, temel dayanağını ve gücünü Anayasa ve yasalardan, ulusumuzun çağdaş değerler ve uygarlık yönünde gelişme kararlılığından almaktadır. Bu kararlılık karşısında, karanlık düşüncelerin esin kaynağı olduğundan kuşku bulunmayan kimi çabaların başarısızlığa uğraması kaçınılmazdır. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ülkemiz, üç kıtanın birleştiği, Akdeniz ve Karadeniz gibi iki önemli denizi birbirine ve dünyaya bağlayan su yollarını kontrol eden, Ortaasya ve Ortadoğu enerji kaynaklarının dünya pazarlarına açıldığı noktada yer alan bir coğrafi konumdadır.

Ulusal ve uluslararası güvenliği etkileyen çok yönlü tehdit ve risklerin oluşturduğu istikrarsız bir bölgede yer alan Türkiye'nin, kalıcılığını, toprak bütünlüğünü ve ulusal çıkarlarını korumak üzere, iç ve dış tehditleri karşılayabilecek, caydırıcı ve dış politikayı destekleyen yeterli bir silahlı gücü elde bulundurması gerekmektedir. Değişen dünya koşulları ve ortaya çıkan yeni görevlerin özellikleri gözetilerek, silahlı kuvvetlerimizin günün gerektirdiği modern ve etkin yapıyı sürdürmesi zorunludur.

Silahlı kuvvetlerimizin güçlü durumda tutulması, ulusal güvenliğimiz yönünden büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin bölgesel güç durumunun pekiştirilmesi için, Türk savunma sanayiinin, silahlı kuvvetlerin gereksinimlerini yeterli ölçüde karşılayacak olanak ve yeteneklere sahip olması yaşamsal önemdedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, yüksek disiplini ve özverisiyle, cumhuriyetin güvencesi olarak görevinin başında, yüce ulusunun hizmetindedir. Silahlı kuvvetlerimiz, ulusal birlik, kardeşlik ve bütünlüğümüzü perçinleyen bir öğedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dünyada olumlu ve olumsuz gelişmelerin bir arada gerçekleştiği hızlı bir küresel değişim döneminden geçiyoruz.

Ülkemiz, küresel ölçekteki sorunların çözümü amacıyla gösterilen çabalara destek vermekte, terörizme karşı yürütülen savaşında önemli bir rol oynamakta, bölgesinde barış ve istikrarın yeniden kurulması konusundaki çalışmalara etkin katkı yapmaktadır.

Büyük potansiyeli olan bölge coğrafyasının aynı zamanda istikrarsızlık ve çatışmalarla gölgelenmiş olması, Türkiye'nin, çokboyutlu, dengeli ve canlı bir dış politika izlemesini daha da gerekli kılmaktadır. Gerçekçilik, barışçılık, tutarlılık, sağduyu ve uluslararası hukuka saygı ilkeleri çerçevesinde uygulanan dış politikamız, aynı zamanda çağdaş değerleri paylaşan ve yaymayı amaçlayan bir özellik taşımaktadır. Ekonomik ve askerî gücümüz, çağdaş devlet yapımız, sorunlar karşısında sergilediğimiz çözümünden yana yaklaşımlar, ülkemizin uluslararası alanda önemli bir oyuncu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

2005 yılı içinde yaşadığımız deneyimler, önümüzdeki dönemde ulusal birlik içinde davranmaya her zamankinden daha çok gereksinim duyduğumuzu göstermektedir. Sözlerine bağlı kalan, izlediği politikayla çevresinde ve uluslararası ortamın genelinde barış, istikrar ve gönencin egemen kılınmasına katkıda bulunan ülkemiz, bir kez daha kendi dışında gelişen bunalımların olumsuz etkileriyle başetmek durumundadır.

Türkiye, her şeye karşın, sağduyuyla ve akılcı yaklaşımlarla, önünde bulunan zor dönemi başarıyla geçecek, bulunduğu bölgede ve ötesinde barış, güvenlik ve istikrarın sağlanması ve korunmasına yönelik çabalarını sürdürecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Avrupa Atlantik bağlantısı, Türk dış politikasının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede, Avrupa Birliği üyelik süreci, Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkiler ve NATO içindeki yerimiz geleneksel olarak dış politika gündemimizin ilk sıralarında yer almaktadır.

Avrupa Birliğine üyelik sürecimiz konusunda yaşanan gelişmeler son aylarda ulusal ve uluslararası kamuoyunun ilgi odağı durumuna gelmiştir. Avrupa Birliği Anayasası, geçtiğimiz mayıs ve haziran aylarında Fransa ve Hollanda'da yapılan halkoylamalarında onaylanmamıştır. Yine, haziran ayında yapılan Avrupa Birliği Konseyi sırasında malî yaklaşım konusunda anlaşmazlık yaşanmıştır. Avrupa Birliği içindeki kimi ülkelerin bir akıl karışıklığı yaşamış olmalarını olağan karşılıyoruz.

Bu gelişmelere karşın Avrupa Birliği liderleri, Haziran Doruğu sonunda yayımladıkları bildiride, genişleme konusunda Aralık 2004 Doruğu kararının tümüyle uygulanması gereğinin altını çizmişlerdir.

Avrupa Birliği, çağımızın en başarılı siyasal ve ekonomik bütünleşme girişimlerinden biri olarak aynı zamanda bir istikrar ve barış alanını temsil etmektedir. Bu birliğin belirli bir coğrafya ile sınırlanmayan küresel bir değer olabilmesine Türkiye'nin üyeliğinin yapacağı katkılar açıktır.

İki gün sonra, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik için görüşmelere resmen başlaması öngörülmektedir. Görüşmelere başlanmasına bu kadar kısa bir süre kalmış olmasına karşın, kimi noktalardaki belirsizlik sürmektedir. Bu aşamaya gelmek kolay olmamıştır. Bundan sonrasının da kolay olmayacağını belirtmek gerekir.

Türk Ulusu, Avrupa Birliği yolunda ek koşulların dayatılmasını ve ülkemize karşı ayrımcılık yapılmasını kabul etmeyecektir. (Alkışlar) Bu konudaki yersiz duraksamaların ve kimi ülkelerdeki iç politika kaygılarından kaynaklanan yaklaşımların sona erdiğini görmek istiyoruz. Avrupa Birliğinin kimi organlarında Türkiye'ye karşı sergilenen olumsuz duygular ve önyargılar sonucu alınan kararlardan üzüntü duymamak olanaksızdır. Ancak, başlayan süreç, geri dönülmez bir aşamaya gelmiştir. Türkiye, Avrupa Birliğine üye olmaya karardır ve bu süreci ulusal çıkarlarını ve ulusal onurunu koruyarak tamamlayacaktır. Bu sürecin geciktirilmesi, Türkiye'den çok Avrupa'nın kaybıdır. Çünkü Türkiye, ilerlemesini ve ulusunun yaşam kalitesini yükseltme ülküsünü, uygarlık ve çağdaşlık çizgileri içinde sürdürmeye karardır. Ünlü bir yazar, "dünyadaki hiçbir güç, zamanı gelmiş bir düşünceden daha güçlü değildir" demişti. Şimdi, geniş ufuklu ve geniş ufuklara yürüeyebilen bir Avrupa'nın zamanıdır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin bu gerçeği görerek davranmalarını bekliyoruz.

Tüm Avrupa Birliği üyesi ülkelere buradan çağrıda bulunuyorum: Çağdaş ve evrensel değerleri esasen benimsemiş olan Türkiye, üyelik yolunda üzerine düşen sorumlulukları içtenlikle yerine getirmiştir. Avrupa'nın önüne önyargılardan oluşan bir duvar örmenin hiç kimseye yararı yoktur. Bizim önümüze konacak her yeni engel, gerçekte Avrupa'nın önünü kapayacak bir duvarın taşları olacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Avrupa Birliği üyeliği kadar önem verdiğimiz bir başka temel alan da, Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkilerimizdir. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliğiyle ilişkilerimiz birbirini tamamlayan iki değerli parçayı oluşturmaktadır.

Türkiye ile Amerika, ortak görüşleri doğrultusunda birçok alanda birbirine katmadeğer sağlayabilecek konumdadırlar. Bu bağlamda, özellikle bölgemize ilişkin konularda izlenecek yöntemlerle ilgili kimi zaman oluşabilecek görüş ayrılıkları, genel hedefe ilişkin bir ayrılığı göstermemektedir. İlişkilerimiz, güçlü bir ortaklığın gerektirdiği tüm öğeleri yapısında barındırmaktadır.

Nitekim, terörle savaşımdan Arap-İsrail anlaşmazlığının çözülmesine, Kafkaslar ve Orta Asya'da istikrarın sağlanmasından Kıbrıs sorununun çözümüne dek birçok konuda ortak anlayışla davranmaktayız.

NATO, Türkiye ile Amerika arasındaki işbirliğinin önemli köşe taşlarından biridir. Türkiye, 1952 yılından bu yana üyesi bulunduğu Kuzey Atlantik Paktını, kendisinin de ayrılmaz bir parçası olduğu Atlantik-ötesi ve Avrupa-Atlantik güvenliğinin dayanağı olarak değerlendirmektedir. NATO, soğuk savaş sonrası ortamın gerçeklerine kendini uyarlama bilinci içinde, günümüz güvenlik ortamının gereklerini karşılamadaki yeteneğini açıkça sergilemektedir.

NATO'nun daha etkin yapı ve işleyişlere yönelik iç düzenlemeleri de ayrıca övgüye değerdir. Yeni üyelerin katılması, aynı zamanda özgür ve birleşik bir Avrupa'nın oluşturulmasına yönelik ortak amaca ulaşılmasına katkı sağlamaktadır. Türkiye, Avrupa'nın güvenlik alanında sağlamaya çalıştığı gelişmeyi tutarlı ve bütüncül bir yaklaşımla desteklemeyi sürdürmekte; bu gelişmenin NATO'nun Atlantik'in her iki kıyısı için sağladığı kazanımları aşındırmadan sürdürülmesine önem vermektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Karadeniz'den Kafkaslara ve Ortadoğu'ya uzanan bölgede olumlu değişimi özendiren Türkiye, gerginlik ve çatışma yerine, işbirliğine olanak tanıyan bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır. Komşularımızla ilişkilerimizde istikrar ve uyum temel oluşturmaktadır.

Yunanistan'la ilişkilerimizi karşılıklı saygı, güven ve dostluk temelinde geliştirme yönünde istencimiz bulunmaktadır. Yunanistan'ın da bu yöndeki istencini açık biçimde sergilemesini ve diyalog ortamının korunması yolunda içten çabalarını sürdürmesini bekliyoruz. İlişkilerimizdeki gelişmelerin, ikili sorunların çözüme kavuşturulması yönünden de kolaylaştırıcı bir ortam yarattığını düşünüyoruz. Böyle bir gelişme, yalnızca Türkiye ve Yunanistan için değil, bölge için de yararlı olacaktır.

Kıbrıs konusunda Türk tarafı, çözüm yönünde özverili çabalar göstermiştir. Buna karşılık Rum tarafı, kendi yöneticilerinin yönlendirmesi doğrultusunda, Annan Planını ve onun ardında yatan soruna kalıcı çözüm düşüncesini reddetmiştir.

Buna karşın, Kıbrıs Rum Yönetiminin, Avrupa Birliği üyeliğini Türkiye'ye karşı bir yaptırım gücü olarak kullanmasına izin verilmesi, Türk Halkı üzerindeki yalıtılmışlığın sürmesi insaf ve hakkaniyetle bağdaşmamaktadır.

Gelinen noktada, Rum tarafının çözüm konusunda istekli olmadığını görüyoruz. Bunun tek nedeni, Kıbrıs Rum Yönetiminin çözümsüzlüğün bedelini ödemek zorunda bırakılmaması ve çözüme zorlanmamasıdır. Avrupa Birliği üyeliği bunun en somut örneğidir.

Türkiye, Balkanlarda istikrarın korunmasına büyük önem vermektedir. Kimi Balkan ülkelerinin yeniden yapılanma ve gelişme çabalarına yönelik desteğimizi, bölgedeki barışı koruma görevlerine ve çoktarafli oluşumlara katkıda bulunmayı sürdüreceğiz.

Balkanlardaki soydaşlarımızın, bölge ülkeleriyle aramızda yalnızca bir dostluk köprüsü oluşturmakla kalmayıp, ülkelerinin gönenci doğrultusunda çalışan yurttaşları olarak, hoşgörü ve kardeşçe yaşama bilincinin geliştirilmesine önemli bir katkı yaptıklarına inanıyoruz.

Batı Trakya'daki soydaşlarımızın sorunlarının çözümü yolunda, Yunanistan Hükümetinin de, tarihsel ve hukuksal sorumluluğunun bilinci içinde davranacağını umuyoruz.

Kuzey komşumuz Rusya Federasyonu, Avrasya bölgesinin kilit ülkelerinden biridir. Karadeniz bölgesinin iki önemli ülkesi olan Türkiye ve Rusya Federasyonu arasındaki ilişkiler, son dönemde her alanda bir atılım içine girmiştir. Karşılıklı olarak ticaret ve turizm alanında yaratılan potansiyel dikkat çekicidir. Ülkelerimiz arasında gerçekleşen üst düzey ziyaretler, ikili, bölgesel ve uluslararası politikalar yönünden ilişkilerin daha da derinleştirilmesine katkı sağlamaktadır.

İlişkilerimiz, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Sayın Putin'in Aralık 2004'te ülkemizi resmî ziyareti sırasında imzalanan "Ortak Deklarasyon"da da belirtildiği gibi, ikili işbirliğinin geliştirilmiş çok boyutlu ortaklık düzeyine çıkarılması hedefi doğrultusunda ilerlemektedir.

Türkiye ve Rusya arasında sağlam ve kalıcı bir işbirliği, dünya ve bölge barış, istikrar ve gönencinin önemli bir ögesini oluşturmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; çok yönlü dış politikamızda Avrasya boyutu da önemli bir yer tutmaktadır. Enerji ve ulaştırma koridorlarının oluşturulması yoluyla Avrupa ve Asya'nın birleşmesi ve ekonomik büyüme için yeni bir ivme yaratılması, Türkiye'nin Avrasya'ya bakışının temelini oluşturmaktadır.

Güney Kafkasya bölgesine komşu olan Türkiye'nin, bölge halklarıyla yakın siyasal, ekonomik, toplumsal, tarihsel ve kültürel bağları bulunmaktadır. Türkiye'nin, Güney Kafkasya'ya yaklaşımı, bölgedeki üç ülke olan Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın tümünün katkılarıyla kapsamlı bir işbirliğinin yaşama geçirilmesi isteğini yansıtmaktadır.

1991 yılında bağımsızlıklarını ilan etmelerini izleyen dönemde her üç ülkeyi de ayırım yapmaksızın tanıyan Türkiye, izleyen yıllarda Azerbaycan ve Gürcistan ile yakın ilişkiler kurmuştur. Kardeş ülke Azerbaycan'ın esenliğe ulaşmasında, çalkantılı bir dönemi geride bırakan komşu Gürcistan'ın da sorunlarını sağduyu içinde, demokratik yollardan aşmasında bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da desteğimizi sürdüreceğiz. Ermenistan'ın ise komşularıyla ilişkilerine, uluslararası hukukun temel ilkeleri ve iyi komşuluk çerçevesinde yaklaşma konusunda duraksama göstermemesi, bugüne kadar anılan ülke ile ilişkilerimizin geliştirilmesine engel olmuştur.

Yukarı Karabağ ve Abhazya gibi donmuş sorunlar, Güney Kafkasya'da barış ve istikrarın önündeki başlıca engellerdir. Bu sorunların barışçı yöntemlerle çözümü, bölgede siyasal istikrarın kurulmasına en büyük katkıyı sağlayacaktır. Türkiye, bu yolda elinden gelen katkıyı yapmaya çalışmaktadır.

Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarını işgali sonucunda ortaya çıkan Yukarı Karabağ sorunu artık çözümlmelidir. Minsk Sürecine etkin biçimde katkı sağlayan Türkiye, Azerbaycan ile Ermenistan arasında yürütülmekte olan doğrudan ve dolaylı görüşmeler sürecini de, soruna barışçı bir çözüm bulunmasında yararlı olacağı düşüncesiyle, desteklenmektedir. Türkiye, Yukarı Karabağ sorununda her iki tarafın da kabul edeceği bir çözüme destek vermeye hazırdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; diğer komşularımızla ilişkilerimizin olumlu yönde geliştirilmesi de dış politika önceliklerimizdendir. Bu bağlamda, İran'la ilişkilerimizi içişlerine karışmama, karşılıklı saygı, iyi komşuluk ve ortak yarar temelinde geliştirmeyi istemekteyiz.

Komşumuz Irak'ta çok önemli bir dönemece yaklaşılmaktadır. Hazırlanan yeni Irak Anayasası önümüzdeki haftalarda halkoyuna sunulacaktır.

Anayasa, bir toplumu oluşturan bireylerin, devletlerinin işleyişine ve ülkelerinin yönetim yapısına ilişkin aralarında vardıkları anlayış birliğinin ve uzlaşının temelidir. Irak'ı ancak din, mezhep ve etnik farklılıklar gözetmeksizin, ülke halkının tümünün benimseyebileceği bir yönetsel yapının parlak bir geleceğe taşıyabileceğini düşünüyoruz.

Iraklıların bu zorlu dönemeci başarıyla atlattması en içten dileğimizdir. Irak'ın esenliğe kavuşması, başta komşuları olmak üzere, bölgesi ve uluslararası toplum için büyük bir kazanç olacaktır. Irak'ın karmaşaya sürüklenmesi durumunda, bunun etkileri bu ülkeyle sınırlı kalmayacak, bölgemize de yansıtacaktır.

Bu gerçeğin bilincinde olan Türkiye demokratik, toprak bütünlüğü ve ulusal birliği korunmuş, komşularıyla barış içinde ve gönençli bir Irak hedefi doğrultusundaki tutumunu sürdürmektedir. Başta anayasa çalışmalarına katkı sağlamak ve kendi demokratik yapımıza ilişkin deneyimimizi paylaşmak olmak üzere, Irak'ın tüm kesimleriyle yoğun diyalogumuz sürecektir. Türkiye, başta Komşu Ülkeler Girişimi olmak üzere, çok taraflı düzeylerde de, bugüne kadar üstlendiği öncü konumunu ve Irak'ın istikrarını, bütünlüğünü temel alan etkin politikalarını sürdürecektir.

Irak'ın geleceği yönünden duyarlılık taşıdığını düşündüğümüz bir konu, Kerkük'ün durumudur. Bu ilin geleceğine Iraklıların karar vermesi temel ilke olmalıdır. Bununla birlikte karmaşık etnik yapısı nedeniyle Irak'ın küçük ölçekli bir modeli olan Kerkük'ü herhangi bir kesimin sahiplenmeye çalışmasının yaratabileceği huzursuzluklar yalnızca bu il ile sınırlı kalmayacak, Irak'ın geneline yayılan bir etnik kargaşayı ve sonuçları önceden kestirilemeyecek bölgesel istikrarsızlığı tetikleyebilecektir. Dolayısıyla, Kerkük'ün geleceği Türkiye'nin ilgisiz kalamayacağı önemli bir konudur.

Türkmenler "Iraklı" kimliğine saygı gösteren siyasal bilinçleriyle, Irak'ın geleceğine olumlu katkılarda bulunabilecek bir kesimdir. Onların, bu özellikleriyle Irak'ın yönetiminde uyumlu nitelik ve nicelikte temsil edilmelerini umuyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; özellikle son bir iki yıl içinde Ortadoğu coğrafyasında olumlu yönde değişimin artan bir gereksinim olduğuna daha çok dikkat çekilmeye başlanmıştır.

Türkiye, her zaman Ortadoğu'da hakça, kalıcı ve kapsamlı bir barışın kök salmasını istemiş ve bu amaca ulaşmak için diyalogun tek geçerli araç olduğunu savunmuştur.

İslam Konferansı Örgütü toplantıları ile diğer bölgesel ve uluslararası etkinliklerde de bu gereksinim tarafımızdan vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Ortadoğu'da barış ve gönencin egemen kılınması, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, iyi yönetim ilkelerinin güçlendirilmesi ve pazar ekonomisinin işletilmesi öğelerini içeren bir dönüşümün gerçekleştirilmesi için bölge ülkelerine çağrıda bulunmaktadır.

Bölgede barış ve istikrarın sağlanması tüm bölge ülkelerinin çıkarlarına hizmet edecek ve ekonomik işbirliği olanaklarının geliştirilmesini kolaylaştıracaktır. Uygarlıklar beşiği Ortadoğu'daki barış ve istikrarın stratejik önemi gelecekte daha da artacaktır.

Türkiye, başta Filistin-İsrail uyuşmazlığı olmak üzere, bölgedeki sorunların çözülmesi için taraflarca istenebilecek her türlü yardımı yapmaya hazırdır. Çıkış noktamız, barış arayışlarına destek vermek ve uzlaşma çabalarını özendirme. Bu nedenle, ilgili taraflarla aramızdaki yakın ve dengeli ilişkilerden bölgenin çıkarları doğrultusunda yararlanma kararlılığımız açıkça ortaya konulmuştur.

Dostluk ve kardeşlik bağlarımız bulunan Orta Asya ülkeleriyle aramızdaki güçlü ilişkilerin geliştirilmesine de önem vermekteyiz. Bölge ülkelerini ekonomik kalkınma ve demokrasi alanında ilerleme yolunda gösterdikleri çabalarda desteklemeyi sürdüreceğiz. Bu ülkelerde, demokratikleşme ve insan hakları alanlarında atılan her ileri adım, yalnızca iç huzur ve istikrara değil, uluslararası toplumla bütünleşme çabalarına da katkı sağlayacaktır.

Afganistan'ın bizim için tarihe dayanan özel bağlarımızdan dolayı ayrı bir önemi bulunmaktadır. Afganistan aynı zamanda terörle savaşımın ana cephelerinden biridir. Bu nedenledir ki, iki yıl içinde ISAF'ın komutasını ikinci kez üstlenmenin ötesinde, ülkenin yeniden imarı için de yoğun bir çaba gösteriyoruz. Devletimiz ve özel sektörümüz, Afganistan'da yollar, okullar ve hastaneler yapmakta, ekonomik altyapıyı canlandırmaya yönelik çabalara katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin tarihsel olarak yakın bağları bulunan Afganistan'a vermekte olduğu destek sürecektir. Bu ülkenin yeniden yapılanma sürecindeki yardımlarımızın, aynı zamanda uluslararası barış ve istikrara yapılan bir yatırım olduğunu da düşünüyoruz.

Dış politikamızda son yıllarda giderek önem ve öncelik kazanan bir diğer konu, yüzyılımızın potansiyel ekonomik güç odağı olarak belirgin bir konuma gelmekte olan Asya-Pasifik bölgesiyle ilişkilerimizin geliştirilmesidir. Japonya ve Çin başta olmak üzere tüm Asya-Pasifik ülkeleriyle ilişkilerimizi gerek içerik gerek kapsam yönünden geliştirmeyi amaçlamaktayız. Asya'nın Avrupa'ya yeni ipek yollarıyla bağlanmakta olduğu bir dönemde, Türkiye'nin özel coğrafi konumu ve Avrupa Birliğiyle ilişkilerindeki gelişmeler, ülkemizi, Asya-Pasifik kuşağı için değerli bir ekonomik, siyasal ve kültürel ortak durumuna getirmektedir. Asya ve Avrupa'nın enerji koridorları, demiryolu ve karayollarıyla bağlanması ve yeni bölgesel dinamikler yaratılması yönünden Türkiye'nin işlevi kilit önemde olacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye, Yüce Atatürk'ün ulusa gösterdiği "barış içinde yaşayan, demokratik, çağdaş ve güçlü Türkiye" hedefleri doğrultusunda kararlı ve güvenli adımlarla ilerlemektedir.

Ulusun gönenci ve güvenliği doğrultusundaki ilerlemede varılan hiçbir aşama yeterli değildir.

Cumhuriyetimizin 100 üncü yıldönümüne doğru Türkiye, daha önceki konuşmalarında da vurguladığım şu hedefler doğrultusunda ilerlemesini sürdürmelidir:

Görüşmelere gecikmeden başlayarak Avrupa Birliğine üye olmak,

Bölgesel güç olma durumunu pekiştirmek, küresel güç olma hedefine erişmek,

Sürdürülebilir bir kalkınmayla, dünyanın 10 büyük ekonomisi içine girmek,

Bilgi toplumuna dönüşmek ve bilim-teknoloji alanında dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer almak,

Türk Silahlı Kuvvetlerinin çağın gereklerine ve tehditlere cevap veren niteliklerini korumak, daha da güçlenmesini sağlamak.

Bu hedefler doğrultusunda Türkiye'nin yolu uzun ve güçlüklerle doludur.

Ayrıca, yeniden birincil tehdit olan bölücü terör ve irticayın yarattığı gerginliklerin; toplumun kutuplaşması, iç barışı tehdit etmesi ve ülkeyi

yönetilemez duruma getirmesi tehlikelerine karşı duyarlılığımızı artırma ve bunu, bir ulusal güvenlik sorunu anlayışıyla ele alma durumundayız.

Ülkemizin bölünmez bütünlüğünün korunabilmesi ve hedeflerin gerçekleştirilmesi, toplumda geleceğe güven duygularının güçlendirilmesine ve her alanda güçlü olmamıza bağlıdır. Türkiye Cumhuriyetinin, çağdaş ve demokratik açılımları özümseyebilen ve elde edilen kazanımları koruyabilen dinamik bir yapıda kurulmuş olması başlıca güvencemizdir.

Türkiye'nin belirlediği yön, Atatürk'ün çağdaş yoludur. Türkiye, bütünleşmiş olduğu ve tarihe dayanan sağlam bağlarını sürdürdüğü uygar toplum içinde, önündeki her türlü güçlükleri aşarak hak ettiği yeri alacak, konumunu pekiştirecek, yeni yüzyılın oluşumları içinde daha da ileri düzeylere ulaşacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ulusal egemenliğimizin, laik ve demokratik rejimimizin temel kurumu Türkiye Büyük Millet Meclisi, ülkemizin gelişmesi ve çağdaşlaşması yolunda büyük reformlar gerçekleştirmiş, tarihimize damgasını vurmuştur.

Yüce Meclis, aldığı kararlarla, Türkiye'nin istikrarlı, her alanda kalkınan, gönenç düzeyi yüksek, geleceğe güvenle bakan bir ülke durumuna gelebilmesi konusunda inançla çalışmıştır.

Türkiye, Yüce Meclisimizin özverili çalışmalarıyla, demokratikleşme, temel hak ve özgürlüklerin genişletilmesi ve Avrupa'yla bütünleşme yolunda beğeniyle karşılanan adımlar atmıştır.

Bugün dünyamız önemli bir süreçten geçmektedir. Yaşanan değişimleri doğru yorumlayabilen, yeni koşulların gerektirdiği ilerici atılımları gerçekleştiren ülkelerin geleceğe güçlü biçimde ulaşabilecekleri kuşkusuzdur. Bu doğrultudaki istencini ortaya koyan Türkiye, Atatürk ilke ve devrimlerinin yol göstericiliğinde, hedeflerine emin adımlarla yol almaktadır.

Başımızı her dönemde dik tutabilmek için, yarınlara güvenle bakmalı, koşullar ne olursa olsun umudumuzu korumalı, birlik ve dayanışmamızı güçlendirmeli, ulusal değerlerimize bağlılıkla, karamsarlığa kapılmadan, yurttaşlarımıza güven veren atılımları gerçekleştirmeliyiz. Bu konuda, devletimizin kurumları başta olmak üzere, toplumun tüm kesimlerine görevler ve sorumluluklar düşmektedir.

Yüce Meclisimizin, geçmişte ve bugün olduğu gibi, gelecekte de, sorumlu ve duyarlı yaklaşımlarla, Türkiye'nin aydınlık geleceğinin kurulmasını amaçlayan tüm girişimlere, çalışmaları ve kararlarıyla öncülük edeceğine yürekten inanıyoruz.

Yeni yasama yılının ulusumuza kutlu olması dileğiyle, Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (Ayakta alkışlar)”⁴⁷⁷

⁴⁷⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:4, Cilt:94, 01.10. 2005, Birleşim:1, Oturum:1, ss. 08-21.

6.2. 4'ÜNCÜ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR

S. No.	Kanun Numarası	Kabul Tarihi	Başlığı
1	5404	06/10/2005	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Ülkeleri Hükümetleri Arasında Doğal ve İnsanlardan Kaynaklanan Afetlerde Acil Yardım ve Acil Müdahale Anlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
2	5405	06/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Turizm Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
3	5406	06/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Deniz Ticareti Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
4	5407	06/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ile İspanya Krallığı Turizm ve Ticaret Devlet Sekreterliği Arasında Turizm Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
5	5408	06/10/2005	9 Mayıs 1980 Tarihli Uluslararası Demiryolu Taşımalarına İlişkin Sözleşme (COTIF)'ye Değişiklik Getiren 3 Haziran 1999 Tarihli Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
6	5409	06/10/2005	İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesine Ek Ölüm Cezasının Her Koşulda Kaldırılmasına Dair 13 No.lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
7	5410	06/10/2005	Avrupa Orman Enstitüsüne İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
8	5411	19/10/2005	Bankacılık Kanunu
9	5412	20/10/2005	Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
10		20/10/2005	Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
11	5414	28/10/2005	Gıda ve Tarım İçin Bitki Genetik Kaynakları Uluslararası Antlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

12	5415	28/10/2005	Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İkinci İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
13	5416	28/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Çevre Koruma Alanında İkili İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
14	5417	28/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Oman Sultanlığı Hükümeti Arasında Çevre Koruma Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
15	5418	28/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fas Krallığı Hükümeti Arasında Çevre Koruma Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
16	5419	28/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre Koruma Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
17	5420	28/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
18	5421	28/10/2005	A400m Uçağının Geliştirilmesi, Üretimi ve Başlangıç Desteğine İlişkin Tek Aşamalı Bir Programda İşbirliği Konusunda Mutabakat Muhtırası ile A400m Uçağının İşbirliği İçerisinde Geliştirilmesi, Üretimi Evresi ve Başlangıç Desteğine İlişkin A400m Program Üst Kurulu Kararının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
19	5422	28/10/2005	Viyana ve Paris Sözleşmelerinin Uygulanmasına İlişkin Ortak Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
20	5423	28/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre Koruma Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
21	5424	28/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Kosova Geçici Özyönetim Kurumları (Çevre ve Mekansal Planlama Bakanlığı) Adına Görev Yapan Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetimi Arasında Çevre Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

22	5425	28/10/2005	Müşterek Taarruz Uçağı Sistem Geliştirme ve Gösterimi İçin İşbirliği Çerçevesi ile İlgili Mutabakat Muhtırası ve Buna İlişkin Tamamlayıcı Anlaşma, Malî Yönetim Usulleri Dokümanı ve Ek Mektupların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
23	5426	28/10/2005	Gümrük Rejimlerinin Basitleştirilmesi ve Uyumlaştırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme Hakkında Değişiklik Protokolüne Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
24	5427	28/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) Devletleri Arasında Anlaşma Çerçevesinde Oluşturulan Türkiye-Efta Ortak Komitesinin 1/2004 ve 2/2004 Sayılı Kararlarının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
25	5428	29/10/2005	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
26	5429	10/11/2005	Türkiye İstatistik Kanunu
27	5430	10/11/2005	Kısıtlayıcı Ticari Uygulamaların Kontrolü İçin Çok Taraflı Olarak Kararlaştırılan Adil İlkeler ve Kurallar Bütününün Tüm Yönlerini Gözden Geçirme Konusundaki 5. BM Konferansı ile İlgili Düzenlemeler Hakkında Birleşmiş Milletler ve Türk Hükümeti Arasındaki Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
28	5431	10/11/2005	Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
29	5432	17/11/2005	Bilgi Edinme Hakkı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
30	5433	30/11/2005	Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
31	5434	30/11/2005	Tehlikeli Malların Karayolu ile Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Avrupa Anlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
32	5435	22/12/2005	Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
33	5436	22/12/2005	Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
34	5437	27/12/2005	2006 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu
35	5438	27/12/2005	2004 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu

36	5439	27/12/2005	2004 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu
37	5440	28/12/2005	Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun
38	5441	28/12/2005	Tarım ve Köyişleri Bakanlığının 867 ve 170 Sayılı Kanunlara Tabi İşletmeler Dışında Kalan Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına, Ziraat Vekaletine Merbut Bazı Mektep ve Müesseselerin Sureti İdaresi Hakkında Kanunun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun
39	5442	28/12/2005	Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılınması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
40	5443	28/12/2005	Köy Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
41	5444	29/12/2005	Tapu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
42	5445	29/12/2005	Mahalli İdare Birlikleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
43	5446	29/12/2005	Maden Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
44	5447	30/12/2005	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
45	5448	19/01/2006	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
46	5449	25/01/2006	Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun
47	5450	26/01/2006	Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı Okulların Millî Eğitim Bakanlığına Devredilmesi ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
48	5451	26/01/2006	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilâtı ile Suriye Arap Cumhuriyeti Devlet Planlama Komisyonu Arasında Anlayış Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
49	5452	01/02/2006	Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
50	5453	01/02/2006	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

51	5454	08/02/2006	T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur'dan Aylık Veya Gelir Almakta Olanlara Ek Ödeme Yapılması ile Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur'dan Aylık veya Gelir Almakta Olanlara Ödenen Gelir ve Aylıklarda 2006 Yılında Yapılacak Artışlar ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
52	5455	08/02/2006	Emniyet Genel Müdürlüğüne Ait Araç, Gereç, Mal ve Malzemenin Satış, Hibe, Hek ve Hurda Durum ve İşlemleri ile Hizmet Satışına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
53	5456	09/02/2006	Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun
54	5457	09/02/2006	Telgraf ve Telefon Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
55	5458	22/02/2006	Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
56	5459	22/02/2006	Türk Silahlı Kuvvetleri Stratejik Hedef Planının Gerçekleştirilmesi Maksudıyla Gelecek Yıllara Sari Taahhütlere Girişme Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
57	5460	22/02/2006	Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
58	5461	22/02/2006	Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
59	5462	23/02/2006	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
60	5463	23/02/2006	Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
61	5464	23/02/2006	Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu
62	5465	28/02/2006	İzmir Kentinde Yapılacak Dünya Üniversitelerarası Spor Oyunları (Universiade) Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
63	5466	28/02/2006	İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İdareleri Teşkilât ve Tesisatının İstanbul Belediyesine Devrine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
64	5467	01/03/2006	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

65	5468	01/03/2006	Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
66	5469	01/03/2006	Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
67	5470	01/03/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moğolistan Hükümeti Arasında Büyükelçilik Binasının Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Satışına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
68	5471	07/03/2006	Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun ile 2006 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
69	5472	08/03/2006	Bankacılık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
70	5473	21/03/2006	Değişik Adlar Altında İlave Ödemesi Bulunmayan Memurlara ve Sözleşmeli Personele Ek Ödeme Yapılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
71	5474	21/03/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sanayi İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
72	5475	22/03/2006	Yükseköğretim Kurumları Teşkilâtı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
73	5476	22/03/2006	At Yarışları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
74	5477	23/03/2006	Türk Tabipleri Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
75	5478	23/03/2006	Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun
76	5479	30/03/2006	Gelir Vergisi Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Özel Tüketim Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
77	5480	30/03/2006	Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyetindeki Avrupa Birliği Polis Misyonuna (EUPOL-PROXIMA) Katılımına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun

78	5481	05/04/2006	Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
79	5482	05/04/2006	Türkiye Cumhuriyeti ile Makedonya Cumhuriyeti Arasında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
80	5483	06/04/2006	190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerin Yargıtay Başkanlığına Ait Bölümünde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
81	5484	06/04/2006	Türkiye Cumhuriyeti ile Güney Afrika Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
82	5485	06/04/2006	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
83	5486	06/04/2006	Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Kalite Yönetimi, Denetim ve Karantina Genel İdaresi Arasında Sanayi Ürünlerinde Kalite ve Güvenliğe İlişkin Danışma ve İşbirliği Mekanizması Tesis Edilmesine Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
84	5487	13/04/2006	Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu
85	5488	18/04/2006	Tarım Kanunu
86	5489	19/04/2006	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
87	5490	25/04/2006	Nüfus Hizmetleri Kanunu
88	5491	26/04/2006	Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
89	5492	27/04/2006	Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
90	5493	27/04/2006	Özel Tüketim Vergisi Kanununda, Katma Değer Vergisi Kanununda ve Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
91	5494	27/04/2006	Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
92	5495	03/05/2006	Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

93	5496	10/05/2006	Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
94	5497	10/05/2006	Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü ile Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
95	5498	10/05/2006	Gülhane Askerî Tıp Akademisi Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun
96	5499	10/05/2006	Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
97	5500	10/05/2006	Merkezi Finans ve İhale Biriminin Kuruluşuna İlişkin Türkiye Hükümeti ve Avrupa Komisyonu Arasındaki Mutabakat Zaptına 1 No'lu Ekin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
98	5501	16/05/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
99	5502	16/05/2006	Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu
100	5503	17/05/2006	Türkiye İstatistik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
101	5504	18/05/2006	Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
102	5505	18/05/2006	Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
103	5506	18/05/2006	Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
104	5507	23/05/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Avrupa Uzay Ajansı Arasında Dış Uzayın Barışçıl Amaçlarla İncelenmesi ve Kullanılması Konusunda İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
105	5508	24/05/2006	Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
106	5509	25/05/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Kaman Kalehöyük Arkeoloji Müzesinin Hibe Yoluyla Yapımına İlişkin Nota ve Görüşme Tutanaklarının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
107	5510	31/05/2006	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

108	5511	31/05/2006	Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
109	5512	01/06/2006	İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 No'lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
110	5513	01/06/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Katar Devleti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
111	5514	01/06/2006	Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna-Hersek Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
112	5515	01/06/2006	Türkiye Cumhuriyeti ile Portekiz Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
113	5516	01/06/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı Arasındaki Temel Anlaşmaya Ek'in Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
114	5517	01/06/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
115	5518	08/06/2006	Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun
116	5519	08/06/2006	Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
117	5520	13/06/2006	Kurumlar Vergisi Kanunu
118	5521	15/06/2006	Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu
119	5522	20/06/2006	Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
120	5523	21/06/2006	Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun
121	5524	21/06/2006	Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
122	5525	22/06/2006	Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun

123	5526	22/06/2006	Yükseköğretim Kurumları Teşkilâtı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
124	5527	27/06/2006	Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
125	5528	28/06/2006	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
126	5529	29/06/2006	Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
127	5530	29/06/2006	Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
128	5531	29/06/2006	Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun
129	5532	29/06/2006	Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
130	5533	29/06/2006	Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
131	5534	29/06/2006	Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
132	5535	29/06/2006	Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun
133	5536	29/06/2006	Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
134	5537	30/06/2006	Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
135	5538	01/07/2006	Bütçe Kanunlarında Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelere Eklenmesi ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
136	5539	01/07/2006	Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
137	5540	01/07/2006	Dâhiliye Memurları Kanunu, İl İdaresi Kanunu, İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
138	5541	01/07/2006	Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
139	5542	01/07/2006	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moğolistan Hükümeti Arasında Kharkhorin-Khoshoo Tsaidam Arasındaki Bilge Kağan Yolunun Yapımına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
140	5543	19/09/2006	İskân Kanunu

141	5544	21/09/2006	Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu
142	5545	26/09/2006	Özel Öğretim Kurumları Kanunu
143	5546	27/09/2006	Avrupa Sosyal Şartına Değişiklik Getiren Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
144	5547	27/09/2006	(Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
145	5548	28/09/2006	Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu

6.3. 4'ÜNCÜ YASAMA YILINDA ÇIKAN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ⁴⁷⁸

6.3.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

6.3.1.1. 29.10.2005 tarihli ve 5428 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun⁴⁷⁹

Kanunla, Anayasanın bütçe ile ilgili hükümlerinde Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile yapılan düzenlemeler çerçevesinde değişiklikler yapılmaktadır.

Türk kamu mali yönetim ve kontrol sisteminin uluslararası standartlar ve Avrupa Birliği müktesebatına uyumunu sağlamak üzere mevzuat değişikliği çalışmaları çerçevesinde, mali yönetim ve kontrol sistemini yeniden düzenleyen 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile uluslararası standartlar ve Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu yeni bir bütçe kapsamı benimsenmek suretiyle Parlamentonun bütçe hakkının güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Parlamentoya sunulan bütçenin kapsamına genel bütçenin yanı sıra özel bütçeli idareler ve düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçelerinin tamamı dahil edilmiştir. Bu kapsamda katma bütçeler, idarelerin gelir ve yönetim yapıları dikkate alınmak suretiyle genel bütçeli idareler ve özel bütçeli idarelere eklenmiştir.

Buna göre genel bütçeli idareler, özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumların toplamından oluşan “Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu tasarısı” 3 yıllık olarak hazırlanarak 2005 yılında TBMM’ye sunulmuştur. Bu yaklaşım çerçevesinde Anayasanın konu ile ilgili hükümlerinde gerekli değişiklikler bu kanunla yapılmıştır.

6.3.2. AVRUPA BİRLİĞİ UYUM YASALARI

6 3.2.1. 19.09.2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanunu⁴⁸⁰

İskân Kanunu günün şartlarına uygun olarak yeniden düzenlenerek, göçmenlerin, göçebelerin, yerleri kamulaştırılanların ve milli güvenlik sebebiyle yerlerinin değiştirilmesine karar verilenlerin iskânı ile köylerde iç iskânın ve fiziksel yerleşimin düzenlenmesine yönelik uygulama esas ve şartları ile ilave tedbirler öngörülmekte, ayrıca 2510 sayılı İskân Kanunu yürürlükten kaldırılmaktadır.

⁴⁷⁸ Kanun özetlerinin yapılmasında TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğünün hazırladığı “Tasarı Özet”lerinden yararlanılmıştır.

⁴⁷⁹ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 09/11/2005, Sayı: 25988. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 96, B: 11, 25 .10. 2005, O:4, ss. 300-319 ve **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 97, B: 14, 28 .10. 2005, O:7, ss. 74-80.

⁴⁸⁰ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 26/09/2006, Sayı: 26301. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 128, B: 125, 19 .9. 2006, ss. 88-106, 107-150, 274-283.

6.3.2.2. 21.09.2006 tarihli ve 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu⁴⁸¹

Ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek, denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek suretiyle teknik ve mesleki eğitim ve öğretim seviyesini yükseltmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemini kurmak ve işletmek üzere özel hukuk hükümlerine tabi, Bakanlığın ilgili kuruluşu olarak kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip ve özel bütçeli Mesleki Yeterlilik Kurumunun kurulması öngörülmektedir.

6.3.2.3. 26.09.2006 tarihli ve 5545 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu⁴⁸²

Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel eğitim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak mali destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

6.3.2.4. 28.09.2006 tarihli ve 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu⁴⁸³

İdarenin işleyişi ile ilgili şikâyetleri incelemek ve önerilerde bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kurumunun oluşturulması ve ülke düzeyinde faaliyet göstermesi öngörülmekte, baş denetçi, denetçiler ve Genel Sekreterin görevleri, nitelikleri, seçimleri, atanmaları, çalışma ilkeleri, bağımsızlığı, Kuruma yapılacak başvurular ve Kurum personeli ile ilgili konular düzenlenmektedir.

6.3.2.5. 27.09.2006 tarihli ve 5546 sayılı Avrupa Sosyal Şartına Değişiklik Getiren Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun⁴⁸⁴

Kanun ile Avrupa Sosyal Şartının denetim sistemi ile ilgili hükümlerini değiştiren ve Türkiye tarafından imzalanan "Avrupa Sosyal Şartı'na Değişiklik Getiren Protokol"ün onaylanmasının uygun bulunması öngörülmektedir. Onaylanan protokol ile Avrupa Sosyal Şartında yer alan çalışma hayatına ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır.

⁴⁸¹ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 07/10/2006, Sayı: 26312. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 129, B: 127, 21 .9. 2006, ss. 7-58, 60-62, 566-575.

⁴⁸² Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 12.10.2006 tarihli ve 271 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü maddelerine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 8.2.2007 tarihli ve 26434 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 129, B: 127, 26 .9. 2006, s. 7; B: 128, s. 580; B:129, ss. 631-669, 788-797.

⁴⁸³ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 13/10/2006, Sayı: 26318. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 129, B: 131, 28 .9. 2006, ss. 928-942, 947-975, 986-995.

⁴⁸⁴ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 03/10/2006, Sayı: 26308. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 129, B: 129, 27.9.2006, ss. 670-683; B: 130, ss. 804-839, 903-912.

6.3.2.6. 27.09.2006 tarihli ve 5547 sayılı (Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartının Onaylanması ve Uygun Bulunduğuna Dair Kanun⁴⁸⁵

Kanun ile Avrupa Konseyi tarafından 1996 tarihinde kabul edilen ve Türkiye tarafından 6.10.2004 tarihinde imzalanan "(Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartı"nın II. Bölümünün bazı madde, fıkra ve bentlerinin kabul edildiği yönündeki beyan ile onaylanmasının uygun bulunması öngörülmektedir.

6.3.2.7. 18.05.2006 tarihli ve 5506 sayılı Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Onaylanması ve Uygun Bulunduğuna Dair Kanun⁴⁸⁶

Uluslararası alanda yolsuzlukla mücadelede daha etkin olunabilmesi için Birleşmiş Milletler üye devletlerinde bir dizi önleyici tedbir alınmasını gerektiren "Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi"ne katılmamızın uygun bulunması öngörülmektedir.

6.3.2.8. 01/06/2006 tarihli ve 5512 sayılı İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 No'lu Protokol'ün Onaylanması ve Uygun Bulunduğuna Dair Kanun⁴⁸⁷

İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 No.lu Protokol'ün onaylanması uygun bulunması öngörülmektedir. Protokol ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından incelemeye değer bulunmayan önemsiz nitelikteki başvuruların ilk incelemelerinin daha hızlı yapılarak sonuçlandırılması, başvuruların daha az sayıda yargıç tarafından incelenebilmesine imkân sağlanması amaçlanmaktadır.

6.3.2.9. 21.06.2006 tarihli ve 5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun⁴⁸⁸

Ülkenin ekonomik kalkınmasında ihtiyaç duyulan yatırımların artırılması için Türkiye'de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik yatırım destek ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması maksadıyla kurulan, Başbakanlığa bağlı kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansının görev, yetki ve teşkilatının düzenlenmesi öngörülmektedir.

⁴⁸⁵ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 03/10/2006, Sayı: 26308. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 129, B: 130, 27 .9. 2006, ss. 840-896, 903-912.

⁴⁸⁶ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 24/05/2006, Sayı: 26177. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 120, B: 104, 18 .5. 2006, ss. 339-340, 379-388.

⁴⁸⁷ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 06/06/2006, Sayı: 26190. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 121, B: 109, 31 .5. 2006, ss. 343-357, 393-407.

⁴⁸⁸ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 04/07/2006, Sayı: 26218. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 124, B: 117, 21 .6. 2006, ss. 241-307.

6.3.2.10. 29.06.2006 tarihli ve 5530 sayılı *Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁴⁸⁹

Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanununa paralel olarak düzenlemeler yapılmakta, değişen mevzuatın etkileri ve Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında yer alan taahhütler dikkate alınarak 353 sayılı Kanunun; askeri mahkemelerin kuruluşuna, teşkilatında askeri mahkeme kurulan komutanın yetki ve sorumluluklarına, savaş haline ve kanun yollarına ilişkin hükümlerinde değişikliğe gidilmekte ve sivillerin askeri yargıya tabi olduğu haller barış ve savaş zamanına göre iki ayrı kategoride değerlendirilmektedir.

6.3.3. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.3.1. 17.11.2005 tarihli ve 5432 sayılı *Bilgi Edinme Hakkı Kanununda Değişiklik Öngören Kanun*⁴⁹⁰

Kanun ile bilgi edinme talebi her ne sebeple olursa olsun reddedilen başvuru sahiplerinin, bu kararlara karşı Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna itiraz edebilmesi ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun, kurum ve kuruluşlarca 16 ve 17 nci maddelerde öngörülen sebeplerin dışındaki sebeplerle verilen ret kararlarına karşı yapılan itirazları da inceleyebilmesi mümkün kılınmakta; Kurul üyelerine ödenecek huzur hakkının hesaplanmasına esas olacak gösterge miktarı, Kurul üyelerinin kamu görevlisi olup olmadıklarına bakılmaksızın 3000'e yükseltilmekte, bununla birlikte, bir ayda fiilen görev yapılan gün sayısının dördü aşması halinde, aşan günler için huzur hakkı ödenmeyeceği hükme bağlanmaktadır.

Kanun ile, 4982 sayılı Kanunun 13 ve 14 üncü maddelerinde geçen “16 ve 17 nci maddelerde” öngörülen sebeplere ilişkin ifadeler madde metninden çıkarılarak, bilgi edinme isteminin reddine ilişkin bütün kararlara karşı Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna itiraz edilebileceği açıklığa kavuşturulmakta; bütün kararların Kurul tarafından itiraz yoluyla incelenmesi mümkün kılınmaktadır.

6.3.3.2. 22.02.2006 tarihli ve 5461 sayılı *Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁴⁹¹

Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı birliklerin kuruluş yönünden bağlı bulundukları disiplin mahkemelerinin ihtiyaca göre değiştirilmesini teklif etme yetkisinin Sahil Güvenlik Komutanına da tanınması, Sahil Güvenlik

⁴⁸⁹ Kanun metni için bk. **Resmî Gazete**, 05/07/2006, Sayı: 26219. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 125, B: 121, 29 .6. 2006, ss. 408-427.

⁴⁹⁰ Kanun metni için bk. **Resmî Gazete**, 22/11/2005, Sayı: 26001. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 98, B: 20, 17. 11. 2005, ss. 537-558.

⁴⁹¹ Kanun metni için bk. **Resmî Gazete**, 28/02/2006, Sayı: 26094. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 112, B: 66, 22 .2. 2006, ss. 64-67.

Komutanlığı teşkilatında disiplin mahkemesine asker kişileri yargılama yetkisi verilmesi, teşkilatında disiplin mahkemesi kurulmuş olan komutan veya askeri kurum amirleri tarafından askeri hâkim sınıfından olan disiplin subaylarına, subay ve astsubay dışında kalan askeri personel hakkında verilen mahkeme hükümlerine itiraz yetkisinin devredilebilmesine imkan tanınması ve hükümde kanuna aykırılık tespit eden Milli Savunma Bakanına yazılı emir yoluna başvurma konusunda serbesti tanınması öngörülmektedir.

Kanun metni içindeki bazı çelişkileri gidermek, itiraz sürelerine tam uyulmasını temin etmek, komutan ve askerî kurum amirlerinin iş yüklerini azaltmak, disiplin suçlarındaki yargılamalarda profesyonel hukukçulardan azamî derecede istifade etmek maksadıyla, askerî hâkim sınıfından olan disiplin subaylarına subay ve astsubaylar dışındaki asker kişilerin işledikleri disiplin suçlarından dolayı verilen hükümlere itiraz etme yetkisinin verilebilmesi ve Kanuna aykırılık olduğunu öğrenen Millî Savunma Bakanına yazılı emir yoluna gitme konusunda serbesti tanınması amacıyla değişiklikler yapılması öngörülmüş ve kanun bu amaçla hazırlanmıştır.

*6.3.3.3. 15/06/2006 tarihli ve 5521 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu*⁴⁹²

Ülkemizde idarenin işleyişi ile ilgili şikâyetleri incelemek ve önerilerde bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kurumunun oluşturulması ve ülke düzeyinde faaliyet göstermesi öngörülmekte, Başdenetçi, denetçiler ve Genel Sekreterin görevleri, nitelikleri, seçimleri, atanmaları, çalışma ilkeleri, bağımsızlığı, Kuruma yapılacak başvurular ve Kurum personeli ile ilgili konular düzenlenmektedir.

Günümüzde kapsamı giderek genişleyen idare-vatandaş ilişkilerinden kaynaklanan şikâyetlere etkin ve hızlı çözümler getiren, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyetleri inceleyen ve önerilerde bulunan bir kuruma tekabül etmek üzere, bu amaçla hazırlanan kanun ile; Başdenetçilik ve Genel Sekreterlikten oluşan Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmaktadır. Kurumda ayrıca, denetçiler, uzmanlar, uzman yardımcıları ve diğer personel de bulunmaktadır.

Kanunla, ülkemizde Kamu Denetçiliği Kurumunun oluşturulması ve ülke düzeyinde faaliyet göstermesi öngörülmekte; ayrıca, Başdenetçi, denetçiler ve Genel Sekreterin görevleri, nitelikleri, seçimleri, atanmaları, çalışma ilkeleri, bağımsızlığı, Kuruma yapılacak başvurular ve Kurum personeli ile ilgili konular düzenlenmektedir.

⁴⁹²Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 1.7.2006 tarihli ve 483 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü maddelerine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 28.9.2006 tarihli ve 5548 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 5548 sayılı Kanun, 13.10.2006 tarihli ve 26318 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 123, B: 114, 15 .6. 2006, ss. 376-380; B: 573-612, 619-636, 637-650; C:124, B: 116, ss. 30-100, 146-155.

6.3.3.4. 28/06/2006 tarihli ve 5530 sayılı *Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁴⁹³

Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanununa paralel olarak düzenlemeler yapılmakta, değişen mevzuatın etkileri ve Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında yer alan taahhütler dikkate alınarak 353 sayılı Kanunun; askeri mahkemelerin kuruluşuna, teşkilatında askeri mahkeme kurulan komutanın yetki ve sorumluluklarına, savaş haline ve kanun yollarına ilişkin hükümlerinde değişikliğe gidilmekte ve sivillerin askeri yargıya tabi olduğu haller barış ve savaş zamanına göre iki ayrı kategoride değerlendirilmektedir.

Askerî mahkemelerin savaş zamanındaki yetkilerini düzenleyen hükümlerde değişikliğe gidilmemiş ve sivillerin, asker kişilerle müştereken işledikleri askeri suçlara ilişkin yargılamalar hariç olmak üzere, barış zamanında askeri mahkemelerde yargılanmalarına son verilmiştir. Buna paralel olarak, askeri mahkemece tutuklanan sivillerin askeri ceza evine konulması zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır.

6.3.3.5. 29/06/2006 tarihli ve 5536 sayılı *Hâkimler ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁴⁹⁴

Kanun ile hâkim ve savcılarının özlük haklarında iyileştirme yapılması amaçlanmaktadır.

Kanunla hâkim ve savcı maaşlarına kıstas aylıklarının;

a) Anayasa Mahkemesi Başkanı, Yargıtay Başkanı ve Danıştay Başkanına % 100'ü,

b) Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Danıştay Başsavcısına % 98'i,

c) Anayasa Mahkemesi Başkanvekili, Anayasa Mahkemesi Üyeleri, Yargıtay ve Danıştay Birinci Başkan Vekilleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vekili, Yargıtay ve Danıştay Daire Başkanları ile Adalet Bakanlığı Müsteşarına % 88'i,

ç) Yargıtay ve Danıştay Üyelerine % 84'ü,

d) Birinci sınıf hâkim ve savcılara % 80'i,

e) Birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılara % 65'i,

f) Birinci derecede bulunan diğer hâkim ve savcılara % 55'i,

g) İkinci derecede bulunan hâkim ve savcılara % 53'ü,

ğ) Üçüncü derecede bulunan hâkim ve savcılara % 51'i,

h) Dördüncü derecede bulunan hâkim ve savcılara % 49'u,

ı) Beşinci derecede bulunan hâkim ve savcılara % 47'si,

i) Altıncı derecede bulunan hâkim ve savcılara % 45'i,

j) Yedinci derecede bulunan hâkim ve savcılara % 43'ü,

k) Sekizinci derecede bulunan hâkim ve savcılara % 41'i,

oranında aylık ödeme yapılması hükme bağlanmaktadır.

⁴⁹³ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 05/07/2006, Sayı: 26219. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 125, B: 121, 28 .6. 2006, ss. 408-427.

⁴⁹⁴ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 08/07/2006, Sayı: 26222. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 126, B: 122, 29 .6. 2006, ss. 109-143, 159-170.

6.3.4. MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.4.1. 26.01.2006 tarihli ve 5450 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı Okulların Millî Eğitim Bakanlığına Devredilmesi ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁹⁵

Kanunla, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı okullar hariç olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı okullar ile bu okulların personelini, bünyelerindeki döner sermaye işletmeleri, motorlu taşıtlar dâhil taşınır ve taşınmazları ve bunlara ait bütçe ödenekleri Millî Eğitim Bakanlığına devredilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığına devri öngörülen okulların devir işlemlerinin kurulacak komisyonlar aracılığıyla gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Devir sebebiyle yapılacak olan işlemlerin her türlü vergi, resim, harç, ücret ve fondan müstesna tutulması hüküm altına alınmaktadır.

İlgili okullardaki müdür ve müdür yardımcısı unvanlı kadrolarda bulunanların görevlerinin Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sona ermesi ve ihdas edilen öğretmen unvanlı kadrolara; kadro unvan ve görevleri değişmeyenlerin ise Millî Eğitim Bakanlığına ait ihdas edilecek olan aynı unvanlı kadrolara atanmaları suretiyle norm kadronun gerçekleştirileceği hüküm altına alınmaktadır.

Kadro ve unvanları değişenler de dâhil olmak üzere Bakanlığa devredilen personelin yeni atandıkları kadrolarda alacakları aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatlar toplamı ile diğer mali hakları toplamının eski kadrolarında iken almış oldukları toplamdan düşük olması halinde, aradaki farkın atandıkları kadrolarda kaldıkları sürece tazminat olarak ödenmesinin ve personelin devirden önce görev yaptığı kurumlarda geçen hizmet sürelerinin Bakanlıkta geçmiş sayılması kararlaştırılmaktadır.

İşçi kadrolarında çalışanlardan Bakanlığa geçmek istemeyenlerin kurumlarınca kanunî haklarının ödenerek kurumlarıyla ilişkilerinin kesilmesi hükme bağlanmaktadır.

Okulların meslek dersleri öğretmeni ihtiyacının karşılanamaması halinde, ilgili kurumlardan nitelikleri Bakanlıkça belirlenecek personelin bu okullarda görevlendirilmesi öngörülmektedir.

4486 sayılı Teknik Ziraat ve Teknik Bahçivanlık Okulları Kanunu ile ilgili kanunlarda yer alan Kamu Kurum ve Kuruluşlarının okul açma ve eğitim yapmaya ilişkin hükümleri yürürlükten kaldırılmaktadır.

⁴⁹⁵ Kanun metni için bk. **Resmî Gazete**, 03/02/2006, Sayı: 26069. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 100, B: 25, 26 .1. 2006, ss. 55-76, C:101, B: 27, ss. 158-180, B: 28, ss. 640-668, 670-674, C:102, B:30, ss. 203-236, C: 108, B:51, 729-749, C: 109, B: 52, ss. 33-47, B:54, ss. 300-325, B: 55, ss. 493-513, 543-552.

6.3.4.2. 18.05.2006 tarihli ve 5504 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁹⁶

Kanun ile; eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfında görev yapmakta olan personelden emeklilik hakkını kazanmış olup emeklilik isteğinde bulunanların emeklilik işlemlerinin, öğretmen ihtiyacının belirlenmesi sürecinden önce sonuçlandırılması, bu işlemlerin Temmuz ve Ağustos ayları yerine Haziran ve Temmuz aylarında gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Bu düzenleme ile, eğitim-öğretim hizmetlerinin daha etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesinin sağlanması ve öğretmen ihtiyacının sağlıklı bir şekilde planlanabilmesi amaçlanmaktadır.

6.3.4.3. 21/06/2006 tarihli ve 5526 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁹⁷

Kanun ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri yeni bir açılım ile cazibe merkezi haline getirilerek, bu bölgelerde mühendis, doktor, hâkim, öğretmen ve subay gibi mesleklerinde önde gelen profesyonellerin, aileleri ile birlikte taşınmayı ve yaşamayı düşünebilecekleri bir ortamın tesisi amaçlanmaktadır.

Bunu sağlamak üzere, dünya standartlarında ilk ve orta öğretim eğitim kurumlarının tesisi ile çocuklarının eğitimini birinci planda tutan aileler için, üstün seviyede eğitim verilmesi planlanmaktadır.

Kurulması öngörülen okulların akademik bakımdan dünya çapında olmasının yanı sıra lise son sınıfları dâhil her sınıfta öğrencilerin sanat, spor ve toplumsal duyarlılık projeleri gibi etkinliklere faal olarak katılmaları öngörülmektedir. Çağdaş eğitim metotları ve imkânları ile teçhiz edilecek bu okulların, özgün bir müfredata sahip olmaları ve eğitim kalitelerinin dünyanın önde gelen akreditasyon kuruluşları tarafından değerlendirilmeleri esas olacaktır. Anılan okullarda, onuncu sınıftan on birinci sınıfa geçişte Bilkent Üniversitesi Senatosunca belirlenecek uluslararası sınavlarda başarı şartı da aranacak; on birinci ve on ikinci sınıflarda tüm öğrencilere uluslararası bakalorya müfredatı uygulanacak ve mezuniyet şartları uluslararası bakalorya diplomasını da kapsayacaktır.

6.3.5. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.5.1. 28.12.2005 tarihli ve 5443 sayılı Köy Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴⁹⁸

Kanun ile hiç bir sosyal güvenlik kurumunun güvencesi altında bulunmayan geçici köy korucuları ile bunların eşleri, bakmakla yükümlü oldukları anne, baba ve çocuklarının muayene, tetkik ve tedavilerinin, 3816 sayılı Kanunda belirtilen şartlara bakılmaksızın, anılan Kanun esaslarına göre yeşil kart verilerek sağlanması öngörülmektedir.

⁴⁹⁶ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 24/05/2006, Sayı: 26177. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 120, B: 104, 18 .5. 2006, ss.332-334.

⁴⁹⁷ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 04/07/2006, Sayı: 26218. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 124, B: 118, 22 .6. 2006, ss. 579-585.

⁴⁹⁸ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 03/01/2006, Sayı: 26042. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 107, B: 45, 28 .12. 2005, ss. 106-114.

6.3.5.2. 25.04.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu⁴⁹⁹

Nüfus hizmetlerinin Devletin ve vatandaşların ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeye ulaştırılması, nüfus kayıtlarının düzgün bir şekilde tutulması ve hizmetlerin etkin ve süratli yürütülmesinin sağlanması için ülke sathındaki bütün adres bilgilerinin kaydedileceği bir adres veri tabanının kurulması ve Türkiye'de ikamet eden yabancıların ikamet adreslerinin nüfus kütüklerine elektronik ortamda tescilinin sağlanmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmekte; bu Kanun kapsamında gerçek dışı beyanda bulunanlarla ve yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerle ilgili olarak hapis ve idari para cezaları öngörülmekte; yine bu Kanun kapsamındaki hizmetlerde kullanılmak üzere kadrolar ihdas edilmekte; ayrıca bazı kanunlarda değişiklik yapılmakta, Nüfus Kanunu, Genel Nüfus Yazımı Kanunu ve bazı kanunlar yürürlükten kaldırılmaktadır.

6.3.5.3. 29/06/2006 tarihli ve 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanunu⁵⁰⁰

Kanun, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun aksayan yönlerini gidermek ve terörle mücadelede etkinliği artırmak amacını taşımaktadır.

Terörle Mücadele Kanununda yer alan terör suçları ile ilgili olarak; soruşturma, kovuşturma ve infaz rejimine ilişkin hükümlerinin Türk Ceza Hukukunda yapılan yeni düzenlemeler ile uyumunun sağlanması amaçlanmaktadır.

6.3.5.4. 01/07/2006 tarihli ve 5540 sayılı Dâhiliye Memurları Kanunu, İl İdaresi Kanunu, İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵⁰¹

Kanun ile mülki idare amirlerinin yükselmelerinde birinci sınıf mülki idare amirliği sistemi ihdas edilmektedir. Kanunda ayrıca birinci sınıf mülki idare amirliği sisteminin objektif olarak işlemesi için, ilk önce genel ilkeler sayılmış; daha sonra puanlamada göz önüne alınacak “değerlendirme ölçüleri” sayılmıştır. Gerek “genel şartlar”ın, gerekse başarı puanının tespit, yetki ve sorumluluğu, geçmiş Bakanlık tarihi ile özdeşleşmiş olan Bakanlık Encümenine verilmiştir.

Kanun ile, valiliklere ve Bakanlık merkezindeki bazı görevlere atanmada birinci sınıfa ayrılma ve birinci sınıfa ayrıldıktan sonra birinci sınıfa ayrılma niteliğini kaybetmeme şartı getirilmiş, ayrıca mülki idare amirlerinin ek göstergeleri, mülki idare amirliği özel hizmet tazminatı ve makam tazminatı düzenlenmiştir.

⁴⁹⁹ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 29/04/2006, Sayı: 26153. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 117, B: 90, ss. 207-213, B: 91, ss. 284-322, 326-335, C: 118, B: 93, 25 .4. 2006, ss. 32-37, 231-240.

⁵⁰⁰ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 18/07/2006, Sayı: 26232. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 126, B: 122, ss. 24-95, 29.6.2006.

⁵⁰¹ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 05/07/2006, Sayı: 26219. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 126, B: 123, ss. 440-453, 510-521, 1.7. 2006.

6.3.6. SAVUNMA VE GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.6.1. 20.10.2005 tarihli ve 5412 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵⁰²

Bu kanun, kara sınır hattı boyunca tesis edilen birinci derece askeri yasak bölgeler içerisinde bulunan bazı yerlerin askeri yasak bölge kapsamından çıkarılarak kültür, turizm ve spor amaçlı faaliyetler için şahısların giriş-çıkışlarına kolaylık getirilmesinin kamu yararına uygun olacağı mülahazasıyla çıkarılmıştır.

6.3.6.2. 10.05.2006 tarihli ve 5497 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü ile Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁵⁰³

Kanun Hükmünde Kararname ile; terörle mücadelede görev alıp yaralanan ve uzun süreli tedaviye tâbi kalan personelin rütbe terfii ve kıdemliliklerine ilişkin olarak yeterli sicil alamamalarından kaynaklanan sorunların giderilmesi, üstün başarı sebebiyle terfii kapsamının genişletilerek, Üsteğmenler ile Üstçavuşların da bu imkândan yararlandırılması suretiyle genç ve başarılı personelin motive edilmesine imkân sağlanması, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin insan gücü temin ve yetiştirme planlarında belirlenen dallarda ilâve lisansüstü öğrenimi yapan personele bir yıl kıdem verilmesi ve bu şekilde verilecek kıdemlerin toplamının 4 yıllı sınırlandırılması, astsubayların kıdem sıralarının tespitinde ortaya çıkan tereddütlerin giderilmesi ve mecburî hizmet süresini tamamlamadan Türk Silâhlı Kuvvetlerinden ayrılan personelin eğitim ve yetiştirme masraflarının da geri alınabilmesi hususlarına ilişkin düzenlemeler öngörülmektedir.

6.3.6.3. 29/06/2006 tarihli ve 5534 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵⁰⁴

3238 sayılı Kanun çerçevesinde Savunma Sanayii Müsteşarlığınca yürütülmek üzere Genelkurmay Başkanlığı tarafından aktarılan projelerdeki ve iş yükündeki artış dikkate alınarak, bu kanun ile, Müsteşarlığın idarî ve hiyerarşik olarak yaşadığı zorlukların ortadan kaldırılmaya çalışılmış ve insan gücü yönüyle herhangi bir aksaklığa mahal vermemek amacıyla, mevcut kadrolarına ilaveten ek kadrolar ihdas edilmiştir.

⁵⁰² Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 26/10/2005, Sayı: 25978. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 96, B:9, ss. 57-59, B: 10, ss. 133-144, 20.10. 2005.

⁵⁰³ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 17/05/2006, Sayı: 26171. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 119, B: 100, ss. 535-546, 10.5. 2006.

⁵⁰⁴ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 05/07/2006, Sayı: 26219. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 126, B: 122, s. 97. 29 .6. 2006.

6.3.7. EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.7.1. 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu⁵⁰⁵

Kanun, 15 kısımdan, 170 ana maddeden, 23 geçici maddeden oluşmaktadır. Kanunun kapsamının finansal holding şirketleri, kuruluş birlikleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunu da içerecek şekilde genişletilmesi; bankaların faaliyet konularının açık bir şekilde sıralanması; bankaların kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin verilecek izinlerin daha kapsamlı, açık benimsenmesi; Bankalar Kanununun banka kurucularında aradığı şartlara ilişkin hükümlerin yanı sıra, kurucuların işin gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olmaları, tüzel kişi kurucuların risk grubu yapısı ile ortaklık yapısının şeffaf ve açık olması esaslarının getirilmesi; Ana Sözleşmelerin bankaların internet sayfasında yayınlanması; Sermayenin iç kaynaklara başvurulmadan nakden ödenmesi yükümlülüğü getirilmesi ve artırılan sermayenin her türlü muvazaadan ari olması zorunluluğu getirilmesi; Bankalarda nitelikli paya sahip ortakların kurucularda aranan nitelikleri taşıması öngörülmektedir.

6.3.7.2. 23.02.2006 tarihli ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu⁵⁰⁶

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, kendisine dönem sonu borcunun ödenmesi için ihtar çekilmiş veya haklarında icra takibi başlatılmış ya da 31/1/2006 tarihine kadar temerrüde düşmüş olan kredi kartı borçluları, 60 gün içerisinde ilgili kredi kartı veren kuruluşa veya avukatına yazılı olarak, güncel tebligat adresini de belirtmek suretiyle müracaat ederek, borçlarını taksitle ödemek istediklerini beyan etmeleri halinde, düzenlenecek ödeme plânını imzalamaları ve ilk taksiti de peşin ödemeleri şartıyla kendisine bildirilen son dönem borcu tamamen tahsil edilinceye kadar yıllık % 18 faiz oranı üzerinden hesaplanacak borç tutarını; icra takibine konu olmuş ise takip, dava masraf ve harçları, vekâlet ücreti ile birlikte 18 eşit taksitte ödeme hakkına sahip olmuşlardır.

Kanun banka kartlarına ilişkin yeni düzenlemeler yapmıştır.

-Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, azami akdi ve gecikme faiz oranlarını tespit etmeye yetkilidir ve belirlediği bu oranları 3 ayda bir açıklayacaktır.

-Talepte bulunmayan veya sözleşme imzalamayan kişiler adına hiçbir şekilde ve surette kart çıkarılmayacaktır.

⁵⁰⁵ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 01/11/2005, Sayı: 25983(mük.). Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:95, B: 7, ss. 149-180, C : 96, B: 9, ss. 34-57, 19.10. 2005.

⁵⁰⁶ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 01/03/2006, Sayı: 26095. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 112, B: 67, ss. 127-150, 155-202, 23.2.2006.

-Kredi kartı ile yapılan işlemlere, son ödeme tarihinden itibaren 10 gün içinde, kart çıkaran kuruluşa başvurmak suretiyle itiraz edilebilecektir.

-Kart sahibinin işlemlerinde, faiz, komisyon veya masraf gibi adlar altında hiçbir şekil ve suretle ödeme talep edilmeyecek ve kart hamilinin hesabından kesinti yapılmayacaktır.

-Kişinin aylık gelirinin 2 katından fazla limitte kart veren kuruma, 5 bin YTL'den az olmamak üzere, aykırılık oluşturan tutarın yüzde 1'i tutarında ceza verilecektir.

-Kartını kaybettiği ya da çaldırdığı yönünde gerçeğe aykırı beyanda bulunarak, kartı bizzat kullanan veya kullandıranlara, 3 yıla kadar hapis cezası verilecektir.

6.3.7.3. 08.03.2006 tarihli ve 5472 sayılı Bankacılık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵⁰⁷

Kanunla, Bankacılık Kanununun 106, 107, 134 ve 136 ncı maddelerinde değişiklik yapılarak, Devletin ve sosyal güvenlik kuruluşlarının amme alacağı niteliğinde olan alacaklarının, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu alacaklarından önce gelmesi için gerekli düzenlemeler öngörülmektedir.

Amme alacaklarının takip ve tahsil usulünün düzenlendiği 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında kanunda yapılması planlanan düzenlemelere paralel olarak amme alacağından borçlu bulunan bankalar ve banka ile birlikte sorumlu tutulan kişilerin bu borçlarının bir an önce Hazineye intikalini sağlamak amacıyla bu Kanun hazırlanmıştır.

6.3.7.4. 21/06/2006 tarihli ve 5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun⁵⁰⁸

Kanunla, Ülkenin ekonomik kalkınmasında ihtiyaç duyulan yatırımların artırılması için Türkiye'de yatırım yapılmasını özendirme yönelik yatırım destek ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması maksadıyla kurulan, Başbakanlığa bağlı kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansının görev, yetki ve teşkilatının düzenlenmesi öngörülmektedir.

Kanun, Türkiye'de yatırım destek ve tanıtım faaliyetinin gerektirdiği niteliklerde bir kurumsal kapasitenin henüz oluşturulamamış olmasının rekabet gücü açısından var olduğu düşünülen eksikliği gidermek üzere hazırlanmış ve düzenlemenin hem doğrudan yabancı yatırımları, hem de yerli sermayeli yatırımları kapsamı öngörülmüştür.

⁵⁰⁷ Kanun metni için bk. **Resmî Gazete**,14/03/2006, Sayı: 26108. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 113, B: 72, ss. 230-277, 8 .3. 2006.

⁵⁰⁸ Kanun metni için bk. **Resmî Gazete**, 04/07/2006, Sayı: 26218. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 124, B: 117, ss. 241-307, 21 .6. 2006.

6.3.8. MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.8.1. 13/06/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu⁵⁰⁹

Kanunla, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu yürürlükten kaldırılmakta, kod nitelikte yeni bir Kurumlar Vergisi Kanunu düzenlemesi yapılarak, yeni kurumlar vergisi oranları tespit edilmekte ve kurumları ve kurumlar vergisini ilgilendirdiği halde Gelir Vergisi Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilen vergi kesintisi uygulamaları Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamına alınmaktadır. Vergi oranının yüzde 20'ye düşürülmesi öngörülmektedir.

Kanuna göre,

-Doğal afetlerde başbakanlık aracılığıyla makbuz karşılığıyla yapılan aynı ve nakdi bağışların tamamı vergiden düşürülecek;

-Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan iktisadi işletmeler, 10 yıl kurumlar vergisinden muaf tutulacak;

-Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Türkiye Futbol Federasyonu teşkilat kanunları kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için ise yüzde 50'si indirim konusu edilebilecek;

-Kamu kuruluşlarına bağışlanan okul, sağlık tesisi, 100 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 50 yatak) kapasitesinden az olmamak kaydıyla öğrenci yurdu, yetiştirme yurdu, huzurevi ve rehabilitasyon inşası dolayısıyla yapılan harcamalar ile bağış ve yardımların tamamı vergiden indirilebilecek;

-Vergi indirimleri kapsamında; mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik harcamalarının yüzde 40'ı oranında Ar-Ge indirimi yapılacak;

-Kurumlar vergisi beyannameleri, 1-25 Nisan arasında verilecek;

-Maliye Bakanlığı, mükelleflerin bağlı oldukları vergi dairelerini, kanuni veya iş merkezine bakmaksızın belirlemeye yetkili olacak;

-2006 yılının sonuna kadar kanunun muafiyet hükmündeki şartları yerine getiremeyen yapı kooperatiflerinin muafiyeti 1 Ocak 2006 tarihi itibarıyla sona ermiş sayılacak;

-Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin altyapılarını hazırlamak ve buralarda faaliyette bulunanların; arsa, elektrik, gaz, su gibi ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan ve kazancının tamamını, bu yerlerin ortak ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanan iktisadi işletmeler, 10 yıl süreyle kurumlar vergisinden muaf tutulacaktır.

⁵⁰⁹ Kanun metni için bk. **Resmî Gazete**, 21/06/2006, Sayı: 26205. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 123, B: 114, ss. 313-376, 531-540, 13 .6. 2006.

6.3.8.2. 29/06/2006 tarihli ve 5535 sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun⁵¹⁰

Yurt dışına eğitim amacıyla gönderilen kamu personelinin mecburi hizmet yükümlülüğünden kaynaklanan ihtilaflarının ortadan kaldırılmasına, fiilen hurdaya ayrıldığı halde vergi borçları sebebiyle ilgili trafik kuruluşunda hurdaya ayrılma işlemi yapılamayan taşıtların hurdaya ayrılmasına ve 1/1/2004 tarihinden önce yapılan kadastro yenileme işlemleri dolayısıyla Harçlar Kanununa göre harç tahakkuk ettirilmeyeceği, tahakkuk ettirilmiş ancak tahsil edilememiş olan harçlar ile bunlara ilişkin vergi cezaları ve fer'i alacakların tahsilinden vazgeçilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır.

6.3.8.3. 01/07/2006 tarihli ve 5538 sayılı Bütçe Kanunlarında Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelere Eklenmesi ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵¹¹

2006 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanununda yer almaması gereken bazı hükümler ilgili kanun ve kanun hükmünde kararnamelere taşınmakta, 5018 sayılı Kanun kapsamında, bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmakta, bu sebeple 6245, 527, 3234, 3289, 3359, 4054, 4688, 4857, 5018, 5217, 5234, 5302, 5436, 5437, 5450 sayılı kanunlarda ve 78, 178, 190, 227, 320 ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklikler öngörülmektedir.

6.3.9. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.9.1. 16.05.2006 tarihli ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu⁵¹²

Sosyal güvenlik sistemi tek çatı altında toplanmakta, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının; Sosyal Güvenlik Yüksek Danışma Kurulu, Yönetim Kurulu ve Başkanlık Organları (Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü, Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü, Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü ve Hizmet Sunumu Genel Müdürlüğü) ile danışma ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşması, Kurumun merkezi Ankara'da olmak üzere idare ve mali açıdan özerk, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak hizmet vermesi öngörülmektedir.

⁵¹⁰ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 08/07/2006, Sayı: 26222. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 126, B: 122, ss. 98-108, 159-170, 29.6.2006.

⁵¹¹ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 12/07/2006, Sayı: 26226. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 124, B: 119, ss. 663-774, B: 123, ss. 308-414, 510-521, 1.7.2006.

⁵¹² Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 20/05/2006, Sayı: 26173. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 120, B: 102, ss. 68-84, 175-184, 16.5.2006.

6.3.9.2. 31.05.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu⁵¹³

Kanunla, uluslararası sistemlere de uygun olarak, mevcut sistemin sorunları ve nüfus yapısında beklenen değişim göz önüne alınarak; tek bir emeklilik sistemi, tek bir sağlık sistemi, tek bir sosyal yardım sistemi ve bu yapıyı yürütmek üzere tek bir kurumsal yapıyı içeren kapsamlı bir sosyal güvenlik reformu öngörülmektedir.

Emeklilik sigortasına yönelik olarak yapılan yeni düzenlemeler özetle şu şekildedir:

Vatandaşların eşit haklara ve yükümlülöklere sahip olacağı tek bir emeklilik sistemi kurulacaktır.

Mevcut sigortalıların emekliliğı hak etme şartlarında (prim gün sayısı, emeklilik yaşı, sigortalılık süreleri) hiçbir değışiklik olmayacaktır.

Kanunun yürürlöğe girdiğı tarihten itibaren ilk defa sigortalı olacaklar için emeklilik yaşı mevcut uygulamada olduğı gibi kadınlar için 58, erkekler için ise 60 yaşıdır.

Emeklilik yaşları 2048 yılında kadın ve erkek için 65 yaşa ulaşıldığında sabitlenecektir.

Kanunun yürürlöğe girdiğı tarihten itibaren ilk defa sigortalı olacakların emekli olmaları için en az 25 yıl (9000 gün) prim ödenmiş olması öngörülmektedir.

Yeni emeklilik sisteminde sigortalılara ilave bir prim yükü getirilmemiştir. Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları için %20, iş kazaları, meslek hastalıkları, analık ve iş göremezlik sigortaları için %1-%6,5 arasında prim alınacaktır.

İsteğe bağılı sigorta prim oranı %20 olacaktır.

Evli olmayan kız çocuklarına yaş sınırı olmaksızın (sigortalı olarak çalışmamaları veya kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almamaları şartıyla), erkek çocuklara ise 18 yaşına, orta öğrenim yapmaları halinde 20 yaşına, yüksek öğrenim yapmaları durumunda 25 yaşına kadar ölüm aylığı bağlanacaktır.

Genel Sağlık Sigortası ile ilgili olarak yapılan düzenlemeler ise ana hatlarıyla şunlardır:

Herkes eşit kapsam ve kalitede sağlık hizmeti alacaktır.

18 yaşını tamamlayana kadar bütün çocuklar başka bir şart aranmaksızın, sağlık sigortası güvencesi altına alınmaktadır.

⁵¹³ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 16/06/2006, Sayı: 26200. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 121, B: 108, 163-170, B: 109, ss. 273-341, 31.5. 2006.

Genel Sağlık Sigortasına katılım zorunlu olacak, sağlık güvencesi anlamında farklı standartlarda uygulamaları olan mevcut kuruluşlara tabi sigortalılar arasında eşitlik sağlanacaktır.

Genel Sağlık Sigortasının kapsadığı sağlık hizmetlerinden yararlanmak için tedavi için başvuru tarihinden önceki son bir yıl içinde 90 gün prim ödenmiş veya tahakkuk ettirilmiş olması, halen prim ödeme yükümlüsü olanlarda başvurduğu tarihte prim borcunun bulunmaması şartı bulunmaktadır.

Ancak, 18 yaşın altındaki kişiler, tıbben başkasının bakımına muhtaç kişiler, acil haller, bildirimi zorunlu olan bulaşıcı hastalıklar, kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri, iş kazası ve meslek hastalığı hallerinde, prim ödeme veya prim borcu olmama şartı aranmaksızın sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı tanınmıştır.

Yurt dışında tedavi, tüm sigortalılar için aynı şartlarda kapsama alınmıştır.

Sağlık sigortasından yararlanacak kişiler aile hekimi veya bunun yerine belirlenecek birinci basamak hizmet sunucularından başlayacak, hastane ve Üniversite Hastanesine doğru yükselen bir sevk zincirine uyarak sağlık hizmetini alacaklardır. Sevk zincirine uyulması halinde kişilerin istediği kamu veya özel hekim ve sağlık tesislerini seçme hakkı getirilmiştir.

Genel Sağlık Sigortasında % 12,5 oranında prim alınacaktır.

Genel Sağlık Sigortası'nda belirlenecek minimum hayat standardının altında kalan yoksul vatandaşların sağlık sigortası primleri devlet tarafından karşılanacaktır.

Genel sağlık sigortası kapsamında prim ödeme gücü olmayan kişiler objektif kriterlere göre tespit edilecek ve genel sağlık sigortası primlerinin devlet tarafından ödenmesi sağlanacaktır.

Yeni sistemde, yoksul ailelere nakdi destek sağlamak amacıyla gerekli "aile yardımı" programları da oluşturulacaktır.

Yeni Sosyal Güvenlik Kurumu emeklilik ve sağlık sigortacılığı ile primsiz ödemeler ve sosyal yardımlar konusunda uzmanlaşmış üç ana hizmet biriminden oluşacaktır.

6.3.10. SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.10.1. 20.10.2005 tarihli ve 5413 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁵¹⁴

Sözleşmeli personele istihdam edildikleri birimlerde zorunlu hallerde yöneticilik yapabilme imkânı sağlanması, sözleşmeli personelin haftalık çalışma süresinin Devlet memurlarının haftalık çalışma süresi ile uyumlu hale getirilmesi, sözleşmeli sağlık personeli istihdam edilen hizmet birimlerinin

⁵¹⁴ Kanun metni için bk. **Resmî Gazete**, 01/11/2005, Sayı: 25983(mük.) Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 96, B: 10, ss. 144-162, 20 .10. 2005.

yeniden belirlenmesi sonucunda, çalıştığı birimin pozisyonu iptal edilen personelin yeni ilan edilecek olan pozisyonlara atanmaları, Devlet memuruyken sözleşmeli personel statüsüne geçenlerin tekrar memuriyete geçmelerinde kurumun takdir yetkisinin kaldırılması, kadroları Sağlık Bakanlığında olup da diğer kamu kurum ve kuruluşlarında uzmanlık ve yan dal eğitimi yapan personelin hukuki durumlarının ve mükellefiyetlerinin düzenlenmesi, Bakanlıkta yan dal eğitimi yapmaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi sözleşmeli uzman tabip, tabip, dış tabibi ve eczacı pozisyonlarına yapılacak atamaların Bakanlıkça yapılması öngörülmektedir.

6.3.10.2. 07.03.2006 tarihli ve 5471 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Ezenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun⁵¹⁵

Kanun ile 2006 yılı için Bütçe Kanunu ile uygulanması öngörülen Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarındaki personele, personelin kuruma sağladığı fiili katkı ve bu katkıya dayalı ölçülebilir performans esası dikkate alınarak döner sermayeden yapılan ödemelerin süreklilik arz etmesi için ilgili Kanuna taşınmaktadır. Bakanlık merkez teşkilatında çalışan personelin de ek ödemedenden yararlanması öngörülmüştür.

6.3.10.3. 23.03.2006 tarihli ve 5477 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵¹⁶

Anayasanın 135'inci maddesinde öngörülen Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarından olan Türk Tabipler Birliğini düzenleyen 6023 sayılı Kanunun kimi hükümlerini değiştiren kanun, 6023 sayılı Kanunun 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa Mahkemesinin 19/2/2002 tarihli ve E.2000/78 K.2002/31 sayılı Kararı ile iptal edilmesi üzerine Türk Tabipler Birliği Genel Kurulunun oluşumunda doğan boşluğu gidermeyi amaçlamaktadır.

Kanunla;

İlde tabip odası kurulabilmesi için gereken tabip sayısı 200'den 150'ye düşürülmekte, tabip odalarının gelirleri yeniden düzenlenmekte, tabip odaları yönetim kurullarının tespit edeceği asgari tabip tedavi ücretlerine sınır getirilmekte, para cezaları üye aidatlarına endeksenerek güncelleştirilmekte, Merkez Konseyi'nin üye sayısı artırılmakta, Anayasa mahkemesince iptal edilen Birlik Genel Kurulunun oluşumu yeniden düzenlenmektedir.

⁵¹⁵ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 11/03/2006, Sayı: 26105. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 113, B: 70, ss. 557-599, B: 71, ss. 44-99, 207-216, 7.3. 2006.

⁵¹⁶ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 30/03/2006, Sayı: 26124. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 112, B: 69, ss. 484-510, C : 114, B: 79, ss. 485-510, 23.3. 2006.

6.3.10.4. 27/06/2006 tarihli ve 5528 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁵¹⁷

4576 sayılı Kanun ile Sağlık Bakanlığına 37517 adet kadro ihdas edilmiş olup, bu kadroların %60'ının kullanılması norm kadro çalışmalarının sonuçlanmasına bağlanmıştır.

Kanunla; sağlık personeli ihtiyacının karşılanabilmesi için tutulu kadrolar serbest bırakılmakta, Sağlık Bakanlığında ihtiyaç kalmayan okul müdürü, okul müdür yardımcısı ve öğretmen kadroları ile döner sermaye teşkilatı kadroları iptal edilmekte, uzman tabip, diş tabibi, eczacı, diyetisyen, sosyal çalışmacı, odyolog, fizyoterapist, psikolog, çocuk gelişimcisi ve sağlık teknikeri kadroları ihdas edilmekte, 657 sayılı Kanunun 4/B maddesine göre istihdam edilecek diş tabibi ve eczacıların kur'a ile atanmaları öngörülmektedir.

6.3.11. ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.11.1. 18.04.2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanunu⁵¹⁸

Kanun ile Avrupa Birliğine uyum ve müzakere sürecindeki gelişmelerden doğacak ihtiyaçların karşılanması ve 8 inci Beş Yıllık Kalkınma Planına uygun olarak, Ülkemizde tarım sektörünün ve kırsal alanın kalkınma hedef ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikalar tespit edilmekte ve bu yönde düzenlemeler yapılmaktadır.

Kanun, tarım sektörünün ve kırsal alanın, kalkınma plan ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikaları tespit etmeyi ve düzenlemeler yapmayı amaçlamaktadır.

6.3.11.2. 25.04.2006 tarihli ve 5491 sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵¹⁹

Çevre Kanununda yapılması öngörülen değişikliklerle; hızlı şehirleşme ve endüstrileşmeyle birlikte artan hava, su, toprak kirliliğinde ve diğer çevre sorunlarında etkin bir çevre yönetiminin sağlanması, ayrıca mevcut ceza hükümlerinin ağırlaştırılması amaçlanmaktadır.

Kanun ile atık tanımı değiştirilmekte ve Kanunda yapılan değişikliklere paralel olarak maddeye tehlikeli atık, evsel atık, tehlikeli madde, sulak alan ve tarım kimyasalı tanımları ilave edilmektedir. Çevresel etki değerlendirmesi uygulamasında yetkili ve karar verici mercinin Çevre Bakanlığı olduğu belirtilmiştir.

⁵¹⁷ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 04/07/2006, Sayı: 26218. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 125, B: 120, ss. 121-158, 27.6. 2006.

⁵¹⁸ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 25/04/2006, Sayı: 26149. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C: 116, B: 88, ss. 582-602, C : 117, B: 89, ss. 25-28, 18.4. 2006.

⁵¹⁹ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 13/05/2006, Sayı: 26167. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 118, B:93, ss. 39-90, B: 94, ss. 276-294, 26.4. 2006.

Çevre Bakanlığının kontrolü altında, belediyelere ve mülkî idare amirliklerine de çevreyi koruma hususunda denetim yetkisi tanınmıştır.

Askerî bölgeler ve faaliyetlerin denetiminin, özellikleri sebebiyle, Genelkurmay Başkanlığı ve ilgili bakanlıklar tarafından hazırlanacak bir yönetmelik çerçevesinde yapılması öngörülmüştür.

Denetim hizmetleri ayrı bir teknik ve uzmanlığı gerektirdiğinden denetimi yapacak elemanların nitelikleri ve denetim usulüne ilişkin hususların, düzenlenecek yönetmelikle belirlenmesi uygun görülmüştür.

6.3.11.3. 29/06/2006 tarihli ve 5531 sayılı Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun⁵²⁰

Türkiye'deki orman fakültelerinden ve ağaç işleri endüstri mühendisi yetiştiren lisans düzeyindeki yüksek öğretim kurumlarından ya da denkliği onaylanmış yurt dışı yüksek öğretim kurumlarından mezun olup, mühendis unvanını haiz olanların; faaliyet konularıyla ilgili işlemlerin ilgili mevzuata uygun olarak, sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini ve gerçekleştirilmesini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemek, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin istifadesine tarafsız bir şekilde sunmak, orman, ormancılık ve ağaç işleri endüstrisi işlerinin mesleki standartlarını gerçekleştirmek üzere ormancılık ve orman ürünleri bürolarının kurulması, faaliyet ve denetimleri ile mühendis unvanını haiz olanların, uzmanlık alanlarına uygun mühendislik mesleki faaliyetlerindeki, hak, yetki ve sorumluluk ve çalışma esaslarının düzenlenmesi öngörülmüştür.

Kanunla; Devletin gözetiminde çalışan, hak, yetki ve sorumlulukları açıklığa kavuşturulmuş meslek mensupları ile bunların kuracakları serbest ve yeminli ormancılık büroları, Devletin yanında ormanların devamlılığının sağlanmasında önemli bir fonksiyon üstleneceklerdir.

Kanunla, mülkiyet ayrımı yapılmadan tüm ormanların kurulmasından başlayarak, mevcut ormanların geliştirilmesi, işletilmesi, son tüketiciye kadar sunulması faaliyetlerinin; bilimin ışığında ve teknik esaslara uygun olarak, Devletin denetim ve gözetiminde, Devletle beraber kendi nam ve hesaplarına çalışacak lisanslı meslek mensupları, ormancılık ve orman endüstrisi büroları, belirtilen hak ve yetkilere sahip yeterli sayıda lisanslı meslek mensuplarını bünyesinde istihdam eden diğer tüzel kişiler kanalıyla da yapılabilmesinin yolu açılmıştır.

⁵²⁰ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 08/07/2006, Sayı: 26222. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 126, B: 122, ss. 13-24, 29.6.2006.

6.3.12. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.12.1. 29.12.2005 tarihli ve 5446 sayılı Maden Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun⁵²¹

1. Grup madenler olan inşaat ile yol yapımında kullanılan ve tabiatta doğal olarak bulunan kum ve çakıl, tuğla-kiremit kili, çimento kili, marn, puzolantik kayaç (tras) ile çimento ve seramik sanayilerinde kullanılan ve diğer gruplarda yer almayan kayaçlar ile mıcır, kaba inşaat, baraj, gölet, liman, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı hammaddesinin Maden Kanununun "maden teşvik tedbirleri" ile ilgili 9 uncu maddesinde öngörülen Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen teşviklerden yararlanmasını sağlamak üzere ilgili 9 uncu maddenin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

6.3.13. BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

6.3.13.1. 10.11.2005 tarihli ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanun⁵²²

Ulaştırma Bakanlığı ana hizmet birimlerinden biri olan Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünün; sivil havacılık hizmetlerinin, dünyadaki gelişmelere paralel olarak daha emniyetli yürütülebilmesi, düzenleme ve denetim görevini daha etkin biçimde yerine getirebilecek teçhizat, personel ve idari yapıya sahip merkezi bir sivil havacılık otoritesi oluşturulması için özel bütçeli bir genel müdürlük olarak yeniden yapılandırılması öngörülmektedir.

Bu kanun ile; sivil havacılığın sağlıklı gelişiminin sağlanması ve sivil havacılık faaliyetlerinin emniyetli bir şekilde yürütülebilmesi için, düzenleme ve denetim görevini etkin biçimde yerine getirebilecek teçhizat, personel ve idari yapıya sahip merkezi bir sivil havacılık otoritesi oluşturulması amaçlanmıştır.

Dünyada yaşanan gelişmeler karşısında ülkemizde de sivil havacılık hizmetlerinin daha etkin ve güvenli bir ortamda verilebilmesini sağlamak üzere, kamu tüzel kişiliğini haiz özel bütçeli olarak Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünün yeniden teşkilatlanması amacıyla bu kanun çıkarılmıştır.

Genel olarak;

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünün, merkez teşkilatı ile İstanbul ve Antalya temsilciliklerinden oluşması hükme bağlanmıştır.

Sivil havacılık faaliyetlerinin yoğun olduğu illerde sayısı dördü geçmemek üzere yeni temsilcilikler kurulabilmesine yönelik olarak Ulaştırma Bakanına yetki verilmiştir. Genel Müdürlükte havacılık uzmanı ve havacılık uzman yardımcısı istihdam edilmesi hükme bağlanmıştır.

Genel Müdürlük, görev kapsamı içinde olmak üzere sözleşmelerle hizmet yapmaya ve yaptırmaya yetkili kılınmıştır.

⁵²¹ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 04/01/2006, Sayı: 26043. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 107, B: 46, ss. 227-228, 29.12.2005.

⁵²² Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 18/11/2005, Sayı: 25997. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 98, B: 17, ss. 41-49, 201-210, 10.11.2005.

Ulaştırma Bakanlığında sürekli bir kurul olarak faaliyet göstermek üzere Ulaştırma Kurulu kurulması sağlanmıştır.

İlgili Genel Müdürlüğün yeniden yapılandırılması nedeniyle kadro iptal ve ihdasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

Sivil havacılık alanında verilecek belgelerden ücret alınması ve döner sermaye oluşturulması ve dolayısıyla bu kurum için özel bütçe hükme bağlanmıştır.

6.3.13.2. 29.12.2005 tarihli ve 5444 sayılı Tapu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵²³

Tapu Kanununun 4916 sayılı Kanunla değiştirilen yabancıların Türkiye'de taşınmaz mal edinmelerine imkân veren 35 inci maddesinin Anayasa Mahkemesince iptali üzerine, 26/4/2005 tarihli 25797 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Esas: 2003/70, Karar: 2005/14 sayılı iptal kararı doğrultusunda ve hukuki boşluğun doğmaması için, iptal kararının yürürlüğe girdiği 26/7/2005 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yeni düzenlemeler yapılmaktadır.

Kanuna göre, yabancı uyruklular, karşılıklı olmak ve kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla, işyeri ya da mesken olarak kullanmak üzere, uygulama imar planı veya mevzii imar planı içindeki taşınmazları alabilecek, yabancı uyruklunun, alabileceği taşınmaz ile bağımsız ve sürekli nitelikte sınırlı ayni hakların toplam yüzölçümü 2.5 hektarı geçmeyecektir.

Yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri, özel kanun hükümleri çerçevesinde taşınmaz mülkiyeti ve taşınmazlar üzerinde sınırlı ayni hak edinebilecektir.

Yabancı uyruklular ile ticaret şirketleri dışındaki vakıf, dernek, kooperatif, cemiyet, topluluk ve cemaatler, Türkiye'de taşınmaz alamayacak ve kendileri lehine sınırlı ayni hak tesis edilemeyecektir.

Bu kanuna göre aykırı alınan veya kanuni zorunluluk dışında edinim amacına aykırı kullanıldığı tespit edilen taşınmazlar ile sınırlı ayni haklar, Maliye Bakanlığı'nca verilecek süre içerisinde sahibi tarafından tasfiye edilmediği takdirde, tasfiye edilerek bedele çevrilecek ve hak sahiplerine ödenecektir.

Yabancıların taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinemeyecekleri alanlar, Bakanlar Kurulunca 6 ay içerisinde belirlenecektir. Milli Savunma Bakanlığı, askeri ve yasak bölgeleri, 3 ay içerisinde Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne bildirecektir.

6.3.13.3. 03.05.2006 tarihli ve 5495 sayılı Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun⁵²⁴

Kanunla, araçların ağırlık ve boyut kontrollerini yapmak veya yaptırmak ve denetleme yapma, aykırı görülen hususlarla ilgili olarak sorumlular hakkında ceza tutanağı düzenlemenin Ulaştırma Bakanlığının görevleri arasına alınması öngörülmektedir.

⁵²³ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 07/01/2006, Sayı: 26046. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 107, B: 45, ss. 115-168, 29.12. 2005.

⁵²⁴ Kanun metni için bk. **Resmi Gazete**, 10/05/2006, Sayı: 26164. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 118, B: 96, ss. 509-546, C : 119, B: 97, ss. 24-63, 3.5. 2006.

Kanunlar ile verilen görevlerin etkin bir şekilde yürütülmesi, yapılan yasal düzenlemelerden beklenen sonucun alınabilmesi ve karayolu taşımacılığında düzenli, etkin, güvenli ve verimli bir sektör oluşturabilmek amacıyla, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile Karayolları Genel Müdürlüğüne verilmiş bulunan “araçların ağırlık ve boyut kontrollerini yapmak veya yaptırmak ve aykırı görülen hususlar hakkında suç veya ceza tutanağı düzenlemek” şeklindeki görevin Ulaştırma Bakanlığınca yapılması öngörülmektedir.

Bu amaçla, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 5 inci maddesi değiştirilmiş olup, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 7 nci maddesinin; i) bendi yürürlükten kaldırılarak, Karayolları Genel Müdürlüğüne verilen hizmetin, Ulaştırma Bakanlığınca veya yetkilendirilen gerçek veya tüzel kişilerce yapılmak üzere faaliyete geçirilinceye kadar devamını sağlamak amacıyla da anılan kanuna geçici bir madde eklenmiştir.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle, 2918 sayılı Yasanın 7 nci maddesinin i) bendindeki görev, aynı Kanunun 8 inci maddesinin c) bendine ilave edilerek, araçların ağırlık ve boyut kontrollerini yapmak veya yaptırmak ve denetlemenin yanında aykırı görülen hususlarla ilgili olarak sorumlular hakkında ceza tutanağı düzenlemek ve 65 inci maddede yer alan idari para cezalarını vermek görevleri ile ilgili olarak Ulaştırma Bakanlığı görevli ve yetkili kılınmıştır. Araçların ağırlık ve boyut kontrollerini yapmak üzere Ulaştırma Bakanlığınca yetkilendirilme yapılması halinde bunların denetlenmesi sonucunda aykırı hareketi tespit edilen işletme sahipleri ile ilgili olarak uygulamanın etkin yapılmasını teminen idari para cezası ve idari müeyyide öngörülmüştür.

6.3.14. ÇEŞİTLİ KANUNLAR

6.3.14.1. 10.11.2005 tarihli ve 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu⁵²⁵

Resmi istatistiklerin üretimine ve organizasyonuna ilişkin kanuni çerçeveyi oluşturmak, resmi istatistiklerle ilgili temel prensipleri ve standartları belirlemek; ülkenin ekonomi, sosyal, demografî, kültür, çevre, bilim ve teknoloji alanları ile diğer alanlarda ihtiyaç duyduğu istatistikler için gerekli olan yeri ve bilgilerin derlenmesini, değerlendirilmesini, gerekli istatistiklerin üretilmesini, yayımlanmasını ve dağıtımını sağlamak ve Resmi İstatistik Programında istatistik sürecine dâhil kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak üzere, Türkiye İstatistik Kurumunun kuruluş ve görevlerine dair esaslar düzenlenmektedir. DİE TÜİK'e dönüştürülmekte, bu Kurum İstatistik Konseyi ile Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığından oluşturulmakta, Türkiye'deki resmi istatistiklerin bu Kurum tarafından üretilip, dağıtılıp, yayınlanması öngörülmektedir.

⁵²⁵ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 18/11/2005, Sayı: 25997. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C:97, B: 16, ss. 484-490, C : 98, B: 17, ss. 29-39, 10 .11. 2005.

6.3.14.2. 25.01.2006 tarihli ve 5449 sayılı *Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun*⁵²⁶

Kanun ile kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların kullanımı, bölgesel gelişme farklılıklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri düzenlenmektedir.

Kalkınma Ajanslarının kuruluşu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 58 ve 59 uncu Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Acil Eylem Planının hedefleri ve AB Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan taahhütler çerçevesinde gerekli görülmüştür.

Bu kanunun amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

Kanun, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını ortadan kaldırmak, yerel ve küresel rekabetteki değişimleri karşılamak, AB'ye uyum sürecindeki yükümlülüklerin yerine getirilmesi, finansal ve beşeri kaynakların rasyonel dağılımının sağlanması, çevresel duyarlılıktaki artış ve yerinden çözüm üretilmesinin gerekliliği, yerel kalkınma ve örgütlenme taleplerinin artışı ve bu taleplerin etkin yönlendirilmesi amacıyla katılımcı, esnek bir yapıya sahip, teknik kapasitesi güçlü, yerel ve bölgesel gelişmeyi hızlandırmaya odaklı kalkınma ajanslarının oluşumunu hedeflemektedir.

6.3.14.3. 09.02.2006 tarihli ve 5456 sayılı *Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun*⁵²⁷

20.7.2003 tarih ve 2003/5932 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kaldırılan Gümrükler Başmüdürlüğü ve Gümrükler Muhafaza Başmüdürlüklerinde görev yapan ve kadroları Bakanlar Kurulu kararı ile değiştirilen Gümrük Başmüdürü ve Gümrük Muhafaza Başmüdürlerinin iptal edilen kadroları sebebiyle, kadrosuz aylık ödenmesinin önlenmesi ve eksik kalan yasal düzenlemeyi tamamlayarak ilgili personelin kazanılmış haklarının yasal güvence altına alınması öngörülmektedir.

⁵²⁶ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 08/02/2006, Sayı: 26074. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C:91, B: 124, ss. 50-63, C : 109, B: 53, ss. 119-159, B: 54, ss. 287-300, 463-472, 25 .1. 2006.

⁵²⁷ Kanun metni için bk. *Resmi Gazete*, 15/02/2006, Sayı: 26081. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C : 110, B:60, ss. 582-584, B: 61, ss. 654-659, 9.2. 2006.

6.4. CUMHURBAŞKANINCA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR

No.	Geri Gön. Kanun No.	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
1	5433 (8, geçici 1. MD)	5436	Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Türk mali sisteminin Avrupa Birliği müktesebatına uyumunu sağlamak üzere Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda ve ilgili mevzuatta yapılan düzenlemelerde; bazı teknik ibare ve ifadelerde değişiklikler yapılmakta, iç kontrol sistemi daha kapsayıcı hale getirilmekte, ön mali kontrol fonksiyonunun mali hizmetler biriminde ve harcama birimlerinde gerçekleştirilmesi sağlanmakta, mali hizmetler biriminin görev yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmekte, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu başkanları ve Araştırma ve Planlama Koordinasyon Kurulu Dairesi başkanlıkları kaldırılmakta, Başbakanlıkta ve Milli Savunma Bakanlığı dışındaki bakanlıklarda Strateji Geliştirme Başkanlığı, bazı idarelerde Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, bazı idarelerde de strateji geliştirmeye ilişkin hizmetlerin yerine getirildiği müdürlükler kurulmakta ve getirilen düzenlemelerle ilgili olarak kadro ihdas ve iptalleri öngörülmektedir.	24/12/2005 26033

2	5440 (1.MD /geçici md 10) (maddi hata)	5456	Gümrük Müşterarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun	20.7.2003 tarih ve 2003/5932 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kaldırılan Gümrükler Başmüdürlüğü ve Gümrükler Muhafaza Başmüdürlüklerinde görev yapan ve kadroları Bakanlar Kurulu kararı ile değiştirilen Gümrük Başmüdürlüğü ve Gümrük Muhafaza Başmüdürlüklerinin iptal edilen kadroları nedeniyle kadrosuz aylık ödenmesinin önlenmesi ve eksik kalan yasal düzenlemeyi tamamlayarak ilgili personelin kazanılmış haklarının yasal güvence altına alınması öngörülmektedir.	15/2/2006 26081
3	5447 (Geçici 1. MD)	5467	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Kırşehir, Kastamonu, Düzce, Burdur Uşak, Rize, Tekirdağ, Erzincan, Aksaray, Giresun, Çorum, Yozgat, Adıyaman, Ordu ve Amasya'da aynı adlarla üniversite kurulması öngörülmekte ve 78 ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapılmaktadır.	17/3/2006 26111
4	5462	5485	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinde yer alan özel infaz usulleri ile ilgili hüküm, hükümlerin cinsiyet ve yaş durumları ile mahkûm oldukları hapis cezasının süresi dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.	22/4/2006 26147

5	5487 (6. MD.)	5502	Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu	Sosyal güvenlik sistemi tek çatı altında toplanmakta, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının; Sosyal Güvenlik Yüksek Danışma Kurulu, Yönetim Kurulu ve Başkanlık Organları (Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü, Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü, Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü ve Hizmet Sunumu Genel Müdürlüğü) ile danışma ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşması, Kurumun merkezi Ankara'da olmak üzere idare ve mali açıdan özerk, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak hizmet vermesi öngörülmektedir.	20/5/2006 26173
6	5489	5510	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu	Uluslararası sistemlere de uygun olarak, mevcut sistemin sorunları ve gerekse nüfus yapısında beklenen değişim göz önüne alınarak; tek bir emeklilik sistemi tek bir sağlık sistemi, tek bir sosyal yardım sistemi ve bu yapıyı yürütmek üzere tek bir kurumsal yapıyı içeren kapsamlı bir sosyal güvenlik reformu öngörülmektedir.	16/6/2006 26200

7	5521	5548	Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu	Ülkemizde idarenin işleyişi ile ilgili şikâyetleri incelemek ve önerilerde bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kurumunun oluşturulması ve ülke düzeyinde faaliyet göstermesi öngörülmekte, Başdenetçi, denetçiler ve Genel Sekreterin görevleri, nitelikleri, seçimleri, atanmaları, çalışma ilkeleri, bağımsızlığı, Kuruma yapılacak başvurular ve Kurum personeli ile ilgili konular düzenlenmektedir.	13/10/2006 26318
8	5518 (1 ve 2. MD)	5535	Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun	Yurt dışına eğitim amacıyla gönderilen kamu personelinin mecburi hizmet yükümlülüğünden kaynaklanan ihtilaflarının ortadan kaldırılmasına, fiilen hurdaya ayrıldığı halde vergi borçları nedeniyle ilgili trafik kuruluşunda hurdaya ayrılma işlemi yapılamayan taşıtların hurdaya ayrılması dolayısıyla Harçlar Kanununa göre harç tahakkuk ettirilmeyeceği, tahakkuk ettirilmiş ancak tahsil edilememiş olan harçlar ile bunlara ilişkin vergi cezaları ve fer'i alacakların tahsilinden vazgeçilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır.	8/7/2006 26222
9	5541		Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	1995 yılından beri Türkiye'ye göç etmiş olan Ahıska Türklerinden ön lisans ve lisans diploması sahibi olanların Yükseköğretim Kuruluna başvurmaları halinde, kendilerine seviye tespit sınavına tabi olmaksızın "diploma denklik belgesi" verilmesi öngörülmektedir.	

6.5. 4'ÜNCÜ YASAMA YILINDA ANAYASA MAHKEMESİNCE İPTAL EDİLEN KANUNLAR

No.	KANUN NO. KANUN TARİHİ	KANUNUN ADI	TALEP SAHİBİ ve KONUSU	SONUCU
1	5411	BANKACILIK KANUNU..... Tasarı ile "özel finans kurumları" unvanının "katılım bankaları" olarak değiştirilmesi, Kanunun kapsamının finansal holding şirketleri, kuruluş birlikleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunu da içerecek şekilde genişletilmesi; bankaların faaliyet konularının açık bir şekilde sıralanması; bankaların kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin verilecek izinlerin daha kapsamlı, açık benimsenmesi; Bankalar Kanununun banka kurucularında aradığı şartlara ilişkin hükümlerin yanı sıra, kurucuların işin gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olmaları, tüzel kişi kurucuların risk grubu yapısı ile ortaklık yapısının şeffaf ve açık olması esaslarının getirilmesi; Ana Sözleşmelerin bankaların internet sayfasında yayınlanması; Sermayenin iç kaynaklara başvurulmadan nakden ödenmesi yükümlülüğü getirilmesi ve artırılan sermayenin her türlü muvazaadan arı olması zorunluluğu getirilmesi; Bankalarda nitelikli paya sahip ortakların kurucularda aranan nitelikleri taşınması	Danıştay 3.Dairesi	-128. Maddenin 2. Fıkrasının Yür. Dur.

2	5413	20.10.2005	ELEMAN TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN YERLERDE SÖZLEŞMELİ SAĞLIK PERSONELİ ÇALIŞTIRILMASI İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN, SAĞLIK HİZMETLERİ TEMEL KANUNU VE SAĞLIK BAKANLIĞININ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN Sözleşmeli personele istihdam edildikleri birimlerde zorunlu hallerde yöneticilik yapabilme imkânı sağlanması, Sözleşmeli personelin haftalık çalışma süresinin Devlet memurlarının haftalık çalışma süresi ile uyumlu hale getirilmesi, Sözleşmeli sağlık personeli istihdam edilen hizmet birimlerinin yeniden belirlenmesi sonucunda, çalıştığı birimin pozisyonu iptal edilen personelin yeni ilan edilecek olan pozisyonlara atanmaları, Devlet memuruyken sözleşmeli personel statüsüne geçenlerin tekrar memuriyete geçmelerinde kurumun takdir yetkisinin kaldırılması, Kadroları Sağlık Bakanlığında olup da diğer kamu kurum ve kuruluşlarında uzmanlık ve yan dal eğitimi yapılan personelin hukuki durumlarının ve mükellefiyetlerinin düzenlenmesi, Bakanlıkta yan dal eğitimi yapmaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi, 399 sayılı Kanun Hükmünde Karamameye tabi sözleşmeli uzman tabip, tabip, dış tabibi ve eczacı pozisyonlarına yapılacak atamaların Bakanlıkça yapılması.	CHP	-2.Maddenin REDDİNE -3. Maddenin REDDİNE -6. Maddenin İPTALİNE

3	5429	10.11.2005	TÜRKİYE İSTATİSTİK KANUNU Resmi istatistiklerin üretimine ve organizasyonuna ilişkin kanuni çerçeveyi oluşturmak, resmi istatistiklerle ilgili temel prensipleri ve standartları belirlemek; ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim ve teknoloji alanları ile diğer alanlarda ihtiyaç duyduğu istatistikler için gerekli olan yeri ve bilgilerin derlenmesini, değerlendirilmesini, gerekli istatistiklerin üretilmesini, yayımlanmasını ve dağıtımını sağlamak ve Resmi İstatistik Programında istatistik sürecine dâhil kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak üzere, Türkiye İstatistik Kurumunun kuruluş ve görevlerine dair esaslar düzenlenmektedir. DİE TÜİK'e dönüştürülmekte, bu Kurum İstatistik Konseyi ile Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığından oluşturulmakta, Türkiye'deki resmi istatistiklerin bu Kurum tarafından üretilip, dağıtılıp, yayınlanması öngörülmektedir.	Cumhurbaşkanı A. Necdet SEZER	- 45. Md.2. Fıkrası -56. Md.1. Fıkrasının iptali
4	5437	27.12.2005	2006 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda öngörülen hedefler doğrultusunda 2006 yılı Merkezi Yönetim bütçesine ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır.	CHP	-Red Esas: 2006/22 Karar:2006/14 (Yü.Durdurma) Kar.Gü. 22.3.2006

5	5454	08.02. 2006	17 7. 1964 günlü, 506 sayılı “Sosyal Sigortalar Kanunu”nun 140. maddesinin, 8.2.2006 günlü, 5454 sayılı Kanunun 5. maddesiyle değiştirilen dördüncü fıkrasının “Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde yetkili sulh ceza mahkemesine başvurabilirler” şeklindeki üçüncü cümlesinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	Danıştay 10. Dairesi	6.4.2007 26485
6	5467	01.03.2006	1.3.2006 günlü, 5467 sayılı “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un geçici 1. maddesinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemi.	Cumhurbaşkanı A. Necdet SEZER	9.5.2006 26163(YD) 12.8.2006 26257 - İPTALİNE

7	5510	31.05.2006	31.5.2006 günlü, 5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”nun; A) 1- 28. maddesinin ikinci fıkrasının, 2- 31. maddesinin birinci fıkrasının, 3- 40. maddesindeki cetvelin 12. ve 14. sıralarında yer alan düzenlemelerin, 4- 46. maddesinin dördüncü fıkrasının birinci tümcesinin, 5- 55. maddesinin ikinci fıkrasının, 6- 63. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “... 18 yaşını doldurmamış veya 45 yaşından gün almış kişilerin diş protezlerinin 72 nci maddeye göre belirlenen tutarının % 50’si.” ibaresinin, 7- Geçici 1. maddesinin beşinci fıkrasının, 8- Geçici 4. maddesinin ikinci fıkrasının, 9- Geçici 6. maddesinin yedinci fıkrasının (a) bendinin, 10- Geçici 9. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarının, B) 1- 3. maddesinin (29) numaralı bendinin, 2- 29. maddesinin birinci, ikinci, üçüncü ve son fıkralarının, 3- 80. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının, 4- Geçici 2. maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c), ve (d) bentlerinin, aynı Yasa’nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, iptallerine karar verilmesi istemi.	Cumhurbaşkanı A. Necdet SEZER ve CHP	26.12.2006 26388 (YD) 30.12.2006 İPTAL 26392 (Mükerrer)

8	5543	19.09.2006	19.9.2006 günlü, 5543 sayılı “İskân Kanunu”nun geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	CHP	25.11.2006 26357
9	5548	28.09.2006	28.9.2006 günlü, 5548 sayılı “Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu”nun; A- Tümünün, Bunun uygun bulunmaması halinde; B- 1- 3. maddesinin, 2- 4. maddesinin, 3- 9. maddesinin, 4- 11. maddesinin, 5- 13. maddesinin, 6- 15. maddesinin, 7-. 22. maddesinin, 8- 26. maddesinin ikinci fıkrasının, 9- 30. maddesinin, 10- 33. maddesinin, 11- 41. maddesinin, 12- Geçici 1. maddesinin, İptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.	Cumhurbaşkanı A. Necdet SEZER	1.11.2006 26333 (YD)

6.6. 4'ÜNCÜ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ⁵²⁸

Bu yasama yılında TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın gündeme taşıdığı iki konu TBMM Başkanının siyasi faaliyetleri arasında özellikle öne çıktı. TBMM Başkanı Bülent Arınç, 13 Ekim 2005'te düzenlediği basın toplantısında, siyasi sorumluluğu üstlenip başkanlığını Meclis'in denetimine açmak istediğini bildirdi. Anayasa ve İçtüzük'te görevdeki TBMM Başkanlarına karşı herhangi bir siyasi denetim mekanizması öngörülmediğinden, bu yaklaşım "hesap verebilirlik" anlayışının politika önerisi düzeyinde kalan yansımalarından birini temsil etti.

23 Nisan 2006'da özel gündemle toplanan TBMM Genel Kurulunda konuşan TBMM Başkanı Arınç, laiklik ile ilgili görüşlerini dile getirdi. Arınç'ın, "Anayasamızın değiştirilemez maddesi olan laiklik maddesi, ilelebet var olacaktır. Ancak günün şartlarına, toplum yapımıza uygun olarak yorum farklılıklarını da gidermek gerekir. Bu, laikliğin özünü değiştirmeyecek, bilakis toplumun bir arada daha uyum içinde yaşamasına katkı sağlayacaktır" sözleri, yeni bir tartışma konusu oldu. Bu konuşmanın metnine EKLER bölümünde yer verilmiştir.

6.6.1. TBMM BAŞKANLIK DİVANİ FAALİYETLERİ

TBMM Başkanlık Divanında, 22'nci Dönem 4'üncü Yasama Yılı'nda 26 karar alındı. Bu kararların 5'inde toplantı yapılmış, günlük ve rutin olan işlerle ilgili kararlar ise Başkanlık Divanı üyelerinin bilgisine sunularak oybirliğiyle elden imzalanarak alınmıştır. Alınan tüm kararların ilgili maddeleri, gereği yapılmak üzere Meclis'in ilgili birimlerine intikal ettirilmiş, beş yönetmelik Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

6 Ekim 2005 tarihli toplantıda, Araştırma Merkezi ve Kütüphane binası yapılması için proje yarışması açılması, Genel Sekreterlik Hizmet ve Arşiv Binası, Araştırma Merkezi ve Kütüphane binası ile Jeneratör binası yapılması konusunda TBMM Başkanına yetki verilmesi; 17 Ekim 2005 tarihli toplantıda, TBMM bütçesinin "yatırım tertibinde" yer alan 20 milyon YTL'nin düşürülerek 340 milyon 865 bin 500 YTL olarak kabul edilmesi; 27 Nisan 2006 tarihli toplantıda da, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Onur Ödülü ve Üstün Hizmet Ödülü Verilmesi Hakkında Yönetmelik" gereğince, TBMM Kültür ve Sanat Yayın Kurulu tarafından ön değerlendirmesi yapılarak önerilen 27 hayırsever kişi ve kuruma "TBMM Üstün Hizmet Ödülü" verilmesi karara bağlandı.

⁵²⁸ Bu bölümdeki bilgiler şu kaynaktan alınmıştır: *Türkiye Büyük Millet Meclisi 22. Dönem Yasama, Denetim ve Yönetim Faaliyetleri (19 Kasım 2002-3 Haziran 2007)* (Ankara: TBMM Yayını, 2007), ss. 237-297.

6.6.2. TBMM BAŞKANLIK FAALİYETLERİ

6.6.2.1. İletişim Ofisi Faaliyetleri

Yazılı Materyaller	
Hazırlanan Bilgi Notu	: 169
Değerlendirme Raporu	: 28
Basın Duyurusu	: 36
Hazırlanan Konuşma Metni	: 31
Hazırlanan Tekzipler	: 14
Hazırlanan Mesajlar	: 117
Hazırlanan Makaleler	: 11
Hazırlanan Röportajlar	: 7
Telgraflar	: 441
Düzenlenen Basın Toplantısı	: 5
Ulusal Televizyon, Gazete ve Dergi Röportajları	: 27
Gazete Röportajı	: 2
Ajans Röportajı	: 3
Televizyon Röportajı 1(Canlı Yayın 4)	
Meclis TV	: 13
Yurtdışı Ziyaretleri Sırasında Yabancı Basına Verilen Röportajlar	: 12
Gelen Davetiye Sayısı	: 2517
Telefonla Görüşme Talepleri	
Telefon Talebi	: 3796
Telefonla Görüşülen	: 1662
Randevu Talepleri	
Randevu Talebi	: 2134
Randevu Verilen	: 571
Randevuların Kategorik Dağılımı	
Milletvekili	: 283
Eski Milletvekili	: 53
Sivil Toplum Kuruluşları	: 34
Bürokrat	: 142
Basın Talebi (Yerli-Yabancı)	: 104
Kabul Edilen Basın Talebi	: 16
Heyet	: 106
Yabancı Heyet	: 65

Yerli Heyet	: 41
TBMM Başkanını Ziyaret Eden Kişi Sayısı	: 3144
Günlük Görüşülen Kişi Sayısı (İş Günü)	: 15
TBMM Başkanının Çıktığı Yurtiçi Gezi Sayısı	: 20

6.6.2.2.Dış Temaslar

TBMM Başkanının Çıktığı Yurtdışı Gezi Sayısı	: 10
(Romanya, İspanya, Suudi Arabistan, Hırvatistan, Finlandiya, İsveç, Bahreyn, Arnavutluk, Bulgaristan, Danimarka)	
Gelen Cumhurbaşkanı Sayısı	: 9
(İtalya, Hırvatistan, Afganistan, Tacikistan, Çek Cumhuriyeti, Filistin, Avustralya, İsveç, Litvanya)	
Gelen Meclis Başkanı Sayısı	: 8
(Avusturya, Finlandiya, AKPM, Rusya Federasyonu Başkurdistan Özerk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Letonya, Kongo, Yeni Zelanda)	
Gelen Başbakan Sayısı	: 8
(Gürcistan, Bulgaristan, Romanya, Bahreyn, Makedonya, Finlandiya, Kuveyt, Lübnan)	
Gelen Büyükelçi Sayısı	: 23

6.6.3. GENEL SEKRETERLİK FAALİYETLERİ

6.6.3.1. Hukuk Müşavirliği

Hukuk Müşavirliği toplam 1144 dava açtı. Bu davalardan 1112'si 2005 yılından devreden davalardır. Bu davaların 831'i kurum lehine, 120'si kurum aleyhine sonuçlandı. Hukuk Müşavirliği tarafından açılan davalardan 623'ü alacak, 400'ü iptal, 34'ü trafik, 32'si ceza, 29'u tazminat, 7'si tespit, 3'ü tescil davasıdır.

6.6.3.2. İdari Şube Müdürlüğü

01 Ekim 2005-07 Haziran 2006 tarihleri arasında 2200 evrak ve dilekçenin kaydı yapılarak ilgili birimlere havale edilmiştir.

Başkanlık Divanı kararlarının internet ortamında yayınlanması projesine ilişkin çalışmalar sürdürülmüştür.

Çok sayıda sivil toplum kuruluşunun faaliyetleri için 2006/6 sayılı Genelge uyarınca, TBMM salonlarının tahsisi yapılmıştır.

6.6.3.3. Satınalma Komisyonu Başkanlığı

1 Ekim 2005- 5 Haziran 2006 tarihleri arasında şu alımlar gerçekleştirilmiştir:

a) 12 adet ihale yapılmış, 18 farklı firma ile sözleşme imzalanmış olup, bu ihalelerin tutarı KDV dâhil 2 milyon 553 bin 549 YTL'dir.

b) Doğrudan temin yoluyla, 557 farklı firmadan 1393 ayrı alım yapılmış olup, bu alımların tutarı KDV dâhil 6 milyon 504 bin 376 YTL 02 YKR'tur.

6.6.3.4. Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın konuğu olarak; Avusturya, Endonezya, Azerbaycan, Letonya, Litvanya, Rusya Federasyonu Başkurdistan Özerk Cumhuriyeti, Kongo parlamento başkanları ve başkan yardımcıları Türkiye'yi ziyaret etmişlerdir.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, Türkiye'yi ziyaret eden Gürcistan, Suriye, Bulgaristan, Romanya, Bahreyn, Finlandiya ve Kuveyt Başbakan ve Başbakan yardımcılarını kabul etmiştir.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, İtalya, Hırvatistan, Afganistan, Tacikistan, Çek Cumhuriyeti, Filistin, Avustralya ve İsveç Devlet Başkanları ve Kralları ile görüştü.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, ABD Maslahatgüzarı, Filipinler, Umman, Yunanistan, Sırbistan-Karadağ, Tacikistan, Hollanda, Pakistan, Afganistan, ABD, Hırvatistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Almanya, Cezayir, İrlanda, Suudi Arabistan, Finlandiya, Avusturya, İsveç, Bulgaristan ve Danimarka büyükelçilerini kabul etmiştir.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, Romanya, V. Avrupa-Akdeniz Parlamento Başkanları Konferansı'na katılmak için İspanya, İslam Konferansı Örgütü 3. Zirve Toplantısı için Suudi Arabistan, Hırvatistan, Finlandiya, İsveç, Bahreyn, Arnavutluk ve Bulgaristan'a resmi ziyarette bulunmuştur.

4 üncü Yasama Yılında TBMM'ye gelen heyet sayısı 102, yurt dışına giden heyet sayısı ise 183'tür.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, İstanbul'da yapılan İKÖPAB 4. Konferansı çerçevesinde Umman Şura Meclisi Başkanı, Kuveyt Milli Meclis Başkanı, İran İslami Danışma Meclisi Başkanı, Sudan Milli Meclis Başkanı, Fas Temsilciler Meclisi Başkanı, Suudi Arabistan Şura Konseyi Başkanı, Kazakistan Meclisi Milletvekili, Libya Genel Halk Kongresi Başkanvekili, Yemen Parlamentosu Başkanvekili, Mısır Halk Meclisi Başkanı, KKTC Cumhuriyet Meclis Başkanı, Katar Milli Meclis Başkanı ve İKÖ Genel Sekreteri ile ikili görüşmeler yapmıştır.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, Türkiye'yi ziyaret eden İran, Umman, Kırgızistan, Çek Cumhuriyeti, Ukrayna, Bulgaristan, Estonya, Pakistan (Dışişleri ve İçişleri Bakanları), Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı ve Bakan Yardımcılarını kabul etmiştir.

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ı temsilen Başkanvekilleri tarafından yurt dışına beş ziyaret gerçekleştirilmiştir.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, resmi ziyaret ve kabullerinin dışında, uluslararası örgüt başkan ve temsilcileri ile Türkiye'nin yurtdışı temsilcilerini de kabul etti. Arınç, 4'üncü Yasama Yılı'nda, Türk-Amerikan Konseyi Yönetim Kurulu Başkan ve üyelerini, AKPM Başkanı'nı, Massachusetts Üniversitesi'nden Siyaset Bilimi Profesörü Guenter Lewy'yi, Romanya Müslümanları Genel Müftüsü Murat Yusuf'u, Dışişleri Bakanlığı Aday Meslek Memurlarını, TADF Yetkililerini, Bayrampaşa Belediye Başkanı Hüseyin Bürge ve beraberindeki heyeti, Uluslararası Kızılhaç Komitesi Türkiye Delegasyonu Başkanını kabul etmiştir. Suriye-Türkiye Dostluk Grubu ve Litvanya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkan ve üyeleri de kabul edilenler arasında yer aldı.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, KKTC Meclis Başkanı ve İdari ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanı ve üyelerini, İran İslam Danışma Meclisi Dış Siyaset, Ulusal Güvenlik ve Savunma İşleri Komisyonu Başkanı ve üyelerini, Belçika Senatosu Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı ve beraberindeki heyeti kabul etti.

Avrupa-Akdeniz Parlamenter Asamblesi (AAPA)'nin Brüksel'de dört, Roma'da iki, Barselona, Rabat ve Lizbon'da yapılan Genel Kurul çalışmaları ve toplantılarına TBMM üyeleri aktif olarak katıldı.

AGİT-PA TBMM üyeleri, Sırbistan-Karadağ'da Ekim 2005'te yapılan Sonbahar toplantıları, Kasım 2005'te yapılan Azerbaycan seçimleri, Aralık 2005'te yapılan Kazakistan Başkanlık seçimleri, Aralık 2005'te Slovenya'da yapılan Başkanlık Divanı ve Bakanlar Konseyi toplantısı, Şubat 2006'da Viyana'da yapılan Genel Kurul toplantısı, Mart 2006'da yapılan Beyaz Rusya Parlamento seçimleri, Mart 2006'da yapılan Ukrayna Parlamento seçimleri, Mayıs 2006'da yapılan Karadağ Bağımsız Referandumu'nda faal şekilde görev aldı. Nisan 2006'da Abhazya Komitesi üyesi Mv. Yakup Kepenek Gürcistan'ı ziyaret etti.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türk Delegasyonu

Komisyon Toplantısı	: 63
Katılan Milletvekili	: 130
Genel Kurul Toplantısı	: 4
Katılan Milletvekili	: 48

Batı Avrupa Birliği (BAB) Asamblesi Toplantıları (2005 Yılı Ekim/Aralık)

Toplantı Sayısı	: 12
Katılım	: 18 Milletvekili
Genel Kurul	: 1
Katılım	: 11 Milletvekili
2006 Yılı Ocak/Haziran	
Toplantı Sayısı	: 23
Katılım	: 24 Milletvekili
Genel Kurul	: 1
Katılım	: 12 Milletvekili
2005-2006 Toplantı Sayısı	: 35
Katılım	: 42
G. Kurul Topl. Sayısı	: 2
Katılım	: 23

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA)

Örgütün Eylül 2005'te Kişinev'de, Ekim 2005'te Selanik'te, Ekim 2005'te Tiflis'te, Kasım 2005'te Tiran'da, Mart 2006'da Bükreş'te, Nisan 2006'da Belgrad'da, Nisan 2006'da İstanbul'da, Mayıs 2006'da Atina'da, Haziran 2006'da Erivan'da toplantıları yapılmış ve bu toplantılara TBMM üyeleri de katılmıştır.

NATO Parlamenter Asamblesi (NATO-PA)

NATO Parlamenter Asamblesi'nin Riga, Washington, San Diego, New York, San Fransisco, Kiev, Belgrad, Hamburg, Münih, Lizbon, Kopenhag, Saraybosna, Brüksel, Paris, Gdansk, Umman, Viyana, Cenevre, Tiran, İstanbul, Tiflis, Paris, Erivan'da yapılan toplantılarına TBMM üyeleri ve NATO-PA Türk Grubu Başkanı Vahit Erdem ve Grup üyesi milletvekilleri katılmıştır.

Akdeniz Özel Grubu Toplantısı

Kasım 2005'te Katar'ın başkenti Doha'da yapılan toplantıya Kırıkkale Milletvekili Vahit Erdem ve Diyarbakır Milletvekili Aziz Akgül katılmıştır.

Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği Türk Grubu (BAPB)

6. Genel Kurul Toplantısı 19-24 Kasım 2005 tarihleri arasında Tayland'ın Pataya şehrinde toplandı. Toplantıya TBMM'yi temsilen Elazığ Milletvekili BAPB Türk Grubu Başkanı Abdülbaki Türkoğlu ve üye Nevzat Doğan katıldı.

*TBMM Dostluk Grupları Ziyaretleri*⁵²⁹

4'üncü Yasama Yılı itibariyle TBMM'de 82 Dostluk Grubu bulunmaktadır. 3 dostluk grubunun kuruluş çalışmaları da tamamlanmış bulunmaktadır. ABD, Bulgaristan, Estonya, Fransa, Güney Kore, İngiltere, İran, Kırgızistan, Litvanya, Suriye, Ukrayna ve Ürdün parlamentolararası dostluk grupları ile karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Dostluk Grubu düzeyinde TBMM'ye 6 heyet gelmiş, 7 heyet de gitmiştir.

AB Uyum Komisyonu

Fransa Senatosu AB Delegasyonu ve Hırvatistan Parlamentosu AB Delegasyonu Türkiye'yi ziyaret etti. TBMM AB Komisyonu da Romanya, Slovakya, İspanya, Portekiz, Finlandiya, Yunanistan ve Avusturya'yı ziyaret etti.

Dışişleri Komisyonu

Avustralya Parlamentosu Dışişleri Savunma ve Ticaret Ortak Daimi Komitesi heyeti, Kazakistan Meclisi Dış İlişkiler Savunma ve Güvenlik Komitesi heyeti, Belçika Senatosu Dış İlişkiler ve Savunma Komisyonu heyeti Türkiye'yi ziyaret etti. TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Mehmet Dülger, Ekim-Kasım 2005'te Viyana'da yapılan AB üye ülkeleri, Avrupa Parlamentosu ve aday ülkeler Parlamentoları Dışişleri Komisyonları Başkanları toplantısına,

⁵²⁹ Bu Yasama Yılında bazı Dostluk Gruplarının kurulması kararlarına ilişkin olarak bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:100, B:25, 30.11.2005, O:1, s.18 ve **TBMM Tutanak Dergisi**, C:120, B:103, 17.5.2006, O:1, s.213.

30 Eylül-1 Ekim 2005'te Roma'da gerçekleştirilen “Türkiye ve Avrupa Birliği” konulu toplantıya, 26-28 Mart 2006'da Viyana'da yapılan Avrupa Birliği üye ve aday ülkeleri ulusal parlamentoları, Avrupa Parlamentosu Dışişleri Komisyonları Başkanları toplantısına katılmıştır. Dışişleri Komisyonu Başkan ve üyeleri 9-13 Mayıs 2006'da Fransa'yı ziyaret etti. Komisyon Başkanı Mehmet Dülger 30-31 Mayıs 2006'da Hannover'de yapılan Türk Gününe katıldı.

Almanya Dışişleri Komisyonu Başkanı, Malezya Dışişleri Komisyonu Başkanı, Avusturya Federal Meclis Başkanı, Küba Büyükelçisi, AB Genişlemeden Sorumlu Komiseri, AB Orta Doğu Barış Süreci Özel Temsilcisi, Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkanı, Irak Eski Başbakanı, Afganistan Büyükelçisi, Slovenya Büyükelçisi, Gürcistan Büyükelçisi, Rusya Federasyonu Başkurdistan Devlet Meclisi Başkanı, Küba Dışişleri Bakan Yardımcısı Türkiye'yi ziyaret etti.

Diğer İhtisas Komisyonları Ziyaretleri

Çevre Komisyonu Başkanı Münir Erkal, Hollanda ve Belçika'yı ziyaret etti. Töre Cinayetleri Araştırma Komisyonu, Almanya'yı ziyaret etti. Kosova Ziraat, Çevre ve Toprak Planlama Komisyonu, Tarım, Orman ve Köyüşleri Komisyonunu ziyaret etti.

6.6.3.5. Bilgi İşlem Merkezi Birim Amirliği

Türkiye Cumhuriyeti yasama arşivinde büyük bir boşluğu doldurmak amacıyla, mer'i kanunların metin ve madde detayları şeklinde girilerek erişime açılacağı Mevzuat Bilgi Sistemi (MBS) projesinin Bilgi Giriş Programı tamamlanmış, sorgulama programının yazılmasına başlanmıştır.

TBMM Ziyaretçi Randevu Sistemi tamamlanarak kullanıma sunulmuştur.

TBMM internet sitesi ile milli.egemenlik.gov.tr sitesine yıllık yaklaşık 3 milyon 150 bin farklı erişim yapılmıştır.

TBMM TV internet ve intranet üzerinden canlı olarak yayınlanmaya başladı.

TBMM Arşivi Otomasyon Sistemi ihalesi için teknik şartname hazırlandı.

6.6.4. KANUNLAR VE KARARLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI

6.6.4.1. Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü

Yasama Faaliyetleri

TBMM Genel Kurulu 22'nci Dönem 4'üncü Yasama Yılı çalışmalarına 1 Ekim 2005 tarihinde başlamış ve toplam 539 oturumdan oluşan 123 birleşim yapmış, 711 saat 12 dakika çalışmıştır.

Kanun Tasarıları

4'üncü Yasama Yılı'nda, TBMM Başkanlığına 121 Kanun Tasarısı sunulmuş, bunlardan 47'si kanunlaşmıştır. 2 Kanun Tasarısı Hükümet tarafından geri çekilmiş, 38 Kanun Tasarısı ise Genel Kurul Gündemindeki yerini alırken, 34 Kanun Tasarısı Komisyonlarda görüşülme aşamasında kalmıştır. Kanunlaşan Tasarılardan 5'i Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere iade edilmiştir.

Kanun Teklifleri

Bu Yasama Yılında verilen Kanun Teklifi sayısı 248'dir. Bu tekliflerden 35'i kanunlaşmış, 5 Teklif, sahipleri tarafından geri alınmıştır. 12 Kanun Teklifi ise Genel Kurul gündeminde yer almıştır. Milletvekilleri tarafından bu yasama yılında verilen 196 Kanun Teklifi ise ilgili Komisyonlarda görüşülmek üzere gelecek yasama dönemine devredilmiştir. Kanunlaşan 4 Teklif Cumhurbaşkanı tarafından iade edilmiştir.

TBMM Kararları

4'üncü Yasama Yılı'nda 21 adet Meclis kararı alınmıştır.

6.6.4.2. Tutanak Müdürlüğü

4'üncü Yasama Yılı'nda TBMM Genel Kurulu 123 birleşim, 539 oturum yaptı. Toplam 711 saat 12 dakika çalıştı; bu çalışmalara ilişkin 33. 916 sayfa tutanak tutuldu. Genel Kurul çalışmaları dışında, 17 İhtisas Komisyonunda 641 saat 31 dakika, 9 Araştırma Komisyonunda 289 saat 50 dakika, TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın kabulleri ve Basın Toplantıları, Başkanlık Divanı, Danışma Kurulu, Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu, TV Yayın Kurulu, Dostluk Grubu ile sempozyum, konferans ve panellerde 62 saat 8 dakika, Anayasa Mahkemesinde 86 saat 54 dakika olmak üzere toplam 1080 saat 23 dakika çalışılarak 15.579 sayfa tutanak tutuldu. 4'üncü Yasama Yılı'nda toplam olarak, 1791 saat 35 dakika çalışılarak 49.496 sayfa tutanak tutuldu.

6.6.4.3. Plan ve Bütçe Komisyonu

3'üncü Yasama Yılı'ndan 4'üncü Yasama Yılına;

-Esas komisyon olarak 51 kanun tasarısı, 227 kanun teklifi, 211 kanun hükmünde kararname, 86 tezkere olmak üzere toplam 575 adet dosya,

-Tali Komisyon olarak havale edilen 16 kanun tasarısı, 21 kanun teklifi, 2 kanun hükmünde kararname olmak üzere toplam 39 dosya devretmiştir.

4'üncü Yasama Yılı'nda;

-Esas Komisyon olarak 35 kanun tasarısı, 114 kanun teklifi, 6 tezkere olmak üzere toplam 155 adet dosya,

-Tali Komisyon olarak 26 kanun tasarısı, 24 kanun teklifi olmak üzere toplam 50 dosya havale edilmiştir.

Esas Komisyon olarak havale edilen kanun tasarılarından 2'si içtüzüğün 34. maddesi, kanun tekliflerinden 1'i içtüzüğün 34. maddesi, 6'sı içtüzüğün 37. maddesi gereğince iade edilmiştir.

Tali Komisyon olarak havale edilen kanun tasarılarından 1'i içtüzüğün 75. maddesi, kanun tekliflerinden 2'si içtüzüğün 37. maddesi, 2'si içtüzüğün 75. maddesi gereğince iade edilmiştir.

Komisyon, toplam 411 saat 30 dakika süren 82 birleşim yapmıştır. Bu çalışmalar sonucunda Komisyona havale edilen 53 kanun tasarısı, 63 kanun teklifi ve 4 tezkere olmak üzere toplam 120 dosyanın raporu TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

Bu dosyaların 11'i için 11 alt komisyon kurulmuş ve 248 saat çalışmıştır. Komisyon, alt komisyon ve bilgilendirme çalışmalarının toplam süresi 678 saat 15 dakikadır.

Bu alışmalar sonucunda TBMM Başkanlığına 46 komisyon raporu sunulmuştur. Ekleri ile birlikte 5226 sayfa tutan bu raporlara ilişkin 40 kanun kabul edilmiştir.

Komisyon çalışmalarında milletvekillerinin toplam konuşma süresi 249 saat olup, toplam çalışma süresi içindeki oranı yüzde 60,5'tir.

6.6.4.4. Kütüphane Dokümantasyon ve Araştırma Hizmetleri

Bu Yasama Yılında Kütüphaneden 19 bin 672 kez yararlanılmıştır. Bu erevede; Milletvekilleri 4 bin 748 kez, eski milletvekilleri 1605 kez, personel 11 bin 58 kez, araştırmacılar da 2261 kez yararlanmıştır.

Bu hizmetler, 33 bin 403 cilt kitap, 12 bin 744 cilt referans eser, 2 bin 150 cilt süreli yayın, 21 bin sayfa bilgisayar çıktısı, 139 bin 435 sayfa fotokopi ve 340 bin sayfa dijital kopya şeklinde sunulmuştur.

Milletvekili ve diğer araştırmacılar sunulan hizmetlerde kolaylık ve hız sağlamak üzere geçen yasama yılında başlatılan dijital kütüphane projesi kapsamında 1250 cilt kitap, 430 bin sayfa dergi makalesi, 575 bin sayfa gazete, sayısal ortama alınarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Araştırma Birimi de milletvekillerine 11 araştırma raporu, 32 bilgi notu ve 11 sözlü bilgi hazırlamıştır.

6.6.5. GENEL EVRAK VE BASIN VE HALKLA İLİşKİLER DAİRE BAşKANLIğI

6.6.5.1. Genel Evrak ve Arşiv Müdürlüğü

TBMM Arşivinin tümünün dijital ortama aktarılmasını sağlayacak Arşiv Otomasyon Sisteminin satın alınması için tüm n hazırlıklar tamamlandı.

52 adet bilgi edinme başvurusu cevaplandı.

27 Araştırmacıya hizmet verildi.

29 bin 160 adet posta gönderisi için 34 bin 440 YTL, 45 KRş sarf edildi.

Özel Kalem Müdürlüğünden, Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına 3 bin 392 adet evrak gönderildi.

Bu sürede genel evrak bürosuna gelen 12 bin 633 adet evrak ilgili birimlere iletildi.

6.6.5.2. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

TBMM'nin aylık yayın organı olan Meclis Bülteni aylık olarak yayınlanmaya devam edildi.

TBMM'deki tüm çalışmalar "meclis haber.gov.tr" adresinden kamuoyuna yansıtıldı.

Meclisin alışma süresi içinde toplam 668 bin 396 ziyaretçi kabul edildi. Günlük ortalama ziyaretçi sayısı 3586 kişi olarak gerçekleşti.

TBMM Başkanlığı Bilgi Edinme Yönetmeliği 1 Nisan 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bir nceki Yasama Yılında toplam 45 bilgi edinme başvurusu yapılmışken, 4'nc Yasama Yılı'nda bu sayı 1435 başvuru olarak gerçekleşti. Bu başvuruların 711 adedi olumlu cevaplanmış, 521 adedi başvuru şekil şartlarına uygunsuzlukları sebebiyle olumsuz cevaplanmış, 203 adet başvuru da ilgisi sebebiyle diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilmiştir.

6.6.5.3. TV Hizmetleri Birim Amirliği

TBMM TV'nin ekran tasarımı ve logosu yenilendi. Dijital ortama geçiş için 2 kurgu seti ve bir kamera alındı.

TBMM'deki her türlü faaliyet "Meclis Gündemi" başlıklı haber bülteni ve Genel Kurul çalışmalarına verilen aralarda izleyicilere aktarıldı.

Milletvekillerinin siyaset dışı hayatlarının konu edildiği kültür, sanat, spor ve benzeri alanlardaki hobilerinin öne çıkartıldığı "Meclisten Portreler" adlı yeni bir programın çekim ve yayınlarına başlandı.

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın yurtdışına yaptığı geziler "dosya" olarak, uluslararası komisyonlar ve dostluk gruplarının temas ve faaliyetleri de haber olarak ekranlara getirildi.

TBMM TV, 1 Ekim 2005'ten bugüne kadar yaklaşık 682 saati Genel Kurul'dan naklen, 376 saati de Meclis Gündemi olmak üzere toplam 1058 saat yayın gerçekleştirdi.

6.6.6. PERSONEL VE MUHASEBE DAİRESİ BAŞKANLIĞI

6.6.6.1. Bütçe Maliye Müdürlüğü

Yılın ilk 5 ayında bütçe ödeneğinin yüzde 33'ü kullanılmıştır. Harcamalarda bir önceki yıla göre yüzde 4'lük azalma gözlenmiştir. 2006 yılının ilk beş aylık dönemi, 2005 yılının aynı dönemi ile karşılaştırıldığında yatırım harcamalarında artış görülürken, cari transferler tertibinde yüzde 4'lük azalma olduğu görülmektedir.

2005-2006 YILI BÜTÇELERİNİN 31 MAYIS TARİHİ İTİBARIYLA HARCAMA ORANLARI

AÇIKLAMA	2005 MALİ YILI KESİNTİLİ BÜTÇE ÖDENEĞİ	31.05.2005 TARİHİ İTİBARIYLA HARCAMA	31.05.2005 TARİHİ İTİBARIYLA HARCAMA ORANI	2006 YILI BÜTÇE ÖDENEĞİ	31.05.2006 TARİHİ İTİBARIYLA HARCAMA	31.05.2006 TARİHİ İTİBARIYLA HARCAMA ORANI
01 Personel Giderleri	153.973.000	67.413.283	44	163.658.000	72.693.575	44
02 Sosyal Güv. Kurum. Dev. Primi Gider.	11.404.000	4.621.095	41	12.750.000	5.066.479	40
03 Mal ve Hizmet Alım Giderleri	52.589.000	14.362.798	27	58.162.300	16.026.850	28
04 Cari Transferler	44.573.449	16.966.905	38	47.760.700	16.308.782	34
05 Sermaye Giderleri	19.927.109	1.210.665	6	58.535.000	2.894.434	5
GENEL TOPLAM	282.466.558	104.574.746	37	340.866.000	112.990.120	33

6.6.6.2. Personel ve Özlük İşleri Müdürlüğü

Merkez

ÇALIŞMA STATÜSÜ		DOLU	BOŞ	TOPLAM
Kadrolu Personel (657/4-A)*		2000	250	2250
Sözleşmeli Personel (657/4-B)		72	26	98
Sözleşmeli Personel (2919/Ek 1/2)		5		5
Sözleşmeli Personel (2919/12-3)		567		567
YÖK Göre Çalışan Personel (2547/38. Md)		0		0
Geçici Personel (657/4-C)		524	21	545
MİLLETVEKİLİ	GEÇİCİ GÖREVLİ	223		223
DANIŞMANI	SÖZLEŞMELİ	260		260
MERKEZ TOPLAMI		3651	297	3948

* Kadro karşılığı sözleşmeli personel sayısı; Merkez: 202

TBMM İdari Teşkilatı Kadrolarının 01.10.2005/07.06.2006 Tarihleri Arası Değişim Durumu

Merkez

ÇALIŞMA STATÜSÜ	01.10.2005	07.06.2006	FARK
Kadrolu Personel (657/4-A)	2013	2000	-13
Sözleşmeli Personel (657/4-B)	63	72	9
Sözleşmeli Personel (2919/Ek 1/2)	4	5	1
Sözleşmeli Personel (2919/12-3)	542	567	25
YÖK Göre Çalışan Personel (2547/38. Md)	0	0	0
Geçici Personel	519	524	5
Merkez Toplamı	3141	3168	27

6.6.6.3. Personel İdari Şube Müdürlüğü (Sağlık Giderleri)

4'üncü Yasama Yılı'nda 91 bin 821 adet fatura alındı. Bu faturaların tutarı 37 milyon 335 bin 344 YTL 46 YKR'tur. Tedavi yönetmeliğine uygun olmadığı tespit edilen ve maddi değeri 826 bin 901 YTL 38 YKR olan 892 adet fatura, ilgili sağlık kuruluşlarına iade edildi.

3'üncü Yasama Yılı'nda ilaç giderleri 9 milyon 351 bin 983 YTL 94 YKR iken, 4'üncü Yasama Yılı'nda bu rakam 7 milyon 747 bin 704 YTL 94 YKR oldu.

6.6.6.4. Saymanlık Müdürlüğü

Milletvekillerinin maaş ödemeleri için 41.816.591 YTL 35 YKR, Merkez Teşkilatı ile Milli Saraylar personelinin maaş ve ücret ödemeleri için 70.197.597 YTL 05 YKR, eski üye, dul-yetimlerin tazminat ödemeleri için 1.613.150 YTL 90 YKR olmak üzere toplam 113.627.339 YTL 30 YKR ödenmiştir.

Milletvekilleri ve bakmakla yükümlü olduklarının tedavileri için 4.534.013 YTL 90 YKR, personel ve bakmakla yükümlü olduklarının tedavileri için 7.482.178 YTL 63 YKR, eski üye, dul-yetimlerin tedavi giderleri için 23.100.956 YTL 85 YKR olmak üzere toplam 35.117.149 YTL 38 YKR ödenmiştir.

Bu dönemde milletvekillerinin yolluk ödemeleri için 1.432.958 YTL 09 YKR, TBMM personeli yolluk ödemeleri için 375.917 YTL 68 YKR harcama yapılmıştır.

6.6.7. DESTEK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

6.6.7.1. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

HACCP Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi kuruldu ve TSE tarafından belgelendirildi.

Milletvekili ve personelin kullanımı için Başkanlar Parkı yanında Tepe Kafeterya açıldı.

Sabit Osman Avcı Sosyal Tesisinde üst düzey yabancı konukların ağırlanması için VIP salonu açıldı.

Milletvekilleri ve personelin aylıklarından yapılan sabit kesinti ile sınırsız çay içme imkânı sağlandı.

6.6.8. TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI

6.6.8.1. İşletme ve Yapım Müdürlüğü

Yeni yapılacak kütüphane-araştırma ve arşiv binası ile Genel Sekreterlik hizmet binası için mimari yarışma projesi düzenlendi.

Eski ısı merkezinin yerine, yeni Isıtma ve Soğutma Merkezi kuruldu.

Kampus içindeki yer altı hidratlı sulu yangın söndürme sistemi yerine tüm kampusu kapsayacak şekilde yeni bir sulu yangın söndürme sistemi kuruldu.

YEDİNCİ BÖLÜM

VII. 5'İNCİ YASAMA YILI (1 EKİM 2006-3 HAZİRAN 2007)

7.1. CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER'İN 5'İNCİ YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI

1 EKİM 2006 PAZAR

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Meclisin yasama yılına başlaması dolayısıyla son kez yaptığı açış konuşmasında, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda bakan ve müsteşarının yer almasının yargı bağımsızlığını ve hukuk devleti ilkesini zedelediğini belirtti. Anayasa'da benimsenen laiklik ilkesinin, belirtilen amaç bağlamında değerlendirilmesi ve yorumlanmasının zorunlu olduğunu vurguladı.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, 22'nci Dönem Beşinci Yasama Yılına açış konuşması

“CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sizleri, yeni yasama yılının başlangıcında üstün başarı dileklerimle ve saygıyla selamlıyorum. Sözlerime başlarken, bu yüce çatı altında bir kez daha bulunmaktan duyduğum mutluluğu belirtmek istiyorum.

Laik ve demokratik rejimimizin temel kurumu Türkiye Büyük Millet Meclisi, açıldığı günden bu yana tarihsel sorumluluk üstlenmiş, varlığı ve çalışmalarıyla ulusumuza güven vermiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yüce Atatürk'ün öncülüğünde Kurtuluş Savaşını yürütmüş, Cumhuriyeti kurmuş, devrimlerin altyapısını oluşturmuş, Atatürk Cumhuriyetinin değiştirilemez nitelikleriyle sonsuza kadar yaşatılması, demokrasinin güçlendirilmesi, rejimin özünden sapma olmaksızın kurum ve kurallarıyla işlemesi, yurttaşlarımızın hak ve özgürlüklerine kavuşarak onurlu bir yaşam sürmesi yönünde önemli hizmetlerde bulunmuştur.

Türkiye, Ölümsüz Önderimiz Atatürk'ün, O'nun izinde ilerleyen kurumlarımızın ve yurttaşlarımızın çaba ve katkılarıyla, çağdaş dünyanın saygın, güvenilir bir üyesi olma yolunda önemli aşama kaydetmiştir.

Sahip olduklarımızın değerini bilerek, gücümüze inanarak, kendimize güvenerek, sorunlar karşısında yılmayarak, demokrasimize sahip çıkarak, bölünmez bütünlüğümüzü koruyarak, toplumsal barışı sürekli kılarak aydınlık yarınlara emin adımlarla ilerleyeceğiz. Bu konuda kurumlarımıza, yönetileni ve yöneteniyle tüm yurttaşlarımıza görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Ulus egemenliğinin temsilcisi Yüce Meclisimizin bu süreçte de çalışmalarıyla büyük katkıda bulunacağına yürekten inanıyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bu yıl, bağımsızlık savaşımızın önderi, ulusumuzun kurtarıcısı, çağdaş Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, büyük komutan, eşsiz devlet adamı ve devrimci Yüce Atatürk'ün doğumunun 125 inci yılını kutluyoruz.

Türk Ulusu, doğumunun 125 inci yılında Yüce Atasını sevgiyle, özlemle, gönül borcuyla anarken, aynı zamanda tarihe ve insanlığa mal olmuş, eylemleri ve söylemleriyle dünyada saygınlık kazanmış örnek bir lideri yetiştirmenin övücünü ve coşkusuyla yaşamaktadır.

Yüce Atatürk, insanlığa mal olan yapıtlarıyla her gün aramızda bulunmakta, yüksek ülkeleri ve ilkeleriyle yol gösterici olmakta, düşüncelerde ve yüreklerde yaşamaktadır. (Alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; devletlerin siyasal rejimlerini düzenleyen anayasaların üstün konumları, özenle korunmalarını zorunlu kılmıştır. Bu nedenledir ki, anayasaların bağlayıcılığı, uygulanmasının sağlanması, izlenmesi, denetlenmesi ve değiştirilmesi özel kurallara bağlanmıştır.

Anayasanın 2 nci maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir.

Hukuk devleti niteliğinin ayırt edici özelliği, hukukun üstünlüğünün kabul edilmiş olmasıdır. Hukukun üstünlüğü de, Anayasanın ve yasaların eksiksiz uygulanmasını, iktidar gücünün yargı ile dengelenmesini, yasama ve yürütme organları ile yönetimin eylem ve işlemlerinin yargısal denetime bağlı tutulmasını gerektirmektedir.

Anayasada parlamenter sistem kabul edilmiş, bu sistemin gereği yasama, yürütme ve yargı erklerine yer verilmiş ve erkler ayrılığı ilkesi benimsenmiştir. Anayasanın Başlangıç bölümüne göre, erkler ayrılığı, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasıyla sınırlı uygar bir işbölümü ve işbirliğidir.

Anayasada benimsenen sisteme göre, kuşkusuz hiçbir organ diğerine üstün değildir. Her organ, Türk Ulusu adına, Anayasada belirlenen yetki ve görev alanı içinde ulusal egemenliği kullanmaktadır.

Bunun yanında, yasama ve yürütmenin siyasal birlikteliklerinden doğacak iktidar gücünü dengelemek için Anayasada kimi düzenekler öngörülmüştür. Cumhurbaşkanına, Anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetme bağlamında, Anayasa ile verilen yasama, yürütme ve yargıya ilişkin yetki ve görevler bu kapsamdadır.

Yine, Anayasada iktidar gücünü dengelemek için yasama, yürütme ve yönetimin tüm eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı tutulmuş; yargıya, gücü elinde bulunduran erkler karşı bir denge ögesi olma işlevi yüklenmiştir.

Yasalar, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü, yasama dokunulmazlığının kaldırılması ya da milletvekilliğinin düşürülmesine ilişkin yasama işlemleri ile yürütme işlemi olan yasa gücünde kararnameler, Anayasa Mahkemesinin denetimine bağlı tutulmuştur.

Diğer yürütme ve yönetim eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluk denetimi de idarî yargının görev alanına girmektedir.

Tüm bu düzenlemeler, yargının, yasama ve yürütmeye üstünlüğü değil, hukukun üstünlüğü bağlamında iktidar gücünün sınırlandırılması, başka bir deyişle hukuka uygunluğun sağlanması anlamındadır. Çünkü hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesini benimsemiş çağdaş toplumlarda son söz yargıya verilmiştir.

Nitekim, Anayasanın 138 inci maddesinde, yasama ve yürütme organları ile yönetimin, mahkeme kararlarına uymak zorunda oldukları, bu organlar ve yönetimin, mahkeme kararlarını hiçbir biçimde değiştiremeyecekleri, bunların yerine getirilmesini geciktiremeyecekleri; 153 üncü maddesinde de, Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargı organlarını, yönetim makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri, kısaca herkesi bağlayacağı belirtilmiştir.

Bu sistem, ilke ve kurallar uyarınca, bir konuda yargı kararı varken tersine işlem ya da uygulama yapılması, hukuk devletinde olanaksızdır.

Bu noktada iki konu önem kazanmaktadır. Bunlardan birincisi, yargı bağımsızlığı; ikincisi ise, seçilmişlerin yanında atanmış kamu görevlilerinin rejim yönünden önemidir.

Anayasamızın 2 nci maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin nitelikleri arasında sayılan hukuk devletinin en önemli özelliklerinden biri, yargı bağımsızlığı ilkesinin kabul edilmiş olmasıdır.

Güçler ayrılığı ilkesi benimsenen parlamenter demokrasilerde, bu ilkenin doğal sonucu olarak yargı erki, yasama ve özellikle gerçek gücü elinde bulunduran yürütmeye karşı korunmuş ve bağımsız kılınmıştır.

Yargı bağımsızlığının gerçekleştirilebilmesi için, mahkemelerin yanında, yargı erkinin en önemli ögesi ve temsilcisi olan yargıçların da bağımsız ve güvenceli olması gerekmektedir.

Bu nedenle, Anayasanın 9 uncu maddesinde, yargı yetkisinin Türk Ulusu adına "bağımsız mahkemelerce" kullanılacağı, 138 inci maddesinde de, yargıçların görevlerinde bağımsız oldukları belirtilmiştir.

Yine Anayasamızda, yargı erkinin yürütmenin etki ve karışmasından uzak tutulabilmesi için kimi düzenlemelere yer verilmiştir. 140 ıncı maddede, yargıçların, mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi ilkelerine göre görev yapacakları; 138 inci maddesinde, yargıçların, Anayasa, yasa ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verecekleri; hiçbir organ, makam, merci ya da kişinin, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve yargıçlara emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı kurala bağlanmıştır.

Yargı organlarının kuruluşu, çalışma ilkeleri, yargıçların seçimi ve özlük hakları konularında yargı bağımsızlığını gölgeleyecek yöntemlerden uzak durulması, hukuk devleti ilkesinin gereğidir.

Yargıç ve savcıların tüm özlük ve disiplin işleri, Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesi üyelerinin seçimi gibi önemli yetkilerle donatılmış Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun oluşumunda, bir siyasî parti mensubu olan bakanın ve onun buyruk ve direktifleri ile hareket eden Müsteşarın yer alması yargı bağımsızlığını, dolayısıyla hukuk devleti ilkesini zedelemektedir. (CHP ve Anavatan Partisi sıralarından alkışlar)

Çeşitli hükümet programlarında da vurgulandığı gibi, yargının kişiselleştirilmesi ve siyasallaştırılmasının önlenmesi için, yargı bağımsızlığıyla bağdaşmayan bu durumun ivedi olarak düzeltilmesi gerekmektedir.

Unutulmamalıdır ki, yargıç güvencesi yargı bağımsızlığının, yargı bağımsızlığı da devlete güvenin ön koşuludur.

Yasama ve yürütme organlarının da yargının siyasallaştırılmasından özenle kaçınmaları gerekir. Yargının siyasallaştırılması durumunda bundan zarar görecektir. Başta yine devlet organlarıdır. Bununla da kalmayacak, tüm devlet kurumları, insanî değerler ve bireyler de bu zarardan paylarını alacaklardır.

Hukuk devletinde, kişilerin özel yaşamına ve özgürlük alanına yapılacak hukuka aykırı karışmalardan ve bu nedenle uğrayabilecekleri zararlardan korunabilmeleri gerekmektedir. Böylece, hukuksal güvenliğin sağlanması ve sürdürülmesi, ancak bağımsız ve dolayısıyla yansız yargı organı aracılığıyla olanaklıdır.

Yurttaşın hak arama özgürlüğünün ve hukuksal güvenliğin her türlü siyasal karışmadan, ideolojik ve dogmatik düşüncelerden arınmış, yansız ve bağımsız yargı organı tarafından korunduğu bilindiği sürece, hukuk devletinin varlığı duyumsanabilir.

Yargılama sürecinde siyasal karar organlarının etkin kılınması, yargı kararlarının, hukukun gerekleri yerine siyasal kanaat ve düşüncelere dayandırılması, bu yönde yorumlanarak uygulanması ya da uygulanmaması yargının siyasallaştırılmasına neden olur. Bu ise, kişilerin hukuksal güvenliğinin ortadan kaldırılmasına, kamusal düzenin bozulmasına, hukuk ve devlet erkinin yok olmasına yol açar.

Hukuk devletinin varlığının toplum yaşamının her alanında yurttaşlarca duyumsanması, devlete güvenin varlık nedeni olduğuna göre, tüm organların bu alanda ödevleri, yükümlülükleri ve sorumlulukları vardır.

Öte yandan, anayasal sistemin işlerliğini sağlayacak organları oluşturan, onları somutlaştıran görevlilerden kimileri halkın, kimileri Türkiye Büyük Millet Meclisi ya da Anayasada öngörülen diğer kurumların seçmesiyle, kimileri de atamayla göreve gelmektedirler.

Anayasaya göre, üç erki temsil eden organ ya da kurumlar arasında üstünlük sıralaması yapılamayacağına göre, göreve getirilme yöntemlerine bakılarak organ ya da kurumları somutlaştıran görevliler arasında da ayırım yapılamaz.

Yine, anayasal sisteme göre, rejim yönünden denge ögesi olan kurumların kararlarının, salt o kurumu oluşturan görevlilerin getiriliş yöntemine dayanılarak eleştirilmesi ve etkisizleştirilmesi doğru değildir.

Unutulmaması gereken şey, devletin ve rejimin sürdürülebilmesi için, seçilmişler kadar atanmışların da görevi, sorumluluğu ve vazgeçilmez önemi olduğudur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Anayasa'nın 2 nci maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin demokratik bir devlet olduğu belirtilmiş; 67 nci maddesinde, seçme, seçilme ve siyasal etkinlikte bulunma hakkı, temel hak ve ödevler arasında düzenlenmiş; 13 üncü maddesinde de, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulmaksızın, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmamak koşuluyla sınırlandırılabilmesi öngörülmüştür.

Yurttaşların seçme, seçilme ve siyasal etkinlikte bulunma hakkı, demokrasinin yeterli değil, gerekli koşuludur. Yine, Anayasanın 68 inci maddesinde belirtildiği gibi, siyasal partiler demokratik yaşamın vazgeçilmez öğeleridir.

Ancak, bunların yanında, Anayasanın 67 nci maddesinde, seçimler konusunda çok önemli bir kurala yer verilmiş, seçim yasalarının "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenleneceği belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi, önemli olan, bu ilkelerin seçim yasalarına sadece yansımaları değil, yasada bu iki ilke arasında denge kurulmasıdır.

Temsilde adalet, siyasal partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde, seçimlerde aldıkları oy oranında temsilci bulundurmasını gerektirmekte, alınan oyla orantılı temsilci sayısı ile yaşama geçirilebilmektedir.

Yönetimde istikrar ise, oyların siyasal partiler arasında aşırı bölünerek Türkiye Büyük Millet Meclisine yansımalarının yaratacağı istikrarsızlığın önlenmesini anlatmaktadır. Bu ilkenin yaşama geçirilmesi, oyların temsilci sayısına dönüşmesinde "baraj" olarak adlandırılan oransal sınırlar konulmasını zorunlu kılmaktadır.

Birbirinin karşısı gibi görünen bu iki ilkenin, seçme ve seçilme hakkının özünü zedelemeyecek ve devlet yönetimini aksatmayacak biçimde, birbirini dengeleyerek yasaya yansıtılması anayasal zorunluluktur. Bu duyarlı denge, aynı zamanda, demokratik hukuk devleti niteliğinin de gereğidir.

Yönetimde istikrar ilkesi, salt çoğunluğu sağlayacak seçim sistemini değil, istikrarlı yönetimi olanaklı kılacak adaletli bir temsil sistemini gerektirmektedir.

Bundan amaç, seçmenin siyasal dağılımının Parlamente'ye olabildiğince uygun ve adil biçimde yansımalarıdır. Adalet, aynı zamanda, yönetimde istikrarın da temel koşuludur. Yalnızca ya da ağırlıklı olarak istikrarı gözetmenin, istikrarsızlık kaynağı olacağı açıktır.

Kuşkusuz, temsilde adaletin sağlanması için, seçmenin siyasal dağılımının tümüyle Parlamente'de temsil edilmesi, başka bir deyişle, siyasal partilerin tümünün Mecliste temsilci bulundurması da savunulamaz. Bu sistemin de, yönetimde istikrar ilkesine zarar vereceği ortadadır. Ne var ki, oy kullanan seçmenin siyasal görüşünün büyük oranlarda Parlamente'de temsil edilemediği seçim sistemini de, temsilde adalet ilkesiyle bağdaştırmak olanaksızdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; birçok kez üzerinde durduğum kimi konuları, ülke rejimi ve geleceği yönünden çok önemsedığım için bir kez de Yüce Meclisin çatısı altında vurgulamak istiyorum.

Öncelikle, son yıllarda, bilinçli olarak gündemden düşürülmeyen laiklik ve laikliğin tanımı tartışmaları üzerinde durmakta yarar görüyorum.

Belirtmek gerekir ki, demokrasi, özgürlük, kamu yararı, kamu düzeni, laiklik gibi kavramların Anayasada kavramsal tanımı yapılmamış olabilir. Anayasalar, kurallarıyla bu kavramların işlevlerini ve anlamlarını ortaya koyarak çerçevesini çizip, işlevsel tanımını yaparlar. Nitekim, Anayasamızda da, laikliğin işlevsel tanımı yapılmıştır.

Bu nedenle, Anayasada, laikliğin tanımını aramak yerine, nasıl bir laikliğin öngörüldüğüne bakmak gerekir. Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi kararlarının konuya katkısı gözden uzak tutulamaz.

Laiklik ilkesini yaşam biçimi olarak benimseyen çağdaş ülkeler incelendiğinde, tümünün bu ilkeyi kendi toplumsal gerçeklerine göre biçimlendirdikleri görülecektir.

Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da belirtildiği gibi, laiklik, ülkelerin içinde bulunduğu tarihsel, siyasal, toplumsal koşullara ve her dinin gerektirdiği isteklere bağlı olarak ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Bu farklılığa bağlı olarak her ülkenin laiklik anlayışı, o ülkenin Anayasasına yansımıştır. Türkiye için özellik taşıyan laiklik de, Anayasada benimsenen ve korunan içerikte bir ilkedir.

Laiklik ilkesinin, her ülkenin içinde bulunduğu koşullardan ve her dinin özelliklerinden esinlenmesi, bu koşullar ile özellikler arasındaki uyum ya da uyumsuzlukların laiklik anlayışına yansiyarak değişik nitelikleri ve uygulamaları ortaya çıkarması doğaldır.

Dini ve din anlayışı tümüyle farklı ülkelerde laiklik uygulamasının aynı anlam ve düzeyde olması beklenemez.

Türkiye Cumhuriyeti, Türk Ulusunun gelenekleri, toplumsal yapısı, sosyal gerçekleri ve koşulları karşısında laikliği kendine en uygun içeriğiyle benimsemiştir.

Devlet rejiminin ve toplumsal yaşamın laikleştirilmesi belirli bir tarihsel süreç içinde gerçekleştirilmiştir. Laiklik ilkesinin günümüzdeki anlam ve önemini kavrayabilmek için Kurtuluş Savaşı sürerken ve Türkiye Cumhuriyeti kurulurken gerçekleştirilen olayları ve olguları iyi irdelemek gerekir.

Gerçekten, daha Kurtuluş Savaşına başlangıç hazırlıkları sırasında Erzurum Kongresinde alınan kararlar içinde, ulusal egemenliğin üstün kılınacağına yer verilmiş; Kurtuluş Savaşı sürerken kabul edilen 1921 ve savaştan hemen sonra kabul edilen 1924 Anayasalarının 1 inci ve 3 üncü maddelerine "egemenlik kayıtsız koşulsuz ulusundur" kuralı konulmuştur. Bunlar, laiklik yolunda atılan ilk adımlardır. Çünkü, laikliğin özü ve temeli "egemenliğin" kaynağında yatmaktadır. Egemenlik ulusa ilişkin ise, o rejimin dayandığı sistem laik sistemdir.

Laiklik ilkesine, Türkiye Cumhuriyeti yönünden tarihsel süreçte kazandığı anlamıyla 1961 ve 1982 Anayasalarında da yer verilmiştir.

1961 ve 1982 Anayasalarının laiklikle ilgili tüm kuralları birlikte incelendiğinde, laikliğe bir ilke olarak yer verilmesinin çok ötesinde, onun işlevinin de tanımlanarak kapsamının belirlendiği görülecektir.

Anayasanın 1 inci maddesinde, Türkiye Devletinin bir cumhuriyet olduğu belirtilmiş; 2 nci maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin, "Başlangıç" bölümünde yer verilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu vurgulanmış; 4 üncü maddesinde de, 1 inci ve 2 nci maddelerdeki cumhuriyetin ve cumhuriyetin niteliklerinin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin önerilemeyeceği belirtilmiştir. Böylece, Türkiye Cumhuriyetinin niteliklerinden olan laiklik, anayasal içeriğiyle güvence altına alınmıştır.

Anayasanın 176 ncı maddesine göre "Başlangıç" bölümü, Anayasa metnine dâhildir. Anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri içeren "Başlangıç" maddelerin amacını ve yönünü belirten bir kaynaktır. Madde gerekçesinde de "Başlangıç" bölümünün Anayasanın diğer kurallarıyla eşdeğer olduğu vurgulanmıştır.

Anayasanın "Başlangıç" bölümünde, laiklik ilkesi gereği, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı belirtilmiştir. Böylece, cumhuriyetin niteliklerinin en önemlisi ve diğer niteliklerin temeli olan laiklik, Anayasaya yön veren ilkeler arasındaki yerini almış ve anayasal tanımını bulmuştur.

Bu tanıma göre, laiklik, dinin, sosyal, siyasal ve hukuksal bir güç ve düzenleyici olmasını önleyen temel ilkedir. Bu işlevine uygun olarak, Anayasanın 24 üncü maddesinde de,

- Devletin sosyal, ekonomik, siyasal ve hukuksal temel düzeninin, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırılmayacağı,

- Dinin ya da din duygularının yahut dince kutsal değerlerin, siyasal ya da kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla kötüye kullanılmayacağı açık biçimde kurala bağlanmıştır.

Bunun yanında, Anayasanın 13 üncü maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin, laik cumhuriyetin gereklerine uygun olarak yasayla sınırlandırılabilmesi; 14 üncü maddesinde de, Anayasada yer verilen hak ve özgürlüklerin, laik cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan etkinlikler biçiminde kullanılmayacağı belirtilmiştir.

Böylece, temel hak ve özgürlüklerin laik cumhuriyeti zedeleyecek biçimde kötüye kullanılması önlenmiş, gerekirse laik cumhuriyeti korumak için temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilmesi kabul edilmiştir.

Öte yandan, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş felsefesi, coğrafi ve siyasal yönden, tekil devlet yapısını ve tam bağımsızlık ilkesini; yönetsel yönden, laik, demokratik, sosyal hukuk devletini; ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal yönden de çağdaş bir Türkiye'yi hedeflemektedir.

Atatürk devriminin amacı, aydınlanma çağını yakalamak ve Türk toplumunu çağdaştırmaktır. Bu amaç, Anayasanın 174 üncü maddesinde, "çağdaş uygarlık düzeyini aşmak" biçiminde anlatımını bulmuştur.

Devrimin temeli, amacına bağlı olarak, laiklik ilkesidir. Laiklik ilkesi, Türkiye Cumhuriyetini oluşturan tüm değerlerin temel taşıdır. Anayasada benimsenen laiklik ilkesinin, yukarıda belirtilen amaç bağlamında değerlendirilmesi ve yorumlanması zorunludur. (CHP sıralarından alkışlar)

Anayasa Mahkemesi, Anayasanın 148 ve 153 üncü maddeleri uyarınca, Anayasaya uygunluk denetimi görevi nedeniyle, anayasal kural, kavram ve ilkeleri resmen yorumlamaya yetkili tek organ olduğuna ve kararları herkesi bağladığına göre, anayasal kuralların Yüksek Mahkeme kararlarıyla birlikte değerlendirilmesi, bu kararlarla kazandırılan içerikle uygulanması zorunludur.

Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında, laikliğin hukuksal, sosyal, siyasal tanımları ve ulusal değeri geniş biçimde ele alınıp, özenle korunması gereken bir ilke olduğu vurgulanmıştır. Bu kararlara göre, laiklik ilkesi gereği;

Din, devlet işlerinde egemen olamaz.

Din, bireylerin manevi yaşamına ilişkin olan inanç bölümündeki yerinde, sınırsız özgürlük tanınarak, anayasal güvenceye alınmıştır.

Dinin, bireyin manevi yaşamını aşarak, toplumsal yaşamı etkilemesine izin verilemez; bireyin inanç ve ibadet yaşamına, kamu düzenini, güvenliğini ve çıkarlarını korumak amacıyla sınırlamalar konulabilir; dinin kötüye kullanılması ve sömürülmesi yasaklanabilir.

Devlete, kamu düzeninin koruyucusu sıfatıyla, dinsel hak ve özgürlükler üzerinde denetim yetkisi tanınmıştır.

Anayasa Mahkemesinin, Anayasadan kaynaklanan yorum yetkisiyle kararlarında yer verdiği bu gerekçeler, laikliğin, anayasal çerçevede işlevini ortaya koyarak tanımını yapmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; "Başlangıç" bölümünde, Anayasanın, Türk yurdu ve Türk Ulusunun sonsuza uzanan varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirlediği vurgulanmıştır.

"Başlangıç", devlet yönetimine ilişkin tüm anayasal kurallar yönünden çok kapsamlı, aynı zamanda çok özlü bir anlatım içermektedir. Böylece, Anayasada, tek devlet, tek ülke, tek ulus ülküsü kabul edilmiş olmaktadır.

Yine "Başlangıç"ta, hiçbir etkinliğin Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esası karşısında korunma göremeyeceği; 3 üncü maddede, Türkiye Devletinin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütün olduğu; 4 üncü maddede, bu kuralın değiştirilemeyeceği belirtilmiş; 5 inci maddede, Türk Ulusunun tümlüğünü, ülkenin bölünmezliğini korumak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmış; 14 üncü maddede, temel hak ve özgürlüklerin, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünü bozmayı amaçlayan etkinlikler biçiminde kullanılamayacağı açıkça vurgulanmıştır.

Ayrıca, 26 ncı maddede düşüncüyü açıklama ve yayma özgürlüğünün, 27 nci maddede bilim ve sanat özgürlüğünün, 28 inci maddede basın özgürlüğünün, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünü koruma amacıyla sınırlandırılabilirliği kabul edilmiş; 58 inci maddede, devlet, gençleri, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirmekle ödevli kılınmış; 68 inci maddede, siyasal partilerin tüzük, program ve eylemlerinin, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağı açıklanmıştır.

Görüldüğü gibi, Anayasamıza göre, Türkiye Cumhuriyeti, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bir bütündür ve tekil devlet yapısına sahiptir. Kurucu öge olarak, tek devlet, tek ülke ve tek ulus söz konusudur; bu ögelerden ve tek dil, tek bayrak ülküsünden asla vazgeçilemez. (Alkışlar)

Ulusun adı, Yüce Önder'in şu özlü sözünde belirtilmiştir: "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye Halkına Türk Ulusu denir." (Alkışlar)

O Ulus ki, büyük bir özveriyle yurdunu yabancı işgalcilerden kurtarmış, tasada ortaklık yapmış, Türkiye Cumhuriyetini kurmuş, tüm devrimleri birlikte gerçekleştirmiş, Cumhuriyetin kazanımlarından birlikte yararlanmış, sevinci ve övücü birlikte yaşamıştır. (CHP sıralarından alkışlar)

Çağdaş devletlerde de yurttaşlık hukuksal bağı yanında bir de ulus kimliği vardır ve bu kimlik, ortak çıkarların, ortak coşkuların, ortak duyguların ve ortak bir dilin toplamıdır.

Anayasanın Başlangıcında ve 2 nci maddesinde; Türkiye Cumhuriyetinin ve Anayasanın Atatürk ulusçuluğuna dayandığı, Türk Ulusunun çıkarlarının her türlü etkinliğin üzerinde olduğu belirtilmiştir.

Anayasadaki ulusçuluk anlayışı, ırksal ve dinsel ögelere değil, gurur ve övünmede, sevinç ve tasada, hak ve ödevlerde, nimet ve külfette ortaklık ve birlikte yaşama isteği gibi değerlere dayanmaktadır. Geçmişte yaşanan ortak acılar ve sevinçler, birlikte kazanılan zaferler, ülke ve ulus çıkarını her şeyden üstün tutma, ülkü ve amaç birliği, çağdaşlaşma yolunda verilen savaşım bu değerleri oluşturmaktadır.

Bunun doğal sonucu olarak Anayasada, Türk Devletine yurttaşlık bağıyla bağlı olan herkesi Türk sayan kuralıyla, birleştirici ve bütüleştirici bir ulusçuluk anlayışı benimsenmiştir. Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü, çağdaş ulusçuluk anlayışının belirgin niteliklerinden birini oluşturmaktadır.

Çok kültürlü toplumlarda birlik, ulusal devletle sağlanmış ve tek ulus ilkesi bu birliği pekiştiren en önemli öge olmuştur. Toplumu oluşturan yurttaşların tek ulus çatısında toplanması, laiklikte olduğu gibi, farklılıklar korunarak birlikte yaşamının en etkili yoludur.

Türk Devletine yurttaşlık bağıyla bağlı olan herkesin Türk sayılması, Türk Ulusunu oluşturan ögelerin etnik kimliklerinin yadsınması anlamına gelmemektedir; tam tersine, etnik kökeni, dini ne olursa olsun, tüm yurttaşların "Türk Ulusu" olarak adlandırılması, yurttaşlar arasındaki eşitliğin sağlanması, çoğunluk içinde bulunan çeşitli etnik kökenli yurttaşların azınlık durumuna düşmesini önleme amacına yöneliktir. (Alkışlar)

Anayasadaki "Egemenlik kayıtsız koşulsuz Türk Ulusundur" kuralı da "Türk Ulusu" kavramının, çoğunluk-azınlık ya da din ve ırk ayrımı yapılmadan yurttaşların tümünü kapsadığını göstermektedir.

Türk Ulusunun birliğini ve huzurunu bozmaya yönelik uğraşlar, tekil devleti hedef alan girişimlerdir. Bu girişimlerin sonuçsuz kalmaya mahkûm olduğu bilinmelidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Anayasanın 92 nci maddesinde, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine izin verme yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisine tanınmıştır ve münhasır bir yetkidir. Bu niteliği, yetkinin, doğrudan Türkiye Büyük Millet Meclisince kullanılmasını, başka bir organa devredilmemesini gerektirmektedir. Hiçbir organ, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

Bu nedenle, izin yetkisi kullanılırken, iznin süresinin, kapsamının ve sınırının da belirtilmesi gerekmektedir.

Soğuk savaş dönemi sonrası, teknoloji, iletişim, ulaşım sektörlerindeki gelişmeler, uluslararası dengeleri güçlü ülkeler yararına hızla değiştirmektedir. Bu durum, uluslararası kurumların ve uluslararası hukukun önemini belirginleştirmektedir. Güçsüz olanın güçlü karşısında korunması, ancak, bu kurumlar ve uluslararası hukuk aracılığıyla sağlanabilmektedir.

Devletlerin kendilerini uluslararası hukukla bağlı sayması, dünya barışı yönünden önemlidir. Anayasamızın 92 nci maddesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisine verilen yetkinin uluslararası hukukun meşru saydığı durumlar için öngörülmüş olması, uluslararası ilişkilerin ulaştığı boyut yönünden de son derece anlamlıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; çağdaş, özgürlükçü demokrasinin temel öğelerinden olan basın, demokratik düzenin sağlıklı işlemesi yönünden vazgeçilmez bir işleve sahiptir. Basın özgürlüğü ise, düşünce ve anlatım özgürlüğünü tamamlayan bir özgürlüktür.

Halkın haber alma hakkını kullanabilmesinin aracı konumundaki basının, çıkar gruplarından ve her türlü otoriteden bağımsız, evrensel meslek ölçütleriyle çalıştığı toplumlarda, hak ve özgürlükler geniş uygulama alanı bulmaktadır.

Haber verme, denetim ve eleştiri yapma, kamuoyunu bilgilendirme ve oluşturma, kurumlarla bireyler arasında bilgi akışı sağlama, özgür tartışma ortamı yaratarak toplumsal bilinci güçlendirme, toplumu eğitme ve düşünce dünyasını zenginleştirme gibi yaşamsal sorumlulukları bulunan basın, bu yönüyle kamusal görev yapmaktadır.

Yurttaşların, toplumun geleceğinde belirleyici rol oynayabilmeleri, yönetimi denetleyebilmeleri, temel hak ve özgürlüklerinin bilincine varıp, bunları her alanda kullanabilmeleri, hukuksal ve toplumsal kuralların yanında, özgür ve yansız basının varlığını gerekli kılmaktadır.

Basının, toplum adına üstlendiği görevleri yerine getirebilmesi için özgür olması, her türlü güç ve baskı karşısında korunması zorunludur.

Basının saygınlığının ve güvenilirliğinin artması, medya gücünün kötüye kullanılmasının önlenmesine, bu gücün kişisel çıkarlardan ve ticarî kaygılardan uzak tutulmasına, yansız, doğru, ilkeli, kişilik haklarına ve özel yaşama saygılı habercilik anlayışının benimsenmesine, her koşulda meslek etiğinin gözetilmesine bağlıdır.

Türk basınının tüm çalışanları ve meslek örgütleriyle, Cumhuriyet rejiminin korunup kollanmasında, laikliğin savunulmasında, demokratik değerlerin yaşatılmasında, geçmişte olduğu gibi bugün ve gelecekte de öncül rol üstlenebileceğinden kuşku duymuyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; çağımızda bir ülke nüfusunun büyüklüğü, tek başına, o ülkenin gücünün yeterli göstergesi olmamaktadır. Gelişen teknoloji, nüfusun yapısını ve niteliğinin önemini artırmıştır. Nüfusun büyüklüğü ve özellikleri, ekonominin sektörel yapısını ve büyüme oranını etkilemektedir.

Hızlı nüfus artışı, temelde yüksek doğum oranına dayanmakta, üretim çağına ulaşmamış olan 0-14 yaş grubunun oranını artırmakta, toplam tüketimin artmasına, dolayısıyla tasarrufun azalmasına yol açmaktadır.

Nüfus politikaları, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın ayrılmaz parçasıdır. Temel amaç, insanların yaşam kalitesini artırmaktır. Bu da ancak, sürdürülebilir kalkınmayla gerçekleştirilebilir. Sürdürülebilir kalkınmayı olumsuz etkileyen en önemli etmen de hızlı nüfus artışıdır.

Gelişmekte olan ülkelerde hızlı nüfus artışı tasarrufu zorlaştırmaktadır. Oysa, bu tür ülkelerin kalkınabilmesi için altyapı, eğitim, sağlık gibi alanlarda yatırımların artırılması gerekmektedir. Ayrıca, artan iş gücüne iş olanağı yaratmak yeni yatırımlara bağlıdır.

1990-2000 döneminde nüfusun yıllık ortalama artış hızı binde 18'den binde 14'e inmiştir. Ancak, yine de Avrupa ülkeleri arasında en yüksek nüfus artış hızı Türkiye'dedir.

Göstergelerin değişmemesi durumunda, 2025 yılında ülke nüfusunun yaklaşık 90 000 000'a ulaşacağı kestirilmektedir. Bunun, daha fazla yoksulluğu birlikte getireceği açıktır. Bu nedenle, halkımızın, iyi örgütlenmiş, etkili aile planlaması ve destekleyici hizmetler yoluyla bilinçlendirilmesi, kendilerinin ve ülkenin çıkarları yönünden zorunludur.

Aile planlaması kavramının salt doğum kontrolü olarak algılanması doğru değildir. Kavram, ana ve bebek sağlığı ile nüfus planlamasını birlikte içermektedir. Bu boyutuyla, ekonomik ve sosyal kalkınma yanında, yaşamsal önemi olan sağlık hakkıyla doğrudan ilgilidir.

Türkiye, Cumhuriyetin 100 üncü yılında, gönenç düzeyi yönünden Avrupa Birliği verilerine ulaşabilmek için, etkili bir aile planlaması ile sağlıklı ve kalkınmayı sürdürecekt nüfus yapısı oluşturma hedefi de önemle göz önünde tutulmalıdır.

20 000 000 insanımız yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. En varsıl kesim ile en yoksul kesim arasındaki gelir farkı 17 kata çıkmıştır. Bunun temel nedenlerinden en önemlisi, aşırı nüfus artışı ve aile planlaması konusunda kesimler arası bilinç farkıdır. En yoksul illerde nüfusun yarısının 14 yaşın altında olması bu bilinç farkını ortaya koymaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine erişmesi sürecinde ekonomiye büyük önem verilmesi gerekir. Sanayileşmiş ve gelişmiş bir ülke olarak küreselleşen dünyada hak ettiğimiz yeri alabilmek için, ekonomik yönden güçlü olmak zorundayız.

Türk ekonomisinin son yıllarda gösterdiği gelişmeleri yakından izliyoruz. Ekonomik anlamda yeni sıkıntılarla karşılaşılması ortak dileğimizdir. Toplum olarak geçmişten ders çıkarmalı, anlayış birliği içinde, iç politika kaygılarından uzak, siyaset üstü yaklaşımlarla geleceğe yönelmeliyiz.

Sayıların olumlu ya da olumsuzluğundan bağımsız olarak yapısal sorunlara eğilmemiz ve gerçekçi, bütüncül çözümler üretmemiz gerekmektedir. Bunun yolu ise, ekonomide yapısal değişimin önündeki risklerin tanısının doğru konulmasından geçmektedir.

Bu bağlamda, ülke ekonomisinin, dengeleri sağlam, üretime dayanan, siyasal yönlendirmelerden etkilenmeyen, gelir dağılımında adalet sağlayan bir yapıya kavuşturulması ve dünyadaki yapısal dönüşümlere uyumlu duruma getirilmesi önemlidir.

Ulusal sermayenin bir ülkenin büyümesinin en temel itici gücü olduğu gerçeği hiçbir zaman akıldan çıkarılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, ulusal sermaye, aynı zamanda bir ülkenin mali sektörünün de omurgasıdır. Ulusal sermayenin büyütülmesi ve geliştirilmesi için ulusal tasarrufların özendirilmesi ve verimli kullanılması zorunludur.

Küreselleşme adı altında uluslararası tekelleşen sermayenin, yerelleştirme ve özelleştirme yöntemi ile iç pazarı etkili biçimde ele geçirmesinin ulusal ekonomiye zarar vereceği de gözden uzak tutulmamalıdır. (CHP sıralarından alkışlar)

Toplumsal ya da stratejik önem taşıyan tüm kamu kuruluşlarının getirisi-götürüsü tartışılmadan özelleştirilmesi yönündeki uygulamalar, özelleştirmeyi toplumsal, mantıksal ve hukuksal temelinden uzaklaştırmakta, sosyal devlet ilkesine zarar vermekte ve hızla yabancılaşmaya dönüştürmektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

Gelişmiş ülkelerde stratejik önemdeki tesislerin, yabancılara satılmasının önlenmesi ve bunun örneklerinin giderek artması, özelleştirme konusuna çok daha duyarlı yaklaşılmasını gerektirmektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

Üstelik, ülkemizdeki bölgelerarası gelişmişlik farkı ve geri kalmış yörelere özel kesimin yatırım yapmaktan kaçınması, kamu girişimciliğinin önemini ortaya koymaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye Cumhuriyeti, sosyal bir devlettir. Anayasanın ilgili maddelerinde sosyal devletin çerçevesi çizilmiş, devletin bu kapsamdaki görev ve yükümlülükleri saptanmıştır.

Bireylerin sosyal hakları ve asgarî yaşam düzeyleriyle ilgilenecek onların gönenç, huzur ve mutluluk içinde, gelecek kaygısı taşımadan yaşamalarını sağlamak, sosyal devletin temel amaç ve görevlerindendir.

Sosyal devletin, toplumun gereksinimlerini karşılamak amacıyla üstlendiği kamu görevlerini, genel olarak sosyal güvenlik, sosyal yardım, sosyal hizmetler, eğitim ve sağlık biçiminde özetlemek olanaklıdır.

Toplumsal huzur ve mutluluğu için sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık hizmetlerini diğerlerinden ayırmak gerekmektedir. Bunlar, siyaset üstü tutulması gereken, yaşamsal önemi bulunan hizmetlerdir.

Sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, kalitesinin yükseltilmesi, tüm bireyler için erişilebilir, yeterli ve sürekli kılınması, sağlık güvencesinin herkesi kapsamı sosyal devlet olmanın koşuludur. Sağlık gibi devletin aslî görevi olan bir alanın, insanî boyutu gözardı edilerek, yalnızca parasal yaklaşımlarla ele alınması, sosyal devlet ilkesiyle örtüşmemektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

Çağdaşlık savındaki her devlet, birey mutluluğunu amaçlayan politikalar benimsemek ve uygulamak durumundadır.

Bu nedenle Türkiye de, sağlık alanında çağdaş ölçütleri yakalamak, sağlık sisteminin aksayan yönlerini ivedilikle, toplumun beklentileri doğrultusunda düzeltmek zorundadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; yolsuzluklardan arındırılmış temiz bir toplum, nesnel kurallara göre işleyen yansız ve saydam bir yönetim, tüm yurttaşların ortak özlemidir. Ne var ki, uzun yıllardan beri yolsuzluk olayları toplumun gündeminden düşmemiş, kamuoyu sorgulama gereği duymadan her suçlamaya inanır duruma gelmiş, toplumsal sağduyu, aklama kararlarına bile kuşkuyla bakar olmuştur.

Kamu kurum ve kuruluşlarında yapılan denetimler, bilgisizlik, savurganlık, çıkar sağlama, görevi savsaklama, basiretsizlik gibi nedenlerle, kurumların çok yüksek tutarlarda zarara uğratıldığını göstermektedir.

Yolsuzlukla savaşımında mutlaka başarılı olunması gerekmektedir. Bu hedefe ulaşmak için, yasama, yürütme ve yargı organlarınca, kararlı bir tutum izlenmeli, açık bir toplum ve saydam bir yönetim olmanın gerekleri yerine getirilmeli, yolsuzluk eylemlerinin cezasız kalmayacağı uygulamalarla kanıtlanmalı, yasama dokunulmazlığına ilişkin kurallar gözden geçirilmelidir. (CHP ve Anavatan Partisi sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ülkelerin gelişen dünyadaki konumlarını güçlendirebilmelerinde temel araç eğitimidir. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan bu yana eğitime büyük önem vermiş, çocuklarımızın ve gençlerimizin, yenilikleri yakalayan, akli ve bilimi rehber edinen, yaşamına dogmalarla ve hurafelerle değil, çağdaş değerlerle yön veren nitelikli kuşaklar olarak yetiştirilmesine özen göstermiştir.

Eğitimin temel amacı, toplumun ve bireyin niteliğinin yükselmesine hizmet etmektir. İnsanlık tarihi boyunca gelişmenin ana kaynağı bilgi olmuştur. Çağımızda bilginin önemi "bilgi toplumu" kavramının geliştirilmesini gerekli kılacak düzeyde artmıştır.

Kalkınmanın sürdürülebilmesi, bilgiyi üretme ve kullanma yetisi geliştirilmiş bireyleri yetiştirecek, nitelikli bir eğitim-öğretim sisteminin kurulmasını gerektirmektedir.

Eğitim, ülkedeki ekonomik, toplumsal, bilimsel ve siyasal kurumların üretim ve hizmet kapasitesini artıran bir süreçtir. Bu süreç, bireylerin yaşam boyu öğrenmesi olgusunu da kapsamaktadır.

Dünyada ekonomiler giderek nitelikli bir istihdam profiline, dolayısıyla daha nitelikli eğitim ve yükseköğretim almış olmayı gerektiren bir sektörel yapıya dönüşmektedir.

Sonuç olarak, eğitimin sürdürülebilir büyüme, rekabet edebilirlik, araştırma, geliştirme ve yeni iş alanlarının yaratılması, sosyal içerik, bölgesel gelişme gibi öğelerle bir arada ele alınması ve bu alanlara olan katkısını ön planda tutan bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekmektedir. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Kişiliğin oluşmasında önemli katkıları olan okul öncesi eğitimde, çocuklarımızın sağlığı ve beslenmesi kadar, bireysel gelişimini destekleyecek toplumsal ve fiziksel ortamlar sağlanması da önemlidir.

İlköğretimin temel hedefi, etkili bir rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunarak, çocuklarımızı erken yaşlardan itibaren ilgi, yetenek, gelişim ve öğrenme özelliklerine göre geleceğe hazırlamaktır. Bu dönemde, çocuklara, denetimsiz ortamlarda bilim dışı, mistik ve dogmatik kimi bilgiler aşılmasına duyarsız kalınması, bu niyetle hareket eden kişi ya da kurumların, caydırıcılığı azaltacak yaptırımlarla cesaretlendirilmeleri son derece tehlikelidir. (CHP ve Anavatan Partisi sıralarından alkışlar)

İlköğretim sistemimizin en önemli sorunlarından biri de, öğrencileri ortaöğretime yönlendirmedeki yetersizliğidir. Bir meslek seçimine ilişkin kararını henüz olgunlaştıramamış çocuklarımız, ilköğretimin sonunda meslekî eğitim veren liseler yerine, genellikle üniversiteye hazırlık amaçlı genel liselere yönelmektedirler. Bu nedenle, meslekî teknik öğretimin, genel ortaöğretim içindeki payı giderek düşmektedir.

Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması ve uygulamanın kararlılıkla sürdürülmesi, eğitimde çağa uyum yönünde atılan önemli bir adım olmuştur. Fiziksel altyapı yeterli düzeye getirilerek, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması bir an önce gerçekleştirilmelidir. (CHP ve Anavatan Partisi sıralarından alkışlar) Eğitimde niteliğin iyileştirilmesi ve gelişimin sürdürülmesi bunu gerekli kılmaktadır.

Ortaöğretim aşamasında, meslekî ve teknik bilgiyle donanmış gençlerimizin ilgili sektörlerde çalıştırılmalarına öncelik verilmesi, böylece ara eleman gereksiniminin karşılanması, lisans düzeyinde öğrenim yapmak isteyenlerin ise, kendi alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarına yönlendirilmeleri temel alınmalıdır.

Üniversiteye girişe hazırlık uygulaması, ortaöğretimi neredeyse amaç olmaktan çıkarak araç durumuna düşürmüştür. Bu olgu, gençlerimizin sosyal etkinliklerden uzak, araştırmacılığı önemsemeyen, sorun çözme becerisi kazanamamış kişiler olarak yetişmelerine yol açmaktadır.

Yükseköğretimdeki sorunlarımızın kalıcı biçimde çözülebilmesi için, bu alana yönlendirilen malî kaynakların çoğaltılması, üniversitelerin öğrenci kapasitesinin, ülkemizin gereksinim duyduğu yetişmiş insan gücü sayısı ile uyumlaştırılması, öğretim kalitesinin yükseltilmesi ve uluslararası geçerliliği olan bir kalite güvence sisteminin geliştirilmesi, öğretim üyeliğinin çekici duruma getirilip, üniversite kadrolarının oluşumunda kıdem ve liyakatin temel alınması önem taşımaktadır. (Alkışlar)

Ülkemizin genç ve yetenekli beyinleri, eğitim sonrası iş olanaklarının yetersizliği ve kariyer planlamasına ilişkin kaygıları nedeniyle, yaşamlarını gelişmiş ülkelerde kurmaya yönelmektedir. Oysa, bu gençler, ulusumuzun çağdaş uygarlık düzeyine yükseltilmesinde temel güvencelerimizdir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dünyanın içinden geçmekte olduğu hızlı küreselleşme süreci, karşılıklı bağımlılığı derinleştirmekte, statükoları sarsmakta ve dünyanın jeopolitik ve jeostratejik durumuna yön vermektedir. Küresel güvenlik ve küresel ekonomi, birbiriyle yakından ilişkili iki önemli kavram durumuna gelmiştir.

Dünyada oluşan yeni güvenlik ortamı, geleneksel tehdit algılamalarının değişmesine yol açmış, güvenlik, bir yerde küreselleşmiştir. Bu çerçevede "güvenlik boyutu" ülke güvenliği kavramından, uluslararası güvenlik biçiminde tanımlanan bölgesel ve küresel güvenlik anlayışına kaymıştır.

Türkiye, ülke bütünlüğüne, ulusal birliğe ve siyasal rejime yönelik çok boyutlu ve giderek artan iç ve dış tehdit ve risklerle karşı karşıyadır. Bu risk ve tehditlerin kaynağını, bölücü ve irticaî etkinlikler, uluslararası terörizm, kitle imha silahlarının yayılması ve bölgesel sorunlar oluşturmaktadır.

Karşılaşılan bu güvenlik sorunlarına karşın Türkiye, istikrarını ve gönencini korumada başarılı olmuştur. Bunda en önemli etkenler, sağlam temeller üzerine kurulmuş laik ve demokratik devlet yapımız ile her türlü etnik ve dinsel ayrımcılığı reddeden, hoşgörü, dayanışma, birlik ve beraberliği öngören toplumsal tavrımızdır.

Terörizmin hesaplı ve siyasal amaçlı bir şiddet hareketi olduğu genel kabul görmektedir. Terörle savaşımın başarılı olması, küresel düzeyde tam bir iş birliğinden geçmektedir. Bu iş birliğinin başarısı, her türlü terör örgütünün, hiçbir ayırım yapılmaksızın, ortak hedef olarak değerlendirilmesi ve

tanımlanmasıyla olanaklıdır. Terörün desteklenmesinin ya da başka ülkelere yönelmiş terörist etkinlikler karşısında sessiz kalınmasının, terörle küresel savaşımı olumsuz etkilediği kuşkusuzdur. Hiçbir ülkenin küresel terörizmle savaşımı tek başına kazanması olanaklı değildir.

Türkiye, terörden en çok zarar gören ülkelere biri olarak, terörle küresel savaşımı tüm gücüyle desteklemektedir. Ancak, Türkiye Cumhuriyetinin üniter yapısını değiştirmek ve ülkeyi parçalamak amacıyla giderek artan eylemler gerçekleştiren terör örgütüne karşı savaşımında Türkiye'ye, dost, komşu ve bağlaşıklarınca yeterince yardım ve destek verilmemektedir.

Irak'ın kuzeyinden kaynaklanan bölücü teröre karşı, ayırım yapmaksızın ortak bir karşı duruş ve güçlü bir eylemsel iş birliği tek çözüm yolu olarak görülmektedir. Sorunun ivediliğinin ve öneminin kavrandığına ilişkin kimi gelişmeler yaşansa da, Türkiye'nin dış teröre karşı meşru savunma hakkı saklı tutulmaktadır. (Alkışlar)

Türkiye Cumhuriyeti, iç barışına ve huzuruna yönelik ve evrensel bir insanlık suçu olan bölücü terörü tümüyle yok edene kadar, hukuk devleti kuralları içinde, büyük bir kararlılıkla savaşımını sürdürecektir. (Alkışlar)

Bu bağlamda, teröre karşı silahlı savaşım yanında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizin sosyoekonomik sorunlarını hızla iyileştirmek ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını ortadan kaldırmak amacıyla hazırlanan eylem planlarının etkin biçimde uygulanmasının önemini de vurgulamak istiyorum.

Terörle savaşımında, güvenlik güçlerimizin özverili çabalarını, halkımızın tümüyle teröre karşı gösterdiği birlik ve kararlılığı, yönetim birimlerimizin üstün çalışmalarını, Yüce Meclisimizin terörle savaşımında sağladığı destek ve katkıları takdirle karşılıyoruz. (Alkışlar)

Terörle savaşımında yitirdiğimiz şehitlerimize bir kez daha Tanrı'dan rahmet diliyor, gazilerimizi gönül borcuyla anıyorum. (Alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ülkemizin iç güvenliğine yönelik bir diğer tehdit de, cumhuriyetimizin kuruluşundan beri var olan, bugün de etkinliğini artırarak sürdüren irtica tehlikesidir. (CHP sıralarından alkışlar) Türkiye'de irticaî tehdidi yeterince algılayamayanların, özellikle son yirmi yılda yaşanan olayları üst üste koyup birlikte değerlendirmesi, Türkiye'deki toplumsal ve bireysel yaşamın nereden nereye geldiğini iyi çözümlemesi gerekmektedir.

İrticaî tehdidin, devletin temel niteliklerini değiştirme hedefinden sapmadığı gözlenmektedir. Bu çerçevede, cumhuriyetin kazanımlarının ortadan kaldırılması, laiklik kavramının çeşitli biçimlerde yorumlanarak içinin boşaltılması, irticaî tabanın giderek genişletilmesi, kadrolaşma ve dini bireysellikten çıkararak toplumsallaştırma ve siyasete yansıtma çabalarının yoğunlaşmasının, toplumda gerginliği artırdığı dikkati çekmektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

İrticaî tehdide karşı savaşımın kilit taşı laikliktir. Unutulmamalıdır ki, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş felsefesi laik düzene dayanmaktadır. (CHP sıralarından alkışlar)

İrticayla savaşımında, cumhuriyetimizin laik yapısının korunması, dinin, din duygularının ve dince kutsal sayılan değerlerin siyasal amaçlı olarak kötüye kullanılmasının önlenmesi, toplumun bu yönde bilinçlendirilmesi, devrim yasalarının ödünsüz uygulanması ve devlet organlarının yetkilerini duraksamaya düşmeden etkin biçimde kullanmaları zorunludur. (Alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ulusal güvenliğimiz yönünden Silahlı Kuvvetlerin güçlü tutulması, geçmişten günümüze en önemli temel önceliğimiz olmuştur.

Silahlı Kuvvetlerimiz, ülkemizin ve siyasal rejimimizin varlığının ve sürekliliğinin güvencesidir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin, Anayasada ve yasalarda belirlenmiş görev ve sorumluluklarını yerine getirecek biçimde güçlü olmasına, cumhuriyet hükümetleri ve parlamentolarımız büyük önem vermiş ve özen göstermiştir. Bunu, burada bir kez daha belirtmekten mutluluk duyuyorum. (Alkışlar)

Bununla birlikte, ulusunun büyük güven ve sevgisine erişmiş olan ordumuzun saygınlığının korunmasını ve siyaset üstü tutulmasını, temel bir görev ve sorumluluk olarak algılamalıyız. (Alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dış siyasette önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönemden geçiyoruz. Bu gelişmelerin niteliği ne olursa olsun, çevremizde ülkemizin güvenlik içinde gelişimini sürdürebilmesine elverişli bir ortamın sağlanması, kuşkusuz ulusal çıkarlarımızın gereğidir.

Batı ile Doğu arasındaki benzersiz konumumuz, sık sık çatışma ve bunalımlarla karşılaşılan bölgemizde gerçekçi, etkin ve çok boyutlu bir dış siyaset izlememizi gerektirmektedir. Bu nesnel gerekliliklerin yaşama geçirilmesi yönünde izlediğimiz dış siyasaya, çağdaş değerleri benimseyen, barışçıl ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir anlayış egemen olmuştur.

Türk Ulusu, çevresinde yaşanmakta olan sorunların olumsuz etkilerini birlik ve dayanışma içinde karşılayacak, uluslararası ilişkilerde barışçıl, saydam ve içten tutumunu kararlılıkla sürdürecektir.

Avrupa Birliğine üyelik hedefimiz, her zamanki canlılığını ve dış siyasadaki öncelikli yerini korumaktadır.

Avrupa Birliği, Türkiye ile katılım görüşmelerini başlatma kararı alarak, Birliğin ortak değerlere bağlı her Avrupa ülkesine açık olduğunu göstermiş, stratejik bir bakış açısı ortaya koyabilmiştir. Katılım sürecinin aksamadan ilerlemesi ve yapay sorunlarla engellenmesine izin verilmemesinin, Türkiye ve Birlik üyesi ülkelerin ortak yararına olduğu kadar, küresel barışa da katkıda bulunacağına inanıyoruz. (AK Parti ve CHP sıralarından alkışlar)

Ancak, ülkemizin Avrupa Birliği üyeliğine kültür ve din farklılığını öne sürerek karşı çıkan kimi çevrelerin, Kıbrıs Rum gemi ve uçaklarına ülkemiz limanlarının açılması yönündeki Rum çabalarına arka çıktıkları da gözlenmektedir. (AK Parti ve CHP sıralarından alkışlar) Bu çabalar, Avrupa Birliğine katılım sürecinde ülkemizden tek yanlı ödün almayı hedefleyen Rum yönetiminin uzlaşmaz tutumunu yüreklendirmektedir. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Avrupa Birliğinin üzerine düşen, Rum tarafını, yerleşmiş Birleşmiş Milletler parametreleri doğrultusunda, siyasal eşitlik ve iki kesimliliğe dayalı kapsamlı bir çözüme yönlendirmektir.

Avrupa Birliğine üyelik hedefimiz gibi, Amerika Birleşik Devletleriyle köklü ilişkilerimiz de dış siyasamızın temel eksenini oluşturmaktadır. Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkilerimiz birbirini tamamlamakta ve Avrupa-Atlantik bağımızı oluşturmaktadır.

Günümüz koşulları Türk-Amerikan ilişkilerinin önemini daha da artırmıştır. Amerika Birleşik Devletleriyle ortak yarar temelinde sürdürdüğümüz istikrar, iş birliği ve barışa dayalı genel amaç birliği, ilişkilerimizin geleceğinin de güvencesidir. Bu çerçevede, Amerika Birleşik Devletleri ile terör ve Kuzey Irak bağlamında sürdürmekte olduğumuz iş birliğinin, sonucu Türk kamuoyu tarafından da titizlikle izlenen önemli bir sınav oluşturacağını vurgulamak isterim. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Çevremizde bir uyum ve istikrar kuşağı oluşturulması başlıca hedefimizdir. Komşularımızla ilişkilerimiz de bu anlayış üzerine kuruludur.

Türk-Yunan ilişkilerinin, içtenlik, karşılıklı güven ve dostluk temelinde gelişmesinin ikili sorunların çözümünü kolaylaştıracağına inanıyoruz. Bu yöndeki ilerlemelerin Akdeniz bölgesine olumlu yansımaları olacağından kuşku duymuyoruz.

Yunanistan'ın uluslararası antlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesini ve Batı Trakya Türk azınlığının sorunlarını çözmesini bekliyoruz. (Alkışlar)

Balkanların istikrarı, ülkemiz için de büyük önem taşımaktadır. Türkiye, Balkan ülkeleri arasında karşılıklı anlayış, iş birliği ve barış içinde birlikte yaşamaya dayalı bir ortamın oluşturulmasına önem vermektedir. Bu anlayışla, bölge istikrarını korumaya ve bölgenin yeniden yapılandırılmasına katkılarımızı sürdüreceğiz.

Rusya Federasyonu, tarih boyunca önemli bir komşumuz olmuştur. Artan karşılıklı güven ve dostluğa koşut olarak, ortak hedefimizi oluşturan "çok boyutlu güçlendirilmiş ortaklık" yönündeki iş birliğimiz hızla ilerlemektedir. Avrasya ve Karadeniz bölgesinin iki önemli ülkesi olan Türkiye ve Rusya Federasyonu arasında gelişen iş birliği, tüm bölgenin barış, istikrar ve gönencine katkıda bulunacaktır.

Türkiye'nin merkezinde yer aldığı Avrasya coğrafyasının bir istikrar ve iş birliği alanına dönüştürülmesi, dış siyasa hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

Geçtiğimiz temmuz ayında hizmete açılan Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol boru hattı, bölgesel iş birliğinin anlamlı bir simgesini oluşturmaktadır. Kazakistan'ın da katılmasıyla bu iş birliği ağı Ortaasya'ya kadar uzanacaktır. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Güney Kafkasya'da sağlam bir dostluk ve iş birliği ortamı yaratılmasını istiyoruz. Bölgede kalıcı istikrar, güvenlik ve gönencin sağlanması yönündeki çabalarımız sürmektedir.

Dost ve kardeş Azerbaycan'ın uluslararası toplumdaki saygın yerini pekiştiren adımlar attığını ve hızla geliştiğini görmekten kıvanç duyuyoruz. Yukarı Karabağ sorununun çözüme kavuşturulmasını ve Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün yeniden sağlanmasını istiyoruz. (Alkışlar)

Bölgede iş birliğine önem verdiğimiz Gürcistan'ın sorunlarının barışçı yollarla, toprak bütünlüğü gözetilerek ve ileride yeni uyuşmazlıklara yol açmayacak biçimde çözülmesini diliyoruz.

İran'ın nükleer programına ilişkin gelişmeleri kaygıyla izlemekteyiz. Türkiye, İran'ın barışçı amaçlarla nükleer teknoloji geliştirme hakkına saygı duymaktadır. Ancak, İran'ın, uluslararası toplumda oluşan güven eksikliğini gidermesi ve ilgili uluslararası kuruluşlarla tam ve saydam bir iş birliğine girmesi gerekmektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

Her gün çok sayıda kişinin yaşamını yitirdiği Irak'ta durum, bir insanlık trajedisine dönüşmüştür. Türkiye, bu zor günlerinde Irak'ın ve Irak Halkının yanında olmayı sürdürecektir. Bu ülkedeki tüm kesimlerle sürdürdüğümüz ilişkilerin başlıca amacı, Irak'ın toprak bütünlüğünün ve siyasal birliğinin korunmasıdır. (Alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Ortadoğu, sorunlarla örülü kabağunu ne yazık ki kıramamış görünmektedir. Birbiriyle yakından bağlantılı, bu kökleşmiş sorunlar, bölgede kalıcı istikrara ulaşılmasını engellemektedir. Uygarlıklar beşiği Ortadoğu'nun bir dostluk ve iş birliği alanına dönüştürülmesi, bölgenin siyasal, ekonomik ve kültürel birikiminin verdiği güçle barış ve gönence ilerlemesi, Türkiye'nin amacını ve Ortadoğu'ya bakışını yansıtmaktadır.

Günümüzde, askerî ve ekonomik yeteneğe dayalı somut güç kavramı yanında, evrensel nitelikli siyasal ve toplumsal değerlerin önem kazandığına; demokratik ve çağdaş değerlerin, ülkelerin saygınlığını, uluslararası iş birliği ve istikrarı artırdığına kuşku yoktur. Türkiye, evrensel demokratik değerlerin Ortadoğu'daki tüm ülkelere özümsemesinin, barış ve iş birliğine önemli katkı sağlayacağına yürekten inanmaktadır. Bununla birlikte, bu yüksek amaç için siyasal coğrafyaların genişletilmesine, demokrasi ve çağdaşlık gibi evrensel değerlerin "ılımlı İslam" gibi eklemelerle yeniden tanımlanmasına gerek bulunmamaktadır. (Alkışlar) Ne İslamın ne de demokrasinin kendini tanımlamakta diğere gereksinimi vardır. (Alkışlar) Bu kavramların her biri,

bireylerin yaşamının farklı boyutlarını oluşturmaktadır. Tüm dinlerde olduğu gibi, İslam ile demokrasi arasındaki ilişkiyi düzenleyen çağdaşlık ölçütü, laikliktir. (Alkışlar) Genişletilmiş coğrafyalar için demokratik dönüşüm tasarılarının, evrensel değer ve ölçütlere, görelî ve bölgesel nitelikler vermesi, çağdaşlaşma yolundaki çabalara katkıda bulunmaktan uzaktır.

Fas'tan Afganistan'a uzandığı söylenen "geniş Ortadoğu" coğrafyasında demokratik dönüşüm, bölge ülkelerinin kalkınma ve diğer toplumsal sorunlarından soyutlanamaz. Dünya yeraltı enerji kaynaklarının yaklaşık üçte 2'sini barındıran bu bölgede gerçekleşmesi istenen demokratikleşme ve iş birliğinin, yeniden üretilen kavramlar yerine, bireylerin gönencine yansıyan toplumsal adaletin sağlanması, çatışma ve el atmaların sona erdirilmesi gibi somut ilerlemelerle yaşama geçirilebileceğine inanıyoruz. Kimi ülkelerin son on onbeş yıl içinde bölgeye yönelik olarak uyguladığı politikaların, bölgedeki sorunları çözmek yerine yeni ve daha ağır sorunların ortaya çıkması sonucunu verdiği, üzerinde önemle durulması gereken bir olgudur.

Türkiye, 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletlerine karşı girişilen terörist saldırıları lanetlerken, kimi çevrelerce İslam ve terör arasında kurulmak istenen koşutluğun anlamsızlığını da vurgulamıştı. (Alkışlar) Ortadoğu'daki sorunların çözümsüz kalması, masum insanların yaşamına yönelik terörist eylemleri hiçbir biçimde haklı kılmaz. Bununla birlikte, çözümsüz kalan bu sorunları gerekçe edinen terörist eylemlerin İslam diniyle yan yana anılmasının da, aynı ölçüde tehlikeli sonuçlar getirebileceği açıktır. (Alkışlar) Bu çerçevede, Hristiyan dünyası önderlerinin, içinde bulunduğumuz bu duyarlı dönemde, farklı inanca sahip kişilerin rencide olması sonucunu doğurabilecek beyan ve davranışlardan kaçınmaya özen göstermesi, kuşkusuz büyük önem taşımaktadır. (Alkışlar)

Ortadoğu'nun karmaşık görüntüsü içinde Filistin sorunu, bölgede kalıcı barış ve istikrara açılan kapının anahtarıdır. Bu sorunun çözüm çerçevesi, Birleşmiş Milletlerce ortaya konulan "uluslararası toplumca tanınmış sınırlarda yan yana güvenlik içinde yaşayan İsrail ve Filistin Devleti"dir.

Türkiye bu çözüm çerçevesine inanmaktadır. İsrail Devleti ve Filistin Ulusal Yönetimiyle sürdürdüğümüz yakın ilişkiler, bize bu amaç doğrultusunda yapıcı katkılarda bulunabilme olanağı sağlamaktadır. Bu yöndeki çabalarımızı inanç ve kararlılıkla sürdüreceğiz.

Ortadoğu'daki sorunların İsrail-Lübnan boyutu ve bu sorunun ağır insancıl ve toplumsal bedeli, uluslararası toplumun gündeminde öncelik kazanmıştır. Hepimizin belleğinde canlılığını koruyan çatışmalara dönülmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için, öncelikle bölge ülkelerinin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmelerini ve seçimlerini barıştan yana kullanmalarını diliyoruz.

Aramızda geçmişten kaynaklanan yakın bağların bulunduğu Orta Asya ülkeleriyle ilişkilerimizi daha da geliştirme amacındayız. Bölge ülkeleri, kalkınma, demokratikleşme ve insan hakları alanındaki çabalarında, Türkiye'yi yanlarında bulacaklardır. Bu alanlarda atacakları her adımın, bu ülkeleri uluslararası toplumla daha çok bütünleştireceğini ve bölgede kalıcı istikrar ve gönenci pekiştireceğini düşünüyoruz. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Türkiye'nin boyutları ve uluslararası ilişkilerdeki saygınlık ve ağırlığı, bölgemizdeki önemli konumumuzun ötesinde, bir dünya devleti niteliğini de birlikte getirmektedir. Dünyanın farklı bölgelerine yapmakta olduğumuz insancıl ve kalkınma amaçlı yardımlar, merkezî konumumuz, ilkeli yaklaşımlarımız, bugün Türkiye'yi küresel sorunlarda desteği aranan bir ülke durumuna getirmiştir. (AK Parti ve CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye'nin, tarihin akışı içinde ilerlemesine, cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Önder Atatürk'ün ulusa gösterdiği iki temel ilke yön vermektedir: Bunlardan birincisi "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesi; ikincisi ise "çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma" hedefidir. (Alkışlar)

Atatürk'ün "çağdaş uygarlık düzeyine erişme" ülküsü, ancak bu savaşımı vermeye kararlı, çağdaşlığın ve ilericiliğin savunucusu cumhuriyet kuşaklarıyla gerçekleşecektir. (Alkışlar) Bu bağlamda, millî eğitim sisteminin, Atatürk ilke ve devrimleri ile Öğretim Birliği Yasası doğrultusunda yürütülmesi, bireylerin ulusal ve evrensel değerler ile bilgi toplumunun gereksinimlerine göre yetiştirilmelerinin temel alınması ve ülkenin geleceğinin eğitim-öğretimde yattığı gerçeğinin akıllardan çıkarılmaması büyük önem taşımaktadır. (Alkışlar)

Türkiye, yolunu ve yönünü seksenüç yıl önce belirlemiştir. Bu yol, Atatürkçü düşünceyle temelleri atılmış, çağdaşlaşma ve aydınlanma yoludur. (Alkışlar) Türkiye, tarihe dayanan sağlam bağlarını sürdürdüğü çağdaş toplum içinde, cumhuriyetin temel niteliklerini koruyarak ve önündeki her türlü güçlükleri ödün vermeden aşarak hak ettiği yeri alacak, konumunu pekiştirecek, yeni yüzyılın uygarlık oluşumları içinde daha seçkin düzeylere ulaşacak ve sonsuza dek var olacaktır. (Alkışlar)

Sözlerimi bitirirken, yeni yasama yılının ulusumuza kutlu olmasını diliyorum. (Alkışlar)

Meclisimizin varlığımızı güçlendiren, geleceğimizi aydınlatan, toplumumuza umut veren çalışmalarını, sorumlu ve duyarlı yaklaşımlarını, geçmişte olduğu gibi, bugün ve gelecekte de, aynı bilinç ve kararlılıkla sürdüreceğine inanıyor, Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (Ayakta alkışlar)⁵³⁰

⁵³⁰ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:22, Yasama Yılı:5, Cilt:130, 01.10. 2006, Birleşim: 1, Oturum: 1, ss. 05-21.

7.2. 11'İNCİ CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

22'nci Dönem'in en tartışmalı konusu 11. Cumhurbaşkanlığı seçimi oldu. CHP'nin öncülük ettiği muhalefet, TBMM'deki temsil eksikliğinden dolayı, AK Parti'li birinin Cumhurbaşkanı olmaması gerektiğini ileri sürdü. Cumhurbaşkanı eşinin tesettürlü olma ihtimali de bu çevrelerin reddettiği bir olgu olarak tezahür etti.

İlk olarak emekli Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu'nun dile getirdiği, TBMM İçtüzüğünde Cumhurbaşkanlığı seçimi için öngörülen toplantı yeter sayısının 367 olduğu tezine, Cahit Karakaş dışındaki tüm eski Meclis Başkanları karşı çıktı. 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile parlamentoda temsil edilen ANAVATAN ve DYP de, toplantı yeter sayısının 367 olduğuna ilişkin tezi reddederken, YÖK Başkanı Erdoğan Teziç, bu görüşe destek verdi. 367 tezi, CHP tarafından benimsendi ve 27 Nisan 2007'de yapılan ilk tur oylamadan sonra konu, bu parti tarafından Anayasa Mahkemesine taşındı. Mahkeme, 3 Mayıs'ta, 2'ye karşı 9 oyla, Cumhurbaşkanlığı için toplantı yeter sayısının 367 olduğuna karar verdi.

Bu arada 27 Nisan gecesi, Genelkurmay Başkanlığının web sitesine, hükümeti hedef alan bir bildiri konuldu. Hükümet, ertesi gün, Hükümet Sözcüsü Cemil Çiçek tarafından okunan açıklamayla, bu bildiriye silahlı kuvvetlerin demokratik düzen içindeki konumuyla bağdaştıramadığını ve kabul etmediğini kamu oyuna duyurdu.

Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde, AK Parti adayını son haftaya kadar açıklamamayı tercih etti. CHP, bunu “dayatma” olarak tanımladı; kendilerinin de kabul edebileceği bir adayın “uzlaşmayla” belirlenmesinin şart olduğunda ısrarını sürdürdü. ANAVATAN ve DYP de cumhurbaşkanlığı oylamalarına katılmadı.

6 Mayıs'ta yapılan ikinci tur oylamada 367 sayısına ulaşamayınca, AK Parti'nin Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül, adaylıktan çekildi (Bk. TBMM Tutanak Dergisi, C:157, B:104, 9.5.2007, O:1, ss.9-10) ve Anayasanın 102. maddesi gereğince, yeni Cumhurbaşkanı seçilemediği için, “derhal seçim” süreci başladı. Seçim tarihi üzerindeki tartışmalar, 22 Temmuz kararıyla son buldu. Türkiye, 22 Temmuz 2007'de genel seçimler için sandığa gitti.

11. Cumhurbaşkanını seçim süreci aşağıda özetlenmektedir.⁵³¹

5 MART

- AK Parti Grup Başkanvekili İrfan Gündüz, "Başbakanın, (cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili) 'CHP ile mutabakat aramayacağım' meselesi, zannediyorum o haftaki gerginliğin neticesidir. Zamanı gelince onlarla da görüşülür diye değerlendiriyorum" -"Belli makamda bulunan kişilerin, eşleri dolayısıyla yargılanmalarını doğru bulmuyoruz."

17 MART

- Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, Milliyet gazetesine verdiği demeçte, TSK'nın cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin görüş açıklayabileceği yolundaki tartışmaların sorulması üzerine " Türkiye'nin bugün geldiği demokratik ve sivil ortamda bunu düşünemeyiz. Ben askerden böyle bir tavır beklemiyorum. Türkiye'de istikrarın korunmasında herkesin sorumluluğu çok büyük. Askerler bu tip şeylerin sorumluluğunu çok daha iyi biliyor. Ama bazen öyle siviller vardır ki, Türkiye'nin geldiği bu noktayı hazmedemeyip kapalı ya da açık bu tip kışkırtmalar içine girerler" dedi.

25 MART

- DSP Genel Başkanı Zeki Sezer partisinin Edirne İl Başkanlığı 7. Olağan Kongresi'nde yaptığı konuşmada, Türkiye'nin cumhurbaşkanlığı seçimini bir gerginlik yaşamadan geçirmesi gerektiğini belirterek, seçilecek kişinin, kamu ve devlet arasında doğru koordinasyon sağlaması ve AK Parti'li olmaması gerektiğini söyledi.

27 MART

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal partisinin Meclis grup toplantısında, cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili değerlendirmelerde bulundu. Baykal, seçime kısa bir süre kalmasına karşılık ortada cumhurbaşkanı adayı olmadığını ve hiç seçim yapılmayacakmış gibi bir rüzgâr estirildiğini belirterek "Bizim, kişilerle işimiz yok. Kimseyle de kavga içinde değiliz. Biz tarihi bir görev yapıyoruz. Bu CHP-AK Parti kavgası değil. Verdiğimiz mücadele demokrasi ve Anayasa mücadelesidir" dedi.

28 MART

- TÜSİAD Başkanı Arzuhan Doğan Yalçındağ, "Cumhurbaşkanlığının uzlaştırma makamı olduğuna inanıyoruz. Türkiye bir demokrasi ülkesi. Meclis'in kararına saygılı olmalıyız; ama Meclis de uzlaşıcı ve uzlaştırıcı davranmalı. İsim veremeyeceğim; ama toplumun tüm kesimleri tarafından benimsenen bir cumhurbaşkanı olmalı" dedi.

⁵³¹ Bu bölümdeki bilgiler *Anadolu Ajansı Haber Arşivi ile Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü*nce üçer aylık periyotlarla çıkartılan "**Ayin Tarihi**" adlı yayından derlenmiştir. **Ayin Tarihi** için bkz.

<http://www.byeqm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/AyinTarihi/Ayintarihi.htm> (Erişim Tarihi: 21 Haziran 2007). 11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecine ilişkin olarak ayrıca bk. **Meclis Bülteni**, Nisan 2007, Sayı:135, ss. 19-40.

5 NİSAN

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, 31. İktisatçılar Haftası çerçevesinde düzenlenen toplantının ardından gazetecilere yaptığı açıklamada, "Cumhurbaşkanı seçimi konusunda anayasanın öngördüğü mekanizma işleyecek. TBMM seçim yapacak. Burada bütün konu; TBMM'nin Türkiye'yi rahatlatacak bir cumhurbaşkanı seçimini başarmasıdır. Yani yetkili organ bellidir, ama o yetkinin doğru kullanılması, iyi kullanılması, gerilim yaratmaması, Türkiye'yi anayasanın öngördüğü anlayışla bir cumhurbaşkanına kavuşturması gerekir. Meclis seçecek ama anayasanın öngördüğü şekilde bir seçim yapmalıdır. Anayasaya inanmamış, anayasaya karşı çıkan, anayasayı değiştirmeyi gizli gizli planlayan bir insan, Meclis kararıyla seçilirse yöntem doğru bir yöntem olur ama seçim yanlış olur. Böyle bir yanıştan Türkiye'yi korumak hepimizin görevidir" dedi.

- DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar Genel Merkez'de DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi ve yönetim kurulu üyelerini kabulünde, cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin olarak, bu makamın uzlaşmayı ve diyalogu gerekli kıldığını belirterek, "Bizim temel bakış açımız; her şeyin demokrasi ve hukuk içerisinde olmasıdır. Türkiye artık demokrasi dışı çare üretme devirlerini çok gerilerde bırakmıştır. Hepimizin temel dayanağı demokrasi ve hukuktur. Bunun dışında hiçbir çözüm söz konusu olamaz" dedi.

- YÖK Başkanı Erdoğan Teziç, Rektörler Komitesi toplantısının ardından düzenlediği basın toplantısında, cumhurbaşkanının devletin başı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil etmenin yanı sıra anayasal kurumlar arasında dengeyi, düzenli ve uyumlu çalışmayı gözetme yetkisi ve görevine de sahip olduğunu belirterek, "Böylesi bir işlevin yerine getirilmesinin tarafsızlığı gerektirdiği kuşkusuzdur. Tarafsız bir cumhurbaşkanı siyasal rejimimizin güvencesidir" dedi.

- AK Parti Grup Başkanvekili Salih Kapusuz, YÖK Başkanı Prof. Dr. Erdoğan Teziç'in açıklamasının, "Anayasal mesnetten yoksun, tamamen siyasi kaygılarla yapıldığını" öne sürerek, YÖK'ün, "CHP'nin siyasi müttefiki gibi davrandığını" söyledi. Cumhurbaşkanı seçiminin TBMM tarafından gerçekleştirileceğini belirten Kapusuz, bunun üzerinden siyaset yapmak, siyasi çıkar elde etmek, toplumda kafaları karıştırmaya yönelik çaba ve gayretlerin, son günlerde arttığını söyledi.

7 NİSAN

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, AK Parti'nin cumhurbaşkanı adayını hala açıklamamasının skandal olduğunu belirterek "Başbakan uzlaşma isteyenlerin 'sen olma' demek istediğini anlamalı. Ben Çankaya'ya AK Parti'ye düşman birini yerleştirelim demiyorum. Öyle bir cumhurbaşkanı seçelim ki ileride hiçbir hükümetin emrine girmesin, kimseye de düşmanca davranmasın. Aklımda isim yok, ama bu ismi birlikte üretebiliriz" dedi.

10 NİSAN

- TBMM Başkanı Bülent Arınç NTV televizyonunda yayınlanan bir programa telefonla katılarak yaptığı açıklamada, cumhurbaşkanı seçimi için Meclis toplantısı sırasında Genel Kurul'da 184 kişinin olduğuna kanaat getirmesi halinde, yoklama yapmadan oylamayı başlatacağını söyledi.

- TBMM Başkanı Bülent Arınç, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, cumhurbaşkanı seçimi öncesinde bütün siyasi partilerle görüşmesi gerektiğini belirterek, "Cumhurbaşkanı seçimi süreci başlamadan 'kim' diye sormak belki bir haktır ama buna verilecek cevap 'acele etme'dir" dedi.

Herkesin üzerinde ittifak sağlayacağı bir cumhurbaşkanının seçilip seçilmeyeceğine yönelik bir soruyu cevaplarırken Arınç, Anayasada cumhurbaşkanında aranacak özelliklerin belli olduğunu anımsattı. Bülent Arınç, bunun dışındaki her şeyin göreceli olduğunu, uzlaşmanın, gelenek ve kültürlerinde de bulunduğunu söyledi.

"Ama nasıl ve kimin üzerinde bir uzlaşma?" diyen Arınç, bazı siyasetçilerin, "sen olmayacaksın, onun dışında konuşabiliriz" demeleri halinde, bu konuda kendisini yetkili gören kişinin, kiminle ne konuşacağını sordu.

Parlamento içindeki uzlaşmaya daha çok önem verdiğini dile getiren Arınç, ancak bunu yapacak olanın, cumhurbaşkanı seçme gücü elinde olan partinin genel başkanına ait olduğunu söyledi.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a bu konudaki tavsiyelerinin sorulması üzerine Arınç, "Madem ki uzlaşma beklentisi ve isteği var, işin doğasında da böyle olmalıdır. Bu görüşmelerini, bütün siyasi partilerle yapması uygun olabilir. Sivil toplum örgütlerinin geçmişteki tavırları belli olduğuna göre, onlarla yaptığı çalışmalardan çok biraz daha siyasete ağırlık vermesi gerekir" dedi.

Arınç, bu parlamento tablosunda, dışarıdan cumhurbaşkanı adayının, milyonda bir olduğunu vurguladı.

Halen cumhurbaşkanı adayının belli olmamasının, demokratik açıdan sıkıntı olup olmadığına yönelik bir soruya Arınç, şu karşılığı verdi:

"İşin tabiatında bu var. Adaylık müracaatı bile başlamadan, meydan okumaların faydası yok ki. 'Çık bakalım arkadaş, söyle bana.' Karşı taraf, 'Niye söyleyeyim, söylenecek zaman bile gelmemiş' demez mi? 25'inde saat 19.00'da müracaat etse, niye bu kadar geciktin diyecek halimiz yok ki. Bazı partiler ve insanlar, önceden adayı belirleyerek, siyaseti daha fazla germemeyi düşünmüş de olabilir. Süreç başlamadan 'kim' diye sormak belki bir haktır ama buna verilecek cevap acele etmedir."

Aday olup olmayacağına yönelik soruyu cevaplarırken de Arınç, "Adayım veya aday değilim konusunu 16 Nisandan sonra açıklayacağım. 16 Nisandan sonrası, 17 Nisan değildir, 25 Nisan akşamına kadar her adayın müracaat vakti var, zamanı var. Meclis, cumhurbaşkanlığı seçiminde taraf olduğu için, bu seçimi ne kadar güzel, huzurlu, kurallara uygun yapabilirsiniz gayreti ve telaşı içindeyiz. Adaylık konusu ikinci planda kaldı, zamanı geldiğinde onu da açıklayacağım" diye konuştu.

12 NİSAN

- TBMM Başkanı Bülent Arınç TBMM'de düzenlediği basın toplantısında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 102. ve Meclis İçtüzüğü'nün 121. maddelerinde, cumhurbaşkanı seçimi sürecinin detaylı olarak açıklandığını, Anayasanın 102. maddesiyle cumhurbaşkanı seçme yetki ve görevinin TBMM'ye verildiğini söyledi. Cumhurbaşkanı seçimi konusunda yapılacak tüm çalışmaları tamamladıklarını ifade eden Başkan Arınç, Genel Kurul'da adaylık sürecinin başladığını Başkanlık duyurusuyla resmen ilan ettiklerini bildirdi.

- 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İstanbul'da katıldığı 4. Liderlik Zirvesi'nde, cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin olarak, Anayasa'nın 96'ncı maddesinin gayet açık olduğunu belirterek, "Toplantı nisabı olarak üçte bir şartı konmuştur. Bu, 184 kişidir. Ben 367 şartına katılmıyorum" dedi.

- Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt düzenlediği basın toplantısında, seçilecek cumhurbaşkanının aynı zamanda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) de başkomutanı olduğunu belirterek, "Hem vatandaş hem TSK'nın bir personeli olarak cumhuriyetin temel değerlerine sözde değil öзде bağlı olan bir kişinin cumhurbaşkanı seçilecek olmasını umut ediyoruz" dedi.

-Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın açıklamalarıyla ilgili olarak, "Irak konusunda detaylı ve güzel bir analiz yaptı" derken, Çevre ve Orman Bakanı Osman Pepe ise "Bu parlamentodaki herkes Cumhuriyetin temel ilkelerini iliklerine kadar sindirmiştir" diye konuştu.

Tüzmen, TBMM'den ayrılırken gazetecilerin, Orgeneral Büyükanıt'ın "Cumhurbaşkanı tarifi" ile ilgili ne düşündüğü sorusunu şöyle cevapladı:

"Herkes aynı düşünceyi paylaşıyor. Bence bütün Türkiye Cumhuriyeti'nin paylaştığı bir düşüncedir o. Sadece Genelkurmay Başkanımızın değil, herkesin gönlündeki, gerçekten Türkiye Cumhuriyeti'nde düşünülen hep odur. Yani sözde değil, öзде... Siz aynı şeyi paylaşmıyor musunuz?"

Bakan Tüzmen, bir gazetecinin, "Genelkurmay Başkanının tereddütü mü var?" sorusuna da "Bunu gidip Sayın Genelkurmay Başkanına sorun. Siz ne kadar izlediyseniz. Biz de aynı şekilde izliyoruz" karşılığını verdi.

Çevre ve Orman Bakanı Osman Pepe de aynı yöndeki sorulara, "Bu parlamentodaki herkes, Cumhuriyetin temel ilkelerini iliklerine kadar sindirmiştir" cevabını verdi.

AK Parti Grup Başkanvekili Eyüp Fatsa da "Hiç kimse başbakanımızın Cumhuriyetin temel niteliklerine bağlılığı konusunda kuşkuya düşmemelidir" dedi.

AK Parti Grup Başkanvekili Sadullah Ergin ise, "Parlamento, anayasada vasıfları belirlenmiş bir milletvekilini cumhurbaşkanı seçecektir. Anayasanın metni ve ruhuyla temas ettiği tüm hassasiyetlere riayet edilecektir" diye konuştu.

AK Parti Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın konuşmalarını "Kendine, makamına yakışan bir üslup" olarak değerlendirdi.

Orgeneral Büyükanıt'ın tespitlerini "çok yerinde" bulduğunu belirten Karakaya, "Çok demokratik, çok saygın bir devlet adamı, bir vatanperver ancak böyle olur. Müthiş bir basın toplantısıydı" dedi.

AK Parti Sivas Milletvekili Selami Uzun da Orgeneral Büyükanıt'ın konuşmasını, "Kamuoyunun beklentilerine uygun, marjinal beklentilere uygun olmayan bir konuşmaydı... Böyle olmalı. Türkiye bürokrasisi, askeri böyle olmalı. Kendi hudutlarında kalmalı. Komutanımız, Meclisin görev alanına giren konularda konuşmadı" şeklinde değerlendirdi.

AK Parti Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan da "Konuşma, siyaset alanına müdahale değildi. Anayasa da aynı şartları istiyor. Bizim içimizde laikliğe sözde bağlı birisi yok. Bence Başbakanımızı tarif etti çünkü Başbakanımız sözde değil, öзде bağlı" diye konuştu.

CHP Grup Başkanvekili Haluk Koç, Orgeneral Büyükanıt'ın "Cumhuriyetin temel değerlerine sözde değil özde bağlı olan bir kişinin Cumhurbaşkanı seçilecek olmasını umut ediyoruz" sözünü değerlendirdi.

Koç, Cumhurbaşkanı olacak kişilerde aranması gereken niteliklerin Anayasada açıkça belirtildiğini kaydederek, "Anayasada belirtilen nitelikler ve özellikler, özde aranan özelliklerdir" dedi.

CHP İstanbul Milletvekili Ali Kemal Kumkumoğlu da Orgeneral Büyükanıt'ın Cumhurbaşkanı adaylığı konusunda söyledikleriyle CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın söylediklerinin birbiriyle örtüştüğünü savundu.

Kumkumoğlu, "Aynı sözleri Baykal söyleyince 'yanlış' diyorlar, Genelkurmay Başkanı söyleyince 'doğru' diyorlar. Bizim tek talebimiz Cumhuriyetin değerlerine sözde değil özde bağlı birinin Cumhurbaşkanı seçilmesi. Orgeneral Büyükanıt'ın 'özde' sözünü bir değerlendirsinler, bu sözü söyleme gerekçesi neydi bir düşünsünler" diye konuştu.

16 NİSAN

- AK Parti Grup Başkanvekili Eyüp Fatsa, Cumhuriyet Mitingiyle ilgili olarak herkesin mesajı aldığını belirterek, "Çok samimiyetle söyleyeyim; Eğer AK Parti, böyle bir şeyi organize etmiş olsa, biz birkaç milyon insanı, bunun 10 katı insanı buraya toplayabiliriz" dedi.

17 NİSAN

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, cumhurbaşkanlığı seçimi konusunda muhalefet partileriyle yaptığı görüşmeler çerçevesinde, ilk olarak DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar ile bir araya geldi. Başbakan Erdoğan görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, Ağar'la cumhurbaşkanlığı seçimlerinin hukuki çerçevesi konusunda aynı kanaatleri taşıdıklarını belirterek, "Ancak henüz bir aday açıklamadık" dedi. Başbakan Erdoğan daha sonra, Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu'yu ziyaret etti. Başbakan Erdoğan görüşmede, 367 tartışmalarına atıfta bulunarak, Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığı seçimi sırasında da 367 şartının aranmadığına işaret etti. Mumcu ise cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini istedi.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal partisinin Meclis grup toplantısında yaptığı konuşmada, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın cumhurbaşkanı adayı konusunda bir uzlaşma arayışına girmesinin zorunlu olduğunu belirterek "Cumhurbaşkanlığı değil Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği söz konusu" dedi.

- Partisinin TBMM grup toplantısında konuşan AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili olarak, "Şahsımı Çankaya'da görmek istemeyebilirsin, bu senin hakkındır. Her türlü şeyi söyleyebilirsin, bu da hakkındır. Zaten oraya çıkacak olanı sen belirlemeyeceksin. Vekâleti almış olan parlamento belirleyecek. Bunu da 10 kez nasıl belirlediyse 11. kez yine aynı şekilde belirleyecek. Niye rahatsız oluyorsun?" dedi.

18 NİSAN

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, AK Parti Merkez Karar Yürütme Kurulu (MKYK) toplantısının ardından gazetecilerin sorularını cevapladı. Başbakan Erdoğan "partisinin cumhurbaşkanı adayını ne zaman açıklayacağına" ilişkin bir soru üzerine, "Daha önce de belirttiğim gibi 25 Nisan saat 24'e kadar önümüzde zaman var. Biz de bu süreci MKYK'de görüştük, son ana kadar yönlendireceğiz" dedi.

Öte yandan AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Edibe Sözen MKYK toplantısının ardından yaptığı açıklamada, MKYK üyelerinin cumhurbaşkanlığı sürecinin bugüne kadar iyi bir strateji ile yönetildiğini ve bu süreçte istikrar ve huzurun bozulmadığı görüşünü ilettiğini belirterek, Başbakan Erdoğan'a cumhurbaşkanlığı sürecini yöneterek sonuçlandırmak konusunda tam yetki verildiğini söyledi.

20 NİSAN

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 23 Nisan Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla dünyanın değişik ülkelerinden gelen çocukları kabulünün ardından gazetecilerin sorularını cevapladı. Başbakan Erdoğan, cumhurbaşkanlığı konusunda Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül ile görüştüğünü, TBMM Başkanı Bülent Arınç ile de görüşeceğini söyledi.

21 NİSAN

- AKP Ankara Milletvekili Ersönmez Yarbay, cumhurbaşkanlığı adaylığı için ilk başvuruyu TBMM Başkanlığı'na yaptı.

23 NİSAN

- TBMM Başkanı Bülent Arınç, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile bugün TBMM'de saat 17.30'da görüştü.

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın cumhurbaşkanı adayını kendisinin belirlemeye gayret ettiğini ileri sürerek, "Kendin aday olacaksan kendin aday ol. Yani burada biz, Sayın Baykal'ın verdiği zamana, tarihe, adrese göre mi açıklama yapacağız veya söyleyeceğiz veyahut da aday arkadaşlarımızı açıklayacağız?" dedi.

Erdoğan, TBMM kulisinde gazetecilerin sorusu üzerine, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın Genel Kuruldaki sözlerini değerlendirdi.

Baykal'ın bütün ifadelerini, "milletin takdirine" bıraktığını belirten Erdoğan, şunları söyledi:

"Milletim o tür ifadeleri nereye koyacağını çok iyi bilir. Bugün bir bayram günüydü ve ben bir bayram gününe yakışır bir konuşma yaptım. Ama Sayın Baykal'ın bir bayram konuşması mı yoksa bu ülkede çatışma-gerilim konuşması mı yaptığını milletim gayet güzel takdir edecektir. Çünkü Sayın Baykal'ın yapısında hiç bir zaman uzlaşma yoktur.

Onun için de uzlaşma kültürünü ifade etmesi zaten milletimizin kabul etmeyeceği yaklaşım tarzıdır ve bütün ifadelerini görüyorsunuz. Bu parlamentonun çatısı altında olanlara saygısızlık yapacak kadar ileri taşıyan, onları ciddi bulmayan ve onlara hakaret eden, bu hakaretin ötesinde bakıyorsunuz ki yine kullandığı birçok şeylerde seçilecek cumhurbaşkanını kalkıp da kendisi belirlemeye gayret ediyor.

Yani bu parlamento içinde iktidar partisinin adayı ne kadar önemli ise muhalefet partisi olarak sizin adayınız da önemlidir. Sen bizden niye bekliyorsun? Açıkla adayını... Kendin aday olacaksan kendin aday ol. Yani burada biz, Sayın Baykal'ın verdiği zamana, tarihe, adrese göre mi açıklama yapacağız veya söyleyeceğiz veyahut da aday arkadaşlarımızı açıklayacağız?

Bir arkadaşımız çıktı adaylığını açıkladı. Buyursun, kendisi de aday olsun veya başka adayları varsa çıkarsınlar onları aday belirlensinler."

Kendilerine göre bir strateji ve taktiklerinin bulunduğunu dile getiren Başbakan Erdoğan, "Bu taktiklerimizi, stratejilerimizi uyguluyoruz, uygulayacağız, olay budur" dedi.

- TBMM'deki 23 Nisan resepsiyonunda, gazetecilerle sohbet eden DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar, cumhurbaşkanı seçimi konusunda, "Ben kamuoyunda öne çıkan isimlerle değil, aday olan isimle meşgul olurum" dedi. Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan da CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın TBMM Genel Kurulunda bugün yaptığı konuşmayı tasvip etmediğini belirterek, şunları söyledi: "Bayram gününde farklı şeyler konuşulabilirdi. Cumhurbaşkanı seçimi konusunda herkesin değişik görüşleri olabilir, ama bu görüşlerin ifade edileceği yer, bayram günü parlamento olmamalıydı. Fevkalade üzücü bir durum."

Erdoğan, TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla Parlamentoda verdiği resepsiyona katıldı.

Resepsiyonda, gazetecilerle ve konuklarla sohbet eden Başbakan Erdoğan, cumhurbaşkanlığı seçimine yönelik sorulara da muhatap oldu.

Erdoğan, cumhurbaşkanı adayını Türkiye'nin ne zaman öğreneceği sorusuna, "Yarından itibaren her an... Belki yarın, belki yarından da yakın" dedi.

Başbakan Erdoğan, gazetecilerin, "cumhurbaşkanlığı konusunda, "Şok olacaksınız" açıklamasının hatırlatılarak, "Şok olacak mıyız?" sorusu üzerine, "Aynen" dedi.

24 NİSAN

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan AK Parti Meclis grup toplantısında yaptığı konuşmada, cumhurbaşkanı adaylarının Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül olduğunu açıkladı.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal partisinin Meclis grup toplantısında, cumhurbaşkanı seçimine ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Cumhurbaşkanı seçiminin, AK Parti'nin bir iç işi olarak götürülmek istendiğini savunan Baykal, "Bugün Tayyip Erdoğan cumhurbaşkanı adayı olmadıysa bu, millet onu kabul etmediği içindir. Milletin cumhurbaşkanlığı anlayışına, Başbakan uygun olmadığı içindir" dedi.

Baykal ayrıca, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün, cumhurbaşkanı adayı olarak belirlendiğini ifade ederek, "Kendisini kutluyorum. Adaylığı hayırlı olsun. Bundan sonra adaylığını, Parlamentonun bir ortak sorumluluğu haline dönüştürme konusunda üzerine düşeni yapar. Bunu, kendisine hatırlatmayı görev biliyorum. Kendisini bir AKP adayı mantığı içinde sürdürecektse, seçilirken de AKP adayı olur. Eğer seçilmeyi başarırsa da Anayasa Mahkemesi'nden, cumhurbaşkanlığına kadar her noktada önünde çok ciddi sorunlar, engeller kendini gösterir" görüşlerini savundu.

- Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, cumhurbaşkanlığına aday olduğuna ilişkin başvurusunu TBMM Başkanlığı'na yaptı.

Başbakan Yardımcısı Gül adaylık başvurusunun ardından, Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu'yu Genel Merkez'de ziyaret etti. Mumcu görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, cumhurbaşkanlığı tartışmasını isimler ve şahıslar üzerinden yürütmek eğiliminde olmadıklarını belirterek, "Ne parlamento çoğunluğunu yok saymak demokratik bir tutumdur, ne de Parlamento çoğunluğunun her şeye muktedir olduğunu saymak demokratik olacaktır" dedi.

- Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin gazetecilere yaptığı açıklamada, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığını değerlendirerek, "Tarafsız, anayasada ifadesini bulan şartlar içerisinde bu görevini milletimize, ülkemize, devletimize layık şekilde yerine getirecek" dedi.

- TBMM Danışma Kurulu, cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk tur oylamasının 27 Nisan Cuma günü yapılmasını kararlaştırdı.

- AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, "İstiyoruz ki Çankaya, halkıyla daha da fazlasıyla bütünleşsin" dedi.

Partisinin TBMM grup toplantısında konuşan Erdoğan, cumhurbaşkanı seçimi tartışmalarına değindi. Hükümeti kurarken millete verdikleri sözleri, bugün unutacak noktada olmadıklarını, yarın da bu sözleri unutmayacaklarını belirten Erdoğan, cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde yaptığı temaslara ilgili, şunları söyledi:

"Kuşkusuz, yüce Meclisimiz çatısı altında ve büyük hizmet kadrosunun içinde cumhurbaşkanlığı makamına layık olan sayısız arkadaşımızın olduğunu, burada özellikle ifade etmeliyim. Her bir arkadaşımın düşüncelerini, hissiyatını, gelecek tasavvurunu kılı kırk yararak bir dikkatle dinledim. Sadece yazılı anket formuyla değil. Hepsinin ülkemizin itibarına, vakarına, geleceğine düşkünlüğünü öncelikle dile getirmiş olmalarını son derece saygı değer buluyorum. Aynı zamanda temsil ettikleri geniş kitleler adına, sivil toplumun ve siyasetin hemen hemen ciddi bir kısmını dinleme fırsatı buldum. Ama büyük bir kısmını da televizyonlardan izledim. Kariyer sahibi olanları da dinledim, karizma sahibi olanları da dinledim. Hepsini dinledim. Tabii biz, her söyleyenin her söylediğini de almaya mecbur değiliz. Bizim de kendimize göre bir takdir yetkimiz var. Parlamentoda temsil görevini üstlenmiş olan tüm milletvekili arkadaşlarımızın takdir yetkisi var. Onlar da bu takdir yetkisini en güzel şekilde değerlendireceklerdir. Ama kalkıp da bu parlamentoyu yok farz etmek veya şartları zorlamak suretiyle 'acaba bir yerden bir şeyler çıkabilir miyiz' gayretleri içine girmek millete saygısızlıktır, vekillerine saygısızlıktır."

Türkiye'de bugüne kadar 10 cumhurbaşkanı seçildiğini hatırlatan Erdoğan, "10 cumhurbaşkanı nasıl seçildiyse 11'inci de öyle seçilecektir. Biz, ilk kez cumhurbaşkanı seçimi yapan bir çirak parlamento değiliz. Artık kalfalığı da ustalığı da geçirmiş bir parlamentodur" dedi.

Cumhurbaşkanı seçimi öncesinde Cumhuriyet ve demokrasinin aldığı mesafenin, birbirine karşı fikirleri Türkiye'ye yaraşır bir olgunlukta halka gösteren, demokratik katılıma katkı veren ve halkın hissiyatını yansıtan; samimi olan, yazılarıyla sürece destek veren medyaya teşekkür eden Erdoğan, bu süreçte sadece cumhurbaşkanlığına hangi ismin seçileceğini konuşmakla yetinilmediğini, ülkenin geleceğinin de konuşulduğunu kaydetti.

Bu süreci yönetirken temel önceliklerinin ülkenin huzur ve istikrarını korumak, demokrasiyi derinleştirmek, Cumhuriyetin kazanımlarını korumak olduğunu belirten Erdoğan, "Bunlar, millet olarak zor elde ettiğimiz değerlerdir. O nedenle kıymetini çok iyi bilmemiz lazımdır. Unutmayalım ki bazı şeylerin değeri, artık kaybedildiği zaman anlaşılır. Türkiye, ne yazık ki bunları acı tecrübelerden sonra öğrenmiştir" dedi.

- Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu, "Türkiye'nin cumhurbaşkanı sorunu, güncel bir sorun değildir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğundan beri cumhurbaşkanı seçme sorunu olagelmıştır, aşılamamıştır" dedi.

Mumcu, cumhurbaşkanı seçim sürecindeki gelişmeler nedeniyle Grup Toplantısı yaptıklarını söyledi. Grup toplantısından yarım saat önce cumhurbaşkanı adayını öğrendiğini belirten Mumcu, "Söylenecek tek şey, hayırlı olsun. Hayırlısı olsun. İnşallah Türkiye için hayırlısı neyse o olur" yorumunu yaptı.

Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi konusunu 2 yıldır gündemde tuttuğunu anımsatan Mumcu, "Türkiye'nin cumhurbaşkanı sorunu, güncel bir sorun değildir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğundan beri cumhurbaşkanı seçme sorunu olagelmıştır, aşılamamıştır. Çok partili hayata geçildikten bu yana cumhurbaşkanı seçimi sorun olmuştur. Bu sorun, askeri darbelerin gerçek nedeni olagelmıştır" diye konuştu.

Cumhurbaşkanlığı meselesinin, Türkiye'nin demokratik devlet olması için büyük bir fırsat olduğunu, ancak bunun değerlendirilmediğini ileri süren Mumcu, şunları söyledi:

"Cumhurbaşkanını halkın seçtiği, yasama ve yürütmenin birbirinden belirgin hatlarla ayrıldığı bir tablo olmalıydı. Seçimlerde, hemen hemen bütün siyasi parti merkezinde belirlenen adaylarla milletin önüne çıkılıyor. Vatandaş gözünü hangi partiye çevirse, aynı manzara. Vatandaşın tek seçeneği, parti liderine boyun eğmek. TBMM'nin, milli iradenin temsilcisi olduğunu söylemek imkânsızdır" diye konuştu.

25 NİSAN

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Anayasa Mahkemesi'nin 45. kuruluş yıl dönümü dolayısıyla verilen resepsiyonda, gazetecilerin sorularını cevapladı. Cumhurbaşkanlığı seçimi ilk turunda toplantı yeter sayısının 367 olması gerektiği yönündeki iddiaların bir mantığının olmadığını belirten Başbakan Erdoğan, "Çünkü 1980'den önce uzayan cumhurbaşkanlığı seçimi turları vardı. Herhalde 103 turu bulmuştu. 1982 anayasası, işte bunu gidermek yani seçimlerin sonuçlandırılması için düzenleme getirmiştir" dedi.

- Dışışleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, cumhurbaşkanlığı adaylığına destek turları çerçevesinde DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar'ı ziyaret etti. Başbakan Yardımcısı Gül görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, "Kendilerinden açıkça destek istedim. Destekleri veyahut da başka tavırları daima saygıyla karşılayacağım. Önemli olan Türkiye'de demokrasinin en iyi şekilde işlemesidir, hukukun üstünlüğünün en iyi şekilde ispatlanmasıdır" dedi.

Ağar da DYP olarak ortaya koydukları tavrın demokrasi ve hukuk çerçevesinde olduğunu söyledi. 367 tartışmalarını hukuku zorlama olarak nitelendirdiklerini belirten Ağar, Genel Kurul'a katılıp katılmama konusuna, yetkili kurullarında ve Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu ile yapacakları görüşmelerden sonra karar vereceklerini ifade etti.

Başbakan Yardımcısı Gül daha sonra SHP Genel Başkanı Murat Karayalçın ve bağımsız milletvekilleriyle de görüşerek desteklerini istedi.

- Anayasa Mahkemesi Başkanı Tülay Tuğcu, Yüksek Mahkeme'nin 45. Kuruluş Yıldönümü dolayısıyla düzenlenen törenin ardından gazetecilerin sorularını cevapladı. Tuğcu, cumhurbaşkanlığı seçiminde TBMM'de 367 çoğunluğun sağlanamaması ve CHP'nin Anayasa Mahkemesi'ne başvurusu halinde Yüksek Mahkeme'nin görüşünün ne olacağının sorulması üzerine, Anayasa Mahkemesi'nin görüşünü şu anda söylemenin mümkün olmadığını belirtti.

- DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar ve Anavatan Genel Başkanı Erkan Mumcu TBMM'de düzenlenen ortak basın toplantısında, cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde erken seçim çağrısında bulundular. Ağar yaptığı konuşmada, "İstişareler devam ederken yarını kazanmak için hükümetin önünde hala bir fırsat olduğunu düşünüyoruz. Bu fırsat da Meclis'in cumhurbaşkanı seçim sürecinden vazgeçerek, bir erken seçim kararı almayı başarmasıdır" dedi. Mumcu da Ağar'ın sözlerine aynen katıldığını ifade ederek, hükümeti, ortak bir irade beyanıla çok acil bir seçim kararı almaya davet ettiklerini söyledi.

- TÜSİAD tarafından, Dışışleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı adaylığı nedeniyle yapılan yazılı açıklamada, cumhurbaşkanının seçimi ile ilgili siyasi partilerin ve kamuoyunun geniş katılımıyla yapılan tartışmaların ardından iktidar partisinin tercihini, Başbakan Yardımcısı Gül'ü cumhurbaşkanı adayı ilan ederek ortaya koymuş bulunduğu belirtilerek, bu aşamadan sonra Parlamento'nun seçimine saygılı olmanın demokrasinin vazgeçilmez gereği olduğu vurgulandı.

26 NİSAN

- TBMM Başkanı Bülent Arınç Başkanlık Divanı toplantısının ardından gazetecilere yaptığı açıklamada, divan olarak cumhurbaşkanlığı adaylığı için başvuruda bulunan AK Parti Kayseri Milletvekili Abdullah Gül ile AK Parti Ankara Milletvekili Ersönmez Yarbay'ın adaylık başvurularının uygun bulunduğunu ve kesinleştirildiğini bildirdi. Başkan Arınç, gazetecilerin 367 milletvekili sayısını arayıp aramayacağı konusundaki sorusuna "Benim arayacağım şey; Meclisi yöneten bir başkan veya başkan vekili olarak 57.

maddeye bakmaktır. Birleşimi açarım, tereddüt edersem yoklama yaparım. Ne yapalım ki İttüzük bunu emrediyor. Bundan başka türlü bir şey yapmam mümkün değil. İçeride 367, 567 aramam. Yeterli çoğunluğu gördüğüm zaman açarım. Yeterli çoğunluğun ne olduğu da anayasada iki kere iki dört eder gibi yazılmış. Ona bağlıyım ben. Bu konuda bir tereddüt yok" dedi.

- AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet Fırat, "DYP, ANAVATAN, erken seçim isteğinde samimiyse yarın Genel Kurula girsinler, cumhurbaşkanı seçilsin. Ertesi gün hangi tarihte istiyorlarsa hemen erken seçim yapalım" dedi. Fırat, TBMM Genel Kurulunda 367'yi sağlamanın, milletvekillerinin görevi olduğunu da belirterek, "Genel Kurula girmeyerek 367'yi sağlamayanların milletvekilliğinin düşmesi gerekir" diye konuştu. 11. Cumhurbaşkanı aday ı Abdullah Gül başkanlığında TBMM'deki Başbakanlık makamında yapılan AK Parti MYK'ya, Adalet Bakanı Cemil Çiçek, AK Parti genel başkan yardımcıları ve grup başkanvekillerinin de aralarında bulunduğu parti kurmayları katıldı.

Adalet Bakanı Çiçek de gazetecilerin, "367 için son durum nedir?" sorusuna, "Ne 367'si? Hukuki durumunu mu soruyorsunuz?" karşılığını verdi.

Gazetecilerin "evet" demesi üzerine Çiçek, "Hukuki durum olarak 367 gerekmez. Toplantı için, seçilmek için gereklidir" dedi.

Hukuki bir sürecin başladığını ifade eden Çiçek, biri hariç eski meclis başkanlarının da "184 ile açılır, ilk iki turda 367 gerekir" dediklerini kaydetti. Bakan Çiçek, "Hukuki olanı budur. Onun dışında herkes kendi pozisyonuna göre değerlendirme yapıyor. Biz hukuka göre hareket etmek zorundayız" dedi.

AK Parti Grup Başkanvekili Eyüp Fatsa ise toplantıda, Abdullah Gül'ün, 2 gündür bazı milletvekilleri ve siyasi partilerle yaptığı görüşmelerle ilgili bilgi verdiğini söyledi.

"Sadece bir değerlendirme toplantısıydı, başka bir içeriği yoktu" diyen Fatsa, "Gelinen aşama nedir? Sıkıntı var mı? İlk turda 367'nin sağlanacağından umutlu musunuz?" şeklindeki sorulara da "Biz umutlarımızı hiçbir zaman yitirmedik" cevabını verdi.

"CHP'nin Kürt kökenli milletvekilleri de toplantıya katılacakmış... Duyum aldınız mı?" şeklindeki soru üzerine de Fatsa, "O arkadaşların bireysel olarak nasıl bir tercihte bulunabileceklerini bilmiyorum. Herkesin, Parlamento çatısı altında bulunan milletvekillerinin sorumluluğu vardır. Verecekleri karar, kamuoyu tarafından yakından takip edilecektir" diye konuştu.

27 NİSAN

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde TBMM'de yaptığı basın toplantısında, iktidar ve muhalefet milletvekillerine "vicdanlarının sesini dinleyerek, lehte ya da aleyhte oy kullanma çağrısında bulundu. Başbakan Erdoğan ayrıca, cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili bir grup kararı alınamayacağını belirterek, "Ama Sayın Baykal tüm CHP milletvekillerinin iradesini hiçe saymış, kendi iradesiyle bütünlüştürmüştür. Bize isnat ettiği suçu, kendisi işlemektedir" dedi.

- Genelkurmay Başkanlığı'ndan yapılan açıklamada, "Türkiye Cumhuriyeti devletinin, başta laiklik olmak üzere, temel değerlerini aşındırmak için bitmez tükenmez bir çaba içinde olan bir kısım çevrelerin, bu gayretlerini son dönemde artırdıkları müşahede edilmektedir. Uygun ortamlarda ilgili makamların, sürekli dikkatine sunulmakta olan bu faaliyetler; temel değerlerin sorgulanarak yeniden tanımlanması isteklerinden, devletimizin bağımsızlığı ile ulusumuzun birlik ve beraberliğinin simgesi olan milli bayramlarımıza alternatif kutlamalar tertip etmeye kadar değişen geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır" denildi.

- TBMM Genel Kurulu'nda 11. cumhurbaşkanı seçimi için yapılan ilk oylamada, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, anayasanın öngördüğü 367 oyu sağlayamadı. Başbakan Yardımcısı Gül, 357 oy alırken, 3 oy geçersiz sayıldı, 1 oy da boş çıktı.

Başbakan Yardımcısı Gül gazetecilere yaptığı açıklamada, "Meclise gelerek demokrasinin Türkiye'de en iyi şekilde kökleşmesine, çalışmasına katkı veren bütün arkadaşlara teşekkür ediyorum" dedi.

CHP, cumhurbaşkanlığı seçimi oylamasında, "toplantı yeter sayısının 367'yi bulmadığı" iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne cumhurbaşkanı seçiminin ilk turunun iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemiyle dava açtı.

- CHP Genel Başkanı Baykal, CNN Türk televizyonunda katıldığı "Ankara Kulisi" programında cumhurbaşkanı seçimine yönelik soruları cevapladı. İlk tur oylamayla ilgili "367 tartışmalarına" yönelik bir soru üzerine, tarihi bir gün yaşandığını belirten Baykal, süreç daha akıllıca yönetilmiş olsaydı bugün daha başka bir noktada olunacağını söyledi.

- Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu, TBMM'de cumhurbaşkanlığı seçimi için yapılacak oylama öncesinde Genel Merkez'de düzenlediği basın toplantısında "Anavatan Partisi, iktidar partisinin ısrar etmesi durumunda bugün yapılacak cumhurbaşkanlığı oylamalarına katılmayacaktır" dedi. Mumcu, Anayasa gereği bağlayıcı grup kararı alınamadığına işaret ederken, "Milletvekilllerimiz bu karara, partinin bu eğilimine yani genel başkanın şahsında temsil edilen bu eğilimine uyup uymamakta serbesttirler. Bu benim onlara tanıdığım değil anayasanın tanıdığı bir serbesttiyettir" dedi.

DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar da TBMM'de düzenlediği basın toplantısında, bugünkü oylamaya katılmama kararı aldıklarını açıkladı. Türkiye'ye bir kader çizilmeye çalışıldığını ifade eden Ağar, "Ne AKP fırsatçılığına, ne de CHP reaksiyonuna destek veriyoruz. Tehdide boyun eğmiyor, muhalefet adabına uyuyor ve Meclis toplantısına katılmıyoruz" dedi.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ise yaptığı yazılı açıklamada, partisinin, cumhurbaşkanı seçim sürecinde yaşanan gelişmelerden ve bugün gelinek noktadan Türk demokrasisi adına büyük üzüntü ve endişe duyduğunu belirterek "Başbakan ve partisinin, cumhurbaşkanlığı makamını siyasi ve ideolojik misyon yeri olarak gördüğü bütün çıplaklığıyla anlaşılmıştır" dedi.

- TBMM Genel Kurulunda, 11. Cumhurbaşkanı seçiminin ilk turunda usul tartışması yaşandı. CHP Grup Başkanvekili Kemal Anadol, "Yapılacak her işlem, her oylama geçersizdir. Bundan doğacak sorumluluk CHP'ye ait değildir" dedi.

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, toplantı yeter sayısının bulunduğunu ifade etmesinden sonra söz isteyen Anadol, cumhurbaşkanı seçimi için toplantı yeter sayısının 367 olduğunu, bunun yoklama yapılarak tespit edilmesi gerektiğini söyledi.

Anadol, Başkan'ın yoklama yapmadığını, bu nedenle toplantıda yapılacak her türlü oylamanın geçersiz olacağını öne sürdü.

TBMM Başkanı Arınç ise salonda ANAVATAN ve DYP milletvekilleri ile bağımsız milletvekillerinin de bulunduğunu, salonda yüzlerce milletvekili olduğunu, yoklama yapmaya gerek olmadığını ifade etti.

Arınç, usul hakkında ve Başkan'ın tutumu hakkında, aleyhte ve lehte milletvekillerine söz verebileceğini söyledi.

Kürsüye gelen CHP Grup Başkanvekili Anadol aleyhte yaptığı konuşmada, "Biz bir partiye yönetici seçmiyoruz. Türk milletine cumhurbaşkanı seçiyoruz. Biz devlet organları arasında uyumu sağlamakla görevli cumhurbaşkanı seçiyoruz. Türk ordusuna başkumandan seçiyoruz. Dolayısıyla benim ve partimin duyarlılığını, lütfen olgunlukla karşılayın" dedi.

Anayasa'nın 96 ve 102. maddelerine göre, Cumhurbaşkanı seçimi için Genel Kurulda 367 milletvekilinin bulunduğu saptanması gerektiğini savunan Anadol, "Bu da İttüzüğe göre göz kararıyla saptanamaz" diye konuştu.

Bunun elektronik cihazla ve ad okuma yöntemiyle yapılacak yoklamayla saptanabileceğini ifade eden Anadol, böyle bir yoklamaya gidilmemesi durumunda, bunun hukuk, Anayasa ve İttüzüğün ihlali olacağını söyledi.

Anadol, "Yapılacak her işlem, her oylama geçersizdir. Bundan doğacak sorumluluk CHP'ye ait değildir" diyerek, uyarılarının dikkate alınmaması durumunda Anayasa Mahkemesi'ne gideceklerini kaydetti.

Lehte söz alan AK Parti Grup Başkanvekili Sadullah Ergin, 1989 yılında Turgut Özal'ın cumhurbaşkanı seçiminde, dönemin SHP milletvekili Hasan Fehmi Güneş'in, toplantının açılışında yaptığı itirazları, o dönemin tutanaklarını okuyarak milletvekillerine aktardı.

AK Parti sıralarındaki milletvekillerine, "O dönemde, Anavatan Partisi milletvekillerinin bu haksızlık ve yanlış propaganda karşısında direndiklerini" anlatan Ergin, bugün Anavatan Partisi milletvekillerinin salona girmeyerek, kendi partilerinin verdiği demokrasi mücadelesini inkâr ettiğini söyledi.

Parlamentoda bugüne kadar, karar yeter sayısının, toplantı yeter sayısı olarak hiçbir zaman kullanılmadığını anlatan Sadullah Ergin, "Parlamento üyeleri, Genel Kurul'a girer, ama oy kullanmayabilirler. Bu açıdan baktığımızda bugüne kadar parlamentoda, parlamento tarihindeki uygulamalar, geçmiş cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki somut örnekler, Anayasamızın bariz hükümleri karşısında bu itirazın doğru olmadığı açıktır. Sayın Meclis Başkanının ve Başkanlık Divanının tutumunu desteklediğimizi ifade ediyoruz" dedi.

DYP Denizli Milletvekili Ümmet Kandoğan da lehte yaptığını konuşmada, ilk defa cumhurbaşkanı seçiminin Anayasa Mahkemesine götürülmesinin söz konusu olduğunu ifade ederek, millet iradesinin herşeyin üstünde olduğunu göstermek için kürsüye geldiğini söyledi.

Anadol'a geçmişte niçin bu seçimin Anayasa Mahkemesi'ne götürülmediğini soran Kandoğan, "Sayın Anadolu, ben lise yıllardayken siz parlamentodaydınız" dedi. Seçimin parlamentoda başlayıp, parlamentoda bitmesi gerektiği inancını taşıdığı için kürsüye geldiğini kaydeden Kandoğan, DYP'nin seçimle ilgili kararını demokratik bulmadığını söyledi.

AK Parti milletvekilleri, Kandoğan'ın konuşmasını sık sık alkışladı.

Konuşmalardan sonra TBMM Başkanı Arınç, tutumunun doğru olduğunu söyledi. Arınç, 20 milletvekilinin ayağa kalkarak yoklama yapılmasını isteyebileceğini ifade ederek, "Seçimlerden önce bir yoklama talebi mümkün değil. Ancak ben bugünkü tartışmalara bakarak, bir yoklama talebinde milletvekillerimizin bulunabilmesini teminen, Başkanlık sunuşunda bulunacağım. Sayın Anadolu'dan ricam, yoklama talebinde ısrar ediyorlarsa, 20 arkadaşını bulup Genel Kurula getirsinler. Biraz sonra oylama yapacağım" dedi.

Anadol, talebinin yanlış anlaşıldığını, toplantı yapılmadan önce yoklama yapılmasını istediğini kaydetti.

Anayasanın 96 ve 102. maddelerinin gerekçelerini aktardıktan sonra Arınç, Meclis'i açarken uyguladığı yöntemin Anayasa ve İçtüzüğe uygun olup olmadığını, milletvekillerinin oylamasına sundu.

AK Parti'li milletvekilleri "Evet", CHP Grup Başkanvekili Kemal Anadolu ise "Hayır" oyu kullandı.

Bunun üzerine Arınç, "Sayın Anadolu tek başına. Teşekkür ediyorum. Tutumum doğrudur, uygulamam doğrudur" dedi.

Bülent Arınç, daha sonra 27 Mart'ta Azerbaycan'da yapılan "Türkiye Azarbaycan Diasporaları 1. Toplantısı"na giden heyetle ilgili başkanlık sunuşunu okuttu. Arınç, daha sonra alınan karar gereğince gündemin ikinci kısmına geçti.

Buna göre cumhurbaşkanı seçiminin yapılacağını belirten Arınç, cumhurbaşkanlığı adaylığı ile ilgili AK Parti Ankara Milletvekili Ersönmez Yarbay ve Abdullah Gül ile ilgili 9 önergeyi okuttu.

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, parlamenterler olarak, parlamento çatısı altında yapılması gerekeni yaptıklarını ifade ederek, "Genel Kurul kapılarından içeriye girdiğiniz anda, Genel Kurula katılmış oluyorsunuz" dedi.

Erdoğan, cumhurbaşkanı seçimi oylamasının yapıldığı Genel Kuruldan, 11. Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül ve parti kurmaylarıyla, TBMM'deki makamına geçti.

Burada bir süre kalan Erdoğan, TBMM'den ayrılırken gazetecilerin, "CHP, Anayasa Mahkemesine gideceğini açıkladı. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusu üzerine, "Parlamenterler olarak, parlamento çatısı altında yapılması gerekeni yaptık" dedi.

Erdoğan, cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili toplantının nasıl yapılacağını net belli olduğunu ifade ederek, Meclis Başkanı Bülent Arınç'ın, Anayasanın amir hükümleri çerçevesinde toplantıyı açtığını kaydetti.

Başbakan Erdoğan, "Katılım 368'e kadar çıktı. Ama 368'den 7'si oy kullanmadı, 361 kişi oy kullanmış oldu. O kapılardan içeri girdiğiniz anda, Genel Kurula katılmış oluyorsunuz" dedi.

Erdoğan, "Anayasa Mahkemesinin vereceği karardan bir kaygı taşıyor musunuz?" sorusuna, "Hayır" cevabını verdi.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, TBMM'de neredeyse üçte iki çoğunluğa sahip bir siyasi partinin, "cumhurbaşkanı seçimini yüzüne gözüne bulaştırdığını" savundu.

Baykal, TBMM'den ayrılırken, gazetecilerin soruları üzerine cumhurbaşkanı seçiminin 1. tur oylama sonucuna ilişkin değerlendirmelerde bulundu.

Artık yeni bir sürecin başladığını ifade eden Baykal, 1. turda Anayasada öngörülen katılımın sağlanamadığını anımsattı.

Anayasada öngörülen üçte iki çoğunluk bulunmadığı için 1. turun tamamlanamadığını kaydeden Deniz Baykal, bu durumda 2. tura geçmenin Anayasanın anlayışına uygun olmadığını söyledi.

Baykal, Anayasa Mahkemesinin bu yorumu uygun bulması halinde cumhurbaşkanı seçiminin, mevcut Meclis tarafından gerçekleştirilemeyeceğini ancak seçimlerden sonra yeni bir cumhurbaşkanının seçileceğini kaydetti.

Bu durumun, 2006'dan bu yana yaptıkları değerlendirmelerin haklılığını ortaya koyduğunu savunan Baykal, başından beri cumhurbaşkanı seçiminin yeni bir meclis tarafından yapılması gerektiğini ifade ettiklerini anımsattı.

Deniz Baykal, şimdi diğer siyasi partilerin de bu görüşe destek verdiğini, kamuoyunda da böyle bir tercih ortaya konulduğunu belirterek, şöyle konuştu:

"Anayasa Mahkemesi eğer başvurumuzu destekleyici bir karar alırsa, hukukun gereği de önce yeni bir seçimin yapılması doğrultusunda ortaya çıkacaktır. Keşke, çok daha önceden bir gerginlik yaşanmadan Meclisin kendi planlamasıyla, hep birlikte kararlaştırarak önce seçim yapabilseydik, sonra bir cumhurbaşkanı seçimini gerçekleştireydik. Muhtemelen şimdi Anayasa Mahkemesi beklenen kararı alırsa Meclis oraya doğru sürüklenmiş olacaktır."

CHP lideri Baykal, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, CHP'nin, 367 milletvekilinin katılımı konusundaki uyarılarını, yol gösterici tavrını dikkate almadığını, tam tersi "çatışmacı, suçlayıcı" bir üslup sergilediğini ve CHP'ye hakaret ettiğini öne sürdü.

Erdoğan'ın, cumhurbaşkanı seçimini "AK Parti'nin iç işi" gibi algıladığını ileri süren Baykal, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Şimdi bunun uygun bir yaklaşım olmadığı ortaya çıkmıştır. Umut ediyorum, Anayasa Mahkemesi doğru bir karar alır, o karardan sonra hep birlikte önce bir seçim yaparız, sonra o seçime dayalı olarak yeni bir cumhurbaşkanı seçimini gerçekleştiririz."

Deniz Baykal, bir gazetecinin, "Genel Kurulda bulunan CHP milletvekillerinin tutanağa geçirilmesiyle, salonda 368 milletvekilinin bulunduğu iddia edildi" hatırlatması üzerine, şunları söyledi:

"Oradan, AKP'ye bir teselli sağlama imkânı yoktur. Durum çok açık, nettir. Orada, hiçbir CHP'li milletvekili toplantının bir parçası olarak bulunmamıştır. Adı geçen milletvekilleri aynı anda salonda bulunmamıştır. Bir kısmı tamamen Genel Kurul salonu dışından, arkadaşlarına işaret ederken, salonun içindeymiş gibi mütalaa edilmiştir. Bütün bunlar çırpınışlardır, hiçbir anlamı yoktur."

Baykal, "Bir zafer duygusu içinde misiniz?" sorusuna "Bu konular, bizim kişisel mutluluk, zafer duygusuna sahip olmamıza sebep olacak konular değil. Hepimiz Türkiye'nin parçasıyız, Türkiye iyi yönetilsin istiyoruz. Türkiye iyi yönetilmemiştir. Bu süreç, çok kötü yönetilmiştir" karşılığını verdi.

Başbakan Erdoğan'ın, "bir cumhurbaşkanı seçimi süreci" kurguladığını savunan Baykal, kendisinin aday olamayacağı ortaya çıkınca daha uygun olduğunu düşündüğü bir ismi çıkarmak istediğini ancak bunun da gerçekleşmediğini belirtti.

Baykal, "Partisinin kendisine dayattığı adayı ise seçtirememiştir. Önce '367 önemli değildir' demiştir, şimdi 367 havuzunun içinde çırpınıyor. Parlamentoda neredeyse üçte iki çoğunluğa sahip bir siyasi parti, bugün cumhurbaşkanı seçimini yüzüne gözüne bulaştırmıştır. Seçim sadece AKP yönetiminin yanlışları nedeniyle bu noktaya gelmiştir" diye konuştu.

Kendisinin daha önce "AKP'li bir ismin cumhurbaşkanı seçilmesini prensip olarak imkânsız saymadığını" ifade ettiğini hatırlatan Baykal, iyi niyetli, uzlaşmaya açık bir tavır sergilediklerini ancak Başbakanın "itici, dışlayıcı, hırçın" üslubunu sürdürdüğünü öne sürdü.

Erdoğan'ın, sadece CHP'yi değil, ANAVATAN ve DYP'yi de karşısına aldığı ifade eden Baykal, "Keşke bu noktada olmasaydı. İsterdim, dilerdim ki Türkiye'nin Anayasasına uygun bir cumhurbaşkanı adayını 1. turda seçmeyi başarabilseydik. Bundan mutluluk duyardım, buna katkım olduğu için de zafer duygusunu o zaman yaşadım" dedi.

"Cumhurbaşkanı seçimi sadece Başbakan'ın inadı, ısrarı yüzünden bu noktaya geldi" diyen Baykal, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Başbakan, kendi adaylığını Türkiye'ye kabul ettirmeye yönelik bir cumhurbaşkanlığı seçimi kurguladı. Bunun için 367 gerçeğine gözünü yumdu. Bunların sonucunda bugünkü üzüntü verici tablo ortaya çıktı. Türkiye bunu başarabilirdi, başarmalıydı. Ama demokrasi bir süreçtir, işleyecektir. AKP'nin milletin kendisine verdiği emaneti yönetemediği ortaya çıkmıştır. Türkiye'yi toparlayamadığı, tam tersine gerginliklere, kamplaşmaya yol açtığı görülmüştür. Türkiye, önümüzdeki dönemde seçimini yapacak, inşallah Anayasa Mahkemesi bu doğrultuda karar verirse, yeni bir parlamento oluşacak. O parlamento içinden uzlaşmayla, mutlaka uzlaşmayla bir cumhurbaşkanı seçeceğiz."

28 NİSAN

- TBMM Başkanı Bülent Arınç, İstanbul'dan Ankara'ya hareketinden önce Atatürk Havalimanı'nda gazetecilerin Genelkurmay Başkanlığı'nın yaptığı açıklamaya ilişkin sorularını cevaplandırdı. Başkan Arınç, "Genel olarak şunu görüyorum: Laiklik konusunda TSK duyarlılığını tekrar ifade ediyor. Laiklik konusunda hepimizin duyarlılığı var. Onu çok önemli bir ilke olarak hepimiz biliyoruz. Dolayısıyla bu bildiriden benim anladığım mana budur" dedi.

- 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Genelkurmay Başkanlığı'nın bildirisini, "Bir sivil, bir de askeri devlet yok. Bu görüntü verilmemeli. Askerin rahatsızlığını kamuoyu önünde söylemeye mecbur kalması iyi bir görüntü değil" şeklinde değerlendirdi.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, İstanbul'a hareketinden önce Esenboğa Havalimanı'nda gazetecilerin Genelkurmay Başkanlığı'nın açıklamasına ilişkin sorusunu cevapladı. Baykal, "Cumhuriyet ve demokrasi Türkiye'nin gücüdür. 84 yıllık Cumhuriyet, 57 yıllık demokrasi Türkiye'nin gücüdür. Yozlaşmış bir demokrasinin Cumhuriyeti tahrip etmesine göz yumulması sadece demokrasiye, Cumhuriyete değil, ulusal birlik ve bütünlüğümüze de zarar verir. Türkiye, demokrasi ve Cumhuriyeti birbirine karşı değil, birbiri ile işbirliği içinde çalıştıracak deneyime ve birikime sahiptir" dedi.

- Adalet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Cemil Çiçek yaptığı açıklamada "Genelkurmay Başkanlığı tarafından çeşitli konulardaki görüşleri ifade eden bir açıklama, basın yayın organlarına gece yarısı verilmiş ve Genelkurmay internet sitesinde yayınlanmıştır. Bu açıklama hükümete karşı bir tutum olarak algılanmıştır. Demokratik bir düzende bunun düşünülmesi dahi yadırgatıcıdır" dedi.

- Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, gazetecilerin Genelkurmay Başkanlığı bildirisini konusundaki sorularını cevapladı. Bakan Çelik, bakanlığı ilgili iddiaların iletilme yerinin MGK olduğunu belirterek, "Söz konusu iddiaların yüzde 99'unun bakanlığımın alakası yok. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt beni arayıp, 'endişelendiren konular var' derse, kendisine doyurucu bir dosya iletirim" dedi.

- Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu partisinin Başkanlık Divanı toplantısının ardından düzenlediği basın toplantısında, erken seçimin önünü açmak için Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığından çekilmesi gerektiğini belirterek, "Herkes sorumluluğunun farkına varmalıdır. Ne teatral demokrasi havariliği, ne kerameti kendinden menkul rejim muhafızlığı bu ülkeye hayır getirir" dedi.

- AB'nin Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn, Genelkurmay Başkanlığı'nın bildirisini üzerine gazetecilere yaptığı açıklamada, "Ordu, demokrasi işleyişini hükümete bırakmalı. Seküler demokrasi Türkiye'nin Avrupalılaşmasının çekirdeğidir" dedi.

29 NİSAN

- Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, eski Dışişleri ve Milli Savunma bakanlarından Haluk Bayülken'in vefatı nedeniyle Dışişleri Bakanlığı'nda düzenlenen törenin ardından gazetecilerin sorularını cevapladı. Başbakan Yardımcısı Gül, 'cumhurbaşkanlığına adaylığını geri çekip çekmeyeceğine' ilişkin bir soru üzerine "Adaylığım bir gecede alınmış bir karar değil. Uzun yoklamalar, görüş alışverişleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Adaylığımın geri çekilmesi söz konusu değil. Anayasa Mahkemesi kararını beklemek gerekiyor" dedi.

- Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdüllatif Şener, NTV televizyonunda gündeme ilişkin soruları cevapladı. Başbakan Yardımcısı Şener, Genelkurmay Başkanlığı'nın açıklaması hakkında "Hükümet gerçekçi bir değerlendirme yapmıştır ve açıklamanın kendine yönelik olduğunu farkındadır" dedi. Başbakan Yardımcısı Şener ayrıca, geline nokta hiçbir seçimin erken seçim sayılmayacağını belirterek "Cumhurbaşkanı seçiminin ardından erken bir tarihte seçim yapılabilir" dedi.

30 NİSAN

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal düzenlediği basın toplantısında, Anayasa Mahkemesi'nin TBMM'de 367 üye olmadan cumhurbaşkanı seçilebilir yönünde karar vermesinin, Türkiye'yi tehlikeli bir çatışmaya sürükleyeceğini söyledi.

1 MAYIS

- Anayasa Mahkemesi, cumhurbaşkanı seçiminin ilk tur oylamasını Anayasaya aykırı bularak, yürürlüğünü durdurdu.

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, AK Parti Merkez Karar Yürütme Kurulu (MKYK) toplantısının ardından, Anayasa Mahkemesi'nin cumhurbaşkanlığı 1. tur seçimini iptal etme kararını değerlendirdi. Başbakan Erdoğan, mümkün olan en kısa sürede erken seçime gidileceğini belirterek, "Bizim öngörümüz seçim tarihinin mümkün olan en yakın tarih olması bakımından 24 Haziran veya 1 Temmuz tarihleridir." dedi. Başbakan Erdoğan ayrıca, TBMM'nin cumhurbaşkanını seçmemesi durumunda seçimin halk tarafından yapılmasının yolunu açacaklarını kaydetti.

- Bakanlar Kurulu Başbakan Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında toplandı. Adalet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Cemil Çiçek toplantının ardından yaptığı açıklamada, Anayasa Mahkemesi'nin 11. cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk tur oylamasını iptal etme kararını değerlendirdi. Bakan Çiçek, TBMM seçimlerinin öne alınması konusunda tek şartlarının 25 yaş düzenlemesi olduğunu söyledi.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Genel Merkez'den ayrılırken gazetecilerin Anayasa Mahkemesi'nin kararının sorulması üzerine, "Artık hiçbir parlamento cumhurbaşkanlığını kendi iç işi sayarak sonuçlandırma olanağına sahip değildir. Cumhurbaşkanı bütün milletin uzlaşmasını yansıtan bir kişi olmalıdır. Hiç bir parti kendi partizanca ölçülerini Türkiye'ye Cumhurbaşkanı olarak dayatamayacaktır" dedi. Baykal ayrıca, mevcut seçim sistemi değişmeden 1. turu tekrar etme imkânı bulunmadığını söyledi.

- Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, TRT'de katıldığı programda gazetecilerin gündeme ilişkin sorularını cevapladı. Başbakan Yardımcısı Gül, Anayasa Mahkemesi'nin cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turunu iptal kararının kendisi için sürpriz olmadığını belirterek, "Bir hafta sonra yayımlanan Genelkurmay Başkanlığı bildirisi sürprizdi" dedi.

- Devlet Bakanı ve Başmüzakereci Ali Babacan, NTV televizyonunda katıldığı bir programda, piyasalardaki son durumu değerlendirdi. Bakan Babacan, “Cuma akşamına göre Türkiye bugün fakir bir ülkedir. Türkiye’deki varlıkların değeri düştü. Türkiye’de gayrimenkullerin, hisse senetlerinin, tahvillerin değeri düştü” dedi.

- MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli gazetecilere Anayasa Mahkemesi’nin kararını değerlendirdi. Bahçeli, “Başbakan ve partisinin, cumhurbaşkanlığı makamını siyasi ve ideolojik misyon yeri olarak gördüğü bütün çıplaklığıyla anlaşılmıştır” dedi.

- Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu Genel Merkez’de sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle yaptığı görüşmede, “Anayasa değiştirilmeli ve cumhurbaşkanını halk seçmelidir. Anavatan Partisi bu yönde yapılacak değişikliklere önkoşulsuz destek verecektir. Bu destek ‘5+5 ve halk seçsin’den ibaret kalmayacaktır” dedi.

- DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar, partisinin il başkanları toplantısının ardından gazetecilere yaptığı açıklamada, Türkiye’nin kutuplaşmayı ve zıtlaşmayı büyüten ikili siyaseti reddettiği ortadadır” dedi

- TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Arzuhan Doğan Yalçındağ, Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) Başkanlar Konseyi Toplantısı’nın açılışında yaptığı konuşmada, Genelkurmay Başkanlığı’nın açıklaması ile yaratılan fiili durumun demokratik teamüllere uygun olmadığını ifade ederek, "Öte yandan, karşı karşıya olduğumuz fiili durumun kökeninde iktidar partisinin toplumda gitgide yükselen ve TÜSİAD’ın da paylaştığı rejimi koruma kaygısını yeterince dikkate almamasının yattığını da söylemeliyiz” dedi.

2 MAYIS

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, partisinin grup toplantısında gündeme ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Başbakan Erdoğan, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal’ın kendi arzusu doğrultusunda, Anayasa Mahkemesi’ni etkilemeye yönelik sorumsuzca sözler söylediğini belirterek, “Özellikle son bir ayda, 11. cumhurbaşkanı seçim sürecinde her kim ne söylediyse, nasıl bir karar aldıysa, milletimin vicdanı, bütün bunları en açık şekilde mülahaza edecek, kararını verecektir” dedi.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmada, Anayasa Mahkemesi’nin kararını değerlendirerek, Yüksek Mahkeme’nin Türkiye’nin önünü açtığını belirterek, çok sağlam bir hukuki temele dayalı olarak bunu yaptığını söyledi. Baykal ayrıca konuşmasında, DSP’ye bütünleşme çağrısında da bulundu.

- Anayasa Mahkemesi, cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turunun iptali ile ilgili haber ve yorumlar hakkında yazılı bir açıklama yaptı. Açıklamada, “Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, kendisine yapılan başvurularda her türlü siyasi düşüncenin ve çekişmenin dışında kalarak, Anayasa’da ve diğer yasalarda belirtildiği şekilde hukukun üstünlüğüne dayalı, tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık içinde vicdani kanaatine göre karar vermektedir” denildi.

- TBMM Genel Kurulu'nda, AK Parti'nin Genel Kurul gündemine ilişkin grup önerisi kabul edildi. Buna göre; cumhurbaşkanı seçimi ile ilgili 1. tur 6 Mayıs'ta yapılacak. 1. tur oylamada toplantı yeter sayısında 367'ye ulaşamaması halinde ilk tur 9 Mayıs'ta yenilenecek. 3. tur 12 Mayıs'ta, 4. tur ise 15 Mayıs'ta yapılacak.

- TBMM Anayasa Komisyonu'nda milletvekili genel seçimlerinin 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılması benimsendi. Toplantıya katılan Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Muharrem Aydın, süreci hazırlarken, bir haftalık askı sürelerini de bir güne kadar indirdiklerini, ancak buna rağmen 22 Temmuz tarihinden önceye çekemediklerini dile getirdi.

- Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu NTV televizyonunun sorularını cevapladı. Mumcu, cumhurbaşkanlığı seçimi konusunda bundan sonraki turlara da katılmayacaklarını belirterek, genel seçimlerin 24 Haziran'da yapılmasına karşı çıktıklarını söyledi.

- DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar, partisinin Başkanlık Divanı toplantısının ardından basın mensuplarına değerlendirmelerde bulundu. Ağar, hangi tarihte olursa olsun seçime her zaman hazır olduklarını belirterek, "Halkın hakem olduğu her yerde biz seçime varız" dedi.

- MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, cumhurbaşkanı seçimi ile erken seçim sürecine ilişkin yaptığı yazılı açıklamada, "Türkiye'nin meselelerinin çözüm yolu, sadece ve sadece demokrasi içinde aranacak ve bulunacaktır. Sandık dışındaki her yol, yöntem ve arayışın, demokrasiye aykırı olduğunu ve bu sebeple de Türkiye'nin hayrına olmayacağını herkes anlamalıdır. Tıkanan cumhurbaşkanlığı seçim süreci sona erdirilerek, süratle erken seçim kararı alınmalıdır" dedi.

- TÜSİAD Başkanı Arzuhan Doğan Yalçındağ, İstanbul'da düzenlenen "10. Avrasya Ekonomik Zirvesi"nde gazetecilere yaptığı açıklamada, hükümetin erken seçim kararı alması konusunda, "Türkiye'nin önü açılmıştır diye düşünüyorum. Tüm taraflar da hemfikirdir, hayırlı olsun" dedi.

- AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu üyesi Olli Rehn Brüksel'de yaptığı açıklamada, "Türkiye krizden kendi çabalarıyla ve demokratik ilkelere tam riayetle çıkmalıdır, hatta krizden, öncekinden daha iyi bir demokratik yapı oluşturarak çıkması ihtimali de var" dedi.

- ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Sean McCormack, Washington'da yaptığı açıklamada, Anayasa Mahkemesi'nin cumhurbaşkanlığı 1. tur seçimlerini iptal etmesine ilişkin bir soru üzerine, "Türkiye'nin anayasal sürecine inancımız tam. Türk laik demokrasisine güveniyoruz. Seçimler ve yeni cumhurbaşkanının seçimi konularının Türk kanunları ve anayasası çerçevesinde çözümleneceğine inanıyoruz" dedi.

3 MAYIS

- AK Parti Grup Başkanvekili Salih Kapusuz, üzerinde çalıştıkları Anayasa değişikliği teklifini bugün TBMM Başkanlığına sunacaklarını bildirdi.

Kapusuz, Parlamento muhabirlerinin konuyla ilgili sorusu üzerine, içinde "seçimlerin 4 yılda bir yapılması, Cumhurbaşkanının 5 artı 5 ve halkoyuyla seçilmesini" içeren düzenlemelerin bulunduğu Anayasa değişikliği teklifinin detayları üzerinde dün akşam çalışıldığını belirtti.

Teklifin son şeklinin verilmesinin ardından TBMM Başkanlığına sunulacağını ifade eden AK Parti'li Kapsuz, "Ne zaman verirsiniz?" sorusu üzerine, "Bugün sunulacak" karşılığını verdi.

- TBMM Genel Kurulunda, milletvekili seçiminin 22 Temmuz Pazar günü yapılmasına ilişkin önerge kabul edildi.

- DYP Denizli Milletvekili Ümmet Kandoğan partisinden ihraç edildi.

- AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn yaptığı yazılı açıklamada, Anayasa Mahkemesi'nin cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turunun yürütmesini durdurmasıyla ilgili kararına saygı gösterilmesi çağrısında bulundu.

- ABD Dışişleri Bakanlığı sözcülerinden Tom Casey, başkent Washington'da düzenlediği günlük basın toplantısında, The Washington Post gazetesinde çıkan "Türkiye'de demokrasi krizi" başlıklı yoruma ilişkin görüşlerinin sorulması üzerine, ABD'nin Türkiye'de ordu veya başka birinin anayasal sürece müdahale etmesini veya anayasa üstü bir şey yaptığını görmek istemediğini söyledi.

4 MAYIS

- CHP, AKP'nin 11. cumhurbaşkanının seçimi için yeni tur takvimini belirlerken TBMM İçtüzüğü'nün 121. maddesinin eylemli olarak ihlal edildiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu.

5 MAYIS 2007

- Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, Financial Times gazetesinin cumhurbaşkanı adaylığı ve gündemdeki gelişmelere ilişkin sorularını cevapladı. Başbakan Yardımcısı Gül son dönemde yaşananlarla ilgili "Ben tüm bu sıkıntıları aşıp demokrasi ve hukukun üstünlüğü üzerinden geleceğe dair konuşabileceğimizden eminim" dedi.

- Manisa, Çanakkale ve Marmaris'te "Cumhuriyete Sahip Çıkalım Mitingi" yapıldı. Atatürkçü Düşünce Derneği ile çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından organize edilen mitingde katılımcılar, laiklik ve Atatürk'e sahip çıkarken, sağda ve solda birlik çağrısı yaptılar.

6 MAYIS

- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan AK Parti Genel Merkezi'nde yapılan Genişletilmiş İstişare Toplantısı sonrasında gazetecilerin gündeme ilişkin sorularını cevapladı. Başbakan Erdoğan, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün adaylıktan çekilmesi ve son siyasi gelişmelerle ilgili olarak "Halk bunun hesabını sorar" dedi.

- TBMM Genel Kurulu'nda, cumhurbaşkanı seçimi için Anayasa Mahkemesi'nin öngördüğü toplantı yeter sayısı olan 367 rakamına, 1. ve 2. yoklamalarda ulaşılmadı.

- Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül TBMM'de düzenlediği basın toplantısında, Meclis'in itibarını, siyasetin onurunu düşündüğü için nafile turların gereksiz olduğuna inandığını belirterek, cumhurbaşkanı adaylığından çekildiğini açıkladı.

9 MAYIS

- Dışışleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, cumhurbaşkanı adaylığından çekildiğine ilişkin dilekçesini TBMM Başkanlığına sundu.

10 MAYIS

- Genel seçimlerin 4 yılda bir yapılması ve cumhurbaşkanının halk oyuyla ve 5+5 sistemiyle seçilmesini de içeren Anayasa teklifi TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. TBMM'den ayrılırken gazetecilerin konuya ilişkin sorularını değerlendiren Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, kabul edilen Anayasa paketinin Türkiye'nin demokratik sürecine farklı bir kazanım sağlayacağını söyledi.

11 MAYIS

- Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine ilişkin anayasa değişikliği paketi, 376 oyla dün kabul edildi.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal CNN Türk televizyonunda katıldığı "Parametre" programında, cumhurbaşkanını halkın seçmesine yönelik anayasa değişikliğini eleştirerek, "Millet TBMM'yi seçtiği gibi bir de cumhurbaşkanını seçecek. Milletin egemenliği parçalanmaya başlamış olacak. Bu, Türkiye'nin başına büyük dert açar" dedi.

- Dışışleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, İstanbul'dan Ankara'ya dönüşünden önce İstanbul Atatürk Havalimanı'nda gazetecilerin sorularını cevapladı. Başbakan Yardımcısı Gül, Anayasa değişiklik paketinin TBMM'de kabul edilmesine ilişkin olarak, "Meclis kilitlenince halkla geleceğiz dedik. Anayasa değişikliği yapıldı" dedi.

- YÖK Başkanı Erdoğan Teziç, YÖK Genel Kurulu'nun toplantı arasında gazetecilerin sorularını cevapladı. Teziç, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini öngören anayasa paketinin gayri ciddi bir çalışma olduğunu belirterek, "Düzenleme Türkiye'de otoriter rejime davetiye çıkarma sonucunu doğurur. Çok tehlikelidir" dedi.

13 NİSAN

- Çeşitli sivil toplum örgütlerinin girişimiyle İzmir'de düzenlenen 'Cumhuriyet Mitingi' büyük bir katılımıla gerçekleşti. Mitinge, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, DSP Genel Başkanı Zeki Sezer, SHP Genel Başkanı Murat Karayalçın ve İP Genel Başkanı Doğu Perinçek de katıldı.

- Aralarında gazeteci, yazar, akademisyen, hukukçu, hekim ve sanatçıların da yer aldığı çeşitli mesleklerden 500 kişinin imzaladığı 'Yurttaş Bildirisi' yayımlandı. Bildiride; siyasal, ekonomik, sosyal alanda bir kriz yaşandığı ve yaşanan krizin, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesiyle de aşılamayacak derinlikte olduğu savunularak, yeni bir genel seçimin de krizi çözmeyeceği, kısa bir süre erteleyeceği öne sürüldü.

15 MAYIS

- Anayasa Mahkemesi, CHP'nin cumhurbaşkanı seçiminin takvimini düzenleyen 2 Mayıs 2007 tarihli TBMM Kararı'nın iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemiyle açtığı davada, aday bulunmadığından "karar vermeye yer olmadığına" karar verdi.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini de içeren Anayasa değişikliği paketini değerlendirirken, "Bu, Türkiye'yi, Latin Amerikanlaştırma tehlikesi taşıyan bir açılmıdır" dedi.

Baykal, partisinin TBMM grup toplantısında, Anayasa değişikliği konusunda kamuoyunun yeterince bilgisi olmadığını, kendilerinden konuyla ilgili görüş beklenmediğini söyledi.

Deniz Baykal, "Milli egemenliği parçalıyoruz, ayrıştırıyoruz" diyerek, şöyle konuştu:

"Parlamentoya giden bir milli egemenlik kanalı var, onu kaldırmıyoruz ama bir kanal daha açıyoruz. Onun suyunu azaltıyoruz, bir kısmını da Cumhurbaşkanına veriyoruz. Halkın otoritesi bir kısmıyla Meclise yansıyacak, idari olarak da cumhurbaşkanına şahsen yansıyacak. Bir tek kişiye halktan yetki alma imkânını taniyacaksınız, öte yandan 550 kişiye Meclis olarak, aynı otorite düzeyinde yetki vereceksiniz. Bu kabul edilemez, bu çok tehlikeli tablodur. Bu büyük sıkıntılar doğurur. Bunun denendiği ülkelerin yaşadığı acı olaylar ortada... Türkiye'yi Latin Amerikanlaştırma tehlikesi taşıyan bir açılmıdır bu. Biz kurumsallaşmayı oturtmaya çalışıyoruz."

Düzenlemenin, kuvvetler ayrılığı açısından da sıkıntı yaratacağına dikkate çeken Baykal, şöyle devam etti:

"Bu çok sıkıntılar, sakıncalar yaratabilecek bir düzenleme. Böyle bir düzenlenmenin alelacele Meclise getirilip, hızla sonuçlandırılmaya çalışılması, gerçek bir ihtiyaçtan değil, bir ölçüde kızgınlıktan, tepkiden, yenilmişlik duygusundan, onu telafi etme arayışından, bir miktar da kendi dünyalarındaki bir yarıştan kaynaklanıyor. Sakıncalıdır. Aklın, sağduyunun egemen olması lazımdır. Böyle köklü Anayasa değişikliklerinin, bu aşamada bu Meclis tarafından ele alınıp sonuçlandırılmaya kalkılması, hiç doğru değildir, çok yanlıştır, sakıncalıdır."

Baykal, düzenlemenin seçimden sonra oluşacak yeni parlamentoda ele alınmasını isteyerek, "Şimdi zorlamalar, dayatmalar, anlamsız yarışlar, demagojik çekişmeler, ülkeye hiçbir yarar getirmez" dedi.

"Bu projeyi ciddiye almıyorum" diyen Baykal, "Bunu, siyasal bir gösteri, bir demagojik açılım, bir duygusal tepki olarak görüyorum ama işi tadında tutmak lazımdır. Zamanı da gelmiştir. Artık burada bu işi noktalayalım. Türkiye'yi germeyelim, Türkiye'yi kutuplaştırmayalım, Türkiye'yi yeni sıkıntılarla karşı karşıya bırakmayalım" diye konuştu.

Baykal, Meclisin işini bitirdiğini, tarihi görevler yaptığını ifade ederek, şimdi sağlıklı ve demokratik bir seçimin yapılmasının sağlanması gerektiğini kaydetti.

16 MAYIS

- AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, milletvekillerinden, CHP'nin Parlamentoda yaptıklarını millete anlatmalarını istedi.

Partisinin TBMM grup toplantısında konuşan Erdoğan, CHP'nin, cumhurbaşkanlığı seçimi ve sonrasındaki tavrını eleştirdi. "Nereden nereye geldiğimizi, bu millet çok iyi biliyor" diyen Erdoğan, TBMM'nin her oturumunun kilitlendiği günler yaşandığını kaydetti.

Bunu CHP'nin yaptığını, ancak milletin bundan haberi olmadığını ifade eden Erdoğan, sözlerini şöyle sürdürdü:

"İşte bunları millete siz duyuracaksınız. CHP'nin komisyonlarda olan yüzünü siz anlatacaksınız. Bunların bu parlamentoda ne yaptıklarını siz anlatacaksınız.

Millet, vekillerini Parlamento'ya çalışmaya gönderiyor. Bu Parlamento çalışırken, 'Git de dışarıda nöbet tut' diye değil... Parlamento'ya çalışmaya... Nöbeti de niçin tutuyorlar biliyor musunuz; olur ki milletin kendisine verdiği vekâleti, o iradeyi kullanmak için kapıdan içeriye girenler olur diye, çok güvendiklerini kapıya koyuyorlar, 'Sakın ha, içeriye herhangi bir CHP'li milletvekili girmesin!' Bunları ben milletime anlatıyorum. Bu, milletin vekâletinin aslında mahkûm edilmesidir, ona zincir vurulmasıdır. Çünkü bir milletvekili kalkıp da rahatlıkla içeri giremiyor. Ellerinden o iradeyi, kullanacağı oyunu, adeta burada baskı uygulamak suretiyle kullandırtmıyorlar."

25 MAYIS

- Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini de öngören ve anayasa değişikliği içeren 5660 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"u iade etti.

- CHP Genel Başkanı Deniz Baykal Cumhuriyet gazetesinin gündeme ilişkin sorularını cevapladı. Baykal bir soru üzerine, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in anayasa değişikliklerini veto etmesinin ardından AK Parti'nin süreci zorlamaması gerektiğini belirterek, "Biz bu konudaki hiçbir pazarlıkta yokuz. AKP zorlarsa sıkıntı çıkar" dedi.

30 MAYIS

-CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Cumhuriyet Gazetesi'ne verdiği demeçte, "Gelinen noktada istikrar bozucu Başbakan'dır. Yaptığı açıklama, Anayasa Mahkemesi'ne yönelik terör eylemi niteliği taşımaktadır" dedi.

-Anayasa Mahkemesi Başkanı Tülay Tuğcu, Anayasa Mahkemesi Yüce Divan Salonu'nda yaptığı açıklamada, cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili Anayasa Mahkemesi'nin aldığı kararı eleştiren Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını söyledi.

7.3. 22'NCİ DÖNEMİN SON BİRLEŞİMİ

3 Haziran 2007 Pazar günü TBMM Başkanvekili İsmail Alptekin başkanlığında saat 11.00'de çalışmalarına başlayan Genel Kurulda, 2'si temel kanun olmak üzere, toplam 96 maddelik tasarı ve teklif, görüşülerek yasalaştı. Milletvekilleri, yaklaşık 7.5 saatlik son mesailerıyla, 13 gündür hafta sonları da dâhil olmak üzere sabah 11.00 gece 24.00 saatleri arasında yaptıkları aralıksız çalışmayı da tamamladı.

Genel Kurul'un son gününde, Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'de Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, Mera Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi, Jeotermal Enerji Kaynakları ve Mineralli Sular Kanun Teklifi, Sigortacılık Kanunu Tasarısı, Türkiye ile Ukrayna arasında uzayın araştırma ve kullanımı konularında işbirliği anlaşmasını onaylayan kanun tasarısı, görüşülerek yasalaştı.

Bazı milletvekilleri, teklif ve tasarıların görüşmeleri sırasında, 22 Temmuzda yapılacak seçimlerin hayırlı olmasını temenni ederek, seçimlerde başarılar diledi.

Alptekin de milletvekillerinin birbirlerine sataştığı görüşmelerde, bunun son toplantıları olduğunu belirterek, ortamın gerilmemesini istedi.

AK Parti Grup Başkanvekili İrfan Gündüz, 22'nci Dönem 5'inci Yasama Yılı'nın son toplantısında, milletvekillerine, görüşmelerde sağladıkları katkılardan dolayı teşekkür etti.

2007 yılı bütçesinin görüşülmesinde 51 saat aralıksız çalışarak bir rekor kırdığını ifade eden Gündüz, 22'nci Dönemde 1109 tasarıdan 915'inin, 1043 tekliften 278'inin yasalaştığını kaydetti.

İrfan Gündüz, başta TBMM Başkanvekili Ali Dinçer olmak üzere vefat eden milletvekillerine Allah'tan rahmet dileklerini yeniledi.

CHP Grup Başkanvekili Ali Topuz, 22'nci Dönemin normal çalışma süresinin bugün tamamlandığını belirtti.

"Biz çok çalıştık ama Cumhurbaşkanını da Anayasa Mahkemesini de çok çalıştırdık" diyen Topuz, çalışmalar vesilesiyle önemli birikimler elde edildiğini söyledi.

Parlamentoda olan milletvekillerinin tekrar seçilmesini temenni eden Topuz, kendisine haksızlık yapıldığını düşünenlerin, bunu anlayışla karşılamasını istedi.

"Gitmek var gelmemek var, gelmek var göremek var" diyen Topuz, bir daha gelemeyen milletvekillerinin, bunu olgunlukla karşılayarak siyasete küsmemelerini, Parlamento dışında da siyaset yapılabileceğini ifade etti.

Anavatan Partisi Grup Başkanvekili Muzaffer Kurtulmuşoğlu ise 4.5 yılda çok işler yapıldığını söyledi. Kurtulmuşoğlu, "Ben dahil, bütün milletvekillerinin tekrar seçilmesini temenni ediyorum ama çoğumuz tekrar gelemeyebiliriz" dedi.

Kendisinin hiç kimseyi üzmemeye gayret gösterdiğini vurgulayan Kurtulmuşoğlu, bilmeden incittiği milletvekillerinden de özür diledi.

TBMM Başkanvekili İsmail Alptekin de yaptığı son konuşmada, Başkanlık Divanı olarak görev yaparken, Anayasaya, yasalara ve İçtüzüğe uygun hareket etmeye titizlik gösterdiklerini söyledi.

Bazı kararları verirken, kendilerinden önce görev yapanların uygulamalarına baktıklarını ifade eden Alptekin, "Bizden sonra gelenler de bizim uygulamalarımıza bakacaklar. Biz de karar verirken, Anayasa, yasa ve vicdanlara uygun olmaya gayret ettik" dedi.

Herkesin siyasete heveslenebileceğini kaydeden Alptekin, ancak siyasetçinin kolay yetişmediğini vurguladı. Alptekin, bu parlamentonun bir okul olduğunu dile getirerek, "Sizlerden çok şey öğrendim. Öğrendiklerimi hayatımda uygulamaya, daha iyi olmaya gayret ettim" diye konuştu.

Alptekin, söylemek istediği çok şey olduğunu dile getirirken duygulandı. Gözleri dolan ve sesi titreyen Alptekin'e, milletvekilleri alkışlarla karşılık verdi.

İsmail Alptekin, Meclis çalışanlarına da teşekkür etti.

Birleşimi, 22 Temmuz seçimlerinin kesin sonuçlarının YSK'ca ilan edilmesinin 5. gününde saat 15.00'de toplanmak üzere kapatan Alptekin, "Yolunuz açık olsun" dedi.⁵³²

Konuşmasının ardından kürsüde bulunan TBMM Kâtip Üye Bayram Özçelik, Alptekin'in elini öptü.

Başta AK Parti İstanbul Milletvekili Gülseren Topuz olmak üzere, bazı milletvekillerinin ağladığı görüldü.

Milletvekilleri, Meclis fotoğrafçısına hatıra fotoğrafı çekti.

Salonda son kalan bir grup milletvekili de Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül ile fotoğraf çekti ve basın locasında bulunan foto muhabirlerine el sallayarak poz verdi.

⁵³² 22'nci yasama döneminin son birleşimi için bk. *TBMM Tutanak Dergisi*, C: 161, B: 121.

7.4. 5'İNCİ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR

No.	Kanun Numarası	Kabul Tarihi	Başlığı
1	5549	11/10/2006	Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun
2	5550	12/10/2006	Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
3	5551	13/10/2006	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
4	5552	19/10/2006	Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
5	5553	31/10/2006	Tohumculuk Kanunu
6	5554	08/11/2006	Devlet Mezarlığı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
7	5555	09/11/2006	Vakıflar Kanunu
8	5556	15/11/2006	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
9	5557	23/11/2006	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
10	5558	28/11/2006	Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
11	5559	29/11/2006	Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
12	5560	06/12/2006	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
13	5561	12/12/2006	Sosyal Sigortalar Kanunu ile Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

14	5562	13/12/2006	Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
15	5563	13/12/2006	Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Bir Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
16	5564	14/12/2006	Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması Hakkında Kanun
17	5565	26/12/2006	2007 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu
18	5566	26/12/2006	2005 Mali Yılı Kesin Hesap Kanunu
19	5567	26/12/2006	2005 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesap Kanunu
20	5568	26/12/2006	Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabının Tasfiyesi ve Bu Hesaptan Yapılacak Ödemelere Dair Kanun, Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Belediye Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
21	5569	27/12/2006	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun
22	5570	27/12/2006	Kamu Sermayeli Bankalar Tarafından Yürütülen Faiz Destekli Kredi Kullanılmasına Dair Kanun
23	5571	28/12/2006	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu ile Turizmi Teşvik Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
24	5572	10/01/2007	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
25	5573	11/01/2007	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

26	5574	17/01/2007	Türk Petrol Kanunu
27	5575	24/01/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesi Amaçlarına Yönelik Yardım Sağlanmasının Kolaylaştırılması İçin İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
28	5576	25/01/2007	Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
29	5577	25/01/2007	Devlet İhale Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
30	5578	31/01/2007	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
31	5579	01/02/2007	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
32	5580	08/02/2007	Özel Öğretim Kurumları Kanunu
33	5581	15/02/2007	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
34	5582	21/02/2007	Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
35	5583	22/02/2007	Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
36	5584	22/02/2007	Enerji Verimliliği Kanunu
37	5585	28/02/2007	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
38	5586	28/02/2007	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Transit Taşıma Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
39	5587	28/02/2007	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Eğitim Enstitüsü Kurucu Belgesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
40	5588	01/03/2007	Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

41	5589	01/03/2007	Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
42	5590	01/03/2007	Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu ve 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
43	5591	01/03/2007	Askerlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
44	5592	01/03/2007	Er ve Erbaş Harçlıkları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
45	5593	01/03/2007	Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
46	5594	06/03/2007	Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Belediye Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu ve Mahallî İdare Birlikleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
47	5595	06/03/2007	İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
48	5596	07/03/2007	Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerin Emniyet Genel Müdürlüğüne Ait Bölümünde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
49	5597	08/03/2007	Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
50	5598	13/03/2007	Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Sözleşmenin (Avrupa Patent Sözleşmesi) Değiştirilmesine İlişkin Anlaşmaya Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
51	5599	13/03/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
52	5600	13/03/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sırbistan ve Karadağ Bakanlar Kurulu Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
53	5601	13/03/2007	10 Kasım 1972, 23 Ekim 1978 ve 19 Mart 1991 Tarihlerinde Cenevre'de Gözden Geçirilen 2 Aralık 1961 Tarihli Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunması Uluslararası Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

54	5602	14/03/2007	Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun
55	5603	15/03/2007	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
57	5605	15/03/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gürcistan Hükümeti Arasında Batum Uluslararası Havalimanının Ortak Kullanılmasına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
58	5606	15/03/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Gürcistan Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
59	5607	21/03/2007	Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
60	5608	21/03/2007	İşkân Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
61	5609	22/03/2007	Gecekondu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
62	5610	22/03/2007	Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
63	5611	27/03/2007	Emniyet Teşkilâtı Uçuş Hizmetleri Tazminat Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
64	5612	27/03/2007	Türk Silahlı Kuvvetlerinde İlk Nasıp İstihkakına İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
65	5613	27/03/2007	Yedek Subaylar ve Yedek Askerî Memurlar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
66	5614	28/03/2007	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
67	5615	28/03/2007	Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
68	5616	28/03/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Şili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Savunma Sanayii, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
69	5617	28/03/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Etyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür, Eğitim, Bilim, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

70	5618	28/03/2007	Deniz Emniyeti Komitesinin 82. Oturumunun 29 Kasım 2006 - 8 Aralık 2006 Tarihleri Arasında İstanbul'da Yapılmasına Dair Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası Denizcilik Örgütü Arasında Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
71	5619	28/03/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Telekomünikasyon Birliği Arasında 2006 Yılı Tam Yetkili Temsilciler Konferansının Organizasyonu, Gerçekleştirilmesi ve Finansmanına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
72	5620	04/04/2007	Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
73	5621	05/04/2007	Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
74	5622	05/04/2007	Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Gümrük Müsteşarlığına Bağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
75	5623	11/04/2007	Serbest Bölgeler Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
76	5624	11/04/2007	Kan ve Kan Ürünleri Kanunu
77	5625	18/04/2007	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
78	5626	18/04/2007	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
79	5627	18/04/2007	Enerji Verimliliği Kanunu
80	5628	25/04/2007	Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
81	5629	25/04/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bahreyn Krallığı Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
82	5630	25/04/2007	Türkiye Cumhuriyetinin Avrupa Birliği Kriz Yönetimi Harekâtlarına Katılımı İçin Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Çerçeve Teşkil Eden Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

83	5631	25/04/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Katar Devleti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
84	5632	25/04/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Afrika Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
85	5633	25/04/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Macaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
86	5634	25/04/2007	Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
87	5635	26/04/2007	Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
88	5636	26/04/2007	Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
89	5637	26/04/2007	Uygulama İmkânı Kalmamış Bazı Kanunların Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun
90	5638	02/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Ticaret ve Kalkınma Bankası Arasında Merkez Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
91	5639	02/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fas Krallığı Hükümeti Arasında Karayolları Ulaşımı Altyapısı Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
92	5640	02/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kongo Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
93	5641	02/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
94	5642	02/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti ile Oman Sultanlığı Arasında Ticari Mübadele ve Ekonomik, Teknik, Bilimsel ve Kültürel İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
95	5643	02/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Madagaskar Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

96	5644	02/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moritanya İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
97	5645	02/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İsrail Devleti Hükümeti Arasında Sınai Araştırma-Geliştirme Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
98	5646	02/05/2007	WIPO İcralar ve Fonogramlar Andlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
99	5647	02/05/2007	WIPO Telif Hakları Andlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
100	5648	04/05/2007	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
101	5649	04/05/2007	İstiklal Marşının Kabul Edildiği Günü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü Hakkında Kanun
102	5650	04/05/2007	Türk Medenî Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
103	5651	04/05/2007	İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
104	5652	05/05/2007	Yaş Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Değiştirilerek Kabulüne İlişkin Kanun
105	5653	05/05/2007	Yunus Emre Vakfı Kanunu
106	5654	08/05/2007	Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun
107	5655	09/05/2007	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
108	5656	09/05/2007	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
109	5657	09/05/2007	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü İş Konseyi Uluslararası Sekreteryasının Türkiye'de Yararlanacağı Ayrıcalıklar, Bağışlıklar ve Kolaylıklara Dair Kanun
110	5658	09/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Arasında Merkez Anlaşmasına Yeni Hükümler Derceden Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
111	5659	10/05/2007	2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun

112	5660	10/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
113	5661	15/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi ve Tarım Kredi Kooperatifleri Tarafından Kullandırılan Toplu Köy İkrazatı/Grup Kredilerinden Doğan Kefaletin Sona Erdirilmesi Hakkında Kanun
114	5662	17/05/2007	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
115	5663	22/05/2007	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
116	5664	22/05/2007	Konut Edindirme Yardımı Hak Sahiplerine Ödeme Yapılmasına Dair Kanun
117	5665	23/05/2007	Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
118	5666	24/05/2007	Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılınması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
119	5667	24/05/2007	Bankacılık İşlemleri Yapma ve Mevduat Kabul Etme İzni Kaldırılan Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketince Devlet İç Borçlanma Senedi Satışı Adı Altında Toplanan Tutarların Ödenmesi Hakkında Kanun
120	5668	24/05/2007	Türk Silahlı Kuvvetleri Besleme Kanunu
121	5669	25/05/2007	Doğal Gaz Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
122	5670	25/05/2007	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
123	5671	26/05/2007	Merkezi Finans ve İhale Biriminin İstihdam ve Bütçe Esasları Hakkında Kanun
124	5672	26/05/2007	Sendikalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
125	5673	27/05/2007	Köy Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
126	5674	27/05/2007	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

127	5675	30/05/2007	Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu ve Belediye Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
128	5676	30/05/2007	Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
129	5677	30/05/2007	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
130	5678	31/05/2007	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
131	5679	01/06/2007	Belediye Gelirleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
132	5680	01/06/2007	Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
133	5681	02/06/2007	Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
134	5682	02/06/2007	Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
135	5683	03/06/2007	Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
136	5684	03/06/2007	Sigortacılık Kanunu
137	5685	03/06/2007	Mera Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
138	5686	03/06/2007	Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu
139	5687	03/06/2007	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti Arasında Uzayın Araştırma ve Kullanımı Konularında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun

7.5. 5'İNCİ YASAMA YILINDA KABUL EDİLEN BAZI KANUNLARIN ÖZETLERİ⁵³³

7.5.1. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

7.5.1.1. 03/10/2006 tarihli ve 5551 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun⁵³⁴

Anayasanın 76 ncı maddesinde yer alan Milletvekili seçilme yaşının otuzdan yirmi beşe indirilmesini öngörmektedir.

13.10.2006 tarih ve 5551 sayılı Kanun Teklifi ile T.C. Anayasasının bir maddesi değiştirilerek milletvekili seçilme yaşının 30 yaşından 25'e indirilmesini sağlamıştır. 19.10.2006 tarih ve 5552 sayılı Kanun Teklifi ile milletvekili seçimi kanununda gerekli değişiklik yapılarak milletvekili seçilme yaşı seçim kanununda da 25 yaşa indirilmiştir.

7.5.1.2. 10/05/2007 tarihli ve 5659 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun⁵³⁵

Anayasa Değişikliği ile 1982 Anayasasına geçici 17 nci madde eklenmekte, 67 nci maddenin “Seçim Kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz.” hükmünü içeren son fıkrasının yapılacak ilk genel seçimlerde uygulanmaması öngörülmektedir.

7.5.1.3. 10/05/2007 tarihli ve 5660 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderildi.

7.5.1.4. 31/05/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁵³⁶

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin 5 yıl yerine 4 yılda yapılması,

⁵³³ Kanun özetlerinin yapılmasında TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğünün hazırladığı “Tasarı Özet”lerinden yararlanılmıştır.

⁵³⁴ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 17/10/2006, Sayı: 26322 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91 Ankara: TBMM Basımevi, 2008, ss. 15-16. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 131, B:4, s.155, B:5, s.252 , 306-331; C : 132, B: 7, ss. 133-136, 12 .10. 2006.

⁵³⁵ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 18/05/2007, Sayı: 26526 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, Ankara:TBMM Basımevi, 2008, ss.834-835. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:155, B:97, s.96, B:98, ss. 498, 533-576; C: 157, B: 105, ss. 187-192, 10 .5. 2007.

⁵³⁶ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**,16/06/2007, Sayı: 26554 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91,TBMM Basımevi, 2008, ss.915-919. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C.159, B:112, s.6, B:114, s.282, B:115, ss. 420-442; 444-446, 448-508; C : 160, B: 118, ss. 194-196, 202-212, 31.5. 2007.

Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri kapsamına, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usul ve esasların dâhil edilmesi,

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tüm toplantıları ve yapacağı seçimlerde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanması,

Cumhurbaşkanının halk tarafından 5 yıllık süre için seçilmesi, bir kişinin iki defadan fazla Cumhurbaşkanı seçilememesi ve aday gösterme ile ilgili hususları,

Cumhurbaşkanlığı seçiminin halk tarafından yapılması usulü ile ilgili düzenlemeleri, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ile ilgili geçici hükümleri içermektedir.

*7.5.1.5. 02/06/2007 tarihli ve 5682 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁵³⁷

Anayasada yapılan değişikliklerin yürürlüğe girmesi ve bu bağlamda Anayasa değişiklik hükümleriyle getirilen yeni düzenlemelere uyum sağlanması amacıyla, yapılacak yasal çalışmalara işlerlik ve hız kazandırılması; öte yandan, yapılacak halkoylamasında yürürlükte olan 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanunda yer alan sürelerin uzun olması sebebiyle, 22.07.2007 tarihinde 23.Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinin yapılacak olması ve usul ekonomisi ile halkoylamasına bütçeye getireceği mali yük göz önüne alınarak 3376 sayılı Kanundaki sürelerin kısaltılması öngörülmekteydi.

Bu kanun tekrar görüşülmek üzere Cumhurbaşkanı tarafından iade edildi.

7.5.2. AVRUPA BİRLİĞİ UYUM YASALARI

*7.5.2.1. 09.11.2006 tarihli ve 5555 sayılı Vakıflar Kanunu Tasarısı*⁵³⁸

Bu Kanunla, vakıf yönetimi, faaliyetleri ve denetimi ile yurtiçi ve yurtdışındaki vakıf taşınır ve taşınmaz eski eserlerin tescili, muhafazası, onarımı, yaşatılması, vakıf varlıklarının ekonomik şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesinin sağlanması; Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Vakıflar Meclisinin teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi, bu hizmetlerin yürütülmesine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi öngörülmüştür.

⁵³⁷ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, s.934. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C:160, B:118, 190; C : 161, B: 120, ss.134, 193-228, 2.6. 2007.

⁵³⁸ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 25.11.2006 tarihli 830 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü maddelerine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 20.2.2008 tarihli ve 5737 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. Bu Kanunun metni için bk. *Resmî Gazete*, 27.2.2008, Sayı: 26800 ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, TBMM Basımevi, 2008, ss. 43-81. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C:88, B:114, s. 238; C: 131, B.6, s. 546; C:133, B:14, ss. 548-562, 646-724; C : 134, B:15, ss. 34-43, 45-1003, B: 16, ss. 590-617, 619-695, B: 117, ss. 812-881, 9.11. 2006.

7.5.2.2. 11.10.2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun (MASAK)⁵³⁹

Mali Suçları Araştırma Kurumunun teşkilat, görev ve yetkileri ile suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Kanunla, uygulamadan ve mevzuat eksikliğinden kaynaklanan sıkıntıların bertaraf edilmesi ve aklama suçuyla mücadele kapasitesinin geliştirilmesi suretiyle etkinlik sağlanması için yeni bir düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.

7.5.3. ADALET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.3.1. 06/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun⁵⁴⁰

Kanunla, Türk Ceza Kanunu, Kabahatlar Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Adli Sicil Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu ve Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununun uygulanmasında ortaya çıkan bazı tereddütlerin giderilmesi ve farklı uygulamaların ortadan kaldırılması yönünde sözü edilen kanunlarda değişiklikler yapılmaktadır.

7.5.3.2. 04/05/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun⁵⁴¹

Kanun ile yeni bilişim suçları kategorisi oluşturulmakta ve suçlar işlendikten sonra devreye girecek cezai ve idari yaptırımlar getirilmektedir. Türk Ceza Kanununda yer alan belirli suçların internet dâhil elektronik ortamda etkilerini sürdürmesinin, idari ve yargısal koruma tedbiri olmak üzere belirlenen iki yöntemle önlenmesi mümkün kılınmaktadır. Bu amaçla, söz konusu kanunda yer alan bazı suçların, elektronik ortamda işlenmesinin içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden önlenmesine ilişkin esas ve usuller belirlenmektedir.

⁵³⁹ Kanun metni için bkz. **Resmi Gazete**, 18/10/2006, Sayı: 26323 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 1-12. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:87, B:112, s. 508; C:122, B:111, s.160; C : 131, B: 6, ss. 5-605, 607-616, 11 .10. 2006.

⁵⁴⁰ Kanun metni için bkz. **Resmi Gazete**, 19/12/2006, Sayı: 26381 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 98-111. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:131, B:6, s.546; C.134, B.15, s.13; C: 137, B:25, ss. 328-366; B:26, ss. 540-541, 543-570; C : 138, B:27, ss.75-114, B: 28, ss. 238-303, 6.12.2006.

⁵⁴¹ Kanun metni için bkz. **Resmi Gazete**, 23/05/2007, Sayı: 26530 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 795-803. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:147, B.65, s.21; C:153, B:89, s.393; C : 156, B: 99, ss. 87-111, 4 .5. 2007.

Kanunla içerik denetiminin nasıl ve hangi kurum tarafından yapılacağına ilişkin düzenlemelere yer verilmiş, bu amaçla Telekomünikasyon Kurumu bünyesinde bulunan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına ilave görev ve yetkilerin verilmesi öngörülmüştür.

İletişim Başkanlığına, elektronik ortamdaki zararlı içeriklerin izlenmesi ve önlem alınması, filtreleme görevi, bu konuda uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlanması, şikâyet ve talepleri değerlendirmek üzere izleme ve bilgi ihbar merkezi kurulması gibi çok önemli yetki ve görevler verilmektedir.

Bilişim teknolojileri ve sunduğu hizmetler, nitelikleri gereği sadece ulusların milli düzenlerini değil, tüm uluslararası toplumu etkilemektedir. Bu sebeple, diğer ülkelerle ve uluslararası örgütlerle de bu alanda işbirliği ve koordinasyon yapılarak, bilişim ve internet teknolojilerinin ortaya çıkardığı bu yeni ortama uyum sağlanması gerekmektedir. Hazırlanmış olan bu Kanun ile, yasa metninde belirtilen suçların internet yolu ile ve genel olarak elektronik ortamda işlenmesini önlemek amacı ile diğer ülke muadil kuruluşları ve uluslararası örgütlerle gerekli işbirliği ve koordinasyonu sağlama görevi de Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına verilmektedir.

Telekomünikasyon Kurumunun idari nitelikteki kararlarına karşı ilgili mevzuatta zikredilen idari yargı, genel hukuk hükümlerine göre tesis ettiği işlem ve eylemlerine karşı ise ilgili adli yargı yoluna başvurulması mümkün bulunmaktadır.

7.5.4. MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.4.1. 17/05/2007 tarihli ve 5662 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵⁴²

Kanunla 17 üniversite kurulmaktadır. Bunlar; Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Ağrı Dağı Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Nevşehir Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Bilecik Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Batman Üniversitesi'dir.

Yine değişik zamanlarda çıkarılan kanunlarla 7 vakıf üniversitesi kurulmuştur: İstanbul Bilim Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Acıbadem Üniversitesi, İzmir Üniversitesi ve İstanbul Arel Üniversitesi.

⁵⁴² Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 29/05/2007, Sayı: 26536 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 844-854. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C: 153, B:86, s.7; C:157, , B: 106, s.216, ss.272-315; C : 158, B: 108, ss. 14-60, 17.5. 2007.

7.5.4.2. 11/01/2007 tarihli ve 5573 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵⁴³

01/03/2006 tarihli ve 5467 sayılı “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” ile (Kırşehir) Ahi Evran Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, (Burdur) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Rize Üniversitesi, (Tekirdağ) Namık Kemal Üniversitesi, Erzincan Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, (Çorum) Hitit Üniversitesi, (Yozgat) Bozok Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Ordu Üniversitesi ve Amasya Üniversitesi adıyla on beş yeni üniversite kurulmuştur.

Ancak 04/05/2006 tarihli ve 2006/51 Esas; 2006/57 Karar sayılı Anayasa Mahkemesinin Kararıyla söz konusu Kanunun Geçici 1’inci Maddesi iptal edildiğinden yeni bir düzenleme yapılması gerekmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı da göz önünde bulundurularak Kanunda, Yükseköğretim Kurulunu da yetkilendirecek şekilde aşağıdaki düzenleme yapılmıştır.

“Bu Kanunla kurulan üniversitelerin kurucu rektörleri, iki yıllığına Yükseköğretim Genel Kurulu tarafından, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde üye tam sayısının ¾ çoğunluğuyla belirlenecek altı profesör adaydan; Milli Eğitim Bakanınca onbeş gün içinde seçilerek Cumhurbaşkanına sunulan üç aday arasından Cumhurbaşkanınca seçilir ve atanır. Yükseköğretim Genel Kurulunca aday belirleme işlemi bir ay içinde sonuçlandırılmadığı takdirde Millî Eğitim Bakanı tarafından belirlenecek üç kurucu rektör adayı Cumhurbaşkanına sunulur.”

7.5.4.3. 08/02/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu⁵⁴⁴

Kanun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel eğitim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak mali destek ve bu kurumların

⁵⁴³ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 17/01/2007, Sayı: 26406 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, s.200. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:138, B:27, s.8; C:139, B:30, s.13; C : 144, B:48, ss.54-85, B: 49, ss.152-176, 11 .1. 2007.

⁵⁴⁴ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 14/02/2007, Sayı: 26434 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 254-263. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:132, B:8, s.165; C:134, B:15, s.9; C : 146, B: 61, ss. 280-295, 8 .2. 2007.

eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

Kanunla, özel okullar dışındaki özel öğretim kurumlarının açılış ve kapanışlarının valiliklerce yapılması hükmü getirilmiştir.

Bu Kanun hükümlerine göre gerekli izin alınmadan, gerçek veya tüzel kişilerce eğitim-öğretim faaliyetinin yapılamayacağı hükmü getirilmiştir.

Öğretime başlama izni alabilmek için gerekli belgelerle en geç öğretim yılı başından üç ay önce başvurma şartı kaldırılmıştır.

Özel öğretim kurumlarının açılışlarında istenen en az ödenmiş sermaye ve mali teminat şartı kaldırılmıştır.

Yabancılar tarafından açılmış bulunan okulların binalarında ihtiyaç hâlinde yapılacak tadilatların valilikten izin alınarak yapılmasına imkân verilmiştir. Ayrıca, bu okulların taşınmaz mallarını, Bakanlığa veya kuruluş amaçları eğitim vermek olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre kurulan vakıflara devredilmesine imkân verilmiştir.

Her özel öğretim kurumunun bir müdür tarafından yönetilmesi zorunluluğu kaldırılarak, yönetmelikte belirtilecek kurumların yönetimleri birleştirilerek bir müdür tarafından yönetilmesine imkân tanınmıştır.

Mevzuata aykırı hareket eden kurumların kapatılması hükmü, kanun, tüzük, yönetmeliklere aykırı iş ve işlemleri eğitim ve öğretimi doğrudan etkileyen ve bunda ısrarı tespit edilen özel öğretim kurumu, aykırılığın ağırlık derecesine göre, kurum açma izni veren makam tarafından öğretime ara verilmesi veya kurumun kapatılması şeklinde değiştirilmiştir.

Kurumunu kapatacak kurucunun, en az 6 ay önce Bakanlığa, çalışanlara ve öğrencilerine bildirme zorunluluğu 3 aya indirilmiştir. Bakanlıkça, kurumunu kapatma gerekçesi uygun görülmeyen kurucunun okulu devletleştirilebilir hükmü kaldırılmıştır.

İhtiyaç hâlinde, resmî okullarda görevli ve aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısını dolduran öğretmenlerin, sadece özel okullarda ders saati ücretli olarak derse girebilecekleri hükmü getirilmiştir.

Yabancı okullarda, Türk müdür başyardımcısı olarak görevlendirileceklerde Türk asıllı olma şartı kaldırılmıştır.

Özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin sendika kuramayacakları, sendikalara üye olamayacakları ve grev yapamayacaklarına ilişkin hükümler çıkarılmıştır.

Özel öğretim kurumlarında görevli personelin özlük hakları bakımından 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine tabi olduklarına ilişkin hükme yer verilmiştir.

Özel öğretim kurumlarınca verilemeyecek reklâm ve ilânlar belirtilerek reklâm ve ilânların verilebilmesi için valiliklerden izin alma şartı kaldırılmıştır.

Özel öğretim kurumlarını teşvik etmek amacıyla; özel okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesinin resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanması öngörülmektedir.

Özel öğretim kurumlarında ücretsiz öğrenim görececek öğrenci sayısının tespitinde, kurumda öğrenim gören öğrenci sayısı esas alınmış ve oran % 3'e çıkartılmıştır.

Özel okullarda okuyacak yabancı uyruklu öğrencilerin oranı % 20'den % 30'a çıkartılmıştır.

*7.5.4.4. 28/12/2006 tarihli ve 5571 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu ile Turizmi Teşvik Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁵⁴⁵

Kanunla, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun ve Mahalli İdare Birlikleri Kanununda değişiklikler yapılması öngörülmektedir.

Korsanla etkin mücadele için yakalama işlemine fiilen katılan, önleme, izleme ve soruşturmakla görevli olan denetim komisyonu başkan ve üyelerinden kamu görevlisi olanlara ikramiye verilmesi öngörülmektedir.

Türkiye'de seyahat acentalığı faaliyeti göstermek için Bakanlıktan işletme belgesi almak zorunluluğu getirilmekte, hizmet ve kalite anlayışının uluslararası standartları yakalaması amaçlanmaktadır.

Paket tur veya tur başına kırkbeş kişiye kadar en az bir rehber bulundurma; tek araç kapasitesi kırkbeş kişiyi aşan araçlarda bir rehber bulundurma şartı getirilmiştir.

Paket tur sözleşmesi düzenlenirken, seyahat acentaları müşteriye;

1- Müşterinin kaza ve hastalık halinde çıkış noktasına dönüş masraflarını,

2- Her türlü kazadan doğan zararını ve tedavi masraflarını, polişe limiti kadar karşılayacak şekilde sigorta ettirilebileceğini bildirmekle yükümlüdürler.

⁵⁴⁵ Kanun metni için bkz. *Resmî Gazete*, 13/01/2007, Sayı: 26402 ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, ss.184-197. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, :132, B:11, s.668; C:141, B:39, s.784; C : 143, B: 46, ss. 300-340, 28.12. 2006.

7.5.4.5. 04/05/2007 tarihli ve 5649 sayılı *İstiklal Marşının Kabul Edildiği Gün ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü Hakkında Kanun*⁵⁴⁶

İstiklal Marşı'nın TBMM'de kabul tarihi olan "12 Mart," İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy'u anma günü olarak kabul edilmiştir.

7.5.5. İÇİŞLERİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.5.1. 21/03/2007 tarihli ve 5607 sayılı *Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu*⁵⁴⁷

Kaçakçılık Kanunu, kaçakçılık fiilleri ve yaptırımları ile, kaçakçılığı önleme, izleme, araştırma usul ve esaslarını düzenlemektedir.

Kaçakçılık fiilleri suçlar ve kabahatler olarak belirlenmiş ve kaçakçılık suçları ağırlaştırılmış, hürriyeti bağlayıcı cezalar verilecek şekilde yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Kaçakçılık suçlarının bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi, bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde veya yararına olarak işlenmesi, kaçakçılık suçlarının bu suçları önlemek, izlemek, araştırmak ve soruşturmakla görevli kişiler tarafından işlenmesi ve bu suçların belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi, kaçakçılık suçunun nitelikli halleri olarak gösterilmiş ve verilecek cezaların artırılarak hükmolunması öngörülmüştür.

Kaçakçılık suçlarına iştirak etmiş olan kişileri ve bu fiili ve failleriyle ile kaçak eşyanın saklandığı yerleri haber vermeleri etkin pişmanlık olarak düzenlenmiş, suçların haber alınmadan önce bildirilmesi halinde şeriklerin cezalandırılmayacağını, haber alındıktan sonra ise verilecek cezanın üçte iki oranında indirileceğine ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Yeni Kaçakçılık Kanunu ile yolcu beraberinde getirilen kaçak eşya, deniz taşıtları, tekerrür hükümleri, arama ve el koyma, nakilde kullanılan taşıta el koyma, el konulan eşyanın muhafazası, müsadere, mülkiyetin kamuya geçirilmesi, tasfiye, davaya katılma, silah kullanma yetkisi, ikramiyeler, kriminal laboratuvarlar kurulması konuları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle 10.07.2003 tarih ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Kanun, kaçakçılık fiilleri ile bunların yaptırımlarını hükme bağlamaktadır.

⁵⁴⁶ Kanun metni için bkz. *Resmi Gazete*, 10/05/2007, Sayı: 26518 ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, s. 791. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C:151, B:80, s.8; C:154, B:91, s.137; C : 156, B: 99, ss. 49-78, 4 .5. 2007.

⁵⁴⁷ Kanun metni için bkz. *Resmi Gazete*, 31/03/2007, Sayı: 26479 ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, s.494-506. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C: 127-1, B:124, s. 37; C:139, B: 30, s.13; C : 150, B:77, ss. 334-377, B: 78, ss. 467-502, 529-538, 21 .3. 2007.

7.5.6. EKONOMİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.6.1. 27/12/2006 tarihli ve 5569 sayılı *Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun*⁵⁴⁸

Kanun ile, 2000 Kasım ve 2001 Şubat aylarında yaşanan krizler sonrasında işletme sermayesi yetersizliği çeken küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ)'in ekonomiye kazandırılmak suretiyle istihdamın artırılması için finansal destek sağlanması öngörülmektedir.

Kanunla, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin malî sektöre olan borçları yeniden yapılandırılmaktadır.

Türkiye'deki tüm küçük ve orta ölçekli işletmeleri gözetken bu düzenlemeyle, KOBİ'lerin 31 Ekim 2006 tarihinden önceye ait yaklaşık 1 milyar YTL, yani 1 katrilyon TL tutarındaki borçları yeniden yapılandırılmaktadır.

7.5.6.2. 21/02/2007 tarihli ve 5582 sayılı *Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*⁵⁴⁹

Kanunla kurumsal bir konut finansman sistemi oluşturulmakta ve sistemin başarılı olabilmesi açısından İcra İflas Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve çeşitli vergi kanunlarında değişiklikler yapılmaktadır.

7.5.6.3. 22/05/2007 tarihli ve 5664 sayılı *Konut Edindirme Yardımı Hak Sahiplerine Ödeme Yapılmasına Dair Kanun*⁵⁵⁰

"Memurlar ve İşçiler ile Bunların Emeklilerine Konut Edindirme Yardımı Yapılması Hakkında Kanun" uyarınca hak sahibi olanlara nakit veya hisse senedi olarak ödeme yapılmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi öngörülmektedir.

Kanunla;

Konut edindirme yardımı ve nemalarını içeren listelerin Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığına bildirilmesi ve Yatırım Ortaklığı tarafından hak sahiplerine, talepleri üzerine konut edindirme yardımı tutarının nemasıyla birlikte nakit olarak veya Yatırım Ortaklığı hisse senedi verilmek suretiyle ödenmesi,

⁵⁴⁸ Kanun metni için bkz. **Resmi Gazete**, 30/12/2006, Sayı: 26392 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss.177-180. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:138, B:27, s.8; C : 143, B:44, s.7, 28-65, B: 45, ss.193-210, 253-262, 27.12. 2006.

⁵⁴⁹ Kanun metni için bkz. **Resmi Gazete**, 06/03/2007, Sayı: 26454 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 272-292. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:101, B:26, s.4; C: 120, B:102, s.6; C : 147, B:65, ss.93-113, B: 66, ss. 192-254, 256-265, 21.2. 2007.

⁵⁵⁰ Kanun metni için bkz. **Resmi Gazete**, 30/05/2007, Sayı: 26537 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 857-862. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:118, B: 94, s.246; C:125, B: 120, s.8; C : 158, B: 109, ss.122-155, 22.5. 2007.

Türkiye Emlak Bankası A.Ş. hesaplarına intikal ettirilmemiş kişiler veya bunların kanuni mirasçılarının, bu durumlarını belgelemeleri halinde kapsama alınması ve bu kişilere diğer hak sahiplerine uygulanan esaslar çerçevesinde nakit ödeme yapılması,

Mülga 3320 sayılı Kanun uyarınca hak sahibi olanlara nakit veya hisse senedi şeklinde ödeme yapılması,

Hak sahiplerinin belirlenmesinden sonra ilan süreci ve hak sahipliğinin sona ermesiyle ilgili usul ve esaslar düzenlenmiştir.

*7.5.6.4. 24/05/2007 tarihli ve 5667 sayılı Bankacılık İşlemleri Yapma ve Mevduat Kabul Etme İzni Kaldırılan Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketince Devlet İç Borçlanma Senedi Satışı Adı Altında Toplanan Tutarların Ödenmesi Hakkında Kanun*⁵⁵¹

Müflis İmar Bankası A.Ş.'den (Karşılıksız Bono Senedi) Devlet iç borçlanma senedi satışı işlemleri sebebiyle hak sahibi olan herkese ödeme yapılması öngörülmüştür.

Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketinin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 3/7/2003 tarihli ve 1085 sayılı kararıyla, mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 14'üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasına dayanılarak kaldırılmıştır.

Türkiye İmar Bankası tarafından toplanan tasarruf mevduatı, 31/7/2003 tarihli ve 4969 sayılı Kanun uyarınca, ticari kuruluşlar mevduatı ile diğer kuruluşlar mevduatı ise, 16/12/2003 tarihli ve 5021 sayılı Kanun uyarınca Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından ödenmiştir. Ayrıca, bankanın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izninin kaldırıldığı tarihten geriye doğru bir ay içinde kıyı bankalardaki hesaplarından, bankanın yurt içindeki şube hesaplarına aktarılan tutarlara ilişkin ödemeler de, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı üzerine, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yapılmıştır. Ancak, banka tarafından "devlet iç borçlanma senedi satışı" adı altında toplanan tutarlar, anılan ödemeler kapsamına dâhil edilmemiştir.

Diğer taraftan, Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketince düzenlenen ve satışı yapılan makbuzların karşılığı devlet iç borçlanma senedi bulunmaması sebebiyle, bu makbuzlara sahip olan yatırımcılara mevcut mevzuat hükümleri çerçevesinde herhangi bir ödeme yapılamamıştır. Söz konusu banka bünyesinde karşılığı bulunmayan devlet iç borçlanma senetlerini bankaca düzenlenen makbuz karşılığında satın almış olan yatırımcıların mağduriyetlerinin giderilebilmesi ancak yeni bir yasal düzenlemeyle mümkün olacaktır. Hazırlanmış olan bu kanunla, hak sahiplerinin mağduriyetlerinin giderilmesine yönelik düzenlemeler öngörülmektedir.

⁵⁵¹ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 30/05/2007, Sayı: 26537 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 871-874. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:157, B:105, s.181; C : 158, B:109, s. 76, B: 111, ss. 365-442, 444-460, 469-478, 24 .5. 2007.

7.5.6.5. 26/05/2007 tarihli ve 5671 sayılı *Merkezi Finans ve İhale Biriminin İstihdam ve Bütçe Esasları Hakkında Kanun*⁵⁵²

Kanun, Merkezi Finans ve İhale Biriminin Hazine Müsteşarlığı ile idarî ilişkisini, istihdam ve bütçe esaslarını düzenlemektedir.

Kanunla, 5 yıldır hizmet veren bir kurumun personel yapısının güçlendirilmesi, kendi bütçe imkânlarına sahip kılınması, böylece AB mali yardımlarının maksimum ölçüde kullanılabilmesi için yapılması gerekenler düzenlenmektedir.

Birimin kuruluşu, 30 Ocak 2003 tarihinde 4802 sayılı Kanun'la uygun bulunan mutabakat zaptıyla gerçekleşmiştir. Söz konusu zabıta daha sonra yapılan değişiklikler de, 5500 sayılı Kanun'la uygun bulunmuştu. Bu değişikliklerden biri de, birimin Hazine Müsteşarlığı ile idari ilişkisinin personel alımının, personelin statüsünün, personelin mali hakları ve bütçe gibi konularının kapsamı ve detaylarının uygun bir yasal düzenlemeyle tanzim edilmesi şeklinde düzenlemedir.

7.5.7. MALİYE ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.7.1. 08/03/2007 tarihli ve 5597 sayılı *Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*⁵⁵³

Türkiye Cumhuriyeti pasaportu ile yurt dışına çıkış yapanlardan çıkış başına 15 YTL harç alınması; çıkış tarihi itibarıyla son bir yılda altı aydan fazla yurt dışında ikamet edenler ve 7 yaşını doldurmamış olanlar ile yurt dışına ticari amaçla sefer yapan kara, deniz, hava ve demiryolu toplu taşıma ve yük taşıma araçlarının mürettebatından yurt dışına çıkış harcı alınmaması ile harcın beyan ve ödenmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmekte; "Yurt Dışına Çıkışlardan Harç Alınması ve 4481 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un yürürlükten kaldırılması öngörülmektedir.

7.5.7.2. 15/03/2007 tarihli ve 5604 sayılı *Mali Tatil İhdas Edilmesi Hakkında Kanun*⁵⁵⁴

Bu kanunla, her yıl Temmuz ayının birinden yirmisine kadar mali tatil kabul edilmiştir.

⁵⁵² Kanun metni için bkz. *Resmî Gazete*, 07/06/2007, Sayı: 26545 ve ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, ss. 889-982. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C: 149, B:72, s.234; C: 110, B: s.197; C : 159, B: 113, ss. 174-215, 218-237, 269-278, 26 .5. 2007.

⁵⁵³ Kanun metni için bkz. *Resmî Gazete*, 23/03/2007, Sayı: 26471, ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, ss.390-393. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C:138, B:29, s.381; C:148, B:68, s.7, C : 149, B: 72, ss.298-317; B: 73, ss. 341-348, 349-352, 8 .3. 2007.

⁵⁵⁴ Kanun metni için bkz. *Resmî Gazete*, 28/03/2007, Sayı: 26476 ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, ss.471-472. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C:129, B: 131, s.915; C:131, B: 4, s.155; C : 150, B: 76, ss.199-211, 15 .3. 2007.

Mali tatil süresince verilmesi gereken beyan, bildirim ve ödemeler mali tatil bitiminden sonraki sürelerde verilecek, vergi inceleme elemanları, sigorta müfettişleri, iş müfettişleri (iş kazası hariç) mükellef nezdinde inceleme yapamayacaklar, Mali Tatil süresine rastlayan dava açma, itiraz gibi süreler mali tatil süresince işlemeyecektir. Mali Tatil süresi içinde, hem meslek mensupları hem de meslek mensubunun ilişkili olduğu kamu kurumunda çalışanlar tatil yapabileceklerdir.

7.5.7.3. 28/03/2007 tarihli ve 5615 sayılı *Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁵⁵⁵

Kanunla "ücretlilerde vergi indirimi" sistemi kaldırılarak "asgari geçim indirimi" sistemi ve mükellefleri doğru beyana özendirmek amacıyla "özel gider bildirimi" esas getirilmekte; taşınmaz ve bu mahiyetteki bazı mal ve hakların iktisap tarihinden itibaren (4 yıl yerine) 5 yıl içinde elden çıkarılmasından doğan değer artışının vergilendirilmesi öngörülmekte; Kurumlar Vergisi Kanunu ile vergi sistemimize giren "transfer fiyatlandırması", "kontrol edilen yabancı kurum kazancı" müessesesine paralel düzenlemeler yapılmakta; mükerrer vergilendirmeye yol açmamak için yurt içinde ve yurt dışında ödenen vergilerin mahsubuna ilişkin maddelerde değişiklikler ile ayrıca uçuş ve dalış hizmetleri dolayısıyla yapılan ödemelerin, ilgilinin fiilen uçuş ve dalış hizmetlerini gerçekleştirmiş olması halinde gelir vergisi istisnasından yararlanacağına dair hükümler öngörülmektedir.

7.5.8. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.8.1. 12/12/2006 tarihli ve 5561 sayılı *Sosyal Sigortalar Kanunu ile Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁵⁵⁶

506 sayılı Kanunun 66 ncı maddesinin (c) bendinin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi ve mahkemece yeni düzenleme yapılması için verilen bir yıllık sürenin dolması sebebiyle kanuni boşluk meydana gelmemesi için Mahkemenin vermiş olduğu karar doğrultusunda ölen sigortalının ölüm tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan hükümlere göre aylık almaya hak kazanamayan hak sahiplerine yapılan düzenlemede öngörülen şartları taşımaları durumunda ölüm aylıklarının başlatılması öngörülmektedir.

⁵⁵⁵ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 04/04/2007, Sayı: 26483 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91 (TBMM Basımevi, 2008), ss.531-543. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:150, B: 77, s.297; C : 151, B:80, s.10, B: 81, ss. 275-278, 326-340, 28 .3. 2007.

⁵⁵⁶ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 16/12/2006, Sayı: 26378 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, s. 113. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:132, B:8, s.165; C: 133, B:12, s.27; C:138, B:29, ss.402-461; C: 139, B: 30, ss. 73-104, 106-118,12 .12. 2006.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun ölüm aylığı bağlama şartlarına ilişkin 66 ncı maddesinin (c) bendi “5 yıldan beri sigortalı bulunup, sigortalılık süresinde en az 900 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş durumda” olmak şekliyle düzenlenerek, 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununun 26 ncı maddesinin (a) bendi de “5 yıldan beri sigortalı bulunup, sigortalılık süresince en az 900 gün prim ödemiş olan” şeklinde düzenlenerek, hem 506 sayılı Kanuna göre hem de 2925 sayılı Kanuna göre ölüm aylığı bağlanma şartları kolaylaştırılmıştır.

7.5.8.2. 04/04/2007 tarihli ve 5620 sayılı Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁵⁵⁷

Bu kanun ile, 218 bin 733 geçici statüdeki işçi sürekli kadroya alınmıştır. Bu işçilerden 44.259 kişi genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde, 26.000 kişi KİT’lerde, 148.475 kişi ise yerel yönetimlerde çalışmaktadır.

7.5.8.3. 06/03/2007 tarihli ve 5595 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatana Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵⁵⁸

Bu kanunla İstiklal madalyası verilmiş bulunanlara vatana hizmet tertibinden şeref aylığı bağlanması hakkında kanunun birinci maddesinde geçen ‘4000’ rakamı ‘5750’ olarak değiştirilmek suretiyle, yasadan yararlananların aylıklarında artış yapılmaktadır.

Yapılan yeni ilave düzenlemeyle, kanun kapsamında olup da herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan gelir veya aylık bağlanmamış olan ve zorunlu olarak sosyal güvenlik kurumlarından birine tabi olmayı gerektiren bir işte de çalışmadığını belgelemek suretiyle yazılı talepte bulunan hak sahiplerinin aylıklarının, yazılı taleplerinin sosyal güvenlik kurumu başkanlığına ulaştığı tarihi takip eden aydan geçerli olmak üzere, on altı (16) yaşından büyük işçiler için uygulanan otuz (30) günlük net asgari ücret tutarı (dul eşler için bu tutarın %75’i) esas olarak ödenecek hüküm altına alınmıştır.

Yine bu kanun kapsamında aylık bağlananlar ile bunların eşlerinin resmi sağlık kurum ve kuruluşlarında veya bu kurum ve kuruluşlarca sevk edildikleri özel sağlık kurum ve kuruluşlarında görecekları tedavilere ilişkin giderler ile ilaç giderleri; herhangi bir katılım payı veya fark alınmaksızın, Devlet memurlarının tedavi yardımına ilişkin usul ve esasları çerçevesinde ve bu amaçla Milli Savunma Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanacaktır.

⁵⁵⁷ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 21/04/2007, Sayı: 26500 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss.591-597. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C : 149, B: 72, s.234; C:151, B:80, s.9; C:152, B:83, ss.65-114, B: 84, ss.602-656, 4.4. 2007.

⁵⁵⁸ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 10/03/2007, Sayı: 26458 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss.386-87. Bu Kanunun Tutanakları için bk. **TBMM Tutanak Dergisi**, C:33, B: 28, s.188; C:148, B: 68, s.8; C:149, B: 70, ss.71-73, B:71, ss.168-177, 6.3.2007.

Bu Kanun ve 28.5.1986 tarihli ve 3292 sayılı Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında vatani hizmet tertibinden aylık bağlananlar ile malul gazi olarak aylık bağlanmış olanlar ve şehit, dul ve yetimin sıfatıyla aylık veya gelir bağlanmış bulunanların; belediyelerce tahakkuk ettirilecek su ücreti %50'den az indirim içermemek üzere belediye meclisleri tarafından belirlenecek tarife üzerinden alınacaktır.

7.5.9. SAĞLIK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.9.1. 11/04/2007 tarihli ve 5624 sayılı Kan ve Kan Ürünleri Kanunu⁵⁵⁹

Avrupa Birliği mevzuatı da dikkate alınarak kan konusundaki bilimsel gelişmeleri yakından izleyebilmek, bu konuda gerekli bilgi akışını sağlamak üzere "Kan, Kan Bileşenleri ve Ürünleri Kurulu" oluşturulmakta; kanı temin eden ve kullanan birimler ayrılarak bölge kan merkezi, kan bağış ve transfüzyon merkezleri kurulmakta ve bu hizmet birimlerinin kimler tarafından açılıp, işletileceği düzenlenmekte; bu alandaki faaliyetlerin ruhsat alınmak suretiyle yapılması esası getirilmekte; aykırı hareket edenler hakkında faaliyetten men, hapis, idari ve adli para cezaları hükmedilmekte; kan ve kan ürünleri ile ilgili her türlü işlemler hususunda idarenin bilgi sahibi olarak ve idareye denetleme yükümlülüğü getirilmektedir.

Yapılan düzenlemeyle, bölgesel kan merkezleri, kan bağış merkezleri ve transfüzyon merkezleri oluşturulmakta, plazma ürünleri üretim tesisinin açılmasına izin verilmektedir.

- Kan temininde karşılıksız ve gönüllü bağışın esas olması,
- Kan ve kan ürünlerinin alınması, kaydı, analizi, işlenmesi, depolanması, kullanılır hale getirilmesi,
- Kan bağışçısına ait kişisel bilgilerin gizliliğinin korunması,
- Kan ve kan bileşenlerinin alınması ve verilmesinin hekim sorumluluk ve denetiminde yapılması,
- Kan ihtiyacının yeterli ve güvenli bir şekilde giderilmesi ve bu alandaki faaliyetlerin etkin ve kamu yararına uygun bir biçimde düzenlenmesi,
- Özel sektörün bu alanda faaliyetine hukuki zemin oluşturulması öngörülmektedir.

⁵⁵⁹ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 02/05/2007, Sayı: 26510 ve ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 617-621. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:138, B:29, s.381; C:144, B:51, s.373; C : 153, B: 87, ss. 244-268,11 .4. 2007.

7.5.10. ÇEVRE, TARIM VE ORMAN ALANLARINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.10.1. 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu⁵⁶⁰

Bu kanun ile; bitkisel üretimde verim ve kaliteyi yükseltmek, tohumluklara kalite güvencesi sağlamak, tohumluk üretim ve ticareti ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve tohumculuk sektörünün yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu kanun ile;

Mevcut kanunda geçen teknik tanımlar yeniden düzenlenerek tüm tohumlukları kapsayacak şekilde tanımlamalar getirilmekte, kaçak ve sertifikasız tohum satışlarına daha ağır yaptırımlar ve cezai müeyyideler getirilmekte ve Türkiye Tohumcular Birliği adı altında kamu kurumu niteliğinde ve özerk yapıda bir meslek örgütü kurulmaktadır.

Tohumculuk Kanunu ile tohumculuk ve tohumculukla ilgili tanımlar yenilenerek, tohumlukların kapsamı genişletilirken, geleneksel yöntemlerle ıslah edilen veya geliştirilen bitki çeşitlerinin yanı sıra; biyoteknolojik yöntemler sonucunda geliştirilen çeşitler de kapsam içine alınmaktadır.

Yurtiçinde sadece kayıt altına alınan çeşitlerin ticaretine izin verilerek, tohumlukların satışında uyulması gereken kurallar belirlenmiştir.

Tohumlukları yetiştiren, işleyen ve satışa hazırlayan, dağıtan ve satan kişi veya kuruluşların Bakanlık tarafından yetkilendirilmesi ve denetlenmesi hükme bağlanmıştır.

Zarara sebep olan kusurlu tohumluğu üreten, satan, dağıtan, ithal eden ve piyasaya sürenlerin, yetiştiricilerin zararını karşılamakla yükümlü olması öngörülmektedir.

Bakanlıktan yetki almadan tohumluk yetiştiren, işleyen, satışa hazırlayan, dağıtan ve satan kişilere 3 milyar lira, Bakanlık tarafından kontrolleri yapılmadan ithalat ve ihracat yapanlara 10 milyar lira para cezası hükme bağlanmıştır.

7.5.10.2. 31/01/2007 tarihli 5578 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁵⁶¹

Gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçla kullanıma açılmış bulunan ve tarımsal bütünlüğü bozmayan arazilerin istenilen amaçla kullanımına bazı şartlarla izin verilmesi için belirlenen son tarihin uzatılması amaçlanmaktadır.

⁵⁶⁰ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 08/11/2006, Sayı: 26340 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 19-39. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:52, B: 98, s.8; C: 60, B:120, s.6; C:131, B: 3, ss.27-33, 37-80, B: 4, ss. 176-225; C: 132, B: 7, ss. 23-81, 82-87, 88-130; C : 133, B: 12, ss. 77-109, 31 .10. 2006.

⁵⁶¹ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 09/02/2007, Sayı: 26429 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 247-249. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:139, B:30, s.13; C:142, B:41, s.105; C : 145, B: 57, ss.490-502, 31 .1. 2007.

Bu kanun ile köy tüzel kişiliği, belediyeler, kooperatifler, birlikler gibi tüzel kişilikler veya kamu kuruluşları, hizmetleri ile ilgili konularda Tarım Bakanlığının izni ile arazi toplulaştırması yapabilmesi mümkün kılınmaktadır.

*7.5.10.3. 04/05/2007 tarihli ve 5648 sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun*⁵⁶²

Kanunla, Türkiye'deki tarım sektörünün gelişmişlik düzeyinin ve tarım nüfusunun refah seviyesinin yükseltilmesi, Ulusal Programlar, 2006 Yılı Programı, Tarım Strateji Belgesi ve Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisinde yer alan hedeflerin gerçekleştirilmesi ve Avrupa Birliğinin (AB) Ortak Tarım Politikasına (OTP) uyumun sağlanması amacıyla Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

7.5.11. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

*7.5.11.1. 17/01/2007 tarihli ve 5574 sayılı Türk Petrol Kanunu*⁵⁶³

Ülke petrol kaynaklarının hızlı, sürekli ve etkili bir şekilde aranmasını, geliştirilmesini ve üretilmesini sağlama yönünde Türkiye'de petrol arama ve üretim faaliyetlerinin düzenlenmesi, yönetilmesi, teşvik edilmesi, denetlenmesi, arama ve üretim için gerekli bilgilerin ve verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve kullanıma sunulmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir. Kanunla;

- Arama ve üretim faaliyetlerinde, karasuları içinde yapılan aramalara karadaki hükümlerin uygulanması, petrol faaliyetlerini olumsuz yönde etkilediğinden ülkemizin kara ve deniz olmak üzere iki petrol bölgesine ayrılması,

- Petrol aramaları için sondaj öncesi veri alımı ve bu verilerin yatırımcılara pazarlanması imkânının sağlanması,

- Her ruhsat için verilen programla ilgili olarak yerine getirilmeyen kısım için parasal yaptırım uygulamasının getirilmesi,

- İşletme sahalarında üretim yapılan seviyenin altı ve üstü, eğer işletmeci tarafından aranmak istenmiyorsa, belli bir süre sonra bu seviyelerin aramaya açılması,

⁵⁶² Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 18/05/2007, Sayı: 26526 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 778-789. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:152, B:83, s.41; C:154, B:90, s.6; C : 156, B: 99, ss. 32-48, 4.5. 2007.

⁵⁶³ Kanun Cumhurbaşkanlığı tarafından 6 Ocak 2007 tarihinde geri gönderildi. Kanunun metni için bk. **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 202-228. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:54, B:107, s.311; C:105, B:38, s.233; C:144, B:49, ss.176-218, B:50, ss.284-318; C : 144, B: 51, ss.396-432, 454-463, 17.1. 2007.

- Arama ruhsatlarından Devlet hakkı alınmaması ve işletme sahalarından alınacak Devlet hakkından indirimler yapılması,

-Devlet hissesinin üretim miktarlarına, üretimin cinsine, kara ve deniz sahalarına ve su derinliğine, gravitesine ve üretim metoduna göre kademeli ve indirimli olarak düzenlenmesi,

- Petrolün aranması ve üretiminde elde edilen verilerin daha etkili kullanımını sağlamak için, işletme ruhsatındaki gizli bilgilerin belirli bir süre sonunda sektörün ve talep edecek diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ve kişilerin istifadesine sunulmak üzere açık bilgi haline getirilmesi,

- Sermaye ve kâr transferlerinde kolaylıklar sağlanması,

- Enflasyon muhasebesi sisteminin getirilmesi,

- Bazı vergi muafiyetlerinin getirilmesi,

- İdari para cezalarının günün şartlarına göre yeniden belirlenmesi,

- Petrol işlemi için gerekli personel, ekipman ve malzemelerin yurt içi ve yurt dışından temini ile ilgili kolaylıklar getirilmesi,

hususları düzenlenmiştir.

*7.5.11.2. 25/01/2007 tarihli ve 5576 sayılı Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*⁵⁶⁴

Petrol piyasasında petrol kaçakçılığından kaynaklanan haksız rekabetin önlenerek, adil bir rekabet ortamının ve ürün güvenliğinin sağlanması amacıyla 5015 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle kaçak petrolün tanımı yapılarak, petrol kaçakçılığı ile mücadelede karşılaşılan belirsizliğin giderilmesi, dağıtıcı lisans sahiplerinin bayilerini Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunca belirlenen esaslara göre teknolojik yöntemleri de içeren denetim sistemi kurarak denetlemeleri amaçlanmakta, dağıtıcı lisans sahiplerinin bayilerini denetlememelerinden kaynaklanan kaçak petrol satışına ilişkin sorunların giderilmesi ve kaçak petrol satanlara yaptırımlar getirilmesi öngörülmektedir. Kanun akaryakıt kaçaklığını önlemeyi amaçlamaktadır.

Kanun, petrol kaçakçılığından kaynaklanan haksız rekabetin önlenmesi suretiyle petrol piyasasının sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi, adil bir rekabet ortamının ve ürün güvenliğinin sağlanması için hazırlanmıştır.

Kaçak petrol, teknik düzenlemelere uygun olması halinde il özel idaresi, uygun olmaması halinde ise Tasfiye İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tasfiye edilecektir. Kaçak petrolün satışı sonucunda elde edilen gelir ile ilgili hususlar, yargılamanın sonucuna göre düzenlenmekte, kaçak petrolün yakalanması hâlinde, ihbar edenlere ve yakalayan kamu görevlilerine ikramiye ödenmesine ilişkin usul ve esasların düzenlenerek, kaçak petrolün satışından elde edilen gelirin % 25'inin il özel idaresine verilmesi öngörülmektedir.

⁵⁶⁴ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 13/02/2007, Sayı: 26433 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 240-244. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:122, B: 110, s.6; C:126, B: 123, s.180; C: 144, B:51, ss.433-453; C : 145, 178-196, B: 55, ss. 245-261, 269-278, 25.1. 2007.

Sağlıklı bir piyasa yapısının oluşturulması gayesiyle, kaçak petrol ikmali sebebiyle lisansı iptal edilen lisans sahiplerine EPDK’ca tekrar lisans verilmesi yasaklanmaktadır.

*7.5.11.3. 18/04/2007 tarihli ve 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanunu*⁵⁶⁵

Enerjinin ve enerji kaynaklarının rasyonel ve verimli bir şekilde değerlendirilerek enerjinin kullanımında verimliliğinin artırılması, israfın önlenmesi, enerji maliyetlerinin ekonomi üzerindeki yükünün hafifletilmesi ve enerji tasarrufu potansiyelinin ülke ekonomisine kazandırılması, enerji kullanımından kaynaklanan çevre kirliliğinin azaltılması, artan enerji talebinden dolayı yeni enerji yatırımlarında azalma sağlanması, verimlilik ve tasarruf bilincinin geliştirilerek yeni iş ve istihdam imkânlarının geliştirilmesi öngörülmekte, enerji verimliliği uygulama projelerinin desteklenmesi ve enerji yoğunluğunun azaltılmasına yönelik olarak Genel Müdürlük bütçesine ödenek konulmakta, enerji verimliliği ile ilgili politikaların oluşturulması, çalışmaların etkin olarak yürütülmesi ve sonuçların izlenmesi amacıyla Enerji Verimliliği Koordinasyon Kurulu oluşturulmaktadır.

Bu Kanun ile on yıl içerisinde;

a) Türkiye genelindeki enerji yoğunluğunun OECD ülkelerinin bu günkü ortalamasına yaklaştırılması için en az yüzde otuz mertebesine indirilmesi ve bu suretle üretim, iletim ve dağıtım aşamalarında yeni tesis yatırımı ihtiyacının, fosil kaynak ithalatının ve seragazi emisyonlarının azaltılması,

b) Küçük ölçekli yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması,

c) Toplum genelindeki verimlilik ve tasarruf bilincinin geliştirilerek bu Kanunda yer alan yükümlülük ve teşvik unsurlarının zaman içinde azaltılması, hedeflenmektedir.

*7.5.11.4. 08/05/2007 tarihli ve 5654 sayılı Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun*⁵⁶⁶

Kanun ile, Türkiye’nin enerji plan ve politikalarına uygun biçimde orta ve uzun vadede arz güvenliğinin sağlanması, nükleer teknolojinin ülkemizde

⁵⁶⁵ Kanun metni için bkz. **Resmi Gazete**, 02/05/2007, Sayı: 26510 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss. 628-645. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:150, B: 75, s.6; C:151, B:82, s.365; C : 154, B: 90, ss.67-85, 18.4. 2007.

⁵⁶⁶ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 24.5.2007 tarihli 385 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü maddelerine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulunca yeniden görüşülerek 9.11.2007 tarihli ve 5710 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. Kanun metni için bkz. **Resmi Gazete**, 21/11/2007, Sayı: 26707 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss.816-820. 628-645. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:134, B: 16, s.577; C:149, B: 74, s.432; C : 156, B: 103, ss. 392-406, 408-497, 8.5. 2007.

yaygınlaştırılması ve ülkemizin nükleer teknolojiyi yaygın olarak kullanan ülkeler grubuna dâhil olması, enerjide dışa bağımlılığın azaltılması ve buna bağlı olarak fiyat dalgalarından korunmanın sağlanması, uranyum ve toryum gibi ülkemizde yaygın olarak bulunan ve nükleer güç santrallerinde yakıt olarak kullanılan madenlerin ülke ekonomisine kazandırılması hedeflenmektedir.

Düzenleme, elektrik enerjisi üretimi gerçekleştirecek nükleer güç santrallerinin bir yarışma sonucunda seçilmesini ve nükleer güç santrallerinden üretilen elektrik enerjisinin belirli bir süre için teklif edilen fiyattan perakende satış lisansı sahibi tüzel kişilere alım yükümlülüğü getirilerek desteklenmesi hususunu kapsamaktadır.

Kanun ile;

-Elektrik enerjisi üretimini gerçekleştirecek nükleer güç santrallerinin bir yarışma sonucunda seçileceği, bu yarışmaya TAEK'in belirleyeceği ölçütlere uyan şirketlerin katılabileceği,

-Nükleer santralin kapasitesi, tahsis edilecek yer, lisans bedeli, teşvikler ile seçimin usul ve esaslarının Bakanlar Kurulunca belirleneceği,

-EPDK'nın ilan ettiği Türkiye ortalama toptan elektrik enerjisi satış fiyatını aşmamak kaydıyla belirlenecek elektrik birim satış fiyatı ile alınacak elektrik miktarının çarpımı sonucu bulunan alım bedelinden en yüksek iskontoyu yapan şirketin yarışmayı kazanacağı,

-Nükleer güç santrallerinden üretilen elektrik enerjisinin belirli bir süre için teklif edilen fiyattan perakende satış lisansı sahibi tüzel kişilerce alımı zorunlu hale getirilerek üretici şirketlerin destekleneceği,

-Nükleer güç santralinden elektrik üretimi yapan şirketin; zorunlu yatırım sigortasının yaptırılmasından, atıkların taşınması, depolanması ve bertaraf edilmesi ile santralin işletmeden çıkarılması masrafları için oluşturulacak fonlara ödenecek katkı paylarından ve ayrıca santralin sökülmesinden ve taşınmazın Özel Hesaptan karşılanarak eski haline getirilmesinden sorumlu olduğu,

-Nükleer yakıt, radyoaktif madde veya radyoaktif atık taşınırken veya santralde bir kaza olması durumunda, nükleer enerji alanında üçüncü kişilere karşı sorumluluğa ilişkin olarak Paris Sözleşmesi ile diğer ulusal ve uluslararası mevzuat hükümlerinin uygulanacağı,

-Nükleer santral kurulması için iktisadi devlet teşekkülleri ile ortaklık kurulabileceği,

-Teknoloji edinimi ve nükleer yakıt üretimi için yapılan yatırımlar ile personel eğitimi için yapılan harcamalarda Bakanlar Kurulu kararı ile teşvik sağlanabileceği,

-Devlet arazilerinde bedelsiz ön izin, bedeli karşılığında kullanma izni veya kiralama yapılabileceği, konuları hükme bağlanmaktadır.

7.5.11.5. 02/06/2007 tarihli ve 5686 sayılı *Jeotermal Enerji Kaynakları ve Mineralli Sular Kanunu*⁵⁶⁷

Kanun, jeotermal kaynaklar ve mineralli suların değerlendirilmesi ve mevzuat bakımından yatırımcılara daha iyi çalışma ortamı sunulması amacıyla hazırlanmıştır.

Kanunda, yatırımcıyı bürokratik engellerden korumak ve daha etkin ve verimli bir işletme imkânını sağlamak bakımından, yetkinin ve denetimin tek elde ve mahallinde toplanması genel bir ilke olarak dikkate alınmıştır.

7.5.12. BAYINDIRLIK, SANAYİ VE TİCARET ALANINDAKİ DÜZENLEMELER

7.5.12.1. 21/02/2007 tarihli ve 5582 sayılı *Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*⁵⁶⁸

Kanunla kurumsal bir konut finansman sistemi oluşturulmakta ve sistemin başarılı olabilmesi açısından İcra İflas Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve çeşitli vergi kanunlarında değişiklikler yapılmaktadır. Konut finansman sistemi, tasarruf sahipleri ile konut alıcıları arasında köprü vazifesi görerek konut alıcılarının daha yaygın ve daha uygun şartlarda borçlanabilmesini hedeflemekte; inşaat sektöründe gerçekleşen kayıt dışılığın önüne geçilmesine yardımcı olacak finans kurumlarının kaydı altında gerçekleşecek konut alımları, inşaat şirketleri ve müteahhitlerin de kayıtlı bir şekilde faaliyet göstermesini sağlaması amaçlanmakta; kurulacak konut finansman sistemi ile birlikte ipotek finansmanı kuruluşları, konut finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı fonları tarafından ihraç edilecek sermaye piyasası araçlarının vadeleri, kişilerin kullandıkları konut kredilerinin vadelerine paralel bir şekilde oluşturulmaktadır.

7.5.12.2. 22/03/2007 tarihli ve 5610 sayılı *Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*⁵⁶⁹

Toplu Konut Fonu tasfiye edilmeden önce Fon'dan gelir payı alan kurumların, Toplu Konut İdaresi gelirlerinden pay talep edemeyecekleri, bu taleple yargı mercilerine açılmış ve devam eden davalar ve icra takipleri hakkında bu hükmün uygulanacağı öngörülmektedir.

⁵⁶⁷ Kanun metni için bkz. *Resmi Gazete*, 13/06/2007, Sayı: 26551 ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, ss.991-1004. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C: 83, B: 93, s.8; C:124, B:117, s.174 C : 161, B: 121, ss.323-337, 3.6. 2007.

⁵⁶⁸ Kanun metni için bkz. *Resmi Gazete*, 06/03/2007, Sayı: 26454 ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, ss.272-292. Bu Kanunun tutanakları için bk.*TBMM Tutanak Dergisi*, C:101, B: 26, s.4; C:120, B:102, s.6; C : 147, B:65, ss.93-113, B: 66, ss. 192-254, 256-265, 21.2. 2007.

⁵⁶⁹ Kanun metni için bkz. *Resmi Gazete*, 06/04/2007, Sayı: 26485 ve *Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi*, c.91, s.514. Bu Kanunun tutanakları için bk.: *TBMM Tutanak Dergisi*, C:146, B: 60, s.114; C:149, B: 70, s.5; C : 150, B: 79, ss.612-617, 22.3. 2007.

Toplu Konut Fonu 4684 sayılı kanunla tasfiye edilirken, kanun gerekçesinde bu fonların gelirlerinin ilgisine göre bağlı bulundukları kuruma bırakılması, bütçeye gelir ve/veya özel gelir kaydedilmesi suretiyle yürüttükleri hizmetlerin devamının sağlanmasına imkân verecek şekilde tasfiye edilmelerinin amaçlandığı belirtilmiştir. Fon tasfiye edilirken kanunda bu konudaki atıflar Toplu Konut İdaresi'ne yapılmıştır. Aradan geçen zaman içerisinde Toplu Konut Fonundan pay alan kuruluşlar, Toplu Konut İdaresinden ilgili paylarını mahkeme yoluyla istemeye başlayınca, Toplu Konut İdaresi zor durumda kalmıştır. Bu yönde bir düzenleme olmadığı için kanuni boşluk doğmuştur.

Bu kanunla, bu boşluğun doldurulması amaçlanmış, böylece, Toplu Konut İdaresine yönelik söz konusu taleplerin önlenmesi ve açılan davaların çözümü kavuşturulması öngörülmüştür. Kanuna göre Fondan pay alan kuruluşlar bundan sonra herhangi bir pay talep edemeyecektir.

*7.5.12.3. 23/05/2007 tarihli ve 5665 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*⁵⁷⁰

Kanun ile, çalışma izni başvurularının süreci kısaltılmakta ve çalışma izinlerinin mahallinde verilmesi amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına çalışma izni verme yetkisini bölge müdürlüklerine devretme imkanı tanınmakta, ülkemizin menfaatlerini doğrudan ilgilendiren ulusal ya da uluslararası projelerin yürütülmesinde çalışacak yabancıların çalışma izinlerinden muaf tutulması, yabancının beraberinde veya daha sonra getirmiş olduğu eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının yabancı ile birlikte en az beş yıl kanuni ve kesintisiz ikamet etmiş olmaları şartı aranmaksızın, Kanunun genel hükümlerine tabi olarak çalışma izni talebinde bulunabilmeleri, bağımsız çalışacak yabancılardan en az on kişilik yerli işgücü istihdamı sağlayacak olanlara Türkiye'de en az beş yıl kanuni ve kesintisiz olarak ikamet etmeleri şartı aranmaksızın bağımsız çalışma izni verilebileceği düzenlenmekte, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden ve Bakanlar Kurulunca belirlenecek ülkelerden gelen mimar ve mühendislerin çalışma izinlerinin verilmesinde kendi ülkelerinden aldıkları diploma ve meslek odasına kayıt belgesinin esas alınması gibi hususlar düzenlenmektedir.

⁵⁷⁰ Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 7.6.2007 tarihli 437 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü maddelerine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiştir. Bu Kanunun metni için bk. **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss.864-869. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:154, B: 91, s.137; C:157, B:106, s.216; C : 158, B: 110, ss.308-313, B: 111, ss.337-364, 23.5. 2007.

7.5.13. ÇEŞİTLİ KANUNLAR

7.5.13.1. 29/11/2006 tarihli ve 5559 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁵⁷¹

2919 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile;

- Yeni malî yönetim ve kontrol sisteminin gerekleri ve halen ihtiyaç duyulan hizmetleri üreten birimlerin bünyeye dâhil edilmesi doğrultusunda teşkilat yapısında değişiklikler yapılması,

- Türkiye Büyük Millet Meclisi malî yönetim ve kontrol sisteminde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Genel Sekreterin konumunun belirlenmesi,

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin iç denetim ve dış denetim esaslarının belirlenmesi,

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun özel yarışma sınavı ile alınan meslek mensuplarına yönelik derece ilerlemesi hükmünden, Türkiye Büyük Millet Meclisi Uzmanı kadrolarının da yararlanması öngörülmekte ve idari teşkilatta bazı değişiklikler yapılmaktadır.

7.5.13.2. 13/12/2006 tarihli ve 5562 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵⁷²

19/7/1987 tarihi ile 5233 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 27/7/2004 tarihleri arasında, terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sebebiyle zarara uğrayan gerçek ve tüzel kişilerin maddi zararlarının karşılanması amacıyla yaptıkları başvuruların sonuçlandırılması için öngörülen süre uzatılmakta ve söz konusu süre içerisinde de başvuruların sonuçlandırılmaması durumunda, Bakanlar Kurulunca lüzum görülmesi üzerine sürenin uzatılması imkânı tanınmaktadır.

17/7/2004 tarihinde kabul edilen 5233 sayılı Kanunla, 19/7/1987 tarihi ile 30/11/2002 tarihi arasında terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sebebiyle maddi zarara uğrayan kişilerin uğradıkları maddi zararların, yargı yoluna başvurmaya gerek kalmadan, idarece en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanması sağlanmaktadır. Bu Kanunun, uygulamada görülen aksaklık ve eksiklikleri ise 28/12/2005 tarihli ve 5442 sayılı Kanunla giderilme-

⁵⁷¹ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 08/12/2006, Sayı: 26370 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss.90-96. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:123, B:114, s.264; C:125, B:121, s.295; C : 137, B:24, ss.99-104, B: 25, ss. 291-325, 29.11. 2006.

⁵⁷² Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 16/12/2007, Sayı: 26378 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, s.115. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:126, B: 123, s.180; C:132, B:8, s.165; C : 139, B:30, ss.118-130, B: 31, ss. 267-290, 292-301, 344-353,13.12. 2006.

ye çalışılmıştır. Bu Kanunla getirilen değişikliklerden biri de, başvuru süresinin bir yıl uzatılmasıdır. Sürenin de uzatılmasıyla birlikte başvuranların sayısında artışlar olmuş ve bu başvuruların Kanunlarda belirtilen sürelerde sonuçlandırılması mümkün olmamıştır. Kanun, yapılan başvuruların sonuçlandırılmasına imkân tanımak için başvuruların sonuçlandırılma süresini uzatmaktadır. Bu kanunla, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sebebiyle, maddi zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Bu kanuna göre uğranılan zararlar aynı veya nakdi olarak karşılanır. Yasaya göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki (2) yıl içinde sonuçlandırılır. Ancak 13.12.2006 tarihinde kabul edilen ve bu kanunda değişiklik yapan 5562 sayılı Yasanın birinci maddesiyle, sonuçlandırma süresi bir yıl uzatılmış ve bu sürede de sonuçlandırılmayan başvurular için Bakanlar Kurulu'na bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatma yetkisi verilmiştir.

7.5.13.3. 01/02/2007 tarihli ve 5579 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁵⁷³

Kanun ile bakıma muhtaç özürllülere bakım hizmeti verilmesi için herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olmama şartı kaldırılarak, tüm gelirleri toplamı üzerinden özürllünün kendisine veya aile birey sayısına göre özürllüye düşen aylık gelirin bir aylık asgari ücret tutarının 2/3'ünden az olması halinde bakım hizmeti verilmesi öngörülmekte, Yaşlı Hizmet Merkezi, Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezlerinin açılması sağlanmaktadır.

⁵⁷³ Kanun metni için bkz. **Resmî Gazete**, 10/02/2007, Sayı: 26430 ve **Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar Dergisi**, c.91, ss.251-252. Bu Kanunun tutanakları için bk.: **TBMM Tutanak Dergisi**, C:129, B:129, s.596; C: 133, B:12, s.27; C : 145, B: 58, ss. 698-712, 1.2. 2007.

**7.6. 5'İNCİ YASAMA YILINDA CUMHURBAŞKANINCA BİR
DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUNLAR**

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
1	5545	55580	Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel eğitim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak mali destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.	14/2/2007 26434
2	5555	Geri Gönderme	Vakıflar Kanunu	Vakıf yönetimi, faaliyetleri ve denetimi ile yurtiçi ve yurtdışındaki vakıf taşınır ve taşınmaz eski eserlerin tescili, muhafazası, onarımı, yaşatılması, vakıf varlıklarının ekonomik şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesini sağlamak; Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Vakıflar Meclisinin teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek, bu hizmetlerin yürütülmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek öngörülmüştür.	09/11/2006

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
3	5556	55573	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Geçici 1'inci Maddesinin Yeniden Düzenlenmesine Dair Kanun Teklifi	17/01/2007 26406
4	5557	55578	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçlı kullanıma açılmış bulunan ve tarımsal bütünlüğü bozmayan arazilerin istenilen amaçla kullanımına bazı şartlarla izin verilmesi için belirlenen son tarihin uzatılması amaçlanmaktadır.	09/02/2007 26429
5	5574		Türk Petrol Kanunu	Ülke petrol kaynaklarının hızlı, sürekli ve etkili bir şekilde aranmasını, geliştirilmesini ve üretilmesini sağlama yönünde Türkiye'de petrol arama ve üretim faaliyetlerinin düzenlenmesi, yönetilmesi, teşvik edilmesi, denetlenmesi, arama ve üretim için gerekli bilgilerin ve verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve kullanıma sunulmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.	

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
6	5581	5614	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Tabipler ile sağlık kurum ve kuruluşları için zorunlu mali sorumluluk sigortası yapılması ve buna aykırı davrananlar için para cezası verilmesi; iyonizan radyasyon kaynakları ile çalışan personelin radyasyon limitleri içinde çalıştırılması; yabancı doktorların Türkiye'de çalışabilmesi; anestezi uzmanının bulunmadığı hallerde anestezi teknisyenlerinin ilgili tabibin sorumluluğunda anestezi işini yapabilmeleri öngörülmektedir.	04/04/2007 26483
7	5584	55627	Enerji Verimliliği Kanunu	Enerjinin ve enerji kaynaklarının rasyonel ve verimli bir şekilde değerlendirilerek enerjinin kullanımında verimliliğinin artırılması, israfın önlenmesi, enerji maliyetlerinin ekonomi üzerindeki yükünün hafifletilmesi ve enerji tasarrufu potansiyelinin ülke ekonomisine kazandırılması, enerji kullanımından kaynaklanan çevre kirliliğinin azaltılması, artan enerji talebinden dolayı yeni enerji yatırımlarında azalma sağlanması, verimlilik ve tasarruf bilincinin geliştirilerek yeni iş ve istihdam imkânlarının geliştirilmesi öngörülmekte, enerji verimliliği uygulama projelerinin desteklenmesi ve enerji yoğunluğunun azaltılmasına yönelik olarak Genel Müdürlük bütçesine ödenek konulmakta, enerji verimliliği ile ilgili politikaların oluşturulması, çalışmaların etkin olarak yürütülmesi ve sonuçların izlenmesi amacıyla Enerji Verimliliği Koordinasyon Kurulu oluşturulmaktadır.	02/05/2007 26510

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
8	5588	5615	Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	"Ücretlilerde vergi indirimi" sistemi kaldırılarak "asgari geçim indirimi" sistemi ve mükellefleri doğru beyana özendirmek amacıyla "özel gider bildirimi" esas getirilmekte; taşınmaz ve bu mahiyetteki bazı mal ve hakların iktisap tarihinden itibaren (4 yıl yerine) 5 yıl içinde elden çıkarılmasından doğan değer artışının vergilendirilmesi öngörülmekte; Kurumlar Vergisi Kanunu ile vergi sistemimize giren "transfer fiyatlandırması", "kontrol edilen yabancı kurum kazancı" müessesesine paralel düzenlemeler yapılmakta; mükerrer vergilendirmeye yol açmamak için yurt içinde ve yurt dışında ödenen vergilerin mahsubuna ilişkin maddelerde değişiklikler ile ayrıca uçuş ve dahş hizmetleri dolayısıyla yapılan ödemelerin, ilgilinin fiilen uçuş ve dahş hizmetlerini gerçekleştirmiş olması halinde gelir vergisi istisnasından yararlanacağına dair hükümler öngörülmektedir.	04/04/2007 26483
9	5603	5648	Tarım ve Kırsal Kalkınma Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	Türkiye'deki tarım sektörünün gelişmişlik düzeyinin ve tarım nüfusunun refah seviyesinin yükseltilmesi, Ulusal Programlar, 2006 Yılı Programı, Tarım Strateji Belgesi ve Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisinde yer alan hedeflerin gerçekleştirilmesi ve Avrupa Birliğinin (AB) Ortak Tarım Politikasına (OTP) uyumun sağlanması amacıyla Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.	18/5/2007 26526
10	5654		Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun	Enerji plan ve politikalarına uygun biçimde, elektrik enerjisi üretimi gerçekleştirecek nükleer güç santrallerinin kurulması, işletilmesi ve enerji satışına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.	

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
11	5660		Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Kanun ile Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, görev süresinin 5 yıla indirilmesi ve 5+5 yıl olarak iki kez görev yapabilmesi, en son yapılan milletvekili genel seçiminde aldıkları geçerli oyların toplamı yüzde 10'u aşan partilerin de ortak Cumhurbaşkanı adayı gösterebilmesi düzenlenmektedir.	
12	5665		Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	Çalışma izin başvurularının süreci kısaltılmakta ve çalışma izinlerinin mahallinde verilmesi amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına çalışma izni verme yetkisini bölge müdürlüklerine devretme imkânı tanınmakta, Ülkemizin menfaatlerini doğrudan ilgilendiren ulusal ya da uluslararası projelerin yürütülmesinde çalışacak yabancıların çalışma izinlerinden muaf tutulması, yabancıların beraberinde veya daha sonra getirmiş olduğu eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının yabancı ile birlikte en az beş yıl kanunî ve kesintisiz ikamet etmiş olmaları koşulu aranmaksızın Kanunun genel hükümlerine tabi olarak çalışma izni talebinde bulunabilmeleri, bağımsız çalışacak yabancılardan en az on kişilik yerli işgücü istihdamı sağlayacak olanlara Türkiye'de en az beş yıl kanunî ve kesintisiz olarak ikamet etmeleri koşulu aranmaksızın bağımsız çalışma izni verilebileceği gibi konular düzenlenmektedir.	

S. No	Geri Gön. Kanun No	Yeniden Kabul Edilen Kanunun No.su	Kanunun Adı	Kanunun Özeti	Sonuç (Resmi Gazete Tarih ve Sayısı)
13	5677		Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Hazine avukatı veya devlet davalarını takibe yetkili kişiye ödenecek yol tazminatının dağılımı değiştirilmekte, mağdur ile şikâyetçinin vekilinin bulunmaması halinde cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda baro tarafından avukat görevlendirilmesi öngörülmekte, Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya mazbut vakıflar ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait, üzerinde toplu yapılaşma bulunan taşınmazların, Hazineye ait taşınmazlar ile trampa edilmesinde rayiç bedelin Harçlar Kanununun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasına göre hesaplanacak değerlerin yüzde yirmi fazlası olduğu hükme bağlanmaktadır.	
14	5682		Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	28.05.1987 tarihli ve 3376 sayılı kanuna eklenen geçici 6. madde ile anayasa değişikliklerinin halkoyuna sunulmasında belirtilen 120 ve 40 günlük süreler sırasıyla 40 ve 10 güne indirilmiştir.	

7.7. 5'İNCİ YASAMA YILINDA CUMHURBAŞKANI AHMET NECDET SEZER VE ANA MUHALEFET PARTİSİ CHP TARAFINDAN İPTALİ İSTEMİYLE ANAYASA MAHKEMESİNE DAVA AÇILAN KANUNLAR⁵⁷⁴

Tablo 1: Cumhurbaşkanı'nın açılan davalar⁵⁷⁵

Başvuru tarihi	İptali İstenen Kanun	Sonucu
13.10.2006	28.9.2006 günlü, 5548 sayılı “Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu”nun; A- Tümünün, Bunun uygun bulunmaması halinde; B- 1- 3. maddesinin, 2- 4. maddesinin, 3- 9. maddesinin, 4- 11. maddesinin, 5- 13. maddesinin, 6- 15. maddesinin, 7-. 22. maddesinin, 8- 26. maddesinin ikinci fıkrasının, 9- 30. maddesinin, 10- 33. maddesinin, 11- 41. maddesinin, 12- Geçici 1. maddesinin, iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.	5548 sayılı Yasa'nın; A) Geçici 1. maddesinin, Anayasa'ya aykırılığı konusunda güçlü belirtiler bulunduğu ve uygulanması halinde sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların doğabileceği gözetilerek ESAS HAKKINDA KARAR VERİLİNCEYE KADAR YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA, B) 1- 3. maddesinin, 2- 4. maddesinin, 3- 8. maddesinin (3) numaralı fıkrasının, 4- 9. maddesinin, 5- 11. maddesinin, 6- 13. maddesinin, 7- 15. maddesinin, 8- 22. maddesinin, 9- 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, 10- 30. maddesinin, 11- 33. maddesinin, 12- 41. maddesinin, yürürlüklerinin durdurulması isteminin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına.

⁵⁷⁴ Bk. Kadir Candan, *T.C. 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Görevi Süresince İade Ettiği Kanunlar*, TBMM Araştırma Merkezi Müdürlüğü Bilgi Notu, Haziran 2007.

⁵⁷⁵ Çizelge ve İstatistikler, <http://www.anayasa.gov.tr/general/icerikler.asp?contID=491&menuID=88&curID=88>, T.C. Anayasa Mahkemesi resmi web sitesi, (Erişim Tarihi: 27.06.2007)

Başvuru tarihi	İptali İstenen Kanun	Sonucu
17.01.2007	11.1.2007 günlü, 5573 sayılı “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 1. maddesiyle değiştirilen 1.3.2006 günlü, 5467 sayılı Yasa’nın geçici 1. maddesinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemi.	İPTALİNE. KARARIN RESMİ GAZETEDE YAYIMLANACAĞI GÜNE KADAR YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA.
09.02.2007	31.1.2007 günlü, 5578 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 6. maddesiyle 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’na eklenen geçici 3. maddenin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemi.	ESAS HAKKINDA KARAR VERİLİNCEYE KADAR YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA.
18.05.2007	4.5.2007 günlü, 5648 sayılı “Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun”un 14. maddesinin; 1- (1) numaralı fıkrasının son tümcesinin, 2- (2) numaralı fıkrasının ikinci tümcesinin, 3- (8) numaralı fıkrasının iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.	5648 sayılı Yasa’nın 14. maddesi, 26.11.2008 günlü, 5818 sayılı Yasa’nın 5. maddesiyle değiştirildiğinden, maddenin; 1- (1) numaralı fıkrasının son tümcesine, 2- (2) numaralı fıkrasının ikinci tümcesine, 3- (8) numaralı fıkrasına, ilişkin, KONUSU KALMAYAN İPTAL İSTEMİ HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA, - 5648 sayılı Yasa’nın 14. maddesinin; 1- (1) numaralı fıkrasının son tümcesine, 2- (2) numaralı fıkrasının ikinci tümcesine, 3- (8) numaralı fıkrasına, ilişkin iptal istemi hakkında, 25.6.2009 günlü, E. 2007/57, K. 2009/91 sayılı kararlar karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden, bu fıkra ve tümcelere ilişkin YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA.

Tablo 2: CHP tarafından açılan davalar⁵⁷⁶

İstemde Bulunan	İptali İstenen Kanun
Samsun Milletvekili Haluk KOÇ, Ankara Milletvekili Oya ARASLI ile birlikte 123 milletvekili	<u>28.9.2006 günlü, 5548 sayılı “Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu”nun;</u> <u>1- 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "... Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı." ibaresi.</u> <u>2- 8. maddesinin (3) numaralı fıkrasının.</u> <u>3- 9. maddesinin, (1) ve (2) numaralı fıkraları.</u> <u>4- 11. maddesi.</u> <u>5- 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "... Genel Kurulda ..." ibaresi.</u> <u>6- 15. maddesi.</u> <u>7- 22. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk tümcesinde yer alan "... Komisyona sunar." ibaresi.</u> <u>8- 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasının.</u> <u>9- 30. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi.</u> <u>10- 33. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk tümcesi.</u> <u>11- 41. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "... Başdenetçi ve denetçilerin seçim ve görevden alınmaları ile ilgili hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi." bölümü.</u> <u>12- Geçici 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "... ve 11 inci maddede öngörülen usule uyularak seçim sonuçlandırılır." bölümü.</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>

⁵⁷⁶ A.k., (Erişim Tarihi: 27.06.2007)

İstemde Bulunan	İptali İstenen Kanun
Samsun Milletvekili Haluk KOÇ, Ankara Milletvekili Oya ARASLI ile birlikte 145 milletvekili	<u>19.9.2006 günlü, 5543 sayılı “İşkân Kanunu”nun;</u> <u>1- 13. maddesi,</u> <u>2- 27. maddesinin (5) numaralı fıkrası,</u> <u>3- Geçici 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "Mirasçılara bu hak tanınmaz" biçimindeki son cümlelin,</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin</u> <u>durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>
İzmir Milletvekili Kemal ANADOL, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 147 milletvekili	<u>19.9.2006 günlü, 5543 sayılı “İşkân Kanunu”nun</u> <u>geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ikinci</u> <u>tümcesinin,</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına</u> <u>karar verilmesi istemi.</u>
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 118 milletvekili	<u>31.10.2006 günlü, 5553 sayılı “Tohumculuk</u> <u>Kanunu”nun 15. maddesinin birinci fıkrasında yer</u> <u>alan “... özel hukuk tüzel kişilerine ...” ibaresinin,</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına</u> <u>karar verilmesi istemi.</u>
Samsun Milletvekili Haluk KOÇ, Ankara Milletvekili Oya ARASLI ile birlikte 122 milletvekili	<u>31.10.2006 günlü, 5553 sayılı “Tohumculuk</u> <u>Kanunu”nun;</u> <u>1- 4. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarının,</u> <u>2- 5. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarının,</u> <u>3- 6. maddesinin üçüncü fıkrasının,</u> <u>4- 8. maddesinin birinci fıkrasının,</u> <u>5- 9. maddesinin ikinci fıkrasının,</u> <u>6- 15. maddesinin,</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına</u> <u>karar verilmesi istemi.</u>
İzmir Milletvekili Kemal ANADOL, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 122 milletvekili	<u>11.1.2007 günlü, 5573 sayılı “Yükseköğretim</u> <u>Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim</u> <u>Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,</u> <u>Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde</u> <u>Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında</u> <u>Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 1.</u> <u>maddesiyle yeniden düzenlenen 1.3.2006 günlü,</u> <u>5467 sayılı Yasa’nın geçici 1. maddesinin,</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına</u> <u>karar verilmesi istemi.</u>

İstemde Bulunan	İptali İstenen Kanun
İzmir Milletvekili Kemal ANADOL, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 120 milletvekili	<u>29.11.2006 günlü, 5559 sayılı “Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un;</u> <u>1- 3. maddesiyle 13.10.1983 günlü, 2919 sayılı “Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanunu”nun başlığı ile birlikte değiştirilen 8. maddesinin,</u> <u>2- 4. maddesiyle değiştirilen 2919 sayılı Yasa’nın 14. maddesinin, birinci fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü tümceleri ile ikinci fıkrasının birinci, üçüncü ve dördüncü tümcelerinin,</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 124 milletvekili	<u>6.12.2006 günlü, 5560 sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”un;</u> <u>1- 21. maddesiyle değiştirilen, 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 150. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarının,</u> <u>2- 22. maddesiyle değiştirilen 5271 sayılı Yasa’nın 171. maddesinin (2), (3), (4) ve (5) numaralı fıkralarının,</u> <u>3- 23. maddesiyle 5271 sayılı Yasa’nın 231. maddesinin;</u> <u>a- Değiştirilen başlığında yer alan “... ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması” ibaresinin,</u> <u>b- Eklenen (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) fıkralarının,</u> <u>4- 24. maddesiyle değiştirilen, 5271 sayılı Yasa’nın 253. maddesinin,</u> <u>5- 25. maddesiyle değiştirilen, 5271 sayılı Yasa’nın 254. maddesinin,</u> <u>6- 30. maddesiyle, 23.3.2005 günlü, 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Sekli Hakkında Kanun’un başlığı ile birlikte değiştirilen 13. maddesinin,</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>

İstemde Bulunan	İptali İstenen Kanun
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 122 milletvekili	<u>28.11.2006 günlü, 5558 sayılı “Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un;” 19.3.1969 günlü, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun, 3. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi, 6. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Avukatlık sınavını başarmış olanlar veya” ibaresi, 28., 29., 30. ve 31. maddeleri, 121. maddesinin birinci fıkrasının (20) numaralı bendi, geçici 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ve sınav” ibaresi ve geçici 20. maddesinin ikinci fıkrası ile 2.5.2001 günlü, 4667 sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un geçici 1. maddesinin birinci fıkrasını yürürlükten kaldıran 1. maddesinin</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, Malatya Milletvekili Muharrem KILIÇ ile birlikte 121 milletvekili	<u>26.12.2006 günlü, 5565 sayılı “2007 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu’nun;”</u> <u>1- 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca düzenlenen “Bazı Ödeneklerin Kullanımına ve Harcamalara İlişkin Esaslar” başlıklı (E) cetvelinin (6) no’lu sırasının,</u> <u>2- 30. maddesinin, (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi, (2) numaralı fıkrası, (8) numaralı fıkrasının (b) bendinin son paragrafı, (9) numaralı fıkrasının son paragrafı, (10), (14), (15) ve (16) numaralı fıkralarının,</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>
Samsun Milletvekili Haluk KOÇ, İstanbul Milletvekili Kemal KILIÇDAROĞLU ile birlikte 117 milletvekili	<u>10.1.2007 günlü, 5572 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 1. maddesinin</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>

İstemde Bulunan	İptali İstenen Kanun
İstanbul milletvekilleri Ali TOPUZ ve Kemal KILIÇDAROĞLU ile birlikte 117 milletvekili	<u>31.1.2007 günlü, 5578 sayılı “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un;</u> <u>1- 4. maddesiyle 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’nun 17. maddesinin ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen üçüncü fıkrasının, birinci tümcesinde yer alan “... gibi ...” sözcüğü ile beşinci tümcesi,</u> <u>2- 6. maddesiyle 5403 sayılı Yasa’ya eklenen geçici 3. maddesi.</u>
İzmirMilletvekili Kemal ANADOL, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 120 milletvekili	<u>6.3.2007 günlü, 5594 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Belediye Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu ve Mahalli İdare Birlikleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un” 2. maddesiyle 3.7.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 12. maddesine ikinci fıkradan sonra gelmek üzere eklenen üçüncü fıkranın, birinci tümcesinin “... mevcut planlarda yapılması gereken zorunlu değişiklik ve her türlü imar uygulaması katılacak belediyenin uygun görüşü alınarak yapılır.” bölümü ile “Uygun görüş verilmeyen plan değişiklikleri yapılamaz.” biçimindeki ikinci tümcesinin bentlerinin</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, Trabzon Milletvekili M. Akif HAMZAÇEBİ ile birlikte 118 milletvekili	<u>28.3.2007 günlü, 5615 sayılı “Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un” 32. maddesinin (a) bendinde yer alan “... ve 31 ...” ibaresinin</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>
Antalya Milletvekili Deniz BAYKAL, Ankara Milletvekili Önder SAV ile birlikte 134 milletvekili	<u>TBMM İçtüzüğü’nün 121. maddesinin birinci fıkrasındaki “Anayasanın 102. maddesindeki hükümlere göre” ibaresini eylemli olarak değiştiren TBMM Kararı’nın, bu karara dayalı uygulamanın ve onunla ayrılmaz biçimde bütünleşmiş bulunan 27.4.2007 günlü, 11. Cumhurbaşkanı’nın seçiminin ilk oylamasının,</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>

İstemde Bulunan	İptali İstenen Kanun
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 127 milletvekili	<u>21.2.2007 günlü, 5582 sayılı “Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un:”</u> <u>1- 10. maddesiyle değiştirilen 28.7.1981 günlü, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 22. maddesinin birinci fıkrasının (r) bendinin.</u> <u>2- 15. maddesiyle 2499 sayılı Yasa’ya 40/C maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 40/D maddesinin birinci fıkrasının ilk tümcesinin.</u> <u>3- 20. maddesiyle 2499 sayılı Yasa’ya eklenen Geçici Madde 10’un birinci fıkrasının ilk tümcesinin,</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, İzmir Milletvekili Kemal ANADOL ile birlikte 128 milletvekili	<u>TBMM İçtüzüğü’nün 121. maddesinin birinci fıkrasındaki “Anayasanın 102. maddesindeki hükümlere göre” ibaresini eylemli olarak değiştiren TBMM’nin 97. birleşiminde alınan Karar’ın (b), (c) ve (d) bentlerinin</u> <u>iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, İzmir Milletvekili Kemal ANADOL ile birlikte 127 milletvekili	<u>4.4.2007 günlü, 5620 sayılı “Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un:”</u> <u>1- 1. maddesinin son fıkrasının birinci tümcesinde yer alan “2006 yılı içerisinde ...” ibaresi ile ikinci tümcesinde yer alan “2005 veya 2006 yıllarında ...” ibaresinin.</u> <u>2- 2. maddesinin (7) numaralı fıkrasının ikinci tümcesinde yer alan “ 2006 yılı içerisinde ...” ibaresinin.</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>

İstemde Bulunan	İptali İstenen Kanun
İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ, Samsun Milletvekili Haluk KOÇ ile birlikte 125 milletvekili	<u>28.3.2007 günlü, 5614 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un;</u> <u>1- 1. maddesiyle 7.5.1987 günlü, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu’nun ek 5. maddesine eklenen fıkranın,</u> <u>2- 2. maddesiyle değiştirilen 31.12.1980 günlü, 2368 sayılı Sağlık Personelinin Tazminat ve Çalışma Esaslarına Dair Kanun’un 2. maddesinin son tümcesinin,</u> <u>3- 4. maddesiyle değiştirilen 11.4.1928 günlü, 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun’un 9. maddesinin, birinci fıkrasındaki “Sağlık Bakanlığının sürekli kurulu niteliğinde...” ibaresinin, ikinci fıkrasının ve son fıkrasının ilk tümcesinin</u> <u>iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi.</u>

7.8. 5'İNCİ YASAMA YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ⁵⁷⁷

7.8.1. TBMM BAŞKANLIK DİVANİ FAALİYETLERİ

TBMM Başkanlık Divanında, 22'nci Dönem 5'inci Yasama Yılı'nda 17 karar alındı. Bu kararların 5'inde toplantı yapılmış, günlü ve rutin olan işlerle ilgili 11 adet karar ise Başkanlık Divanı üyelerinin bilgisine sunularak oybirliğiyle elden imzalanarak alınmıştır. Alınan tüm kararların ilgili maddeleri, gereği yapılmak üzere Meclis'in ilgili birimlerine intikal ettirilmiş, bunlardan düzenleyici işlem niteliğinde olan dört (4) yönetmelik Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

28 Haziran 2006 tarihli ve 133 numaralı, 13 Aralık 2006 tarihli ve 122 numaralı Başkanlık Divanı Kararı ile kabul edilen bu yönetmelikler şunlardır:

1. Milletvekillerine, Yasama Organı Eski Üyelerine, Dışarıdan Atandıkları Bakanlık Görevi Sona Erenlere Tedavi Yardımı Yapılmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,

2. TBMM Yasama Uzmanlığı Yönetmeliği,

3. TBMM Personeli Görevde Yükselme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik,

4. TBMM Memurları, Tedavi Yardımı ve Cenaze Giderleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.

Bu Yönetmelikler, 16 Şubat 2007 tarihli ve 24636 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

7.8.2. TBMM BAŞKANLIK FAALİYETLERİ

7.8.2.1. İletişim Ofisi Faaliyetleri

Yazılı Materyaller

Hazırlanan Bilgi Notu	: 147
Değerlendirme Raporu	: 26
Basın Duyurusu	: 66
Hazırlanan Konuşma Metni	: 28
Hazırlanan Tekzipler	: 17
Hazırlanan Mesajlar	: 103
Hazırlanan Makaleler	: 14
Hazırlanan Röportajlar	: 7
Telgraflar	: 411
Basın Organizasyonları	
Düzenlenen Basın Toplantısı	: 6

⁵⁷⁷ Bu bölümdeki veriler, *Türkiye Büyük Millet Meclisi 22. Dönem Yasama, Denetim ve Yönetim Faaliyetleri 19 Kasım 2002-3 Haziran 2007* isimli çalışmanın 299-397 sayfaları arasından derlenmiştir.

Ulusal Televizyon, Gazete ve Dergi Röportajları	: 28
Gazete Röportajı	: 4
Dergi Röportajı	: 3
Ajans Röportajı	: 3
Radyo Röportajı	: 3
Televizyon Röportajı	6 canlı, 2 bant toplam 8
Meclis TV	: 7
Yurtdışı Ziyaretleri Sırasında Yabancı Basına Verilen Röportajlar	: 8
Gelen Davetiye Sayısı	: 2254
(Telgraf: 336, Mesaj: 32, Katılım: 33)	
Telefonla Görüşme Talepleri	
Telefon Talebi	: 3256
Telefonla Görüşülen	: 1656
Randevu Talepleri	
Randevu Talebi	: 2565
Randevu Verilen	: 1470
Randevuların Kategorik Dağılımı	
Milletvekili	: 202
Eski Milletvekili	: 46
Sivil Toplum Kuruluşları	: 24
Bürokrat	: 201
Basın Talebi (Yerli-Yabancı)	: 90
Kabul Edilen Basın Talebi	: 26 (5'i yabancı, 21'i ulusal)
Heyet	: 97
Yabancı Heyet	: 43
Yerli Heyet	: 54
TBMM Başkanını Ziyaret Eden Kişi Sayısı	: 2971
Günlük Görüşülen Kişi Sayısı (İş Günü)	: 17
TBMM Başkanının Çıktığı Yurtiçi Gezi Sayısı	: 20

7.8.2.2. Dış Temaslar

TBMM Başkanının Çıktığı Yurtdışı Gezi Sayısı	: 7
(Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Oman, Sudan, İtalya, Portekiz, Slovakya)	
Gelen Cumhurbaşkanı Sayısı	: 4
(Makedonya, Gürcistan, Polonya, Hollanda)	

Gelen Meclis Başkanı ve Yardımcısı Sayısı	: 10
(Finlandiya, Norveç, Endonezya, KKTC; Hırvatistan, İran, Danimarka, Cezayir, Rusya, Hindistan)	
Gelen Başbakan Sayısı	: 4
(Irak, Ukrayna, İtalya, Kuveyt)	
Gelen Büyükelçi Sayısı	: 23

7.8.3. GENEL SEKRETERLİK FAALİYETLERİ

7.8.3.1. Hukuk Müşavirliği

TBMM Başkanlığı ve Genel Sekreterlik Makamınca, Müşavirliğinden 01/10/2006-31/05/2007 tarihleri arasında çeşitli konuları kapsayan 19 adet görüş istenilmiş ve bu görüşler ilgili Makama sunulmuştur.

Açılan Davanın Adı	Toplam Davalar	Kurum Lehine Sonuçlanan	Kurum Aleyhine Sonuçlanan	Sonuçlanan Davalar	Halen Devam Eden Davalar
İptal Davaları	20	-	-	-	20
Alacak Davaları	6	-	-	-	6
Ceza Davaları	5	1	-	1	4
Tazminat Davaları	2	-	-	-	2
Diğer	1	-	-	-	1
Toplam Dava Sayısı	34	1	-	1	33

7.8.3.2. İdari Şube Müdürlüğü

01/10/2006-31/05/2007 tarihleri arasında, Genel Sekreterlik Özel Büro Faaliyetleri kapsamında, Genel Sekreterlik Makamına ve Şube Müdürlüğüne gelen toplam 2093 resmi evrak ve dilekçenin kaydı yapılarak ilgili birimlere havale edilmiştir.

Milletvekillerine ve İdari Teşkilat Personeline çeşitli konularda, 4 adet Genelge çıkarılmış, 11 adet Duyuru yapılmıştır.

Çok sayıda sivil toplum kuruluşunun faaliyetleri için 2006/6 sayılı Genelge uyarınca, toplam 167 faaliyet için TBMM salonlarının tahsisı yapılmıştır.

7.8.3.3. Satın Alma Komisyonu Başkanlığı

01/10/2006-31/05/2007 tarihleri arasında şu alımlar gerçekleştirilmiştir:

a) 29 adet ihale yapılmış, 25'i tamamlanmış, 4'ünde ihale süreci devam etmektedir. 32 farklı firma ile sözleşme imzalanmış olup, bu ihalelerin tutarı KDV hariç 12.273.288,01 YTL'dir.

b) Tarifeye bağlı ödemeler (elektrik, su, doğal gaz, telefon), avans, kredi ve doğrudan temin yoluyla, 773 farklı firmadan 1909 ayrı alım yapılmış olup, bu alımların tutarı KDV dâhil 12.064.971,54 YTL'dir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 4. maddesine göre çıkarılan Taşınır Mal Yönetmeliğine göre, TBMM'nin tüm taşınırları ile ilgili taşınır kod listelerinin düzenlemesi yapılmış ve ilgili Müdürlükler bilgilendirilmiştir.

7.8.3.4. Dış İlişkiler ve Protokol Müdürlüğü

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın Görüşme Kabul ve Resmi Ziyaretleri

Devlet Başkanları ile görüşmeler	4
Yurt dışına gerçekleştirilen resmi ziyaretler	7
Türkiye'yi ziyaret eden Parlamento Başkanları ve Başkan Yardımcıları	0
Başbakan ve Başbakan Yardımcısı kabulleri	4
Bakan ve Bakan Yardımcısı kabulleri	9
İhtisas Komisyonu Başkanları kabulleri	2
Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı ve Heyetleri kabulleri	4
Büyükelçi kabulleri	3
Diğer kabulleri	7
TBMM Başkanı Bülent Arınç'ı temsilen TBMM Başkanvekili kabulleri	6
TBMM Başkanı Bülent Arınç'ı temsilen TBMM Başkanvekillerinin yurtdışına gerçekleştirdikleri ziyaretler	2

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın Görüşme Kabul ve Resmi Ziyaretleri
29 Eylül 2006, Türkmenistan Büyükelçisi Nurberdi Amanmuradov,
Bosna-Hersek Büyükelçisi Nada Janković,
21 Kasım 2006, Macaristan Büyükelçisi Gabor Szalay,
7 Aralık 2006, Rusya Büyükelçisi Dr. Piyotr Stegny,
18 Ocak 2007, Çin Büyükelçisi Sun Guoxiang, Filistin Büyükelçisi
Nebil Maruf,
19 Ocak 2007, Vietnam Büyükelçisi Ngyen Sy Xung,
31 Ocak 2007, Çek Cumhuriyeti Büyükelçisi Eva Filipi, Danimarka
Büyükelçisi Kim Jorgensen,
7 Şubat 2007, İspanya Dışişleri Komisyonu Başkanı Josep Antoni
Duran Lleida,
8 Şubat 2007, Alman Basın Yayın Kuruluşları Temsilcileriyle Mülakat,
12 Şubat 2007, Avustralya Dışişleri Bakanı Alexander Downer,
19 Şubat 2007, İran İslami Danışma Meclisi Başkanı Gholam Ali
Haddad Adel ile baş başa ve heyetlerarası görüşme,
27 Şubat 2007, Hollanda Kraliçesi Beatrix, Veliaht Prens Willem-
Alexander ve Prenses Maxima (Genel Kurul'da Selamlama yapıldı).
5 Mart 2007, Litvanya Dışişleri ve AB Komisyonları Ortak Heyeti,
12 Mart 2007, Danimarka Parlamento Başkanı Christian Mejdahl ve
beraberindeki heyet ile görüşme,
13 Mart 2007, Cezayir Ulusal Halk Meclisi Başkan Yardımcısı Bin
Yusuf Zoani başkanlığındaki Toplumsal Barış Hareketi Grubu,
14 Mart 2007, Portekiz Büyükelçisi Jose Manuel Der Carvalho
Lameiras, İtalya Büyükelçisi Carlo Marsili,
15 Mart 2007, Filistin Meclis Başkanının Eşi Nahile Dweik ve
beraberindeki heyet,
19 Mart 2007, TBMM Başkanvekili İsmail Alptekin'in Türksoy
Heyetini kabulü, Rusya Federasyonu Büyükelçisi Vladimir İvanovsky, İngiltere-
Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Robert Laxton,
20 Mart 2007, KKTC Şehit Aileleri ve Malul Gaziler Derneği Heyeti
(Başkanvekili Sadık Yakut tarafından).
21 Mart 2007, Pakistan Milli Eğitim Bakanı Korgeneral Cavid Eşref
Gazi (Başkanvekili İsmail Alptekin tarafından)
3 Nisan 2007, Almanya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu
Başkanı Thomas Kossendey ve beraberindeki heyet,
4 Nisan 2007, Kuveyt Başbakanı Şeyh Nasır,
9 Nisan 2007, Hindistan Üst Meclisi (Rajha Sabha) üyesi Bayan Nejma
Heptullah,
10 Nisan 2007, Yemen Büyükelçisi Noria Abdulla Al-Hamami,
Kazakistan Büyükelçisi Beibit İsabayev,
12 Nisan 2007, Küba Büyükelçisi Ernesto Gomez Abascal.

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın Gerçekleştirdiği Yurtdışı Ziyaretler
Dolmabahçe Sarayı'nın 150. Yıldönümü Sergisi (31 Ekim-3 Kasım 2006, Abu Dabi, Birleşik Arap Emirlikleri)
Cezayir, (6-9 Kasım 2006)
Umman (25-27 Kasım 2006)
Sudan (15-17 Ocak 2007)
Roma Antlaşmasının İmzalanmasının 50. Yıldönümü Etkinlikleri (21-24 Mart 2007, Floransa&Roma, İtalya)
Portekiz Ziyareti (28-31 Mart 2007)
AB Parlamento Başkanları Konferansı (24-27 Mayıs 2007, Bratislava-Slovakya)
TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın Konuğu Olarak Ülkemizi Ziyaret Eden Meclis Başkanları (01 Ocak 2006-31 Mayıs 2007)
Rusya Federasyonu Başkurdistan Cumhuriyeti Parlamento Başkanı ve Beraberindeki Heyet (6-9 Şubat 2006)
Azerbaycan Milli Meclis Başkanı Oktay Asadov ve Beraberindeki Heyet (8-11 Şubat 2006)
Letonya Parlamento Başkanı Bayan Ingrida Üdre ve Beraberindeki Heyet (19-22 Şubat 2006)
Kongo D.C. Senato Başkanı Pierre Marini Bodho ve Beraberindeki Heyet(12-16 Mart 2006)
Yeni Zelanda Temsilciler Meclisi Başkanı Margaret Wilson ve Beraberindeki Heyet (19-26 Nisan 2006)
Polonya Meclis Başkanı Marek Jurek ve Beraberindeki Heyet (5-8 Temmuz 2006)
Norveç Meclis Başkanı Thobjorn Jagland ve Beraberindeki Heyet (3-5 Aralık 2006)
KKTC Meclis Başkanı Fatma Ekenoğlu ve Beraberindeki Heyet (22-26 Ocak 2007)
Hırvatistan Parlamento Başkanı Vladimir Şeks ve Beraberindeki Heyet (11-13 Şubat 2007)
İran İslami Danışma Meclisi Başkanı Gholam Ali Haddad Adel (17-19 Şubat 2007)
Danimarka Parlamento Başkanı Christian Mejdahl ve Beraberindeki Heyet (11-14 Mart 2007)
Rusya Federasyonu Federasyon Konseyi Başkanı Sergei Miranov ve Beraberindeki Heyet (26-27 Mart 2007)
TBMM Başkanvekillerinin Yurtdışı Ziyaretleri (01 Ocak 2006-31 Mayıs 2007)
TBMM Başkanvekili Ali Dinçer'in Gürcistan'ı Ziyareti (29 Kasım-2 Aralık 2006)

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türk Delegasyonu

AKPM ve BAB Ekim 2006- Mayıs 2007 tarihleri arasında Saraybosna, Strasburg, Moskova, Budapeşte, Belgrad, Paris, Londra, Floransa, Berlin şehirlerinde Genel Kurul ve Komisyon toplantılarına katılmıştır.

NATO PA Faaliyetleri

NATO Parlamenter Asamblesi; Viyana’da düzenlenen Kosova Siyasi Komite Toplantısı’na, Azerbaycan’da düzenlenen Savunma ve Güvenlik Komite Toplantısına, Kanada-Quebec şehrinde düzenlenen Genel Kurul Toplantısına, Riga’da düzenlenen NATO Zirvesi’ne, Brüksel’de düzenlenen Savunma ve Güvenlik Komitesi Toplantısına, Norfolk Virginia’da yapılan Güvenliğin Sivil Boyutu Komitesi Savunma ve Güvenlik Komite Toplantısına, Washington’da Transatlantik Forumuna ve NATO PA Savunma ve Güvenlik Komite Toplantılarına, Brüksel’de NATO PA Güvenliğin Sivil Boyutu Komite Toplantısı ve NATO PA Savunma ve Güvenlik, Ekonomi Komitesi ve Siyasi Komite Ortak Toplantılarına, Kiev’de NATO PA Ekonomi ve Güvenlik Komitesi ile NATO-Ukrayna Parlamentolararası Konseyi’nin ortaklaşa Komite Toplantılarına, Londra’da NATO PA Bilim ve Teknoloji Komitesi Toplantısına, Budapeşte’de NATO PA Daimi Komite Toplantısına, Bahreyn-Kuweyt’de NATO PA Akdeniz Özel Grubu Toplantısına, Roma’da NATO PA Siyasi Komite Toplantısına, Tiflis’de NATO PA Rose-Roth Seminerine, Karadağ’da NATO PA Güvenliğin Sivil Boyutu Komite Toplantısına katılmıştır.

AGİT PA Faaliyetleri

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Parlamenter Asamblesi; Bosna-Hersek Parlamento Seçimlerini gözlemlemiş, Malta’da düzenlenen AGİTPA Sonbahar Toplantılarına, Berlin’de yapılan AGİT Yahudi Aleyhtarlığı ile Mücadele Toplantısına katılmıştır. Brüksel’de düzenlenen “Terörizm ile Mücadelede Ulusal Parlamentoların Rolü” Konferansı’na AGİT PA Başkanı katılmıştır. Türkmenistan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini gözlemlemek üzere anılan ülkeye, AKPM “Seçim Gözleminin Parlamenter Boyutu” Konferansı için Strazburg’a gidilmiştir. Viyana’da 21-24 Şubat 2007 tarihleri arasında yapılan AGİT PA Genel Kurulu’na tüm üyeler katılmıştır.

Parlamentolararası Birlik (PAB)

PAB Türk Grubu ise 16-18 Ekim 2006 tarihlerinde Cenevre’de 115. PAB Asamblesi’ne katılmışlardır. New York’ta düzenlenen BM Genel Kurulu 61. Oturumu ile Cenevre’de düzenlenen Dünya Ticaret Örgütü konulu PAB Konferansına da katılım olmuştur.

İKÖPAB

İKÖPAB 15. İcra Komitesi ve İKÖPAB 16. İcra Komitesi ile İKÖPAB 9. Konseyi Kuala Lumpur’da söz konusu tarihlerde toplanmıştır.

Bariş İçin Asyalı Parlamentolar Birliği (BAPB)

BAPB 12-14 Kasım 2006 tarihleri arasında Tahran’da 7. Genel Kurul toplantısını yapmıştır.

Avrupa Akdeniz Parlamenter Asamblesi (AAPA)

AAPA Ekonomik ve Mali Konular, Sosyal İşler ve Eğitim Komitesi Toplantısı Tunus’da, Siyasi İşler, Güvenlik ve İnsan Hakları Komitesi Toplantısı Brüksel’de, Siyasi İşler, Güvenlik ve İnsan Hakları Komitesi Toplantısı Brüksel’de toplanmıştır. AAPA Genel Kurul toplantısı ise Tunus’da yapılmıştır. Türkiye-İtalya İşbirliği Protokolü çerçevesinde de Türkiye-İtalya İşbirliği Forumu toplantısı Roma’da yapılmıştır.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA)

KEİPA Türk Delegasyonu, 21-23 Kasım 2006 tarihleri arasında Bakü’de yapılan Genel Kurul’a 14-15 Mart 2007 tarihleri arasında Atina’da, 28-29 Mart 2007 tarihleri arasında Tiran’da yapılan Komisyon toplantılarına katılmıştır.

Dostluk Gruplarının Faaliyetleri⁵⁷⁸

Türkiye-Yeni Zelanda Parlamentolararası Dostluk Grubu Yeni Zelanda’yı ziyaret etti. Türkiye-Litvanya Parlamentolararası Dostluk Grubu Litvanya’yı ziyaret etti. Almanya-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu, ABD-Türkiye Dostluk Grubu Eşbaşkanı Başkanlığındaki ABD Kongresi Türkiye Çalışma Grubu Türkiye’ye resmi bir ziyaret yapmıştır. Ayrıca, West Virginia-ABD’de CSG-T (ABD Kongresi Türkiye Çalışma Grubu) Toplantısı düzenlenmiştir.

İhtisas Komisyonları

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Yunanistan’ı ziyaret etmiş, “İnsan Hakları ve Dini Özgürlükler IV. Parlamentolararası Konferansı”na katılmış, Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Alt Komitesinin davetine icabet etmiştir.

Almanya Federal Parlamentosu İçişleri Komisyonu, İçişleri Komisyonunun davetlisi olarak, Kenya Parlamentosu Tarım, Arazi ve Doğal Kaynaklar Komitesi, Tarım, Orman ve Köyİşleri Komisyonunun davetlisi olarak Türkiye’yi ziyaret etti.

Çevre Komisyonu Başkanı Habitat Avrupa Kıtası Küresel Parlamenteleri Yönetim Kurulu Kurucu Toplantısı ile Habitat-Avrupa Kıtası Küresel Parlamenteleri Yönetim Kurulu Toplantısı’na katıldı.

⁵⁷⁸ 5 inci Yasama Yılında kurulan bazı Dostluk Gruplarının kuruluş kararları için bk.

TBMM Tutanak Dergisi, C:131, B:4, 5.10.2006, O:1, ss. 173-174; **TBMM Tutanak Dergisi**, C:131, B:6, 11.10.2006, O:1, ss. 558-59.

Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu (Türkiye-AB KPK)

Türkiye-AB KPK Başkanlık Divanı Toplantısı ve Bölgesel Politikalar ve Yapısal Fonlardan Katılım Öncesi Programlara Katılım konulu toplantılar Brüksel’de düzenlenmiştir. Türkiye-AB KPK 57. Genel Kurul Toplantısı yine Brüksel’de yapılmıştır. 30 Ocak-2 Şubat 2007 tarihleri arasında Belçika’da AP Milletvekili Emine Bozkurt’un Raporu’na ilişkin ikili görüşmelere ve Lizbon Stratejisi Hakkında 3. Karma Parlamento Toplantısı’na katılan Grup üyeleri 23-26 Şubat 2007 tarihleri arasında da Almanya’yı ziyaret etmiştir. Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi Toplantısı Brüksel’de toplandı. Türkiye-AB KPK Heyeti İngiltere ziyareti gerçekleşmiş, Parlamentolararası Kolokyum Brüksel’de yapılmıştır.

7.8.4. KANUNLAR VE KARARLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI

7.8.4.1. Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü

Kanunlar

5’inci Yasama Yılı’nda 138 adet kanun kabul edilmiştir. Kabul edilen bu kanunlardan 108 adedi Cumhurbaşkanınca onaylanmış olup, 12 adedi ise Cumhurbaşkanlığında beklemektedir. Ayrıca 10 adedi Cumhurbaşkanı tarafından iade edilmiş olup bunlardan 5 adedi aynen, 3 adedi ise değiştirilerek kabul edilmiştir.

Kanun Tasarıları

5’inci Yasama Yılı’nda, TBMM Başkanlığına 126 adet Kanun Tasarısı sunulmuş, bunlardan 41’i kanunlaşmıştır. 1 Kanun Tasarısı Hükümet tarafından geri çekilmiş, 24 Kanun Tasarısı ise Genel Kurul Gündemindeki yerini alırken, 60 Kanun Tasarısı Komisyonlarda görüşülme aşamasında kalmıştır. Kanunlaşan Tasarılarından 3 adedi Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere iade edilmiştir.

Kanun Teklifleri

Bu Yasama Yılında verilen Kanun Teklifi sayısı 175’tir. Bu tekliflerden 36 adedi kanunlaşmış, bir adedi de karar olmuştur. 2 Kanun teklifi, sahipleri tarafından geri alınmıştır. 19 Kanun Teklifi ise Genel Kurul gündeminde yer almıştır. Milletvekilleri tarafından bu yasama yılında verilen 117 Kanun Teklifi ise ilgili Komisyonlarda görüşülmek üzere gelecek yasama dönemine devredilmiştir. Kanunlaşan 4 Teklif Cumhurbaşkanı tarafından iade edilmiştir.

TBMM Kararları

4’üncü Yasama Yılı’nda 21 adet Meclis kararı alınmıştır.

7.8.4.2. Tutanak Müdürlüğü

5’inci Yasama Yılı’nda (01/10/2006-29/05/2007) TBMM Genel Kurulu 116 birleşim, 549 oturum yaptı. Toplam 665 saat 55 dakika çalıştı; bu çalışmalara ilişkin 32.730 sayfa tutanak tutuldu. Genel Kurul çalışmaları dışında, 17 İhtisas Komisyonu, 4’üncü Yasama Yılı’nda kurulan 1 ve 5’inci Yasama Yılı’nda kurulan 3 Meclis Araştırması Komisyonu, TBMM Başkanı Kabulleri, Başkanlık Divanı, Danışma Kurulu ve Türkiye Gençlik Meclisi

Toplantıları ile Anayasa Mahkemesi Yüce Divan çalışmalarına ilişkin görevlerde toplam 775 saat 42 dakika çalışılmış; bu çalışmalarda 11.781 sayfa tutanak tutulmuştur. Genel toplam olarak, 5'inci Yasama Yılı'nda, 1441 saat 37 dakika süren çalışmalarda Tutanak Müdürlüğünce 44.511 sayfa tutanak tutulmuştur.

GENEL KURUL ÇALIŞMALARI

Birleşim Sayısı	Oturum Sayısı	Çalışma Süresi	Tutanaklar
121	574	701 saat 46 dakika	34220 sayfa

Açılan Birleşim: 115	Açılan Oturum: 520
Açılamayan Birleşim: 1	Açılamayan Oturum: 29

Görüşmeler Sırasında	Görüşmeler Sırasında
Kabul Edilen Toplantı Yeter Sayısı: 51	Kabul Edilen Karar Yeter Sayısı: 267
Ulaşılan: 33	Ulaşılan: 146
Ulaşılamayan: 18	Ulaşılamayan: 121

7.8.4.3. Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü

Bu Yasama Yılında Kütüphaneden 28 bin 604 kez yararlanılmıştır. Bu çerçevede; Milletvekilleri 7 bin 446 kez, eski milletvekilleri 3474 kez, personel 14 bin 910 kez, araştırmacılar da 2774 kez yararlanmıştır.

Bu hizmetler, 33 bin 515 cilt kitap, 12 bin 925 cilt referans eser, 1428 cilt süreli yayın, 117 cilt gazete, 21 bin sayfa bilgisayar çıktısı, 137 bin 806 sayfa fotokopi ve 387 bin 364 sayfa dijital kopya şeklinde sunulmuştur. 7795 adet ödünç kitap verilmiştir. Kitap koleksiyonuna 6492 adet yeni kitap eklenirken, dergi koleksiyonuna 974 adet yeni dergi kazandırılmıştır. Genel Kurul Tutanaklarının dijital ortama aktarılması projesi çerçevesinde ulaşılan dijital kayıt sayısı 1.152.892 oldu.

7.8.4.4. Araştırma Merkezi Müdürlüğü

29.11.2006 tarihli ve 5559 Sayılı “Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”la kurulan TBMM Araştırma Merkezi Müdürlüğü 22'nci Dönem 5'inci Yasama Yılı içinde 01/10/2006-31/05/2007 tarihleri arasında toplam 173 isteği karşılamıştır. Belirtilen dönem içinde 5 Araştırma Raporu, 43 Bilgi Notu, 91 Doküman Derleme, 9 Sözlü Bilgi, 4 Çoğaltma ve 8 Kapsam Dışı niteliğinde bilgi üretilmiş ve uluslararası kuruluşlardan (ECPRD) gelen 12 adet bilgi talebi de cevaplanmıştır. Araştırma Merkezine gelen bilgi taleplerinin %52'si Doküman Derleme, %25'i Bilgi Notu, %5'i Sözlü Bilgi olarak karşılanmıştır. Gelen taleplerin %7'si Uluslararası Talep olarak ve %5'i de Kapsam Dışı türlerinde cevaplanmıştır (Bkz. Çizelge 1).

Çizelge 1. Araştırma Merkezi Ürünlerinin Türlerine Göre Dağılımı

Tür	Adet	%
Arka Plan Özeti	1	1
Bilgi Notu	43	25
Çoğaltma	4	2
Doküman Derleme	91	53
Uluslararası Talep (ECPRD)	12	7
Kapsam Dışı	8	5
Rapor	5	3
Sözlü Bilgi	9	5
TOPLAM	173	100

Araştırma Merkezi Müdürlüğünden bilgi talebinde bulunan talep sahipleri arasında en fazla talebin 118 adet ile Milletvekillerinden, 39'unun İdari Teşkilattan, 4'ünün Parti Gruplarından ve 12'sinin de Uluslararası Kuruluşlardan (ECPRD) geldiği gözlenmektedir. Talep sahiplerine oransal olarak bakıldığında %68 ile Milletvekilleri ilk sırada yer almaktadır. Bunu %23 ile İdari Teşkilat, %7 ile Uluslararası Kuruluşlar ve % 2 ile de Parti Grupları izlemektedir (Bkz. Çizelge 2).

Çizelge 2. Araştırma Merkezi Ürünlerinin Talep Sahiplerine Göre Dağılımı

Talep Sahibi	Adet	%
İdari Teşkilat	39	23
Milletvekili	118	68
Parti Grubu	4	2
Uluslararası Talep (ECPRD)	12	7
TOPLAM	173	100

7.8.5. İLETİŞİM DAİRE BAŞKANLIĞI

7.8.5.1. Genel Evrak ve Arşiv Müdürlüğü

Arşiv Otomasyon Sisteminin ilk aşaması olan 9 milyon sayfa evrakın sayısallaştırılması işlemini tamamladı. İkinci aşama olan 183.600 sayfa evrakın sayısallaştırılması işleminin de yüzde 75'i tamamlandı.

Bu yasama yılında 33 araştırmacıya hizmet verilmiş, 92 adet Bilgi Edinme başvurusu cevaplanmıştır.

7.8.5.2. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

TBMM'nin aylık yayın organı olan “Meclis Bülteni” aylık olarak yayınlanmaya devam edildi. TBMM yayınlarına grafik-tasarım desteği verildi.

TBMM'deki tüm çalışmalar, TBMM Başkanının kabulleri, komisyon çalışmaları ve komisyon kabulleri, grup toplantıları, TBMM tarafından yurt için ve yurt dışında gerçekleştirilen bütün faaliyetler, TBMM Genel Kurul çalışmaları, milletvekillerinin düzenledikleri basın toplantıları izlenerek, www.meclishaber.gov.tr adresinden kamuoyunun bilgisine sunuldu.

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın günlük çalışma programı ve basın açıklamaları için 59, Başkanlık Divanı toplantıları için 4, Danışma Kurulu toplantıları için 29 duyuru yapıldı. 5'inci Yasama Yılı'nda 190 basın toplantısı yapıldı. Basın toplantılarının 48'i AK Parti, 78'i CHP, 42'si ANAVATAN, 10'u DYP, 5'i HYP, 7'si Bağımsızlar tarafından yapıldı. Aynı dönemde 32'si AK Parti, 38'i CHP ve 31'i ANAVATAN olmak üzere toplam 101 grup toplantısı yapıldı.

5'inci Yasama Yılı boyunca TBMM'ye 814 grup halinde 62.462 ziyaretçi geldi. Bu gruplara rehberlik hizmeti verilmiştir. Bunun dışında, milletvekilleriyle görüşmeye gelen ziyaretçi sayısı toplam 636 bin 251 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Bilgi Edinme Bürosuna 1 Ekim 2006-1 Haziran 2007 tarihleri arasında 1399 adet elektronik postayla, 35 adet faksla ve 39 adet de posta yoluyla olmak üzere toplam 1473 adet başvuru yapılmıştır. Başvurular ilgili mevzuat çerçevesinde incelenmiş ve 781 adet başvuru olumlu olarak cevaplanmıştır. Mevzuata göre şekil şartları eksik olan ve bilgi belge talebi niteliği taşımayan 321 adet başvuru için, başvuru sahiplerine gerekli başvuru şartları konusunda yazıyla bilgilendirme yapılmıştır. 42 adet tavsiye ve mütalaa niteliği taşıyan başvuruya olumsuz cevap verilmiştir. Diğer kamu kurumlarını ve kuruluşlarını ilgilendiren 191 adet başvuru ilgili kurumlara yönlendirilmiş ve başvuru sahiplerine bilgi verilmiştir.

7.8.5.3. Televizyon Müdürlüğü

TBMM TV bu dönemde 867 saati Genel Kurul'dan naklen, 303 saati de Meclis Gündemi olmak üzere toplam 1170 saat yayın yaptı. TBMM TV, 2919 sayılı TBMM Genel Sekreterliği Teşkilat Kanunu'nda 29 Kasım 2006'da kabul edilen ve 8 Aralık 2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren değişiklikle “Televizyon Müdürlüğü” adıyla İletişim Daire Başkanlığına bağlı bir Müdürlük haline geldi. Aynı değişiklikle, burada çalışan sözleşmeli personel kadrolu hale getirildi.

7.8.6. PERSONEL VE MUHASEBE DAİRESİ BAŞKANLIĞI

7.8.6.1. Personel ve Özlük İşleri Müdürlüğü

Merkez

ÇALIŞMA STATÜSÜ		DOLU	BOŞ	TOPLAM
Kadrolu Personel (657/4-A)*		2042	147	2189
Sözleşmeli Personel (657/4-B)		30	64	94
Sözleşmeli Personel (2919/Ek 1/2)		4		4
Sözleşmeli Personel (2919/12-3)		562		562
YÖK Göre Çalışan Personel (2547/38. Md)		0		0
Geçici Personel (657/4-C)		526	19	545
MİLLETVEKİLİ DANIŞMANI	GEÇİCİ GÖREVLİ	202		202
	SÖZLEŞMELİ	257		257
MERKEZ TOPLAMI		3623	230	3853

* Kadro karşılığı sözleşmeli personel sayısı; Merkez: 202

TBMM İdari Teşkilatı Kadrolarının 5'inci Yasama Yılı Değişim Durumu

Merkez

ÇALIŞMA STATÜSÜ	07.10.2006	25.05.2007	FARK
Kadrolu Personel (657/4-A)	2000	2042	42
Sözleşmeli Personel (657/4-B)	72	30	-42
Sözleşmeli Personel (2919/Ek 1/2)	5	4	-1
Sözleşmeli Personel (2919/12-3)	567	562	-5
YÖK Göre Çalışan Personel (2547/38. Md)	0	0	0
Geçici Personel	524	526	2
Merkez Toplamı	3168	3164	-4

Yeni Genel Sekreter Ataması: 9 Mayıs 2007 tarihinde, TBMM Genel Sekreteri Rauf Bozkurt'un emekli olmasıyla boşalan göreve Genel Sekreter Yardımcısı Ali Osman Koca atandı. 1958 Konya doğumlu olan TBMM Genel Sekreteri Ali Osman Koca, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. Çalışma hayatına 1983 yılında Balıkesir Valiliği'nde aday "Maiyet Memuru" olarak başlayan Koca, 1986 yılında Malatya'nın Doğanşehir ilçesi kaymakamlığına atandı. 1988 yılında Çankırı'nın Ovacık ilçesi kaymakamlığına tayin olan Koca, daha sonra 1990-93 yılları arasında Antalya'nın Kaş ilçesi kaymakamlığını yürüttü. 1994 yılında İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliğine

atanan Koca, aynı yıl Mülkiye Başmüfettişliği görevine terfi etti. 2000 yılına kadar Mülkiye Başmüfettişliği görevini yürüten Koca, aynı yıl vekâleten Turizm Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı görevine getirildi. 2002 yılında TBMM Genel Sekreter Yardımcılığı görevine atanan Ali Osman Koca, 9 Mayıs 2007 tarihinde TBMM Genel Sekreterliği görevine getirildi.⁵⁷⁹

7.8.6.2. Personel İdari Şube Müdürlüğü (Sağlık Giderleri)

5'inci Yasama Yılı'nda 90 bin 924 adet fatura alındı. Bu faturaların tutarı 41 milyon 920 bin 020 YTL 16 YKR'tur. Tedavi yönetmeliğine uygun olmadığı tespit edilen ve maddi değeri 956 bin 190 YTL 99 YKR olan 850 adet fatura, ilgili sağlık kuruluşlarına iade edildi.

Personel ve bakmakla yükümlülerine ait 23.127 adet tedavi faturası, parasal değeri 7.649.677, 91 YTL ödeme emri belgesine bağlanmıştır.

7.8.6.3. Muhasebe Müdürlüğü

Milletvekillerinin maaş ödemeleri için 46.146.937,71 YTL, Merkez Teşkilatı ile Milli Saraylar personelinin maaş ve ücret ödemeleri için 78.087.309,50 YTL, eski üye, dul-yetimlerin tazminat ödemeleri için 1.647.330,94 YTL olmak üzere toplam 125.881.578,15 YTL ödenmiştir.

Milletvekilleri ve bakmakla yükümlü olduklarının tedavileri için 4.397.679,85 YTL, personel ve bakmakla yükümlü olduklarının tedavileri için 9.295.510,34 YTL, eski üye, dul-yetimlerin tedavi giderleri için 26.033.520,88 YTL olmak üzere toplam 39.726.711,07 YTL ödenmiştir.

Bu dönemde milletvekillerinin yolluk ödemeleri için 1.627.459,80 YTL, TBMM personeli yolluk ödemeleri için 533.477,71 YTL harcama yapılmıştır.

22'nci Dönem Bütçe Giderlerini Gösterir Tablo

MAAŞLAR	DÖNEMLER			
	01.01.2003- 31.12.2003	01.01.2004- 31.12.2004	01.01.2005- 31.12.2005	01.01.2006- 31.12.2006
Milletvekili Maaşları	44.386.625,40	49.411.773,65	54.092.918,56	57.529.877,65
Personel Maaşları	67.438.662,30	74.688.547,85	84.061.155,98	90.663.000,76
Geçici Personel Ücretleri	8.184.054,30	14.664.761,80	16.501.157,06	18.098.553,12
Tazminat Ödemeleri	1.741.629,35	2.364.505,50	1.985.357,32	2.421.379,45
TOPLAM	121.750.971,35	141.129.588,80	156.640.588,92	168.712.810,98

⁵⁷⁹ *Meclis Bülteni*, Mayıs-Haziran 2007, Sayı: 137, ss. 8-9.

TEDAVİ GİDERLERİ				
Milletvekili Tedavi	4.548.494,00	6.839.628,20	5.948.133,33	6.336.044,03
Eski Üye, Dul-Yetim Tedavi	27.096.712,90	36.316.875,20	35.858.629,72	34.668.933,13
Personel Tedavi	6.485.112,55	9.318.088,65	11.238.099,36	11.600.606,98
TOPLAM	38.130.319,45	52.474.592,05	53.044.862,41	52.605.584,14

YOLLUK ÖDEMELERİ				
Milletvekili Yollukları	1.425.209,40	2.146.803,85	2.089.765,27	2.007.079,05
Personel Yollukları	289.595,35	467.542,90	553.166,40	768.175,98
TOPLAM	1.714.804,75	2.614.346,75	2.642.931,67	2.775.255,03

KIRTASIYE BÜRO MALZ. ALIMLARI	1.256.612,40	1.065.102,05	1.172.335,65	1.217.231,46
SU ALIMLARI	0,00	2.420.764,70	2.434.424,49	1.532.618,76
YAKACAK ALIMLARI	1.302.349,90	1.405.650,50	2.624.228,84	1.195.423,42
AKARYAKIT VE YAĞ ALIMLARI	497.023,05	756.361,70	1.501.654,33	1.321.958,32
ELEKTRİK ALIMLARI	4.255.982,00	1.606.576,20	2.229.951,03	2.483.783,36
HABERLEŞME GİDERLERİ	6.914.892,70	7.406.956,55	6.924.743,21	7.017.815,38
TEMSİL VE TANITMA GİDERLERİ	736.771,70	1.304.799,50	2,178.807,17	2.341.498,00
GAYRİMENKUL BÜYÜK ONARIM GİD.	263.926,15	1.002.171,50	9.380.443,55	10.334.991,10
MENKUL MAL- ALIM, BAK.ONAR.GİD. VE GAYRİ MEN. MAL BAK. ONR.	2.140.866,50	2.998.952,65	7.306.499,59	10.532.675,89

7.8.7. *Kültür-Sanat Yayın Kurulu Başkanlığı*

14 Kasım 2006'da Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünce düzenlenen, Osmanlı Arşiv Belgelerinin yer aldığı “Gökkubbe Altında Birlikte Yaşamak” isimli sergi açıldı.

5 Nisan 2007'de, TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından, TBMM Başkanlık Divanınca belirlenen 47 kişi ve kuruluşa “TBMM Üstün Hizmet Ödülü” verildi. 23 Nisan 2007'de, İstiklal Marşının TBMM'de kabul edilışinin 86. yıldönümü anısına, TBMM bahçesinin İçişleri Bakanlığına bakan bölümüne yaptırılan ve İstiklal Marşının iki kıtasının işlendiğı rölyef çalışmasından oluşan İstiklal Marşı Anıtı'nın açılışı gerçekleştirildi. 30 Mayıs 2007'de Prof. Dr. İhsan Doğramacı'ya ödölünün tevdi edildiğı “2007 TBMM Onur Ödülü” töreni gerçekleştirildi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

VIII. SONUÇ

8.1. YASAMA FAALİYETLERİNE İLİŞKİN GENEL BİR DEĞERLENDİRME

3 Kasım 2002 seçimleriyle oluşan 22'nci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi uzun bir aradan sonra iki partili temsil döneminin başlangıcı oldu. Seçimlerde Adalet ve Kalkınma Partisi 363, Cumhuriyet Halk Partisi ise 178 milletvekili çıkarırken, 9 bağımsız milletvekili de parlamentoya girmeyi başardı.

22'nci Dönem Meclisi, üyelerinin yenilenme oranı en yüksek Meclis oldu. 21 inci Dönemde milletvekili olanların yeniden seçilme oranı yüzde 10'da kalırken, 22'nci dönemde Meclisin yüzde 90'ı yeni üyelerden oluştu.

İki hükümetin kurulduğu 22'nci dönemde, Meclis pek çok yasal düzenleme yaparken, AB ile ilişkiler ve Kıbrıs başta olmak üzere dış politikada da önemli kararlara imza attı. Bu kararlar içinde büyük yankı uyandıran 1 Mart Tezkeresi, 1'inci Yasama Yılına damgasını vurdu. Irak'taki Saddam Hüseyin yönetimine yönelik Uluslararası askeri müdahale ihtimalinin giderek arttığı bir dönemde, Abdullah Gül'ün başbakanlığındaki 58'inci Hükümet Meclise, Türkiye topraklarında yabancı asker bulundurma ve yurtdışına asker gönderme yetkisi veren tezkere gönderdi. Tezkere Genel Kurulun 1 Mart 2003 tarihli kapalı oturumunda ele alındı. Ana Muhalefet Partisinin karşı çıktığı yetki tezkeresi ile sert tartışmalara sahne oldu. Gizli oylamada Tezkereye 264 kabul, 250 ret ve 19 çekimser oy çıktı. Böylece karar yeter sayısı oluşmadığı için tezkere reddedilmiş oldu. Bu karar Türk ve dünya kamuoyunda uzun süre tartışıldı.

AB ile ilişkilerin zirve yaptığı bu dönemde, iktidar ve muhalefetin işbirliğiyle Avrupa Birliği Uyum Komisyonu adıyla yeni bir ihtisas komisyonu kuruldu. Bir önceki dönemde çıkarılan üç Avrupa Birliği uyum paketine ek olarak, altı uyum paketi daha çıkarıldı. Böylece toplam 9 uyum paketi çıkarılmış oldu. 22'nci dönemde kabul edilen uyum paketleriyle işkence ve kötü muamele suçlarına verilen cezaların ertelenemeyeceği ve para cezasına çevrilemeyeceği ile ilgili düzenleme yapıldı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden dönen davalara yeniden yargılama hakkı tanındı. Kamuyla özel radyo ve televizyonlarına farklı dil ve lehçelerde yayın yapma imkânı sağlanırken, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin yapısı değiştirildi. Düşünce ve ifade hürriyetinin sınırları daha da genişletildi.

22'nci Dönem Parlamentosu 6 ayrı Anayasa değişikliğine de imza attı. Bu dönemde yapılan değişikliklerle 1982 anayasası 13'üncü kez değişti. Milletvekili seçilme yeterliliği ve ara seçimle ilgili şartlar yeniden düzenlendi. Kadın-erkek eşitliği ilk kez anayasaya girdi. Ölüm cezası anayasadan tamamen çıkarılırken, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırıldı. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerinin siyasi parti gruplarının milletvekili sayısı esas alınarak Genel Kurul tarafından seçilmesi benimsendi. Bağımsız adayların birleşik oy pusulasında yer alması, genel seçimlerin beş yerine dört yılda bir yapılması, Cumhurbaşkanının 5 artı 5 sistemiyle halk tarafından seçilmesi ile ilgili düzenlemeler 22'nci dönem Meclisinin seçim kararı alınmasından sonra yaptığı önemli anayasal düzenlemeler oldu.

Yargı sisteminde reform niteliği taşıyan düzenlemeler yapıldı. 79 yıllık Türk Ceza Kanununda köklü değişiklikler yapılarak yeni Ceza Kanunu çıkarıldı. Ceza Muhakemeleri Usul Kanununu değiştiren Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında Kanun, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, İnternet Yoluyla İşlenen Suçlara Verilecek Cezalara İlişkin Kanun bu alanda yapılan önemli düzenlemeler arasında yer aldı. Ekonomi, çalışma hayatı, eğitim, sağlık, tarım, enerji ve çevre gibi pek çok önemli alanda düzenlemeler yapan 22'nci dönem parlamentosu, çıkardığı kanun sayısı ile de rekor kırdı.

Yasama faaliyetinin başladığı 24 Kasım 2002'den seçim kararının alınmasından sonraki sürece kadar toplam altı kapalı oturum yapılan bu dönemde, beş kapalı oturumun konusu Irak'a ilişkin gelişmeler olurken, İş Kanununun bir maddesi de kapalı oturumda ele alındı.

22'nci dönemde Meclis Genel Kurulu yedi kez olağanüstü toplandı. 2004 yılında iki kez Ceza Kanunu, bir kez de Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım hakkında verilen gensoru olmak üzere üç kez olağanüstü toplandı. 2005'te RTÜK üye seçimleri ve artan terör olayların görüşmek için, 2006 yılında da Avrupa Birliği Dokuzuncu Uyum Paketi ve Lübnan'a asker gönderme tezkeresi görüşmeleri için iki kez olağanüstü toplandı.

22'nci döneme iki parti ile başlayan Mecliste, 3'üncü partinin temsili Elazığ Bağımsız Milletvekili Mehmet Ağar'ın 14 Aralık 2002'de DYP olağanüstü Kongresinde Genel Başkanlığa seçilmesiyle oldu. TBMM'de temsil edilen parti sayısı CHP'den istifa eden İstanbul Bağımsız Milletvekili Yaşar Nuri Öztürk'ün kurduğu Halkın Yükselişi Partisi ile dörde, AK Parti'den istifa eden Isparta bağımsız milletvekili Erkan Mumcu ve bazı milletvekillerinin Anavatan Partisine katılması ile beşe çıktı. Anavatan Partisi daha sonra AK Parti ve CHP ile bağımsız bazı milletvekillerinin katılımıyla Meclis'te grup kurdu. Anavatan'ın grup kurmasıyla Mecliste grubu bulunan parti sayısı üçe yükseldi. CHP'den istifa eden bazı milletvekilleri de Murat Karayalçın'ın başkanlığını yaptığı Sosyal Demokrat Halk Partisine katıldı. Böylece temsil edilen parti sayısı altıya çıktı. 22'nci dönemin sonlarına yaklaşılrken, İstanbul Bağımsız Milletvekili Emin Şirin Genç Partiye geçince, temsil edilen parti sayısı yediye ulaştı.

TBMM, Beşinci Yasama Yılı'nın Nisan ve Mayıs aylarında Cumhurbaşkanlığı seçimlerine odaklandı. Cumhurbaşkanlığına AK Partiden Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül ile Ankara Milletvekili Ersönmez Yarbay aday oldu. 2007 yılı Nisan ayının son haftasında yapılan 11'inci Cumhurbaşkanlığı seçimi toplantı yeter sayısının 367 olup olmadığı tartışmalarının gölgesinde geçti. Muhalefetin katılmadığı Genel Kurulda, Ersönmez Yarbay adaylıktan çekilirken, Abdullah Gül ilk turda seçilmek için gerekli çoğunluk olan 367 sayısına ulaşamadı. CHP ilk tur oylamanın ardından Anayasa Mahkemesine başvurdu. Mahkeme Cumhurbaşkanlığı için toplanan Genel Kurulda en az 367 üye olması gerektiğine karar vererek seçimin ilk turunu iptal etti. Bu karara göre yeniden düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçimi takvimine göre yeniden toplanan Genel Kurulda 367 sayısına ulaşamayınca, Abdullah Gül Cumhurbaşkanlığı adaylığından çekildi.

8.2. 22'NCİ DÖNEM YASAMA FAALİYETLERİNE İLİŞKİN GENEL VERİLER

8.2.1. KANUN TASARILARININ TASARI GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI

Durumlar	BÜTÇE	CUMHURBAŞ- KANINCA İADE	DİĞER	KESİN HESAP	KHK	ULUSLARARASI ANLAŞMA		TOPLAM
Cumhurbaşkanınca İade		3	34					37
Geri Alındı			16			8		24
Gündemde Kaldı		5	62			73		138
Gündemden Komisyona Geri Çekildi			1					1
İşlemden Kaldırıldı					1			1
Kanunlaştı	12	45	354	6	26	338	3	784
Komisyonunda		23	83		237	44	1	388
Reddedildi			1					1
Toplam	12	74	551	6	264	463	4	1374

8.2.2. 22'NCİ DÖNEMDE KANUN TEKLİFLERİ

	Tüm Yasama Dönemi	1. y.y	2.y.y.	3.y.y	4.y.y.	5. y.y
Tüm Durumlar	1043	178	139	264	287	175
Cumhurbaşkanınca İade	64	17	10	29	8	-
Geri Alındı	16	4	-	3	5	4
Genel Kurul Gündeminde Kaldı	106	17	18	27	26	18
Kanunlaştı	220	37	25	70	49	39
Karar Oldu	5	3	-	-	-	2
Komisyon Gündeminde Kaldı	632	100	86	135	199	112

8.2.3. 22'NCİ DÖNEMDE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER

	22'nci Dönem Toplam	1'inci Yasama Yılı	2'nci Yasama Yılı	3'üncü Yasama Yılı	4'üncü Yasama Yılı	5'inci Yasama Yılı
Tüm Durumlar	264					
İşlemden Kaldırıldı	1					
Kanunlaştı	26	12	5	6	2	1
Komisyonunda Kaldı	237					

8.2.4. 22'NCİ DÖNEMDE TBMM KARARLARI

	Tüm Yasama Dönemi	1'inci Yasama Yılı	2'nci Yasama Yılı	3'üncü Yasama Yılı	4'üncü Yasama Yılı	5'inci Yasama Yılı
Tüm Kararlar	149	35	36	41	22	15
Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar	5	2		1	2	
Diğer kararlar	3	2	1			
Hükümete ve Bakanlara ilişkin kararlar	2	2				
İçtüzük değişikliği kararları	5	2		1		2
KHK ve kalkınma planlarına ilişkin kararlar	1	-	-	-	1	-
Meclis Araştırması Komisyonlarına ilişkin kararlar	76	17	12	23	15	9
Meclis Soruşturması Komisyonlarına ilişkin kararlar	15	1	14	-	-	-
Milletvekillerine ilişkin kararlar	11	-	3	8	-	-
Seçim kararları	2	-	-	1	-	1

Silahlı kuvvet kullanımı hakkındaki kararlar	7	3	1		2	1
TBMM Başkanına ilişkin kararlar	3	1	-	2	-	-
TBMM Başkanlık Divanına ilişkin kararlar	1	1	-	-	-	-
TBMM çalışmalarına ilişkin kararlar (tatil, ara verme, süre uzatımı)	15	4	5	4	1	1
TBMM'nin üye seçimi kararları (Sayıştay, RTÜK, KİK)	3	-	-	1	1	1

IX. SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Adalet ve Kalkınma Partisi [hazırlayan]. **22. Yasama Dönemi 1. Yıl AK Parti Grup Konuşmaları: 10 Kasım 2002 - 28 Temmuz 2003 TBMM Ulusa Sesleniş: Her Zorluğun Ardından Gelen Kolaylık: AK Parti İktidarının Bir Yıllık İcraatı**. Ankara, [t.y.].

Adalet ve Kalkınma Partisi. **TBMM Grup Başkanlığı TBMM 22. Dönem Yasama ve Denetim Faaliyetleri**. Ankara: TBMM AK Parti Grup Başkanlığı, 2007.

Anadolu Ajansı Elektronik Arşivi (2002-2007).

Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi.

Ayın Tarihi 2002-2007,

<http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/AyinTarihi>

Bozkurt, Rauf, Şeref İba. **100 Soruda Parlamento. Türk Parlamento Hukukuna Giriş**. Ankara: Nobel, 2004.

Candan, Kadir. **TC 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Görevi Süresince İade Ettiği Kanunlar**. TBMM Araştırma Merkezi Müdürlüğü Bilgi Notu, Haziran 2007.

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Bildirgesi 2002: Güzel Günler Göreceğiz. Cumhuriyet Halk Partisi Yayını, 2002.

CHP Grup Başkanvekili Prof. Dr. Haluk Koç [hazırlayan]. **Ne Demişlerdi? : AKP Milletvekillerinin Irak Sorunu İle İlgili Görüşleri: TBMM Konuşmaları**. Ankara, 2003.

DİE İstatistik Yıllığı.

Erdoğan, Recep Tayyip. **AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan Grup Konuşmaları: 14 Ağustos 2001, 14 Ağustos 2002**. Ankara, 2002.

Erdoğan, Recep Tayyip. **Konuşmalar**. Ankara, 2003.

Gören, Zafer, Ömer İzgi. **Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu**. Ankara: TBMM Basımevi, 2002.

"Hükümsüz Sayılan ve Sayılmayan İşler Listesi," **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem:23, Yasama Yılı:1, Cilt:1, Birleşim:1, 4.8.2007.

İba, Şeref. **Türkiye'de Meclis Başkanlığı ve Başkanlık Divanı**. Ankara: Nobel Yayın, 2001.

..... "Avrupa Birliğine Uyum Çerçevesinde Yasama Dokunulmazlığı ve Meclis Soruşturması Konularında Gerçekleştirilen ve Gerçekleştirilmesi Gereken Anayasa Değişiklikleri," **TBMM Anayasa Hukuku 1.Uluslararası Sempozyumu**, Ankara: TBMM Başkanlığı Yayınları No:1, (22-24 Nisan), 2003.

International Symposium on Conservatism and Democracy : 10-11 January 2004. AK Parti Yayını, 2004.

McCarthy, Justin. **Ermeni Sorunu Gerçeği (Conference on the Reality of the Armenian Question)**. Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı, Mayıs 2005.

Onar, Erdal. **Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Siyasal ve Yargısal Denetimi ve Yargısal Denetim Alanında Ülkemizde Öncüler**. Ankara, 2003.

Özbudun, Ergun. **2002 Seçimleri Işığında Türk Siyasetinde Eğilimler**. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Forumu, 2004.

Resmi Gazete. Tüm Sayılar (2002-2007).

TBMM Albümü 22. Dönem. Ankara: TBMM Basımevi, Nisan 2003.
TBMM Aylık Bülten. Sayı: 93-137
TBMM Başkanları Parkı. Ankara: TBMM Basımevi, 2005.
TBMM CHP Grup Başkanlığı, TBMM CHP Grubu 22. Dönem 1. Yasama Yılı Çalışmalarının Sayısal Değerlendirmesi. Ankara, Ağustos 2003.
TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü Yasama Veri Tabanı
TBMM Tutanak Dergisi, 22. Yasama Dönemi. Cilt 1-161.
TBMM Kanunlar Dergisi, 22. Yasama Dönemi Ciltleri.
TBMM'nin Açılışının 85. Yıldönümü ve "Milli Egemenlik Yılı" Kutlama Etkinlikleri. Ankara: TBMM Basımevi, 2006.
Tuncer, Erol, Coşkun Kasapbaşı ve Bülent Tuncer. Seçim 2002: 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme. Ankara: TESAV, 2003.
Türkiye Büyük Millet Meclisi. Parlamenter Diploması: TBMM Başkanlığı 2002-2007 Faaliyetleri. Ankara: TBMM Basımevi, 2007.
Türkiye Büyük Millet Meclisi. 22. Dönem Parlamenter Diploması 2002-2007. Bütün Faaliyetler. Ankara: TBMM Basımevi, 2007.
Türkiye Büyük Millet Meclisi CHP Grubu, 22. Dönem Milletvekilleri (İllere ve Soyadına Göre Sıralı). Ankara, Mart 2004.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanlığı [hazırlayan]. TBMM CHP Grubu 22. Dönem 1. Yasama Yılı Çalışmalarının Sayısal Değerlendirmesi. Ankara: 2003.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanlığı. CHP'nin Irak Günlüğü. Ankara: Ekim 2003.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanlığı. TBMM Cumhuriyet Halk Partisi Grubu 22. Dönem 2. Yasama Yılı Çalışmaları. Ankara, 2004.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanlığı. 22. Dönem 3. Yasama Yılı Çalışmaları. Ankara: Eylül, 2005.
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü. Ankara: TBMM Basımevi, 1999.
TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü. TBMM ile İlgili Kanunlar. Ankara: TBMM Basımevi, 2004.
Elektronik Kaynaklar
www.akparti.org
<http://www.aa.com.tr/>
www.anayasa.gov.tr/a2.htm
www.basbakanlik.gov.tr
www.chp.org
www.hurriyet.com.tr
<http://www.meclishaber.gov.tr>
www.milliyet.com.tr
www.tuik.gov.tr
www.tbmm.gov.tr
www.yargitay.gov.tr

İNDEKS

1

1 Mart 2003 · 140, 621
1 Mart Tezkeresi · 621
1'inci Yasama Yılı · x, 123, 137, 149, 181,
184, 296, 624, 625
11 Eylül · 201, 320, 321, 528

2

2'nci Yasama Yılı · 189, 285, 286, 287, 292,
297, 301, 303, 304, 309, 416, 420, 422
2001 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler
Kesinhesap Kanunu · 127
2001 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu · 127
2002 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler
Kesinhesap Kanunu · 219
2002 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu · 219
2003 Mali Yılı Bütçe Kanunu · 127, 217
2003 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler
Bütçe Kanunu · 127
2003 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler
Kesinhesap Kanunu · 354
2003 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu · 354
2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu · 219
2004 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe
Kanunu · 219
2004 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler
Kesinhesap Kanunu · 456
2004 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu · 455
2005 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler
Bütçe Kanunu · 354
2005 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler
Kesin Hesap Kanunu · 558
2005 Mali Yılı Kesin Hesap Kanunu · 558
2006 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu ·
455
2007 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu ·
558, 601

3

3 Kasım 2002 · 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12,
13, 14, 34, 44, 621, 628
3'üncü Yasama Yılı · 111, 113, 114, 115,
116, 117, 118, 310, 415, 416, 417, 420
367 tezi · 530

4

4'üncü Uyum Paketi · 151
4'üncü Yasama Yılı · 497, 500, 502, 503,
504, 505, 507, 613, 624, 625

5

5'inci Uyum Paketi · 152
5'inci Yasama Yılı · 605, 613, 614, 616,
617, 618, 624, 625
57'nci Hükümet · 1, 8
58'inci Hükümet · 45, 47, 48, 49, 621
59'uncu Hükümet · 49, 53, 55

6

6'ncı Uyum Paketi · 153

7

7'nci Uyum Paketi · 154

8

8 Mart Dünya Kadınlar Günü · 433
8'inci Uyum Paketi · 239
85. Yıl Milli Egemenlik Barajı · 434
85. Yıl Milli Egemenlik TIR'ı · 433

A

A. İsmet Çanakçı · 69
 AB Uyum Komisyonu · 120, 296, 429, 502
 ABD · 139, 140, 184, 294, 295, 298, 315,
 322, 427, 428, 500, 502, 550, 551, 612
 ABD Kongresi · 427, 612
 Abdulaziz Yazar · 85, 96, 115
 Abdulkadir Türkoğlu · 73, 75, 114, 118, 120,
 502
 Abdulkadir Ateş · 110, 111
 Abdulkadir Kart · 81, 99
 Abdullah Çalışkan · 59, 95, 117, 118
 Abdullah Çetinkaya · 89, 96, 97
 Abdullah Erdem Cantimur · 103, 105
 Abdullah Gül · 4, 44, 45, 47, 48, 151, 334,
 530, 531, 536, 537, 538, 540, 541, 542,
 544, 547, 548, 551, 552, 556, 621, 623
 Abdullah Torun · 61, 62, 64, 111, 113
 Abdullah Veli Seyda · 71, 75
 Abdulmecit Alp · 96, 97
 Abdulvahid Niyaww · 295
 Abdurrahim Aksoy · 84
 Abdurrahman Anik · 107, 108
 Abdurrahman Müfit Yetkin · 74, 90
 Abdurrezzak Erten · 80, 81
 Abdülkadir Aksu · 45
 Abdüllatif Şener · 44, 548
 Abhazya · 449, 501
 Acil Eylem Planı · 46
 Adalet Komisyonu · 66, 288, 417
 Adalet ve Kalkınma Partisi · 2, 7, 11, 33, 45,
 57, 122, 148, 344, 621
 Adana Mutabakatı · 203
 Adem Baştürk · 80, 84, 112, 115
 Adem Tatlı · 89, 90, 94, 110
 Adnan Menderes · 166
 Adnan Terzic · 182
 Adria Nastase · 182
 Afganistan · 320, 330, 353, 356, 428, 451,
 461, 499, 500, 503, 528
 Afif Demirkıran · 103, 114, 116, 120
 Afrika · 203, 223, 228, 230, 294, 321, 330,
 356, 459, 563

Agâh Kafkas · 86, 87
 Ahmet Büyükkaktaşlar · 91, 92
 Ahmet Çağlayan · 61, 66
 Ahmet Edip Uğur · 75, 91
 Ahmet Ersin · 107, 109
 Ahmet Ertürk · 88, 89, 90, 110
 Ahmet Faruk Ünsal · 107, 108, 109, 111
 Ahmet Gökhan Sarıçam · 60, 107
 Ahmet Güryüz Ketenci · 65
 Ahmet Işık · 45, 55, 95, 103, 104
 Ahmet İnal · 79, 100
 Ahmet Kambur · 88, 90
 Ahmet Koca · 108
 Ahmet Küçük · 59, 60
 Ahmet Münir Erkal · 83, 84
 Ahmet Necdet Sezer · x, 44, 47, 123, 189,
 190, 310, 435, 509, 554, 596
 Ahmet Özhan · 433
 Ahmet Rıza Acar · 91, 92
 Ahmet Sırrı Özbek · 94, 95
 Ahmet Uzer · 79, 92
 Ahmet Yaşar · 79, 84, 87
 Ahmet Yeni · 103, 106, 110
 Ahmet Yılmazkaya · 107, 109
 AİHM · 153, 158
 Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel
 Müdürlüğü · 352, 398, 422
 AK Parti · 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 29,
 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 46, 47,
 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64,
 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 75, 76, 78, 79,
 81, 82, 84, 85, 87, 88, 89, 91, 92, 94, 95,
 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 105, 107,
 108, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116,
 117, 118, 119, 120, 122, 138, 139, 140,
 150, 151, 184, 185, 195, 205, 209, 298,
 299, 300, 439, 522, 525, 526, 527, 529,
 530, 531, 532, 534, 535, 536, 537, 538,
 540, 541, 543, 544, 545, 548, 550, 551,
 554, 555, 556, 616, 622, 627
 Akdeniz · 118, 217, 444, 526
 Akif Güllü · 45, 46
 AKP · 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24,
 25, 26, 27, 28, 55, 536, 537, 542, 546,
 551, 554
 Alaattin Büyükkaya · 99, 101, 116
 Alaettin Güven · 97, 98
 Alexander Downer · 609
 Alexey Kudriltsev · 294
 Alfred Moisiu · 182

Algan Hacaloğlu · 114, 116, 120, 121
Ali Arslan · 86, 87
Ali Ayağ · 72, 88
Ali Aydınlioğlu · 76, 78, 79
Ali Babacan · 45, 549
Ali Coşkun · 45
Ali Cumhur Yaka · 78, 83
Ali Dinçer · 60, 112, 116, 334, 555, 610
Ali Ekber Kapıkıran · 306
Ali Er · 90, 99
Ali İbiş · 81, 82
Ali İhsan Merdanoğlu · 89, 94
Ali Kemal Deveciler · 99, 101
Ali Kemal Kumkumoğlu · 99, 101, 535
Ali Küçükaydın · 70, 72
Ali Oksal · 71, 72
Ali Osman Başkurt · 88, 89
Ali Osman Koca · 186, 432, 617
Ali Osman Sali · 98, 100, 112, 116
Ali Öğüten · 103, 105
Ali Rıza Alaboyun · 102, 104, 112, 114, 120, 121
Ali Rıza Bodur · 83, 106
Ali Rıza Gülçiçek · 98, 110, 111
Ali Sezal · 71, 72, 73
Ali Temür · 97, 117
Ali Topuz · 99, 555
Ali Yüksel Kavuştu · 70, 72
Âlim Tunç · 86, 87
Almanya · 209, 227, 231, 291, 293, 294, 295, 296, 334, 339, 340, 344, 428, 500, 503, 609, 612, 613
Amerika Birleşik Devletleri · 200, 201, 205, 209, 218, 219, 223, 325, 339, 348, 443, 447, 526, 559
Amerikan Yakın Doğu Yardım Derneği · 348
ana muhalefet · 8, 54, 154, 350
ANAP · xxxi, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 32, 33, 34
anarşik eylemler · 150
Anavatan · 1, 7, 33, 34, 58, 60, 64, 67, 70, 73, 76, 79, 85, 88, 90, 93, 96, 98, 102, 106, 109, 113, 114, 122, 511, 521, 522, 535, 538, 539, 540, 542, 543, 547, 549, 550, 555, 622
ANAVATAN · 29, 30, 31, 32, 33, 34, 59, 60, 82, 102, 106, 122, 530, 541, 543, 546, 616

Anavatan Partisi · 1, 7, 33, 34, 60, 73, 79, 85, 88, 96, 98, 102, 106, 109, 113, 511, 521, 522, 535, 538, 539, 540, 542, 543, 547, 549, 550, 555, 622
Anayasa Komisyonu · 62, 63, 239, 288, 417, 550
Anayasa Mahkemesi · 6, 166, 186, 268, 282, 287, 312, 313, 387, 416, 419, 437, 469, 511, 514, 516, 537, 539, 540, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 553, 554, 614
Angela Merkel · 294
Anıtkabir · 307
Annemie Neyts Uytendaele · 294
ara seçim · 12, 150
Araştırma Merkezi Müdürlüğü · 596, 614
Armand De Decker · 295
Arnavutluk · 128, 182, 233, 499, 500
Arnold Toynbee · 339, 340, 341
Arthur Ponsonby · 343
Arturas Paulauskas · 293
Arzuhan Doğan Yalçındağ · 531, 549, 550
ASALA · 338, 343
Asım Aykan · 45, 80, 81, 82, 110
Asuman Yekta Haydaroğlu · 91
Ata Erim · 294
Atal Bihari Vajpayee · 293
Atatürk · 10, 190, 191, 197, 199, 211, 212, 213, 243, 306, 310, 311, 321, 322, 324, 331, 434, 435, 440, 442, 443, 444, 451, 452, 509, 510, 516, 517, 529, 546, 551, 552
Atatürk Orman Çiftliği · 461
Atatürkçü Düşünce Derneği · 551
Atilla Emek · 62, 63
Atilla Başoğlu · 92, 94
Atilla Kart · 62, 63
Atilla Koç · 49, 61, 62, 64, 112, 117
Atina · 502, 612
Austin Chamberlain · 339
Avam Kamarası · 332, 333, 334, 337, 338
Avni Doğan · 76, 78, 534
Avrasya · 204, 221, 295, 320, 326, 448, 526, 527, 550
Avrupa Birliği · ix, xi, 2, 10, 58, 119, 122, 125, 128, 145, 153, 156, 157, 191, 201, 202, 204, 205, 211, 212, 218, 240, 254, 270, 271, 272, 274, 288, 293, 296, 308, 310, 315, 317, 318, 319, 324, 325, 326, 349, 352, 356, 381, 417, 419, 439, 441,

445, 446, 447, 448, 458, 464, 467, 469,
487, 501, 503, 519, 525, 526, 562, 580,
621, 622
Avrupa Birliği Uyum Komisyonu · 121
Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı · 116,
117, 183, 296, 429
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi · 152,
153, 156, 233, 466
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi · 241
Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi · 112,
183, 296, 501, 611
Avrupa Patent Ofisi · 266
Avrupa Yasama Birliği · 308
Avrupa'nın Geleceğine İlişkin Konvansiyon
· 183
Avrupa-Akdeniz Parlamenter Asamblesi ·
118, 183, 501
Avustralya · 294, 343, 426, 427, 428, 499,
500, 502, 609
Avusturya · 291, 294, 296, 499, 500, 502,
503
AYCELL · 188
Aydın Dumanoglu · 114, 120, 121
Ayhan Sefer Üstün · 61, 62, 63, 64
Ayhan Zeynep Tekin · 38, 79, 105
Ayşe Gülsün Bilgehan · 38, 110, 111
Azerbaycan · 126, 202, 223, 291, 293, 327,
426, 427, 448, 449, 454, 499, 500, 501,
527, 544, 610, 611
Azerî · 318, 442
Aziz Akgül · 75, 98, 112, 113, 502
Azmi Ateş · 115

B

Bahreyn · 222, 434, 499, 500, 562, 611
Bakü · 612
Bakü-Tiflis-Ceyhan · 126, 202, 318, 327,
442, 527
Bakü-Tiflis-Erzurum · 442
Balkanlar · 201, 207
Barış Gücü · 135, 218
Barış İçin Asyalı Parlamentolar Birliği ·
118, 183, 502, 612
Basın · vii
Başkurdistan · 499, 500, 503, 610
Batı Avrupa · 183, 207, 218, 296, 501
Bayındırlık ve İskân Bakanlığı · 180, 379,
395

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm
Komisyonu · 82, 110
Bayram Ali Meral · 86, 87
Bayram Özçelik · 60, 85, 86, 556
BDDK · 289
Bekir Bozdağ · 65, 66
Belçika · 209, 232, 294, 295, 297, 344, 426,
427, 501, 502, 503, 613
Belgrad · 502, 611
Berhan Şimşek · 77, 78
Berlin · 611
Beşir Atalay · 45
Beşşar Esad · 293
Beyaz Rusya · 501
Bihlun Tamaylıgil · 38, 113, 115, 116, 117
Bilgi Edinme Hakkı Kanunu · 244
Binali Yıldırım · 45, 622
Birken Keleş · 38, 99, 101
Birinci Büyük Millet Meclisi · 307
Birinci Dünya Savaşı · 338, 345, 346, 347,
348, 349
Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın
Konferansı · 397
BM Güvenlik Konseyi · 139
Boghos Nubar Paşa · 349
Boru hattı · 202, 442, 527
Bosna-Hersek · 129, 130, 182, 225, 230,
294, 426, 427, 428, 461, 609, 611
Brezilya · 232
Brüksel · 324, 501, 502, 550, 611, 612, 613
Budapeşte · 611
Bulgaristan · 202, 215, 222, 291, 293, 294,
326, 453, 454, 499, 500, 502
Bulgaristan Hak ve Özgürlükler Partisi · 295
Burhan Kılıç · 60, 76
Burhan Kuzu · 61, 62, 63, 64, 140
Bülent Arınç · 55, 56, 139, 181, 182, 293,
297, 303, 307, 308, 309, 334, 335, 337,
345, 350, 427, 429, 497, 500, 501, 504,
506, 532, 533, 536, 537, 540, 543, 544,
546, 608, 609, 610, 616, 620
Bülent Baratalı · 99, 101
Bülent Gedikli · 98, 112
Bülent Tanla · 117
Büyük Britanya · 130, 338, 342, 344

C

Cahit Can · 83, 97
Cahit Karakaş · 530

Canan Arıtmıan · 38, 83, 85
Cavit Torun · 46, 107, 108
CDU Partisi · 294, 295
Cemal Kaya · 33, 34, 104, 108
Cemal Uysal · 88, 101
Cemal Yılmaz Demir · 77
Cemil Çiçek · 45, 55, 530, 541, 547, 548
Cenevre · 227, 296, 502, 560, 611
Cengiz Kaptanoğlu · 67, 68, 69, 70
Cevdet Erdöl · 86, 87, 88, 110
Cezayir · 215, 233, 351, 426, 427, 500, 606, 607, 609, 610
Choudhry Amir Hussain · 293
CHP · 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 44, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 77, 78, 80, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 104, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 138, 139, 140, 147, 148, 149, 154, 181, 184, 185, 194, 195, 206, 208, 283, 284, 286, 298, 299, 300, 307, 321, 322, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 350, 412, 413, 414, 415, 439, 440, 444, 492, 493, 495, 496, 511, 516, 517, 520, 521, 522, 524, 525, 526, 527, 529, 530, 531, 532, 535, 536, 537, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 551, 552, 553, 554, 555, 596, 598, 616, 622, 623, 628
Christian Mejdahl · 609, 610
Cibuti · 236
Clodia Roth · 294, 295
CMK · 365
CMUK · 156
CNN Türk · 542, 552
Codex Alimentarius · 271
Cumhur Ersümer · 288
Cumhurbaşkanlığı seçimi · 530, 539, 623
Cumhuriyet Balosu · 292
Cumhuriyet Halk Partisi · 7, 13, 45, 46, 53, 57, 59, 122, 138, 286, 344, 415, 621, 628
Cumhuriyete Sahip Çıkılım Mitingi · 551
Cüneyt Karabıyık · 83, 84, 85, 105

Ç

Çankaya Köşkü · 47
ÇED raporu · 266
Çek Cumhuriyeti · 133, 228, 230, 296, 427, 499, 500, 609
Çevre Komisyonu · 85, 288, 417, 503, 612
Çin · 204, 294, 331, 428, 451, 459, 500, 609
Çin Komünist Partisi · 294, 295
Çocuk Hakları Sözleşmesi · 241

D

Danimarka · 296, 427, 499, 500, 607, 609, 610
Demokrat Parti · xxxi, 7, 33
Demokrat Türkiye Partisi · xxxi
Demokratik Sol Parti · xxxi, 1, 7
Dengir Mir Mehmet Fırat · 45, 46, 541
Deniz Baykal · 10, 11, 45, 46, 307, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 350, 531, 532, 535, 536, 537, 545, 547, 548, 549, 552, 553, 554
Devlet Bahçeli · 1, 542, 549, 550
Devlet Güvenlik Mahkemeleri · 239, 622
Devlet İstatistik Enstitüsü · 195
Dışa açılma · 54
Dışişleri Bakanlığı · 242, 293, 295, 342, 348, 393, 428, 434, 500, 547, 550, 551
Dışişleri Komisyonu · 76, 157, 183, 288, 294, 295, 297, 429, 502, 503, 609
DİE · 390, 411, 485, 493
Dilekçe Komisyonu · 57, 96, 98, 288, 301, 417
Doğru Yol Partisi · xxxi, 1, 7, 33
Doğu Avrupa · 221, 236
Doğu Perinçek · 552
Doğu ve Güneydoğu Asya · 203
Dolmabahçe Sarayı · 428, 610
dostluk grupları · 184, 301, 502
DP · xxxi, 13
DSP · xxxi, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 531, 549, 552
DTP · xxxi
Durdu Mehmet Kastal · 75, 84, 89, 96
Dursun Akdemir · 59, 60, 104
Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilâtı · 266
Dünya Posta Birliği · 221

Dünya Ticaret Örgütü · 266, 611
DYP · 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 29, 30,
31, 32, 33, 149, 530, 532, 535, 537, 540,
541, 542, 543, 544, 546, 549, 550, 551,
616, 622

E

ECPRD · 614, 615
Edip Safder Gaydalı · 37, 64
Egemen Bağış · 112, 113
Eğitim Birliği Yasası · 208
Ekrem Erdem · 99, 100
Emekli Sandığı · 127, 128, 129, 132, 133,
143, 147, 148, 171, 402, 457
Emin Arsala · 428
Emin Koç · 74, 106
Emin Şirin · 33, 74, 102, 622
Engin Altay · 78, 107
Enis Tütüncü · 100, 101
Ensar Ögüt · 68, 69
Enver Öktem · 86, 87
Enver Yılmaz · 59, 66
EPDK · 394, 395, 584, 585
Erdal Karademir · 68, 81
Erdem Cantimur · 106, 110
Erdoğan Kaplan · 68, 85
Erdoğan Özege · 88, 89, 97
Erdoğan Teziç · 530, 532, 552
Erivan · 350, 502
Erkan Mumcu · 33, 45, 49, 535, 538, 539,
540, 542, 547, 549, 550, 622
Erkler ayrılığı · 312, 510
Ermeni · 332, 333, 334, 335, 337, 338, 340,
341, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349,
350, 419, 428
Ermeni meselesi · 332
Ermeni Patriği · 334
Ermeni soykırımı adalet komandoları · 338
Ermeni soykırımı iddiaları · 332, 333
Ermenistan · 202, 327, 334, 335, 336, 343,
345, 350, 448, 449
Erol Aslan Cebeci · 99, 111, 112, 117
Erol Tinastepe · 104, 106
Ersoy Bulut · 90, 104
Ersönmez Yarbay · 46, 62, 107, 111, 536,
540, 544, 623
Ertuğrul Hasipoğlu · 295
Ertuğrul Yalçınbayır · 44, 49, 120

Esat Canan · 65, 70
Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız
Çalışanlar · 124, 135, 361
Estonya · 217, 222, 232, 294, 427, 428, 500,
502
Eşref Erdem · 111, 112, 113, 115
Eti Holding A.Ş. · 179
Etiyopya · 231, 560
Eyüp Ayar · 103, 105
Eyüp Fatsa · 148, 534, 535, 541
Eyyüp Sanay · 73, 74, 75, 76, 113, 115

F

Fahrettin Poyraz · 103, 105, 111
Fahrettin Üstün · 89, 90
Fahri Çakır · 92, 96
Fahri Keskin · 67, 95, 110
Faruk Anbarcıoğlu · 76, 78
Faruk Çelik · 148
Faruk Koca · 69
Faruk Nafiz Özak · 49, 99, 101
Faruk Ünsal · 113
Fas · 214, 291, 294, 352, 359, 454, 500, 528,
563
Fatih Arıkan · 84, 85
Fatih Rüştü Zorlu · 166
Fatma Ekenoğlu · 610
Fatma Şahin · 38, 91, 92, 93
Fazıl Karaman · 101, 103
Fazlı Erdoğan · 91, 92
Fehmi Hüsrev Kutlu · 61, 66
Fehmi Öztunç · 94, 97, 98
Feramus Şahin · 86, 87
Feridun Ayvazoğlu · 65, 66
Feridun Fikret Baloğlu · 65, 66
Ferit Mevlüt Aslanoğlu · 104, 106
Fetani Battal · 94, 95
Feyzi Berdibek · 60, 79
Fındıkkıran Balesi · 307
Fikret Badazlı · 81, 88
Fikret Ünlü · 37, 74, 75
Filipinler · 214, 500
Filistin · 203, 320, 329, 356, 426, 450, 499,
500, 528, 609
Filistin Kurtuluş Örgütü · 356
Financial Times · 9, 551
Finlandiya · 236, 296, 427, 499, 500, 502,
607

Floransa · 610, 611
Frans W. Weisglas · 293
Fransa · 223, 291, 294, 295, 296, 334, 344,
349, 426, 427, 446, 502, 503
Fuat Geçen · 72, 82, 83, 112
Fuat Ölmeztoprak · 75

G

Gabon · 228
Gazi Yaşargil · 415, 433
Gdansk · 502
Geçici Başkan · 44, 123
Genelkurmay Başkanı · 155, 294, 534, 535,
547
Georgi Parvanov · 293
Gholam Ali Haddad Adel · 609, 610
Gökhan Durgun · 94, 95
Göksal Küçükali · 73, 97
Gönüllü Ermeni Alayları · 346
Göran Persson · 293
Guenter Lewy · 500
Güldal Akşit · 45, 49
Gülseren Topuz · 38, 103, 105, 556
Gülsün Bilgehan Tokar · 112
Güneş Taner · 288
Güney Kafkasya · 203, 448
Gürcistan · 126, 130, 202, 222, 291, 293,
327, 427, 434, 448, 449, 499, 500, 501,
503, 527, 561, 606, 610
Gürol Ergin · 100, 101
Gürsoy Erol · 84, 107

H

H.Hüsamettin Özkan · 288
Hacı Biner · 77, 78, 79
Hacı İbrahim Kabarık · 103, 105
Hacı Turan · 75, 77, 84
Hakan Taşçı · 107, 108
Hakkı Akalın · 100
Hakkı Köylü · 64, 66
Hakkı Ülkü · 71, 72
haksız tahrik indirimi · 248
Halide İncekara · 38, 107, 108, 111
Halil Akyüz · 74, 75
Halil Aydoğan · 100, 102
Halil İbrahim Yılmaz · 96

Halil Kaya · 81, 85
Halil Özyolcu · 64, 65, 66
Halil Tiryaki · 70, 83
Halil Ünlütepe · 62, 66, 109
Halil Ürün · 116
Halis Çınar · 186
Halk Bankası · 237, 266, 558, 562, 601
Halkın Yükselişi Partisi · 33, 622
Haluk İpek · 61, 66
Haluk Koç · 53, 114, 118, 121, 535
Hamburg · 502
Hamit Taşçı · 96, 108
Hamza Albayrak · 102, 105
Hanefi Mahçiçek · 82, 114, 117, 120
Harun Akın · 104, 106
Harun Tüfekçi · 60, 64
Hasan Ali Çelik · 91, 92, 93
Hasan Angı · 91, 92, 93
Hasan Aydın · 78, 104
Hasan Bilir · 69, 83
Hasan Fehmi Güneş · 543
Hasan Fehmi Kinay · 101
Hasan Güyüldar · 80, 81
Hasan Kara · 64, 65, 66, 67
Hasan Ören · 74, 93
Hasan Özyer · 81, 82, 98, 106
Hasan Polatkan · 166
Hatay Cumhurbaşkanı · 166
Hayati Şener · 186
Hazar · 318
Hırvatistan · 125, 132, 222, 231, 296, 298,
354, 427, 499, 500, 502, 607, 610
Hikmet Özdemir · xii, 76, 77, 78, 79, 115
Hilmi Güler · 45
Hindistan · 127, 182, 293, 295, 426, 427,
607, 609
Hollanda · 128, 134, 209, 231, 291, 293,
294, 296, 344, 428, 446, 500, 503, 606,
609
hukuk devleti · 139, 190, 191, 192, 193,
205, 207, 211, 312, 313, 321, 324, 331,
435, 436, 438, 509, 511, 513, 515, 524
HUMK · 156
Hükümet listesi · 47
Hüseyin Bayındır · 78, 107
Hüseyin Çelik · 45, 49, 55, 547
Hüseyin Ekmekçioğlu · 77, 78
Hüseyin Güler · 85, 86, 109
Hüseyin Kansu · 73, 74, 75
Hüseyin Özcan · 70, 77, 93, 109

Hüseyin Tanrıverdi · 86, 87
Hüsni Ordu · 46, 103, 104, 105

I

İlmli İslam · 310, 321
IMF · 1, 2, 46, 47, 53
Ion Iliescu · 293
Irak · 9, 10, 55, 137, 138, 139, 140, 201,
205, 206, 294, 320, 322, 328, 426, 427,
449, 450, 503, 524, 526, 527, 534, 607,
621, 622, 628

İ

İ. Sami Tandoğdu · 87
İbrahim Araç · 308
İbrahim Çakmak · 91, 106
İbrahim Hakkı Aşkar · 61, 62
İbrahim Hakkı Birlik · 69
İbrahim Köşdere · 79, 80, 84
İbrahim Özdoğan · 82, 90, 97
İbrahim Reyhan Özal · 111, 114, 118, 120
İçişleri Bakanlığı · 127, 165, 167, 242, 243,
244, 371, 372, 462, 472, 617
İçişleri Komisyonu · 73, 288, 417, 612
İdris Sami Tandoğdu · 96
İhsan Arslan · 45, 73, 108
İKÖPAB · 429, 500, 611
İlham Aliyev · 293
İlhan Albayrak · 103, 105
İlk Meclis Anketi · 309
İlyas Arslan · 34, 88, 89, 117
İlyas Çakır · 77, 114, 115, 121
İlyas Sezai Önder · 34, 62, 63
İmar Bankası · 219, 565, 576
İmdat Sütüoğlu · 45, 49, 101
İnal Batu · 75, 112, 113, 115, 120
İnci Gülser Özdemir · 38, 67
İnci Özdemir · 69, 122
İngiliz Savaş ve Propaganda Bürosu · 336,
338
İngiltere · 139, 209, 296, 333, 334, 339, 340,
341, 342, 348, 502, 609, 613
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu · 57,
109, 151, 288, 337, 417, 612
İP · 7, 9, 10, 12, 552

İran · 133, 203, 232, 327, 449, 453, 500,
501, 502, 527, 607, 609, 610
İrfan Gündüz · 110, 531, 555
İrfan Rıza Yazıcıoğlu · 86, 87
İslam Cumhuriyeti · 133, 293, 310, 321,
353, 355, 453, 460, 461, 564
İslam Konferansı Örgütü · 115, 183, 329,
330, 429, 450, 500
İsmail Alptekin · 59, 60, 555, 556, 609
İsmail Amat · 294
İsmail Bilen · 64, 69, 96
İsmail Değerli · 68, 69
İsmail Ericekli · 94, 95, 110
İsmail Katmerci · 91, 92
İsmail Özay · 104, 106
İsmail Özgün · 95, 103, 104, 110
İsmail Soylu · 89, 94
İsmet Atalay · 94, 95
İsmet İnönü · 309
İspanya · 215, 217, 295, 427, 453, 499, 500,
502, 609
İsrail · 182, 203, 235, 294, 320, 329, 447,
450, 528, 564
İstiklal Marşı · 187, 307, 433, 574, 620
İsviçre · 291, 293, 296, 344, 426, 427, 499,
500
İsviçre · 294, 344
İş Bankası · 285
iş sağlığı ve güvenliği kurulu · 174
İtalya · 182, 214, 291, 293, 294, 296, 344,
426, 427, 428, 499, 500, 606, 607, 609,
610, 612
İzmir İktisat Kongresi · 197
İzzet Çetin · 87, 104

J

Jamaika · 228
Japonya · 182, 204, 294, 330, 427, 451, 460
Jean Claude Junker · 182
Jean Spautz · 293
Jim Saxton · 294
Joost Lagendijk · 295
Josep Antoni Duran Lleida · 609
Justin McCarthy · 334

K

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı · 49
Kadın-erkek eşitliği · 622
Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü · 397
Kafkasya · 201, 207, 327, 448, 449, 527
Kamerun · 215
Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonu · 106
Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu · 219, 267, 422, 464, 558, 571, 591, 597, 599
Kanada · 344, 611
Karadeniz · 130, 236, 318, 327, 351, 444, 447, 448, 526
Karadeniz Ekonomik İşbirliği · xxxi, 117, 125, 227, 294, 296, 429, 453, 502, 564, 612
Karadeniz Sahil Yolu · 289
Karayip · 228
Kasım Dal · 295
Katar · 461, 500, 502, 563
Kaya Büyükataman · 295
Kazakistan · 182, 225, 227, 294, 426, 427, 500, 501, 502, 527, 609
Kazım Türkmen · 100, 101
Kebek Hükümeti · 220
KEİPA · xxxi, 125, 294, 295, 296, 428, 429, 502, 612
Kemal Anadol · 100, 139, 542, 544
Kemal Demirel · 80, 81
Kemal Derviş · 34, 111, 114, 117, 118, 120, 121, 415
Kemal Kılıçdaroğlu · 99, 101
Kemal Sağ · 104, 106
Kemal Unakıtan · 45
Kemalettin Göktaş · 59, 117
Kenan Altun · 96, 97, 98
Kenya · 563, 612
Kerim Özkul · 63, 64
Kerkük · 328, 450
Kıbrıs · 46, 47, 54, 55, 125, 126, 202, 447, 448, 454, 526, 621
Kıbrıs Türkleri · 326
kıdem tazminatı · 174
Kırgız · 225
Kırgızistan · 182, 427, 500, 502
Kızılaiy · 243, 293
Kızılhaç · 428, 500

Kiev · 502, 611
KİT Komisyonu · 110, 288, 398, 417
KKTC · 182, 185, 291, 293, 295, 299, 426, 427, 500, 501, 607, 609, 610
KOBİ · 196, 198, 575
Kongo · 228, 499, 500, 563, 610
Kopenhag · 151, 502
Koray Aydın · 288
Kosova · 351, 360, 454, 503, 611
Kosta Rika · 228
Köksal Toptan · vii, 65, 66, 67
kökten dincilik · 207, 208
Kuveyt · 434, 499, 500, 607, 609, 611
Kuzey Irak · 137, 443
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti · 125, 126, 202, 454
Küba · 355, 503, 609
Kültür Bakanlığı · 49, 164, 187
Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı · 305
Kültür ve Turizm Bakanlığı · 49, 164
Küresel Yolsuzluk · 439
Kürşad Tüzmen · 45, 49, 534

L

Lajos Kossuth · 295
Latin Amerika · 203, 330
Leszek Miller · 182
Letonya · 134, 216, 221, 222, 229, 298, 426, 427, 499, 500, 610
Libya · 125, 434, 500
Litvanya · 216, 221, 224, 229, 291, 293, 427, 499, 500, 502, 609, 612
Lizbon · 501, 502, 613
Lloyd George · 339, 342
Lokman Ayva · 86, 87
Londra · 611
Lord Curzon · 348
Lordlar Kamarası · 337, 338, 339
Luc van den Brande · 295
Lübnan · 221, 236, 344, 355, 356, 357, 359, 426, 427, 499, 528, 622
Lüksemburg · 182, 228, 291, 293, 351, 353, 426, 428

M

- M. Nezir Nasıroğlu · 107, 108
M. Sait Yazıcıoğlu · 115
M.C. Ciordia Alvarez · 295
Macaristan · 182, 291, 294, 296, 427, 563, 609
Mady Delvaux Stehres · 295
Mahfuz Güler · 85, 86, 115
Mahmoud Abdırrezzak Fahmy Howeidý · 295
Mahmut Durdu · 64, 66
Mahmut Duyan · 87
Mahmut Göksu · 97, 98, 115
Mahmut Kaplan · 106
Mahmut Koçak · 61, 67, 75, 113, 116
Mahmut Uğur Çetin · 103, 105
Mahmut Uyan · 86
Makedonya · 220, 352, 426, 427, 428, 458, 459, 499, 606
makroekonomik istikrar · 54
Maliki Ejder Arvas · 88, 90
Malta · 232, 291, 294, 342, 348, 349, 611
Marek Jurek · 610
Margaret Wilson · 610
Masa Tenisi Turnuvası · 433
Mavi Kitap · 332, 333, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 348
Mavi Kitaplar Külliyyatı · 338
Meclis Bülteni · 109, 111, 113, 115, 116, 117, 118, 292, 301, 303, 431, 505, 531, 616, 618
Medeni Yılmaz · 86, 87
Mehdi Eker · 111, 117
Mehmet Ağar · 37, 532, 535, 537, 540, 542, 549, 550, 622
Mehmet Akif Ersoy · 187, 307, 433, 564, 571, 574
Mehmet Akif Hamzaçebi · 100, 101
Mehmet Ali Arıkan · 91, 93
Mehmet Ali Bulut · 61, 62, 63, 64
Mehmet Ali Şahin · 44, 55, 334, 538
Mehmet Alp · 82, 84
Mehmet Altan Karapaşaoğlu · 98, 100, 101, 102
Mehmet Asım Kulak · 67, 68, 69, 70
Mehmet Atilla Maraş · 107, 108, 109
Mehmet Aydın · 45
Mehmet Bayram · 295
Mehmet Beşir Hamidi · 94, 105
Mehmet Beyazıt Denizolgun · 73, 75
Mehmet Boztaş · 83, 85
Mehmet Ceylan · 99, 112, 114, 121
Mehmet Çerçi · 75, 78, 88, 112, 116
Mehmet Çiçek · 77
Mehmet Daniş · 59, 60
Mehmet Dülger · 73, 74, 75, 76, 183, 502
Mehmet Elkatmış · 107, 108, 109
Mehmet Emin Murat Bilgiç · 99, 111, 112, 113
Mehmet Emin Tutan · 95, 103, 110
Mehmet Eraslan · 73, 84
Mehmet Erdemir · 33, 71, 72, 106
Mehmet Ergün Dağcıoğlu · 94, 101
Mehmet Faruk Bayrak · 78, 107
Mehmet Fehmi Uyanık · 67, 69
Mehmet Güner · 73, 92
Mehmet Işık · 90, 104
Mehmet Kartal · 71, 72
Mehmet Kerim Yıldız · 87, 118
Mehmet Kılıç · 87, 88, 96, 110
Mehmet Kurt · 61, 63
Mehmet Küçükaşık · 66, 68
Mehmet Mehdi Eker · 49, 88
Mehmet Melik Özmen · 34, 45, 98, 100
Mehmet Mesut Özakcan · 99, 101
Mehmet Mustafa Açıklan · 101
Mehmet Nuri Saygun · 65, 66
Mehmet Özlek · 92
Mehmet Özyol · 73, 75
Mehmet Parlakyiğit · 80, 81
Mehmet Sait Armağan · 33, 70, 84, 96
Mehmet Salih Erdoğan · 61, 63
Mehmet Sarı · 78, 79, 80, 81, 82, 107, 110
Mehmet Sayım Tekelioğlu · 76
Mehmet Sefa Sirmen · 70, 71
Mehmet Sekmen · 99, 100, 101, 102
Mehmet Sevigen · 117
Mehmet Siyam Kesimoğlu · 71, 72
Mehmet Soydan · 70, 108
Mehmet Şenol · 301
Mehmet Şerif Ertuğrul · 107, 108, 109
Mehmet Tekelioğlu · 110, 111, 117
Mehmet Tomanbay · 77
Mehmet Uğur Neşşar · 112, 113
Mehmet Vedat Melik · 90
Mehmet Vedat Yücesan · 68, 93, 106
Mehmet Yaşar Öztürk · 103, 106
Mehmet Yıldırım · 80, 81
Mehmet Yılmazcan · 46, 64, 66

Mehmet Yükseksektepe · 78
Mehmet Zekai Özcan · 98, 100, 112
Mehmet Ziya Yergök · 63, 65
Memduh Hacıoğlu · 112, 113, 115
Memet Ali Suçin · 88, 89
Merkez Bankası · 423, 474
MERNİS · 165
Mesrob Mutaftyan · 295
Mesut Değer · 109
Mesut Yılmaz · 288
Metin Kaşıkçı · 61, 63
Metin Yılmaz · 75, 76, 82, 118
Mevlüt Akgün · 59, 63
Mevlüt Coşkun · 80, 81
Mevlüt Çavuşoğlu · 110, 111
Mexico City · 296
Mezopotamya · 339, 340
MGK · xxxi, 153, 154, 155, 428, 547
MHP · xxxi, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 542, 549, 550
Mısır · 294, 329, 427, 500, 558
Michael Martin · 337, 338
Mikail Arslan · 96, 97, 101
Mike Kuhlmann · 307
Mikhail Sakaashvili · 293
mikroekonomik liberalleşme · 54
Milletvekili seçilme yaşı · 144, 151
Milli Egemenlik Haftası · 187, 307
Milli Egemenlik Koşusu · 308, 434
Milli Egemenlik Onur Ödülü · 415, 433
Milli Eğitim Komisyonu · 417
Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu · 79
Milli Güvenlik Kurulu · xxxi, 124, 154, 155, 218, 240, 621
Milli İstihbarat Teşkilatı · 372
Milli Saraylar · 301, 302, 305, 309, 508, 618
Millî Savunma Komisyonu · 70
Milliyetçi Hareket Partisi · xxxi, 1, 7
Miraç Akdoğan · 68, 82
MİT · 372
Moğolistan · 225, 226, 291, 293, 356, 363, 428, 458, 462
Moldova · 126, 218, 223, 226, 236, 427
Moshe Katsav · 182
Mostar Köprüsü · 309
Muhammed Al-Hallak · 295
Muharrem Candan · 105
Muharrem Doğan · 80, 82, 102
Muharrem Eskiyan · 69, 93, 104

Muharrem İnce · 77, 78
Muharrem Karslı · 76, 105, 112, 113, 114, 120
Muharrem Kılıç · 65, 66
Muharrem Toprak · 96
Muharrem Tozçöken · 70, 71, 72
Muhsin Koçyiğit · 68, 69, 102
Murat Başesgioğlu · 45
Murat Karayalçın · 540, 552, 622
Murat Mercan · 110, 111
Murat Yıldırım · 76, 112, 113, 115
Murat Yilmazer · 68, 69
Murat Yusuf · 500
Musa Sivacioğlu · 61, 120, 121
Musa Uzunkaya · 99, 101
Mustafa Ataş · 103
Mustafa Baş · 117
Mustafa Cumur · 94, 95, 110
Mustafa Çakır · 84, 85, 117
Mustafa Demir · 80, 81, 82, 110
Mustafa Demirçubuk · 301
Mustafa Duru · 103, 105
Mustafa Dünder · 73, 75, 76, 119
Mustafa Elitaş · 91, 101
Mustafa Erdoğan Yetenç · 59, 60
Mustafa Eyiceoğlu · 97, 115
Mustafa Gazalcı · 77, 78
Mustafa Ilıcalı · 45, 79, 81, 82, 110, 111, 112
Mustafa Kemal · 243
Mustafa Kemal Atatürk · 187
Mustafa Miro · 182
Mustafa Nuri Akbulut · 61, 63, 118, 120
Mustafa Öztürk · 91, 92
Mustafa Özyurt · 77, 78
Mustafa Özyürek · 53, 101
Mustafa Sayar · 91
Mustafa Tuna · 81, 116
Mustafa Ünalı · 46, 99, 100, 115
Mustafa Yılmaz · 37, 94, 95
Mustafa Zeydan · 33, 95, 98, 100
Muzaffer Baştopçu · 83, 101, 112
Muzaffer Gülyurt · 75, 113, 114, 120
Muzaffer Kurtulmuşoğlu · 87, 88, 555
Muzaffer Külcü · 64, 66
Muzaffer R. Kurtulmuşoğlu · 86
Mücahit Daloğlu · 97, 107, 108
Müni · 502
Münir Erkal · 83, 85, 503

N

Naci Aslan · 80, 81, 84
Nada Jankoviç · 609
Nadir Saraç · 72, 83
Nail Kamacı · 89, 90, 106
NATO · xxxi, 112, 113, 183, 201, 292, 296,
325, 326, 429, 445, 447, 502, 611
Natsagin Babagandi · 293
Nazım Ekren · 54, 99
Nebil Maruf · 609
Necati Uzdil · 89, 90
Necdet Budak · 89, 112, 114, 117, 118, 120
Necip Fazıl Kısakürek · 308
Necmettin Sahir Silan · 309
Nedim Küçüker · 186
Nejat Gencan · 91, 93
Nevin Gaye Erbatur · 38, 113, 115, 116, 121
Nevzat Doğan · 86, 87, 88, 110, 118, 502
Nevzat Pakdil · 59, 60, 334
Nevzat Yalçıntaş · 116, 117
New York · 9, 294, 295, 502, 611
Nezir Büyükcengiz · 34, 96, 98
Ngyen Sy Xung · 609
Nihat Ergün · 103
Nihat Eri · 45, 74, 75
Nikola Kolev · 294, 295
Nikolay Tanayev · 182
Nimet Çubukçu · 38, 49, 61, 66, 122
Niyazi Özcan · 80, 81
Niyazi Pakyürek · 67, 102, 105
Norfolk Virginia · 611
Norveç · 183, 294, 295, 607, 610
Nur Doğan Topaloğlu · 72, 73
Nur Sultan Nazarbayev · 182
Nurberdi Amanmuradov · 609
Nurettin Aktaş · 82, 84
Nurettin Canikli · 99, 105, 106, 110, 118
Nurettin Sözen · 72, 86
Nuri Çilingir · 91, 93
Nusret Bayraktar · 70, 81
Nüfus Kanunu · 145, 153, 472
Nükhet Hotar · 38, 86, 120

O

OECD · 209, 584
Ognyan Gerdjlkov · 293

Oğuz Oyan · 53, 118
Oktay Asadov · 610
Olağanüstü Hal Bölge Valiliği · 219, 225, 278
Oman Sultanlığı · 236, 454, 563
Onur Öymen · 74, 75, 114, 116, 120, 121
Orhan Eraslan · 65, 66
Orhan Erdem · 107, 108
Orhan Seyfi Terzibaşoğlu · 80, 101
Orhan Sür · 104, 106
Orhan Taş · 67, 81
Orhan Yıldız · 64, 66
Orhan Ziya Diren · 113, 116
Orta Doğu Teknik Üniversitesi · 433
Ortaasya · 201, 204, 207, 325, 330, 444, 527
Ortadoğu · 201, 203, 207, 318, 321, 325,
329, 340, 343, 444, 447, 450, 527, 528
Ortaklık Konseyi · 270
Osman Akman · 68, 87
Osman Aslan · 79, 81
Osman Coşkunoglu · 100, 111, 117
Osman Kaptan · 99, 101
Osman Kılıç · 77, 78
Osman Nuri Filiz · 67, 101
Osman Özcan · 89, 90
Osman Pepe · 45, 49, 534
Osman Seyfi · 74, 101
Osmanlı · xi, 334, 338, 340, 341, 342, 343,
346, 347, 348, 349, 620
Osmanlı Meclis-i Mebusanı · 307
Oya Araslı · 38, 62, 63

Ö

Ömer Abuşoğlu · 34, 60, 99, 113, 118
Ömer Çelik · 54, 112, 113
Ömer İnan · 88, 111, 114, 120, 121
Ömer Kulaksız · 63, 65
Ömer Özyılmaz · 76, 78
Önder Sav · 55, 56, 139
Öner Ergenç · 12, 73, 78
Öner Gülyeşil · 12, 102, 112, 121
Özbekistan · 235, 298, 427
özel istihdam büroları · 174
Özkan Öksüz · 88, 89, 90, 110
Özlem Çerçioğlu · 38, 107, 108, 109

P

Pakistan · 291, 293, 294, 353, 355, 426, 427,
434, 460, 500, 609
Pamukbank · 237, 266, 267
Paris · 454, 502, 585, 611
Paris Barış Konferansı · 349
Parlamentar Bestekarlar Albümü · 307
Parlamento · vii
Parlamento Muhabirleri Derneği · xxxi
Pat Cox · 291, 293
Pataya · 502
Pekin Eylem Platformu · 398
Peru · 230
Pervez Müşerref · 293
Peter Schieder · 295
Pierferdinando Casini · 293
PKK · 328, 443
Plan ve Bütçe Komisyonu · 102, 288, 417,
420, 423, 504
Polat Türkmen · 103
Polonya · 128, 182, 222, 344, 426, 427, 428,
606, 610
Portekiz · 214, 426, 427, 461, 502, 606, 609,
610
Protokol Yolu · 276

Q

Quebec · 611

R

R. M. Abhyankar · 295
Ramazan Can · 64, 65, 66, 67
Ramazan Kerim Özkan · 89, 90
Ramazan Toprak · 67, 68, 75, 112, 113, 433
Rasim Çakır · 83, 85
Rauf Bozkurt · 186, 617
Rauf Denktaş · 182, 202, 293
Recep Akdağ · 45
Recep Garip · 69, 76, 77
Recep Koral · 72, 79
Recep Önal · 288
Recep Özel · 64, 66, 67
Recep Tayyip Erdoğan · 10, 11, 12, 47, 53,
55, 150, 307, 308, 332, 333, 335, 337,

338, 350, 533, 535, 536, 537, 538, 539,
541, 544, 545, 548, 549, 551, 552, 554

Recep Yıldırım · 80, 81
Remzi Çetin · 78, 115, 116
Remziye Öztoprak · 38, 85, 86, 87
Resul Tosun · 107, 108
Reyhan Balandı · 38, 70, 79, 87
Riga · 502, 611
Robert Koçaryan · 350
Rochella Sobel · 295
Romano Prodi · 291, 293
Romanya · 182, 202, 216, 222, 291, 293,
296, 326, 352, 427, 499, 500, 502
Rudolf Schuster · 293
Ruhi Açıkgöz · 98, 110, 111, 113
Rum · 326, 447, 448, 526
Rus · 341, 343, 346
Rusya · 203, 291, 295, 326, 334, 344, 426,
427, 434, 448, 499, 500, 503, 526, 607,
609, 610

S

Saadet Partisi · xxxi, 1, 3, 7, 537
Sabahattin Cevheri · 101
Sabahattin Yıldız · 99, 101, 102
Sabih Kanadoğlu · 530
Sabri Bahadır · 301
Sabri Varan · 86, 87, 88, 110
Saddam Hüseyin · 621
Sadık Yakut · 59, 60, 334, 609
Sadullah Ergin · 64, 534, 543
Safahat · 307
Saffet Benli · 94, 95
Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Komisyonu · 88, 110, 417
Sait Açıba · 45, 47, 98, 100, 102
Salih Gün · 83, 85
Salih Kapusuz · 55, 117, 140, 148, 532, 550
Sami Güçlü · 45, 49, 78
San Diego · 502
San Francisco · 502
Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar,
Bilgi ve Teknoloji Komisyonu · 93
Saraybosna · 128, 502, 611
seçim beyannamesi · 46
Sedat Kızılcıklı · 91
Sedat Pekel · 68, 106
Sedat Uzunbay · 91, 93

Selahattin Dağ · 90
Selami Uzun · 71, 72, 534
Selami Yiğit · 46, 75, 89, 93, 114, 122
Semiha Öyüş · 38, 62, 64
Seracettin Karayağız · 74
Serpil Yıldız · 38, 56, 71, 72, 122
SHP · xxxi, 29, 30, 31, 32, 34, 540, 543, 552
Sıdika Sarıbekir Aydoğan · 38, 71, 72
Sırbistan-Karadağ · 293, 351, 500, 501
Silvio Berlusconi · 182
Sinan Özkan · 71, 72, 73
Sivil Toplum Örgütleri · 182
Slovak · 214, 216
Slovakya · 291, 293, 344, 502, 606, 610
Slovenya · 134, 216, 229, 296, 351, 356, 501, 503
soğuk savaş · 207, 321, 442, 447
Soner Aksoy · 91, 92, 93, 112
Sosyal Demokrat Halk Partisi · xxxi
Sosyal Sigortalar Kurumu · 124, 135, 170, 175, 223, 235, 354, 361, 457
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu · 398
Sovyetler Birliği · 202
Soykırımı Önleme ve Cezalandırma Sözleşmesi · 337
SP · xxxi, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14
Strazburg · 294, 611
Suat Kılıç · 59, 62, 69
Sudan · 134, 500, 606, 610
Sun Guoxiang · 609
Suriye · 132, 182, 203, 216, 227, 231, 232, 291, 293, 294, 295, 329, 351, 356, 357, 427, 428, 456, 458, 500, 502
Susan Sachs · 294
Suudi Arabistan · 329
Süleyman Demirel · 530, 534, 547
Süleyman Gündüz · 73, 75, 110, 116
Süleyman Sarıbaş · 33, 61, 63, 67
Süleyman Turgut · 68, 69
Svetozar Marovic · 293

Ş

Şaban Dişli · 114, 120
Şefik Zengin · 85, 89
Şemsettin Murat · 84, 91
Şeref Holü · 187, 306, 309
şeriat · 208

Şerif Birinç · 86, 87
Şevket Arz · 71, 98, 117
Şevket Gürsoy · 71, 72
Şevket Orhan · 70, 72
Şili · 214, 294, 426, 427, 561
Şükrü Ayalan · 86, 116
Şükrü Mustafa Elekdağ · 44, 74, 75, 114, 120, 121, 123, 337
Şükrü Önder · 71, 72, 73
Şükrü Ünal · 91, 92, 107

T

Tacidar Seyhan · 91, 93
Tacikistan · 128, 291, 499, 500
Takvim-i Vekayi · 305
Talip Kaban · 72, 81, 91
Taner Yıldız · 99, 101
Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu · 90, 110, 288, 417
Tasarıf Mevduatı Sigorta Fonu · xxxi, 423, 475, 576
Tayfur Ata Sökmen · 166
Tayland · 231, 427, 428, 502
Tayyar Altıkulaç · 76, 77, 78, 79
TBMM Başkanını Karşılama ve Uğurlama Protokolü · 188
TBMM eski Senato Salonu · 334
TBMM Hesaplarını İnceleme Komisyonu · 95, 110, 288, 417
TBMM Kupası Binicilik Yarışması · 306
TBMM TV · 186, 303, 430, 503, 506, 616
TBMM Üstün Hizmet Ödülü · 497, 620
TCK · xxxi, 11, 248
TEDAŞ · 390
Tehcir Yasası · 346
Telat Karapınar · 67, 69, 97
Temel Yılmaz · 76, 78
terör · 150, 155, 163, 197, 201, 320, 322, 323, 328, 338, 343, 371, 372, 443, 451, 472, 523, 524, 526, 528, 554, 588, 622
Terörle Mücadele Kanunu · 153, 154, 240, 472
TESAV · 5, 419, 628
Tevfik Akbak · 84, 96
Tevfik Ensari · 67, 69
Tevfik Ziyaeddin Akbulut · 46, 71, 72, 73
Tevhit Karakaya · 117, 534
The New York Times · 294, 295

Thobjorn Jagland · 610
Tiflis · 502, 611
Tiran · 502, 612
TMSF · xxxi, 381
TOBB · 399, 570
TOKİ · 395
Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu · 154
Toplu Konut İdaresi Başkanlığı · 180, 395
Toplumsal Barış Hareketi · 609
Töre Cinayetleri Araştırma Komisyonu · 503
TRT · 306, 308, 548
Tuncay Ercenk · 62, 63
Tunceli · 80, 81, 180
Tunus · 229, 294, 358, 458, 612
Turan Tüysüz · 96, 97, 109
Turgut Özal · 535, 543
Turhan Çömez · 85, 87
Turizm Bakanlığı · 49, 128, 163, 164, 360, 433, 453, 573, 618
TÜBA · 399
TÜBİTAK · 319, 399, 405, 414
TÜİK · 411, 485, 493
Tülay Tuğcu · 540, 554
Türk Ceza Kanunu · xxxi, 124, 125, 145, 151, 153, 154, 159, 160, 238, 240, 248, 369, 370, 467, 469, 569
Türk Demokrasi Vakfı · 292
Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu · 549
Türk Hava Kurumu · 243
Türk Medeni Kanunu · 154
Türk Patent Enstitüsü · 217, 264
Türk Silahlı Kuvvetleri · 124, 129, 131, 132, 133, 138, 140, 189, 241, 250, 323, 357, 361, 391, 445, 457, 470, 534, 560, 565
Türk Telekom · 388
Türk Ulusu · 191, 204, 345, 446, 510, 511, 517, 518, 525
Türkan Miçoogulları · 38, 59, 60
Türkbank · 288
Türkçe Konuşan Ülkeler Sekizinci Doruğu · 330
Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu · 217, 218, 277, 283, 359, 362, 399, 405
Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı · 187, 292, 309
Türkiye Ermenileri Patriği · 294, 295

Türkiye İstatistik Kurumu · 411, 422, 485, 493
Türkiye İş Kurumu · 132, 174, 175
Türkiye Jokey Kulübü · 307
Türkiye Öğrenci Meclisi · 307, 433
Türkiye Ulusal Programı · 145, 151, 153
Türkiye Yılı · 204, 330
Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu · 183
Türkmenistan · 128, 609, 611
Türkmenler · 328, 450
Türksat · 388
Türksoy · 609
TÜSİAD · 531, 540, 549, 550

U

Ufuk Özkan · 74, 75
Uganda · 227
Uğur Aksöz · 62, 63
Ukrayna · 133, 225, 291, 293, 327, 426, 427, 454, 500, 501, 502, 555, 566, 607, 611
Ulaştırma Bakanlığı · 371, 372, 407, 483, 485
Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı · 345, 433, 537
Ulusal Gençlik Parlamentosu · 292
Uluslararası Göç Örgütü · 215, 353
Umman · 500, 502, 610
UNESCO · 257, 333

Ü

Ümmet Kandoğan · 70, 71, 112, 544, 551
Ünal Kacır · 103, 105, 106, 110
Ürdün · 291, 294, 329, 502

V

V. Haşim Oral · 74, 75
Vahit Çekmez · 91, 93
Vahit Erdem · 46, 69, 112, 113, 502
Vahit Kiler · 103, 105
Vahit Kirişçi · 88, 89, 90, 110, 114, 120
Vakıflar Kanunu · 145, 151, 153, 557, 568, 590

Vecdi Gönül · 45
Vedat Melik · 111, 115
Veli Kaya · 83
Veli Kaya · 72, 84
Venezuela · 222, 344
Vezir Akdemir · 91, 95
Vietnam · 609
Viscount Bryce · 339, 340
Viyana · 454, 501, 502, 611
Volodymyr Lytvyn · 293

W

Wang Jiarui · 294
Washington · 348, 502, 550, 551, 611
Wellington House · 338, 339, 343
Wolfgang Thierse · 293

Y

Yahudi Aleyhtarlığı ile Mücadele · 611
Yahya Akman · 96, 97, 98
Yahya Baş · 82, 83, 84
Yakup Kepenek · 99, 111, 112, 114, 116, 120, 501
YASADER · 308
Yasama Derneği · 308
yasama dokunulmazlığı · 199, 286, 415
YAŞ · xxxi, 38
Yaşar Büyükanıt · 534, 547
Yaşar Nuri Öztürk · 117, 622
Yaşar Topçu · 289, 417
Yaşar Tüzün · 59, 60
Yaşar Yakış · 45, 49, 119, 120, 121, 296
Yavuz Altınorak · 85, 89
Yekta Haydaroğlu · 92
Yemen · 215, 427, 500, 609
Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunması Uluslararası Birliği · 270
Yeni Zelanda · 294, 426, 427, 499, 610, 612
Yılmaz Ateş · 59, 60
Yılmaz Kaya · 62, 63
yoksulluk · 46, 47, 520
yolsuzluk · 34, 46, 47, 194, 198, 288, 521

YÖK · xxxi, 373, 399, 431, 507, 530, 532, 552, 617
YSK · xxxi, 7, 8, 11, 13, 556
Yugoslavya · 132, 162, 215, 216
Yukarı Karabağ · 449, 527
Yunanistan · 201, 218, 220, 294, 326, 344, 427, 447, 448, 500, 502, 526, 612
Yunus Aydın · 301
Yunus Emre · 308, 564
Yurtdışı Gezi · 426, 499, 606
Yurtiçi Gezi · 291, 425, 499, 606
Yusuf Selahattin Beyribey · 99, 101
Yüce Divan · 193, 419, 554, 614
Yüce Meclis · 190, 452
Yüce Önder · 197, 199, 517
Yücel Artantaş · 104, 106
Yüksek Askeri Şura · xxxi
Yüksek Öğretim Kurulu · xxxi
Yüksek Seçim Kurulu · xxxi, 1, 7, 11, 550
Yüksel Coşkunyürek · 82, 105
Yüksel Çavuşoğlu · 67, 68, 69, 70, 110
Yüksel Çorbacioğlu · 66, 107

Z

Zafer Anıtı · 308
Zafer Hidroğlu · 107, 108
Zekeriya Akçam · 110, 114, 118, 121
Zekeriya Akıncı · 69, 77
Zeki Çakan · 288
Zeki Ergezen · 45, 49
Zeki Karabayır · 69, 75, 113, 116, 117
Zeki Sezer · 531, 552
Zeyid Aslan · 65
Zeynep Armağan Uslu · 38, 82, 83, 113, 118, 119
Zeynep Damla Gürel · 38, 98, 112, 113, 118
Ziraat Bankası · 130, 266, 558, 562, 565, 601
Ziyattin Yağcı · 67, 68, 69, 70
zorunlu eğitim · 209
Züheyir Amber · 76, 98, 113, 115
Zülfü Demirbağ · 79, 81
Zülfü Livaneli · 110, 112, 113
Zülfükar İzol · 88, 90

ISBN : 978 - 605 - 4700 - 05 - 9 (Tk. No.)

ISBN : 978 - 605 - 4700 - 06 - 6 (1. Cilt)

**TBMM BASIMEVİ
ANKARA - 2012**